SZÉKESFEHÉRVÁR MEGYEI JOGÚ VÁROS

TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJÁNAK
ÉS
INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIÁJÁNAK
MEGALAPOZÓ VIZSGÁLATA

I. Helyzetfeltáró munkarész

Székesfehérvár, 2014. szeptember 19.

Dokumentum történet			
Verzió címe	Verzió dátuma	Nem végleges, tovább-fejlesztése tervezett (TF) vagy végleges verzió (V)	Megjegyzés
Székesfehérvár TFK és ITS megalapozó anyagai Helyzetfeltáró munkarész 1. SZMJV Önk. Közgyűlés 645/2014. (IX.19.) sz. határozattal elfogadott	2014.09.19.	V	SzMJV Közgyűlés által elfogadott, Támogató intézmény által véleményezett, formailag javított verzió

A dokumentum Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzatának megbízásából készült a „Fenntartható városfejlesztés előkészítése, megalapozása Székesfehérváron és funkcionális térségében” című KDOP 3.1.1/E-13-2013-0004 azonosító jelű pályázat finanszírozásával.

Megbízó: dr. Cser-Palkovics András (Székesfehérvár MJV Önkormányzat)
Megbízott. Szauter Ákos (SZÉPHŐ Zrt.)

Készült „A Kormány 314/2012. (XI. 8.) Kormányrendelete a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről” alapján

Székesfehérvári Épületfenntartó és Hőszolgáltató Zártkörűen Működő Rt. (SZÉPHŐ Zrt.)
Megbízott vezérigazgató: *Szauter Ákos*
Minőségirányítási és stratégiai osztályvezető: *Gáspár Edit*
Minőségirányítás és stratégiai tervezési osztály: Busics Anna, Dolgos Gábor, Gáspár Edit, Jakab Csaba, Bűdi András, Kapronczai Miklós

Tartalomjegyzék

Ábrajegyzék 6
Táblázatok jegyzéke 8
Térképek jegyzéke 10
Rövidítésjegyzék 11
BEVEZETÉS 13
1. HELYZETFELTÁRÓ MUNKARÉSZ 15
1.1 Településhálózati összefüggések és térségi kapcsolatok 15
1.2 Területfejlesztési dokumentumokkal való összefüggések vizsgálata 19
1.2.1 Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció – 2013 19
1.2.2 Fejér Megyei Területfejlesztési Koncepció 2014 23
1.2.3 A Velencei-tó-Vértes Kiemelt Üdülőkörzet Területfejlesztési Programja 2005 28
1.2.4 Székesfehérvári Kistérség Területfejlesztési Stratégia és Operatív Program 2008 29
1.2.5 Velencei-tó, mint regionálisan kiemelt térség cselekvési stratégiája előkészítő tanulmány, 2012 30
1.3 A területrendezési tervekkel való összefüggések vizsgálata 30
1.3.1 Országos Területrendezési Terv 30
1.3.2 Fejér Megyei Területrendezési Terv 35
1.4 A szomszédos települések hatályos településszerkezeti terveire vonatkozó megállapítások 42
1.5 Hatályos településfejlesztési döntések 45
1.5.1 Hatályos fejlesztési koncepció, integrált városfejlesztési stratégia 45
1.5.1.1 Székesfehérvár Területfejlesztési Koncepciója 2001-2010 45
1.5.1.2 Székesfehérvár Integrált Városfejlesztési Stratégia 2008 45
1.5.2 Hatályos településfejlesztési és településrendezési szerződések 48
1.6 Településrendezési tervi előzmények 50
1.6.1 Hatályban lévő településrendezési eszközök 50
1.6.2 A hatályos településszerkezeti terv megállapításai, megvalósult elemei 50
1.7 Székesfehérvár társadalma 57
1.7.1 A népesség főbb jellemzői 57
1.7.1.1 Demográfia 57
1.7.1.2 Népesesség 59
1.7.1.3 Nemzetiségi összetétel 63
1.7.1.4 Képzettség 64
1.7.1.5 Foglalkoztatottság 65
1.7.1.6 Jövedelmi viszonyok 67
1.7.1.7 Életminőség 68
1.7.2 Térbeli-társadalmi rétegződés, konfliktusok, érdekviszonyok 69

1.7.3 Települési identitást erősítő tényezők ... 74
1.7.3.1 Történeti és kulturális adottságok ... 74
1.7.3.2 Egyházak ... 76
1.7.3.3 Civil szerveződések ... 78
1.8 Székesfehérvár humán infrastruktúrája ... 81
1.8.1 Humán közszolgáltatások ... 81
1.8.1.1 Köznevelés ... 81
1.8.1.2 Felsőoktatás ... 87
1.8.1.3 Egészségügy ... 88
1.8.1.4 Szociális közszolgáltatások ... 91
1.8.1.5 Közösségi művelődés, kultúra ... 95
1.8.2 Esélyegyenlőség biztosítása ... 102
1.9 Székesfehérvár gazdasága ... 102
1.9.1 A település gazdasági súlya, szerepköre ... 102
1.9.2 A település főbb gazdasági ágazatai, jellemzői ... 104
1.9.2.1 Mezőgazdaság ... 114
1.9.2.2 Ipar ... 114
1.9.2.3 Szolgáltatások ... 116
1.9.3 A gazdasági szervezetek jellemzői, fontosabb beruházásai, települést érintő fejlesztési elképzelése ... 123
1.9.4 A gazdasági versenyképességet befolyásoló tényezők ... 124
1.9.4.1 Elérhetőség ... 124
1.9.4.2 A munkaerő képzettsége ... 124
1.9.4.3 K+F és innováció ... 124
1.9.4.4 KKV-kat támogató gazdasági szolgáltatások ... 129
1.9.5 Ingatlanpiaci viszonyok ... 129
1.9.5.1 Lakásállomány helyzete ... 129
1.9.5.2 Ingatlanpiaci folyamatok ... 132
1.10 Az önkormányzat gazdálkodása, a településfejlesztés eszköz- és intézményrendszere ... 135
1.10.1 Költségvetés, vagyongazdálkodás, gazdasági program ... 135
1.10.2 Az önkormányzat településfejlesztési tevékenysége, intézményrendszere ... 136
1.10.3 Gazdaságfejlesztési tevékenység és foglalkoztatáspolitika ... 137
1.10.4 Lakás- és helyiséggazdálkodás ... 139
1.10.5 Intézményfenntartás és Energiagazdálkodás ... 141
1.11 Településüzemeltetési szolgáltatások ... 142
1.12 Táji és természeti adottságok ... 143
1.12.1 Természeti adottságok ... 143
1.12.2 Tájhasználat, tájszerkezet ... 145
1.12.2.1 Tájtörténeti vizsgálat ... 145

1.12.2.2 Tájhasználat értékelése ... 146
1.12.3 Védett, védendő táji-, természeti értékek, területek ... 146
1.12.3.1 Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területek ... 146
1.12.3.2 Nemzeti/nemzetközi természetvédelmi oltalom alatt álló vagy védelemre tervezett érték 148
1.12.3.3 Ökológiai hálózat ... 150
1.12.4 Tájhasználati konfliktusok és problémák értékelése ... 151
1.13 Zöldfelületi rendszerek ... 152
1.13.1 A települési zöldfelületi rendszer elemei ... 152
1.13.1.1 Szerkezeti-, kondicionáló szempontból lényeges, a zöldfelületi karaktert meghatározó elemek 152
1.13.1.2 Zöldfelületi ellátottság értékelése ... 153
1.13.2 A zöldfelületi rendszer konfliktusai és problémái ... 154
1.14 Az épített környezet ... 154
1.14.1 Területfelhasználás vizsgálata ... 154
1.14.1.1 A település szerkezete, a helyi sajátosságok vizsgálata ... 154
1.14.1.2 Az ingatlan-nyilvántartási adatok alapján, termőföld esetén a művelési ágak és a minőségi osztályok 157
1.14.1.3 Beépítésre szánt és beépítésre nem szánt területek ... 157
1.14.1.4 Funkció vizsgálat ... 159
1.14.1.5 Alulhasznosított barnamezős területek ... 160
1.14.1.6 Konfliktussal terhelt (szlömösödött, degradálódott) terület ... 160
1.14.2 A telekstruktúra vizsgálata ... 160
1.14.2.1 Telekmorfológia és telekméret vizsgálat ... 160
1.14.2.2 Tulajdonjogi vizsgálat ... 161
1.14.3 Önkormányzati tulajdon kataszter ... 161
1.14.4 Az épületállomány és a környezet geodéziai felmérése ... 162
1.14.5 Az építmények vizsgálata ... 162
1.14.5.1 Funkció, kapacitás ... 162
1.14.5.2 Beépítési jellemzők (beépítési mód, beépítési mérték, sűrűség) ... 165
1.14.5.3 Magasság, szintszám, tetőidom ... 165
1.14.5.4 Településkarakter, helyi sajátosságok: utcakép, térarány, jellegzetes épülettípusok ... 166
1.14.6 Az épített környezet értékei ... 168
1.14.6.1 Településszerkezet történeti kialakulása, történeti településmag ... 168
1.14.6.2 Régészeti terület, védett régészeti terület, régészeti érdekű terület ... 169
1.14.6.3 Védett épített környezet, a helyi, egyedi arculatot biztosító építészeti jellemzők ... 170
1.14.6.4 Világörökségi és világörökségi várományos terület ... 170
1.14.6.5 Műemlék, műemlékegyüttes ... 170
1.14.6.6 Műemlékvédelem sajátos tárgyai: a történeti kert, temető és temetkezési emlékhely .. 170

1.14.6.7 Műemléki terület: történeti táj, műemléki jelentőségű terület, műemléki környezet 171
1.14.6.8 Nemzeti emlékhely 171
1.14.6.9 Helyi védelem 172
1.14.7 Az épített környezet konfliktusai, problémái 172
1.15 Közlekedés 173
1.15.1 Hálózatok és hálózati kapcsolatok 173
1.15.2 Közúti közlekedés 175
1.15.3 Közösségi közlekedés 178
1.15.3.1 Közúti 178
1.15.3.2 Kötöttpályás 180
1.15.4 Kerékpáros és gyalogos közlekedés 181
1.15.5 Parkolás 187
1.16 Közművek állapota és energiahatékonyság 188
1.16.1 Víziközművek 188
1.16.1.1 Vízgazdálkodás és vízellátás (ivó-, ipari-, tűzoltó-, öntözővíz, termálvíz hasznosítás) 188
1.16.1.2 Szennyvízelvezetés 190
1.16.1.3 Csapadékvíz elvezetés, felszíni vízrendezés 192
1.16.2 Energia 194
1.16.2.1 Energiagazdálkodás és energiaellátás 195
1.16.2.2 Megújuló energiaforrások alkalmazása 198
1.16.2.3 Az önkormányzati intézmények energiahatékonysági értékelése 206
1.16.3 Elektronikus hírközlés 206
1.17 Térségi és települési környezetvédelem 207
1.17.1 Talaj 207
1.17.2 Felszíni és a felszín alatti vizek 208
1.17.3 Levegőtisztaság és védelme 210
1.17.4 Zaj- és rezgésterhelés 228
1.17.5 Sugárzás védelem 231
1.17.6 Hulladékkezelés 232
1.17.7 Vizuális környezetterhelés 236
1.17.8 Árvízvédelem 237
1.17.9 Fennálló környezetvédelmi konfliktusok, problémák 237
1.18 Katasztrófavédelem 239
1.18.1 Építésföldtani korlátok 239
1.18.1.1 Alábányászott területek, barlangok és pincék területei 239
1.18.1.2 Csúszás-, süllyedésveszélyes területek 239
1.18.1.3 Földrengés veszélyeztetett területei 239
1.18.2 Vízrajzi veszélyeztetettség 240

1.18.2.1 Árvízveszélyes területek ... 240
1.18.2.2 Belvízveszélyes területek ... 241
1.18.2.3 Mély fekvésű területek ... 241
1.18.2.4 Árvíz és belvízvédelem ... 241
1.18.3 Egyéb ... 241
1.18.3.1 Kedvezőtlen morfológiai adottságok (pl. lejtés, falszakadás) ... 241
1.18.3.2 Mélységi, magassági korlátozások és tevékenységből adódó korlátozások ... 242
1.18.3.3 Ipari veszélyforrások ... 243
1.19 Ásványi nyersanyag lelőhely ... 246
1.20 Városi klíma ... 247

Ábrajegyzék

1. ábra: Az OFTK célrendszere ... 19
2. ábra: Nemzeti prioritások és fejlesztési tématerületek 2014-2020 ... 20
3. ábra: Jövőkép és stratégiai célrendszer ... 23
4. ábra: Kistérség fejlődésének célrendszere ... 29
5. ábra: Velencei-tó cselekvési stratégia célrendszere ... 30
6. ábra: A Jövőkép, célok és programok kapcsolódása a 2001-2010-es TFK-ban ... 45
7. ábra: A fejlesztési célok és a tervezett beavatkozási programok, IVS 2008 ... 46
8. ábra: 2001 és 2011-es népszámlálás korfái illetve a 2001-es népszámláláshoz viszonyított változás értékei ... 58
9. ábra: Nőtöbblet alakulása korcsoportokként, 2011 ... 58
10. ábra: Székesfehérvár népességének alakulása a statisztikai adatok* tükrében 1870-2012 ... 59
11. ábra: Természetes szaporodás-fogyás Székesfehérvár 1990-2011 ... 61
12. ábra: Háztartásadatok 1980-2011 ... 62
13. ábra: Családadatok 1980-2011 ... 63
14. ábra: Családháztartások ... 63
15. ábra: Nemzetiségi kérdésre válaszolók megoszlása, ... 64
16. ábra: A hazai nemzetiségek összetétele Székesfehérváron ... 64
17. ábra: A lakosság végzettsége 2011 (%) ... 65
18. ábra: A lakónépesség gazdasági aktivitás szerinti összetétele, 2011 ... 65
19. ábra: Az utolsó foglalkozás abbahagyása óta eltelt idő a szfvári nyilvántartott álláskeresők esetében 2011-ben ... 66
20. ábra: Nyilvántartott álláskeresők Székesfehérváron 2000-2011 ... 67
21. ábra: Nyilvántartott álláskeresők Székesfehérváron végzettség szerint 2000-2011 ... 67
22. ábra: Adók és jövedelmek 1000 adófizetőre (Magyarországi átlag=100) ... 68
23. ábra: Vallási felekezetek megoszlása Székesfehérváron a teljes népességhez illetve a válaszadók számához viszonyítva 77
24. ábra: Válaszadó 96 civil szervezet tevékenységének és tevékenységi köreinek megoszlása, 2011 ... 79
25. ábra: Általános iskolák létszámadatai ... 83
26. ábra: Középfokú oktatásban tanulók számának változása 2003-2012 között ... 84
27. ábra: Iskolatípusok arányának változása 2003-2012 között ... 85
28. ábra: A felsőoktatási intézmények hallgatói és oktatói számának alakulása szfvári képzési helyeken 2003-2012 ... 88

29. ábra: 2013 január-december közötti havi betegforgalom alakulása 91
30. ábra: Szociális intézmények kihasználtsága I. 2000-2011 94
31. ábra: Szociális intézmények kihasználtsága II. 2000-2011 94
32. ábra: Az egy főre jutó GDP országos átlagától való eltérése a KD régió megyéiben, 2000, 2007-2011 103
33. ábra: Bruttó hazai termék (GDP) megoszlása megyénként a közép dunántúli régióban 2011 103
34. ábra: Regisztrált és működő vállalkozások alakulása Székesfehérvár, 2000-2011 104
35. ábra: 1000 lakosra jutó regisztrált és működő vállalkozások száma a megyei jogú városokban Magyarországon 2010 105
36. ábra: Regisztrált és működő vállalkozások számának alakulása az egyéni és társas gazdálkodási formák szerint megbontva Székesfehérváron 106
37. ábra: Működő vállalkozások vállalkozási forma szerinti megoszlása, valamint számának alakulása 2000-2010 között Székesfehérváron 107
38. ábra: Működő vállalkozások számának alakulása létszámkategóriánként 2000-2010 között Székesfehérváron 108
39. ábra: A működő vállalkozások száma nemzetgazdasági ágak szerint (2010) 109
40. ábra: Működő vállalkozások megoszlása nemzetgazdasági áganként (TEÁOR \'08) és annak alakulása 2008-2011 között Székesfehérváron 110
41. ábra: Működő vállalkozások megoszlása árbevétel- és létszámkategóriánként, 2010 Székesfehérváron 111
42. ábra: Működő vállalkozások (2010) és a teljes munkaidőben alkalmazásban állók (2011) száma, megyei aránya nemzetgazdasági áganként Székesfehérváron 112
43. ábra: Külföldi érdekeltségű vállalkozások, 2010 113
44. ábra: Az egy főre jutó GDP és a BHÉ megoszlása a nemzetgazdasági ágak főbb csoportjai szerint, 2010 115
45. ábra: A kereskedelmi szálláshelyek férőhelyeinek változása (db) szálláshely típusonként 2000-2012 117
46. ábra: A vendégéjszakák számának változása Székesfehérváron (db), 2000-2012 118
47. ábra: A vendégéjszakák alakulása Székesfehérvár kereskedelmi szálláshelyein 2012 119
48. ábra: Kutató-fejlesztő helyek száma szektorok szerint 2011 125
49. ábra: Medium high-tech feldolgozóipar vállalkozásainak megoszlása, 2010 127
50. ábra: High-tech feldolgozóipar vállalkozásainak megoszlása, 2010 127
51. ábra: Szellemi tulajdonjogokkal kapcsolatos teljesítmény Magyarország megyei jogú városaiban, 2012 128
52. ábra: Lakásállomány változása Székesfehérváron 129
53. ábra: Székesfehérváron épített lakások megoszlása szobák száma szerint 2000-2011 130
54. ábra: Lakások és lakott üdülők komfort szerint 130
55. ábra: Lakások és lakott üdülők alapterület szerint 131
56. ábra: Épített lakások építő és cél szerint 132
57. ábra: Eladott lakások és házak átlagára a megyeszékhelyeken (2012-2013. I. félév, Ft/m^2) 132
58. ábra: Eladott házak és lakások átlagmérete megyénként (2012-2013. I. félév, m^2) 133
59. ábra: Eladott telkek átlagárának változása megyénként (2008-2012, %) 133
60. ábra: Megyék és megyeszékhelyeik átlagos telekára (2012-2013. I. félév, Ft/m^2) 134
61. ábra: Megyék és megyeszékhelyeik átlagos telekmérete (2012-2013. I. félév, m^2) 134
62. ábra: Székesfehérvár önkormányzatának saját folyó bevételei, annak alakulása 2006-2012 között 135
63. ábra: Székesfehérvár MJV iparűzési adóbevételeinek alakulása a TOP 100 adófizető viszonylatában 136
64. ábra: Intézményfenntartás ágazat szerinti megoszlása kiadás alapján 141
65. ábra: Székesfehérvár ökológiai hálózata 151
66. ábra: Utak kiépítettsége 176
67. ábra: Személygépkocsik száma 2001-2011 177
68. ábra: Székesfehérvár helyi járati vonalhálózata 179

69. ábra: Szolgáltatott víz mennyisége 190
70. ábra: Közüzemi ivóvíz és szennyvíz bekötések számának alakulása 2001-2011 191
71. ábra: Villamos energia fogyasztás 195
72. ábra: Gázfogyasztás 196
73. ábra: Hírközlési infrastruktúra elemeinek változása 206
74. ábra: Automata immisszió mérő állomás adatai 211
75. ábra: A székesfehérvári ülepedő por havi mérési eredmények 2012-ben 212
76. ábra: A székesfehérvári ülepedő por éves mérési eredmények 2007. és 2012. között 212
77. ábra: NO_2 mérési eredmények a várkörúti mérőponton 2012-ben 213
78. ábra: NO_2 mérési eredmények a Pozsonyi úti mérőponton 2012-ben 213
79. ábra: NO_2 éves mérési eredmények a várkörúti mérőponton 2007 és 2012 között 214
80. ábra: NO_2 éves mérési eredmények a Pozsonyi úti mérőponton 2007 és 2012 között 214
81. ábra: NO_2 24 órás átlagok alakulása a székesfehérvári monitorállomás mérési eredményei alapján 2012-ben 215
82. ábra: NO_2 1 órás átlagok alakulása a székesfehérvári monitorállomás mérési eredményei alapján 2012-ben 216
83. ábra: NO_2 éves átlagok alakulása a székesfehérvári monitorállomás mérési eredményei alapján2007 és 2012 között .. 216
84. ábra: NO_x 24 órás átlagok alakulása a székesfehérvári monitorállomás mérési eredményei alapján 2012-ben 217
85. ábra: NO_x 1 órás átlagok alakulása a székesfehérvári monitorállomás mérési eredményei alapján 2012-ben 217
86. ábra: NO_x éves átlagok alakulása a székesfehérvári monitorállomás mérési eredményei alapján 2007 és 2012 között . 218
87. ábra: CO 24 órás átlagok alakulása a székesfehérvári monitorállomás mérési eredményei alapján 2012-ben 218
88. ábra: CO 1 órás átlagok alakulása a székesfehérvári monitorállomás mérési eredményei alapján 2012-ben 219
89. ábra: CO éves átlagok alakulása a székesfehérvári monitorállomás mérési eredményei alapján 2007 és 2012 között... 219
90. ábra: O_3 24 órás átlagok alakulása a székesfehérvári monitorállomás mérési eredményei alapján 2012-ben 220
91. ábra: O_3 1 órás átlagok alakulása a székesfehérvári monitorállomás mérési eredményei alapján 2012-ben 220
92. ábra: O_3 éves órás átlagok alakulása a szfvári monitorállomás mérési eredményei alapján 2007 és 2012 között 221
93. ábra: PM_{10} 24 órás átlagok alakulása a székesfehérvári monitorállomás mérési eredményei alapján 2012-ben 221
94. ábra: PM_{10} 1 órás átlagok alakulása a székesfehérvári monitorállomás mérési eredményei alapján 2012-ben 222
95. ábra: PM_{10} éves órás átlagok alakulása a szfvári monitorállomás mérési eredményei alapján 2007 és 2012 között 222
96. ábra: Székesfehérvár, PM_{10} határérték túllépések száma 2007 és 2012 között 223
97. ábra: Szfvár területén üzemelő meghatározó pontforrások nitrogén-oxidok éves összkibocsátásai 2004-2012 között.. 223
98. ábra: Szfvár területén üzemelő meghatározó pontforrások szilárd (nem toxikus) éves összkibocsátásai 2004-2012 225

Táblázatok jegyzéke

1. táblázat: Székesfehérvári székhelyű fontosabb hivatalok, intézmények 18
2. táblázat: Javasolt prioritások és kapcsolódó intézkedések Székesfehérvár vonzáskörzetét illetően 25
3. táblázat: A szomszédos települések hatályos településszerkezeti terveire vonatkozó megállapítások 44
4. táblázat: 2007-2013 során fejleszteni kívánt akcióterületek kijelölése és javasolt fejlesztések megvalósulása 48
5. táblázat: Hatályos településfejlesztési és településrendezési szerződések 49
6. táblázat: a népesség alakulása a székesfehérvári, az abai, a gárdonyi és a móri kistérségek településein 1990 és 2011-es népszámlási adatok alapján 60
7. táblázat: Keresetek - jövedelmek, 2011 68
8. táblázat: Nemzetközi kapcsolatok - partner és testvérvárosok 76
9. táblázat: Vallási felekezetek Székesfehérváron az utóbbi két népszámlálás alapján 76

10. táblázat: A székesfehérvári egyházmegye Székesfehérvár központú intézményei ... 77
11. táblázat: A református egyház Székesfehérvár térségében elérhető intézményei ... 78
12. táblázat: Az Önkormányzat és civil partnerei közötti szerződések ... 80
13. táblázat: Óvodai ellátottság ... 82
14. táblázat: Alapfokú köznevelésben részesülő tanulók számának változása ... 83
15. táblázat: Vidéki tanulók aránya az általános iskolákban 2012/2013. tanév (2012.10. hó adatok) ... 84
16. táblázat: Középfokú köznevelésben részesülő tanulók számának változása ... 85
17. táblázat: Vidéki tanulók aránya a gimnáziumokban és szakközépiskolákban 2012/2013. tanév (2012.10. hó adatok) ... 85
18. táblázat: Vidéki tanulók aránya a szakképző intézményekben 2012/2013. tanév (2012.10. hó adatok) ... 86
19. táblázat: Alap- és középfokú tanulói létszám változása és megoszlása ... 86
20. táblázat: Oktatás, 2011 ... 87
21. táblázat: Középfokú oktatás megoszlása ... 87
22. táblázat: Felsőoktatás, 2011 ... 87
23. táblázat: Egészségügy, 2011 ... 89
24. táblázat: Kórházak, 2011 ... 89
25. táblázat: A SZGYEOK Kórház kapacitása (2013. április 1.-i adatok alapján): Ágyak száma, ágykihasználtság, átlagos ápolási nap, illetve eset számok: összes eset, egynapos eset, eset/ágy szakmánként ... 91
26. táblázat: Bölcsődei ellátás ... 91
27. táblázat: Családi napköziben gondozottak ... 92
28. táblázat: Bölcsődei helyhiány miatt visszautasítottak számának alakulása ... 92
29. táblázat: Működő vállalkozások jellemzői, 2008-2010/2011 ... 105
30. táblázat: Székesfehérvár iparűzési adóbevételének alakulása a 100 legnagyobb adózóra vonatkozóan ... 116
31. táblázat: Székesfehérvár vonzerői ... 122
32. táblázat: A Székesfehérváron működő Ipari Parkok legfontosabb adatai ... 123
33. táblázat: K+F tevékenység 2011 évi adatai területi összehasonlításban ... 124
34. táblázat: Innovációs teljesítmény mutatói ... 126
35. táblázat: Intézmények darabszám, kapacitás és kiadás szerint ... 142
36. táblázat Településüzemeltetési feladatok és közszolgáltató szervezetek ... 142
37. táblázat: Városnegyedek és városrendezési körzetek ... 155
38. táblázat: Beépítésre szánt területek ... 159
39. táblázat: Beépítésre nem szánt területek ... 159
40. táblázat: Városrészek funkcióvizsgálata ... 160
41. táblázat: Önkormányzati ingatlan tulajdon, 2012 ... 162
42. táblázat: Autóbusz kapacitás és forgalom ... 180
43. táblázat: Kerékpárutak ... 183
44. táblázat: Vízbázisok kapacitása és a víztermelés alakulása 2011-2012 ... 188
45. táblázat: Közüzemi ivóvízvezeték hálózat építési idő szerinti megoszlása ... 189
46. táblázat: Vízfogyasztás és szennyvízkibocsátás 2011-2012 ... 190
47. táblázat: Ivóvízfelhasználás é keletkezett szennyvíz 2011-2012 ... 190
48. táblázat: Nyílt vízfolyások szelvényszáma és hossza ... 194
49. táblázat Távhőszolgáltatás és -ellátás lakossági szektort érintő megoszlása Magyarországon, 2011 ... 196
50. táblázat: Távhőszolgáltatás összesített hőfogyasztási adatai és éves alakulása Székesfehérváron (GJ) ... 197
51. táblázat: Erdőterületek Fejér megye kistérségeiben ... 203

52. táblázat: Erdőtelepítés területei 203
53. táblázat: Energetikai hasznosítás szempontjából a múltbéli növénytermesztési szerkezet mentén számított hulladékok volumene 204
54. táblázat: Biohulladék Székesfehérvár térségében 204
55. táblázat: Székesfehérvár NO_2 és ülepedő por komponensek éves átlagkoncentrációi és légszennyezettségi index alapján történő minősítései 2004-2012 211
56. táblázat: Székesfehérvár PM_{10}, NO_2/NO_x, O_3, CO, benzol komponensek éves átlagkoncentrációi és légszennyezettségi index alapján történő minősítései 2004-2012 215
57. táblázat: Székesfehérváron üzemelő nitrogén-oxidok kibocsátó pontforrások 224
58. táblázat: Székesfehérváron üzemelő szilárd (nem toxikus) por kibocsátó pontforrások 226
59. táblázat: A zajtérkép megállapításai 229
60. táblázat: Depónia Kft engedélyei hulladékszállítás és kezelés 234
61. táblázat: Összes keletkezett hulladék Székesfehérváron 234
62. táblázat: Összes begyűjtött hulladék Székesfehérváron 235
63. táblázat: Összes begyűjtött hulladék Székesfehérváron fizikai megjelenési forma szerint (2012) 235
64. táblázat: Székesfehérvár veszélyes ipari üzemei 246

Térképek jegyzéke

1. térkép: A magyar településhálózat funkcionális városi térségei 2009 (113 FVT) kivágata 16
2. térkép: Székesfehérvár funkcionális térségi kihatása foglalkoztatási célú ingázási és vándorlási különbözet adatokra alapozva, térségi egységei feltüntetésével 17
3. térkép: Idő szerinti optimalizás esetén a leggyorsabb út hossza percben Szfvárig a megye településeiről (2013) 17
4. térkép: Az OTrT térképi mellékleteinek Szfvár és térsége számára releváns kivágatai (3/1-5., 7. és 9. mellékletek) 33
5. térkép: Beépített területek alakulása 2030-ra a korábbi és a módosított hatályos OTrT forgatókönyv szerint, Székesfehérvár környékén 33
6. térkép: Az OTrT Székesfehérvár térségét érintő kivágata 34
7. térkép: FmTrT Térségi szerkezeti terv Székesfehérvár központú kivágat 36
8. térkép: A TszT vonatkozó segédtérképe a fejlesztésre kijelölt területekről 57
9. térkép: A tényleges szaporodás/fogyás települési értékei (a) Fejér megyében és (b) Magyarországon a 2001-es és 2011-es népszámlálási lakónépesség adatok alapján 61
10. térkép: 365 napra visszatekintő statisztika a székesfehérvári közterületen elkövetett bűncselekményekről 72
11. térkép: 365 napra visszatekintő statisztika a szfvári személy ellen elkövetett és garázdaság bűncselekményekről 73
12. térkép: 365 napra visszatekintő statisztika a szfvári vagyon, tulajdon ellen elkövetett bűncselekményekről 73
13. térkép: VBK tag települései 137
14. térkép: Városnegyedek és városrendezési körzetek 156
15. térkép: Művelési ágak és minőségi osztályok 157
16. térkép: Székesfehérvár lakóépület funkciójú épületállománya 163
17. térkép: Székesfehérvár középület funkciójú épületállománya 164
18. térkép: Székesfehérvár üzemi funkciójú épületállománya 164
19. térkép: Székesfehérvár épületállománya jellemzői 165
20. térkép: A székesfehérvári Bazilika modern épületekkel körülvéve, fotó: Yann Athus-Bertrand, 1999 körül 167
21. térkép: Műemléki jelentőségű terület és környezete 171
22. térkép: Székesfehérvár közlekedési kapcsolatai 173

23. térkép: A TEN-T hálózat és az országos jelentőségű logisztikai szolgáltató központok 175
24. térkép: Forgalomszámláló helyek 177
25. térkép: Székesfehérvárt érintő vasútvonalak 180
26. térkép: Székesfehérvár kerékpáros úthálózata 184
27. térkép: Kerékpárutak 185
28. térkép: Székesfehérvár parkolási zónái 187
29. térkép: Az érkező besugárzás területi eloszlása Forrás: OMSZ 198
30. térkép: A napos órák száma területi eloszlása Forrás: OMSZ 199
31. térkép: Az évi átlagos szélsebességek [m/s] és az uralkodó szélirányok Magyarországon (2000-2009) 200
32. térkép: Magyarország szélerő térképe 70 m magasságban 200
33. térkép: A hasznosítható szalma energiatartalma és a fás jellegű melléktermékek területi eloszlása 201
34. térkép: Talajtermőképesség megoszlása Fejér megyében 202
35. térkép: Székesfehérvár immissziómérő állomásai 210
36. térkép: Székesfehérvár területén található sugárzásmérő pontok 231
37. térkép: Földrengések Magyarországon 240
38. térkép: Székesfehérvár belvízzel veszélyeztetett területei 241
39. térkép: Védőterületek, védőtávolságok, korlátozások 242
40. térkép: Székesfehérvár ipari veszélyforrások 245

Rövidítésjegyzék

ÁKMI	Állami Közúti Műszaki és Információs Közhasznú társaság	MÁV	Magyar Államvasutak
AREK OE	Alba Regia Egyetemi Központ Óbudai Egyetem	MICE	Meetings, Incentives, Conferences, Exhibitions: Üzleti turizmus
BM	Belügy Minisztérium	MJT	műemléki jelentőségű terület
DRV	Dunántúli Regionális Vízmű	MJV	megyei jogú város
EGYMI	Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény	MK	műemléki környezet
EMMI	Emberi Erőforrások Minisztériuma	MTA	Magyar Tudományos Akadémia
FMTK	Fejér Megyei Településfejlesztési Koncepció	MTA RKK NyUTI	Magyar Tudományos Akadémia Regionális Kutató Központ Nyugat-magyarországi Tudományos Intézet
FVM	Földmérésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium	MTv	megyei területrendezésről szóló törvény
GDP	Gross Domestic Product - bruttó hazai termék	MÜTF	Modern Üzleti Tanulmányok Főiskolája
HH	hátrányos helyzetű	NÉBIH-EI	Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal Erdészeti Igazgatóság
HHH	halmozottan hátrányos helyzetű	NYME	Nyugat-magyarországi Egyetem
Hrsz	helyrajzi szám	OECD	Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet
ICAO	Nemzeti Polgári Repülési Szervezet	OFTK	Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció
I(K)T	Információs (és kommunikációs) technológiák	OKJ	Országos Képzési Jegyzék
IP	Ipari Park	OLM	Országos Légszennyezettségi Mérőhálózat
ITB, ITI	Integrált Területi Beruházás	OMSZ	Országos Meteorológiai Szolgálat
IVS	Integrált Városfejlesztési Stratégia	OSJER	Országos Sugárfigyelő, Jelző és Ellenőrző Rendszer

K+F	Kutatás-fejlesztés	OTÉK	Országos Településrendezési és Építési Követelményrendszer
KAS	Képződő Alkotók Stúdiója	OTrT	Országos Területrendezési Terv
KÁT	Kötelező Átvételi Rendszer	RKKK	Regionális Közösségi Közlekedési Központ
KD	Közép-dunántúl	RVA	Regionális Vállalkozásfejlesztési Alapítvány
KDOP	Közép Dunántúli Operatív Program	SZIKM	Szent István Király Múzeum
KDV	Közép-Duna Vidéke	SZMJV EEP	Székesfehérvár Megyei Jogú Város Esélyegyenlőségi Programja
KEOP	Környezet és Energia Operatív Program	TÁMOP	Társadalmi Megújulás Operatív Program
KJF	Kodolányi János Főiskola	TDM	Turisztikai Desztináció Menedzsment
KKV	kis- és középvállalkozások	TE	természeti emlék
KMR	Közép-magyarországi Régió	TEIR	Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer
KÖFÉM	Könnyűfémmű	TEN-T	Transzeurópai Közlekedési Hálózat
KöM	Környezetvédelmi Minisztérium	TFK	Település Fejlesztési Koncepció
KSH	Központi Statisztikai Hivatal	TrT	Területrendezési Terv
KTM	Környezet- és Természetvédelmi Minisztérium	Tszf	tengerszint feletti magasság
KTVF	Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség	TszT	Településszerkezeti Terv
KvVM	Környezetvédelmi és Vidékfejlesztési Minisztérium	TT	Természetvédelmi Terület
LEÉ	lakosegyenérték	ÚMFT	Új Magyarország Fejlesztési Terv
Ltp	lakótelep	VBK	Városkörnyéki Koordinációs Bizottság

Bevezetés

Székesfehérvár Megyei Jogú Város Integrált Településfejlesztési Stratégiáját és Területfejlesztési Koncepcióját megalapozó vizsgálat elkészítésére Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzata 2013. július 16-án megbízási szerződést kötött a Székesfehérvári Épületfenntartó és Hőszolgáltató Zártkörűen Működő Rt. (SZÉPHŐ Zrt.)-vel. A szerződés pénzügyi forrását a KDOP 3.1.1/E-13-2013-0004 azonosító számú „Fenntartható városfejlesztés előkészítése, megalapozása Székesfehérváron és funkcionális térségében” című pályázat biztosítja.

A településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI. 8.) Kormányrendelet illetve annak mellékletei alapján a megalapozó vizsgálat helyzetfeltáró (1.kötet), helyzetelemző és helyzetértékelő (2-3. kötet) munkarészeket tartalmaz.

A kiterjedt adatgyűjtést és feldolgozást igénylő munkafolyamat különlegességét és jelentőségét adta, hogy a helyzetfeltáró-értékelő procedúrával szinte egy időben, a kapott eredményeket azonmód alkalmazva, zajlott a kapcsolódó településfejlesztési koncepció (TFK) és integrált településfejlesztési stratégia (ITS) megalkotása is. Hasonló mélységű felmérések csak a több mint évtizedes előző településfejlesztési koncepcióhoz (2001) illetve integrált városfejlesztési stratégiához (2008) készültek, mára már jórészt elavult tartalommal, illetve természetszerűleg a gazdasági válság hatásait még a frissebb dokumentum sem tartalmazhatta. Nagy segítséget jelentett a 2011. évi népszámlálási adatok egy részéhez való hozzáférhetőség, azonban ez nem minden témakör esetében volt igaz a központi adatfeldolgozás és közzététel elhúzódása miatt.

A helyzetfeltáró munkarészek kialakításában nagy szerepet kaptak az önkormányzati hivatal különböző szakirodáinak adatszolgáltatásai, tartalmi javításai.

Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzatának Közgyűlése 525/2014. (VII.25.) sz. határozatával előzetesen ezeket a munkarészeket elfogadta, a pályázat tervezett időbeni megvalósulásához illeszkedve, a projekt zárásaként, végső elfogadása 2014. szeptember végére tervezett.

Az egyes munkarészek kötött tematikájúak, a hivatkozott kormányrendelet mellékletei szellemében készültek és a következő témaköröket ölelik fel:

- Helyzetfeltáró munkarész
    - Székesfehérvár térségi kapcsolatai,
    - a város aktuális tervekben, koncepciókban, stratégiákban, területfejlesztési programokban való megjelenése, a különböző szintű területrendezési tervekkel, szomszédos települések terveivel kapcsolatos megállapítások,
    - a települési társadalom legfrissebb hozzáférhető adatokon alapuló elemzése,
    - a helyi gazdasági szerkezet jellemzői, változásai, tendenciái,
    - az önkormányzati gazdálkodás és a településüzemeltetési szolgáltatások vizsgálata,
    - táji, települési adottságok és a zöldfelületet kezelése illetve változásai,
    - az épített környezetet és változásának elemzései,
    - a város közlekedési adottságai, hálózata, problémái, megoldási lehetőségei,
    - környezeti, katasztrófavédelmi összefüggések
- Helyzetelemző és -értékelő munkarészek

- a fejlesztési logikát meghatározó (a koncepció és stratégia alapját jelentő) külső és belső tényezők, kockázatok összefoglaló jellegű SWOT elemzése,
- Székesfehérvár településrendezési szemléletű városrészei egyenként értékelése, statisztikai adatok alapján, lehetséges fejlesztési tartalmak ajánlásával,
- a lakótelep beépítésű városrészi elemek külön bemutatása, azok kiterjedt székesfehérvári jelenléte okán,
- szegregált településrészek feltárása,
- lehetséges fejlesztési akcióterületek felvázolása, lehatárolással.

1. HELYZETFELTÁRÓ MUNKARÉSZ

1.1 Településhálózati összefüggések és térségi kapcsolatok

Székesfehérvár a közép-európai és a magyar településhálózatban kedvező pozícióban van, kiváló megközelíthetősége és gazdasági súlya okán. Közel fekszik hazánk központi térségéhez a gazdasági, innovációs, kulturális és nemzetközi kapcsolati húzóerőt képviselő fővárosi agglomerációhoz illetve a legfontosabb nyugati irányú kapcsolatot biztosító Bécs(-Pozsony)-Győr-Budapest tengelyhez is. Földrajzi pozíciójából adódó helyzeti energiája jól kompenzálja a rendszerváltás után felértékelődő határmenti térségi helyzet hiányát. Előbbieknek köszönhetően Győr mellett az Észak-dunántúli nagytérség központi súlyú települése, melyet elsősorban gazdasági ereje, gazdaságának viszonylagos diverzifikáltsága és tőkevonzó képessége erősít. A pozíció megtartásához azonban világosan látszik, hogy az oktatási és innovációs területek erősítésére lesz szükség.

Székesfehérvár Megyei Jogú Város Magyarország kilencedik legnépesebb városa –1989-től megyei illetve 1990-től megyei jogú város, az ország egyik legdinamikusabban fejlődő megyéjének, Fejér megyének a székhelye. A város Veszprémtől és Siófoktól 45 km-re, Dunaújvárostól 50 km-re,Tatabányától 55 km-re, Budapesttől 65 km-re, Győrtől 85 km-re fekszik, gyorsforgalmi és főúti közúti, vasúti összeköttetései kiválóak.

Székesfehérvár és városkörnyéke funkcionális kapcsolatainak alakulása

Székesfehérvár és környéke funkcionális kapcsolatrendszere az utóbbi két évtizedben lassan bővülő képet mutatott.

A város és környéke funkcionális kapcsolatai az elsődleges foglalkoztatási és lakó-munkahelyi ingázási hatásoktól kezdve, az ebből következő közlekedési és közlekedési infrastrukturális kapcsolatoktól, az oktatáson, az egészségügyi ellátáson, és egyéb a megyeszékhely rangból is adódó intézményi szolgáltatásokon, a kereskedelmen, a rekreáción át a környezetvédelemig az élet számos területét érinti.

Közigazgatásilag Székesfehérvár várostérsége természetesen megosztott járási, de még megyei szinten is (8-as főút által kijelölt folyosón keresztül a Veszprém megyei Várpalota és térsége felé), azonban a megyeszékhely fejlődésének alakulása erősen hathat közvetlen városkörnyéke potenciáljai alakulására, de fordított irányban is működhet ráhatás, Székesfehérvár jövőbeni fejlődési céljait meghatározóan, amelyeket az együttműködések szorosabbá fűzése tehet szervezettebbé, tervezhetővé.

Ténylegesen működő térségi kapcsolatok elsősorban és hatékonyságalapon a szociális szolgáltatások szintjén, területfejlesztési egyeztetésekben és támogatásokban, szennyvíz és hulladékgyűjtési és kezelési területen mutatkozott meg, kisebb elmozdulást jelentve a korábbi egyoldalúbb foglalkoztatási célú ingázási jelenségtől, amelynek kiemelkedő súlya továbbra is fontos tényező. A funkcionális kapcsolatok köre bővülésének még van tere, az együttműködések főbb irányai a nyilvánvaló közös összekötő infrastruktúra elemektől (út, közlekedés, lakóterületek) az intézményhálózaton és szolgáltatáson át a turisztikai vonatkozásokig terjedhetnek főként, de természetesen bármilyen más irányultsággal kiegészíthető a kölcsönkapcsolatok palettája.

Székesfehérvár számára egy konkrét agglomerációs térséget nehéz lenne lehatárolni, a klasszikus agglomerációs folyamatok nem tudnak minden területen egységesen megjelenni, ugyanakkor a korábbi (KSH) településegyüttesi meghatározás sem érvényes már, a város sokirányú vonzóerő képessége túlnőtt elsődleges határoló településgyűrűjén.

A legjelentősebb szempontot funkcionális térséglehatárolásnál a gazdasági és foglalkozatási erőből adódó vonzóhatás teszi ki.

Egy korábbi kutatás szerint a kistérségek rendszerét vizsgálva a „A magyar településhálózat helyzetéről és távlatairól - Értékelő jelentés” (VÁTI Területi Tervezési és Értékelési Igazgatóság, Nemzetközi Területpolitikai és Urbanisztika Iroda, 2009. december) a 174 statisztikai kistérséggel szemben meghatározta Magyarország 113 olyan funkcionális városi térségét (FVT), amelyek kialakításuk alapja a települések közötti valós munka- és lakóhelyi, közlekedési, középfokú ellátási kapcsolatok voltak. A funkcionális városi térségek a településhálózati központot és környékét foglalják magukba, ismétlés és átfedés nélkül, az ország egész területét lefedve. A lehatárolás eredményeként a legtöbb kistérséget országosan a Budapesti metropolisz térség fogja egybe (18), ezt Székesfehérvár (6), Debrecen (5), illetve Pécs (4), Szeged, Győr, és Veszprém (3-3), majd Miskolc (2) követik, ugyanakkor az FVT-k többsége egy-egy kistérségből áll.

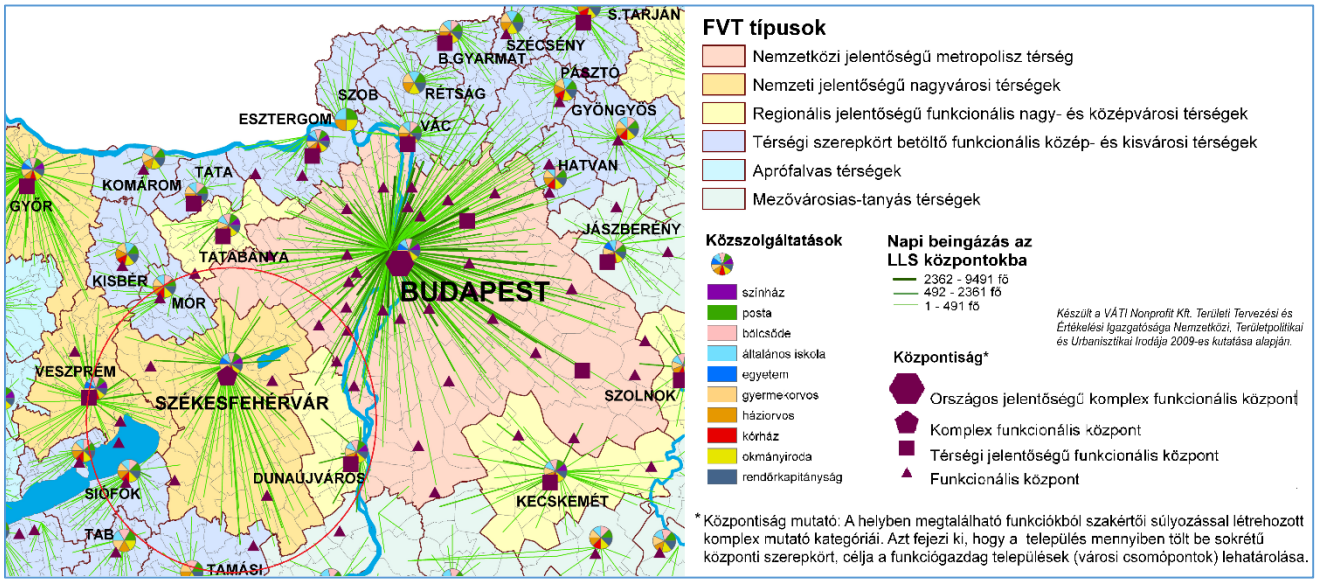

1.** térkép: **A magyar településhálózat funkcionális városi térségei 2009 (113 FVT) kivágata Forrás: VÁTI, NTH

A KSH 2011-es népszámlálási adatai alapján felvázolható, hogy nagyjából Székesfehérvár 20-25 km sugarú köre az a térség, mely települései foglalkoztatottjainak kiemelkedően nagy része (40%-nál több) jár be a megyeszékhelyre dolgozni. A hatás kelet felé a budapesti agglomeráció és a Duna-mente, a Velencei-tó körzete és Dunaújváros felé gyengébb, ezen kívül, azonban lefedi a megye területét. Kiemelkedő a hatás a Dél-Mezőföld társadalmi-gazdasági szempontból nehéz helyzetű térségére (a határos észak-tolnai településkörnél is kimutathatóan), fontos hátországa ez a térség Székesfehérvár képzetlenebb munkaerőt igénylő termelési egységei számára. Veszprém megye keleti részére Tés-Várpalota-Berhida vonaláig szintén kiterjed Székesfehérvár foglalkoztatási vonzóereje, a Balaton keleti medencéjével határos illetve a Veszprém-Várpalota közötti települések esetében, ha gyengébben is, de még észlelhető. A jelenség fenntarthatósága kérdéses, ugyanis két fontos hazai versenytárs település Győr és Kecskemét vonzóhatása lassan formálódik és kihívásokat állít fel Székesfehérvár számára, az elérhető feldolgozóiparban foglalkoztatható munkaerő tekintetében (Mór és térsége, illetve Dunaújváros térsége és Dél-Mezőföld).

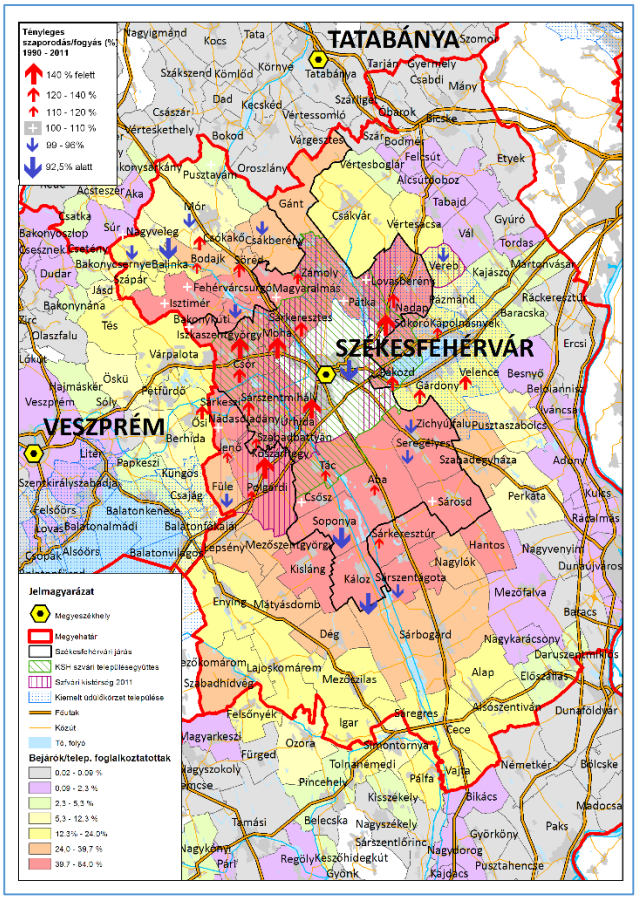

2**. térkép: **Székesfehérvár funkcionális térségi kihatása foglalkoztatási célú ingázási és vándorlási különbözet adatokra alapozva, térségi egységei feltüntetésével Forrás: KSH 1990-2011 NSZ adatok

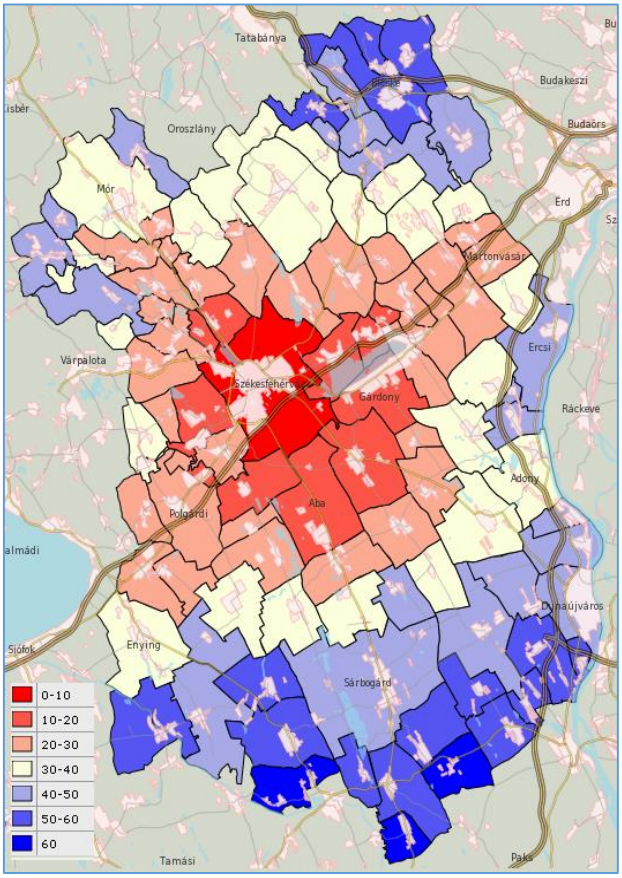

3**. térkép: **Idő szerinti optimalizásáa esetén a leggyorsabb út hossza percben Székesfehérvárig a megye településeiről (2013) Forrás: Teir - Geox Kft.

Székesfehérvári sokrétű igazgatási szerepkörrel bír járás és megyeszékhelyi helyzetéből adódóan, de az intézményrendszeri átszervezések eredményeként (központi dekoncentrált szervezetek) több szakterületen továbbra is rendelkezik regionális (általában három megyére kiterjedő) hatókörrel is. Városi önkormányzati vagy egyéb felügyeletű intézményei várostérségét is ellátják bizonyos szolgáltatásokkal.

VÁROSI	JÁRÁSI	MEGYEI	REGIONÁLIS	ORSZÁGOS
-SZMJV Polgármesteri hivatal és intézményei -Székesfehérvári Rendőrkapitányság -Székesfehérvári Városi Ügyészség -Székesfehérvári Nyomozó Ügyészség -Székesfehérvári Munkaügyi Bíróság -Székesfehérvár Katasztrófavédelmi kirendeltség -MH Székesfehérvár Toborzó- és érdekvédelmi központ -Székesfehérvári Kistérségi Szociális Alapszolgáltatási Központ (járásnál kisebb hatókör) OMSZ Székesfehérvári mentőállomás (200 000+ fő ellátási körzettel)	-Székesfehérvári Járási Hivatal -Székesfehérvári Járásbíróság -Székesfehérvári Járási Gyámhivatal -Székesfehérvári Járási Állategészségügyi és Élelmiszer-ellenőrző Hivatal -Székesfehérvári Jh. építésügyi és örökségvédelmi hivatalának központja -Székesfehérvári Jh. Járási Földhivatala -Székesfehérvári Jh. Munkaügyi Kirendeltsége -Székesfehérvári Járási Népegészségügyi Intézet -Klebelsberg Intézményfenntartó Központ Székesfehérvári tankerület	-FM Katasztrófavédelmi Igazgatóság -FM Kh. Egészségbiztosítási Pénztári Szakigazgatási Szerve -FM Kh. Élelmiszerlánc-biztonsági és Állategészségügyi Igazgatósága -FM Kh. Építésügyi és Örökségvédelmi Hivatal - Építésügy és Örökségvédelemi Osztály -FM Kh. Fogyasztóvédelmi Felügyelősége -FM Kh. Földhivatala -FM Kh. Földművelésügyi Igazgatósága -FM Kh. Munkavédelmi és Munkaügyi Szakigazgatási Szervének Munkaügyi Felügyelősége -FM Kh. Munkaügyi és Munkavédelmi Szakigazgatási Szervének Munkavédelmi Felügyelősége -FM Kh. Munkaügyi Központja -FM Kh. Nyugdíjbiztosítási Igazgatósága -FM Kh. Szociális és Gyámhivatala	-NeKI Közép-Dunántúli Kirendeltsége -Közép-dunántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség -Közép-Dunántúli Vízügyi Igazgatóság -NAV Közép-Dunántúli Regionális Vám- és Pénzügyőri Főigazgatósága -NAV Közép-Dunántúli Regionális Adó Főigazgatósága -BM Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal Közép-dunántúli Regionális Igazgatósága -Türr István Képző és Kutató Intézet Székesfehérvári Igazgatóság -FM Kh. Székesfehérvári Mérésügyi és Műszaki Biztonsági Hatósága -FM Kh. Építésügyi és Örökségvédelmi Hivatal - Állami Főépítészi Iroda	-Magyar Honvédség Összhaderőnemi Parancsnokság

VÁROSI	JÁRÁSI	MEGYEI	REGIONÁLIS	ORSZÁGOS
		-FM népegészségügyi szakigazgatási szerv -NAV FM Vám- és Pénzügyőri Igazgatósága -FM Szent György Egyetemi Oktató Kórház -Székesfehérvári Területi Vérellátó -FM Rendőr-főkapitányság -Nemzeti Művelődési Intézet FM Irodája -Magyar Nemzeti Levéltár FM Levéltára -Nemzeti Közlekedési Hatóság FM Kh. Közlekedési Felügyelősége -Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság FM Kirendeltsége -FM Gyermekvédelmi Központ -FM Művelődési Központ -Viktória Rehabilitációs Központ -FM Főügyészség -FM Önkormányzat -FM Törvényszék -Magyar Közút Nonprofit Zrt. FM Igazgatósága -Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal FM Kirendeltsége		

***1**. táblázat: **Székesfehérvári székhelyű fontosabb hivatalok, intézmények, 2013** Forrás: saját gyűjtés*

Rövidítések: BM - Belügyminisztérium; FM - Fejér megyei; Jh. - Járási hivatal; Kh. - Kormányhivatal; NAV - Nemzeti Adó- és Vámhivatal; NeKI - Nemzeti Környezetügyi Intézet; SZMJV - Székesfehérvár Megyei Jogú Város

A fontosabb területi igazgatási hivatalok között csak kettőt említhetünk, amely illetékességi körébe Székesfehérvár és térsége beletartozik ugyan, de nem a megyeszékhelyen van valamilyen szintű központja; ilyen a NÉBIH Pest Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága (Gödöllő) és a Fejér Megyei Kormányhivatal Növény- és Talajvédelmi Igazgatósága (Velence).

Országos hatókörű intézménye Székesfehérvárnak nincs, ugyanakkor 2007. január 1-ével alakult meg Székesfehérváron a Magyar Honvédség (MH) Összhaderőnemi Parancsnoksága az MH Szárazföldi Parancsnokság, az MH Légierő Parancsnokság jogutód szervezeteként, átvéve a szintén megszűnt MH Összhaderőnemi Logisztikai és Támogató Parancsnokság, az MH Híradó és Informatikai Parancsnokság, az MH Műveletirányító Központ és az MH Egészségügyi Parancsnokság egyes feladatait is.

A város térségi szerepkörei, funkcionális vonzása természetesen több más területen is érvényesül, amely tovább növeli térségszervező erejét.

Gazdasági szerepkör: a munkaerőpiaci vonzóhatás mellett kiemelkedő térségi vonzóhatással bír Székesfehérvár logisztikai funkciója, gazdaságfejlesztő szervezetei – elsősorban megyei szintű kihatással (RVA, kereskedelmi-, ipar- és agrárkamarák), városkörnyéki fontossággal bír gazdasági inkubációs tevékenysége.

Oktatási szerepkör: Általános iskolái a város és közvetlen városkörnyéke települései által használtak elsősorban. Középszintű és szakképzési intézményei megyei jelentőségűek egyes támogató szervezetek esetében pedig azon túliak (TIKK) is. A városban működő felsőoktatási intézmények beiskolázási területe méretükhöz képes széles, de főként a dunántúli megyékre koncentrálódik.

Kereskedelmi szerepkör a kereskedelmi bankok és biztosítók regionális szervezetei tekinthetők a nagyobb térségi hatású egységeknek. A várost övező bevásárlóközpontok a közvetlen várostérség lakóit illetve a 7-es, 8-as főutak átutazó közönségét szolgálják ki. Egyéb kis- és nagykereskedelmi szolgáltatásban valamint pénzügyi szolgáltatásokban szintén fontos szerepet gyakorol közvetlen várostérsége illetve korábbi kistérségi jelenlegi járási szintjére.

Rekreációs szerepkör: Közművelődési intézményrendszere nem csak a megyeszékhely lakóit éri el, de számos szolgáltatását a környéken lakók is kihasználják, a korábbi megyei hatókörű intézmények sokszor új fenntartókkal, de a korábbi tevékenységet megőrizve működnek (levéltár, könyvtár, múzeum). Székesfehérvár továbbra is csak néhány kiemelt kulturális rendezvény bír nagyobb térségi hatókörrel, mint a Királyi Napok Nemzetközi Néptánc Fesztivál, a FEZEN és a Fehérvári Lecsófőző Vigasságok, új színfoltként potenciálisan megerősödhet a 2013-ban első

ízben megrendezett Koronázási Ünnepi Játékok, illetve a megújult Vörösmarty Színház. Rekreáció és turizmus szempontjából a megyeszékhely erősen támaszkodik a környező idegenforgalmi jelentőségű területekre, üdülőkörzetekre és városkörnyéki egyedi vonzerőkre (Pákozd Nemzeti katonai emlékhely, Gorsium, Velencei-tó – Vértes térsége, Sárvíz völgye, Móri borvidék, kastélyok).

1.2 Területfejlesztési dokumentumokkal való összefüggések vizsgálata

1.2.1 Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció – 2013

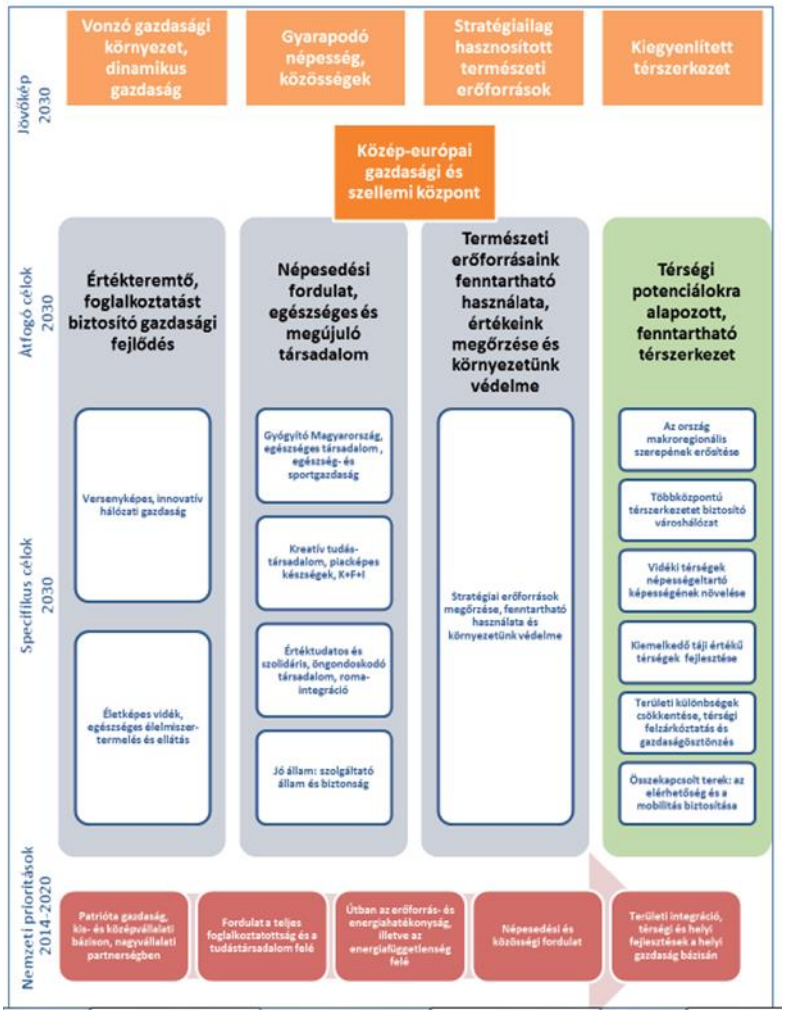

1.** ábra: **Az OFTK célrendszere Forrás: 1/2014. (I. 3.) OGY határozat A Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepcióról; Magyar Közlöny, 2014. január 3.

Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncep-ció (OFTK) az ország társadalmi, gazdasági, valamint ágazati és területi fejlesztési szükségletei-ből kiindulva egy hosszú távú jövőképet, valamint fejlesztéspolitikai célokat és elveket határoz meg. Ezek alapján kijelöli a 2014-2020-as fejlesztési időszak nemzeti, szak-politikai súlypontjait.

A Koncepció **jövőképe és célrendszere 2030-ig** szól.

Magyarország 2030-ra Kelet–Közép Európa gazdasági és szellemi központjává válik, lakosságának biztonságos megélhetést biztosító, az erőforrások fenntartható használatára épülő versenyképes gazdasággal, gyarapodó népességgel, megerősödött közösségekkel, javuló életminőséggel és környezeti állapottal.

Emellett az OFTK **fejlesztési prioritásokat fogalmaz meg a 2014-2020-as programidőszak** fejlesztés-politikája számára is. Ez utóbbi az Európai Unió Európa 2020 Stratégiájához és a kapcsolódó, 2014-2020 közötti program-finanszírozási időszakhoz illeszkedik.

A Koncepció **illeszkedik a kiemelt nemzeti stratégiai tervdokumentumokhoz**, közös irányt határoz meg a szakpolitikák számára, és kapcsolódik a **szakpolitikai stratégiai tervdokumentumokhoz** és megalapozza a kiemelt nemzeti célkitűzések megvalósítását szolgáló **szakpolitikai programok tervezését és végrehajtását**. A Koncepció a fejlesztéspolitikai eszközökön keresztül **kapcsolódik a nemzeti költségvetésből finanszírozott fejlesztési célú programok megvalósításához**.

NEMZETI PRIORITÁSOK 2014-2020	• FEJLESZTÉSI TÉMATERÜLETEK
Patrióta gazdaság, kis- és középvállalati bázison, nagyvállalati partnerségben	• Innovatív gazdaságfejlesztés, kis- és középvállalkozások, stratégiai ágazatok, versenyképesség • Elérhetőség, megújuló közösségi közlekedés és tranzitgazdaság • Életképes vidék, bővülő agrár- és élelmiszer-gazdaság, halászat
Fordulat a teljes foglalkoztatottság és a tudástársadalom felé	• Foglalkoztatás növelése • Tudástársadalom megalapozása
Útban az energia-függetlenség és hatékonyság felé	• Energia-hatékonyság, fenntartható erőforrás-gazdálkodás • Klíma- és környezetvédelem
Népesedési és közösségi fordulat	• Befogadó és gyarapodó társadalom • Gyermekvállalás ösztönzése, népesedési kihívások kezelése
Területi integráció, térségi és helyi fejlesztések a helyi gazdaság bázisán	• Területi integráció, területfejlesztés • Vidéki térségek, vidéki gazdaság és közösségek • Budapest és térsége vezető makro-regionális szerepkörben • Kiteljesedő Kárpát-medencei, Duna menti nemzeti és európai területi együttműködés

2. ábra: ***Nemzeti prioritások és fejlesztési tématerületek 2014-2020*** Forrás: 1/2014. (I. 3.) OGY határozat A Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepcióról; Magyar Közlöny, 2014. január 3.

A városfejlesztés szempontjai és nemzeti prioritásai

- A fenntartható és harmonikus város-vidék kapcsolat

Fejlesztéspolitikai feladatok:

- A város és **vonzáskörzetének szereplői közötti együttműködés** ösztönzése.
- A város szétterülésének megakadályozása, a kontrollálatlan városnövekedés, illetve a városkörnyéki települések egyfunkciós lakóövezetté vagy perifériává alakulásának megelőzése a városkörnyék **integrált és tudatos térségi fejlesztés**ével.
- A beépített területek **összenövésének megakadályozása**.
- Központi városok **belterületének vonzóvá tétele**.
- Az ökológiai funkciójú területek további **visszaszorulásának elkerülése**.
- **Zöldfelületek hálózatba szervezése** (zöld gyűrű) és minőségi bővítése.
- A városokban található **központi szolgáltatások hozzáférhetőségének biztosítása**: a nyitva tartás szervezése, a környéki parkolási lehetőségek biztosítása, a közösségi és alternatív, gyalogos és kerékpáros közlekedés általi megközelíthetőség lehetővé tétele, az elektronikus szolgáltatások kialakítása.

- Fenntartható és kompakt városszerkezet kialakítása

Fejlesztéspolitikai feladatok:

- A **többközpontúság** kiépítése nagytérségi, és városszerkezeti szinten egyaránt.
- Intenzív együttműködés elősegítése a szereplők között, hogy **mérséklődjenek a közlekedési távolságok**, és így korlátozódjon az urbanizált területek
- terjeszkedése a hatékony energia felhasználás szerint.
- **Fenntartható mobilitási viszonyok** megteremtése a városon belüli és város körüli utazási szükséglet mérséklése érdekében, a munkahelyek, lakóövezetek, szolgáltatási és közlekedési hálózatok elhelyezkedésének optimalizálása.
- A közlekedés racionalizálása és a fenntarthatóságának biztosítása, a **környezetbarát alternatív közlekedési eszközök** fejlesztése.
- A városszerkezet **tagolása beépítetlen területekkel**, zöldterületekkel és a természetes szellőzés zónáival.
- A **városi zöldterületek minőségi bővítése**, a közparkok szolgáltatásainak és infrastruktúrájának megújítása, hálózatba szervezése.
- A **barnamezős területek** előnyben részesítése a zöldmezős beruházásokkal szemben.
- Területileg **integrált,** fenntartható **komplex örökségvédelmi, értékvédelmi beavatkozások** ösztönzése.
- Jövedelemtől és életkortól függetlenül használható, mozgásra, egészséges életmódra és kreativitásra ösztönző **tiszta (köz)területek**.
- **Egyenlő hozzáférés** biztosítása a természeti-, az épített és a kulturális **örökségeinkhez.**

- Az energiafüggőség csökkentése és a klímavédelem

Fejlesztéspolitikai feladatok:

- **Helyi szabályozások, adók, pénzügyi ösztönzők és beruházások alkalmazása** a városi klímavédelem érdekében.
- A **zöld és kék gazdaság** céljainak és elveinek követése, valamint a lokális erőforrásokra épülő helyi gazdaság erősítése.
- A **klímabarát építészeti megoldások** előnyben részesítésének támogatása.
- A környezetbarát és hatékony, energiatakarékos **távfűtő rendszerek fejlesztése**, távhő-rekonstrukció.
- **Jobb elérhetőség** biztosítása kevesebb közlekedési szükséglettel az optimális területhasznosítás révén.
- **Klímabarát,** alacsony szén-dioxid kibocsátású, versenyképes és biztonságos **városi tömegközlekedés** kialakítása, a gyalogos és a kerékpáros közlekedés előtérbe helyezésével, valamint a szolgáltatások technikai alkalmazkodása a klímaváltozáshoz.
- A szélsőséges mikroklíma mérséklésére kiegyenlítő (kondicionáló) **zöldfelületek biztosítása**.

- A demográfia változások, a városi népességfogyás kezelése: a családok és a helyi közösségek megerősítése

Fejlesztéspolitikai feladatok:

- **Helyi munkaerő-piaci programok megvalósítása** az idősödés miatti és az elvándorlásból fakadó munkaerő kiesés elkerülése érdekében.
- Korban, családszerkezetben, és társadalmi összetétel szempontjából **vegyes lakóterületeket eredményező mechanizmusok** alkalmazása.
- Új és jobb minőségű **szolgáltatások biztosítása az idősödő népesség számára** (szociális ellátás, egészségügy, kultúra, közlekedés, akadálymentes környezet, stb.).
- **Közösségfejlesztő** kulturális és társadalmi programok megvalósítása.
- A **társadalom toleranciájának fejlesztése**, a migránsok befogadása, társadalmi integrációja elősegítése.
- **Gyermekjóléti és a családokat érintő** oktatási, szociális és egészségügyi szolgáltatások biztosítása megfelelő minőségben, kapacitásokkal és elérhető módon.
- **Családbarát foglalkoztatási és munkahelyi környezet** megteremtése, a távmunka lehetősége.
- **Akadálymentes, családbarát környezet** kialakítása, és a családbarát társadalmi környezet erősítése.
- A **gyermekvállalás közösségi szerepének, fontosságának tudatosítása** a helyi társadalom számára, a gyermeket vállalók megbecsülése, családbarát példák támogatása és népszerűsítése.
- A **közbiztonságot erősítő elemek** az épített környezet kialakításában, társadalmi összefogás keretében, esetenként pedig infokommunikációs és térinformatikai eszközök, rendszerek alkalmazásának ösztönzése a városrészek működésében a bizalom és a biztonság megerősödése érdekében.
- Közösség- és **társadalom-orientált városfejlesztés**.

- A leromlott városrészek hanyatlásának megállítása, megelőzése

Fejlesztéspolitikai feladatok:

- A helyi közösség **oktatási, képzési és kulturális lehetőségeinek fejlesztése**, a gyermekekre és fiatalokra összpontosító proaktív politikák kialakítása.
- A **fizikai környezet** megújítása.
- A **szegregált területek kialakulásának megelőzése**, a kialakult szociális problémák hatékony kezelése.
- **Városrehabilitációs tevékenység hatékonyabb működtetése** és új programok bevezetése, különösen:
  - *fenntartható köztér-rehabilitáció*, közterület-felújítási súlyponttal rendelkező komplex, funkcióbővítő városrehabilitációt megvalósító mintaprojektek,
  - *szociális rehabilitációs* mintaprojekt,
  - önkormányzati *bérlakás mintaprojekt* előkészítése,
  - a lakóközösségek mindennapjait érintő, *fenntartható, környezettudatos beruházáselemek*

- Együttműködés a többszintű kormányzás jegyében

Fejlesztéspolitikai feladatok:

- A **kormányzati szervek városfejlesztéssel foglalkozó tevékenységeit** jobban össze kell hangolni és egymással integrálni kell.
- A városok és vidékük együttműködésének elősegítése stratégiai és operatív kérdésekben (a területrendezésre, közös fejlesztésekre), a települések **közös, együttes tervezési tevékenységének** ösztönzése.
- Az **integrált tervezés koordinációjának erősítése** helyi és várostérség szinten, a várostérségek harmonikus fejlődését támogató, a koordináció kialakításához alapvető intézmények és eszközök meghatározása.

- Stratégiai szemlélet a várostérségek tervezésében

Fejlesztéspolitikai feladatok:

- Integrált városfejlesztési koncepciók és stratégiák készítését és a várostérségek együtt-tervezését ösztönözni szükséges.
- A **városi klímatervezés szempontjainak beépítése** a város különböző ágazati, tervezési programjaiba horizontális szempontként.
- Széleskörű, rendszeres és **átlátható tervezési partnerség kialakítása a városokban**, bevonva a lakosságot, a civil és gazdasági szereplőket.
- A **városfejlesztési eredmények nyomon követése** („monitoring"), a stratégiák rendszeres felülvizsgálata.
- **Erősebb akcióterületi megközelítés**: az ágazati beavatkozásokat az egyes akcióterületeken és városrészek között össze kell hangolni.
- A települést használó célcsoportok igényeire reagáló **keresletorientált várostervezés és -fejlesztés**.
- Területileg integrált, komplex örökségvédelmi, értékvédelmi beavatkozások ösztönzése.

- A helyi és térségi gazdaságfejlesztés

Fejlesztéspolitikai feladatok:

- **Helyi gazdasági kapcsolatok fenntartható fejlesztése szempontrendszerének kidolgozása**, különös tekintettel a helyi erőforrásokkal való takarékos gazdálkodásra és a mobilitási igények mérséklésére.
- Közösségfejlesztés, a **helyi kezdeményezések** ösztönzése.
- A helyi gazdasági **együttműködések és termékek** előállításának és helyi értékesítésének ösztönzése.
- A város és térsége **élelmiszerellátás**ának helyi és térségi alapokra helyezése.
- **Piaci helyszínek biztosítása** a városban a környék árui számára.
- Az **önkormányzat** helyi gazdaságfejlesztési tevékenységeinek elősegítése.
- **Szociális gazdaság** kiépítése és fejlesztése.
- Helyi érdekű **képzés, szakképzés** kialakítása.
- **Munkahelyteremtés** a szuburbiában.

- Stratégiai várostérség-fejlesztés

Nemzeti szinten összehangolt, reális adottságokra alapozott városgazdasági szempontokat is integráló várostérség fejlesztési, és különösen várostérségi gazdaságfejlesztési stratégiák kidolgozása és végrehajtása szükséges a nemzetgazdasági növekedés élénkítése érdekében, az alábbiak szerint:

- Olyan **városi jövőképek** kialakítására van szükség, melyek egységes koordináció révén elősegítik, hogy a városok térségi és gazdasági szempontoknak is megfelelve integrált stratégiai szemléletet képviselhessenek, ahol a térségalkotó települések egymás fejlesztési intézkedéseit nem kioltva, hanem összehangolt tervezésük és fejlesztéseik révén hatékonyabb és fenntarthatóbb rendszereket alakítanak ki, egyeztetve a helyi társadalom képviselőivel, a települést használó csoportok preferenciáival.
- Városaink – döntően a nagyvárosaink – víziói kínáljanak arra is alapot, hogy a helyi egyedi adottságokra épülő kiemelt ágazatok és témák mentén, kormányzati és nagyvállalati és kutatóhelyi együttműködésben megvalósuló **stratégiai gazdaságfejlesztési tervezést és fejlesztést indítsanak**, így alakítva ki a hazai növekedés területileg decentralizált pilléreit.

Székesfehérvári vonatkozások

A főváros körüli belső városgyűrű városainak lehetséges kitörési pontjai

Székesfehérvár „hagyomány és innováció a királyok városában" jelszóval a meglevő sikeres húzóágazatai (elektronika, turizmus, gépgyártás, élelmiszeripar) fejlesztése mellett a következő kitörési pontokkal kívánja fejleszteni jelenleg is erős hazai pozícióját: mechatronika-autóipar, informatika, elektronika, logisztika, innovációs és kreatív gazdasági ágak, specializált turizmus. Mindez nem csorbítja, hanem kiegészíti a város kiemelt térségi fejlesztési központi funkcióit, annak gazdasági megalapozásához járul hozzá. A térség kiterjed a közvetlen városi vonzáskörzeten túl is, pl. Mór és Várpalota-Pétfürdő ipari, a Velencei-tó rekreációs térségére.

Nemzeti és perspektivikusan nemzetközi jelentőségű nagyvárosi térségek

Miskolc, Debrecen, Szeged, Pécs és Győr, illetve a belső gyűrűből gazdasági ereje és történelmi szerepe miatt **Székesfehérvár**, valamint e városok vonzáskörzete tartozik ebbe a kategóriába. A Budapest-központúság oldására ezek a városok egy részben önálló területi szintet jeleníthetnek meg a fővárosi szint mellett/alatt.

A belső gyűrű városai között kiemelt szereppel bír **Székesfehérvár**, amely földrajzilag a belső városhálózat szerves része, funkcióiban azonban kiemelkedik közülük. Térszervező jelentősége miatt a korábbi pólusvárosi funkciókat

továbbra is szükséges fejleszteni, illetve fenntartani. Székesfehérvár így az ország középső térségéhez, a fővároshoz szoros kapcsolatrendszerrel kapcsolódó városként a külső és a belső gyűrű közötti közvetítő, összekapcsoló szerepet is magára vállalhatja. Eközben a belső gyűrű gazdaságfejlesztési lehetőségeit, a meglevő kiváló logisztikai és ipari hátteret is képes kihasználni, miközben a kultúra, oktatás, K+F terén a nagyvárosi gyűrű magas szintű szolgáltatásaival fokozottabban képes önerejére épülő gazdasági fejlődést indukálni.

Fejér megyei fejlesztési irányok

- A Győr-Tatabánya-Komárom-Mór-Székesfehérvár-Dunaújváros-Paks-Kecskemét ipari/logisztikai nagyklaszterek közötti közlekedési hálózatok kialakítása.
- A két megyei jogú város felsőfokú oktatási színvonalának és bázisainak megtartása, illetve Székesfehérváron a műszaki képzés választékának kiszélesítése.
- Székesfehérvár hagyományait gondozó, helyzeti energiáit kihasználó, a közeli főváros mellett önálló egészségügyi, kulturális, gazdaságszervező központtá alakítása.

1.2.2 Fejér Megyei Területfejlesztési Koncepció 2014

Jövőkép 2030

FEJÉR MEGYE – PANNÓNIA SZÍVE

Fejér megye tradicionális társadalmi, kulturális, gazdasági-logisztikai szerepköreinek fenntartható és innovatív fejlesztése

egyenrangú nagytérségi együttműködéssel, kiváló termőhelyi adottságainak bázisán, a természeti örökségének jövőtudatos kezelésével.

Fejér megye 2030-ra nagytérségi együttműködéssel erősíti pozícióit:

- Nemzetközi szinten is kiemelkedő kapcsolatok épülnek a Duna menti térségben, amelynek egyik magyarországi fő központja Dunaújváros.
- Az É-D-i irányú kapcsolatot biztosítja Budapest-Dunaújváros-Pécs-Horvátország között az M6-os autópálya. Az autópálya 2018-ig országhatárig történő kiépítésével a közlekedési folyosó szerepe tovább fokozódik.
- A Székesfehérvár, Dunaújváros és Mór valamint vonzáskörzeteik térségében működő vállalatok kiemelkedő szerepet játszanak a Győr – Komárom – Tatabánya – Mór – Székesfehérvár – Dunaújváros - Kecskemét ipari/logisztikai nagyklaszterben.
- A megyén áthaladó Budapest-Bécs közlekedési folyosónak köszönhetően Bicske térségében további jelentős ipari/logisztikai cégek települnek.
- Szintén stabil gazdasági kapcsolatok alakultak ki Székesfehérvár-Veszprém-Ausztria között a 8-as főútnak köszönhetően, amelyek az M8-as autópálya megépülésével kibővülnek Dunaújváros-Kecskemét irányában, bekapcsolva a megye déli, periférikus térségeit is.
- Az ország két legfontosabb turisztikai célterületét (Budapest, Balaton) összekötő Váli-völgy, Velencei-tó, Székesfehérvár térségének turisztikai potenciálja egyre jobban emelkedik, 2030-ra az ország legjelentősebb turisztikai tengelyévé válik.

Jövőkép	FEJÉR MEGYE – PANNÓNIA SZÍVE Fejér megye tradicionális társadalmi, kulturális, gazdasági-logisztikai szerepköreinek fenntartható és innovatív fejlesztése egyenrangú nagytérségi együttműködéssel, kiváló termőhelyi adottságainak bázisán, a természeti örökségének jövőtudatos kezelésével							
Átfogó célok	A helyi közösségtudat, a kohézió, a népességmegtartó képesség erősítése, a vállalkozó – innovatív társadalom megteremtése			Az élhető környezet minőségének javítása, a meglévő erőforrások védelme		A gazdasági vezető szerep megőrzése és további pozícióerősítés, kiegyenlített gazdasági fejlődés megvalósítása		
Stratégiai célok	*Hálózati együttműködések fejlesztése*	*Vállalkozó – innovatív társadalom megteremtése*	*Befektetés az emberekbe*	*Természeti és kulturális értékek megőrzése, bemutatása, lakókörnyezet javítása*	*Természeti erőforrások védelme*	*Versenyképes vállalatok támogatása*	*Versenyképes gazdaság feltételeinek megteremtése*	*Periférikus és vidéki térségek felzárkóztatása*

3**. ábra: **Jövőkép és stratégiai célrendszer Forrás: Fejér Megyei Területfejlesztési Koncepció 2014

Prioritás	Székesfehérvár vonzáskörzete
Területi prioritások	
A megyei önkormányzat és a megyei jogú városok közigazgatási és területfejlesztési szerepének erősítése	• Integrált IKT megoldások alkalmazása: „intelligens városok" e-kormányzása, e-közigazgatás fejlesztése, digitális társadalmi befog adás • Közszolgáltatások területi optimalizációja, feladat- és hatáskörökhöz illeszkedő intézményrendszer kialakítása • Megyei Konzultációs Fórumok szakmai hátterének biztosítása • Megyei pályázatsegítő információs központok erősítése (projektgenerálás, partnerség segítése, pályázati tanácsadás, koordináció)
Országos közlekedési csomópontokhoz köthető közlekedési és logisztikai fejlesztések	• Multimodális logisztikai központok fejlesztése • Közforgalmú, közösségi közlekedés elősegítése, feltételeinek javítása, rendszerek összehangolása, intermodális közösségi közlekedési csomópontok kiépítése, egységes tarifarendszer megszervezése
A pólusok és a turisztikailag preferált térségekben az épített környezet megóvása, az összehangolt településfejlesztések megvalósítása	• A hagyományos településrészek és arculat újraélesztése és revitalizációja, új funkcióval történő hasznosítása (épített örökség fenntartható hasznosítása) • A hagyományos településrészek és arculat újraélesztése és revitalizációja, új funkcióval történő hasznosítása (épített örökség fenntartható hasznosítása) • Együtt tervezendő térségekre (agglomerációk) integrált fejlesztési-rendezési tervek és település-rehabilitációs tervek készítése
A növekedési pólusok innovációs bázisának fejlesztése, a K+F sikereit kiaknázó növekedés érdekében	• Vállalatok és felsőoktatási intézmények partnerségi programjainak ösztönzése, gyakorlati képzés fejlesztése, mentori rendszer kiépítése, nemzetközi kapcsolatok szélesítése • Kutatási együttműködések bővítése, kutatói létszám emelése
A versenyképes ipari pólusok és alközpontok (Dunaújváros, Székesfehérvár, Mór, Bicske) pozíciójának növelése a versenyképes szereplők támogatásával és a hálózatosodó helyi gazdaság ösztönzésével	• Ipari központok üzemeinek, telephelyeinek technológiai fejlesztése, korszerűsítése, versenyképességének javítása • Vállalkozások innovációs beruházásainak, a technológiai transzferek és kutatás-fejlesztések ösztönzése • E-gazdaságban résztvevő vállalkozások erősítése, IKT-k kiemelt támogatása • Vállalkozási klaszterek kialakítása, támogatása – mikro-, kis- és középvállalkozások számára beszállítói hálózat kialakításának támogatása • A megújuló energia részarányának növelése, alternatív energia berendezések gyártása, zöldgazdaság fejlesztése
A megye turisztikai centrumaiban (Székesfehérvár, Dunaújváros, Velencei-tó és térsége, Váli-völgy, Vértes térsége) integrált turisztikai fejlesztések megvalósítása	• Kulturális örökség hasznosítására, funkcióval való megtöltésére vonatkozó stratégia kialakítása (kastély és kastélypark együttes kezelése, turisztikai hasznosítása) • Turisztikai szolgáltatások, marketing fejlesztése, TDM szervezeti rendszer továbbépítése • Diverzifikált, adottságokra épülő turisztikai kínálat erősítése (gasztro- és borturizmus, konferencia-, egészség- és rekreációs, zarándok-, falusi turizmus), brand-építés, rendezvények szervezése • Az erdők közjóléti és védelmi funkcióinak erősítése; a környezi károk mérséklése erdőtelepítéssel és mezővédő erdősávok kialakításával
Horizontális prioritások	
A stratégiai vízkészletek megőrzése és racionális használata	• Felszín alatti vízkészletek védelme, racionális vízhasználat elterjesztése • Felszíni vízkészletek fenntartható, szabályozott és összehangolt használata, a megfelelő vízgazdálkodás biztosítása • Megyei öntözési stratégia kialakítása, korszerű öntözési infrastruktúra kiépítése a vízgyűjtő-gazdálkodási szempontoknak megfelelően, a kapcsolódó iparágak fejlesztése (
Társadalmi befogadás erősítése	• Civil hálózatépítés és civil szervezetek támogatása forrásallokációval • Kiemelt programok a hátrányos helyzetű gyerekek oktatására, alternatív oktatási, nevelési lehetőségek támogatása, intézményrendszer fejlesztése

Prioritás	Székesfehérvár vonzáskörzete
Munkaerő piaci mobilitás támogatása	• Innovatív foglalkoztatási formák, szociális szövetkezetek támogatása • A nők és megváltozott munkaképességűek munkavállalásának elősegítése, atipikus foglalkoztatási formák terjesztésével, családbarát foglalkoztatók támogatásával, valamint bölcsődék, óvodák elérhetőségének biztosításával, munkahelyek akadálymentesítésével • Vállalkozói aktivitás növelése, pályaorientációs képzések bővítése, álláskeresési technikák terjesztése, vállalkozóvá válás segítése, vállalkozásfejlesztési ismeretek terjesztése • Szakképzés további bővítése, hálózat korszerűsítése, a piaci kereslethez rugalmasan alkalmazkodó képzési szerkezet létrehozása • Felnőtt képzések erősítése, a munkavállalók és vállalkozók szakmai ismereteinek bővítése
A természeti és épített környezet megóvása	• Egészség- és környezettudatos életmódra nevelés, szemléletformálás; erdei iskolák támogatása • Az energiahatékonyság javítása és a megújuló energia fokozott bevonása az energiaellátásba • Természeti és kulturális értékek turisztikai vonzerővé alakítása • Lakókörnyezet javítása – épületállomány, utak, közösségi terek, közterületek parkosítása
Közszolgálati önkormányzati minimum-szint teljesítése	• Bel- és csapadékvíz elvezető rendszerek kiépítése és fenntartása • Szennyvízkezelés megoldása (alternatív szennyvízkezelés, szennyvíztisztítók korszerűsítése, rákötési arány növelése) • Kerékpárforgalmi-hálózat szabványos fejlesztése és kiszolgáló infrastruktúra kiépítése (kerékpáros turizmus, települések közötti kapcsolatok) • Fő- és mellékút-hálózat állapotának javítása, hiányzó hálózati elemek (elkerülő út-szakaszok, összekötő utak, zsáktelepülések) kiépítése • Helyi szintű preventív, családsegítő, szülőképző szolgáltatások megerősítése • Beteg centrikus egészségügy megteremtése – egységes, korszerű járó-beteg ellátó hálózat, kétpólusú komplex kórházi ellátás, ügyeleti integrálás, prevenció, rehabilitáció erősítése • Alapvető szociális és oktatási intézmények infrastrukturális, humán és módszertani feltételek megteremtése
Info-kommunikációs csatornák bővítése, fejlesztése, interaktivitási lehetőségek kihasználása	• Közösségi info-kommunikációs hozzáférési lehetőségek biztosítása, ingyenes települési WIFI kapcsolatok létesítése • Széles sávú, többek között passzív széles sávú infrastruktúra létrehozása, fejlesztése és kiterjesztése • Digitális oktatás-képzés-nevelés feltételeinek megteremtése
A vidéki területeken az adottságokra épülő, magas multiplikációjú agrárgazdálkodás támogatása	• Környezetkímélő, a termőtalaj és vízkészletek védelmét szem előtt tartó agrárgazdálkodás kialakítása, vegyszerhasználat csökkentése • Magas kézimunka igényű gazdálkodási formák elterjesztése, helyi termékek piacának erősítése, külső függőség csökkentése, patrióta gazdaság elterjesztése

2**. táblázat: **Javasolt prioritások és kapcsolódó intézkedések Székesfehérvár vonzáskörzetét illetően

Forrás: Fejér Megyei Területfejlesztési Koncepció 2014

A megyei koncepció Székesfehérvár vonzáskörzet elemzése

Leírás: A megyeszékhely: fontos **közlekedési** „fordítókorong", **ipari-logisztikai tengely, kulturális, foglalkoztatási és közigazgatási központ**, amelynek megyehatáron átnyúló hatásai vannak. Emiatt elengedhetetlen az együttműködés a szomszédos térségekkel (Mór, Velencei-tó, Balaton stb.) és megyékkel, megyeszékhelyekkel. Erősen **agglomerálódó hatások jellemzik a térséget**, ahol számos településen a lakófunkció dominál. A gazdag természeti és épített értékek, kulturális hagyományok, foglalkoztatási, gazdaságszervezési és önálló egészségügyi, oktatási bázisán **sokrétű fejlődési pálya** rajzolható meg korábbi versenyképességi pozíciója helyreállítása érdekében.

Jövőkép: Kulturális-szakrális központ, gazdasági fordítókorong

Specifikus célok: Széleskörű központi szerepéből adódóan, fejlesztésében rendkívül **kiterjedt együttműködést igénylő térség**. Emiatt a már ma is igen sokrétű és fejlett közlekedési kapcsolatok mellett a **ráhordó-elkerülő kapacitások növelése** és az **multi- és intermodális közösségi közlekedési csomópontok fejlesztése** igényel

hatékony beavatkozásokat. Ez a gazdasági versenyképességet és a beszállítói hálózat rugalmasságát növeli, valamint a foglakoztatási funkciót is szélesíti.

A turizmusfejlesztés terén **erőteljes hangsúlyt kell helyezni a magyar államalapításhoz kapcsolódó emlékekre**, valamint az arra felfűzhető, az iskolai nevelésben jelentős szerepet játszó patrióta útvonalakra. Ebben a vonzástérség településeinek is jut különböző tematikájú szerep, a falusi- illetve agrárturizmustól a kerékpáros-lovas-, erdei iskolák központjainak láncolatáig. Az ehhez szükséges egészséges **élelmiszerek biztosítását a környező agrártérségekből** kell biztosítani. E területen együtt kell működni a szomszédos Velencei-tavi, balatoni, Móri-borvidéki stb. térségekkel egyrészt az infrastrukturális feltételek kialakításával (kerékpárút), másrészt a szolgáltatások, közös marketing, országos brand építéssel és a **TDM rendszerbe illeszkedés**sel. **Komplex turisztikai programok**at kell megvalósítani **Gorsium és térsége** római kori régészeti bemutató területekre, és **Székesfehérvár épített örökségeinek** bemutatására.

A térség gazdasági versenyképességének növelése érdekében szükséges a **vállalkozások technológiai fejlesztése, korszerűsítése, az innovációs beruházások, technológiai transzferek és kutatás-fejlesztések** ösztönzése. További feladat az **e-gazdaság** elterjesztése, valamint az IKT-k kiemelt támogatása. Ehhez járul hozzá a **szakképzési intézetek speciális, helyi cégekkel közös** mentori programok kialakítása, a képzések gyakorlati részének erősítése. A helyi felsőoktatási intézményeknek **közös kutatási-fejlesztési együttműködések**kel kell erősíteni az oktatási intézmények megyei szerepét, jelentős hangsúlyt helyezve a nemzetközi kapcsolatok ápolására, csereprogramokra.

Meg kell oldani a pályázatsegítő információs központok további működését, amely a projektgeneráláshoz, partnerségek felépítéséhez nyújt tanácsot, a pályázati intenzitás növelése érdekében.

Székesfehérvártól, mint megyeszékhelytől és járási központtól **elvárható a magas szintű közszolgáltatási feladatellátás**. A szakképzési intézmények részéről a folyamatos együttműködést, a szociális ellátás terén az intézményfejlesztést, a gyermekvédelem terén a speciális otthonokat, a preventív ellátást és az ambuláns kezelés megoldását teszi szükségessé. A közszolgáltatási feladatok területi optimalizációját a feladat- és hatáskörökhöz illeszkedő intézményrendszer kiépítésével kell biztosítani. A kor követelményeinek megfelelően meg kell oldani a jelentős közlekedési költség- és idő megtakarítással járó e-kormányzást, e-közigazgatás fejlesztést.

A megyeszékhely és környezete esetében **kiemelt fontosságú a térségi együtt tervezés kérdése**, mivel ugyanúgy ahogy a megye egyes térségei egy erősebb vonzású fővárosi agglomeráció pozicionálási problémákkal küzdő perifériái, Székesfehérvár vonzáskörzetében is számos „vákuumtelepülés" található, amelyeknek nem tisztázott a térségi munkamegosztásban elfoglalt szerepe. A 2014-2020 időszakban bevezetendő új fejlesztési eszköz: az Integrált Területi Beruházás (ITB – ITI) szükségessé teszi az együtt tervezendő térségekben a kooperációt. Fontos továbbá, hogy a vonzáskörzetben található települések a helyi sajátosságaikra alapozva, a helyi identitás növelése mellett felhasználják komparatív előnyeiket az egész térség versenyképességének növelése érdekében.

Egyéb a megyeszékhellyel kapcsolatos megállapítások

Országos szinten is kiemelkedő gazdasági szerepű megyei jogú városok: Dunaújváros (kohászati, könnyűipari és logisztikai), Székesfehérvár (közigazgatási központ, elektronikai, logisztikai, valamint kulturális vonatkozásban).

Fejér megye jövőképe megvalósításának egyik pillére a **közúti közlekedési hálózatok fejlesztése**. A 2030-ra javasolt közúthálózat-fejlesztés legjelentősebb hatása a Székesfehérvári agglomerációban, a Váli-völgy térségben és a megye jelenleg perifériás déli részén várható.

Közlekedéskapcsolati hiányok (településközi, Székesfehérvár régióközpont és Tatabánya között, illetve Oroszlány, Bicske felé; Székesfehérvár-Dunaújváros közötti gyenge vasúti összeköttetés; relatíve sok zsáktelepülés, intermodális csomópontok kiépítetlenség, közösségi közlekedés hiányai)

A Fejér megyei területfejlesztési koncepció forgatókönyve alapján az **új beépített területek kialakulása** elsősorban Székesfehérvár, Dunaújváros agglomerációs területein, illetve kisebb mértékben a budapesti agglomeráció vonzáskörzetében várható.

Tovább kell **erősíteni a gazdasági kapcsolatokat** a Győr-Komárom-Tatabánya-Mór-Székesfehérvár-Dunaújváros-Kecskemét ipari/logisztikai nagyklaszterben, Székesfehérvár-Veszprém- Ausztria felé, illetve az M7-es autópálya mentén a Budapest-Balaton tengelyen.

A **sárbogárdi térség népesség-mobilitását** segítené a Sárbogárd- Dunaújváros és Sárbogárd- Székesfehérvár közötti közösségi közlekedés fejlesztése, valamint a déli megyehatár-közeli közlekedési fehér foltok (Dég, Lajoskomárom) felszámolása.

A **Dunaújvárosi Főiskolának, Székesfehérvárral együttműködve**, további fontos szerepet kell játszania összehangolt integrált képzések beindításában többek között a terület- és városfejlesztési, turisztikai, gépészeti szakemberképzésben, továbbá a kutatói programok és létszámok összeállításában.

A területfelhasználás alapelvei között szerepel az **együtt tervezendő / funkcionális térségek**ben közösen kell kijelölni a különböző célra hasznosítható területeket. Ilyenek az agglomerálódó zónák, elsősorban a Budapesti agglomeráció, Székesfehérvár és Dunaújváros vonzáskörzete, ahol a zöldmezős beruházások megvalósítására alkalmas nagykiterjedésű szabad területek is rendelkezésre állnak. E zónákban az urbanizáció fel fog gyorsulni, aminek szabályozott kereteket kell biztosítani annak érdekében, hogy a pazarló, koordinálatlan területfelhasználás, a települések közötti verseny a funkciók letelepítésében, területek átminősítésében elkerülhető legyen.

Az egészségügy fejlesztésekor ki kell alakítani a betegközpontú ellátási rendszert (Móri Városi Kórház és Rendelőintézet, Szent Pantaleon Kórház Dunaújváros, Fejér Megyei Szent György Egyetemi Oktató Kórház Székesfehérvár, Fejér megye teljes szakellátása öt településen és számos telephelyen), ahol **nagy hangsúlyt kap a prevenció, illetve a korszerű járóbeteg ellátás**.

Az FMTK üzenetei direkt megyeszékhelyi kapcsolódással

Fejér megye fontos lehetőségnek tartja a **V0** - fővárost elkerülő zöldmezős vasútfejlesztést, amely nyomvonal kijelölésénél javasolt figyelembe venni **Székesfehérvár és Dunaújváros** közötti jelenleg meglévő **vasútkapcsolati hiány**t.

A megyeszékhely, **Székesfehérvár agglomerációs szerepének segítése** támogatandó, szükséges a **bekötő utak, autóbuszjáratok fejlesztése**.

Megfontolandó az erős vonzástérségekben (Székesfehérvár, Dunaújváros, Budapesti agglomeráció), a **munkamegosztás**t, a kölcsönösségi alapon nyugvó komplementer szerepek vállalását, és az azokhoz köthető fejlesztések forrásait rögzítő „szerződés” megkötése.

1.2.3 A Velencei-tó-Vértes Kiemelt Üdülőkörzet Területfejlesztési Programja 2005

Az 1117/2005. (XII. 14.) Korm. Határozat a Velencei-tó-Vértes Kiemelt Üdülőkörzet Területfejlesztési Programjáról A Kormány a területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény 7.§-ának g) pontja alapján a melléklet szerint elfogadja a Velencei-tó-Vértes Kiemelt Üdülőkörzet Területfejlesztési Programját (a továbbiakban: Program), és felkéri az érintett minisztereket, valamint a Közép-Dunántúli Regionális Fejlesztési Tanács elnökét, hogy a II. Nemzeti Fejlesztési Terv és a Közép-Dunántúli Régió operatív programjának tervezése, illetőleg végrehajtása során - lehetőség szerint - vegyék figyelembe a Programban szereplő fejlesztési prioritásokat és feladatokat.

Prioritások - 2. „**A turisztikai kapacitás minőségi fejlesztése**, az üdülőkörzet turisztikai versenypozíciójának megőrzése, a hazai, és a nemzetközi turizmus igényes fogadási feltételeinek fejlesztése, az európai normák szerinti kiegészítése” című alapvető célon belül középtávú prioritásként kell kezelni:

- *Budapest és Székesfehérvár közelségéből adódó rekreációs, wellness, valamint konferencia turizmus fogadási feltételeinek javítását;*
- A turisztikai vonzerőként figyelembe vehető természeti és kulturális értékek turisztikai termékké fejlesztését;
- A települési és gazdálkodási hagyományok átörökítését, a természetkímélő mező- és erdőgazdálkodási rendszerek, fenntartható turizmus működését elősegítő natúrpark intézmények létrehozását;
- A hétvégi kirándulóforgalom fogadási feltételeinek minőségi javítását;
- Az üdülőkörzet arányos, területileg kiegyensúlyozott fejlesztése érdekében - az üdülőkörzeten belül - a hiányzó közlekedési hálózati elemek megépítését, a közlekedési feltételek korszerűsítését, továbbá az IC hálózati elemek megépítését;
- A műszaki infrastruktúrák fejlesztésénél a környezetet kímélő megújuló energiaforrások alkalmazását;
- A települési környezet általános javítását, a turizmus szempontjából fontos üdülő- és gyógyhelyi arculat kialakítását;
- A természetkímélő erdőgazdálkodási módszerek alkalmazásának elterjesztése, a parkerdei fejlesztések, közjóléti erdőgazdálkodás és az élőhelyfejlesztést szolgáló erdőtelepítések támogatása.

1.2.4 Székesfehérvári Kistérség Területfejlesztési Stratégia és Operatív Program 2008

A Székesfehérvári Kistérség Fejlesztési Koncepciójának elkészítése után (2006. április) jelentős változások mentek végbe a hazai és a nemzetközi környezetben. A térségközpont további, dinamikus fejlődése, a Pólus Program keretében megvalósuló projektek, és az ún. Kiemelt projektek központi támogatottsága meghatározó a kistérség számára is.

Elkészült és az EU által is elfogadásra került az ÚMFT 2007-2013-ra vonatkozó Fejlesztési stratégiája, Operatív programja, Akcióterve. Ez hatott a regionális és kistérségi szereplőkre, a helyi fejlesztések tervezését, a kapcsolódási lehetőséget, források elérhetőségét egyértelműsítette. A Közép-Dunántúli Operatív Program és Akcióterv is elfogadásra került,amelyek alapján elkülöníthető lett, hogy mely kistérségi projektek finanszírozhatóak központi (EU-s és hazai) forrásból és mely projekteknél szükséges a magántőke bevonása.

JÖVŐKÉP	Versenyképes, innovatív és vonzó életteret biztosító kistérség		
STRATÉGIAI CÉLOK	Innovatív gazdaság erősítése	Minőségi humánerőforrás fejlesztés	*Vonzó települési környezet megteremtése*
SPECIÁLIS CÉLOK	A kistérség gazdasági, társadalmi innovációjának erősítése	A kistérség kedvező földrajzi helyzetéből adódó komparatív előnyök kihasználása	Székesfehérvár és a kistérség települései közötti kapcsolatrendszer fejlesztése
PRIORITÁS TENGELYEK	1. A kistérség gazdaságának fejlesztése: szolgáltatás, turizmus, agrárinnováció	2. Humán erőforrás fejlesztése	3. Települési életkörülmények javítása, lakókörnyezet, infrastruktúra fejlesztése
INTÉZKEDÉSEK	*1.1. Versenyképesség javítása*	*2.1. A gazdaság és a szakképzés összehangolása a kistérségben*	*3.1. Kistérségi kohézió erősítése*
	1.2. KKV fejlesztések, együttműködések javítása	*2.2. Kistérségi munkaerőpiaci koordináció (MUPSZ)*	*3.2. Közlekedési és kommunikációs infrastruktúra fejlesztése*
	1.3. Idegenforgalm szolgáltatások fejlesztése	*2.3. Szociális gondoskodás*	*3.3. Civil szféra erősítése*
	1.4. Önkormányzati szolgáltatások fejlesztése a vállalkozások jobb kiszolgálása érdekében		*3.4. Térségi marketing fejlesztése*
	1.5. Agrárinnováció		*3.5. Egészségmegőrzés, rekreáció*

4. ábra: ***Kistérség fejlődésének célrendszere*** Forrás: Székesfehérvári Kistérség Területfejlesztési Stratégia és Operatív Program, 2008

1.2.5 Velencei-tó, mint regionálisan kiemelt térség cselekvési stratégiája előkészítő tanulmány, 2012

A Velencei-tó Környéki Települések kistérségi társulása (Gárdony) – mint megrendelő – úgy döntött, hogy a következő, 2014-2020-as Európai Uniós tervezési ciklusra összeállít egy új, a korábbiaknál tartalmában és szellemiségében aktuálisabb, jól használható fejlesztési stratégiát. A kistérségi társulás elkészítteti a Velencei-tó, mint regionálisan kiemelt térség cselekvési stratégiája előkészítő tanulmányát. Székesfehérvár számára fontos kapcsolódási pont lehet az *a Velencei-tó környéki egységes turisztikai rendszer kialakítása* beavatkozási területhez kapcsolódás.

A térség **fejlődésének beindítása** a térség turisztikai felértékelődése „VELENCEI-TÓ A TERMÉSZETES EGÉSZSÉG" Jövőkép: A VELENCEI-TÓ A TESTI – LELKI HARMÓNIA MEGTEREMTÉSE, A REKREÁCIÓ ÉS EGÉSZSÉGTURIZMUS TURISZTIKAI MODELLJE"[1]			
Növekvő számú és volumenű **Magán** beruházás	A térség felértékelődése révén szükséges **Állami** beruházások megvalósulnak	**Az önkormányzati adóbevételek növekedésével az Önkormányzatok** folyamatos fejlesztésre és fenntartásra képesek	A térség **reálgazdasága** (elsősorban turizmus) megerősödik, vendég éjszakák száma jelentősen növekszik

Partfalak megújítása	**Strandok** megújítása	**Felszíni vízelvezetés** megnyugtató megoldása	**Műemlékek** rekonstrukciója	Egységesen **rendezett tópart**	**Helyi termékek** elterjedése	**Hajó és csónak kikötők** megújítása	Turisták tó körüli **mobilitása megerősödik**	**Vízi műtárgyak** megújítása	A turisztikai értékek teljes körűen **megközelíthetővé válnak**

Magán és közszféra összefogásának ösztönzése	**Állam és önkormányzatok** összefogásának ösztönzése	**Önkormányzatok közötti** összefogás ösztönzése	**Civilek és az önkormányzatok** összefogásának ösztönzése

8. ábra Célfa

(Forrás: saját szerkesztés)

[1] A Velencei-tó Térségfejlesztő Egyesület LEADER Helyi Akciócsoport Helyi Vidékfejlesztési Stratégiája 2011- Velencei-tó Térségfejlesztő Egyesület

5. ábra: ***Velencei-tó cselekvési stratégia célrendszere*** Forrás: Velencei-tó, mint regionálisan kiemelt térség cselekvési stratégiája előkészítő tanulmány, 2012

1.3 A területrendezési tervekkel való összefüggések vizsgálata

1.3.1 Országos Területrendezési Terv

A 2003. évi XXVI. Törvény az Országos Területrendezési Tervről (OTrT) célja, hogy meghatározza az ország egyes térségei területfelhasználásának feltételeit, a műszaki-infrastrukturális hálózatok összehangolt térbeli rendjét, tekintettel a fenntartható fejlődésre, valamint a területi, táji, természeti, ökológiai és kulturális adottságok, értékek megőrzésére, illetve erőforrások védelmére. Az OTrT az ország szerkezeti tervét, valamint az országos térségi övezeteket és az ezekre vonatkozó szabályokat foglalja magában. Az ország településein, az egyes térségekben a területfelhasználásra és az építésre vonatkozó szabályokat e törvény rendelkezéseivel összhangban kell kialakítani. A 2003. évi XXVI. Törvényt a 2013. évi CCXXIX. törvény egyes törvények területrendezéssel összefüggő módosításáról (2013. december 9.) szóló, 2014. január 1-től hatályos jogszabály módosította, ennek alapján Székesfehérvárt és környékét érintő OTrT elemek az alábbiak:

1/1. melléklet a 2003. évi XXVI. törvényhez

Az országos közúthálózat gyorsforgalmi és főúti elemei, valamint a fővárosi térszerkezetet meghatározó főutak (A térség a mellékletben a település közigazgatási területét és annak 10 kilométeres környezetét jelenti)

1. Gyorsforgalmi utak

23. M7: Törökbálint (M0) - Székesfehérvár - Siófok - Balatonszentgyörgy - Nagykanizsa – Letenye - (Horvátország)

2. Főutak

2.1. A főúthálózat elemei (A 3 km-nél rövidebb hálózati összekötő szerepű, de önálló számjellel ellátott főúti elemeket a felsorolás nem tartalmazza.)

7. 7. sz. főút: Budapest - Székesfehérvár - Siófok - Nagykanizsa - Letenye - (Horvátország)

8. 8. sz. főút: Székesfehérvár (M7) - Veszprém (M8); Vashosszúfalu (M8) - Vasvár - Körmend - Szentgotthárd - (Ausztria)

65. 62. sz. főút: Dunaújváros (6. sz. főút) - Székesfehérvár (7. sz. főút)

66. 63. sz. főút: Tolna (6. sz. főút) - Sárbogárd - Székesfehérvár (M7)

81. 81. sz. főút: Székesfehérvár térsége (8. sz. főút) - Kisbér - Győr - Vámosszabadi térsége - (Szlovákia)

82. 810. sz. főút Székesfehérvár (7. sz. főút) - Magyaralmás (81. sz. főút)

83. 811. sz. főút: Székesfehérvár (7. sz. főút) - Zámoly - Csákvár - Felcsút - Óbarok (1. sz. főút)

2.2. Főutak tervezett településelkerülő szakaszai (A felsorolás nem tartalmazza azokat az elkerüléseket, amelyek a gyorsforgalmi utak részét fogják képezni.)

7. 8. sz. főút: Székesfehérvár, Várpalota

47. 81. sz. főút: Székesfehérvár, Kisbér, Ászár, Mezőörs, Pér

1/4. melléklet a 2003. évi XXVI. törvényhez

Országos törzshálózati vasúti pályák

2. Egyéb országos törzshálózati vasúti pályák

2.6. Székesfehérvár – Komárom

2.16. Székesfehérvár – Szombathely

2.21. Budapest [I. kerület, Déli pu.] - Székesfehérvár - Nagykanizsa - Murakeresztúr - (Horvátország)

2.27. Székesfehérvár – Pusztaszabolcs

1/5. melléklet a 2003. évi XXVI. törvényhez

Országos repülőterek

2. Egyéb kereskedelmi repülőterek és kereskedelmi repülőtérré fejleszthető repülőterek

2.13. Székesfehérvár [Alba Airport]

1/6. melléklet a 2003. évi XXVI. törvényhez

Országos kerékpárút-törzshálózat elemei

30. **7.A**: Budapest - Biatorbágy - Etyek - Nadap - Sukoró - Pákozd - Székesfehérvár - Balatonfőkajár - Siófok - Szántód - Balatonföldvár - Balatonlelle - Balatonboglár - Fonyód - Keszthely - Sármellék - Zalakaros - Nagykanizsa - Kaszó - Nagyatád - Berzence - (Horvátország)

75. Székesfehérvár - Gánt - Várgesztes - Oroszlány [Majkpuszta] - Környe - Tata – Komárom

1/9. melléklet a 2003. évi XXVI. törvényhez

A villamosenergia-átviteli hálózat távvezetékelemei (A térség e mellékletben a település közigazgatási területét és annak 25 kilométeres környezetét jelenti)

2. 400 kV-os átviteli hálózat távvezetékelemei

2.64. Székesfehérvár térsége

1/10. melléklet a 2003. évi XXVI. törvényhez

Országos szénhidrogén-szállító vezetékek (A térség e mellékletben a település közigazgatási területét és annak 25 kilométeres környezetét jelenti)

1. Földgázszállító vezetékek

200. 504: Kápolnásnyék - Székesfehérvár - Nádasdladány - Ősi – Pétfürdő

201. 504-01: Szabadbattyán

258. Nabucco: (Románia) - Nagylak - Hódmezővásárhely - Kecskemét - Adony - Székesfehérvár - Mór - Tét - Rajka - (Ausztria)

3. Termékvezetékek

5. Kápolnásnyék – Székesfehérvár (Komárom-Százhalombatta felől)

19. Székesfehérvár – Pécs

1/11. melléklet a 2003. évi XXVI. törvényhez

Az országos jelentőségű vízi létesítmények (A térség e mellékletben a település közigazgatási területét és annak 25 kilométeres környezetét jelenti)

3. 10 millió m^3-t meghaladó térfogatú, vízkár-elhárítási célú tározási fejlesztési lehetőségek

6. Gaja patak Fehérvárcsurgói víztározó Fehérvárcsurgó, Kincsesbánya

4. Kiemelt jelentőségű vízi építmények

8. Dinnyési zsilip Dinnyés-Kajtori-csatorna Pákozd

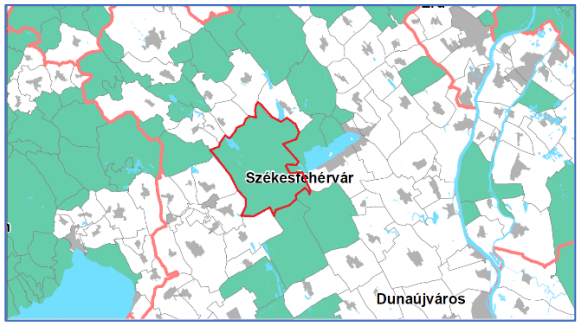

Országos jelentőségű tájképvédelmi terület övezete - 2014. december 31-ig hatályos!

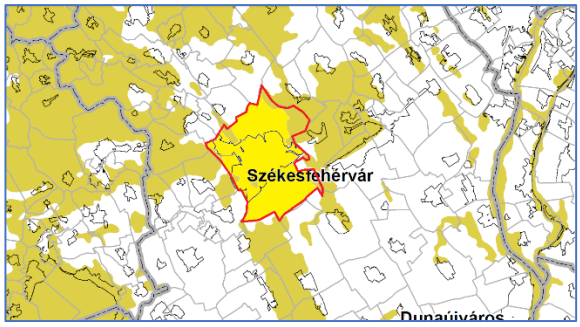

Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület övezete - 2015. január 1-től hatályos!

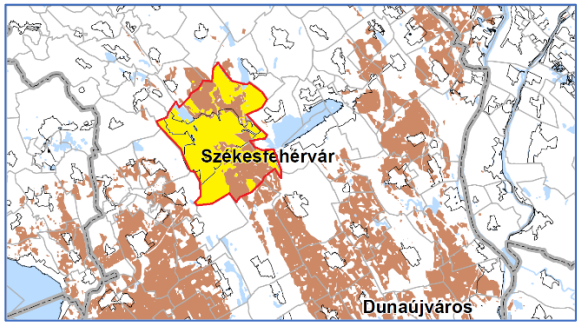

Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezete

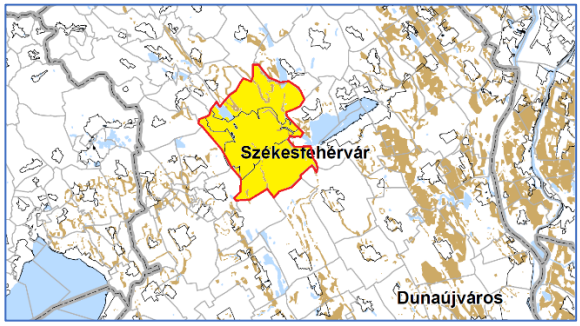

Jó termőhelyi adottságú szántóterület övezete

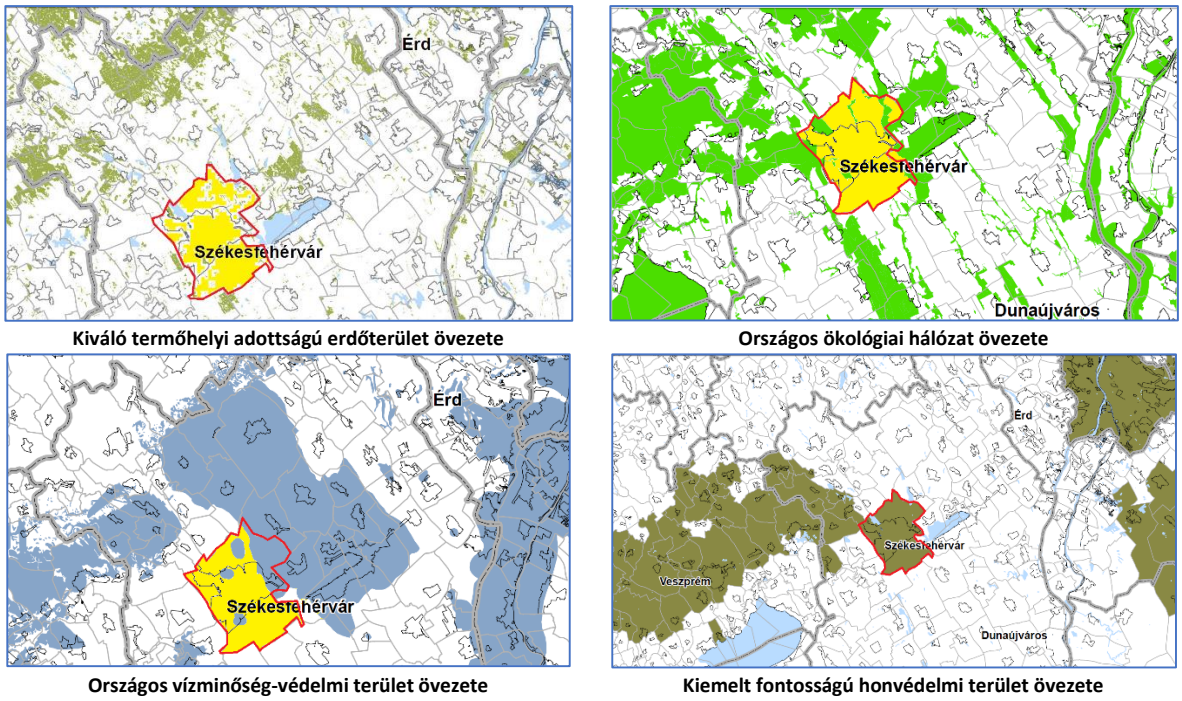

4.** térkép: **Az OTrT térképi mellékleteinek Székesfehérvár és térsége számára releváns kivágatai (3/1-5., 7. és 9. mellékletek) Forrás: http://www.terport.hu/teruletrendezes/teruletrendezesi-tervek/magyarorszag/otrt-modositas-egyeztetesi-dokumentumok)

Az OTRT-ről szóló 2003. évi XXVI. törvény felülvizsgálatának 2013-as „Környezeti értékelés és Natura 2000 hatásbecslési dokumentációja" két témakört érintve is foglalkozik Székesfehérvárral illetve közvetlen térségével.

Beépített területek növekedése kapcsán megállapításra került, hogy az elkövetkező 20 évben a beépített területek közel 11 %-os növekedése várható elsősorban a népességalakulás, a migrációs folyamatok és a változó területi igények hatására. Negatív hatásként az OTrT módosítása nélkül új beépített területek kialakulása prognosztizált, amely az értékes termőhelyi adottságú talajok térségét is veszélyezteti, ezzel a talaj, mint természeti erőforrás hasznosítási lehetősége csökken, pl. Székesfehérvár és Dunaújváros környékén.

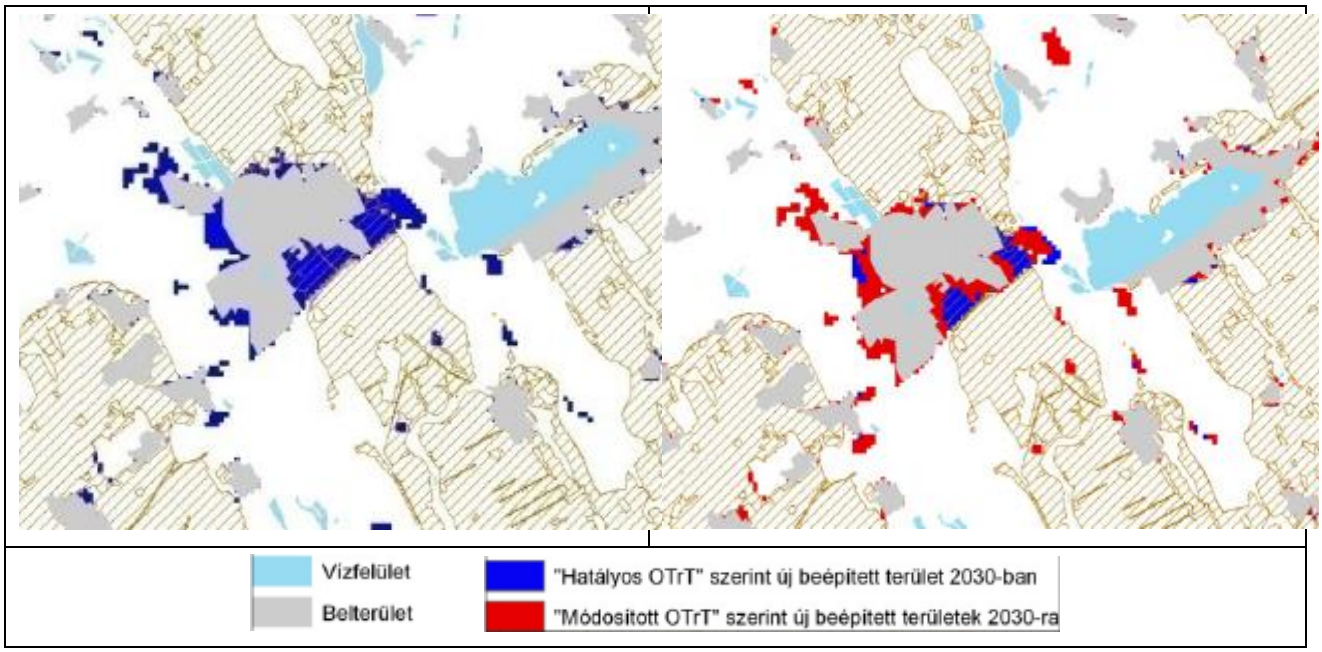

5.** térkép: **Beépített területek alakulása 2030-ra a korábbi és a módosított hatályos OTrT forgatókönyv szerint, Székesfehérvár környékén Forrás: LÖTK, 2013

A felülvizsgálati anyag megalapozó munkarésze szerint a magyarországi településegyüttesek kategóriájában uralkodó tendencia, hogy a központok belterületének növekedési üteme rendre alacsonyabb a környező településekénél, amelyek intenzitása viszont országosan is a legmagasabbak közé tartozik. Ilyen térségek mindenekelőtt a veszprémi, a székesfehérvári, a kaposvári és a kecskeméti településegyüttesek.

A hatásbecslési dokumentáció másik Székesfehérvár térségére érvényes megállapítása a tervezett *Nabucco földgázvezeték nyomvonala* kapcsán merült föl. A vezeték tervezett nyomvonala magyarországi szakaszának elemei: – (Románia) – országhatár – Nagylak – Hódmezővásárhely –Kecskemét – Adony – Székesfehérvár – Mór – Tét – Rajka –országhatár – (Ausztria) (Nabucco).

Székesfehérvár környékén több Natura 2000 terület érintett a Nabucco beruházás megvalósulásával, ezek:

- Aba,Seregélyes/Belsőbárándi löszvölgy [HUDI20006]
- Székesfehérvár/Aszal-völgy [HUDI20004]
- Mór/Móri-árok [HUDI20033]

További Natura 2000 terület érintett a Székesfehérvári nyugati elkerülő kiépülésével: Székesfehérvár, Csór/Sárrét [HUDI20044]

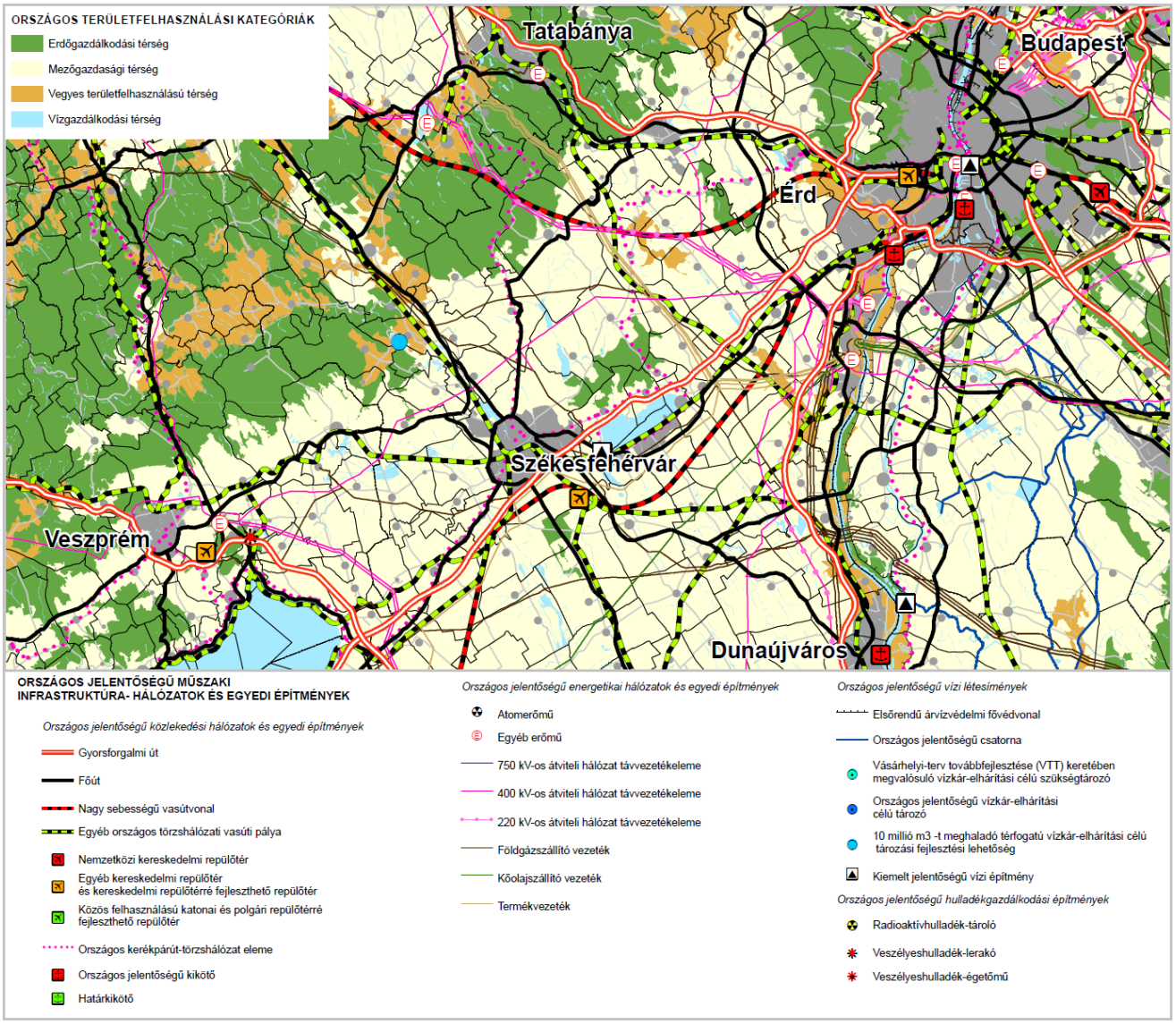

6.** térkép: **Az OTrT Székesfehérvár térségét érintő kivágata Forrás: http://www.terport.hu/teruletrendezes/teruletrendezesi-tervek/magyarorszag

Az Országos Területrendezési Tervről (OTrT) szóló törvény következő felülvizsgálata során érvényesítendő Székesfehérvár Melyei Jogú Várost érintő javaslatok:

Az Ország Szerkezeti Tervén feltüntetett 811. sz. főút Székesfehérvár – Lovasberény – Csákvár – Felcsút nyomvonalra való áthelyezése, mert ez a nyomvonal elkerülné a Zámolyi-medencét, melynek nagy része az országos ökológiai hálózatba tartozik, ill. Natura 2000 terület, valamint a 2/2002. (I. 23.) KöM-FVM együttes rendelet alapján fontos érzékeny természeti terület.

A 2013. december 9-én elfogadásra került és 2014. január 1-től hatályos módosított OTrT -vel összhangban az 1.3.2 Fejér Megyei Területrendezési Tervet (FmTrT) majd a településrendezési eszközöket módosítani szükséges: Székesfehérvár MJV Önkormányzatának véleményét az OTrT módosításának tervezési folyamata során többnyire figyelembe vették. Az alábbi figyelembe nem vett vélemények a megyeszékhely számára különösen fontosak:

- Törlésre került a tervezett *„Nagykónyi (61. sz. főút) – Lajoskomárom térsége – Székesfehérvár(M7) főút”.* A tervezett főúti kapcsolat a jelenleg hatályos OTrT szerint távlatban biztosította az elkerülő út déli irányú lekötését a 7. sz főút csomópontjától az M7 autópályára, Szabadbattyán és Székesfehérvár közigazgatási határa mentén. Valamint a Loranger Sóstó Ipari Parktól északra haladó szakaszt kivette az országos hálózatból, amely az ún „Auchan csomópont” szűk keresztmetszete miatt mindenképp kedvező volt. A településrendezési eszközök is ennek megfelelően kerültek kidolgozásra, és jóváhagyásra mind Székesfehérvár, mind Szabadbattyán tekintetében.
  A főút - az OTrT módosítás tervezetéből való - törlésének oka, hogy *a gyorsforgalmi- és a főúthálózat hosszú távú fejlesztési programjáról és nagytávú tervéről* szóló 1222/2011. (VI. 29.) Korm. határozat távlatban is az országos hálózat elemeként számol a Loranger Sóstó Ipari Parktól északra haladó szakasz tekintetében. Az OTrT módosításának tervezete kizárólag az ún. „Auchan csomópont” külön szintűvé történő átépítése esetén fogadható el a város számára, azaz ha a fenti 1222/2011 (VI. 29.) Korm. határozatban szerepelő az *M7 kezdőcsomópont fejlesztése. az I. programciklusban (munkaütemezés szerint 2011–2016).* kiemelt prioritást kap.
- Az OTrT 6.§ b) és c) bekezdése tekintetében aggályos, hogy közigazgatási terület nyugati részén eddig vegyes területfelhasználású térséget át kívánják sorolni mezőgazgdasági térségbe, tekintve, hogy a mind a Megyei TrT-ben, mind a településrendezési tervekben a terület jelentős része erdőgazdálkodási térségbe, illetve erdő területfelhasználásba sorolt.

1.3.2 Fejér Megyei Területrendezési Terv

A többször módosított Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvénnyel (továbbiakban: OTrT) összhangban 2009. évben került jóváhagyásra Fejér Megye Közgyűlése 1/2009. (II. 13.) k. r. sz. rendelete *Fejér megye területrendezési tervéről* (továbbiakban: FmTrT), valamint Fejér Megye Közgyűlése 3/2009. (II. 12.) *k. h. sz. Határozata Fejér megye területrendezési tervéhez kapcsolódó területrendezési intézkedési javaslatról, területrendezési ajánlásokról és a rendelettel elfogadásra kerülő övezeteken kívül ajánlott övezetekről, valamint a tervezett (Horvátország)-Gyékényes térsége-Budapest (Ferihegy)-Záhony- (Ukrajna) nagysebességű vasútvonal nyomvonalának egyeztetéséről.*

Az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvény hatályba léptető és vegyes rendelkezései szerint:

- 31/A. § A területrendezésről szóló 2003. évi XXVI. törvénynek az egyes törvények területrendezéssel összefüggő módosításáról szóló 2013. évi CCXXIX. törvénnyel (a továbbiakban: MTv.) megállapított rendelkezéseivel a megyei területrendezési terveket 2015. december 31-ig összhangba kell hozni.
- 31/B. § A kiemelt térségi és a megyei területrendezési terveknek az e törvénnyel való összhangba hozataláig a településrendezési eszközök készítésénél, módosításánál az alábbi átmeneti rendelkezéseket kell alkalmazni:

e) azokat az országos övezeteket, amelyeket a kiemelt térségi és megyei területrendezési terv alkalmaz, azonban az MTv. megszüntetett, a településrendezési eszközök készítésénél, módosításánál nem kell alkalmazni,

f) azokra az országos övezetekre, amelyeket a kiemelt térségi és megyei területrendezési terv alkalmaz, azonban a rá vonatkozó előírásokat az MTv. módosította, a településrendezési eszközök készítésénél, módosításánál e törvénynek az MTv.-vel megállapított övezeti előírásait kell alkalmazni,

g) azokat a kiemelt térségi és megyei övezeteket, amelyeket a kiemelt térségi és megyei területrendezési terv megállapít, azonban az MTv. megszüntetett, az i) pontban foglaltak kivételével a településrendezési eszközök készítésénél, módosításánál nem kell alkalmazni,

h) azokat a kiemelt térségi és megyei övezeteket, amelyeket a kiemelt térségi és megyei területrendezési terv megállapít, azonban a rá vonatkozó előírásokat az MTv. módosította, a j) pontban foglaltak figyelembevételével a településrendezési eszközök készítésénél, módosításánál e törvénynek az MTv.-vel megállapított övezeti előírásaival kell alkalmazni.

7. térkép: ***FmTrT Térségi szerkezeti terv Székesfehérvár központú kivágat*** Forrás: Fejér megye területrendezési terv, 2009

A közúthálózat Székesfehérvár Megye Jogú Várost érintő elemei

Gyorsforgalmi utak

M7: Törökbálint (M0) – Székesfehérvár – Siófok – Balatonszentgyörgy – Nagykanizsa – Letenye – (Horvátország) (a TEN-T hálózat része)

Főutak

A főúthálózat elemei

- 8. sz. főút: Székesfehérvár (M7) – Veszprém – Szentgotthárd – (Ausztria)
- 62. sz. főút: Dunaújváros (6. sz. főút) – Székesfehérvár térsége (7. sz. főút)
- 63. sz. főút: Tolna (6. sz. főút) – Sárbogárd – Székesfehérvár (M7)
- 81. sz. főút: Székesfehérvár (8. sz. főút) – Kisbér – Győr (1. sz. főút)
- 811. sz. főút: Székesfehérvár (8. sz. főút) – Alcsútdoboz – Óbarok (1. sz. főút)

Új főúti kapcsolatok

- Székesfehérvár (8. sz. főút) – Zámoly – Csákvár – Felcsút (811. sz. főút)
- Nagykónyi (61. sz. főút) – Lajoskomárom térsége – Székesfehérvár (M7) - a 2013. évi OTrT felülvizsgálat törölte

Főutak tervezett településelkerülő szakaszai

- 8. sz. főút: Székesfehérvár, Csór - *megvalósult*

A vasúthálózat Székesfehérvár Megye Jogú Várost érintő elemei

A transzeurópai vasúti áruszállítási hálózat részeként működő országos törzshálózati vasútvonalak

- Székesfehérvár – Szombathely
- Budapest – Székesfehérvár – Nagykanizsa – Murakeresztúr – (Horvátország)

- Székesfehérvár – Pusztaszabolcs

Egyéb országos törzshálózati vasútvonalak

- Székesfehérvár – Komárom

Az országos vasúti törzshálózat tervezett eleme

A transzeurópai vasúti áruszállítási hálózat részeként működő országos törzshálózati vasútvonalakhoz kapcsolódóan:

- A Budapestet délről kerülő vasútvonal: Komárom, Kisbér, Mór, Bodajk, Székesfehérvár, Pusztaszabolcs, Ercsi, Szigetújfalu, Áporka, Kiskunlacháza, Bugyi, Dabas, Újhartyán, Pusztavacs, Cegléd településeket érintve, a Dunán és a ráckevei Duna-ágon új Duna–híddal.

Repülőterek Székesfehérvár Megye Jogú Város tekintetében - Kereskedelmi (nemzetközi) repülőtérré fejleszthető repülőterek

- Székesfehérvár [Alba Airport]

Országos és térségi jelentőségű kerékpárutak Székesfehérvár Megye Jogú Várost érintő elemei (meglévő és tervezett elemek)

Országos kerékpárút törzshálózat

7. Délnyugat-magyarországi kerékpárút:

- 7. A: Budapest – Biatorbágy – Etyek – Nadap – Sukoró – Pákozd –Székesfehérvár – Balatonfőkajár – Siófok – Szántód – Balatonföldvár – Balatonlelle –Balatonboglár – Fonyód – Keszthely – Sármellék – Zalakaros – Nagykanizsa – Kaszó –Nagyatád – Berzence – (Horvátország)

71. Vértesi kerékpárút:

- Székesfehérvár – Gánt – Várgesztes – Vértessomló – Környe – Tata – Komárom

Térségi jelentőségű kerékpárutak

- Székesfehérvár – Kisbér (Komárom – Esztergom megye)
- Lovasberény – Székesfehérvár – Gárdony [Dinnyés]
- Berhida (Veszprém megye) – Sárszentmihály – Székesfehérvár
- Székesfehérvár – Tác
- Székesfehérvár – Seregélyes
- Székesfehérvár – Székesfehérvár [Csala], (1/10. sz. melléklet)

Térségi jelentőségű logisztikai központ Székesfehérvár Megye Jogú Város tekintetében ábrázolt és nevesített

Térségi jelentőségű hulladéklerakó helyek Székesfehérvár Megye Jogú Város tekintetében

- Székesfehérvár, Pénzverővölgyi térségi hulladéklerakó

A villamosenergia-átviteli és elosztó hálózat távvezeték Székesfehérvár Megye Jogú Várost érintő elemei

400 kV-os átviteli hálózat távvezeték elemei

- Székesfehérvár - Litér-Martonvásár távvezeték felhasítási pontja

120 kV-os átviteli és szolgáltatói hálózat elemei

- Inota - Dunaújváros felhasítva – Székesfehérvár
- Székesfehérvár Észak alállomáshoz Szabadbattyán-Baracska távvezeték felhasításával, felhasítási ponttól 120 kV-os bekötés kiépítése

Nemzetközi és hazai szénhidrogén szállítóvezetékek Székesfehérvár Megye Jogú Várost érintő elemei:

- (Románia) – országhatár – Nagylak – Hódmezővásárhely – Kecskemét – Adony – Székesfehérvár – Mór – Tét – Rajka – országhatár – (Ausztria)

FmTrT Térségi övezetek fontosabb előírásai, valamint ajánlásai Székesfehérvár MJV tekintetében:

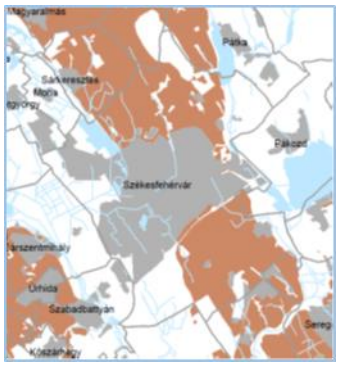

Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezete

Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezetében beépítésre szánt terület csak kivételesen, egyéb lehetőség hiányában, a külön jogszabályban meghatározott területrendezési hatósági eljárás alapján jelölhető ki.

Ajánlás: Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezetében a szántó művelési ág megváltoztatását kerülni kell.

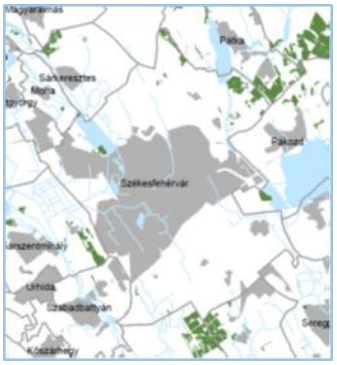

Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezete

Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezetében beépítésre szánt terület csak kivételesen, egyéb lehetőség hiányában, a külön jogszabályban meghatározott területrendezési hatósági eljárás alapján jelölhető ki.

Ajánlás: Az övezetben törekedni kell a hagyományos tájhasználat megőrzésére. Művelési ág megváltoztatása, ill. más célú területhasználat csak az adottságoknak megfelelő tájhasználat kialakítása, ill. a tájkarakter erősítése, valamint közmű és közút építése érdekében engedélyezhető.

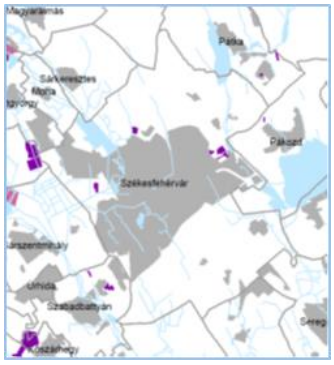

Országos komplex tájrehabilitációt igénylő terület övezete

Térségi komplex tájrehabilitációt igénylő terület övezete

A térségi jelentőségű tájképvédelmi terület övezetében csak olyan területfelhasználási egység jelölhető ki, amely a természeti adottságok és a kulturális örökség által meghatározott tájképi értékek fennmaradását nem veszélyezteti. Az övezetben közművezetékeket és járulékos közműépítményeket tájba illesztett módon, a tájképvédelmi célok megvalósulását nem akadályozó műszaki megoldások alkalmazásával – beleértve a felszín alatti vonalvezetést is – kell elhelyezni.

Ajánlás: A jelentős mértékben átalakított roncsolt területek, tájsebek és műszaki védelem nélküli hulladéklerakók rehabilitálása során a környező területek adottságaihoz és területhasználatához illeszkedő újrahasznosítást javasolt megvalósítani, hangsúlyosan kezelve a véderdők, védelmi célú zöldfelületek létesítését.

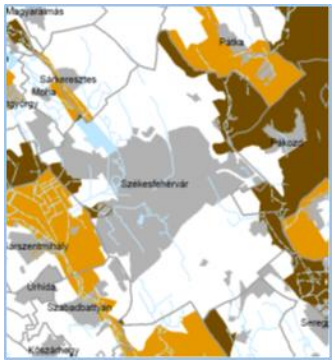

Az országos komplex tájrehabilitációt igénylő terület övezetben a területek újrahasznosítási célját a megye területrendezési tervében, a települések helyi tájrendezési szabályainak vagy a helyi településrendezési eszközök figyelembevételével kell meghatározni.

Ajánlás: Az övezetben törekedni kell a hagyományos tájhasználat megőrzésére. Művelési ág megváltoztatása, ill. más célú területhasználat csak az adottságoknak megfelelő tájhasználat kialakítása, ill. a tájkarakter erősítése, valamint közmű és közút építése érdekében engedélyezhető.

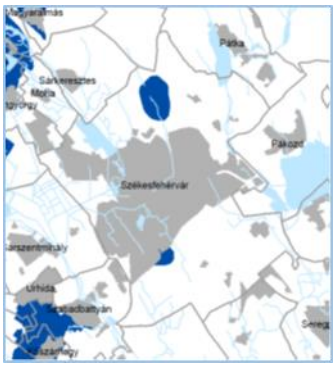

A kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület övezetében bányászati tevékenységet a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó szabályok szerint lehet folytatni.

Ajánlás: Általában kívánatos felszámolni, vagy biztonságos védelemmel ellátni az ivóvízbázist veszélyeztető minden tevékenységet. A felszín alatti vízkészletek mennyiségi és minőségi védelme érdekében a használt vizek kezelése, tisztítást követő hasznosításának elősegítése szükséges.

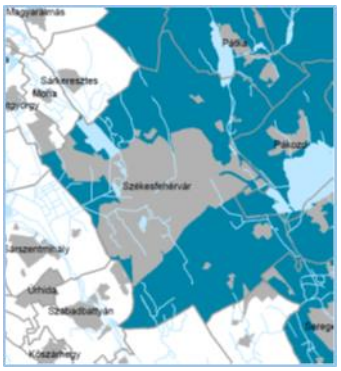

Felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtő területének övezetében a tisztított szennyvizek kivezetéséről a gazdasági és műszaki szempontok mérlegelésével gondoskodni kell. Az övezet területére kívülről — regionális szennyvízgyűjtő- és tisztító rendszerre szennyvízcsatorna-hálózaton keresztül történő csatlakozás kivételével — szennyvíz bevezetését meg kell akadályozni.

Ajánlás: Az övezet területén új beépítésre szánt terület kijelölése csak a keletkező szennyvizek megnyugtató kezelése – területről elvezetése, vagy területen belüli megfelelő tisztítása – esetén javasolható. A természetes vízfolyások mentén biztosítani kívánatos a védőterületek természetközeli kialakításának, a vízfolyások revitalizációjának lehetőségét.

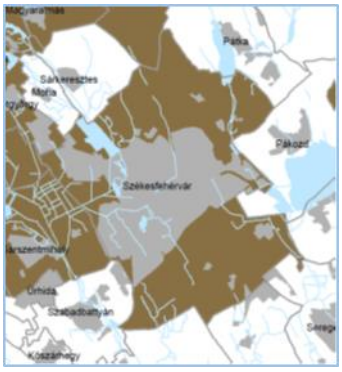

Az ásványi nyersanyag-gazdálkodási terület övezetét a településrendezés eszközeiben tényleges kiterjedésének megfelelően kell lehatárolni, és az építési övezetre vagy övezetre szabályokat megállapítani.

Ajánlás: A település szerkezeti tervében az övezet területén csak olyan területfelhasználási kategória jelölhető ki, amely távlatban a bányászati tevékenységet nem lehetetleníti el.Az övezetbe tartozó területeken bányatelek csak abban az esetben állapítható meg, ha azt más övezeti szabályozás nem tiltja.

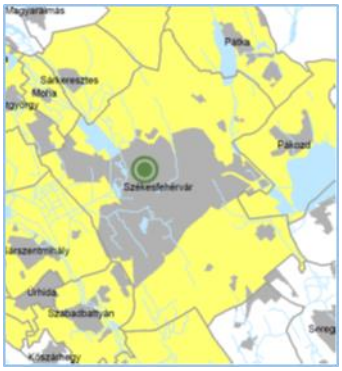

Együtt tervezhető térségek övezete
Fejlesztési társközpont
Fejlesztési alközpont

Az együtt tervezhető térségek övezetébe tartozó települési önkormányzatok településfejlesztési és településrendezési feladataik összehangolt ellátásához – törvényben meghatározott – közös egyszerűsített településszerkezeti tervet készíthetnek. A közös egyszerűsített településszerkezeti tervnek az egyes településekre vonatkozó részeit az érintett települési önkormányzatok határozattal fogadják el.

Kiemelt fontosságú meglévő honvédelmi terület övezete

A kiemelt fontosságú meglévő honvédelmi területeket a településszerkezeti tervben beépítésre szánt vagy beépítésre nem szánt különleges honvédelmi terület területfelhasználási egységbe kell sorolni.

Ajánlás: Felhagyott katonai objektumok környezetkímélő rehabilitációját ajánlott minél előbb elvégezni. A honvédségi területek környezetében a vonatkozó ágazati előírásoknak megfelelően a települések szabályozási tervében védőövezetet és ezen belül területhasználati korlátozásokat szükséges meghatározni egyrészt a honvédelmi érdekekre tekintettel, másrészt a környező nem katonai területeken folytatott tevékenységek és területhasználatok biztonsága érdekében

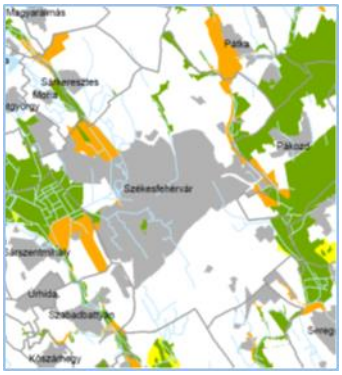

Magterület övezete
Ökológiai folyosó övezete
Pufferterület övezete

Magterület és ökológiai folyosó terület övezetben beépítésre szánt terület nem jelölhető ki, kivéve, ha a települési területet a magterület vagy a magterület és az ökológiai folyosó körülzárja, és a kijelölést más jogszabály nem tiltja. Az övezetekben közművezetékeket és járulékos közműépítményeket tájba illesztett módon, a természetvédelmi célok megvalósulását nem akadályozó műszaki megoldások alkalmazásával – beleértve a felszín alatti vonalvezetést is – kell elhelyezni. Pufferterületen a településszerkezeti terv beépítésre szánt területet csak abban az esetben jelölhet ki, ha az a szomszédos magterület vagy ökológiai folyosó természeti értékeit, biológiai sokféleségét, valamint táji értékeit nem veszélyezteti.

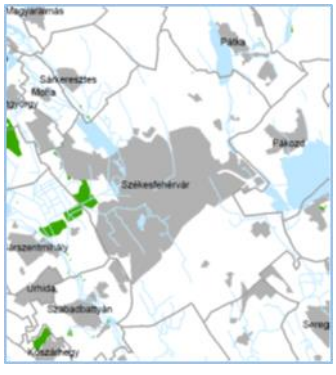

Erdőtelepítésre alkalmas terület övezete

Az övezetbe tartozó területeken beépítésre szánt terület csak kivételesen, egyéb lehetőség hiányában, a külön jogszabályban meghatározott területrendezési hatósági eljárás alapján jelölhető ki.

Ajánlás: Az erdőtelepítésre alkalmas termőhelyek állapotát úgy kell fenntartani, hogy az a későbbi erdőtelepítés lehetőségét ne zárja ki. Erdőtelepítéseknél – ahol a termőhelyi viszonyok lehetővé teszik – őshonos fafajok alkalmazásával előnyben kell részesíteni a természet-közeli erdőtársulások létrehozását. Gazdasági erdők

telepítésénél a gazdasági szempontok az irányadók, a természeti adottságokat károsító hatások kizárása mellett.

Világörökség és világörökség-várományos terület övezete

Nem releváns.

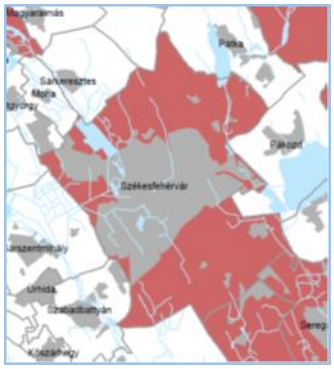

Történeti települési terület övezete

Történeti település helyi építési szabályzatának és szabályozási tervének tartalmaznia kell a településkép-védelmi terület értékőrző fejlesztését elősegítő, a történeti településkép megőrzését, illetve új építmények illeszkedését biztosító szabályokat.

Ajánlás: Új beépítésre szánt terület az övezetben csak oly módon és nagyságban jelölendő ki, hogy az ne változtassa meg a települések kialakult történeti karakterét. Az övezet településein lehetőség szerint minimumra kell csökkenteni a zöldmezős beruházásokat. Az új és felújításra kerülő nagy-, közép- és kisfeszültségű vezetékeket - ha azt kulturális örökségvédelmi igények indokolják - földkábelben javasolt elhelyezni. Az övezetben infrastrukturális hálózatokat és létesítményeket a kulturális örökségi értékek sérelme nélkül, azok egységét megőrizve, látványuk érvényesülését elősegítve kell elhelyezni. Biztosítani szükséges az övezetben található régészeti emlékek feltárást, megőrzését, értékeiknek bemutatását.

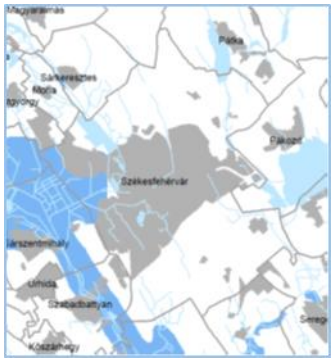

Rendszeresen belvízjárta terület övezete

Nagyvízi meder övezete

A rendszeresen belvíz járta terület övezet által érintett települések településrendezési eszközeinek készítése során, a vízügyi hatóság adatszolgáltatása alapján belvízrendezési munkarészt is készíteni kell. Az övezet területén beépítésre szánt terület csak kivételesen, a belvízrendezési munkarészben meghatározott feltételek teljesülése esetén jelölhető ki.

Ajánlás: A mély fekvésű, belvíz által gyakran veszélyeztetett területeket fokozatosan javasolt kivonni a szántóföldi művelésből és más célokra hasznosítani (pl. erdősítés). A művelési ág váltást komplex kategóriaként indokolt kezelni, ahol figyelembe kell venni a domborzati, talajtani, vízgazdálkodási, illetve mezőgazdasági, természetvédelmi és környezetvédelmi szempontokat egyaránt. A bel- és külterületi vízrendezést komplexen javasolt kezelni.

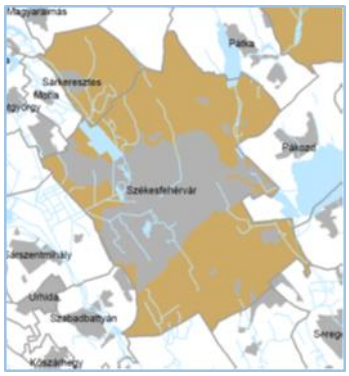

Földtani veszélyforrás területének övezete

Földtani veszélyforrás területének övezetébe tartozó település veszélyeztetett területein a település településszerkezeti tervében beépítésre szánt terület csak kivételesen, geológiai szakvélemény alapján jelölhető ki.

Ajánlás: Az övezet területén gondoskodni kell a meglévő fás növények védelméről és fenntartásáról, továbbá talajvédő fásítások létesítéséről. A potenciálisan veszélyeztetett területeken a földtani veszélyt kiváltó tényezők és a tervezett beavatkozás kapcsolatát vizsgálni kell. Ennek függvényében szükséges a területfelhasználást korlátozó előírásokat meghatározni a településrendezési

tervekben, illetve a létesítmények alapozását a csúszást kiváltó tényezők figyelembevételével megtervezni.

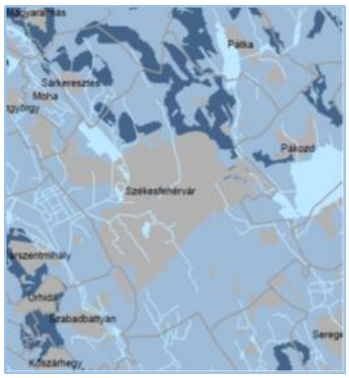

Vízeróziónak kitett terület övezetbe tartozó települések veszélyeztetett területein olyan területfelhasználást kell előírni a települések településszerkezeti tervében, és a helyi építési szabályzatban olyan építési övezeti, övezeti előírást kell meghatározni, amely a vízerózió mértékét csökkenti.

Ajánlás: A lejtős területeken fokozottan szükséges a vízrendezés, amit célszerű a vízfolyások teljes vízgyűjtő területére kiterjedően egységes rendszer szerint megoldani. A lefolyásviszonyok alakítása során fontos célkitűzés, hogy a csapadék minél nagyobb hányada szivárogjon a talajba, ill. a beszivárogni nem képes víz elvezetése a befogadókig a lehető legkisebb eróziós kártétellel – talaj- és tápanyagveszteséggel – valósuljon meg.

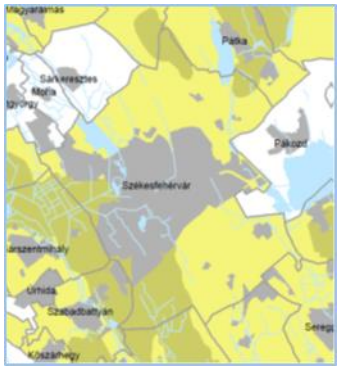

Szélerózióknak kitett terület övezetbe tartozó települések veszélyeztetett területein olyan területfelhasználást kell előírni a települések településszerkezeti tervében, és a helyi építési szabályzatban olyan építési övezeti, övezeti előírást kell meghatározni, amely a szélerózió mértékét csökkenti.

Ajánlás: Az övezethez tartozó települések rendezési tervének külterület-szabályozási tervében a szántóterületeken gondoskodni kell a mezővédő erdősávok telepítéséről és a meglévő ökológiai folyosók védelméről.

A 17/2004. (II.12) Kgy. határozattal megállapított Székesfehérvár MJV Településszerkezeti terve az FmTrT-vel összhangban van.

1.4 A szomszédos települések hatályos településszerkezeti terveire vonatkozó megállapítások

Székesfehérvárt ugyan körülöleli az agglomerációs településeinek gyűrűje, azonban összefüggő-összeépülő települési térség nem jött még létre, jobbára mezőgazdasági területek választják le a környező települések belterületét, ugyanakkor Szabadbattyán felől az emmarózai zártkertes terület illetve Iszkaszentgyörgy külterületén fekvő Városkapu ipari terület közvetlen határos a megyeszékhellyel.

Település	Lakosság-szám 2011	Hatályos szt. készítésének éve	Megállapítás
Aba	4619	2008	• *Magas agroökológiai potenciállal rendelkező területek* • *A 9 települést magába foglaló - a megye egyik legerősebb térségi formációja - központjaként Aba elindult a Fejér m.-i Trt-ben is jelzett városiasodás útján, városi címet 2013-ban elnyerte* • *A Terv jelentős iparterületi fejlesztések számára jelöl ki övezeteket, pl. repülőtér melletti ipari-technológiai park (Belsőbáránd)* • *A településen a hulladékok gyűjtése és szállítása perspektivikusan is biztosított a Székesfehérvári regionális hulladékkezelési rendszer fejlesztésével* • *Fejlesztésre szorulnak a kistérségi belső közlekedési kapcsolatok, mindenekelőtt a kistérség keleti települései irányába.*

Település	Lakosság-szám 2011	Hatályos szt. készítésének éve	Megállapítás
Csór	1832	2012	• *Jelentős hatás: Csór, 8. számú főút Székesfehérvárt nyugatról elkerülő szakasza elkészülte, ill. nyomvonala Csór közigazgatási területén belül érinti az országos ökológiai hálózat magterületét, ill. Natura 2000 területeket.* • *Csór község természeti értékekben rendkívül gazdag: Sárréti Tájvédelmi Körzet, 419 ha fokozottan védett területtel ill. egyben „Sárrét Natura 2000", Kiemelt Jelentőségű Különleges Természetmegőrzési Terület* • *A településen gondot okoz a zártkerti és az újonnan kialakuló építési területek felszíni vízelvezetésének hiánya, teljes települési vízrendezési terv szükséges.* • *A Séd-Gaja-Nádor-Sárvíz felszíni vízrendszer teljes körű rehabilitációja, revitalizációja mielőbb megvalósítandó. A Nádor-csatorna települési szakaszán kármentesítési munkák folynak.* • *A bányabezárások következtében jelenleg is zajlik a kasztvíztárolók regenerálódása.*
Gárdony	9927	2010	• *Fontos szempont Gárdony üdülőváros karakterének megerősítése, a szükséges területhasznosítások biztosítása, a kínálatbővítés, a parti területek színvonalas hasznosítása, a szükséges infrastruktúra és gondozott zöldfelületek biztosítása* • *Gárdony – Agárd – Dinnyés térségében a legfontosabb közúthálózat fejlesztési feladat a 7. sz. főút elkerülő szakaszának megépítése* • *Gárdony (Gárdony és Gárdony-fürdő) és Agárd településrészek összenőtt települési egységek; falusias karakterű dinnyési településrész: hagyományőrző és természeti környezetet igénylő területfelhasználás (Dinnyési-Fertő ökofolyosó)*
Iszkaszentgyörgy	2032	2009/2010	• *A település több éve küzd azzal a problémával, hogy fejlesztések (gazdasági terület, lakóterület) beindulnak, de nem fejeződnek be. Szigetszerűen történt belterületbe vonás, beindult infrastruktúra-kiépítés (út, közmű), de hálózati rendszer nem épült ki, műszakilag végleges állapot nem jött létre. A közmű- és úthálózat kialakításnak előkészítése, telekalakítás, belterületbe vonás szabályozási háttér hiányában is történik, a rendezett állapot létre hozására a szabályozás vagy a szerkezeti terv önmagában kevés eszköz.* • *Kapcsolat Székesfehérvárral: (+) munkahelyet könnyebb találni; közel érhetők el szolgáltatások; a kastély-hasznosítás nagyvárosi igényt is kielégíthet; a székesfehérvári árszínvonalat magasnak találó vállalkozások, magánemberek könnyen nyitnak irodát, építenek lakást a faluban (Márványkert); fehérváriak hétvégi kirándulásainak célpontja lehet a falu. (-) A nagyváros magas szintű ellátása elviszi Iszkaszentgyörgyről a diákokat, a bevásárlókat, a település alvófalu jellegét erősíti.*
Moha	549	2006	• *Moha szerepkörét falusias arculatát megtartó, kisebb helyi foglalkoztatást biztosító gazdasági területek fejlesztése mellett, Székesfehérvár szomszédságában fekvő alvótelepülésként fogalmaztak meg.* • *Legfontosabb területfelhasználási elem a jó minőségű lakóterületi fejlesztések helybiztosítása, melyek a helyi- és betelepülő népesség fogadására alakulnak ki, mindig az arányos terület igénybevétel szem előtt tartása mellett valósulnak meg.* • *A meglevő és továbbfejleszthető gazdasági terület kijelölése rövid es hosszútávon (Mohai Ágnes)* • *Távlatilag az M81-es főútfejlesztés lehet még hatással a településszerkezeti tervre.*
Pákozd	3199	2010	• *A település jövőjét a belátható 5-10 évben alapvetően három tényező fogja meghatározni: a település tágabb térségének (Székesfehérvár) gazdasági fejlődése, ennek iránya és hatása a kistérségre. Az új tájgazdálkodási és az úgynevezett "könnyű" turizmus (természetjárás, falusi turizmus, kerékpáros, szabadidő-sport, turizmus) alakulása.* • *A jelenlegi településszerkezetből kiindulva nem javasol jelentős funkcionális változásokat. A beépítésre szánt területen a meglévő településszerkezet tartalékai a jelenlegi népesség növelésére a háttérintézmények kapacitásának megfelelő, a külterület használata is gyakorlatilag közel van az optimumhoz.* • *A községi szennyvíz csatorna hálózat a Székesfehérvár Város és Térsége szennyvíz-csatorna hálózat része* • *Gazdasági beruházások fogadása (pl. M7 Ipari Park), lakóterületek kijelölése a fő csapásirány.*
Pátka	1628	2010	• *A település közlekedési kapcsolat szempontjából „zsáktelepülés", csak egyetlen irányból, Székesfehérvár – Bicske 811. számú másodrendű főútról közelíthető meg.*

Település	Lakosság-szám 2011	Hatályos szt. készítésének éve	Megállapítás
Sárkeresztes	1484	2003	• *A község lakónépességének számát a terv távlatában is 2000 fő alatt kell megtartani, nem feladva Sárkeresztes nagytelkes, zöld területekkel jól ellátott, nyugodt életre es rekreációra egyaránt alkalmas jellegét* • *A településszerkezetileg elfogadhatatlan helyen levő tsz központot a terv távlatában fokozatosan fel kell számolni, új helyet kell kijelölni* • *A község a 81. főúthoz történő, Székesfehérvárhoz legközelebbi kapcsolódása geometriailag es domborzatilag egyaránt kedvezőtlen az elfogadhatóbb mohai úti csomóponthoz viszonyítva.* • *A 81. főúthoz kapcsolódóan - a jelenlegi külterületen- celszerű területet biztosítani a kereskedelem, gazdálkodás, a szolgáltatás es esetleg a szórakoztatás céljára.*
Sárszentmihály	3062	2004/2012	• *A település jelentős részét magába foglaló kiváló termőhelyi adottságú szántóterület védendő* • *A Sárvíz-csatorna és a Séd-Gaja-Nádor-Sárvíz vízminőségének, vízkészletének megőrzése, a vízrendszer-menti élőhelyek védelme, a vízi, vízparti ökoszisztéma megóvása illetve a települést és környezetét érintő térségi és országos jelentőségű ökológiai hálózatok folyamatosságának biztosítására szintén kiemelt kötelezettség.* • *Értékes települési belterületi (Kastélypark) és külterületi (Sárpentelei parkerdő) zöldfelületek.* • *Fontosabb fejlesztési elképzelések: sportrepülőtér működésének biztosítása; az úthálózat egyes elemei osztályba sorolásának felülvizsgálata; a bölcsőde körüli terület továbbfejlesztésével gondozó-nevelő központ (óvoda, iskola), valamint egy sport- és szabadidő központ megvalósítása*
Seregélyes	4560	2009	• *A 62. számú főút települést érintő elkerülő szakaszának kiépülése jelentősen enyhíti az átmenő forgalom okozta terhelést a nagyközségben.* • *A tervezett nagysebességű vasút nyomvonal-sávja érinti Seregélyest, a sáv kijelölése és az arra vonatkozó építési tilalom érvényesítendő.*
Szabadbattyán	4525	2010	• *Szabadbattyán térbeli elhelyezkedése (Székesfehérvár közelsége, iparterületek közelsége), valamint jó közlekedési adottságai (M7-es csomóponti kapcsolat, 7. sz. út átvezetése, vasúti kapcsolat) következtében (Székesfehérvárról betelepülés) fokozott igény mutatkozott új lakóterületek, gazdasági területek kialakítására (lakóparkok [Euréka], kereskedelmi-szolgáltató gazdasági területek [Seuso]).* • *Székesfehérvár nyugati elkerülője, csomópontjai részben érintik a szabadbattyáni meglévő vagy tervezett (út)hálózatot.* • *A településtől keletre, közvetlen a székesfehérvári közigazgatási területe mellett, beépítetlen területen, ipari park terület kialakítása javasolt.* • *A szomszédos Székesfehérvár település vízellátásának meghatározó vízbázisa a Rákhegyi vízbázis, amely rendelkezik igénybe vehető többlet kapacitással, így a várható többlet igényt a Székesfehérvárt ellátó rendszerről kielégíthető, csak a hálózati rendszerét kell Szabadbattyán irányába fejleszteni, a csatlakozást kiépíteni.*
Tác	1649	2005/2006	• *Tác földrajzi helyzete kedvező, azonban Székesfehérvár közelsége miatt funkcionális szerepe elhanyagolható, így a gazdasági struktúrát jelentősen befolyásolja a nagyvárosi hatás. Rendkívüli idegenforgalmi lehetőséget jelent a Gorsium.* • *Építési telkek további kialakítása, belső feltárásokkal az építési telkek számának növelése fontos cél. A község északi részén tervezett iparterület nagyságának csökkentése, kereskedelmi, szolgáltató, gazdasági terület jellegének erősítésével úgy, hogy azon lakóházat is lehessen építeni.*
Zámoly	2216	2010	• *Zámoly település a megyeszékhely folyamatosan növekvő agglomerációs gyűrűjébe tartozik, a két település közötti koncepcionális kapcsolatok egyre szorosabbak és többirányúak, a szuburbanizáció iránya elérte a települést, a munkahelyi és középfokú szolgáltatási ingázás növekszik. Élénkülő térségi szerepe mellett a táji és természeti adottságai miatt a Velence - Vértes Kiemelt Üdülőkörzet egyik települése. Jövőképében közös nevezőre kell hozni a kényszerítő fejlődést a természetmegőrzéssel.* • *Jelentős jövőbeni közlekedési fejlesztési irány a tervezett 812sz. Székesfehérvár – Bicske főút települési elkerülőúttal: a 8126. és 8123. jelű utakon bonyolódik le a Székesfehérvár-Csákvár-Bicske és Székesfehérvár-Gánt-Tatabánya forgalom, melyek növekvő teherforgalma szükségessé teszi a belterületet megkerülő út kiépítését.*

3.** táblázat: **A szomszédos települések hatályos településszerkezeti terveire vonatkozó megállapítások Forrás: saját adatgyűjtés

1.5 Hatályos településfejlesztési döntések

1.5.1 Hatályos fejlesztési koncepció, integrált városfejlesztési stratégia

1.5.1.1 Székesfehérvár Területfejlesztési Koncepciója 2001-2010

Székesfehérvár fejlesztésével kapcsolatban az ezredforduló környékén több stratégia és koncepció készült el. Ezek közül az első átfogó, a település fejlesztését egységesített formában kezelő dokumentum 2001-ben került elfogadásra Székesfehérvár Településfejlesztési Koncepciójaként a Székesfehérvári Regionális Vállalkozásfejlesztési Alapítvány gondozásában. A dokumentum erősen koncentrált a megyeszékhely, az alapvetően a sikeres 90-es évekbeli gazdasági struktúraváltás által lehetővé vált, prognosztizált régióközpont szerepkörének ellátásából adódó lehetőségekre.

Jövőkép	**INNOVÁCIÓ-ORIENTÁLT GAZDASÁGI ERŐCENTRUM, KIVÁLÓ ÉLETLEHETŐSÉGEKET BIZTOSÍTÓ VÁROS**					
Alapcél	**A város fenntartható fejlődésének a biztosítása, a városi élet minősége javításának az elsődlegessége mellett**					
Stratégiai célok	**A. A kiegyensúlyozott, fenntartható fejlődés gazdasági alapjainak a megerősítése**		**B. Környezetvédelem, környezetfejlesztés**		**C. A városi élet minőségének a javítása**	
Közvetlen célok	Gazdaság-fejlesztés	A versenyképesség növelése	A tájgazdálkodás megújítása	Az épített környezet műszaki és esztétikai értéknövelése	Infrastruktúra fejlesztése	Társadalmi szolgáltatások fejlesztése
Stratégiai programok	A.1. A gazdasági integráció elmélyítése	A.4. A város logisztikai értékének a növelése	B.1. Áttérés a fenntartható tájgazdálkodásra	B.5. Belvárosi rehabilitáció	C.1. A lakásviszonyok fejlesztése	C.4. Egészségügyi ellátás fejlesztése
	A.2. Szolgáltatási szektor fejlesztése	A.5. Munkaerőpiaci és humán erőforrás fejlesztések	B.2. Zöldterület-fejlesztés	B.6. Városrészek arculatfejlesztése	C.2. Kommunális ellátás, vezetékes infrastruktúra fejlesztése	C.5. Szociális ellátás fejlesztése
	A.3. A mezőgazda-sági területek agropo-tenciáljának optimális hasznosítása	A.6. A város innovációs potenciáljának a növelése	B.3. Helyi védettség kiterjesztésének a programja	B.7. A városmag komplex szerkezeti rekonstrukciója	C.3. Forgalomszervezés, az „emberarcú” közleke-dés megteremtése	C.6. Oktatás – tudományos élet, kultúra fejlesztés
		A.7. Együttműködések, a város regionális szerepének növelése	B.4. Környezettudatosság fejlesztése	B.8. Nemzeti Emlékhely kiépítése	C.4. Közbiztonságot fokozó ellenőrző elemek kiépítése	C.7. Szabadidő-sport fejlesztések

6. ábra: ***A Jövőkép, célok és programok kapcsolódása a 2001-2010-es TFK-ban*** Forrás: Székesfehérvár Területfejlesztési Koncepció, 2001-2010

1.5.1.2 Székesfehérvár Integrált Városfejlesztési Stratégia 2008

A stratégia elkészülésének fő oka az volt, hogy megfeleljen a Közép-Dunántúli OP város-rehabilitációs célú támogatások elnyerése követelményének. Az Integrált Városfejlesztési Stratégiák célja:

- Stratégiai szemlélet alapú városfejlesztés támogatása
- Fejlesztendő városi akcióterületek kijelölése
- Városfejlesztés menedzsment rendszerének kialakítása volt.

A fejlesztések integráltságát biztosította, hogy többféle fejlesztési tevékenységet hangolt össze illetve a közérdekű fejlesztéseknek összhangba kellet hozniuk a helyi lakosság igényeit és a magántőke beruházásainak ösztönzését.

Funkcióbővítést, gazdaságélénkítést szolgáló fejlesztések

Első ütem: Történelmi belváros megújítása

Második ütem: Üzleti, szolgáltatási funkciók fejlesztése a belváros közelében

A szociális rehabilitáció akcióterületének kijelölése

Szárazrét, a Fekete-hegy keleti része felelt meg a megállapított jogosultsági kritériumoknak

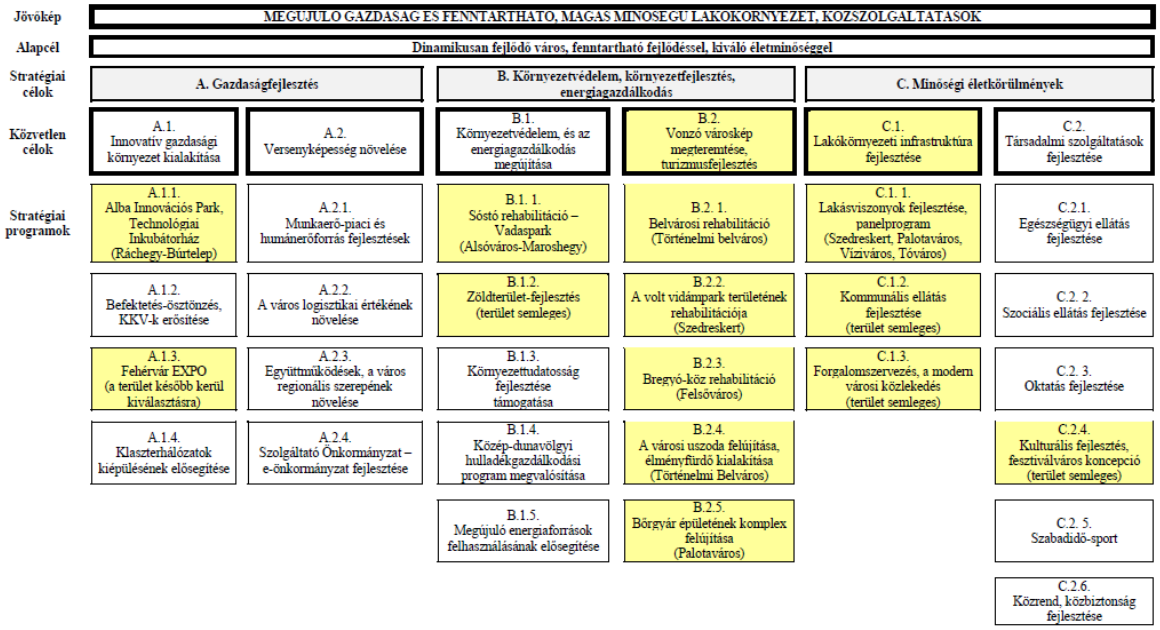

7. ábra: ***A fejlesztési célok és a tervezett beavatkozási programok, IVS 2008*** Forrás: Székesfehérvár Integrált Városfejlesztési Stratégia, 2008

2007-2013 során fejleszteni kívánt akcióterületek és javasolt fejlesztéseik megvalósulásának összefoglalása

Javasolt tevékenység	Megvalósulás	Megjegyzés
Belváros rehabilitációjának folytatása - Első ütem: Történelmi belváros megújítása		
Önkormányzati szerepvállalással		
A Fő utca mentén kiskereskedelmi **üzletek portáljainak felújítása**.	Részben	Az üzletek többségének portálja felújított, rendezett és kinézetben összehangolt, néhány kivétellel
Fő utca közműcsere és burkolat építés, kapcsolódva a „Királyi Séta” projekthez.	Megvalósult	Átadva 2013-ban
A Városház téri, Liszt F. utcai meglévő **burkolat fugázása**	Megvalósult	Átadva 2013-ban
Hiemer-Font-Caraffa műemléki épületegyüttes rehabilitációjának III., befejező üteme. A projekttel befejeződik a város egyik legnagyobb és legszebb műemléképületének felújítása, mely látványosságával turisztikai célpont, funkcióival közösségi szolgáltatási centrum, és alapvetően határozza meg a városközpont hangulatát.	Megvalósult	Átadva 2011-ben (közösségi célú rehabilitációja és babamúzeum kialakítása)
Civil szervezetek **kulturális-közösség erősítő programjainak támogatása**: - Történelmi belvárosban kulturális programok szervezése (pl. kézműves vásár, helyi művészeti csoportok fellépései) - Városfejlesztési kérdésekben (pl. közlekedés, környezetvédelem, energiatakarékosság), fórumok és tájékoztató kampányok szervezése.	Megvalósult illetve folyamatos	
Más közcélú forrásból megvalósítandó projekt		
„Királyi Séta” projekt, amely révén a Csónakázó-tó, a volt vidámpark teljesen megújul, létrehozzák a jelenleg kissé elhanyagolt területen új turisztikai attrakcióként a Királyi Játszóparkot és a Városmakettet. A projekt részeként javítják a romkert látogatóbarát szolgáltatásait és élményszerűbbé alakítják a történelmi régészeti emlékhelyet.	Nem valósult meg, eredeti projekt törlésre került	Nemzeti Emlékhely problematikája továbbra is megoldatlan, Királyi játszópark módosulva **Koronás gyermekjátszó- ill. tematikus történelmi parkként folyamatban**, nyitás 2014 nyarán
Bőrgyár megújítása, rehabilitáció, új funkciókkal feltöltése.	Nem valósult meg	Agóra Pólus projekt 2011-ben törlésre került
Magán projekt a belváros rehabilitációval párhuzamosan valósul meg		
Árpád fürdő felújítása, illetve a fürdőhöz kapcsolódóan **irodaház és lakások** létesítése.	Részben valósult meg	A fürdő 2010-től várja vendégeit, de a kapcsolódó iroda- és bérházfejlesztés még várat magára.
EURÉKA Park Hotel építése a volt Vidámpark területén a „Királyi Séta” projekt keretében megvalósítandó makett város és királyi játszópark mellett.	Nem valósult meg	Helyette új koncepcióval, 2015-re tervezett nyitással épül az **Alba Medical egészségturisztikai hotel**
Belváros rehabilitációjának folytatása - Második ütem: Üzleti, szolgáltatási funkciók fejlesztése a belváros közelében		

Javasolt tevékenység	Megvalósulás	Megjegyzés
Támogatásban részesülhet		
Rác utca közösségi célú épületeinek felújítása. A helyi kézműves ipar bemutatása és alkotó ház létrehozása válik lehetővé a Rác utca 18., 27. sz. ingatlanok felújításával a Székesfehérvári Kézműves Egyesület közreműködésével.	Részben megvalósult	2010-ben nyílt meg a Rác utca 27 szám alatti Kézművesek Háza.
Török-fürdő rehabilitációja. A Török-fürdő épületét és jelenleg elhanyagolt területét rendezni szükséges, kulturális-közösségi célú funkcióját ki kell alakítani. Az épület melletti terület megnyitása lehetőséget teremt egyben a belváros és az Alba Plaza közötti gyalogos közlekedésre. Az épületnek a jövőben pontosan meghatározható vendéglátói, közösségi célú funkciója lehet.	Nem valósult meg	Kisléptékű állagmegóvás történt, illetve a gyalogos kapcsolat megteremtődött. Magán forrás bevonás (török) tervezett.
Régió Háza (volt Technika Háza) felújítása. Az épület korszerűsítése elengedhetetlen, átalakításával, bővítésével egy megfelelő színvonalú regionális léptékű és funkciót ellátó közösségi épület jöhet létre. Az így létrejövő „Régió Háza" egy épületben foghatja össze és szolgálhatja ki a regionális hatáskörű szervezeteket.	Nem valósult meg	Épületkorszerűsítés nem valósult meg, ugyanakkor 2011 tavasza óta **Fehérvári Civil Központként** működik non-profit szervezet üzemeltetésében, önkormányzati tulajdonban.
Távirda u. Az utcában javasolt „sétáló utca" kialakítása, mivel számos kereskedelmi egység (üzletek, éttermek, kávézók, stb.) folytat tevékenységet és a jelenlegi forgalomszervezés nem teszi lehetővé a vásárlók kulturált közlekedését.	Nem valósult meg	
HEMO felújítása, a volt helyőrségi kulturális központban honvédelmi témájú kiállítást terveznek.	Részben megvalósult	Helyőrségi kiállítás létrejött, az épületegyüttes egy része önkormányzati tulajdonba kerülhet 2014-ben.
Palotai út - Ady E. u.- Mátyás király krt. - Alba Plaza közötti tömb rehabilitációja. A tömbben lehetőség nyílna új piac és parkolók létesítésére. A jelenlegi piac működése nem ideális az áruszállítás, kiszolgáló tér szűkös megközelítése miatt. A területen jelenleg nem megfelelő komfortfokozatú házak lakóházak találhatók. Ezen a területen a kereskedelmi és szolgáltató (irodai) funkció mellett kis mértékben a lakófunkció is megjelenhet. A területen biztosítani kell olyan nagyságrendű parkoló funkciót, ami alkalmas a belváros parkoló-hiányának enyhítésre is.	Nem valósult meg	A Palotai út 13 alatti rossz műszaki állapotban lévő önkormányzati szociális bérlakás épületegyüttese 2012-ben elbontásra került.
Magán projekt		
A városi uszoda felújítása, élményfürdő kialakítása, magán tőke bevonásával. Az önkormányzat a működtetését a helyi lakosság, a diákok egészségmegőrzését szolgáló támogatásai igénye alapján a jegyár támogatásban érvényesíti majd.	Részben megvalósult	Magántőke nélkül, az önkormányzat évről évre végez jelentősebb felújítási munkákat az uszodakomplexumban, 2014-ben nagyobb bővítés tervezett.
Két volt belvárosi mozi épületének vállalkozói alapon való korszerűsítése, melyek értékesítése folyamatban van.	Részben megvalósult	A Petőfi Mozi épületében 2012-ben nyílt meg a Petőfi Kultúrtér nevű „összkulturális kisbirodalom", ugyanakkor a volt Köztársaság mozi ügye továbbra is megoldatlan.
A Palotai út - Piac tér - Selyem u. - Halász u. közötti tömböt (un. „murvás parkolót") eladták. A tömbben a kb. 1500 férőhelyes parkoló mellett, javasolt az intézményi, szolgáltatási-kereskedelmi és részben lakás célú funkció kialakítása.	Nem valósult meg	Magánbefektetők a terület eladása óta nem kezdtek bele a megvalósításba (kereskedelmi-konferenciaközpont funkció ill. parkoló), 2010-ben régészeti leletmentés folyt, 2012 óta az önkormányzat újra szabadtéri parkolóként üzemelteti.
Fekete Sas épületnek megújítása. Az épületegyüttes rangjához nem méltóan elhanyagolt. Felújítása ás funkciómegújítása során figyelembe kell venni a parkolási lehetőségeket is, mivel a területen nagyszámú személygépkocsi elhelyezése nem oldható meg. Magán tőke bevonása szükséges a fejlesztésébe.	Nem valósult meg	1994-től üresen áll, 2006 óta van önkormányzati tulajdonban.
További, nagyobb településrészeket érintő akcióterületek		
Alba Innovációs Park létrehozása. A Budai út – Zrínyi u. – Hadiárva u. által határolt területen (Ráchegy-Búrtelep), a volt gyalogsági laktanyában tudásközpont létrehozását tervezik.	Nem valósult meg	Az MTA és több felsőfokú intézmény együttműködésével tervezett innovációs park ügye a pólus program kifulladásával lekerült a napirendről.
Vasútállomás és környéke fejlesztése – Regionális Közösségi Közlekedési Központ. Középtávon (2012 előtt nem valószínűsíthető) a távolsági busz pályaudvar a Posta épülete és a vasútállomás épülete közé kerül az elővárosi vasút elindulásával. A jelenlegi helyi járatok pályaudvara a távolsági buszpályaudvar helyére kerül.	Folyamatban	Az RKKK tervezési munkálatai folynak - Székesfehérvári Intermodális Regionális Közösségi Közlekedési Központ Részletes Megvalósíthatósági Tanulmánya elkészült
Börgöndi repülőtér. A volt börgöndi repülőtér helyén, az épületek bontása és környezetvédelmi kármentesítés után új, 2400 m-es kifutón nyilvános, kereskedelmi repülőtér építésére, és az ehhez kapcsolódó infrastruktúra kialakítására kerül sorCél, hogy Székesfehérvár térségében egy nemzetközi, regionális repülőtér létesüljön. Működése során növelje a térség logisztikai értékét, biztosítson új, magas képzettségű munkahelyeket, valamint a régiót közvetlenül kapcsolja be a nemzetközi életbe, ezáltal segítve a térség gazdasági versenyképességét.	Nem valósult meg	A 2008-ban rögzített befektetői vállalások nem történtek meg, 2012-től az önkormányzat kezdeményezte a reptéri terület visszavételét. A terület az önkormányzat tulajdonába kerülhet vissza és sport, valamint üzleti célú reptér kialakítása a cél.
Maroshegy. A városrészen több, már megkezdődött és a közeljövőben induló fejlesztés van. Kettő multinacionális cég, a SPAR és a Praktiker épít üzletet a Balatoni út és a vasút között, az Antenna Hungária az Úrhidai út két oldalán új, családi házas lakóövezetet épít ki, továbbá Sóstó II. néven új lakóterület épül ki szintén a Balatoni út és a vasút között.	Részben megvalósult	A családi házas övezetek még nem töltődtek fel teljesen, ebben természetesen szerepet játszott a gazdasági és a kapcsolódó ingatlanpiaci válság.
Palotavárosi iparcikk piac megújítása. A piac jelenleg csak hétvégenként működik, melynek működtetése fontos a város életében. A terület önkormányzati tulajdonban van és vállalkozásba adása napirenden van.	Nem valósult meg	

Javasolt tevékenység	Megvalósulás	Megjegyzés
Felsővárosi laktanya funkció-megújítása. A Magyar Honvédség a laktanya területét átadta az Önkormányzatnak. A területen ipari park vagy egyéb szolgáltató funkció képzelhető el, megvalósíthatósági tanulmány készítése szükséges.	Nem valósult meg	Végeredményben a honvédségi terület nem került átadásra.
Százazrét – szociális városrehabilitáció		
Az **önálló jövedelemmel nem rendelkező aktív korúak munkaerőpiaci reintegrációjának támogatása**. E tekintetben különösen fontos az Önkormányzat és a Regionális Munkaügyi Központ közötti együttműködés bővítése, különösen a Megváltozott munkaképességű emberek rehabilitációjának és foglalkoztatásának segítése témájú TÁMOP 1.1.1. projekt keretében.	nincs információ	Az akcióterület dedikált keretet nem kapott a Fejér Megyei Munkaügyi Hivatal TÁMOP 1.1.1, 1.1.2 és 1.1.3 programjaiból
Az önkormányzat által elosztott **rendszeres szociális támogatásban részesülő családok számának csökkentése is központi feladat. Ezt is aktív foglalkoztatáspolitikai eszközök** segítségével, pozitív munkaerőpiaci diszkriminációval célszerű oldani.	nincs információ	
Az akcióterületen élő lakosság átlagosnál alacsonyabb iskolai végzettsége miatt javasolható a **célzott képzési programok beindítása**, amely elsősorban a Regionális Munkaerőfejlesztő és Képző Központ bázisára alapozható.	Folyamatban	Közvetlen támogatásban részesülő „soft” tevékenységek*: - Hitéleti és vallási közösség program, - Társadalmi részvétel és Közösségfejlesztő programok, - Oktatási, Szociális szolgáltatást bővítő és Humán szolgáltatás programok megvalósítása - Közösségi központ kialakítása a Vörösmarty Mihály Általános Iskola Farkasvermi úti tagiskola külső felújításával, bővítésével és kapcsolódó belső átalakítással - Óvoda bővítése, meglévő épület felújítása és belső átalakítása - Százazréti Fatimai Boldogasszony Plébánia és Római Katolikus Templom külső felújítása és fűtéskorszerűsítése - Közvetett támogatásban részesülő „soft” tevékenységek az ún. Programalap támogatási rendszerében a nonprofit szervezetek által megvalósítandó „mini-projektek”
Az akcióterület **szociális szolgáltatások**kal való ellátottsága hiányos, szükséges ennek **minőségi javítása**. Ennek javasolt formája nem a szolgáltatások városrészben való kialakítása, hanem a hozzáférés technikai és szakmai feltételeinek javítása (pl. szociális munkás hálózat fejlesztése).	Folyamatban	
Az akcióterület **közútjainak és közterületeinek leromlott állapota** szükségessé teszi a korábban elfogadott városi fejlesztések ütemezésének újragondolását, a Százazréten szükséges fejlesztések megvalósítását.	Folyamatban	Kapcsolódó projekt beruházási elemek*: - Bodrogi, Dráva, Száva utcák út- és járda felújítása - Farkasvermi út és Mura utca burkolatcsere és járdafelújítás közlekedést segítő rendszerek kiépítése; Gaja utca, Kertész utca, Kertész köz, Sió utca, Opole tér, Régi Csóri út burkolat-felújítása - Gaja patakon gyalogos és kerékpáros híd építése *Közterület* - Parkolók építése az új Közösségi Központ területén - Óvoda és szociális otthon között játszó- és szabadidőpark kialakítása - Mura utcai lakónegyed melletti terület rekreációja új játszótér kialakításával - Térfigyelő rendszer bővítése
A városrész elhelyezkedéséből adódóan jelentős **környezeti terhelés**t kap. Ennek **csökkentése** kiemelt infrastruktúrafejlesztési feladat, például zajvédő falak építésével.	Nem valósult meg	

*Szociális város-rehabilitáció Százazréten KDOP-3.1.1/D2-13-k2-2013-0004 projekt részeként, amely 2013 őszén indult el.

***4**. táblázat: **2007-2013 során fejleszteni kívánt akcióterületek kijelölése és javasolt fejlesztések megvalósulása** Forrás: saját adatgyűjtés*

1.5.2 Hatályos településfejlesztési és településrendezési szerződések

A hatályos szerződések összetétele alapján megállapítható, hogy az utóbbi 6-7 év megállapodás formáját öltő kezdeményezései elsősorban a települési „kemény” infrastruktúra kiépítését, fejlesztését célozták meg (víz-, szennyvíz, egyéb közművek, városi területek lakó vagy gazdasági ingatlanfejlesztései)

Megáll. kelte	Megáll. összege	Megállapodás témája	Jellege	Partner
2009.06.26.	nincs	A Sajó es Kőrősi utcák es a közöttük a Rába utca meghosszabbításában nyitott (új)Rába utca - az (új) Rába utcában újonnan kialakított/kialakításra kerülő ingatlanok részére vízellátást es szennyvíz-elvezetést biztosító vezetékeket szükséges építeni.	Infrastruktúra fejlesztés	Magánszemélyek; Fejérvíz Zrt.

Megáll. kelte	Megáll. összege	Megállapodás témája	Jellege	Partner
2009.03.26.	nincs	A KDOP-4.2.2-2007-001S sz, pályázata alapján az Aligvári zártkertekig kiépülő "Iszkaszentgyörgyi kerékpárút" és Székesfehérvár Új Csóri út mellett meglevő kerékpárút közötti összekötő kerékpárút szakasz tervezési, pályázat elkészítési munkaira	Infrastruktúra fejlesztés	Iszkaszentgyörgy Község Önkormányzata
2009.10.15.	15 000 000 Ft	Székesfehérvár Kisfalud-keleti árok es Székesfehérvár Aszalvölgyi árok 0+000 - 3+373 km szelvénye közötti vízrendezés munkáihoz vissza nem térítendő pénzügyi fedezet biztosítása.	Infrastruktúra fejlesztés	Székesfehérvár Térségi Vizi Társulat
2009.06.09.	10 000 000 Ft	Bölcsődék es köznevelési intézmények infrastrukturális fejlesztésére egyszeri jellegű, vissza nem térítendő támogatást nyújtása (Hétvezér Ált. Iskola)	Intézményfejlesztés	Önkormányzati Minisztérium
2011.03.31./04.30.	40 000 000 Ft + ÁFA	Vodafone Zrt-vel kötött szponzori szerződésnek megfelelő sportcsarnok üzemeltetés (2011. április 1. - 2015. december 31-ig terjedő, határozott időre)	Sportfejlesztés	Vodafone Zrt., Alba Regia Sport Club
2006.03.??	~447 000 000 Ft	Székesfehérvár, Felsőváros területének szennyvízcsatornázásának társberuházása	Infrastruktúra fejlesztés	Alsóvárosi Beruházó Viziközmű Társulat
2006.03.14.	~351 000 000 Ft	Székesfehérvár, Őrhalmi területének szennyvízcsatornázásának társberuházása	Infrastruktúra fejlesztés	Alsóvárosi Beruházó Viziközmű Társulat
2006.06.09.	22 600 000 Ft	Vissza nem terítendő pénzügyi fedezet biztosítása a színház rekonstrukciója es bővítése során felmerülő első beszerzésre.	Kulturális infrastruktúra	Vörösmarty Színház
2007.05.30.	~126 000 000 Ft	Zobori utca - Pozsonyi út es Bártfai út közötti szakasz szennyvízcsatornázásának társberuházása	Infrastruktúra fejlesztés	Öreghegyi Beruházó Viziközmű Társulat
2012.07.19.	nincs	Optikai sötétszál létesítése a város illetékességi területén végzett DIGI beruházások során, önkormányzati tulajdonba vétele (Fő utca és környéke beruházás)	Infrastruktúra fejlesztés	DIGI Kft.
2012.12.18.	nincs	Börgöndi repülőtér szerződéseinek felülvizsgálata	Infrastruktúra fejlesztés	PRO-OMIKRON Kft.; Alba Airport Kft.
2010.11.??	nincs	Harmatosvölgy Úrhidai úttól északra eső területet érintő Ingatlan és közműfejlesztési szerződés	Infrastruktúra fejlesztés	Közép-Dunántúli Ingatlanfejlesztő Kft.
2013.02.23.	nincs	Parkolókkal kapcsolatos megállapodás	Infrastruktúra fejlesztés	Új Alba 2002 Kft.; Készpénz-Invest Kft.
2010.03.??	nincs	Alsóvárosi réttel kapcsolatos együttműködési megállapodás módosítása - közműfejlesztés	Infrastruktúra fejlesztés	Milton 2006. S. L.
2011.03.07.	nincs	Alba Ipari Zóna IV. ütemének továbbfejlesztése	Infrastruktúra fejlesztés	Alba Ipari Zóna Kft., Aranybulla Zrt.
2013.04.30.	2 500 000 Ft	Székesfehérvár, Vereckei, Uzsoki, Nyitrai utcák csapadékvíz-elvezetése tervezési munkái	Infrastruktúra tervezés	Alba Geotrade Zrt.
2013.04./08.??	nincs	Székesfehérvár 453/2 hrsz. alatt nyilvántartott közterület saját költségen letérkövezi, utcabútorokkal látja el, a területen parkolóhelyeket létesít, a trafót áthelyezi.	Infrastruktúra fejlesztés	Fehérvár Travel Kft.

***5**. táblázat: **Hatályos településfejlesztési és településrendezési szerződések** Forrás: SZMJV Önkormányzat*

1.6 Településrendezési tervi előzmények

1.6.1 Hatályban lévő településrendezési eszközök

Székesfehérvár MJV hatályban lévő településrendezési eszközeit a helyi építési szabályzatok és szabályozási tervek rendszere foglalja egybe, melyek 2013. novemberi állapotában a következő elemeket tartalmazza:

- **Településszerkezeti terv** - Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzat Közgyűlése 17/2004. (II.12.). számú határozata Székesfehérvár Megyei Jogú Város Szerkezeti Tervéről (Egységes szerkezetbe foglalva (2013. december 29.) az 51/2006. (III.23); 203/2006. (VII.11); 25/2007. (II.15); 421/2007. (XI.29); 4/2008.(II.14.); 123/2008.(III.20.); 312/2008.(VI.19.); 380/2008.(IX.25.); 273/2011. (V.26.); 562/2011.(IX.7.); 231/2012. (V.11.); 736/2012.(XII.21); 46/2013.(II.15.); 168/2013. (IV.26.); 430/2013. (VIII.16.); 446/2013.(VIII.29.); 526/2013. (X.11.); 560/2013. (XI.14.); 589/2013. (XI.29.); 590/2013. (XI.29.) számú módosításokkal)
- Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzat Közgyűlése 7/2004.(II.24.) rendelete Székesfehérvár Megyei Jogú Város **külterületének valamint egyes belterületi területrészeinek** szabályozási tervéről és helyi építési szabályzatáról (Egységes szerkezetbe foglalva a 4/2006. (III.23.), a 15/2006. (VI.26.), a 16/2007. (V.21.), a 14/2008.(III.31.), a 22/2008.(VI.25.), a 27/2008.(IX.29.), a 36/2008.(X.31.), a 35/2010.(X.28.), az 51/2010.(XII.14.), a 17/2011.(VI.27.), a 26/2011.(IX.23.), a 30/2012.(V.14.), a 68/2012.(XII.21.), a 8/2013.(II.15.), az 5/2013. (II.15.), a 13/2013. (III.22.), a 10/2013. (II.28.) a 16/2013.(IV.29.), a 34/2013. (VIII.16.) , 36/2013 (VIII. 29.), a 41/2013.(X.14.), a 47/2013.(XI.14.), a 49/ 2013.(XI.29.), a 50/2013.(XI.29.), és az 55/2013. (XII.13.) számú módosításokkal)
- Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzat Közgyűlése 8/2004.(II.24.) rendelete „**A Belváros és tágabb környezetének** szabályozási terve és helyi építési szabályzata (Egységes szerkezetbe foglalva az 5/2013. (II.15.) és a 13/2013. (III.22.) számú módosítással)
- Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzat Közgyűlése 26/2006. (XI. 28.) rendelete Székesfehérvár, **Videoton Holding Zrt. és környéke** szabályozási tervéről és helyi építési szabályzatáról (Egységes szerkezetbe foglalva az 5/2013. (II.15.) számú és a 13/2013. (III.22.) módosítással)
- Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzat Közgyűlése 34./2007.(XI.30.) rendelete Székesfehérvár Megyei Jogú Város **Ráchegy** szabályozási tervéről és helyi építési szabályzatáról (Egységes szerkezetbe foglalva a 4/2008.(II.18.), az 5/2013. (II.15.) és a 13/2013. (III.22.) számú módosítással)
- Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzata 18/1998.(VI. 15.) rendelete a **Sóstó Ipari Park** Szabályozási Tervéről és annak alkalmazására vonatkozó szabályozási előírásáról (a 4/2000. (II.21.), a 67/2012. (XII.21.) és a 13/2013. (III.22.) sz. rendelettel egységes szerkezetbe foglalva)

1.6.2 A hatályos településszerkezeti terv megállapításai, megvalósult elemei

A 2004. évi településszerkezeti terv (továbbiakban terv) fő, rendszerelvű megfontolást igénylő kérdéskörei voltak a közlekedési hálózat fejlesztése, a jelentősebb területfelhasználási döntések, valamint a fenntartható fejlődés elvének megfelelő ökológiai szemléletű településrendezés.

A megyei jogú város közgyűlése által 2004-ben elfogadott terv *(SZMJV Önk. KGY 17/2004. (II.12.)*) **legfontosabb szerkezeti terv szintű megállapításai** a következők voltak:

- Közlekedés
  - ***M7** Budapest-Székesfehérvár-Nagykanizsa-Letenye autópálya.* A korszerűsített autópálya és csomópontja véglegesnek tekinthető.
  - *A tervben említett **M80** Székesfehérvár-Veszprém, **M81** Székesfehérvár-Kisbér-Komárom, **M65** Székesfehérvár-Tamási-Dombóvár-Pécs, **M62** Dunaújváros-Seregélyes-M65 gyorsforgalmi utak*

kikerültek az aktuális OTrT-ből (2013. évi CCXXIX. törvény egyes törvények területrendezéssel összefüggő módosításáról; 3. Az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvény módosítása), már a 2009. évi FmTrT sem tartalmazza. A településrendezési tervek felülvizsgálatakor az összhangot meg kell teremteni a magasabb szintű területrendezési tervekkel.

- ***Börgöndi repülőtér** fejlesztése és kereskedelmi repülőtérré alakítása*: jelenleg sportrepülési céllal üzemel, 2012-től ICAO IV. osztályú repülőtér besorolású, polgári célú, nem nyilvános repülőtér. AZ OTrT-ben az országos repülőterek egyéb kereskedelmi repülőterek és kereskedelmi repülőtérré fejleszthető repülőterek közt felsorolt.
- *A **vasúti fejlesztés** egyik fontos eleme az az elkerülő szakasz a Budapest Nagykanizsa vonalon, mely a Szabadbattyán-Dinnyés közötti közvetlen összeköttetést biztosít az OTRT szerint.*
  - 2014-ben a hatályos OTrT és az FmTrT az autópályától délre az alábbi vasúti fejlesztést tartalmazza: nagy sebességű vasútvonalak - (Horvátország)-Gyékényes térsége-Budapest [XI. kerület, Kelenföld]-Budapest [Budapest Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér]-Záhony térsége-(Ukrajna).
  - A 30-as vasútvonal ([Bp.-]Székesfehérvár-Nagykanizsa-Gyékényes) kiváltását Székesfehérvár Közlekedésfejlesztési Koncepciója tartalmazza (339/2010 (V.27.) Kgy. határozat) ugyanakkor OTrT, FmTrT nem, ezért várhatóan a felülvizsgálatkor törölni szükséges a szerkezeti tervről.

- *Vasúti közlekedés fejlesztési lehetőségeinek biztosítása **az agglomerációba tartozó településekkel** (Mór, Lovasberény, Polgárdi, Sárbogárd, Pusztaszabolcs, Velencei-tó) összefogva az elővárosi vasúti közlekedés megvalósítását is célul kell kitűzni. **Székesfehérvár és Budapest közötti elővárosi vasúti kapcsolat kialakítása** fontos közlekedési elemként kezelendő. Ezzel jelentős mértékben csökkenthető a közutak terheltsége, főleg, ha az ipari parkok közelében lévő vasútvonalakon megállóhelyek is kialakításra kerülnek.*
  - Az uniós támogatással megvalósuló Budapest-Székesfehérvár vonalszakasz átépítése és rehabilitációja előrehaladásával és a menetrendi fejlesztésekkel a fővárossal való elővárosi vasúti kapcsolat kihasználhatósága 2014-re megteremtődött, hátra van Székesfehérvári vasútállomás felújítása. Kérdéses az agglomerációs települések egy részének bevonhatósága a rossz műszaki állapotú vasútvonalakon (Mór, Lovasberény, Sárbogárd, Pusztaszabolcs).
  - *Székesfehérvár belterületének közlekedése csak **külső tehermentesítő utak** megépítésével javítható, mely a városrészek közötti közlekedés javításával enyhít a városmag forgalmán. Ezek közül az egyik legfontosabb az épülő 63-as főút elkerülő szakasza*, amely 2005-ben került átadásra. 2014. év elején 8-as főút Székesfehérvár nyugati elkerülő III. szakaszának kivitelezése kezdődik meg.
  - *A **belső városi főforgalmi gyűrű** megépítése lehetővé teszi a Belváros térségének jelentős tehermentesítését oly módon, hogy a nagykapacitású tehermentesítő útra tereli a belső forgalom egy részét. E gyűrű a 63-as elkerülő út (630-as főút) Gaja-Jancsár árok közeli pontjából indulna és a vasútállomás közelében, attól délre húzódna és kapcsolódna a Mártírok útja révén a jelenlegi 8-as főúthoz. Evvel bezáródik egy kisebb gyűrű, mely hatékonyabban kínál részvételt a város belső forgalmában*. Nem készült el.
  - *A városrészek közötti kapcsolatok javítását szolgálja az **a déli átkötő nyomvonal** is, mely a 63-as (630-as) főút és a 7-es út összeköttetését, az M7-es autópálya szervizúti szerepét biztosítja. Ez feltárást ad a Technopolis területének, összeköttetést biztosít a Maroshegy-Sóstó-Technopolis-Alba Ipari Zóna-Kisfalud-Csala területeinek.* Nem készült el.

- *A városi (és térségi) közlekedési gondokat **a kerékpáros és tömegközlekedés** előtérbe helyezésével, lehetőségeiknek jelentős javításával nagymértékben enyhíteni lehet, elodázhatatlan kérdés **a város tömegközlekedési hálózatának átszervezése**, melynek alapvető tényezője **a helyközi és távolsági autóbusz-pályaudvar végleges helyének kijelölése**, valamint az **összefüggő kerékpárforgalmi-hálózat létrehozása** és szerves összekapcsolása az országos és regionális kerékpárforgalmi hálózatával.*
  - A helyközi és távolsági autóbusz-pályaudvar végleges helyének kijelölése tekintetében a Közgyűlés 2013-ban az intermodális közlekedési csomópont helyszínéül a Székesfehérvár, 595 hrsz. ingatlant jelölte meg, amely a Vasvári Pál Gimnázium és a Vasútállomás területe (602/2013.(XI.29.) Kgy. határozat).
  - Kerékpárút hálózati összekapcsolások esetében a Budapest-Balaton nyomvonalra való rácsatlakozás lesz középtávon kiemelten fontos irány.

- Lakóterületek
  - A lakóterületek súlyponti területe **a központi városnegyed** (Szent Flórián körút, Kadocsa út, Mártírok út, vasúti pályaudvar, Komáromi vasútvonal közötti terület) laksűrűsége magas, építési lehetőség már csak foltszerűen, néhány helyen van. Lakóterületein a lakótelepek humanizálása, valamint az átmeneti zónák rendezése a legfontosabb feladat. Várható a városközpont-településközpont vegyes terület terjeszkedése a megmaradt kisvárosias zónákban mind dél-keletre a vasútállomás felé, mind észak-keletre a Malom-árok környékén.
  - Felülvizsgálandó elképzelések:
    - A **keleti városnegyed (**Videoton és környéke, Öreghegy, Ráchegy, az Alcoa-Köfém és a Seregélyesi út menti területek a budapesti vasútvonalig) a domborzati viszonyok szempontjából a legkedvezőbb fejlesztési irány. A város lakóterületi bővítésének fő területe a Nagyszombati úttól északkeletre lévő térség.
    - A **déli városnegyedben** Maroshegyen a belső területi lehetőségek kiaknázásával ill. a kiskertek bevonásával lehet számolni. Az Őrhalmi szőlők területén zárványszerű lakóterület alakult ki. Fejlesztése komplett lakóterületi egység kialakítása érdekében az Aranykorona Rt területeinek felhasználásával északra, valamint keleti irányban történhet.
    - A **nyugati városnegyed** (Feketehegy-Szárazrét) szintén jelentős belső tartalékokkal bír, fejlesztése É- ÉNy irányban a kiskertek bevonásával ill. D-Ny-i részen új területbővítéssel történhet.
  - **Börgönd, Kisfalud és Csala** szintén fejlesztendők a terület és az igények által behatárolt mértékben. Börgönd korábbi tervekben is előirányzott fejlesztését a repülőtér megvalósítása befolyásolhatja, ezért figyelembe kell venni a lakóterület érdekeit.

- Gazdasági területek
  - A város gazdaságának bázisát képező üzemek a II. világháború előtt elsősorban légvédelmi szempontok szerint települtek, a város négy szélső pontján, s a későbbi ipari fejlesztések e létesítményekre alapozódva történtek. A városszerkezeti tervben a távlati igényeket ugyancsak e területekre kell koncentrálni:
    - *Északi Ipari Terület* (Videoton és térsége) - fejlesztési irány északra és keletre a Zámolyi út és városkapu felé.
    - *Délkeleti Ipari Terület* (Alcoa, Seregélyesi úti ipari terület, Déli Ipari Park, Alba Ipari Park továbbá az ún. Technopolis Technológiai Park céljára kijelölt terület) - fejlesztési irány keletre a Budai út és Kisfalud alatti területek.

- *Déli (Sóstói) Ipari Terület* (Ikarus, Logisztikai központ, Sóstó Ipari Park) - területi bővítése nem tervezett.
- *Feketehegyi Ipari Terület* (SZIM IP, MOL és térsége) - fejlesztési irány dél felé, külső feltáró út biztosításának feltételével.

o Kisebb megtartandó gazdasági területek a városban:
- Bakony utca menti telepek (megtartandók, déli irányú fejlesztési lehetőséggel)
- Alsóváros-Váralja környéki üzemek és telephelyek (Széchenyi és Szárcsa utca menti telepek, a Cerbona, Kenyérgyár, Új Váralja sori telephelyek)
- A vasútállomás alatti térség tovább nem bővíthető, csak a már kialakított telephelyek beépíthetőségével lehet számolni – a Technopolis programja miatt.

- Technopolis
  - A városfejlesztési célként megfogalmazott regionális központ szerepkör, a gazdaság „szerkezetváltása" a magasabb szellemi értékkel bíró, innovatív kutatás-fejlesztési tevékenységek támogatása, a felsőfokú oktatásfejlesztési célok olyan összehangolt fejlesztési programok megvalósítását igénylik, **amelyek a város központi területeinek fejlesztésével már nem oldhatók meg**.
    - A körvonalazódó fejlesztési programok számára egy **új városrész kialakulásával kell számolni.** Erre a célra ideális telepítési hely **a város egyetlen, még szabad fejlesztési területe a vasútállomás és az autópálya közötti térség.** A Technopolis megvalósítását a településrendezési eszközökkel is elő kell segíteni
- Intézményhálózat
  - A lakosság számának növekedésével sokasodó közösségi intézmények előbb a **Belváros** telítődéséhez vezettek, majd kiszorulva onnan, annak közvetlen környékére települtek. A Belváros zárt egység, a kiszorult intézmények elhelyezkedése a városszerkezet egésze szempontjából esetleges, ami fokozottan érvényesül a területigényes és a területi kapcsolatok szempontjából érzékeny intézmények esetében. A Belvárostól K-re a Rákóczi út mentén (Alba Regia szálló, Skála áruház, Technika háza), majd Budai út mentén (Interspar, Praktiker), a Palotai út mentén (Alba Plaza, Fehérház, Városi piac) fekvő területeken létesültek a jelentősebb városi létesítmények, de **nem oldották fel, sőt fokozták a Belváros zártságát**, illetve növelték a parkolási gondokat.
    - *Az eltelt időszakban a fent említett épületek vagy kiüresedtek, vagy funkciót váltottak: Alba Regia hotel - Panorama Offices irodaház; Technika Háza - Civil központ; Praktiker áruház megszűnt, épülete üres; Alba Plazával szemben a Fehér Palota Üzletközpont 2005-ben újabb Tesco hipermarket résszel bővült.*
  - Kategórikus szabályként, hogy a **nagy léptékű kereskedelmi egységek csak a városon kívülre települhetnek**, ezek a nagy egységek a bevezető utak mentén (Budai út, Seregélyesi út, Sárkeresztúri út) és a városkapuk mentén épülnek.
  - Városszerkezeti szempontból kevésbé érzékenyek az egyéb, hagyományos intézmények telepítései. **A felső- és középfokú, valamint alapellátási létesítmények hálózata kiépült**, a kisebb léptékű igények változásai egyedileg ill. belső városrészek rehabilitációjával megoldhatók (Belváros, Balatoni út-Jancsár köz térsége, Palotavárosi intézményterület stb.). A **nagyobb területigényű városi és regionális intézmények** telepítésére - amennyiben nem kapcsolódnak közvetlenül a városmaghoz - a Technopolis területén kell területet biztosítani.
  - Fontos kérdés az **egyes városrészek központjainak, alközpontjainak kialakítása**, továbbépítése, ezeket a szerkezeti tervben megjelölt helyek térségébe kell koncentrálni.

- Zöldterületek, zöldfelületi rendszer
    - A zöldfelületek különböző elemeit lehetőség szerint **összefüggő rendszerré kell fejleszteni**: zöldterületi létesítmények, jelentős zöldfelületű különleges területek, erdőterületek, zöldsávok-fasorok.

A 2004-ben elfogadott szerkezeti terv **fejlesztésre kijelölt területei és megvalósulása:**

1. Zámolyi úti városkapu és térsége (kb. 40 ha) - nagyobb kereskedelmi egységek és szolgáltató telephelyek létesítés, csapadékvíz elvezetésére különös hangsúlyt kell helyezni.

A 2001-től üzemelő Metro nagyáruház mellett a Zámolyi út túloldalán egy jelentősebb betelepülés történt, 3000 m^2-es bútorbolt és 1500 m^2 C+C rendszerű élelmiszer-háztartási vegyi áru nagykereskedelmi üzlet (World Bútor, One World). 2009-ben nyílt meg a Szent Flórián körúton a ParkCenter Székesfehérvár bevásárló park.

2. Videoton és térsége (kb. 40 ha) - a korábbi terv szerinti fejlesztési területeket továbbra is biztosítani kell. A Videoton tömbben a nagyobb gazdasági egységek telepítésével, a téglagyár mögötti területeken pedig elsődlegesen a kisebb, beszállítói telephelyekkel kell számolni.

Továbbra is tervezett ipari gazdasági terület, a szabályozása a jelenlegi használat szerinti, azaz mezőgazdasági terület, épület nem található rajta. A távlati cél szerinti felhasználáshoz helyi építési szabályzat és szabályozási terv módosítás szükséges.

3. Béla úti köztemető bővítése - a távlatban szükséges igények kielégítésére a temető bővítésével továbbra is számolni kell, a korábbi terv keleti irányú fejlesztés helyett a bővítés északi irányban tervezett.

Az északi irányú tartalékterület továbbra is a hatályos szerkezeti terv része, fejlesztési területe felülvizsgálandó; ugyanakkor 2006-ban Székesfehérvár, Béla úti köztemető bővítése I. üteme (keleti irányban) létrejött.

4. Béla út - Nagyszombati út melletti új lakóterületi fejlesztés (kb. 170 ha) - a város legjelentősebb lakóterületi fejlesztésére az Öreghegy észak-keleti részén a Béla út és a Nagyszombati út menti területekkel kell számolni. A terület az Öreghegyi városrészhez csak részben kapcsolható, közlekedési feltárásához külső út kapcsolatokat és szolgáltatási alközpontot is ki kell építeni.

Nem történt fejlesztés egyik területrészen sem; továbbra is a hatályos szerkezeti terv része.

5. Csúcsoshegy és térsége (kb.100 ha) - a Nagyszombati út és Kisfalud közötti térség szabadidős területként fejlesztendő. Fokozatos kiépítésével a város egyik turisztikai célpontja lehet – különös tekintettel a Velencei tó közelségére, valamint az országos kerékpárút hálózat menti elhelyezkedésre.

Nem történt fejlesztés; továbbra is a hatályos szerkezeti terv része. Öreghegy kapcsolódó területen, azaz Kisfalud és Öreghegy közötti, mintegy 67 ha-on módosult a településszerkezeti és a szabályozási terv 2013-ban. A területek a szabályozási terven beépítésre szánt lakó és vegyes építési övezetekbe, valamint zöldterület és közlekedési és közműterület övezetekbe kerültek besorolásra.

6. Budai úttól délre lévő gazdasági terület (kb. 200 ha) - A „Budai úti vállalkozási terület" alatti térség gazdasági területként fejlesztendő, - lehetőséget biztosítva mind az Alcoa, mind az Alba Ipari Zóna fejlesztése, bővítése valamint új telephelyek kialakítása számára. A területtel, mint a város jövőbeni legjelentősebb ipartelepítési célterületével kell számolni.

Elsősorban az Alba Ipari Zóna területe töltődött fel túlnyomó részben hazai illetve külföldi tulajdonú KKV-kal, logisztikai telephelyekkel.

7. Déli Ipari Park bővítése (kb. 20 ha) – a tejüzem (Alföldi Tej) mögötti, a Budapesti vasútvonalig terjedő területet a „Déli Ipari Park" bővítése céljára kell előirányozni.

Nagyobb volumenű betelepülés nem történt a meglévő ipari park területen, kisebb telephelyfejlesztések azonosíthatók (pl. Planning and Trading Kft., inkubátorházak, logisztikai csarnok). Az előirányzott fejlesztési terület

a terven tervezett ipari gazdasági terület, a szabályozása a jelenlegi használat szerinti, azaz mezőgazdasági terület, épület nem található rajta. A távlati cél szerinti felhasználáshoz helyi építési szabályzat és szabályozási terv módosítás szükséges.

8. Aranykorona Rt központi major és az Őrhalmi szőlők térsége (kb. 60 ha) - a mezőgazdasági üzemek kitelepítésével továbbra is számolni kell. A központi major elhelyezkedése révén központként fejlesztendő, mind az Alsóvárosi terület, mind az Őrhalmi szőlők lakóterület számára. A tervezett Technopolis egyik fő feltárási helye. Lakóterületi bővítésre kell kijelölni az Őrhalmi szőlők lakóterületnél a belterülettől keletre lévő kiskertek egy részét. A térség lehatárolásánál az autópálya menti új út területigénye és a lakóterület védelmet elsődleges.

Technopolisz fejlesztés nem indult el, az Őrhalmi szőlők esetében minimális lakóterület bővülés az M7 autópálya felé eső részen tapasztalható.

2011. évben jóváhagyásra került az ún. Rácz szérűk területére vonatkozóan a településrendezési tervek módosítása, mely azt szolgálja, hogy az Aranykorona Rt. mezőgazdasági üzeme az autópályától délre fekvő területre kerüljön áthelyezésre. A mezőgazdasági üzem áthelyezése után, annak helyén megindulhat a települési alközpont fejlesztése. Ugyanakkor Székesfehérváron az elmúlt években nem jelentkezett akkora lakóterület-fejlesztési igény, ami az Őrhalmi szőlők keleti területén fekvő mezőgazdasági területeken a lakóterületek ellátásához szükséges infrastruktúra fejlesztési igényeket is képes lett volna felvállalni, vegyes magántulajdonosi viszonyok mellett.

9. Az Úrhidai út és a Balatoni út menti területek (kb. 80 ha) - az **Antenna Hungária rádióadó-telepe** részben vagy egészben felszámolásra kerül. A területet lakóterületi fejlesztésre kell előirányozni, azzal, hogy a terület súlypontjában, az Úrhidai út mentén a városrész igényeinek megfelelő alközpont alakítandó ki. A **Balatoni út menti zártkertek** a 63-as út elkerülő szakaszával beékelődő térségét szintén lakóterületi fejlesztésre kell kijelölni – a 63-as út forgalmából következő környezetvédelmi követelmények maradéktalan teljesítése mellett.

A Balatoni út-Úrhidai út közötti területen a szabályozási terv szerinti telekalakítás, közművesítés megtörtént az ún. Harmatos völgyben. Az építési telkek azonban a gazdasági válság miatt korlátozottan értékesíthetőek. Kisebb volumenben az Úrhidai úttól északra fekvő újonnan nyitott utcák (Királyhágó, Gyulafehérvári, Kovásznai, Háromszéki, Szászrégeni) területén családi házas építések történtek. Az elkerülő út mentén zajvédő sáv egyelőre az Orsovai utcával párhuzamosan épült ki az Úrhidai úti felüljáróig, így a zártkerti rész lakóterületi fejlesztései nem indulhatnak el.

10. Borszéki út valamint a Fátra utca mögötti területek (kb. 8+7 ha) - a Borszéki út, Balatoni út és a Veszprémi vasútvonal közti „háromszög” a korábbi tervben előirányzott gazdasági terület helyett lakóterületként fejlesztendő. A Fátra utca mögötti, a komáromi vasútvonal menti beépítetlen térség keleti részét lakóterületi, nyugati részét pedig gazdasági célú felhasználásra kell előirányozni.

A terület fejlesztése nem történt meg, részben ipari gazdasági terület, amelyre tervezés alatt van a fűtőmű bővítése (biomassza-erőmű) illetve a lakóterület egy részén szükségtározó került kijelölésre 2013. évben.

11. Palotaváros IV. ütem (kb. 10 ha) - a Palotaváros északi részét kistársasházas beépítésre kell kijelölni.

Hübner András-Gánts Pál utcai társasházak illetve a 2005. évi utolsó ütemű bérlakás-fejlesztést követően új elemek nem épültek ki; továbbra is a hatályos szerkezeti terv része, szabályozási terven is beépítésre szánt, kisvárosias lakóterület.

12. Szárazréti iparterület térsége (kb. 42 ha) - a gazdasági területek bővítésével a korábbi terv szerint meghatározottan számolni kell. Közúti feltárása terület déli oldalán kiépítendő új útról oldható meg.

Jelentős fejlesztés nem történt; a közúti feltárás az elkerülő út következő ütemének megvalósulásával köthető össze; továbbra is a hatályos szerkezeti terv része.

13. Feketehegy lakóterületi fejlesztése (kb. 13 + 20 ha) - a Feketehegyi lakásépítési igények kielégítésére a városrész délnyugati részén, a Farkasvermi úttól délre, valamint a tervezett ún. Tisza utca mentén lakásépítés számára kell

területet biztosítani, a hiányzó ellátási létesítmények elhelyezésére alkalmas települési alközpont kialakításának lehetőségével.

A Körösi út nyugati oldala a szabályozási terven beépítésre szánt, kertvárosias lakóterületi besorolásba került át a 2013. évben. A belterületbe vonás nem kezdődött még meg, az a tulajdonosok kezdeményezésének függvénye. A Tisza utca tekintetében telekalakítási eljárás nincs még folyamatban, egy előzetes kitűzés történt, záradékolt vázrajzzal.

14-15-16. Börgönd, Kisfalud, Csala (kb. 50 + 40 + 15 ha) - mindhárom városrész lakóterületi bővítésére lehetőséget kell adni. Börgönd és Csala területén. Kisfalud területe az Öreghegy irányában a hatályos általános rendezési tervhez képest megnövelt terjedelmű lakóterülettel bővülhet. A csúcsoshegyi tervezett rekreációs terület zöldfelületeit egy észak-déli irányú városi zöldfolyosó részeként a központi belterület és Kisfalud tervezett belterülete között a Budai út vonaláig kivezethető.

Az ARANYBULLA Rt. telephelyeit a hatályos környezeti normáknak megfelelően gazdasági területként lehet fejleszteni.

A gazdasági válság hatásaként új területigény nem jelentkezett ezeken a településrészeken, a településrendezési eszközöknek megfelelően megtörtént telekalakítás, a teljes infrastruktúra kialakítása ellenére az ingatlanpiac mélypont miatt nem kerültek még értékesítésre az építési telkek (pl. Kisfalud –Nagy Lajos király utca), kevés új családi ház épült. A tervezett bővítések továbbra is a hatályos szerkezeti terv részei. (Kisfalud esetében lásd 5. pont tartalmát kiegészítésül.)

17. Technopolis (kb. 480 ha) - a városfejlesztési programban előirányzott fejlesztési célok (regionális központ, campus, vásárváros, K+F tevékenységek, vállalkozások központjai, nagy forgalmú városi és megyei létesítmények stb.) megvalósítására egy új városnegyed kialakításával kell számolni az M7-es autópálya és a vasúti pályaudvar közötti, még beépítetlen területen.

A fejlesztés nem történt meg, a potenciális terület továbbra is a hatályos szerkezeti terv része.

18. Börgöndi repülőtér és környéke - a börgöndi repülőtér polgári célú hasznosításának lehetőséget kell biztosítani a tervben.

Polgári célú, nem nyilvános repülőtér (ICAO IV. - 2012), egyelőre sportcélú kihasználtsággal. Az OTrT -ben az országos repülőterek egyéb kereskedelmi repülőterek és kereskedelmi repülőtérré fejleszthető repülőterek közt felsorolt.

a.-b.-c.-d. Kiskertek - a tervben távlatban számolni kell a várost övező „kiskertek" lakóterületté fejlesztésének igényével is - mind a feketehegyi (az Iszkai úti és a Körösi utcai) kertek, mind a maroshegyi (a Székely utca melletti és az Orsovai - Mezei utcai) kiskerteknél.

Szórványos, családi ház méretű új építkezések történtek ugyan, de komplex lakóterületi fejlesztés még várat magára, továbbra is a hatályos szerkezeti terv része. Kőrösi utca nyugati oldala, Iszkai úti kiskertek egy része kertvárosias lakóterületi besorolásba került át a 2013.évben. A kiskertek távlati lakóterületi felhasználása aggályos, így a hatályos településrendezési eszközök e tekintetben is felülvizsgálandók.

8**. térkép: **A TszT vonatkozó segédtérképe a fejlesztésre kijelölt területekről Forrás: SZMJV Településszerkezeti Terv, 2004

1.7 Székesfehérvár társadalma

1.7.1 A népesség főbb jellemzői

1.7.1.1 Demográfia

Székesfehérváron, az ország kilencedik legnépesebb városának 170,89 km²-nyi területén a 2011-es népszámlálás szerint 100 570 fő élt (2012-ben 99 247 fő, KSH Helységnévkönyv 2013 számított adat), népsűrűsége így 588,5 fő/km²; belterülete 43,7 km², belterületi népessége (Börgönd, Csala, Kisfalud egyéb belterületekkel együtt) 100 399 fő és belterületi népsűrűsége 2297,5 fő/km² volt. Ezekkel az értékekkel Magyarország megyeszékhelyei között (Budapest nélkül) a hetedik legsűrűbben lakott város - 150 fő/km² értékkel meghaladva a megyeszékhelyi átlagot - és Szombathelyet követően a második legkisebb külterületi népességarányú megyeszékhely (0,17% - Kecskemét 15,51%).

A város korfája **tipikusan elöregedő népességet rajzol fel** (0-14 évesek aránya 13,3% - 1,7 százalékponttal alacsonyabb a 2001-es értéknél és 1,3 százalékponttal az országos átlagnál (!); a 60 év felettiek aránya pedig az országos átlaggal egyenlő, 23,5% - 5,9 százalékponttal magasabb a 2001-es értéknél). Előbbiek értelmében csökkent a demográfiailag aktív korúak (15-59 év) aránya is, a két népszámlálás között 4,2 százalékponttal 63,2%-ra. Székesfehérvár eltartottsági rátája a városok között a középmezőnyben helyezkedik el: 100 aktív korúra 58 eltartott (21 gyermek és 37 időskorú) jutott 2011-ben. A „Ratkó-korszak” (55-64 évesek) és a „Ratkó-unokák” (30-39 évesek) által gerjesztett népesedési csúcsok jól követhetőek a város korszerkezetében, mindkét nem esetében a legszámosabb korosztályi csoportokat adják. Örvendetes, hogy a 0-4 év alattiak aránya kis mértékben magasabb, mint a következő kettő még gyermekkorú (5-9 ill. 10-14 év) népességkorosztályok adatai, talán egy bővülési trend kezdetét jelentheti.

Országos adatokhoz képest jelentősebb eltérés tapasztalható a következőkben:

- 65 év felett a kohorszonkénti nőtöbblet alacsonyabb (hasonló korú férfi népesség kis mértékben egészségesebb az országos átlagnál)
- 0-19 éveseknél a kohorszonkénti férfitöbblet alacsonyabb

- 20-24 évesek között a férfitöbblet szignifikánsan nagyobb az országos átlagnál (+ 5,6 %pont, országos: +2,6 %pont)
- a nőtöbblet pont a Ratkó-korszak illetve az azt követő évtized gyermekei korosztályaiban (50-64 évesek) ugrik 10% pontnyi különbség fölé meghaladva a vonatkozó országos átlagot, ezen korosztályok férfi népességének az átlagosnál rosszabb egészségi állapota/halálozási mutatói nagyban hozzájárulhatnak a jelentős különbség kialakulásához

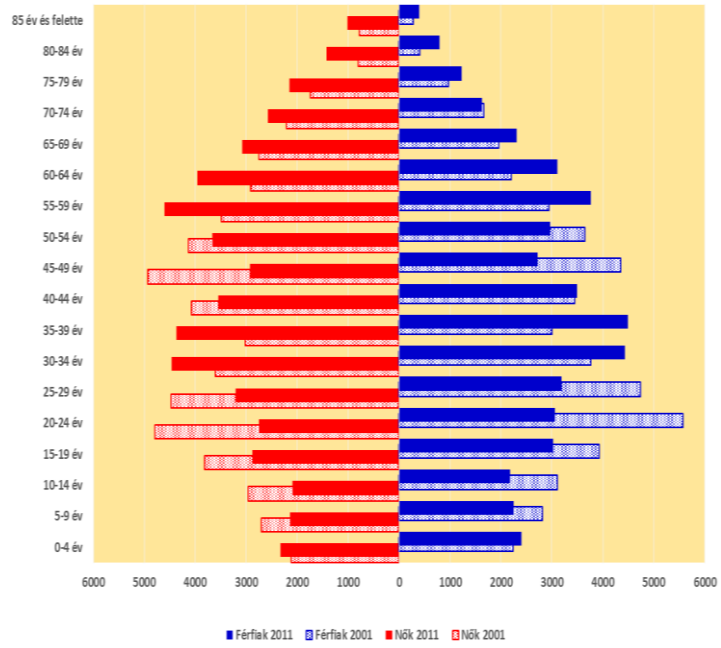

	Nők 2011/2001	Férfiak 2011/2001	Együtt 2011/2001
85 év és felette	129,90%	141,70%	133,00%
80-84 év	176,70%	192,50%	182,00%
75-79 év	123,70%	126,40%	124,70%
70-74 év	116,30%	97,70%	108,30%
65-69 év	111,90%	117,90%	114,40%
60-64 év	135,70%	140,60%	137,80%
55-59 év	132,00%	127,50%	129,90%
50-54 év	88,40%	81,10%	85,00%
45-49 év	59,50%	62,70%	61,00%
40-44 év	87,30%	101,40%	93,70%
35-39 év	144,90%	149,70%	147,30%
30-34 év	123,60%	117,60%	120,60%
25-29 év	71,70%	67,20%	69,40%
20-24 év	57,40%	54,80%	56,00%
15-19 év	75,60%	76,80%	76,20%
10-14 év	70,80%	70,00%	70,40%
5-9 év	79,30%	80,00%	79,70%
0-4 év	110,00%	107,40%	108,70%
összesen	*96,2%*	*92,9%*	*94,6%*

8**. ábra: **2001 és 2011-es népszámlálás korfái illetve a 2001-es népszámláláshoz viszonyított változás értékei Forrás: KSH

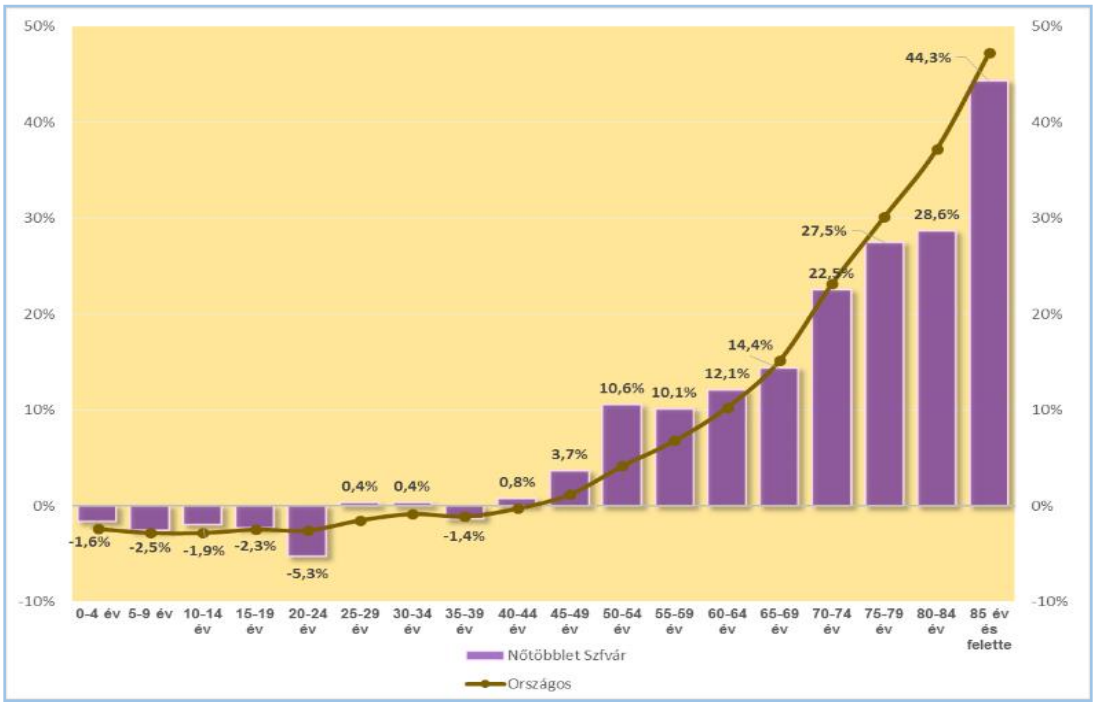

9**. ábra: **Nőtöbblet alakulása korcsoportokként, 2011 Forrás: KSH

1.7.1.2 Népesesség

Székesfehérvár népességének növekedése a kiegyezést követő fellendülési időszaktól a 1980-as évekig – a II. világháború átmenti hatását leszámítva – gyakorlatilag folyamatosnak tekinthető és időben gyorsuló volt. 1870-től mintegy 70 évnek kellett eltelnie a város lakosságának megduplázásához, ezt követően 40 év sem telt el a következő duplázás eléréséig (fő oka a szocialista Magyarország időszakára eső nagyarányú helyi feldolgozó és szolgáltatóipari fejlődés és a tömeges lakásépítések időszaka volt), viszont 1980 után már csak mérsékelt növekedést tapasztalhattunk, amely a rendszerváltást követően pár száz fős ingadozás mellett fokozatos csökkenésbe váltott át.

1990-hez képest 2012-re csaknem 10 000 fővel csökkent a város lakónépessége (a 2001 és 2011-es népszámlálások között 5776 főnyi - gyorsuló - a csökkenés mértéke), amely természetesen magyarázható a teljes magyar társadalomra jellemző elöregedés demográfiai trendjével, de fontos elem a környéki településekre való kiköltözés folyamata is. A 2001-2011 kötötti természetes fogyás értékét (-1428 fő) háromszorosan haladja meg az elvándorlás/elköltözés értéke (-4348 fő). Fontos jellemző, hogy elsősorban a lakó- és munkahely szétválásához köthető népesség szuburbanizációja illetve kisebb mértékben dezurbanizációs hatások („vidékre költözés" divatja) folynak a térségben; az ipar és a szolgáltató-szektor jelentős szuburbanizációja azonban nem követhető nyomon Székesfehérvár esetében.

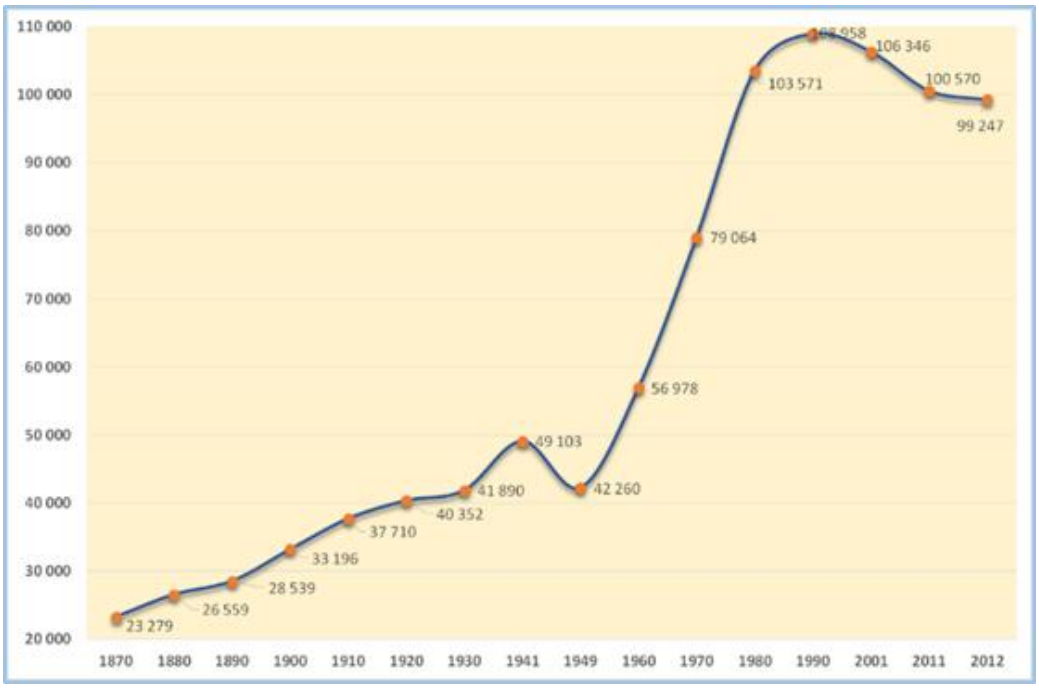

10**. ábra: **Székesfehérvár népességének alakulása a statisztikai adatok* tükrében 1870-2012 (Forrás: KSH – települési adatgyűjtő, népszámlálási adatok, ill. KSH Magyar-ország közigazgatási helynévkönyve (2013. január 1.) * 1870-1960: jelenlévő összes népesség száma, 1970- : lakónépesség száma)

Megnevezés	Lakónépesség 1990 (a)	Lakónépesség 2011 (b)	Tényleges szaporodás/fogyás (b-a)	Tényleges szaporodás/fogyás % (b/a*100)	Természetes szaporodás/fogyás [élveszül.-halálozások] 1990-2011 (c)	Vándorlási különbözet (b-a-c)	Vándorlási különbözet 1990-es lakónépesség %-a
Úrhida	*1 112*	*2 384*	*1 272*	*214,4%*	*70*	*1 202*	*108,09%*
Sukoró	*696*	*1 266*	*570*	*181,9%*	*-88*	*658*	*94,54%*
Moha	*331*	*557*	*226*	*168,3%*	*-53*	*279*	*84,29%*
Kőszárhegy	*948*	*1 537*	*589*	*162,1%*	*5*	*584*	*61,60%*
Iszkaszentgyörgy	*1 383*	*1 968*	*585*	*142,3%*	*-94*	*679*	*49,10%*

Megnevezés	Lakónépesség 1990 (a)	Lakónépesség 2011 (b)	Tényleges szaporodás/fogyás (b-a)	Tényleges szaporodás/fogyás % (b/a*100)	Természetes szaporodás/fogyás [élveszül.-halálozások] 1990-2011 (c)	Vándorlási különbözet (b-a-c)	Vándorlási különbözet 1990-es lakónépesség %-a
Nadap	*415*	*572*	*157*	*137,8%*	*-21*	*178*	*42,89%*
Pákozd	*2 309*	*3 087*	*778*	*133,7%*	*-7*	*785*	*34,00%*
Csókakő	*998*	*1 326*	*328*	*132,9%*	*-121*	*449*	*44,99%*
Gárdony	*7 344*	*9 666*	*2 322*	*131,6%*	*-445*	*2 767*	*37,68%*
Velence	*4 254*	*5 474*	*1 220*	*128,7%*	*-182*	*1 402*	*32,96%*
Sárkeresztes	*1 182*	*1 518*	*336*	*128,4%*	*-46*	*382*	*32,32%*
Csór	*1 413*	*1 780*	*367*	*126,0%*	*-67*	*434*	*30,71%*
Söréd	*399*	*500*	*101*	*125,3%*	*-16*	*117*	*29,32%*
Sárkeszi	*473*	*586*	*113*	*123,9%*	*-46*	*159*	*33,62%*
Sárszentmihály	*2 475*	*3 015*	*540*	*121,8%*	*-82*	*622*	*25,13%*
Szabadbattyán	3 853	4 625	772	120,0%	-102	874	22,68%
Kápolnásnyék	2 959	3 548	589	119,9%	-217	806	27,24%
Tác	1 415	1 658	243	117,2%	-9	252	17,81%
Sárkeresztúr	2 158	2 520	362	116,8%	350	12	0,56%
Polgárdi	5 838	6 802	964	116,5%	-826	1 790	30,66%
Aba	3 941	4 551	610	115,5%	-103	713	18,09%
Zámoly	1 949	2 191	242	112,4%	-148	390	20,01%
Jenő	1 152	1 272	120	110,4%	-64	184	15,97%
Bodajk	3 831	4 219	388	110,1%	-254	642	16,76%
Magyaralmás	1 416	1 556	140	109,9%	-95	235	16,60%
Bakonykúti	112	123	11	109,8%	-43	54	48,21%
Isztimér	920	990	70	107,6%	-68	138	15,00%
Fehérvárcsurgó	1 811	1 947	136	107,5%	-133	269	14,85%
Pátka	1 629	1 709	80	104,9%	-144	224	13,75%
Lovasberény	2 608	2 708	100	103,8%	-352	452	17,33%
Pusztavám	2 352	2 441	89	103,8%	-183	272	11,56%
Sárosd	3 233	3 339	106	103,3%	-720	826	25,55%
Csősz	997	1 015	18	101,8%	-60	78	7,82%
Nagyveleg	632	640	8	101,3%	-94	102	16,14%
Nádasdladány	1 696	1 711	15	100,9%	-144	159	9,38%
Pázmánd	2 022	2 026	4	100,2%	-169	173	8,56%
Seregélyes	4 549	4 516	-33	99,3%	-310	277	6,09%
Sárszentágota	1 347	1 332	-15	98,9%	-64	49	3,64%
Füle	900	878	-22	97,6%	-87	65	7,22%
Zichyújfalu	929	905	-24	97,4%	-15	-9	-0,97%
Bakonycsernye	3 156	3 053	-103	96,7%	-198	95	3,01%
Kincsesbánya	1 610	1 556	-54	96,6%	16	-70	-4,35%
Csákberény	1 244	1 201	-43	96,5%	-120	77	6,19%
Vereb	790	761	-29	96,3%	-57	28	3,54%
Mór	14 838	14 272	-566	96,2%	181	-747	-5,03%
Balinka	1 000	925	-75	92,5%	-88	13	1,30%
Székesfehérvár	***108 958***	***100 570***	***-8 388***	***92,3%***	***-1 484***	***-6 904***	***-6,34%***
Káloz	2 587	2 346	-241	90,7%	-104	-137	-5,30%
Soponya	2 054	1 861	-193	90,6%	-177	-16	-0,78%

6**. táblázat: **a népesség alakulása a székesfehérvári, az abai, a gárdonyi és a móri kistérségek településein 1990 és 2011-es népszámlási adatok alapján Forrás: KSH Népszámlálás

A fenti táblázat és a lenti térképek a Székesfehérvárt övező települési gyűrű lakosságszámváltozását mutatják be és számod adnak a megyeszékhelyről való szuburbanizációs jellegű elvándorlás főbb célterületeiről. A megyeszékhelyről való kiáramlás nagyságát mutatja hogy az 1990-2011 közötti vándorlási különbözet ötszörösen haladja meg az ebben az időszakban szintén negatív előjelű természetes fogyás értékét. Már nem csak a közvetlen Székesfehérvárt övező települések lakosságszáma nőtt a betelepülések miatt, de a másodlagos gyűrű is majdnem körbeéri a megyeszékhelyet, bár meg kell jegyezni, hogy a Velencei-tó körüli településeknél erős a budapesti agglomeráció és a főváros hatása is, míg északon a Mórról kiköltözőkkel is számolni kell. Sárkeresztúr az egyetlen olyan település, ahol a tényleges szaporodás kedvező értéke nem a pozitív vándorlási különbözetnek köszönhető, hanem az élveszületések rendkívül magas számának. Minden más településen a pozitív vándorlási különbözet áll a

népességnövekedés hátterében, nélküle esetenként súlyos népességcsökkenéssel kellett volna szembenéznie néhány kisvárosnak, községnek.

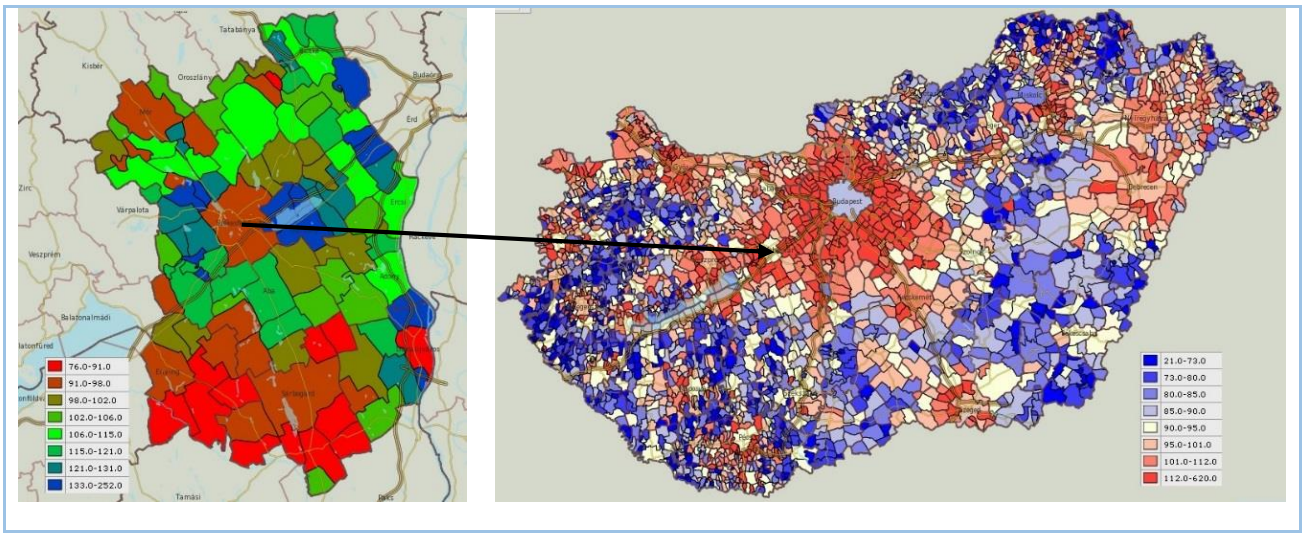

***9**. térkép: **A tényleges szaporodás/fogyás települési értékei (a) Fejér megyében és (b) Magyarországon a 2001-es és 2011-es népszámlálási lakónépesség adatok alapján** Forrás: KSH TEIR*

Székesfehérváron az élveszületések és halálozások aránya alapján megállapítható, hogy amíg a 1990-es évek első felében lépcsőzetes csökkenéssel, de természetes szaporodás volt a jellemző, addig 1995 óta két adat viszonya alapján folyamatosan a természetes fogyás tendenciája érvényesül. A legnagyobb zuhanást arányaiban 1994-1998 között szenvedte el a város, azóta hullámszerűen 3-4 éves időszakokban fel-felerősödött az élveszületések száma, de általánosságban a 2001-2011 közötti időszakban évente 13 %-kal kevesebben születnek, mint haláloznak el a megyeszékhelyen. A hullámzás oka lehet az utolsó népesebb szülőkorba eső korosztályok gyerekvállalása (1970-es évek közepén 1980-ig születettek).

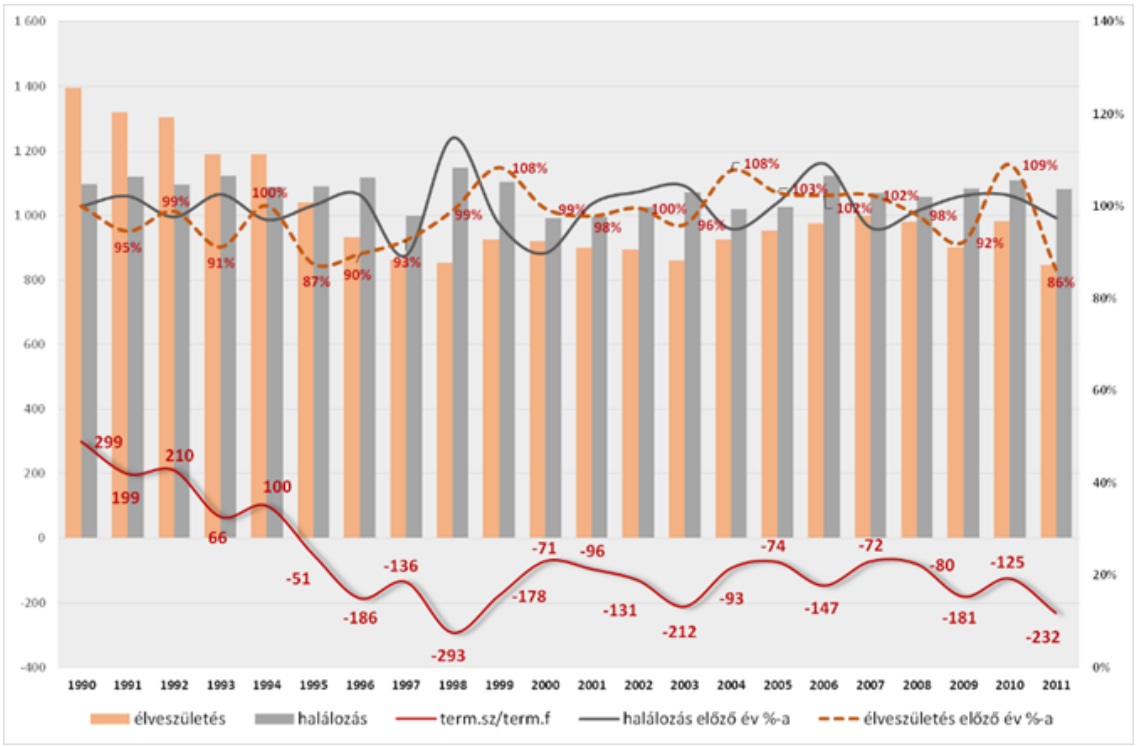

***11**. ábra: **Természetes szaporodás-fogyás Székesfehérvár 1990-2011** Forrás: KSH TEIR*

Családok – háztartások

2011-ben Székesfehérvár a megyei háztartások egynegyedét koncentrálta, a megyeszékhelyi háztartások száma a lakosságszám csökkenő demográfiai tendenciái ellenére konstans növekvő az elmúlt három évtizedben, a háztartások aprózódása elsősorban a családháztartások csökkenése és az egyszemélyes háztartások növekedésének köszönhető (nyugdíjasok, egyedülállók). Ez a folyamat a rendszerváltást követően gyorsult fel, 1980-1990 között a város lakosságának bővülése is a háztartások számának gyarapodása mögött állt. A 100 háztartásra jutó személyek száma 1980-hoz képest 18,6%-kal, 2001-hez képest is 9,5%-kal csökkent. Az elmúlt évtizedben a székesfehérvári értékek a háztartásokra jutó személyek számában csak a fővárosi és megyeszékhelyi átlagokat tudta meghaladni, míg a háztartásokra jutó foglalkoztatottak számában sikerült meghaladni az országos átlagot is, de a megyeszékhely kistérségével illetve megyéjével körülbelül egy szinten mozog.

A megyeszékhelyen a megyei átlagértéknél alacsonyabb maradt a személyek gazdasági aktivitás szerinti megoszlása: Székesfehérváron száz háztartásban átlagosan 62 inaktív kereső (pl. nyugdíj, gyes) és 51 eltartott személy élt 104 foglalkoztatott és 11 munkanélküli mellett illetve száz háztartásban 54 személy időskorú (23,7%).

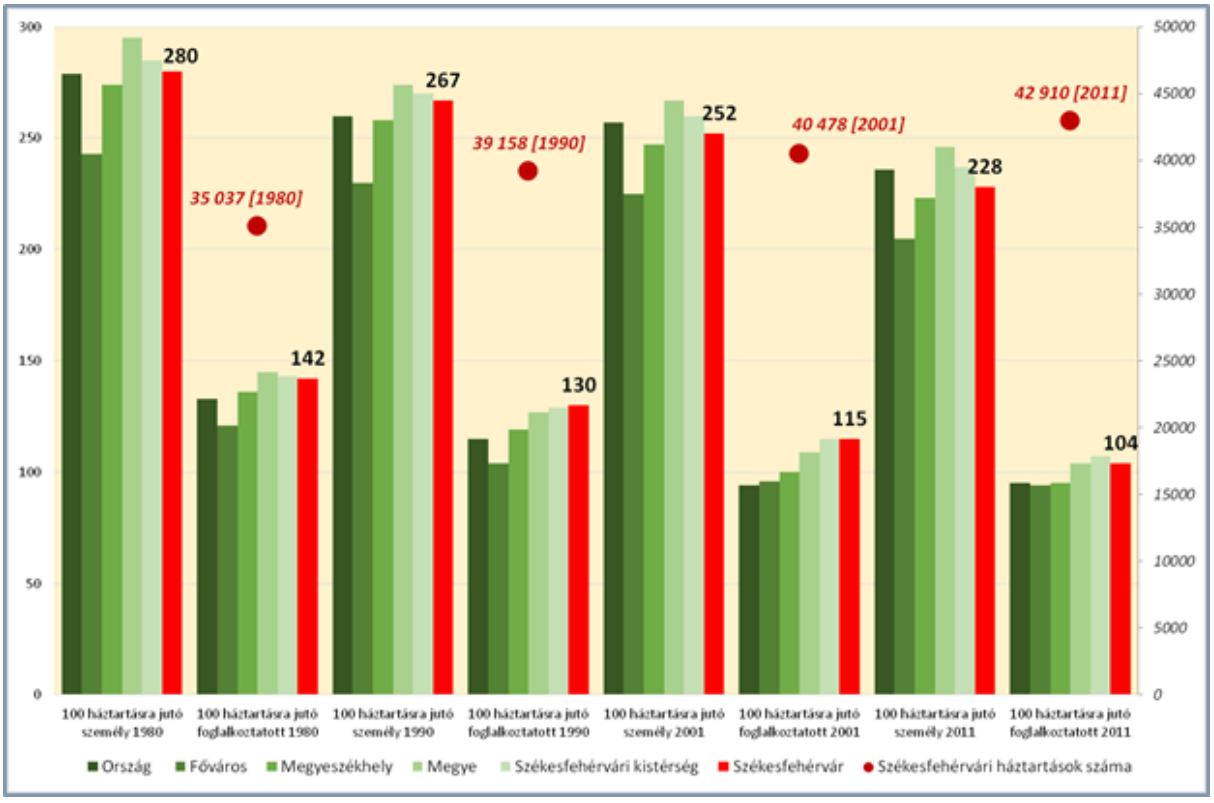

12**. ábra: **Háztartásadatok 1980-2011 Forrás: KSH Népszámlálás

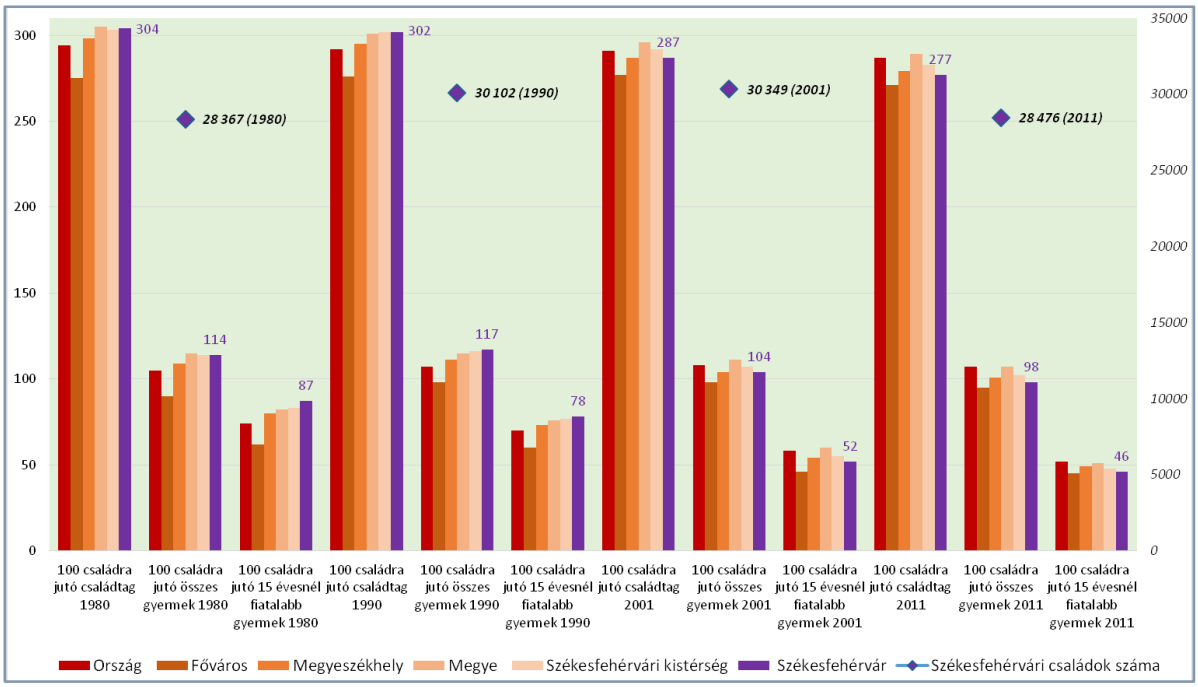

***13**. ábra: **Családadatok 1980-2011** Forrás: KSH Népszámlálás*

A családok és a családok gyermekeinek számának alakulása egyértelműen a negatív demográfiai folyamatokhoz kötött és csökkenő tendenciájú. A 2000-es évektől a 100 családra jutó gyermekek száma a legrosszabb mutatójú fővárosi értékekhez közelítenek. 2001 és 2011 között a családok száma drasztikusan csökkent, elsősorban az egyedülállók és a városból kiköltözők számának növekedése miatt. Székesfehérváron az országos és a fővárosi átlaghoz képest is magasabb az egy szülő gyerekkel felállású családháztartások aránya, ugyanakkor némiképp kedvezőbb az egy családból álló házaspár/élettársi családháztartások hasonló adata és az egyedülállók aránya is mérsékeltebb.

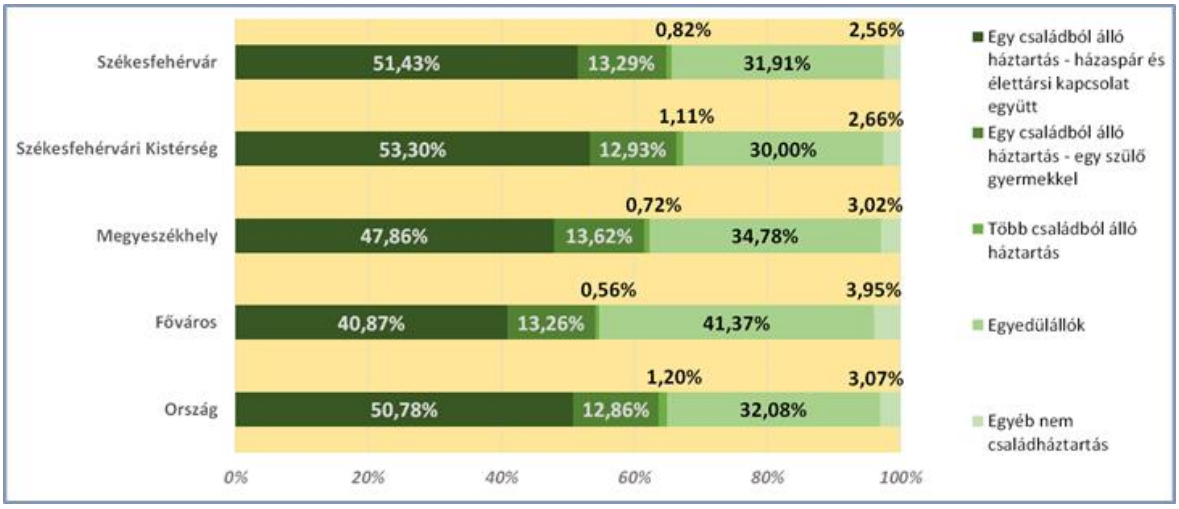

***14**. ábra: **Családháztartások** Forrás: KSH Népszámlálás 2011.*

1.7.1.3 Nemzetiségi összetétel

Székesfehérvár nemzetiségi összetételét a 2011-es népszámlálás aktuális településsoros adatai alapján mutatjuk be, a jelenleg elérhető *„anyanyelv, a családi, baráti közösségben használt nyelv válaszok legalább egyike szerint”* kategóriájú értékek alapján. Ezek kevéssé hasonlíthatóak össze a 2001-es népszámlálás nemzetiségi hovatartozás

vagy az anyanyelvi adataival, mivel a válaszadók nagyobb arányban nem éltek a válaszadás lehetőségével, hiszen az önkéntes alapon zajlott.

Mindettől függetlenül megállapítható, hogy az előző népszámláláshoz képest többen vállalták fel nemzetiségüket, így minden főbb nemzetiség kategóriában nőtt a nemzetiséghez tartozók száma. Nemzetiségi törvény alapján bejegyzett hazai 13 nemzetiség közül csak három, a görög, a szlovák és az ukrán nemzetiségűek száma csökkent számszerűen illetve kis mértékben a kínaiaké. Számszerűen másfélszer többen vallották magukat románnak, horvátnak, németnek, a kisebb nemzetiségeknél ennél komolyabb növekedés is tapasztalható, a bolgároknál háromszoros, románoknál, örményeknél több mint kétszeres.

A megfelelő arányosítást nehezíti, hogy a székesfehérvári lakosság mindössze 85%-a vallotta magát magyarnak és 11%-uk nem adott választ a nemzetiségi hovatartozást értékelő kérdésre.

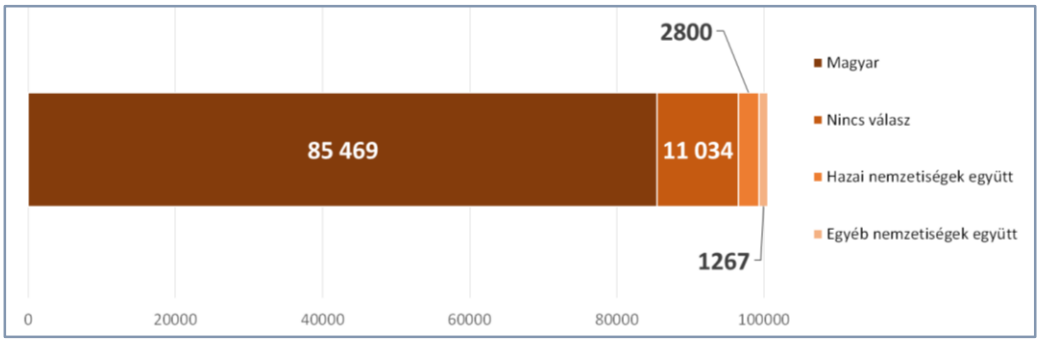

15. ábra: ***Nemzetiségi kérdésre válaszolók megoszlása,*** Forrás: KSH Népszámlálás 2011.

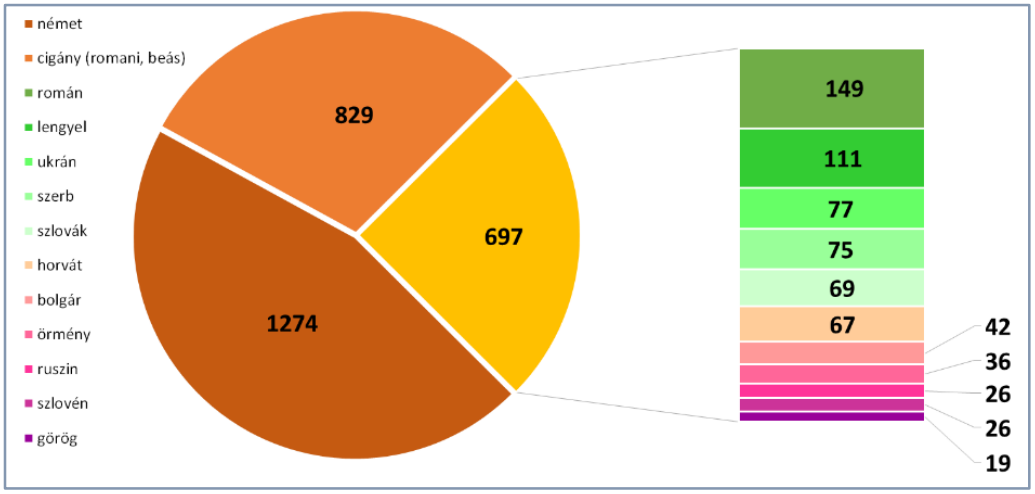

16. ábra: ***A hazai nemzetiségek összetétele Székesfehérváron*** Forrás: KSH Népszámlálás 2011.

Székesfehérváron 2013-ban a települési nemzetiségi önkormányzatok jegyzéke (KSH Helységnévkönyv 2013) alapján a bejegyzett 13 hazai etnikai kisebbség közül 10 rendelkezett nemzetiségi önkormányzattal: cigányság, horvátok, lengyelek, német, örmények, ruszinok, szerbek, szlovákok, szlovének, ukránok.

1.7.1.4 Képzettség

A magasabb foglalkoztatási szint természetesen részben összefüggésben áll az országos átlagot szintén meghaladó képzettségi adottságokkal.

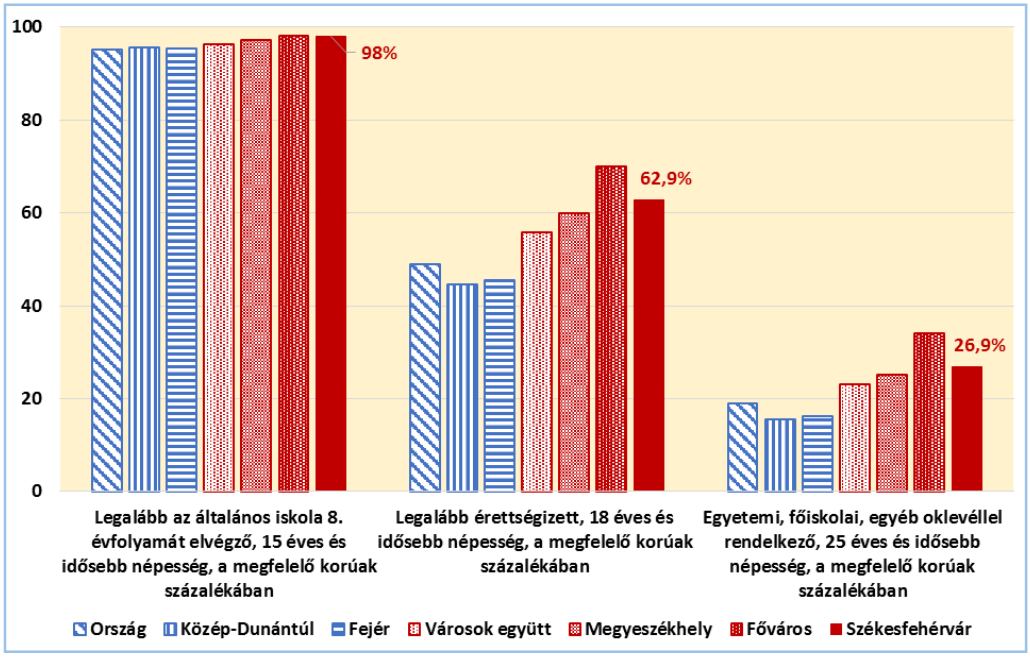

17. ábra: ***A lakosság végzettsége 2011 (%)*** Forrás: KSH Népszámlálás 2011.

A lakosság végzettségi szintje továbbra is országos átlag feletti, csak a főváros hasonló adatai múlják felül, 2011-ben Székesfehérváron a megfelelő korú népesség 63 %-a rendelkezett legalább érettségivel és a megyeszékhelyen a 25 évesek és idősebbek között közel 27 % a diplomások aránya. Az általános iskola első évfolyamát el sem végzők aránya rendkívül alacsony országos szinten is (0,6%), de a megyeszékhely adata ennél alacsonyabb, megegyezik a fővárosi legkedvezőbb 0,3%-os értékkel.

1.7.1.5 Foglalkoztatottság

Székesfehérvár népességének gazdasági aktivitás szerinti megoszlása lényegesen kedvezőbb az országos, regionális, megyei vagy éppen nagyvárosi átlagoknál. A kiemelkedő foglalkoztatottsági szint csak a fővároséval mérhető össze, ugyanakkor a megyeszékhelyen kedvezőbb munkanélküliségi, legalacsonyabb inaktív keresői és Budapest után a legkevesebb eltartotti arányokat mérték a legutóbbi népszámlálás idején.

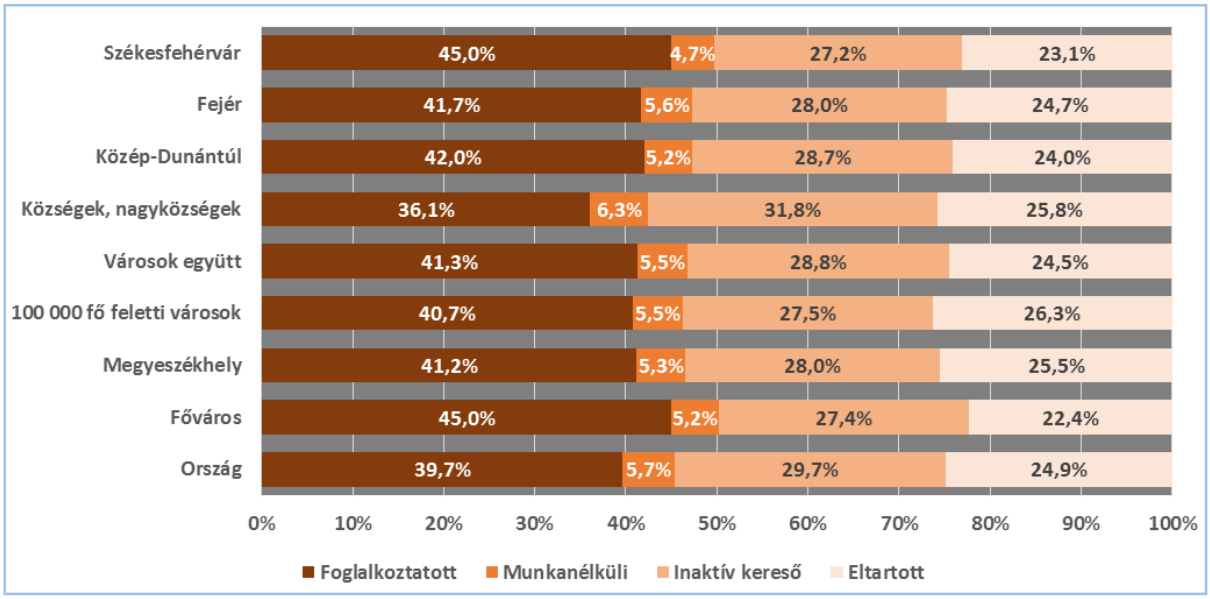

18. ábra: ***A lakónépesség gazdasági aktivitás szerinti összetétele, 2011*** Forrás: KSH Népszámlálás 2011.

A munkanélküliek (nyilvántartott álláskeresők) száma, illetve a munkanélküliségi ráta a foglalkoztatási helyzet javulásával párhuzamosan gyorsan, nagymértékben csökkent az 1992-es csúcspont után a 2000-es évek közepéig, illetve ezzel együtt a munkanélküliek aránya is az országos átlagnál alacsonyabb szinten stabilizálódott. Általában igaz, hogy a munkanélküliségi ráta változása alacsonyabb szintű az egyéb területi (megyei, regionális, országos) értékeknél, de együtt mozog az országos (makro) folyamatokkal.

A gazdasági válság időszaka 2007/2008-tól fogva alaposan felforgatta a helyi munkaerőpiaci „status quo”-t, a megyeszékhely erősen export illetve beszállító orientált feldolgozóipara nem kerülhette el a negatív hatásokat. A számszerű emelkedésen túl a folyamat legnagyobb vesztesei a 180 napon túl munkanélküliségbe ragadtak illetve a fiatal, pályakezdő munkanélküliek lettek, utóbbiak esetében a lassú csökkenés sem kezdődött el, számuk 2008-2011 között közel megkétszereződött, ebben szerepe lehet a gazdasági tényezők mellett a túlképzés hatásának is.

Iskolai végzettség alapján megállapítható, hogy a munkanélküliek átlag felét kitevő három legalacsonyabb végzettségű csoport közül a szakmunkások aránya nőtt a másik kettő ellenében, illetve a szakközépiskolai-technikumi-gimnáziumi végzettséggel rendelkezők aránya is magas szinten állandósodott. A negatív folyamatokat egyik végzettségi csoport sem tudta kikerülni, de a (feldolgozóipari) munkalehetőségek beszűkülését egyértelműen jelzi e két nagy szakmával rendelkező csoport munkanélkülijeinek számszerűségi mellett arányaiban is megtörténő bővülése.

Aggasztó folyamat indult meg a hosszútávú munkanélküliség frontján, 2011-ben a munkanélküliek több mint 40%-a már másfél évet meghaladóan nem dolgozott.

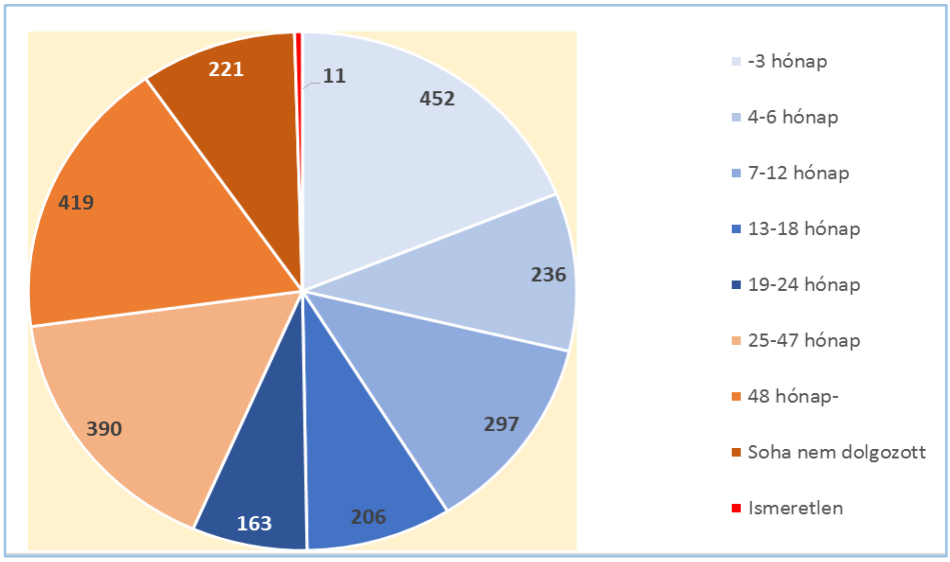

19**. ábra: **Az utolsó foglalkozás abbahgyása óta eltelt idő a székesfehérvári nyilvántartott álláskeresők esetében 2011-ben Forrás: KSH TSTAR

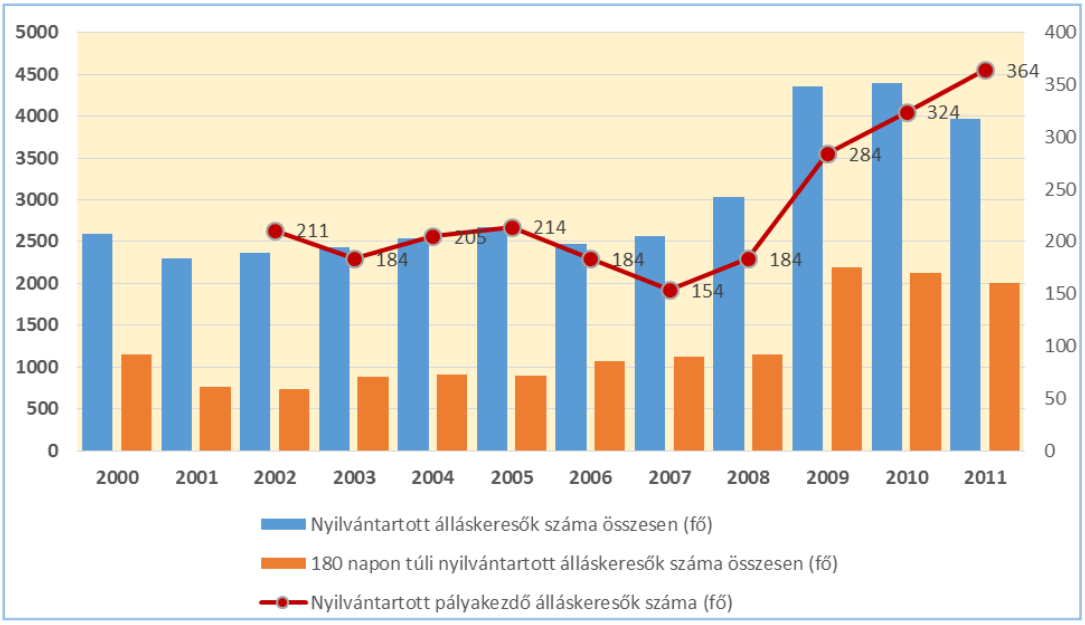

***20**. ábra: **Nyilvántartott álláskeresők Székesfehérváron 2000-2011** Forrás: KSH TSTAR*

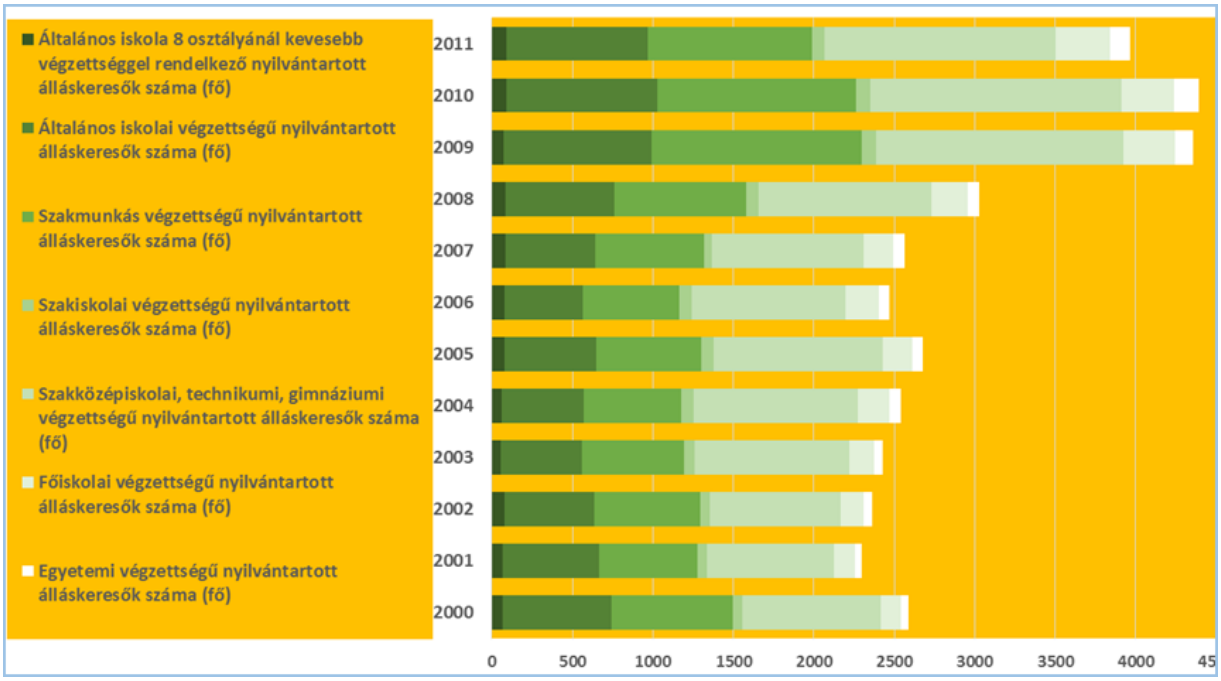

***21**. ábra: **Nyilvántartott álláskeresők Székesfehérváron végzettség szerint 2000-2011** Forrás: KSH TSTAR*

1.7.1.6 Jövedelmi viszonyok

A lakosság jövedelmi szintje Székesfehérváron az országos átlagnál számottevően magasabb. Ez a tendencia-szerű jelenség az 1990-es évek közepétől regisztrálható. Iparági bontásban kiemelkedő színvonalúak a feldolgozóipari/ipari szektorokban kapható jövedelmek, Budapest figyelmen kívül hagyásával csak Dunaújvárosban illetve Győrben vannak magasabb iparági fizetések a megyei jogú városok között. Egy adófizetőre jutó jövedelemadó alap illetve jövedelemadó tekintetében pedig a főváros mellett csak Érd megyei jogú városa tud nagyobb arányban jövedelmeket koncentrálni. Az 1000 adófizetőre jutó átlagok tekintetében Székesfehérvár az összes térségi kategóriához képest jobban teljesít, a megyeszékhelyi adatok csak Budapesttel együtt képesek túlszárnyalni.

	Székesfehérvár	Az ország megyei jogú városai együtt	Ország összesen
A teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete, Ft	227 423	209 052	213 094
A teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi nettó átlagkeresete, Ft	148 272	137 611	141 151
Az ezer lakosra jutó adófizetők száma	497	462	445
Egy adófizetőre jutó személyi jövedelemadó alapot képező jövedelem, Ft	2 148 962	1 860 205	1 787 322
Egy adófizetőre jutó személyi jövedelemadó, Ft	351 940	287 600	267 944

7.** táblázat:* ***Keresetek - jövedelmek, 2011 Forrás: KSH Veszprémi Igazgatóság, Megyei jogú városok 2013. július, ksh.hu

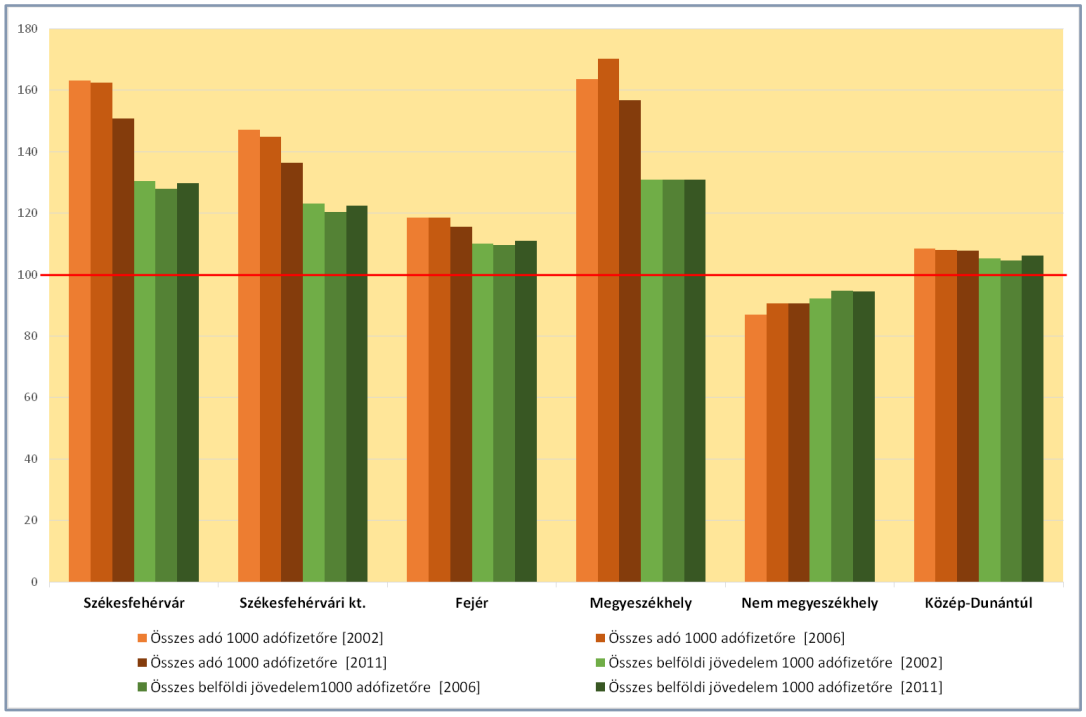

22**. ábra:* ***Adók és jövedelmek 1000 adófizetőre (Magyarországi átlag=100) Forrás: KSH TSTAR

1.7.1.7 Életminőség

Életminőség megítélésében két részre kell bontanunk Székesfehérvár megítélését:

- Székesfehérvár életminőségi jellemzői

Fenntartható gazdasági növekedés	Telephelyi infrastruktúra	Ipari parkokban jó színvonalú
	Üzleti infrastruktúra	Fejlődési pályára állt/tovább fejlesztendő
	Innováció/kreatív ipar	Csírái rendelkezésre állnak/továbbfejlesztendő
Társadalmi jólét	Oktatás	Sokszínű intézményi paletta /infrastruktúrafejlesztési és racionalizálási terhek, felsőoktatás fejlesztése
	Egészségügy	Abszolút centrum, számos és komplex szolgáltatások/ infrastruktúrafejlesztési és racionalizálási terhek, prevenciós igények
	Szociális szolgáltatások	Komplex, térségi hatókörrel is /infrastruktúrafejlesztési és racionalizálási terhek
	Közművelődési, kultúra	Jó intézményi ellátottság/racionalizálási terhek, kihasználtság növelés
	Szórakozás/rekreáció/sport	Kedvező, számos lehetőség/infrastruktúrafejlesztés

Környezetvédelem	*Zöldterületek*	*Kedvező/fejleszthető*
	Közlekedés-terhelés/levegőtisztaság	Csomóponti szerep miatt jelentős/csökkentendő
	Zajterhelés	*Közlekedésből adódóan fő közlekedési folyosókon/kezelendő*
	Települési infrastruktúra	Kiépültsége kedvező/minőségi fejlesztési igények

Székesfehérvár fejlett urbánus környezettel rendelkezik az ehhez tartozó változatos és általában jó színvonalú életminőségi elemekkel. Az általános minőség és hatékonyságnövelési fejlesztéseken túl kiemelt fontosságú környezetvédelmi elem a város közlekedésének hatásai kezelése a további életminőségjavító intézkedések között.

- Székesfehérvár térségének életminőségi jellemzői
  - amit a város kínálni tud – java részt kistérségének

Gazdaság	Változatos és nagy számú munkahelyek koncentrációja Üzleti infrastruktúra - Közlekedési/logisztikai kapcsolatok
Társadalom	Városi szolgáltatások térségi hatókörrel, oktatási központ, egészségügyi központ, közművelődési és szórakozási lehetőségek
Környezet	Városias lakóterület, műemlékek – kulturális örökség

  - amit a térség életminőségi elemként szolgáltatni tud a megyeszékhely lakóinak

Gazdaság	Helyi, jó minőségű (hagyományos - de nem feltétlenül) termékek Olcsóbb telephelyek
Társadalom	Speciális szolgáltatást végző intézmények (oktatás, egészség, kultúra)
Környezet	Rekreációs területek, intézmények (szabadidő, sport, kulturális rendezvények), természetközeli életterek, lakóterületek

1.7.2 Térbeli-társadalmi rétegződés, konfliktusok, érdekviszonyok

Demográfia

Székesfehérvár különböző adottságokkal rendelkező városrészeit összehasonlítva, demográfiai szempontból megállapítható, hogy a városi átlagtól (lakónépességen belül 0-14 évesek aránya 13,3%, 15-59 évesek aránya 63,2%, 60-X évesek aránya 23,5%) leginkább a városközpont tér el az elöregedés irányába (lakónépességen belül 0-14 évesek aránya 11,5%, 15-59 évesek aránya 59,1%, 60-X évesek aránya 29,3%).

A legfiatalabb korcsoportba tartozók aránya a városmagtól, a peremterületek irányába haladva fokozatosan növekszik, Börgönd és Feketehegy-Szárazrét városrészekben a legmagasabb 17,9% és 17,1%. A középkorúak és időskorúak lakónépességen belüli arányát tekintve szintén elsősorban a külső városrészekben tapasztalható a városi átlaghoz képest fiatalosabb korszerkezet, elsősorban Csala, Börgönd és Feketehegy-Szárazrét városrészekben 67,6%-65,5% a középkorúak, 16,4%-17,3% az időskorúak aránya.

A városmagtól egyre távolabb eső területek felé mutató fiatalodó vagy kevésbé elöregedő tendenciától Kisfalud városrész tér el, kissé negatív irányba, valamint meglepő módon, a többnyire lakótelepeket magába foglaló, Városközponttal határos, Nyugati városrész pozitív irányba, utóbbi városrészben a középkorúak aránya a városrészek között a legmagasabb (70,2%), az időskorúak aránya pedig a legalacsonyabb (16,4%).

A lakótelepek demográfiai viszonyait vizsgálva, a legfiatalabb korcsoport aránya az Almássy, a Palotavárosi és a Köfém lakótelepen a legmagasabb (14,4%, 13,7% és 13,6%), valamint a Fáy és a Béke téri lakótelepen a legalacsonyabb (7,8% és 9,9%). A középkorúak aránya a Palotavárosi lakótelepen a legmagasabb (73,5%), a legalacsonyabb pedig a Fáy, a Béke téri és a Királykúti lakótelepen (51,2%, 52,3% és 54,9%) Az időskorúak a lakónépesség több, mint harmadát jelentik a Fáy, a Béke téri és a Királykúti lakótelepen (41%, 37,8% és 33,7%), a Palotavárosi lakótelepen azonban mindössze 12,7%-át adják a lakónépességnek.

Foglalkoztatottság

Az alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokban foglalkoztatottak aránya a foglalkoztatottakon belül Székesfehérvár tekintetében 28,3%, mely értéktől leginkább az Öreghegyi városrész a Városközpont és a Keleti városrész értékei térnek el pozitív irányban (22,7%, 25,6% és 25,7%), negatív irányban leginkább Csala, Börgönd és az Alsóvárosi városrész tér el (45,5%, 35,9% és 35%). A rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül Székesfehérváron 32,3%. A városi átlagtól a Keleti városrész 28,4%-os értéke tér el pozitívan, míg Csala, Alsóváros, Feketehegy-Szárazrét és Börgönd városrészen jelentősen nagyobb a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya (36,4%, 36%, 35,9% és 34,5%). Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül Székesfehérváron 5,4%, ettől az értéktől a Keleti és az Öreghegyi városrész 4,4%-os értéke valamint Börgönd, Kisfalud, Alsóváros, Feketehegy-Szárazrét és Csala városrész 7,8%-7,3%-os értéke tér el leginkább. A munkanélküliségi ráta Székesfehérváron 9,5%. Kisfalud városrész 6,1%-os, valamint Öreghegy és a Keleti városrész 8,3%-os és 8,4%-os értéke kedvezőbb, Csala, Börgönd és Alsóváros (11,3%, 11% és 10,8%) értéke kedvezőtlenebb a városi átlagnál. A tartós munkanélküliségi ráta Székesfehérváron 5,5%, ettől Kisfalud, Öreghegy és a Keleti városrész értékei kedvezőbbek (3,7% 4,9% és 4,8%), azonban jelentősen magasabb a tartós munkanélküliek aránya Börgönd városrész tekintetében (7,8%).

Lakótelepek tekintetében az alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokban foglalkoztatottak aránya a foglalkoztatottakon belül az Almássy, a Fáy és a Lövölde utcai lakótelepen a legkedvezőbb (20,6%, 24,4% és 24,7%), a Köfém, a Sóstói és a Tóvárosi-Horváth István utcai lakótelepen a legkedvezőtlenebb (46,2%, 38,8% és 36,3%). A rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül az Almássy, a Fecskeparti és a Királykúti lakótelepen a legkedvezőbb (25,6%, 25,7% és 25,9%), a Köfém, a Tóvárosi-Horváth István utcai és a Sóstói lakótelepen a legkedvezőtlenebb (35,8%, 31,4% és 31%). Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül a Fáy, a Béke téri és az Almássy lakótelepen a legkedvezőbb (2,6%, 3,3% és 3,4%), a Köfém lakótelepen pedig a legkedvezőtlenebb (11%). A munkanélküliségi ráta a Királykúti, a Fecskeparti, a Víziváros-József A.-Mancz J. utcai, és az Almássy lakótelepen kedvezőbb (7,4%, 8,4%, 8,7% és 8,9%), a Köfém, a Béke téri, a Tóvárosi-Horváth István utcai és a Sóstói lakótelepen kedvezőtlenebb (15,4%, 13%, 11,7% és 11%). A tartós munkanélküliségi ráta a Fáy és a Királykúti lakótelepen a legkedvezőbb (2,6% és 3,3%), míg a Köfém és a Sóstói lakótelepen a legkedvezőtlenebb (8% és 7,5%)

Végzettség

Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül Székesfehérváron 9,3%. A városrészek közül a legkedvezőbb az Öreghegyi és a Keleti városrész értéke (6,9% és 7,9%), a legkedvezőtlenebb Csala, Kisfalud és az Alsóvárosi városrész értéke (14,5%, 13% és 12,7%). *Felsőfokú végzettségűek* aránya a 25 éves és idősebb népességen belül Székesfehérváron 26,9%. Az Öreghegyi városrész 25 éves és idősebb népességének több, mint harmada rendelkezik felsőfokú végzettséggel, a 35,3%-os érték kiemelkedik a városrészek közül, a városi átlagnál még a Városközpont és a Keleti városrész rendelkezik jobb értékkel (28,8% és 27,8%). Csala és Börgönd városrész azonban messze eltér a városi átlagtól (11,7% és 16,5%).

Lakótelepek tekintetében *a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők* aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül, a Fáy és az Almássy lakótelepen a legkedvezőbb (5,1% és 5,4%), azonban a Köfém lakótelepen az aktív korosztály közel ötöde rendelkezik legfeljebb általános iskolai végzettséggel és a Sóstói lakótelepen is kedvezőtlen az érték (19,1% és 12,1%). *Felsőfokú végzettségűek* aránya a 25 éves és idősebb népességen belül az Almássy és a Lövölde utcai lakótelepen a legkedvezőbb (33,3% és 28,5%), a Sóstói, a Köfém és a Tóvárosi-Horváth István utcai lakótelepen pedig a legkedvezőtlenebb (13,5%, 15,1% és 17,4%)

Bűnözés/Bűnüldözés

A Székesfehérvári Rendőrkapitányság 2013. évben a 2012. évről készült évértékelő jelentését rendelkezésünkre bocsátotta, melyből az alábbiakban összefoglaljuk Székesfehérvár MJV aktuális bűnözési mutatóit, valamint a bűnüldözéssel kapcsolatos megelőző programokat.

2012 szeptemberében átadásra került a Hosszúsétatér 50. szám alatti rendőrállomás épülete, a város egyik bűnügyileg fertőzött folyamatos rendőri jelenlétet leginkább igénylő részén.

A bűncselekmények összesített számát jelentősen torzította 2010-ben elrendelt, de 2012-ben lezárásra került nagyszámú gazdasági csalás, így a 2011-ben 11 341 bűncselekmény 2012-re 18 449-re növekedett, melyből 2010-ben történt 12 303 rendbeli csalás. Székesfehérvár esetében, mint jelentős gazdasági központ és hazai viszonyok között magas jövedelemkoncentrációval rendelkező város a gazdasági bűncselekmények száma, köre és összetettsége folyamatos munkát ad.

2012-ben az előző évihez viszonyítva 1 602-ről 1 578-ra csökkent a lopások, 372-ről 360-ra a betöréses lopások, illetve 53-ról 41-re a rablások száma, amely eredmények lopások és rablások tekintetében egyaránt az elmúlt 5 év legalacsonyabb számadatai.

1 248-ról 1 101-re csökkent a város közterületein elkövetett bűncselekmények száma, amely szintén az elmúlt öt év legjobb eredménye. A közterületen elkövetett vagyon elleni bűncselekmények jellemző helyszínei a lakótelepi utcák és parkolók, az üzletek és bevásárlóközpontok parkolói, az oktatási és egészségügyi intézmények közelében lévő útszakaszok, az idegenforgalmi szezonban a belváros és a strand parkolói, a halottak napja körüli időszakban pedig a temetők környéke. Székesfehérváron továbbra is érzékelhető –elsősorban közlekedési csomópont szerepe, valamint Budapest közelsége miatt– az átutazó bűnözés, többnyire a betöréses lopások, a besurranásos lopások, valamint a gépjárműlopások kapcsán. Az erőszakos és garázda jellegű bűncselekmények száma 372-ről 328-ra változott, ezen belül a szándékos testi sértések száma változatlan, míg a garázdaságok száma kis mértékben, 108-ról 119-re nőtt.

A 2012-ben történt létszámbővülésnek köszönhetően, a megyeszékhely frekventált területen –elsősorban Belváros, Alba Pláza– napi szintű gyalogos járőrözés volt, melyet a lakosság is pozitívan fogadott. A létszámfejlesztésnek köszönhetően a közterületi szolgálatba vezénylések száma és időtartama is nőtt a 2011. évi adatokhoz képest, (18.668 fő rendőr, összesen 195 720 óra) 2012-ben 20 115 fő rendőr, összesen 213 369 óra.

A személyi sérüléssel járó közlekedési balesetek száma 329-ről 283-ra csökkent. A halálos kimenetelű balesetek száma pedig 12-ről 7-re változott.

Bűnmegelőzési tevékenység a Társadalmi Bűnmegelőzés Nemzeti Stratégia végrehajtásából származó feladatokra koncentrálva zajlott, kiemelt figyelmet fordítva a családon belüli erőszak kezelésére, az áldozatvédelmi munkára, az időskorúak védelmére, a gyermek- és fiatalkorú erőszak megelőzésére, valamint a települések biztonságának fokozására. Székesfehérvár Rendőrkapitánysága 2011-ben 3500, 2012-ben 3800 tanulónak tartott bűnmegelőzési előadásokat. Az Ovi-zsaru programba 5 óvoda kapcsolódott be, míg az 1999/2000-es tanévtől futó D.A.D.A. program oktatása a 2012/13-as tanévben 800 gyermeket érintett Székesfehérváron, illetve a 2006/2007-es tanévtől futó ELLEN SZER program keretében a kábítószer veszélyeire való figyelemfelhívás a 2012/13-as tanévben 2 középiskolában folyt. 14 alkalommal került sor bűnmegelőzési előadásra gyermekvédelmi intézmények, művelődési házak és civil szervezetek megkeresésére.

A Székesfehérvári Rendőrkapitányság eredményesen együttműködik az alábbi szervekkel:

- A SZMJV PH Szociális és Gyermekvédelmi Irodájával
- A Fejér Megyei Kormányhivatal Szociális és Gyámhivatalával
- A Fejér Megyei Kormányhivatal Igazságügyi Szolgálatának Pártfogó Felügyelői Osztályával

- A bevásárlóközpontok biztonsági vezetőivel
- A Fejér Megyei Kereskedelmi és Iparkamarával
- A Székesfehérvári Járási Ügyészséggel
- A Fejér Megyei Főügyészséggel
- A Fejér Megyei Polgárőr szövetséggel
- A NAV területi és helyi szerveivel
- SZMJV polgármesterével
- SZMJV Közgyűlésével
- SZMJV Roma Kisebbségi Önkormányzattal

Az alábbi térképeken a 2013.májusa és 2014 májusa között eltelt egy év alatt elkövetett bűncselekmények kerültek ábrázolásra. Az átláthatóság kedvéért három kategóriát határoztunk meg, melyek a következők:

- Közterületen elkövetett bűncselekmények
- Személy ellen elkövetett bűncselekmények
- Vagyon, tulajdon ellen elkövetett bűncselekmények

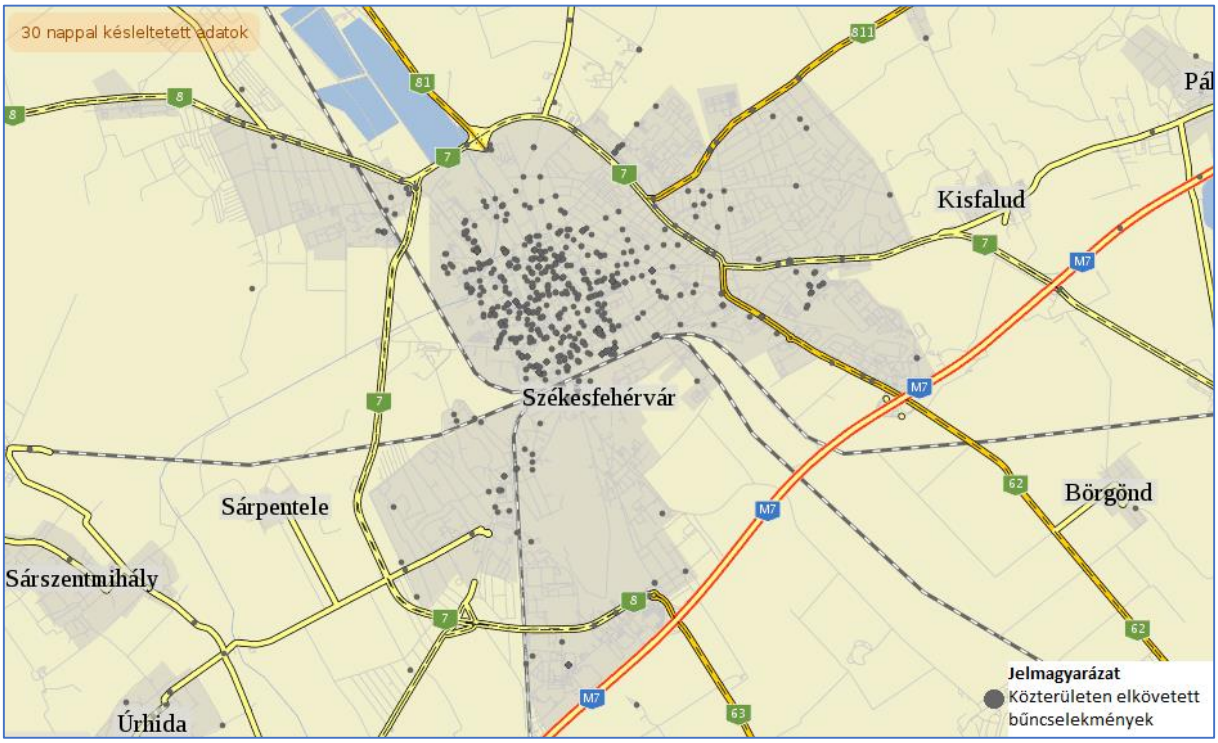

10.** térkép: **365 napra visszatekintő statisztika a székesfehérvári közterületen elkövetett bűncselekményekről Forrás: Bűnügyi interaktív térkép – www.police.hu (2014. május 23. adatlekérés)

Az ábrán jól látható, hogy a közterületen elkövetett bűncselekmények, főképp a forgalmasabb Városközpontban és az azt körülölelő lakótelepeken gyakori, megemlíthető még a Köfém lakótelep, a Sóstói lakótelep, valamint a Mura utcai szociális bérlakások környéke.

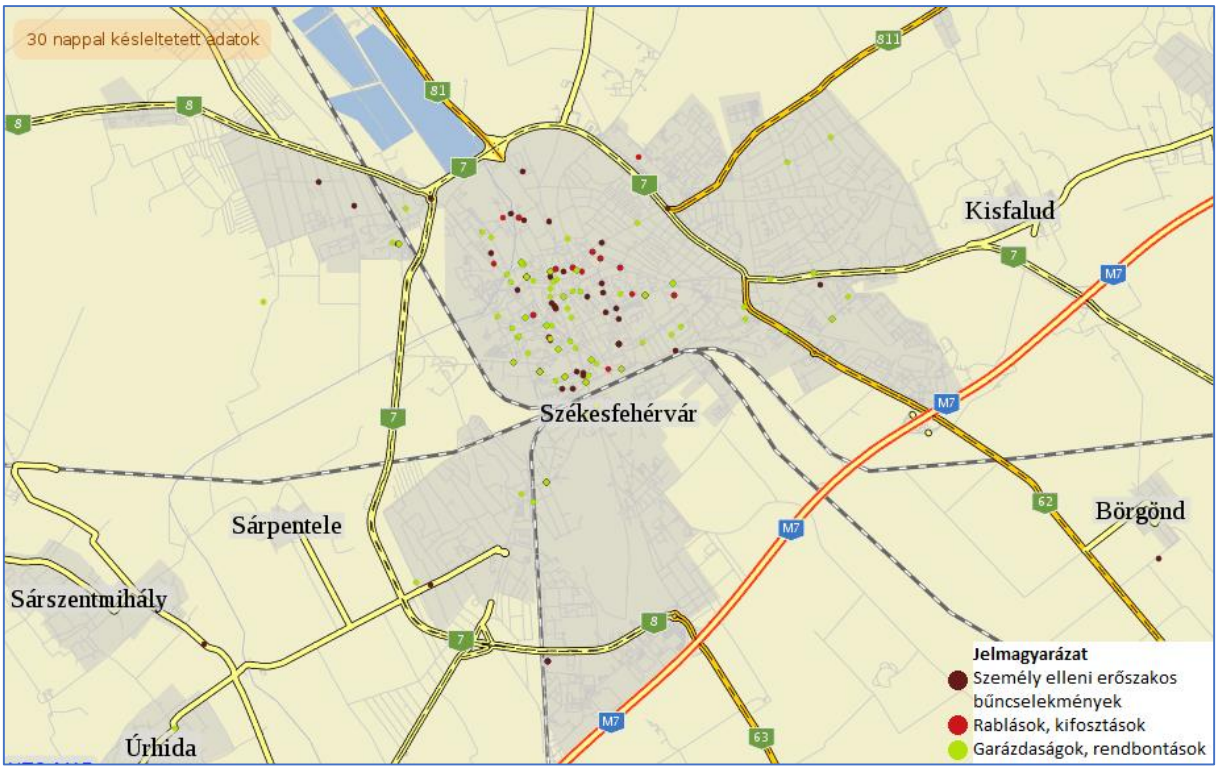

11**. térkép: **365 napra visszatekintő statisztika a székesfehérvári személy ellen elkövetett és garázdaság bűncselekményekről
Forrás: Bűnügyi interaktív térkép – www.police.hu (2014. május 23. adatlekérés)

A személy ellen elkövetett bűncselekmények elsősorban a Városközpontban illetve annak közvetlen környezetében fordulnak elő több alkalommal, kiemelendő a Tóváros-Horváth István utcai lakótelep, ahol a vasútállomás közelsége is növeli a személy elleni bűncselekmények számát.

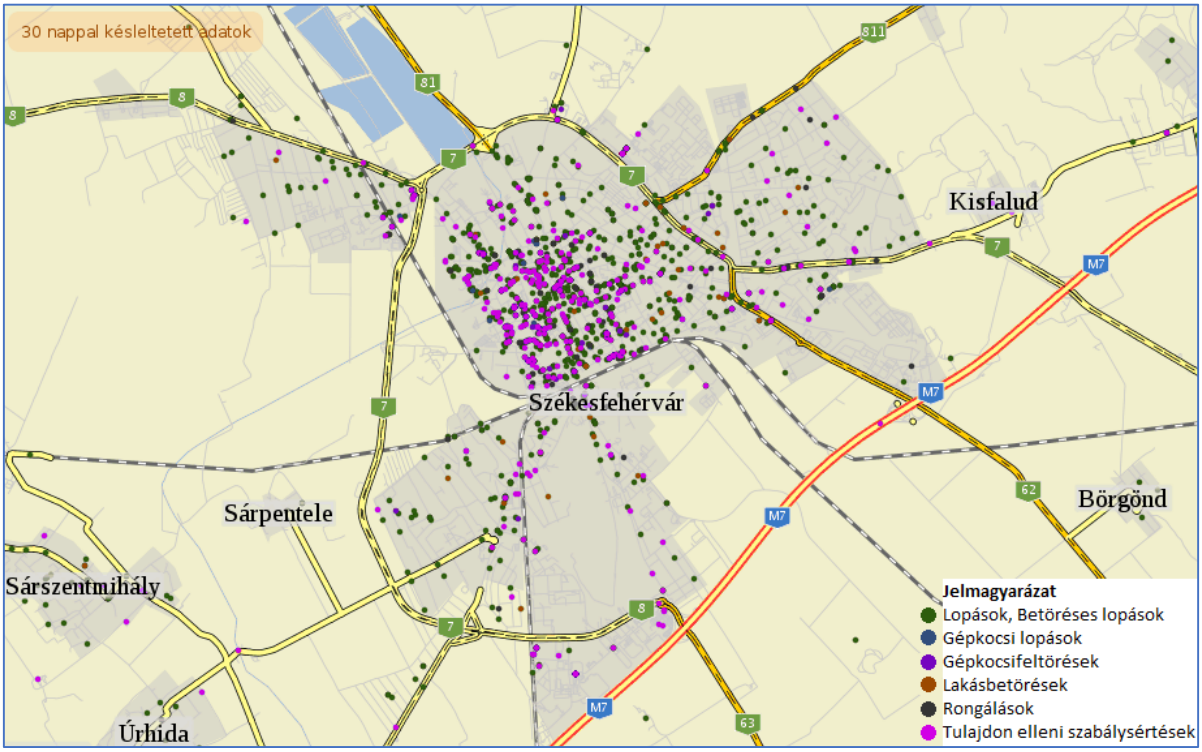

12**. térkép: **365 napra visszatekintő statisztika a székesfehérvári vagyon, tulajdon ellen elkövetett bűncselekményekről
Forrás: Bűnügyi interaktív térkép – www.police.hu (2014. május 23. adatlekérés)

Vagyon, tulajdon elleni bűncselekmények szinte az egész város területén előfordultak az utóbbi egy évben, azonban a többi bűncselekmény típushoz hasonlóan a térképen itt is kirajzolódik a forgalmasabb utak, csomópontok környéke, a Városközpont illetve Palotaváros és Viziváros lakótelepei.

1.7.3 Települési identitást erősítő tényezők

1.7.3.1 Történeti és kulturális adottságok

Székesfehérvár a Szent István korabeli királyi bazilika felépülésével több mint fél évezredig **koronázóváros**ként, magyar királyok temetkezési helyeként, törvénylátó napok helyszíneként egyedülálló szakrális és közjogi ranggal bírt a magyar városok között. A középkori királyi udvar jelenléte, a gyakori, országos ünnepi események, a városon áthaladó zarándokútvonal forgalma virágzó ipari és kereskedelmi élet alakult ki. A város falai között a 16. század közepéig 38 királyt és királynét koronáztak. A Nagyboldogasszony-bazilikában őrizték a koronázási jelvényeket és az ország levéltárát, s amely egyben koronázások és királyi esküvők, temetkezések és országgyűlések, ítélkezések és birtokadományozások helyszíneként is szolgált . Székesfehérvárhoz köthető az 1222-es országgyűlés és az **Aranybulla** kiadása, amelyet a rendi állam magyar jogrendszerének alapjaként tartanak számon. A nagyszerű középkori időszak lezárását a kora újkor időszak nagy részét elfoglaló török megszállás jelentette, a város felmentése a 17. század végéig eltartott, helyrehozhatatlan károkat okozva a középkori királyi központnak. A nemzeti emlékhellyé nyilvánított Romkert nem rendelkezik a nemzeti emlékhelyre látogatók fogadására, a koronázó bazilika virtuális megjelenítésére, a jelenleg raktárban őrzött kőemlékek bemutatására megfelelő látogatóközponttal.

Székesfehérvár történetének következő jelentős állomása volt, amikor Mária Terézia királynő rendelkezésére 1777-ben **püspöki székhely** lett, és a római katolikus egyház egyik központjává vált. Kialakult a történelmi belváros ma is átélhető arculata, meghagyva a középkori utcarendszer vonalvezetését, a középkori alapokon barokk város épült újjá.

Fontos dátum 1860, amikor átadták a Székesfehérvár-komáromi **vasútvonala**t, de hamarosan a Déli vasút (1861) illetve a Veszprém-Celldömölk vasútvonal (1872) is elérte a várost. A vasútépítések megítélése kétosztatú, egyrészt erősödött Székesfehérvár **közlekedési helyzete**, de hagyományos centrum szerepe leértékelődött, vásárváros jellege háttérbe szorult, fejlődését a hirtelen túl hamar elérhető főváros közelsége sem segítette. A kiegyezés után a fejlődő Budapest árnyékában **alig iparosodott, mezőgazdasági jellegét megtartó** város maradt Székesfehérvár. Jelentős beruházásokat a második világháborús készülődés során a 30-as évektől idetelepített **ipari üzemek** jelentettek, melyek alapjain a szocialista időszak erőltetett és későn induló iparosítása is elindulhatott és a város lélekszáma 40 év alatt közel megháromszorozódott. Ez az időszak azonban olyan **márkaneveket** is kitermelt, amelyek hatása a mai napig nyomon követhető, a város ismertségét továbbra is befolyásoló elem (Videoton – tv és focicsapat; Ikarus buszok; alumínium – Köfém. A rendszerváltást követő sikeres gazdasági szerkezetváltozás újabb gazdasági fellendülést hozott a városnak, mely sportélete mellett továbbra is a legfőbb külső ismertetőjegye maradt.

Fontos székesfehérvári identitáselemnek tekinthetők a város paraszti-kézműves külvárosias területeihez kapcsolható egyes nosztalgikus elemek fennmaradása, mint pl. a 80-as években „szanált” és eldózerolásra került Palotaváros egykori jellegét bemutathatóvá tévő skanzen vagy a város 20. századi átalakulásait nagyrészt megúszó felsővárosi magterület (budai külváros) illetve az ide köthető helytörténeti alapokon álló rendezvények, illetve „Kati néni’ a felsővárosi piacozó asszonyok archetípusának rögzülése a városi köztudatban.

Kulturális események kapcsán a Vörösmarty Színházon nem igen maradt imázsalakító tényező a korábbi időszakokból (pl. jazzfesztiválok elhalása), de a rendszerváltozást követő időszak kitermelt olyan hagyományos eseményeket, amelyek városszerte ismertek és látogatottak de a külvilág számára is hol jobban, hol kevésbé

ismeretek (kortárs művészeti fesztivál, Királyi Napok néptáncfesztivál, lecsófőző vigasságok, Fehérvári Zenei Napok könnyűzenei fesztivál). Új kezdeményezésként a város történelmi örökségére és a koronázóvárosi szerepkörére alapozottan jelent meg koronázási ünnepi játékok programsorozat, első alkalommal a 2013-as Szent István emlékév egy kiemelt eseménysorozatként.

Sportélet

Székesfehérvárott a szervezett sportélet kialakulása az 1876-os évhez kötődik, amikor is létrejött a Székesfehérvári Korcsolyázó Egylet, melyet aztán számos más egyesület, sportkör, klub követett a második világháborúig. A háborút követő évtizedekben elsősorban a székesfehérvári nagyobb vállalatok bázisán erősödtek meg csapatsportok, egyéb szakosztályok (Videoton, ARÉV, Köfém, Alba Volán, stb.), melyek a 90-es és 2000-es évek átszerveződések következtében nagyobb részben sikeresen formálódtak újjá (Alba Fehérvár Kosárlabda Csapat, Videoton FC - labdarúgás, Alcoa Fehérvár KC [korábban Cornexi] - női kézilabda, SAPA Fehérvár AV 19 - jégkorong]. Mellettük sajnos lassan elsorvadt a nagy múltú korábban szerteágazó tevékenységet végző vasutas sportegyesület örököse a MÁV Előre SC, de az idén 90 éves atlétikai klub az ARAK a nyolcvanas évek közepétől új erőre kapva folyamatosan eredményes, hasonlóan Az Alba Volán SC öttusa szakosztálya is.

2013-ban a következő sportágak szervezett keretek közötti gyakorlására nyílt lehetőség különböző egyesületek, klubok révén: aikido, asztali foci, asztalitenisz, atlétika, birkózás, fogyatékos sport, görkorcsolya, hegy- ill. falmászás, hőlégballon, taekwon-do, íjászat, jégkorong, judo, karate, kardforgatók, kempo, kerékpár, kézilabda, kosárlabda, korcsolya, közelharc, labdarúgás, lovaglás, motor, ökölvívás, öttusa, sportrepülés, röplabda, rugby, sakk, sportlövészet, szinkronúszás, tájfutás, teke, tenisz, természetjárás, tollaslabda, tömegsport, úszás, vitorlázás, vízilabda, vívás.

Az országos köztudatban kiemelkedő székesfehérvári sporteredményként elsősorban a következőket tartják számon: Videoton FC 1984-1985 UEFA kupa teljesítménye, Fa Nándor-Gál József Szent Jupát földkerülő vitorlázása 1985-1987, Dávid Kornél kosárlabdázó nemzetközi karrierje; Vörös Zsuzsanna öttusázó egyéni olimpiai aranyérme, az Alba Volán jégkorongozóinak részvétele a magyar jégkorong nemzetközi sikereiben.

A város olimpiai érmesei

Arany
Vörös Zsuzsanna – 2004, Athén, öttusa
Ezüst
Fidel László – 1992, Barcelona, kajak-kenu K4 1000m
Rácz Lajos – 1980, Moszkva, kötöttfogású birkózás (52 kg)
Kovács József, Kü Lajos – 1972, München, labdarúgás (csapat)
Bronz
Seres Ferenc – 1980, Moszkva, kötöttfogású birkózás (48 kg)
Maracskó Tibor – 1976, Montréal, öttusa (csapat)

A város önkormányzata a helyi versenysportot, illetve a tömegsportot is fontos várospolitikai tényezőnek tekinti. A legnagyobb városi sportlétesítmények fenntartása mellett (Bregyó közi sportcentrum és ARAK atlétikai központ, Vodafone (Arév) Sportcentrum, Jégcsarnok, Városi Uszoda, Sóstói stadion), a közösségi sportolásra alkalmas terek fejlesztését is programszerűen végzi, sportirodája 2013-ban 54 egyesülettel, klubbal, szakosztállyal tartja fenn kapcsolatait; illetve a nyitott tornatermek programjának és a diáksport támogatásával is a tömegsport bázisait igyekszik szélesíteni.

Nemzetközi kapcsolatok - partner és testvérvárosok

Ország	Város	Szerződéskötés időpontja
Finnország	Kemi	1957
Lengyelország	Opole	1958 (2004)
Ukrajna	Luganszk	1958

Bulgária	Blagoevgrád	1978 (2006)
Románia	Alba Iulia - Gyulafehérvár	1990
Németország	Schwäbisch Gmünd	1991
Nagy Britannia	Chorley	1992
USA	Birmingham, Alabama	1997
Horvátország	Zadar	1997
Olaszország	Cento	1998
Mongólia	Erdenet	2008
Törökország	Kocaeli	2008
Szlovákia	Banská Štiavnica - Selmecbánya	2008
Kína	Chang Chun, Jilin tartomány	2010
Románia	Miercurea Ciuc - Csíkszereda	2011

***8**. táblázat: **Nemzetközi kapcsolatok - partner és testvérvárosok** Forrás: SZMJV Önkormányzat*

A kapcsolatok jellege elsősorban kulturális (művészeti csoportok, kiállítások, fesztivál részvételek, testvérvárosok találkozója), sport illetve tanulmányutak, de van példa közös EU pályázatokon való részvételre is (Zöld közlekedés –a fenntartható közlekedés jó példák - Blagoevgrád).

A városban letelepült intézmények között kiemelkedően sokoldalú nemzetközi kapcsolati rendszerrel rendelkezik a Kodolányi János Főiskola.

1.7.3.2 Egyházak

A 2011-es népszámlálás kérdésfeltevése a vallásosság önkéntes válaszadásához tartalmilag azonos volt a 2001. évivel, a vallási közösséghez, felekezethez tartozást kérdezte, függetlenül attól, hogy valakit az egyházi nyilvántartásokba bejegyezték-e vagy sem, megkeresztelték vagy befogadó szertartás részese volt-e, illetve vallását gyakorolja-e, vagy sem. Az összehasonlítás mégis nehéz, **mert feltűnő mértékben nőtt a válaszolni nem kívánók száma**, Székesfehérvár esetében közel háromszorosára nőtt ez a csoport.

Önbevallás alapján a vallásos népesség aránya a megyén belül 50 százalék alá csökkent, kistérségi és megyeszékhelyi szinten néhány százalékponttal még alacsonyabb ez az arány (Székesfehérvár: 46,4%).

A legnépesebb vallási csoport a megyeszékhelyen természetesen továbbra is a római katolikusoké, majd a reformátusok, az ateisták, a más felekezethez tartozók és az evangélikusok következnek. 1%-os arány alá esnek a görög katolikusok, ortodox keresztények és nagyságrenddel elmaradva az izraelita vallásúak. A válaszadó lakosság közel egyharmada ateista vagy felekezethez nem tartozó.

Az egyes felekezetek kistérségi átlagait meghaladóan (73-76%) a görög katolikusok, az evangélikusok, az izraeliták és az ateisták inkább a megyeszékhelyen koncentrálódnak (80-95%) míg a reformátusok esetében az átlagtól jobban eltérve a megyeszékhelyen kívüli településeken is jelen vannak (62% megyeszékhely – 38% vidék).

	Római katolikus	Görög katolikus	Ortodox keresztény	Református	Evangélikus	Izraelita
Népszámlálás 2011	35 159	281	79	8 251	1 362	47
Népszámlálás 2001	57 223	582	90	12 859	2 069	61
2011/2001	*61,4%*	*48,3%*	*87,8%*	*64,2%*	*65,8%*	*77,0%*
	Más vallási közösséghez tartozik	**Vallási közösséghez nem tartozik**	**Ateista***	**Nem kívánt válaszolni, nincs válasz**	**Összesen**	**Összes válasz**
Népszámlálás 2011	1 485	19 913	2 132	31 846	100 555	68 709
Népszámlálás 2001	1 505	20 937	nr	11 016	106 342	95 326
2011/2001	*98,7%*	*95,1%*	*nr*	*289,1%*	*94,6%*	*72,1%*

***9**. táblázat: **Vallási felekezetek Székesfehérváron az utóbbi két népszámlálás alapján** Forrás: KSH Népszámlálás 2001, 2011*

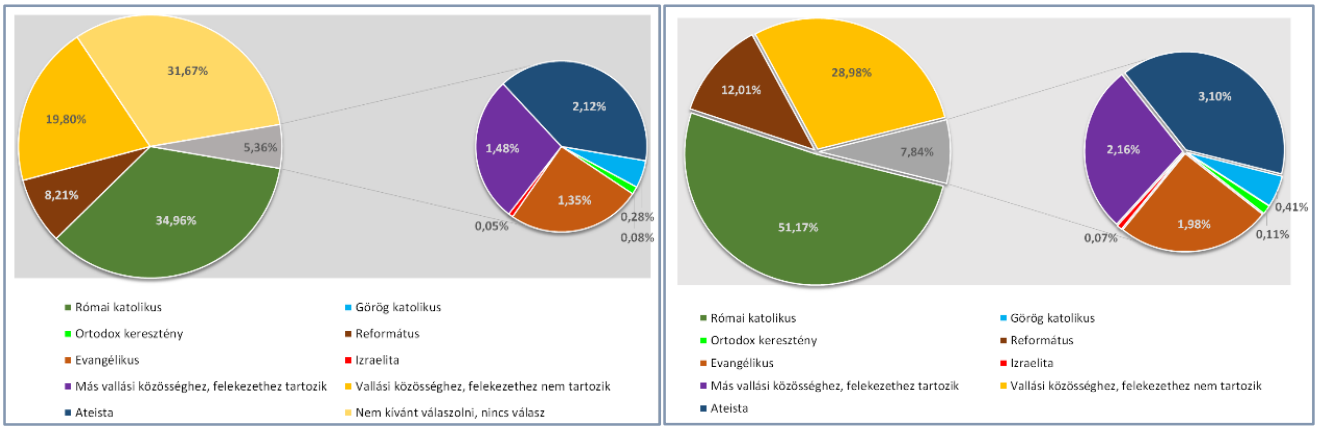

23**. ábra: **Vallási felekezetek megoszlása Székesfehérváron a teljes népességhez illetve a válaszadók számához viszonyítva
Forrás: KSH Népszámlálás 2011

Egyházak intézményei Székesfehérváron és térségében

Római katolikus egyház

Székesfehérvár katolikus egyházmegyei központ számos központi egyházmegyei intézménnyel (hivatal, szentszéki bíróság, iskolai főhatóság, hitoktatási felügyeled, (család)pasztorizáció, könyvelés, ifjúsági iroda). Fontos tevékenységi kör az oktatási, kulturális és a szociális szolgáltatások:

Kultúra			
Szent István Művelődési Ház	Egyházmegyei Lelki Centrum (Iszkaszentgyörgy)	Egyházmegyei Múzeum Székesegyházi Kincstár	Püspöki Könyvtár/Levéltár
Szociális szolgáltatás			
4M Tanácsadó Iroda – megváltozott munkaképességű munkavállalók	Szent Kristóf Ház Fogyatékkal Élők Nappali Intézménye	Támogató Szolgálat fogyatékkal élők számára	RÉV Szenvedélybeteg Segítő Ambulancia
Fenntartó: Székesfehérvári Egyházmegyei Karitász Alba Caritas Hungarica Alapítvány			
Oktatás			
Szent Imre Általános Iskola és Óvoda	Ciszterci Szent István Gimnázium	*fenntartója a Zirci Ciszterci Apátság*	Kántor és világi lelkipásztori kisegítő képzés
Vállalkozás			
Szent Gellért Tanulmányi Ház/Hotel	Egyházmegyei Könyv- és Kegytárgybolt	Rex Cultura Kft. Központi Konyhája	
Alapítványok			
Albakultúra Egyházi Alapítvány	Alba Caritas Hungarica Alapítvány kiemelten közhasznú szociális alapítvány	Makó Lajos Alapítvány	Makó Gyula és neje Ágnes Kegyes Alapítvány

10**. táblázat: **A székesfehérvári egyházmegye Székesfehérvár központú intézményei Forrás: http://www.szfvar.katolikus.hu

Református egyház

A református egyház területi szerveződésében Székesfehérvár egyházközségi szinten van jelen, sem egyházmegyei sem kerületi központként nem funkcionál. Két oktatási intézményt, az Olajfa Református Óvodát és a Tálentum Református Általános Iskolát tart fenn illetve gyülekezeti szeretetszolgálatot működtet. A város szűkebb és tágabb környezetében a következő református fenntartású intézmények szolgáltatásai érhetőek el:

Intézmény	Fenntartó	Település
Tábita Református Támogató Szolgálat	Magyarországi Református Egyház	Nádasdladány
Teljes Hittel Másokért Református Házi Segítségnyújtó Szolgálat	Lovasberényi Református Egyházközség	Lovasberény
Magyarországi Református Egyház Kallódó Ifjúságot Mentő Misszió Drogterápiás Otthona	Magyarországi Református Egyház	Ráckeresztúr
Sárbogárdi Református Egyházközség Idősek Otthona	Sárbogárdi Református Egyházközség	Sárbogárd
Kálvin János Idősek Otthona	Csákvári Református Egyházközség	Csákvár

11**. táblázat: **A református egyház Székesfehérvár térségében elérhető intézményei Forrás: http://www.albaref.hu

Evangélikus egyház

Székesfehérváron a reformátusok melletti legnagyobb létszámú protestáns felekezet a Székesfehérvári Evangélikus Egyházközség egy családi napközit tart fenn illetve gyülekezeti házában szociális tevékenységet is folytat.

1.7.3.3 Civil szerveződések

Civil Szolgáltatási Iroda 2011-es kérdőíves felmérése alapján 96 válaszadó szervezet (legaktívabb székesfehérvári szervezetek) kiértékelésével a következő civil életkép rajzolható fel a megyeszékhelyen:

- A szervezetek 82%-a 1%-os adófelajánlást befogadó szervezet.
- A szervezetek 63%-a egyesület formájában működik, a többiek zömében alapítványi működési formát választottak, 8%-uk egyéb.
- A szervezetek fenntartói általában magánszemélyek, ezen kívül helyi önkormányzati, egyéb, egyházi és állami fenntartót neveztek meg.
- A civil szervezetek tagokkal történő kapcsolattartása főleg személyesen, telefonon, e-mailen és weblapon keresztül történik. A személyes kapcsolattartást tartja a szervezetek zöme a legfontosabbnak. A civil szervezetek felének rendszeresen van ügyfélfogadása, minimum havonta 2-szer
- A civil szervezetek közül 53-an jelölték meg a helyi önkormányzatot, mint együttműködő partnert. Ezen felül a székesfehérvári civil szervezetek szoros együttműködésben dolgoznak a hasonló területen tevékenykedőkkel.
- A székesfehérvári civil szervezeteket helyi vállalatok és vállalkozók is sokan támogatják, a szervezetek szám szerint 63 vállalati, és 100-nél több intézményi partnert soroltak fel.
- A szervezetek 92%-a kapott önkormányzati támogatást a megelőző évben.
- A legtöbb szervezetnél önkéntesek dolgoznak, önkénteseiknek száma változó, de összesen 3-600 fő között mozog. Mindössze 29 szervezetnél dolgozik állandó alkalmazott.

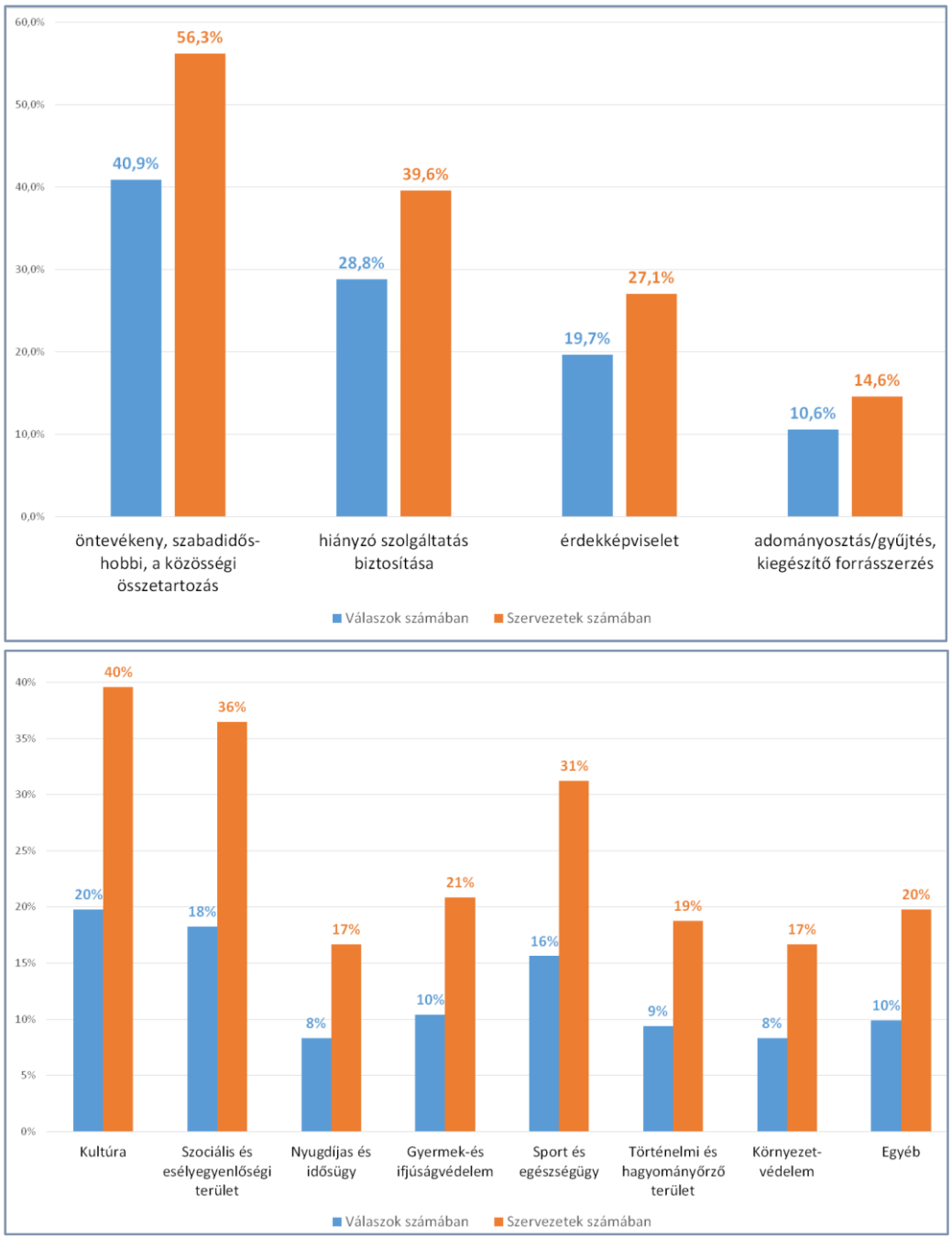

24**. ábra: **Válaszadó 96 civil szervezet tevékenységének és tevékenységi köreinek megoszlása, 2011 (egy szervezet több válasz)
Forrás: Civil Szolgáltatási Iroda

2013-ban együttműködési megállapodást írt alá nyolc helyi civil szervezet (Echo Innovációs Műhely, a SZITI Szociális Egyesület, a Székesfehérvári Zöld Alma Egészségfejlesztő Alapítvány, az Agóra Vidékfejlesztési Alapítvány, az Alapítvány a Székesfehérvári Fogyasztóvédelemért, az Alapítvány a Magyar Műemléki Topográfiáért, a Factum Hatás Szociális Szövetkezet és a Fehérvári Civil Központ Nonprofit Kft.), amely közösen vállalja a 2010-2013 között kidolgozott szolgáltatások továbbműködtetését 2014-től. A konzorcium főállású alkalmazottainak száma várhatóan meghaladja a százat. Főbb működő elemei:

- Kaptár Ifjúsági és Prevenciós Iroda
- a Fejér Megyei Esélyteremtési Iroda
- Egészségpont – Városi Prevenciós Iroda

- Fejér Megyei Civil Információs Centrum
- Önkéntes Pontok hálózata
- Echo Szociológiai Kutatóintézet

Fenti szervezetek tevékenységének biztosításán túl új képzési és foglalkoztatási programok megvalósítása a cél.

Székesfehérvár Megyei jogú város Önkormányzata saját forrásból pályázati felhívásokon keresztül a következő témakörökben támogat civil szervezeteket:

- szociális és esélyegyenlőségi programok támogatása
- gyermek és ifjúságvédelmi programok támogatása
- nyugdíjas szervezetek programjainak támogatása
- 2013-as Szent Istpán Emlékévhez kapcsolódó programok
- székesfehérvári gyermekek és fiatalok nyári táboroztatása

Az Önkormányzat 2011-ben létrehozta a Székesfehérvár, Rákóczi u. 25. szám alatt lévő Fehérvári Civil Központot. A cél egy integrált közösségi tér kialakítása volt, mely otthont ad a helyi értékes közösségi munkát végző civil szervezeteknek és rendezvényeiknek. Szolgáltatásai hozzájárulnak a civil szervezetek fejlődéséhez, elősegíti a székesfehérvári szervezetek működését és forrásokhoz való jutását:

- Évente három alkalommal tematikus műhelykonferencia szervezése a civil szervezetek segítésére.
- A városban található több mint ezer civil szervezetekről naprakész adatbázis vezetése.
- Önkéntes fogadó szervezetekről és az 1%-ot fogadó szervezetekről is rendszeres kimutatást készítése, vezetése.
- Havi szinten 1-2 alkalommal pályázati tanácsadás civil szervezetek részére konkrét kiírásokhoz vagy zajló programokhoz kapcsolódóan.
- Heti 40 órában jogi, szervezetalapítási, pénzügyi, könyvelési, szervezetfejlesztési, informatikai és önkéntességgel kapcsolatos tanácsadó szolgáltatás civil szervezetek részére.
- Rendszeresen havi szinten több alkalommal kerül kiküldésre információs levél.
- Ingyenes internet szolgáltatás biztosítása.

Az Önkormányzat a kötelező és önként vállalt feladatainak ellátása során számít és épít a civil szervezetek közreműködésére, számos szociális, köznevelési, gyermekjóléti és egészségügyi területeken vonja be partnerként feladatainak ellátásába – szerződésekkel, támogatásokkal – a város civil szervezeteit az alábbiak szerint:

Forma	Szervezet	Tevékenység
Feladat-ellátási szerződés	Alba Caritas Hungarica Alapítvány	szociális alapszolgáltatás körébe tartozó fogyatékosok nappali ellátása és szenvedélybetegek közösségi ellátása és támogató szolgáltatás feladatának ellátására
	Egyensúlyunkért Alapítvány	szociális alapszolgáltatás körébe tartozó pszichiátriai betegek nappali ellátására
Támogatási szerződés	Mozgássérültek Fejér Megyei Egyesülete	Viktória Rehabilitációs Központ egészségügyi és szociális ellátásának biztosítására
	Alba Civitan Rehabilitációs Nonprofit Közhasznú Kft.	Fogyatékkal élők foglalkoztatója fenntartásának biztosítására
Ellátási szerződés	Székesfehérvári Csemete Alapítvány	3 éven aluli gyermekek napközbeni ellátására
Köznevelési szerződés	„Aranyeső”Alapítvány az egészséges emberért	óvodai köznevelési feladat ellátására
	Székesfehérvári Református Egyházközség	óvodai köznevelési feladat ellátására

***12**. táblázat:* **Az Önkormányzat és civil partnerei közötti szerződések** Forrás: (SZMJVEEP 2013)

1.8 Székesfehérvár humán infrastruktúrája

Székesfehérvár népességkoncentrációjából, központi szerepéből, jogszabályi kötelezettségeiből és jól felfogott településfejlesztési és gazdasági érdekéből adódóan sokrétű humán közszolgáltatási rendszer és infrastruktúra fenntartásában érdekelt, melynek hatóköre egyes esetekben még kistérsége határain is túlnyúlik. Székesfehérvár mellett a környező kistelepülések lakói részére is elérhetőséget nyújt; pl. köznevelési intézmények, házi gyermekorvosi és fogorvosi alapellátás, fogorvosi ügyelet, háziorvosi és házi gyermekorvosi ügyelet, nőgyógyászat, nőgyógyászati és diagnosztikai ultrahang, fogászati röntgen, fogszabályozás, fogyatékos személyek nappali, átmeneti és tartós ellátása, családsegítés, gyermekjóléti szolgálat, házi segítségnyújtás, jelzőrendszeres házi segítségnyújtás, családi napközi.

1.8.1 Humán közszolgáltatások

1.8.1.1 Köznevelés

Az alapfokú oktatásban a tanulói létszám egyenletes csökkenést mutat, míg a középfokú oktatásban a tanulói létszám a 2009-2010-2011-es tanítási évek magas létszámadatához képest jelentősen lecsökkent, mindeközben az intézményhálózat változatlan maradt, a kapacitásfelesleg azonban egyelőre csak az alapfokú intézményekre igaz. A székesfehérvári tanulólétszám jelentősen alatta marad a tényleges kapacitásnak, a felszabaduló tantermeket egyes intézmények speciális feladatra alakították át (pl. informatikai vagy média szaktanterem, olvasóterem, táncterem stb.). A középfokú intézményhálózat körzeti, térségi feladatokat is ellát, így jelentős számú vidéki tanuló felvételére kerül sor. A nem székesfehérvári lakóhelyű tanulók aránya 63-66 %.

Az elmúlt 10 évben közel 14 %-kal csökkent a tanulói létszám (2190 fővel kevesebb az általános iskolákban, 526 fővel a középfokú iskolákban a tanulók száma), mely elsősorban a város demográfiai változásaival magyarázható. Néhány általános iskola esetében a létszámcsökkenés oka a lakótelepek kedvezőtlen demográfiai változása, az elöregedés. Ugyanakkor az általános iskola alsó tagozatos tanulóinak közel 100 %-a napközis, a szülők igényt tartanak a tanulók délutáni szakszerű felügyeletére, már csak munkahelyi kötelezettségeik miatt is, így jelentős változást nem hozott a 2013. szeptember 1-től élő jogszabályi kötelezettség a délutáni benntartózkodásra (SzMJV EEP 2013-2017).

A 2011/2012-es és a 2012/2013-as tanév között az intézményhálózatban és az intézmények számában történt változás 2012. augusztus 1. napjától: 52 köznevelési intézmény helyett 48 látta el a jogszabály által előírt köznevelési feladatokat 4 óvoda jogutóddal történő megszüntetése miatt. A megelőző évtizedet nézve 2003-ban még 59 önkormányzati fenntartású intézmény volt, de fontos megjegyeznünk, hogy 2013. január 1.-től valamennyi iskola, kollégium és szakszolgálati feladatot ellátó intézmény (összesen 32 önkormányzati intézmény) került át állami fenntartásba, és csak az óvodák fenntartása maradt önkormányzati feladat.

Kompetenciamérés

Az iskolákban folyó tervszerű, hatékony munka, a korszerű tanulásszervezési eljárásoknak köszönhetően a 2012. évi kompetenciafelmérésen szinte valamennyi székesfehérvári általános iskola és gimnázium az országos átlag fölött ért el eredményt. Az eredmények a gyermekek jövőbeni munkaerő-piaci eredményeire jelentős befolyással vannak, a sikeres felnőtté válásukat segíthetik. A szakközépiskolák egy része és a szakiskolák tanulói az országos átlaghoz képest kevéssel alul teljesítettek. (SzMJV EEP 2013-2017.)

Óvodai ellátás

SZMJV Közgyűlése 83/2013. (III.8.) számú határozatával 3 óvodát beolvadással megszűntetett, így 2013. augusztus 1. napjától 13 óvoda működik az önkormányzat fenntartásában, 13 székhelyen és 9 telephelyen. Ezen kívül egyházi (2), alapítványi (3), állami (1) és magánóvoda (1) látja el az óvodai nevelés feladatait. Az alábbi adatok valamennyi,

Székesfehérváron működő önkormányzati és nem önkormányzati fenntartású óvodára vonatkozóan, összesítve szerepelnek.

Az óvodák szakember ellátása a jogszabályi feltételeknek megfelelő, az óvodapedagógusok 99 %-a felsőfokú végzettséggel rendelkezik. A dajkák száma két óvodában meghaladja a jogszabályban előírt csoportonkénti 1 főt. A szülők az óvodai beiratkozáskor gyakran több helyre is kérik gyermekük felvételét annak érdekében, hogy valamelyik óvodába (többes jelentkezés) biztosan felvételt nyerjen. Ezekben az esetekben természetesen csak egy óvoda biztosítja az óvodai nevelést, a többi elutasítja. A helyhiány miatt elutasított létszámra tekintettel az Önkormányzat 2012. évben 50 új óvodai férőhelyet hozott létre. Ezért a ténylegesen elutasítottak száma lényegesen alacsonyabb, a 2013/2014-es beiratkozáskor 52 fő volt, a 2013/2014 nevelési évtől 3967 óvodai férőhely működik, 157 csoport (Csiperke Óvoda működési engedélye miatt).

Év	Helyhiány miatt elutasított gyermekek száma (fő)	Ebből hátrányos / halmozottan hátrányos helyzetű (fő)	3-6 éves korú óvodás gyermekek száma (fő)	Óvodai gyermek-csoportok száma (fő)	Óvodai férőhelyek száma (fő)	Óvodai feladat-ellátási helyek száma (fő)	Óvodába beírt gyermekek száma (fő)	Óvodai gyógypedagógiai csoportok száma (fő)
2008	214	0	3 614	153	3 897	28	3 644	6
2009	216	0	3 585	153	3 897	28	3 619	6
2010	186	0	3 674	153	3 895	28	3 711	6
2011	209	0	3 684	153	3 901	28	3 712	6
2012	173	0	3 538	156	3 951	29	3 763	6

13**. táblázat: **Óvodai ellátottság Forrás: SZMJV Önkormányzat

Az óvodai férőhelyek kihasználtsága 100 %-os, tekintettel a sajátos nevelési igényű gyermekekre, akiket az óvodai csoport létszámának számításánál a fogyatékosság típusa és mértéke alapján, 2 ill. 3 főnek kell számítani. A helyhiány miatt elutasított gyermekek száma a 3-5 éves korú gyermekek számához képest tartósan 7-8 %. 2013-ig a gyermek 5 éves korától volt kötelező az óvodai ellátás igénybevétele, a helyhiány miatt elutasított gyermekek napközbeni ellátása biztosított bölcsődében, családi napköziben vagy az otthon lévő édesanya felügyeletével. Az intézményben elhelyezett kisgyermekek 57 %-a 5 éves, ill. 5 évnél idősebb gyermek.

2014. szeptember 1. napjától hatályos a Köznevelési tv. 8. § (2) bekezdése, mely szerint a gyermek abban az évben, amelynek augusztus 31. napjáig a harmadik életévét betölti, a nevelési év kezdő napjától legalább napi négy órában óvodai foglalkozáson vesz részt. A jogszabályváltozás miatt óvodai férőhelybővítés szükséges. Az anyakönyvi nyilvántartás alapján 2011. évben született székesfehérvári lakóhellyel, tartózkodási hellyel rendelkezők száma 1004 fő. Ezt gyarapítja azon 2010-es, 2009-es születésű gyermekek, akiket még nem írattak be szüleik, így nem részesülnek még óvodai nevelésben.

A Köznevelési tv. 4. számú melléklete határozza meg az osztály és csoportlétszámokat, ez alapján az óvoda maximális csoportlétszám 25 fő lehet. A Köznev. tv. 25. § (7) bekezdése alapján fenntartói engedéllyel a maximális létszám legfeljebb 20 %-kal átléphető. A fenntartó az óvodáknak engedélyt adott 231/2013. (V.24.) számú határozatával a 25 fős maximum átlépésére, azzal, hogy az óvoda alapító okiratában meghatározott maximális létszámot nem lépheti túl. A Köznevelési tv. 4. számú mellékletében szereplő 25 fős maximális csoportlétszám betartása miatt is férőhelybővítés szükséges.

Alapfokú köznevelés

Az elmúlt évtized székesfehérvári általános iskolák tanulólétszámhoz köthető folyamatváltozásait mutatja be a következő ábra.

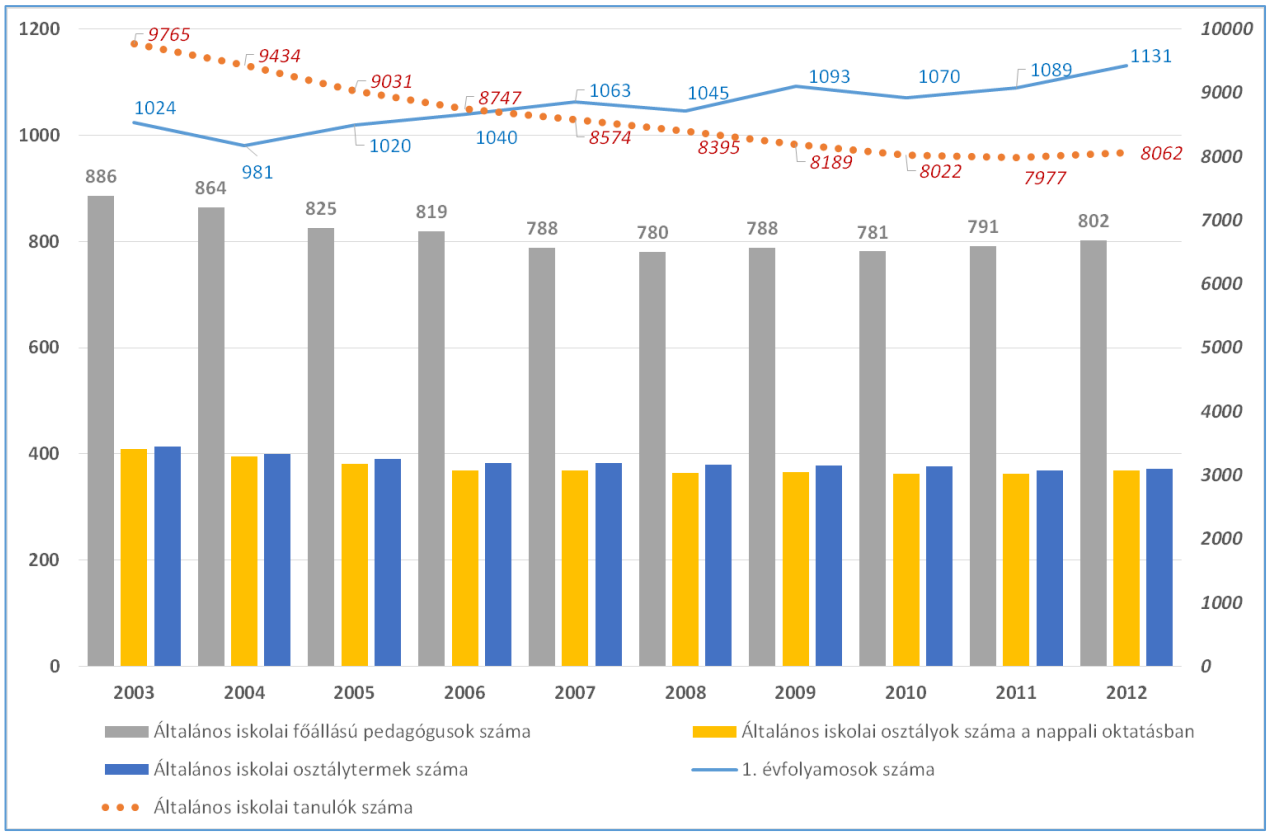

25**. ábra: **Általános iskolák létszámadatai Forrás: KSH TSTAR

A 2012/2013-as tanévben általános iskolai oktatást 19 önkormányzati intézmény végzett, melyből kettő gyógypedagógiai nevelés-oktatás keretei között értelmi fogyatékos tanulókat látott el.

	2008/2009. tanév		2012/2013. tanév		Változás
Csoportok száma	336		345		+ 9
Tanulók száma	7891		7641		- 250 (-3,2 %)
Ebből vidéki	1424		1434		+ 10
Napközis ellátást igénybe vesz (fő)	2618	(95%*)	2895	(97,2%*)	+ 277 (110%)
iskolaotthonos ellátást igénybe vesz (fő)	1143		1148		+ 5
Tanulószobai ellátást igénybe vesz (fő)	753	(19 %**)	1066	(30%**)	+ 313 (141%)
Étkezést igénybe vesz (fő)	5675	(72 %***)	5963	(78%***)	+ 288 (105%)
Integrált oktatásban részesülő SNI tanuló	242		240		+2

14**. táblázat: **Alapfokú köznevelésben részesülő tanulók számának változása Forrás: SZMJV 2008. ill. 2012. évi zárszámadások; adott év október 1-jei statisztikai adatok alapján

*alsósok %-ban, ** felsősök %-ban, ***összes tanuló %-ban

Általános iskolák	Tanuló létszám összesen	Alsósok száma	Felsősök száma	Bejárók	A bejárók aránya
Arany János Általános Iskola, Speciális Szakiskola és EGYMI	**103**	52	51	44	**42,7%**
autista telephely1.	**19**	13	6	9	**47,4%**
Ezredéves Képességfejlesztő Óvoda Általános Iskola és Speciális Szakiskola	**37**	19	18	23	**62,2%**
Fejlesztő Iskolai Oktatás	**6**	6	0	0	**0,0%**
Felsővárosi Általános Iskola	**308**	164	144	59	**19,2%**
Sukorói Tagiskolája	**38**	38	0	6	**15,8%**
Hétvezér Általános Iskola	**566**	307	259	93	**16,4%**
István Király Általános Iskola	**355**	167	188	29	**8,2%**
Kodály Zoltán Általános Iskola, Gimnázium és Alapfokú Művészeti Iskola	**419**	233	186	76	**18,1%**
Kossuth Lajos Általános Iskola	**449**	243	206	37	**8,2%**
Munkácsy Mihály Általános Iskola	**464**	255	209	88	**19,0%**
Németh László Általános Iskola	**583**	305	278	92	**15,8%**
II. Rákóczi Ferenc Magyar-Angol Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola	**418**	229	189	128	**30,6%**
Sárkeresztesi Tagiskola	**49**	49	0	16	**32,7%**
Széna Téri Általános Iskola	**549**	309	240	96	**17,5%**
Teleki Blanka Gimnázium és Általános Iskola	**481**	311	170	112	**23,3%**
Táncsics Mihály Általános Iskola	**369**	177	192	89	**24,1%**
Jenői Tagiskola	**47**	47	0	7	**14,9%**
Tolnai Utcai Általános Iskola	**279**	131	148	78	**28,0%**
Tóvárosi Általános Iskola	**709**	350	359	164	**23,1%**
Magyaralmási Tagiskola	**34**	34	0	0	**0,0%**
Vasvári Pál Általános Iskola	**415**	201	214	87	**21,0%**
Vízivárosi Általános Iskola	**162**	76	86	18	**11,1%**
Vörösmarty Mihály Általános Iskola	**304**	125	179	32	**10,5%**
Szárazrét - Farkasvermi úti tagiskola	**82**	82	0	2	**2,4%**
Zentai Úti Általános Iskola	**396**	210	186	49	**12,4%**
Összesen	**7641**	**4133**	**3508**	**1434**	**18,8%**

15**. táblázat: **Vidéki tanulók aránya az általános iskolákban 2012/2013. tanév (2012.10. hó adatok)

Középfokú köznevelés

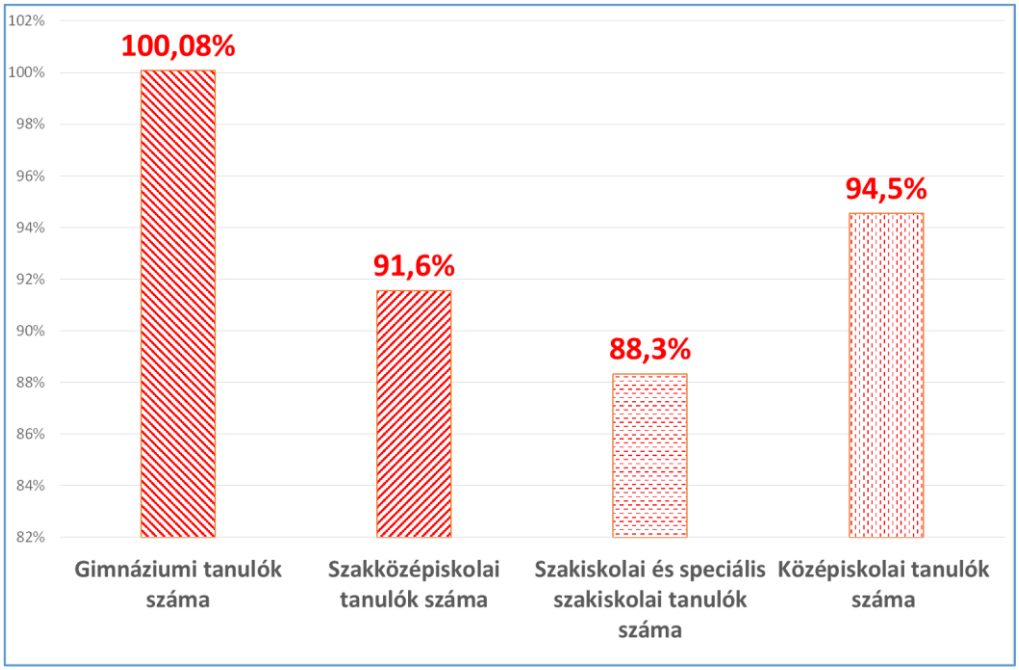

***26**. ábra: **Középfokú oktatásban tanulók számának változása 2003-2012 között** Forrás: KSH - TSTAR*

Egy évtized alatt a csökkenő tanulólétszámok ellenére a gimnáziumokban tanulók aránya az összes középfokú tanulók arányában nőtt két százalék-ponttal a szakmát vagy szakmai végzettséget adó iskolákban végzettekhez képest.

	2003		2012	
Gimnáziumi tanulók száma	3929,	27%	3932,	29%
Szakközépiskolai tanulók száma	7298,	50%	6682,	49%
Szakiskolai és speciális szakiskolai tanulók száma	3368,	23%	2975,	22%
Középiskolai tanulók száma	11227,	77%	10614,	78%
Összes középfokú	14595,	100%	13589,	100%

27**. ábra: **Iskolatípusok arányának változása 2003-2012 között Forrás: KSH - TSTAR

Az országos és megyei jogú városok értékeihez viszonyítva, Székesfehérvár középfokú oktatásának szerkezeti jellegzetessége, hogy a szakközépiskolai nappali tagozatos tanulók aránya kifejezetten magasabb, míg a gimnáziumi nappali tagozatos tanulók aránya több százalékponttal elmarad a megfelelő kategóriák nemzeti értékeitől.

A 2012/2013-as tanévben középfokú oktatást 13 önkormányzati intézményben történt, melyből kettő speciális szakiskolai képzés keretei között értelmi fogyatékos tanulókat látott el.

	2008/2009. tanév	2012/2013. tanév	Változás
Összes tanuló	10656	9575	- 1081 (-10,1%)
Gimnázium	1970	1899	- 71 (-3,6%)
Szakközépiskola	6008	5316	- 692 (-11,5%)
Szakiskola	2678	2360	- 318 (-11,9%)
Tanulócsoport	398	355	- 43
Iskolarendszerű felnőttoktatás, levelező és esti tagozaton	222	12	- 210 (-94,6%)
Kollégium (fő)/kihasználtság (%)	983 / 80%	911 / 74%	- 72 (-7,3%)

16**. táblázat: **Középfokú köznevelésben részesülő tanulók számának változása
Forrás: SZMJV 2008. ill. 2012. évi zárszámadások; adott év október 1-jei statisztikai adatok alapján

	Székes-fehérvári	Vidék	Kollégium	Vidék+ kollégium	Összes	Vidék %-os aránya
Gimnáziumok és szakközépiskolák						
Teleki Blanka Gimnázium	335	167	155	322	657	**49,0%**
Tóparti Gimnázium és Művészeti Szakközépiskola	334	304	44	348	682	**51,0%**
Vasvári Pál Gimnázium	396	254	16	270	666	**40,5%**
Belvárosi I. István Középiskola	***741***	***1394***	***130***	1524	***2265***	**67,3%**
Székhely	*198*	*296*	*19*	*315*	*513*	***61,4%***
Bugát Pál Tagintézmény	*186*	*405*	*60*	*465*	*651*	***71,4%***
Hunyadi Mátyás Tagintézmény	*177*	*376*	*14*	*390*	*567*	***68,8%***
Jáky József Tagintézmény	*180*	*317*	*37*	*354*	*534*	***66,3%***
Gróf Széchenyi István Műszaki Szakközépiskola	391	570	59	629	1020	**61,7%**
Hermann László Zeneiskola és Zeneművészeti Szakközépiskola	14	17	37	54	68	**79,4%**
Kodály Zoltán Általános Iskola és Gimnázium	38	47	9	56	94	**59,6%**
Összesen:	**2249**	**2753**	**450**	**3203**	**5452**	**58,7%**

17**. táblázat: **Vidéki tanulók aránya a gimnáziumokban és szakközépiskolákban 2012/2013. tanév (2012.10. hó adatok)
Forrás: KLIK Székesfehérvári tankerület

Szakoktatás

Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzat 2008-2010 évre szóló Szakképzés-fejlesztési Stratégiájának eredményeként a 2013. január 1-től az állami fenntartásba került, korábbi önkormányzati intézményekben megtörtént a profiltisztítás, a párhuzamos képzések megszűntek.

A szakközépiskolák és szakképző iskolák szakképző évfolyamain *a 2011/2012. tanévben összesen 2.460 fő, a 2012/2013. tanévben 2.588 fő kezdte meg* nappali tagozatos tanulmányait 10 intézményben.

A művészetoktatási intézmények kivételével valamennyi szakképző intézmény térségi integrált szakképző központ formájában működött az alábbiak szerint:

- az Árpád Szakképző Iskola és Kollégium tagintézményi rendszerben
- a Belvárosi I. István Középiskola tagintézményi rendszerben
- 4 intézmény az Alba Regia Térségi Integrált Szakképzés Szervezési Közhasznú Nonprofit Kft. keretében.

A megyeszékhely szakképző és speciális szakiskolai intézményeinek összesítésben csaknem háromnegyede nem székesfehérvári tanuló.

	Székesfehérvári	Vidék	Kollégium	Vidék+ kollégium	Összes	Vidék %-os aránya
Szakképző és szakiskolák						
Deák Ferenc Kereskedelmi és Vendéglátóipari Szakképző Iskola	294	538	33	571	865	**66,0%**
Árpád Szakképző Iskola és Kollégium	***390***	***1156***	***126***	1282	***1672***	**76,7%**
Székhely	*247*	*563*	*95*	*658*	*905*	***72,7%***
Szent István Szakképző Iskola	*143*	*593*	*31*	*624*	*767*	***81,4%***
Váci Mihály Ipari Szakképző Iskola és Kollégium	169	586	53	639	808	**79,1%**
Vörösmarty Mihály Ipari Szakképző Iskola	139	474	35	509	648	**78,5%**
Arany János Általános Iskola és Speciális Szakiskola	37	58	2	60	97	**61,9%**
Ezredéves Képességfejlesztő Óvoda Általános Iskola és Speciális Szakiskola	16	17	0	17	33	**51,5%**
Összesen:	**1045**	**2829**	**249**	**3078**	**4123**	**74,7%**

18**. táblázat: **Vidéki tanulók aránya a szakképző intézményekben 2012/2013. tanév (2012.10. hó adatok)
Forrás: KLIK Székesfehérvári tankerület

tanítási év	tanulói létszám (fő) alapfok (önkormányzati/állami fenntartású intézményben)			tanulói létszám (fő) középfok (önkormányzati/állami fenntartású intézményben)		
	összes tanuló	ebből		összes tanuló	ebből	
		szfvári	*vidéki*		szfvári	*vidéki*
2008/2009	8 851	6 814	*2 037*	9 649	3 246	*6 403*
2009/2010	7 654	6 063	*1 591*	10 596	3 768	*6 828*
2010/2011	7 458	5 836	*1 612*	10 573	3 717	*6 856*
2011/2012	7 405	5 855	*1 550*	10 408	3 720	*6 688*
2012/2013	7 373	5 864	*1 468*	9 816	3 545	*6 269*

19**. táblázat: **Alap- és középfokú tanulói létszám változása és megoszlása Forrás: KLIK Székesfehérvári tankerület

	Székesfehérvár	Az ország megyei jogú városai együtt	Ország összesen
Általános iskolai nevelés és oktatás			
Feladatellátási hely	*25*	*455*	*3 252*
Osztályterem	*369*	*6 463*	*36 338*
Főállású pedagógus	*791*	*14 613*	*72 501*
Tanuló a nappali oktatásban	*7 977*	*153 508*	*747 601*
ebből: gyógypedagógiai oktatásban részesülő	*162*	*4 972*	*18 601*
Kollégiumban lakó tanuló	*15*	*1 306*	*5 672*
Szakiskolai nevelés és oktatás			
Feladatellátási hely	*14*	*263*	*687*
Osztályterem	*99*	*1 709*	*4 161*
Főállású pedagógus	*284*	*3 795*	*9 035*
Szakiskolai nappali tagozatos tanuló	*3 276*	*52 339*	*129 440*
Kollégiumban lakó tanuló	*150*	*3 379*	*10 789*
Középiskolai nevelés és oktatás			
Gimnáziumi feladatellátási hely	*13*	*230*	*879*
Szakközépiskolai feladatellátási hely	*26*	*355*	*928*
Osztályterem	*358*	*6 077*	*15 826*
Főállású pedagógus	*807*	*14 243*	*37 305*
Gimnáziumi nappali tagozatos tanuló	*4 046*	*68 996*	*195 169*
Szakközépiskolai nappali tagozatos tanuló	*7 242*	*103 511*	*233 122*
Nappali tagozatos tanuló	*11 288*	*172 507*	*428 291*

20**. táblázat: **Oktatás, 2011 Forrás: KSH Veszprémi Igazgatóság, Megyei jogú városok 2013. július ksh.hu

Középfokú oktatás – nappali tagozat 2011	Székesfehérvár	MJV átlag	Országos átlag
Szakiskolai nappali tagozatos tanuló	22,5%	23,3%	23,2%
Szakközépiskolai nappali tagozatos tanuló	49,7%	46,0%	41,8%
Gimnáziumi nappali tagozatos tanuló	27,8%	30,7%	35,0%

21**. táblázat: **Középfokú oktatás megoszlása Forrás: KSH Veszprémi Igazgatóság, Megyei jogú városok 2013. július ksh.hu

1.8.1.2 Felsőoktatás

	Székesfehérvár	Az ország megyei jogú városai együtt	Ország összesen
Felsőfokú oktatás			
Nappali tagozatos hallgató (kihelyezett tagozatok szerint)	*1 439*	*111 879*	*241 614*
Nappali tagozatos hallgató (intézmény székhelye szerint)	*3 133*	*115 527*	*241 614*
Esti, levelező, távoktatás tagozatos hallgató (kihelyezett tagozatok szerint)	*817*	*52 724*	*118 210*
Esti, levelező, távoktatás tagozatos hallgató (intézmény székhelye szerint)	*2 867*	*58 083*	*118 210*

22**. táblázat: **Felsőoktatás, 2011 Forrás: KSH Veszprémi Igazgatóság, Megyei jogú városok 2013. július ksh.hu

Fejér megye jelentősen korábban profitált a felsőoktatás expanziójából, de az utóbbi évek központosító jellegű felsőoktatási politikája újra főváros centrikussá tette a helyi felsőoktatási piacot, ugyanakkor az általános létszámcsökkenés trendje a 2000-es évek második felétől elkezdődött a székesfehérvári képzőhelyeken. A regionális funkciójú helyi felsőoktatás leépülőben, a székesfehérvári műszaki felsőoktatás rendezésére intézményi összevonásra lett szükség a korábbi Nyugat-Magyarországi Egyetem (NYME) Geo az Óbudai Egyetem Alba Regia Egyetemi Kar (ÓE AREK) fúziója. A minősített oktatói létszám csökkenése a megyéből jelentős a városfejlődési gátat is jelenthet.

A közép-dunántúli régió műszaki képzési aránya 2001-ben az országos átlagnál messze egészségesebb volt: 23,91 műszaki, egyharmad társadalomtudományi, egyharmad közgazdasági, és 8 % bölcsész képzésével jól tudta

kiegészíteni a helyi társadalom szükségleteit. 2013-ra lenullázódott a tanárképzés, nincs társadalomtudományi képzés, gazdaságtudományi és társadalomtudományi képzésre mintegy 1400 fő került be a 3034 felvettből a régióban. A fenti adatok azt mutatják, hogy a térségben a műszaki képzés 60 %-ot ér el, a 2013.évi felvételikben.

2011-ben Fejér megye felsőoktatási 22 kutatóhelyéből 13 a Kodolányi János Főiskolán (KJF) volt. (Veszprém 25, Komárom-Esztergom 9). Ebből Székesfehérváron a NYME GEO keretei között maradhat meg néhány hely, a KJF kutatási támogatása megszűntével viszont eltűnhetnek a társadalomtudományi kutatóhelyek.

Miután a felsőoktatás visszaszorulása valós veszély a régió esetében a korábban is az átlagosnál jóval gyengébb kapacitás leépítését az átlagosnál erősebben érinti, ezért a nemzetközi kiszolgáltatottság, versenyképesség-hátrány erősödhet. A kis létszámú hallgatói arány a térség minimális diplomás szükségleteit sem fedezi, kétségessé válik a munkaerőpiac igényeit megfelelően korrigáló helyi intézmény működése.

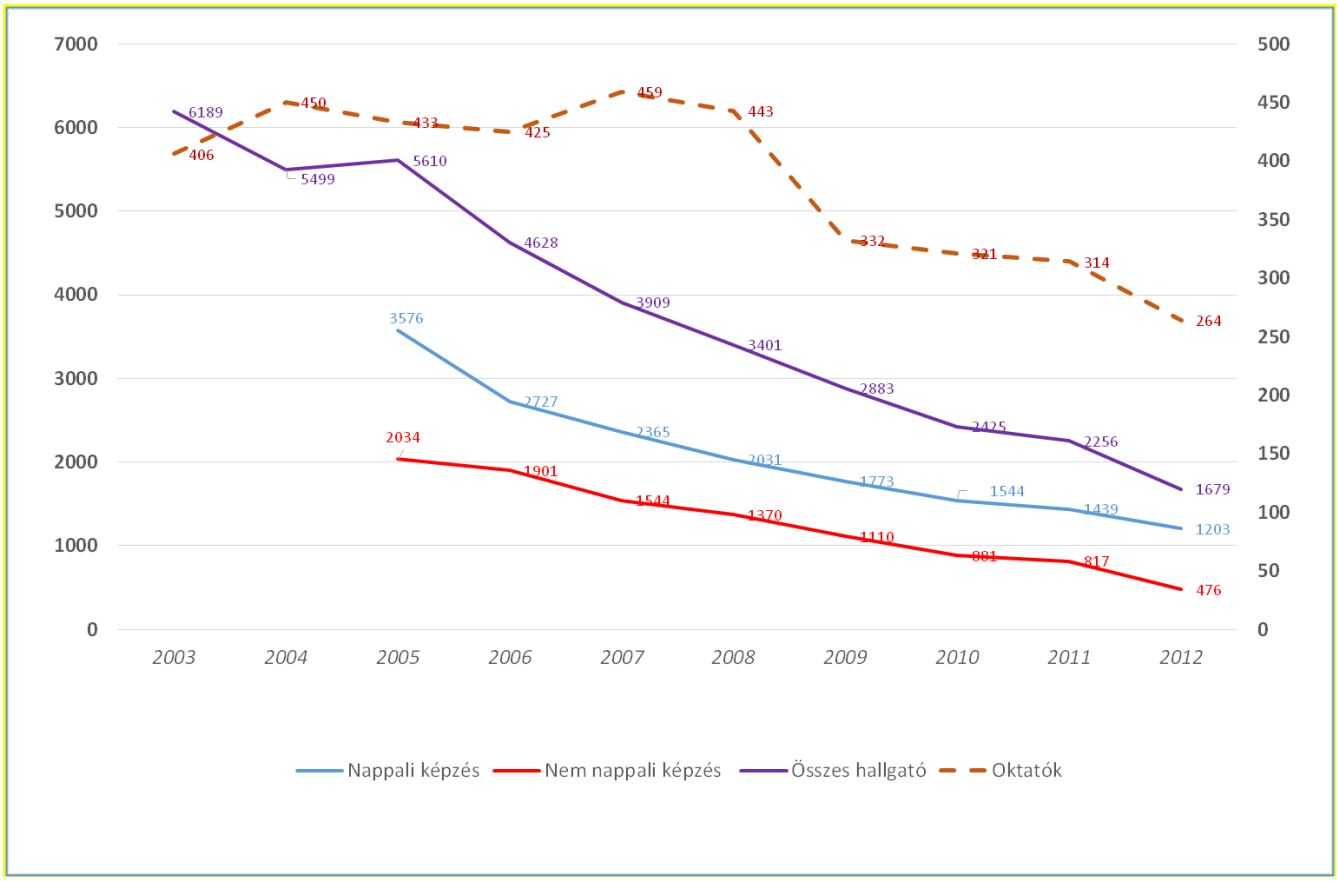

28**. ábra: **A felsőoktatási intézmények hallgatói és oktatói számának alakulása székesfehérvári képzési helyeken 2003-2012
Forrás: KSH-TSTAR

1.8.1.3 Egészségügy

A 2011. évi népszámlálás kérdései között – nem kötelező jelleggel – szerepeltek a tartós betegséggel, illetve fogyatékossággal kapcsolatos kérdések, amelyek alkalmasak a helyi egészségi állapot vizsgálatára. Székesfehérváron 15% mondta magát tartósan betegnek, amely 1 illetve 1,6 százalékponttal alacsonyabb érték a megyei jogú városok és az ország hasonló arányánál. Fogyatékossággal élőnek a székesfehérvári lakosság 3,8%-a mondta magát, amely érték szintén kisebb a nemzeti vagy megyei jogú városi átlagoknál (4,3 ill. 4,6%).

Alapellátás

A háziorvosi szolgáltatások elérhetőségét mutatja az egy háziorvosra, illetve házi gyermekorvosra jutó lakosok száma; Székesfehérvár helyzete 2011-ben az országos és megyei jogú városi átlagnál kissé kedvezőtlenebb (az

országos átlag 104,5% jut egy székesfehérvári háziorvosra). Az 1000 főre jutó háziorvosi megjelenések és látogatások száma jóval alacsonyabb az országos/MJV átlagoknál (82% / 92%), ugyanakkor ennek fordítottja tapasztalható a gyermekorvosi ellátások hasonló adatában (154% / 112%).

	Székesfehérvár	MJV-k együtt	Ország
Tartósan beteg személy	15 096	324 756	1 648 424
Fogyatékossággal élő személy összesen	3 860	86 503	456 638
Működő háziorvos	*43*	*980*	*4 926*
A háziorvosi ellátásban a megjelentek és a meglátogatottak összesen, eset	*479 448*	*10 471 482*	*57 514 186*
Egy háziorvosra jutó betegforgalom, eset	*11 150*	*11 024*	*11 676*
Működő házi gyermekorvos	20	415	1 516
A házi gyermekorvosi ellátásban a megjelentek és a meglátogatottak összesen, eset	165 363	2 969 491	10 588 646
Egy házi gyermekorvosra jutó betegforgalom, eset	8 268	7 358	6 985
Egy háziorvosra és házi gyermekorvosra jutó lakos	1 616	1 502	1 546

23**. táblázat: **Egészségügy, 2011 Forrás: KSH Veszprémi Igazgatóság, Megyei jogú városok 2013. július ksh.hu

Humán Szolgáltató Intézet

Az intézet feladata az egészségügy területén a háziorvosi, házi gyermekorvosi, fogorvosi, iskola- és ifjúság egészségügyi ellátás, körzeti és iskolai védőnői, az önkormányzati intézmények foglalkozás-egészségügyi alapellátása, iskolafogászati ellátás, általános szülészet-nőgyógyászat, ultrahang-diagnosztika, és nőgyógyászati ultrahang-diagnosztika, általános csecsemő és gyermekgyógyászat ellátása, hajléktalanok háziorvosi ellátása, fogászati röntgen, valamint a fogorvosi hétvégi ügyelet működtetése.

2013. évben az egészségügyi alapellátás működtetését az Önkormányzat 14 rendelőjében 38 háziorvos, 21 házi gyermekorvos és 20 fogorvos, 8 iskola-fogorvos, 29 védőnő (2013. szeptember 1-jétől), 21 iskola-védőnő látja el, valamint 4 orvos gondoskodik az iskola-egészségügyi, 2 orvos a foglalkozás egészségügyi, és 4 orvos a fogszabályozás ellátásról.

Az Önkormányzat egészségfejlesztési terve céljainak megvalósítása érdekében alkalmazásra került egy egészségfejlesztő szakember, aki mindennapos kapcsolatban áll a lakosságot közvetlenül elérő védőnőkkel, köznevelési intézményekkel, valamint a Polgármesteri Hivatal irodáival és az önkormányzati képviselőkkel. Az egészségfejlesztési programok, előadások, kezdeményezések a „megelőzés jobb, mint a gyógyítás” alapelve mentén szerveződnek. A feladatok megvalósítása során partnerként jelennek meg a családok, oktatási intézmények, munkahelyek, az egészségügyi ellátórendszer, és a helyi formális és informális közösségi szerveződések képviselői, hogy támogassák a döntéshozatali és megvalósítási folyamatokat.

Szent György Kórház

A megyeszékhelyen elérhető működő kórházi ágyak mindössze 1,9%-át jelentik az országos értéknek, ugyanakkor lakosságszámra vetítve majdnem háromszorosa annak, kismértékben meghaladja a megyei jogú városok átlagát is. Átlagos ápolási időtartam szintén alacsonyabb a két vizsgált területi értékhez képest, ágykihasználtságban azonban az országos átlagot még nem sikerült meghaladni.

Működő kórházi ágy	Székesfehérvár	MJV-k együtt	Ország
összesen	1 326	28 686	71 160
tízezer lakosra jutó	203,5	191,4	71,0
Az ápolás átlagos időtartama, nap	5,7	6,7	7,9
Ágykihasználás, %	74,5	69,6	76,0

24**. táblázat: **Kórházak, 2011 Forrás: KSH Veszprémi Igazgatóság, Megyei jogú városok 2013. július ksh.hu

A Fejér Megyei Szent György Egyetemi Oktató Kórház a régió és a térség egyetlen olyan kórháza, amely az egészségügyi szakellátás csaknem teljes spektrumát nyújtja mind a diagnosztika, mind a terápia tekintetében, a nap 24 órájában.

A Fejér Megyei Szent György Egyetemi Oktató Kórház alapvető feladata a székesfehérvári, abai, gárdonyi, sárbogárdi, enyingi és móri kistérség lakosainak egészségügyi szakellátásának biztosítása. A jelenlegi területi ellátási kötelezettség 285 ezer és 716 ezer lakos (!) közötti, szakterülettől és progresszivitási szinttől függően. Az intézmény fekvőbeteg osztályainak működési engedélyei általánosságban a progresszivitás III. szintjére szólnak. A Kórházban megtalálhatóak mindazon szakmák, amelyet - a 60/2003 ESzCsM rendelet- a sürgősségi ellátás SO1 szintjének szakmai hátterének deklarál. A sürgősségi betegellátás és az intenzív ellátás területén nincs meghatározott területi ellátási kötelezettség, az intézménynek valamennyi hozzá forduló beteget el kell látnia. Ez a gyakorlatban Fejér megye nagy részét és azon túlnyúlóan a közeli települések betegeit jelenti. Mint a betegforgalmi adatokból kitűnik, a napi sürgősségi betegforgalom átlag 93 esetet jelent, amelynek diagnosztikai és fekvőbeteg hátterét az intézmény a nap 24 órájában biztosítja. A területi ellátási kötelezettség több szakterületen is megye határain túl nyúlik.

A kórház a Dunántúl legnagyobb egészségügyi intézménye, 2 575 dolgozó - köztük több mint 400 orvos, valamint 1 400 szakdolgozó - részvételével folyik 1 714 ágyon, évente több mint hatvanezer fekvő beteg gyógyítása, ápolása. A szakrendelőkben évente 1 621 000 orvos-betegtalálkozás zajlik. 35 orvosi szakterületen 42 irányítási egységbe szervezve folyik a betegellátás, melyet számos háttérszolgáltató egység munkája támogat.

Szervezeti Egység	Ágyak	Ágykih. %	Átlagos ápolási nap	Összes eset	Ágy	Eset/Ágy
Bel. I.	89	84%	7,20	2 430	105	23,14
Bel. II.	116	92%	1,19	4 794	116	41,33
Bel. III.	26	104%	12,50	501	26	19,27
Általános sebészet	67	71%	5,70	2 041	67	30,46
Érsebészet	20	85%	6,90	808	20	40,40
Traumatológia	100	68%	5,65	2 199	100	21,99
Idegsebészet	20	58%	7,20	374	20	18,70
Gyermeksebészet	10	55%	2,70	484	10	48,40
Szülészet- Nőgyógyászat	85	63%	3,26	4 086	85	48,07
Csecsemő- és gyermekgyógyászat	123	59%	3,44	5 121	123	41,63
Fül-orr-gégészet	28	51%	2,00	1 825	28	65,18
Bőrgyógyászat	15	52%	5,20	348	15	23,20
Szemészet	20	47%	2,60	728	20	36,40
Neurológia	64	85%	5,44	1 768	56	31,57
Orthopédia	30	79%	8,20	790	30	26,33
Urológia	20	57%	3,50	924	20	46,20
Onkológia	30	38%	2,10	2 732	30	91,07
Reumatológia	25	61%	10,30	334	25	13,36
Központi Aneszteziológiai és Intenzív Betegellátó Osztály	21	85%	7,70	656	21	31,24
Infektológia	40	64%	5,10	1 262	40	31,55
Sürgősségi Betegellátó Osztály	32	67%	0,89	3 941	24	164,21
Pszichiátria	70	60%	10,88	2 629	70	37,56
Pulmonológia Szfv.	64	62%	5,90	1 568	64	24,50
Kórbonctan-kórszövettan	0		3,80	321	0	0,00
Krónikus Osztály	75	87%	28,00	642	65	9,88
Krónikus Osztály Csákvár	69	82%	21,00	1 103	69	15,99

Szervezeti Egység	Ágyak	Ágykih. %	Átlagos ápolási nap	Összes eset	Ágy	Eset/Ágy
Tüdőgyógyászat Csákvár	54	77%	24,60	515	54	9,54
Krónikus Osztály Mór	41	0%	18,30	349	16	21,81
Ápolási Osztály	30	94%	75,30	302	30	10,07
Ápolási Osztály Mór	29	0%	108,40	161	29	5,55
Kardiológia Rehab.	25	74%	14,80	350	25	14,00
Mozgásszervi Rehab. Csákvár	67	76%	23,20	932	67	13,91
Egynapos sebészet Mór	0	0%	0,00	142	0	0,00
Egynapos traumatológia Mór	0	0%	0,00	376	0	0,00
Egynapos nőgyógyászat Mór	0	0%	0,00	80	0	0,00
Egynapos szemészet Mór	0	0%	0,00	341	0	0,00

25**. táblázat: **A SZGYEOK Kórház kapacitása (2013. április 1.-i adatok alapján): Ágyak száma, ágykihasználtság, átlagos ápolási nap, illetve eset számok: összes eset, egynapos eset, eset/ágy szakmánként Forrás: FM SZGYEOK

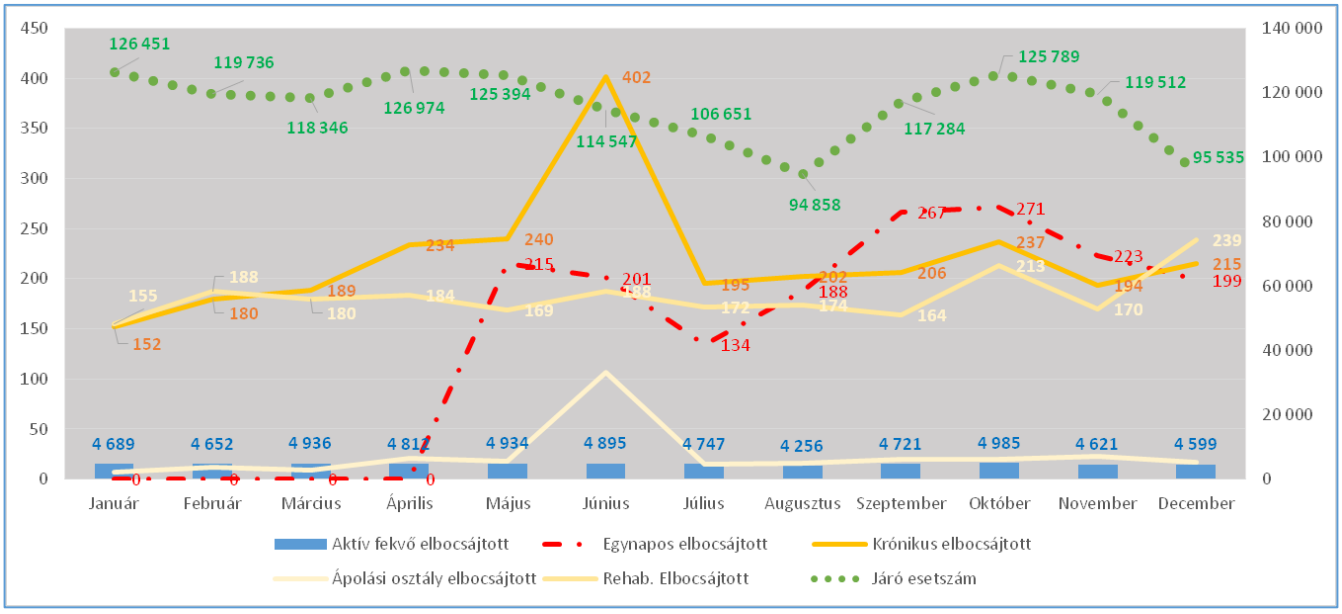

29**. ábra: **2013 január-december közötti havi betegforgalom alakulása Forrás: FM SZGYEOK

1.8.1.4 Szociális közszolgáltatások

Bölcsődei ellátás és családi napközik

Székesfehérváron 7 bölcsőde (6 önkormányzati fenntartású és 1 alapítványi) működik, jelenleg 452 + 84 engedélyezett férőhellyel (8 férőhely emelkedésre 2012. decemberében került sor.). A bölcsődei férőhelyek száma folyamatosan emelkedett az intézményi bővítéseknek, fejlesztéseknek, valamint jogszabály változásnak köszönhetően.

év	bölcsődék száma	bölcsődébe beírt gyermekek száma (fő)	szociális szempontból felvett gyerekek száma (munkanélküli szülő, veszélyeztetett gyermek, nappali tagozaton tanuló szülő) (fő)	működő összes bölcsődei férőhelyek száma (fh)
2008	**7**	**466**	**135**	**380**
2009	**7**	**448**	**136**	**380**
2010	**7**	**448**	**155**	**488**
2011	**7**	**411**	**116**	**500**
2012	**7**	**471**	**144**	**536**
2013	**7**	**449**	**9(?)**	**536**

26**. táblázat: **Bölcsődei ellátás Forrás: TeIR, KSH Tstar, helyi adatgyűjtés

A szakmai irányelveknek megfelelően a bölcsődések beszoktatása fokozatosan történik, a feltöltöttség folyamatos. A jogszabályi előírás szerint egy bölcsődei csoportban gondozott gyermekek engedélyezett számát leginkább a fogyatékos és egészséges kisgyermekek létszáma, valamint a kisgyermekek kora határozza meg. Az Önkormányzat segítve a kisgyermekes családok megélhetését, nem élt a bölcsődei gondozási díj bevezetésének lehetőségével.

év	családi napköziben engedélyezett férőhelyek száma (fő)	családi napköziben gondozott gyermekek száma (fő)	családi napközi térítési díj támogatásában részesültek száma (fő)
2008	14	16	0
2009	28	22	0
2010	61	47	1
2011	119	88	10
2012	140	n.a.	5
2013	150	n.a.	4

***27**. táblázat: **Családi napköziben gondozottak** Forrás: TeIR, KSH Tstar, Önkormányzati adatok*

év	önkormányzati bölcsődékben helyhiány miatt visszautasítottak száma (fő)
2008	92*
2009	126*
2010	103
2011	125
2012	101
2013	125

***28.** táblázat: **Bölcsődei helyhiány miatt visszautasítottak számának alakulása** Forrás: Önkormányzati adatok*

2013. évben jelenleg 22 családi napköziben 150 az engedélyezett férőhelyek száma.

A gyermekek napközbeni ellátásának minősül a bölcsődei és óvodai ellátásban nem részesülő, továbbá az iskolai oktatásban részesülő gyermeknek az iskola nyitvatartási idején kívüli, valamint az iskolai napközit vagy tanulószobai ellátást igénybe nem vevő gyermek családi napköziben történő, nem köznevelési célú ellátása, amelyek elsősorban a magasabb jövedelemmel rendelkező családok gyermekei számára biztosítanak elhelyezési lehetőséget, tekintettel a fizetendő térítési díjak összegére.

Krízishelyzetben lévő gyermekek részére a helyettes szülői ellátás biztosított 8 férőhelyen 3 helyettes szülőnél. Ezen ellátásban 2009. évben 11 gyermek került elhelyezésre, azóta ilyen irányú igény nem merült fel. A krízishelyzetben lévő gyermek anyukával együtt a Családok Átmeneti Otthonában kap szükségletének megfelelő ellátást.

Fogyatékkal élők

Az Önkormányzat fenntartásában működő Frim Jakab Képességfejlesztő Otthon 2012. évben 26 fővel kötött megállapodást fogyatékos személyek nappali ellátására, nemek szerinti megoszlásuk 16 fő férfi és 10 fő nő. 2012. évben az engedélyezett 35 férőhelyen átlagosan 20 fő/nap fogyatékos személy ellátását biztosították, akik életkora 23-41 év közötti volt.

Az ellátottak értelmi fogyatékosságához társuló egyéb egészségügyi problémák az Önkormányzati intézményben: mozgásfogyatékos: 2 fő; hallásfogyatékos: 3 fő, pszichiátriai beteg: 7 fő; emésztőszervi beteg: 3 fő; cukorbeteg: 1 fő, epilepsziás: 6 fő; autista: 3 fő, pajzsmirigy rendellenesség: 1 fő, halmozottan fogyatékos: 2 fő.

A Szent Kristóf Ház összesen 34 fő – napi átlag 25 fő –, a Viktória Rehabilitációs Központ összesen 25 fő ellátottról gondoskodott 2012. évben. A férőhely kihasználtság a Szent Kristóf Házban 100 %-os, a nagy számban családjukkal, viszonylagos elszigeteltségben, elzártságban élő fiatalok körében egyre nagyobb igény mutatkozik a nappali szolgáltatás iránt.

Hajléktalanok

Az önkormányzati fenntartású Kríziskezelő Központ átmeneti szállásain a férőhelyszám kihasználtsága 95,77%-os volt 2012-ben. Az utcai szolgáltatást igénybevevők száma 2012. évben 230 fő, a nappali ellátásra 2012. december 31-ig 224 fő kötött Megállapodást. A Családok Átmeneti Otthonában 5 család (anya + gyermekek) van elhelyezve. Az ellátott intézményrendszertől való végleges leválásának előkészítése, az önálló életvezetés elősegítése, megteremtése érdekében a Kríziskezelő Központ kezelésében van három – u.n. „kiléptető lakás" –, melyekben 11 fő részére biztosítanak elhelyezési lehetőséget.

A Kríziskezelő Központ 2012. évi felmérése alapján Székesfehérvár közigazgatási határán belül az alábbi nem lakás céljára szolgáló építmények nyújtanak menedéket a hajléktalan személyek számára:

- *Sátrakban élők* sátrakat általában építési sittekből, építési hulladékból készítenek. Fűtést az erdő biztosítja, a Gaja patak nyáron a tisztálkodás lehetőségét nyújtja. Az ivóvizet a sátorlakók a közkutakról viszik, vagy intézményektől kapják. A sátrak jellemzően kolóniát alkotnak. Ellátottak átlagos száma: 43 fő.
- *Romos, lakhatásra alkalmatlan építményekben* jelentős számban élnek hajléktalanok. Az épületekben közüzemi szolgáltatás nincs. Az ingatlanok a város különböző pontjain találhatók. Napközbeni tartózkodásra kevésbé alkalmasak, a hajléktalanok többsége döntően éjszakai szállásként használja. Ellátottak átlagos száma: 17 fő.
- *Éjszakáikat effektíven az utcán, közterületen töltők* alkalmi búvóhelyet keresnek, ehhez leggyakrabban a panelházak lépcsőfeljárói szolgálnak. Előfordul, hogy erkélyek, lépcsők alá vagy időjárástól védett egyéb helyekre húzódnak be. Ellátottak átlagos száma: 36 fő.
- *Zártkertben élők* egyedül vagy élettársi kapcsolatban, lakásnak nem minősülő, elhanyagolt telken lévő építményben tartózkodnak. Néhányan munkaviszonnyal rendelkeznek. Ellátottak átlagos száma: 19 fő.
- *Garázsban élők* általában a nagyobb lakótelepek környékén elhelyezkedő garázssorokban találhatók, a helyiségeket a hajléktalanok lakás céljára bérlik. A garázsokban áram van, többségük közelében ivóvíz vétele lehetséges. Fűtésüket gázkályhával, ill. elektromos radiátorral, néhány esetben vegyes tüzelésű kályhával biztosítják. Ellátottak átlagos száma: 12 fő.
- *Magáningatlanok területén*, nem lakás céljára épült építményekben élők (szívességi lakók). Ellátottak átlagos száma: 15.

Székesfehérváron működik a Kéznyújtás a Rászorultakért Közhasznú Alapítvány fenntartásában a *Hajléktalanok Átmeneti Szállása* országos ellátási területtel, mely intézmény 150 férőhelyen hajléktalanok átmeneti szállását és 50 férőhelyen éjjeli menedékhelyet biztosít. Az intézmény további szolgáltatása még az étkeztetés, nappali ellátás keretén belül nappali melegedő 50 férőhellyel. Az intézményben Székesfehérvárról, ill. térségéből, valamint távolabbi országrészből érkező személyek kerültek elhelyezésre.

A téli krízisidőszakban a teajárat szolgáltatásait a város területén jelenleg 13 állomáshelyen vehetik igénybe az ellátottak. Célja az alapvető fiziológiás szükségletek kielégítése mellett, az ellátottal való szoros kapcsolattartás. A teajáratot 2009. évben 6 741 esetben, míg 2010. évben 7 875, 2011. évben 6 254, és 2012. évben 6 324 esetben vették igénybe.

Szociális alapellátások

A városban a szociális ellátó hálózat teljes vertikuma kiépült és működik, kihasználtságuk azonban eltérő. Az idősek nappali elhelyezését szolgáló intézmények jelentős, 2001-től növekvő szabad kapacitásokkal rendelkeznek. Ezzel szemben az önkormányzati kezelésben lévő bentlakásos vagy átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények kihasználtsága 100%-os volt 2005-ig, azóta a kérdéses intézmények túlterheltsége lecsökkent, de 95% körül alakult mindig 2011-et bezáróan. A gondozottak összlétszáma 2009-ig csökkeni kezdett, majd a nem önkormányzati

fenntartású intézmények jelentősnek mondható kapacitásfejlesztése miatt 2010-től újra növekedett (+33 százalékpont növekmény!) – a kihasználtság pedig intézményi összesítésben 90%-ra esett.

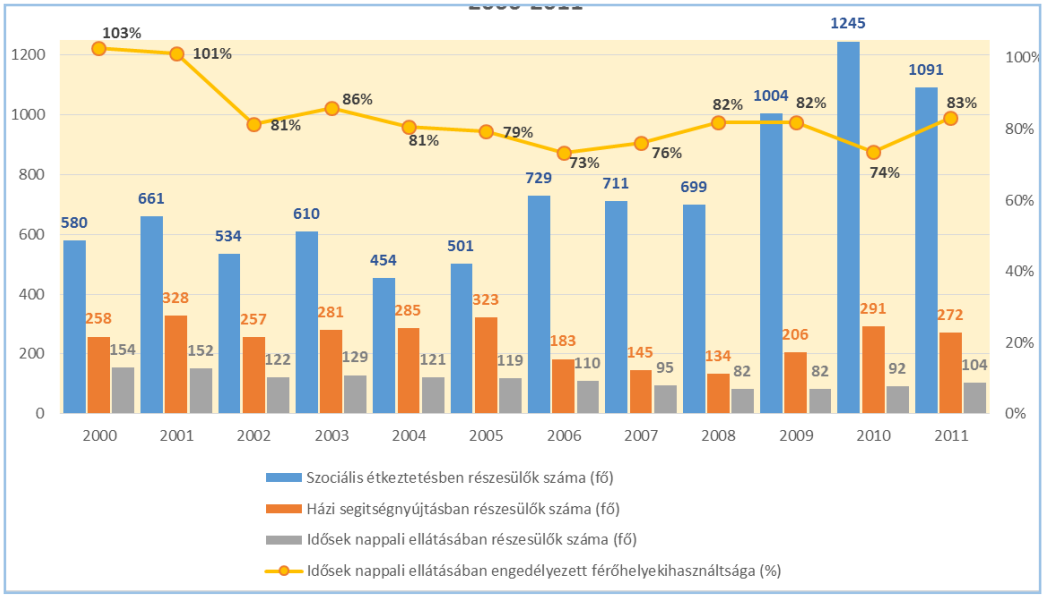

***30**. ábra: **Szociális intézmények kihasználtsága I. 2000-2011** Forrás: SZMJV Önkormányzat*

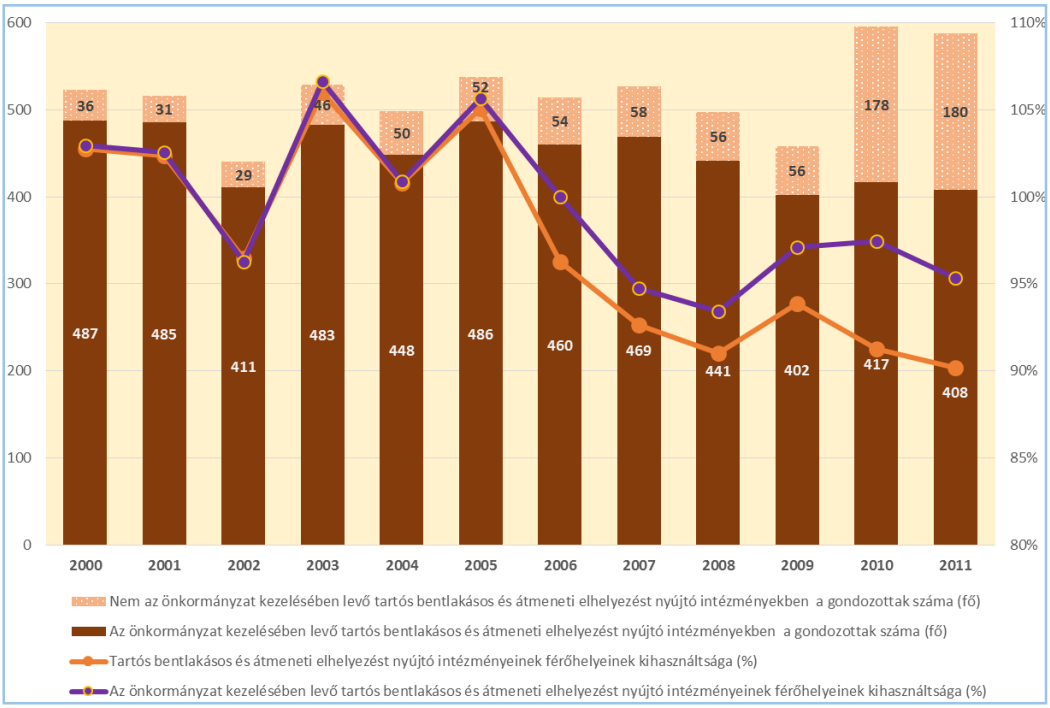

***31**. ábra: **Szociális intézmények kihasználtsága II. 2000-2011** Forrás: SZMJV Önkormányzat*

Önkormányzatok közötti, illetve térségi, területi társulásokkal való partnerség

Társulási megállapodás szervezete -*Székesfehérvári Többcélú Kistérségi Társulás*

- szociális alapszolgáltatási feladatokra (családsegítés; házi segítségnyújtás; jelzőrendszeres házi segítségnyújtás – 2014-től már állami feladattá válik, EMMI Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság látja el),
- gyermekjóléti alapellátásokra (gyermekjóléti szolgáltatás; gyermekjóléti központ; gyermekek napközbeni ellátása; helyettes szülői hálózat),

- egészségügyi feladatokra (gyermek-és háziorvosi ügyelet)

Közös házi gyermekorvosi, iskolai és felnőtt fogászati ellátásra az Önkormányzat a környező kistelepülésekkel közös feladat-ellátási szerződést kötött (Csór, Moha, Pátka, Sárkeresztes és Zámoly).

A társulás 2005. május 6. napján alakult meg 18 önkormányzat képviselőtestülete által elfogadott társulási megállapodással, melynek körébe tartoznak: Csór, Füle, Iszkaszentgyörgy, Jenő, Kőszárhegy, Lovasberény, Moha, Nádasdladány, Pátka, Polgárdi, Sárkeresztes, Sárkeszi, Sárszentmihály, Szabadbattyán, Székesfehérvár, Úrhida, Vereb (később kilépett), Zámoly települések. Bakonykúti később társult a kistérséghez. A Társulás szakfeladat szerinti alaptevékenységei között már a kezdetektől szerepelnek a családsegítés, a gyermekjóléti szolgáltatás és az egészségügyi ellátás feladatai.

A székesfehérvári kistérség területe 667.1 km^2, népsűrűsége a 2012. év végi állandó lakosságszám alapján 204,3 fő/ km^2, amelyek alapján a közép-dunántúli régió egyik legnagyobb és legsűrűbben lakott kistérségének számít, közel kétszeresen meghaladva az országos átlagot. Lakónépessége 2012. év végén 134 517 fő volt, ebből 70 359 nő és 64 158 férfi. Az eltartott népesség aránya 42,36 %, kedvezőbb érték az országos, regionális és megyei átlagnál, a gyermeknépesség eltartottsági rátája 19,45 %, az idős népességé pedig 22,9 %, ami kedvezőbb képet mutat az országos átlaghoz képest. A 14 év alatti gyermekek aránya a teljes lakosság körében 13,67 %, a 15-59 éves korosztályé 63,39 %, a 60 éven felüli időseké pedig 22,95 % . A 2012. évi adatok alapján megállapíthatjuk, hogy az elmúlt 10 évben a kistérséget országos átlagnál jóval kisebb mértékben sújtotta a demográfiai helyzet romlása, ami a 14 év alatti gyermekek lassabban csökkenő arányát jelenti. Ugyanakkor a 60 év felettiek arányának növekedése meghaladja mind a megyei, vagy az országos növekedési átlagokat.

A szociális ellátórendszerek kiépítése jól látható módon a kistérségben szoros összefüggésben van a településszerkezettel, az ott élő népesség korösszetételével, demográfiai jellemzőivel, gazdasági és foglalkoztatási lehetőségeivel. ***A székesfehérvári kistérségben a kisebb lélekszámú településeken elsősorban az idősek gondozása, míg Székesfehérváron az idősek mellett a gyermekek ellátása és a hajléktalan-ellátás okoz nagyobb kihívást.***

A családsegítő szolgáltatás/adósságkezelési szolgáltatást (Székesfehérvár és 9 társult község számára) igénybevevők száma az elmúlt évek jelentései alapján a 2010. II. félévhez képest négyszeresére duzzadt. A családsegítés szakmai létszámnormája a kistérségben nem éri el a jogszabályban előírtakat, a családsegítő szolgáltatást lényegesen kevesebb szakember látja el.

A házi segítségnyújtás keretében térítésköteles gondozási szolgáltatást nyújt Székesfehérvár és 10 társult község számára, a felmért gondozási szükséglet vizsgálatok bizonyítják, hogy a 4 órát meghaladó gondozási óra jelentős emelkedést mutat. A szakmai létszámnorma itt igazodik a jogszabályban előírtakhoz.

Gyermekjóléti szolgáltatatás és Gyermekjóléti Központ (Székesfehérvár és 9 társult község számára) szakmai létszámnormája szintén nem éri el a jogszabályban előírtakat.

1.8.1.5 Közösségi művelődés, kultúra

Az önkormányzattól átvállalt kulturális feladatok ellátásának teljesítésére jelenleg 15 szervezettel történik együttműködés közszolgáltatási szerződés, illetve közművelődési megállapodások keretében. A 15 szervezet többsége civil kulturális egyesület vagy társaság, de három művelődési ház és az egyházmegye is tagja az együttműködéseknek: Vox Mirabilis Közhasznú Kulturális Egyesület; Alba Regia Vegyeskar Egyesület; Aranybulla Könyvtár Alapítvány; Ars Musica Zenebarátok Egyesülete; Fehérvári Kézművesek Egyesülete; Gárdonyi Géza Művelődési Ház és Könyvtár Egyesület; Hermann László Vonószenekari Egyesület; KÖFÉM Oktatási és Közművelődési Központ Np-Kft.; Primavera Vegyeskórus Egyesület; Székesfehérvári „Bakony" Népzenei Együttes Egyesület; Székesfehérvári Egyházmegye; Székesfehérvári Ifjúsági Fúvószenekar Egyesület; Székesfehérvári

Művészek Társasága; Vasutas Országos Közművelődési és Szabadidő Egyesület Vörösmarty Mihály Művelődési Háza; Vörösmarty Társaság).

A Szent István Emlékév alkalmából 2013. augusztusában Székesfehérvárra kihelyezett kormányülésen a Nemzeti Emlékhely kapcsán döntés született a királyi koronázó bazilikát bemutató látogató- és tájékoztatóközpont, valamint kőemlék-kiállítóhely létrehozásáról. Az azóta eltelt időszakban a Kormány 1832/2013. (XI. 15.) számú határozatával döntött a Székesfehérvári Nemzeti Emlékhely ápolására, megóvására és bemutatására szolgáló Árpád-ház Program támogatásáról és a hozzá kapcsoló, 2013-2038. közötti időszak fejlesztési projektjeiről. A kiemelkedően fontos örökség védelmében induló program tudományos kutatás és fejlesztés megindítását is tartalmazza. A megvalósítás érdekében irányító testület felállítására és részletes koncepció kidolgozására kerül sor. A cél az, hogy 2022-ben az Árpád-ház európai rangjához méltó és emlékezetes módon ünnepelhessük meg az Aranybulla kiadásának 800. évfordulóját, illetve 2038. augusztus 15-én Szent István halálának 1000. évfordulóját.

Muzeális intézmények

Szent István Király Múzeum

Az 1997. évi CXL. törvény módosításáról szóló 2012. évi CLII. törvény 30. §-a alapján a megyeszékhely megyei jogú városok területén lévő megyei múzeumok, valamint azok megyeszékhely megyei jogú városok területén lévő tagintézményei 2013. január 1. napjától a feladat ellátásához rendelkezésre álló személyi, tárgyi és pénzügyi feltételek egyidejű átadásával a megyei intézményfenntartó központoktól a megyei jogú városok fenntartásába kerültek. Így a Fejér Megyei Múzeumok Igazgatósága 2013. január 1. napjától Szent István Király Múzeum néven működik Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzata fenntartásában. A törvényi rendelkezés értelmében a múzeumi feladatok ellátásához rendelkezésre álló vagyon *állami tulajdonban maradt*.

A korábbi 19 kiállító és kutatóhelyből álló megyei intézményrendszer fenntartói szempontból szétdarabolódott, de a SZIKM szakmai felügyeleti funkciója a nem megyeszékhelyi fenntartású egységek felett ma is fennáll (Csók István Múzeum - Cece, Gótikus lakótorony - Szabadbattyán, Intercisa Múzeum - Dunaújváros; Néprajzi Ház - Sukoró; Pákozdi Csata Múzeum –- Pákozd, Sárréti Tájház - Füle, Vörösmarty Múzeum - Kápolnásnyék). A múzeum négy tudományterület leletanyagait gyűjti, rendszerezi, kutatja és mutatja be. Küldetése a régészet, a néprajz, a képző és iparművészet, a helytörténet tárgyi és szellemi örökségének gyűjtése, feldolgozása, kutatása, konzerválása, megőrzése és bemutatása.

A SZIKM telephelyei: Szent István Király Múzeum Kiállítóhelye, Középkori Romkert, Régi Vármegyeháza, Budenz-Ház - Ybl Gyűjtemény, Schaár Erzsébet Gyűjtemény, Fekete Sas Patika Múzeumi Kiállítóhely, Palotavárosi Kiállítóhely (skanzen), Gorsium Régészeti Park és Szabadtéri Kiállítás. Egyéb, a feladatellátást szolgáló további ingatlanok: Csók István Képtár, Régészeti raktár.

Az intézmény közfeladatai: gondoskodik a kulturális javak meghatározott anyagának folyamatos gyűjtéséről, nyilvántartásáról, megőrzéséről és restaurálásáról, tudományos feldolgozásáról és publikálásáról, valamint kiállításokon és más módon történő bemutatásáról, közművelődési és közgyűjteményi feladatok ellátásáról. Végzi a megelőző és a mentő feltárásokat, továbbá az ehhez kapcsolódó egyéb régészeti szaktevékenységeket, gyűjtőkörében szakmai tanácsadást folytat a muzeális intézmények szakmai együttműködése, munkájuk összehangolása, valamint az egyéb kulturális javak védelme érdekében, részt vesz a szellemi kulturális örökség védelmével kapcsolatos helyi tevékenységek koordinálásában és szakmai támogatásában, muzeológiai, múzeumpedagógiai, képzési és restaurálási szakmai-módszertani központként működik.

SZMJV Önkormányzata 2013. május 1. napjától létrehozta a Székesfehérvár-Tác Önkormányzati Társulást (134/2013. (IV.12.) Kgy.-i határozat), azzal a céllal, hogy a Gorsium Régészeti Park és Szabadtéri Kiállítás keretében biztosítsa az1997. évi CXL. törvényben meghatározottak szerint a kulturális javak meghatározott anyagának

folyamatos gyűjtését, nyilvántartását, megőrzését és restaurálását, tudományos feldolgozását és publikálását, valamint kiállításokon és más módon történő bemutatását. Gorsium 2013. június 1. napjától a Szent István Király Múzeum telephelyeként működik.

Városi Képtár- Deák Gyűjtemény

Központi épületei mellett telephelyei: Pelikán Galéria, Kollektív Műterem, Hetedhét Játékmúzeum.

A Deák Gyűjtemény három belvárosi műemlék jellegű épület összenyitásával létrehozott kiállítóhely, gyűjteménye jelentős helyet foglal el a magyarországi XX. századi művészetet bemutató kollekciók között, a modern magyar festészet legfontosabb irányzatait a századelőtől a 60-as évekig szinte teljességében mutatja be. A Pelikán Galéria szakmai társműködtetője a Székesfehérvári Művészek Társasága. A Hetedhét Játékmúzeumban Moskovszky Éva polgári játékgyűjteménye és Réber László grafikai hagyatéka található.

Az intézmény közfeladatai közé tartozik: az alapító szándéka szerint Deák Dénes hagyatéka őrzése és gondozása, lehetőség szerint a törzsgyűjtemény gyarapítása. Emellett a kultúrtörténeti játék- és babagyűjtemény őrzése, gondozása és kiállítása, kiadványokban való népszerűsítése, lehetőség szerint a törzsgyűjtemény gyarapítása. A Képtár állandó kiállításon mutatja be múzeumi gyűjteményét illetve tevékenységével kapcsolatos közművelődési tevékenységet folytat (ismeretterjesztés, előadások, koncertek) valamint a város képzőművészeti életének szervezésében tevékenyen részt vállal (vásárlások, művésztelepek működtetése, kiadványok mecénálása). Működteti a Pelikán Galériát, ahol a kortárs és helyi művészetet bemutató kiállításokat szervez továbbá a Kollektív Műtermet, ahol lehetőség van a művészeknek alkotótevékenységük folytatására. Az intézmény szervezője a Kortárs Művészeti Fesztiválnak illetve a Fehérvári Művésztelepnek.

Egyházmegyei múzeum

Az 1938-ban megszervezett Egyházmegyei Múzeum a székesegyházi kincstár javain túl a plébániák liturgikus remekeit is a nagyközönség elé tárta, bemutatva ezzel egy egész terület hitéletének tárgyi emlékeit. Az 1998-ban újjászervezett kiállítás új helyen, a püspöki palotával szemközt, a hajdani ferences kolostor emeleti részén hasonló tematikával várja a látogatókat. Az elsősorban a liturgikus ötvös- és textiltárgyakra, valamint festményekre és szobrokra koncentráló törzsanyag 2009 nyarától megújult formában látogatható. A gyűjtemény legértékesebb, megtekinthető darabja Szent István király fejereklyetartója.

Magyar Műszaki és Közlekedési Múzeum Alumíniumipari Múzeuma

A székesfehérvári múzeumi gyűjtemény ismeretanyaga visszanyúlik az első bauxittal kapcsolatos írásos dokumentum 1807. évi megjelenéséig. A Magyar Alumíniumipari Múzeum felügyelete alá tartozik a gánti Balás Jenő Bauxitbányászati Múzeum is, amely a külszíni és a mélyművelésű (földalatti) magyar bauxitbányászat történetét, termelőeszközeinek és művelési technológiájának fejlődését mutatja be. A központi épület kiállítása a magyar bauxittelepek felkutatását, a bauxit előfordulások 20. század eleji feltárásától a kialakult vertikum fejlődését, valamint az alumíniumból készült termékeket mutatja be. Külön kiállításként látható a Magyarország bauxit-előfordulásait bemutató kőzetgyűjtemény. Emellett a központi épületben megtekinthető egy festmény kiállítás, érem- és plakettgyűjtemény. Ugyanitt mintegy 6400 kötetes, nagyrészt szakirodalmi könyvtár - amely a vertikum valamennyi területét felöleli - áll az olvasók és az érdeklődők rendelkezésére.

Bory Vármúzeum és Képtár

Bory Jenő székesfehérvári születésű és itt élő építész, szobrász, festő illetve felesége egyedülálló művészeti alkotása, a család örököseinek tulajdonában álló öreghegyi Bory-vár, amely az építész munkáinak modelljeit, szobrait, saját és felesége valamint neves magyar művészek festményeit mutatja be amellett, hogy maga a vár is egy műalkotásnak fogható fel, túlméretezett lakóházként a magyarországi szimbolikus építészet különös példája. A MéhKasAula

Kulturális Egyesület szervezésében másfél évtizede minden májusban megrendezésre kerül a város legnagyobb, kortárs művészeteket felvonultató rendezvénysorozata a Jam Bory-Vár, amely számos városi helyszín mellett továbbra is itt tartja központi eseményeit.

Óragyűjtemény, Székesfehérvár

Székesfehérváron, a belvárosi Kossuth udvarban, az Órajáték épületében 2009-ben Óramúzeum nyílt, Kovács Jenő órásmester hosszú évek kitartó gyűjtő-munkájának köszönhetően. A székesfehérvári Órajáték patinás belvárosi épületének földszintjén három teremben több száz különböző korból származó fali-, asztali-, zseb- és karóra, valamint órás szerszámok, illetve egy 17. századi toronyóra szerkezet is látható.

Tűzoltómúzeum

Székesfehérvár Megyei Jogú Város Hivatásos Önkormányzati Tűzoltóságának Múzeuma a Székesfehérvári Tűzoltó Egylet alakulásának 125. évfordulóján rendezett Országos Tűzoltónap keretében 1998. május 1-jén nyílt meg, azóta is a székesfehérvári tűzoltólaktanyában (Szent Flórián körút 2.) tekinthető meg.

Tejipari Emléktár - Tejipari Történeti Gyűjtemény

A Palotaváros műemléki rekonstrukciója során a fehérvári üzemek vállalták egy-egy épület helyreállításának költségeit. A Rác-templommal szemben lévő, egykori szerb iskola megmentésére az akkori Fejér és Komárom megyei Tejipari Vállalat és a Tejipari Vállalatok Trösztje jelentkezett, és 1988-ban megnyitották az Emléktárat. A kiállítás bemutatja a tejtermelés és -feldolgozás fejlődését a 19. századtól a 20. század elejéig, illetve az egykori szerb iskola épületének történetét.

Dr. Belák Sándor Agrártörténeti Szakgyűjtemény, Székesfehérvár-Csala

Csalapusztán 1989. szeptember 20-án nyílt meg az állandó jellegű agrártörténeti szakgyűjtemény, az intézmény 1991-től múzeumi működési engedélyt kapott, üzemeltetője a Mezőgazdasági Emlékeket Védők Fejér Megyei Egyesülete. A gyűjtemény szabadtéri valamint háromszintes zárttéri bemutatóval fogadja a látogatókat, mintegy 1000 tárgyat, gépet, makettet, modellt és 550 kötetnyi mezőgazdasági szakkönyvet foglal magában. Kiszolgált aratógépek, cséplőgépek, traktorok, fogatos szerszámok és még sok egyéb működő használati eszköz várja az érdeklődőket az ún. „cséplőgép-skanzenben”.

Könyvtári ellátás

Vörösmarty Mihály Könyvtár

Az 1997. évi CXL. törvény módosításáról szóló 2012. évi CLII. törvény 30. §-a alapján a megyeszékhely megyei jogú városok területén lévő megyei könyvtárak 2013. január 1. napjától a feladat ellátásához rendelkezésre álló személyi, tárgyi és pénzügyi feltételek egyidejű átadásával a megyei intézményfenntartó központoktól a megyei jogú városok fenntartásába kerültek, beleértve a könyvtári feladatok ellátását közvetlenül szolgáló, ahhoz szükséges ingó vagyontárgyak, az állomány nyilvántartásban szereplő könyvtári dokumentumok térítésmentes fenntartói tulajdonba kerülését. Így a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár 2013. január 1. napjától Vörösmarty Mihály Könyvtár néven működik Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzata fenntartásában.

Helyi, megyei és országos feladatokat ellátó nyilvános könyvtár, Fejér megyében a legnagyobb ilyen intézmény. Egy központi (Oskola utca 7. - Belváros) és hét tagkönyvtárból áll, utóbbiakból hat a megyeszékhely különböző városrészeiben található (Zentai u. 8. - Öreghegy, Mészöly Géza u. 1. - Ybl.-Szedreskert ltp.-Felsőváros, Budai út. 44-46. - Víziváros, Széna tér 16. - Királykút-Mancz J. ltp., Sziget u. 1. - Palotaváros, Zsolt u. 34. - Vezér utcák-Almássy telep.

Az intézmény közfeladata: gondoskodik a nyilvános könyvtári ellátás biztosításáról, a közművelődési és közgyűjteményi feladatok ellátásáról, az Országos Dokumentumellátási Rendszer keretében működő szolgáltató megyei könyvtár. A megye egész területére vonatkozóan megyei könyvtári feladatokat és pedagógiai valamint tankönyvtári szakkönyvtári feladatokat (III. Béla király téri Tagkönyvtár) is végez. Állományát és szolgáltatásait használói igényének figyelembe vételével folyamatosan fejleszti, gondozza, alakítja, rendelkezésre bocsátja. Szervezi a megye területén működő könyvtárak együttműködését. Alaptevékenységei mellett rendezvényeket, kiállításokat, könyv- és könyvtárhasználati foglalkozásokat, vetélkedőket, irodalom- és könyvtár népszerűsítő rendezvényeket, kiállításokat szervez.

Aranybulla Könyvtár

Területi Művelődési Intézmények Egyesülete által fenntartott volt szakszervezeti művelődési intézmény, általános gyűjtőkörű, nyilvános könyvtár, jelenleg a ráchegyi Köfém lakótelepen működik.

Közművelődési intézmények

Fejér Megyei Művelődési Központ

A Fejér Megyei Művelődési Központ 1960 óta szolgálja Fejér megye közösségi művelődését, segíti a megye területén működő települési önkormányzatok közművelődési feladatellátását, a nemzetiségi és etnikai kisebbségi önkormányzatok, valamint a közművelődési célú civil szervezetek művelődési céljainak megvalósítását. Együttműködik az országos művelődési, szakmai és érdekképviseleti szervezetekkel, és az országos, valamint a helyi civil szervezetekkel. Közművelődési tevékenységgel összefüggő elemzéseket és fejlesztési programokat készít és hasznosít. A térség nemzetközi, országos, megyei közművelődési rendezvényeinek szervezésében vesz részt; koordinálja a kistérségi, megyei, regionális, országos és nemzetközi kulturális kapcsolatokat. Megyei művelődési központ alapfeladatából, szolgáltató funkciójából adódik, hogy rendelkezik szakmai, módszertani könyvtárral és dokumentumtárral, archívuma és irattára több mint 20000 fotót és több száz óra video- és audiofelvételt őriz az elmúlt évek eseményeiről.

Közművelődési programok szervezésével, valamint a megyei közművelődési tevékenységek által egyrészt a megyeszékhelyen, másrészt a kistelepüléseken fontos szerepet tölt be a helyi értékek és a hagyományok megőrzésében, az életminőség javításában. Az intézmény székhelye Székesfehérváron van, így természetes, hogy a város közművelődési tevékenységének szerves része volt a múltban és a jelenben is.

- Művészetek Háza - közösségi művelődési formák, az öntevékeny művészeti és az életkor, az érdeklődés szerint szerveződő körök, színház- és kiállítótermek.
- Mesterségek Háza - kézműves mesterségek megismertetése, bemutatása, programsorozatok, továbbképzések
- Barátság klubmozi - 2013-ban Art Mozi minősítést kapott, 2014 tavaszán pályázati pénzből, jelentős önkormányzati támogatás mellett (több mint 40%) hagyományos filmtekercsről digitális vetítésre és térhatású 3D technológiára való átállás került megvalósítására.

2011-ben Minősített Közművelődési Intézmény Címet elnyert intézmény.

Szabadművelődés Háza

38 éves múlttal rendelkező intézmény, amely 2009-ben az Önkormányzat által fenntartott művelődési házak központja lett. A Fürdő sor 3. melletti épülete mellett az Öreghegyi és Felsővárosi Közösségi Ház a Kisfaludi Közösségi Házzal és az ugyanazon évben újonnan létesült Feketehegy-Szárazréti Közösségi Házzal együtt alkot közös intézményhálózatot. 2011-ben újabb telephellyel bővült az intézmény, a műemléki Királykút Emlékházzal valamint 2013-ban a Vízivárosi Közösségi Klubbal.

Az intézmény alapvető feladata az iskolarendszeren kívüli művelődés segítése, öntevékeny, önképző csoportok, szakképző tanfolyamok, táborok szervezése, életminőséget és életesélyt javító lehetőségek megteremtése, a város szellemi, művészeti értékeinek, hagyományainak feltárása, megismertetése, a helyi művelődési szokások ápolása. Ide tartozik az ünnepek kultúrájának gondozása, de a különböző kultúrák közötti kapcsolatok kiépítésének és fenntartásának segítése is. Az ismeretszerző, az amatőr alkotó, művelődő közösségek, civil szervezetek életének, tevékenységének támogatása mellett a helyi társadalom kapcsolatrendszerének, közösségi életének segítése és a szabadidő kulturált eltöltése lehetőségének megteremtése illetve egyéb művelődést segítő lehetőségek biztosítása. Főbb művészeti tevékenységi körök: képzőművészet, kézművesség, színjátszás, könnyűzene (jazz, rock, alternatív), természettudományos (kiemelten csillagászat) és egyéb ismeretterjesztés (történelem, irodalom, helytörténet). Az intézmény további fontos közfeladata komplex funkciójú gyermek és ifjúsági közösségi tér működtetése.

Szent István Művelődési Ház

Közel száz éves intézmény, amelyet 1994-ben a reprivatizáció által adta lehetőséggel élve a katolikus egyház újra birtokba vett. Az intézmény helyet biztosít a katolikus egyház képzési és oktatási tevékenységének, emellett a Belváros egyik kulturális központjaként, vonzó, színvonalas eseményeket kínál a megyeszékhely lakóinak illetve a Székesfehérvárra érkezőknek.

Gárdonyi Géza Művelődési Ház és Könyvtár

56 éven átívelő, nagy múltú közművelődési intézmény (sokáig az IKARUS gyárhoz és környezetéhez kötődően), alaptevékenysége elsősorban Székesfehérvár-Maroshegy városrész közművelődési alapellátása megszervezésére irányul, önkormányzati tulajdonú épületben, egyesületi fenntartásban.

ALCOA-KÖFÉM Oktatási és Közművelődési Klubház

1985-től áll Székesfehérvár lakossága, illetve a vállalkozások szolgálatában. 2010-től az intézményt a KÖFÉM Oktatási és Közművelődési Központ Np Közhasznú Kft. működteti. Tevékenysége kiterjed a hagyományos közművelődési formák: mellett a művelődési ház a közelében lévő vállalatok igénybevételein (képzések, tanácskozások, interjúk, ünnepségek, nyugdíjas rendezvények, családi napok) túl, fontos szerepet tölt be a Ráchegyi városrész közművelődési feladatainak ellátásában is.

Vasutas Országos Közművelődési és Szabadidő Egyesület Vörösmarty Mihály Művelődési Háza

Vasutas hagyományokból adódóan fő célcsoportja a MÁV Zrt. munkatársai és természetesen Székesfehérvár és térsége közművelődési igényeinek ellátása és rekreációs szolgáltatások biztosítása. Saját könyvtárat működtet, regionális fesztiválokat szervez (fotó, gasztronómia, idősek).

HM Rekreációs és Kulturális Közhasznú Nonprofit Kft., Székesfehérvári Helyőrségi Klub

Helyőrségtörténeti Emlékgyűjtemény – Helyőrségi klub esetében megjegyzendő, hogy az intézménybek otthont adó épület 2014-től önkormányzati tulajdonba kerül, végleges funkciója még nem eldöntött, de kulturális funkció maradhat benne.

Levéltárak

Fejér Megyei Levéltár

A Magyar Nemzeti Levéltár fenntartásában álló Fejér Megyei Levéltár iratanyaga meghaladja 9000 iratfolyómétert, dolgozóinak száma 19 fő. Az intézmény 2006-tól ideiglenes (részben önkormányzati tulajdonú, részben bérelt) épületekben működött, míg 2014 januárjában elkészült a Szent István téren álló, a legmodernebb elvárásoknak megfelelően felújított 19. századi épületegyüttese. Az alapfeladatok ellátásán túl az épület arra is alkalmas, hogy a városi és megyei kulturális közélet fontos új helyszíne legyen.

Városi Levéltár és Kutatóintézet

Székesfehérvár Megyei Jogú Város a rendszerváltozást követően az országban elsőként hozta létre önálló levéltári intézményét. Az intézmény alapítására 1992. február 15-én került sor. A szervezeti önállóság helyreállításával Székesfehérvár a korábbi magyar és az európai joggyakorlatot követte, jogelődjeinek iratanyaga felett a tulajdonosi jogokat gyakorolva biztosítja azok megőrzését. 2014-től az intézmény kibővített közfeladata: közgyűjteményi, társadalomtudományi, humán kutatási, fejlesztési feladatokat ellátó kulturális intézmény, települési önkormányzati közlevéltár.

Az Árpád-ház program fejlesztési alprogramját képező, a székesfehérvári királyi koronázó- és temetkezési templom romterületéhez kapcsolódó látogatóközpont megvalósítására irányuló projektjavaslat kidolgozása az önkormányzat együttműködésével valósul meg a helyi levéltári tudományos kutatómunka eredményeinek felhasználásával. Ezért az önkormányzat 2014. január 1.-vel az intézmény szakfeladatait, személyi állományát bővítette, az intézmény nevét pedig Városi Levéltár és Kutatóintézet elnevezésre módosította.

Színházi kultúra

Vörösmarty Színház

Székesfehérvár állandó kőszínháza 1874. augusztus 22-én nyitotta meg kapuit, 1913-ban vette fel Vörösmarty nevét. A nagy múltú színház II. világháborús pusztulását követően csak 1962-re épült újjá, majd következő jelentős felújítására és teljes modernizálására 2005-ben került sor. A sokáig csak befogadószínházként működő fehérvári teátrum évtizedekig nem rendelkezett önálló társulattal. 1983-tól kezdődően azonban mind határozottabban kezdett törekedni az önállóságra, jelentősebb társulatépítésre azonban 1995-ig kellett várni, azóta évadról-évadra bővülő társulat dolgozik falai között. Fő utcai épületében két játszóhely található, a Nagyszínház és a Kozák András Stúdiószínpad, míg a Kossuth utcában található a Pelikán Kamaraszínpad különálló játszóhelye.

Az Alba Regia Szimfonikus Zenekart 1913-ban alapították, 1979-től tartozik a Vörösmarty Színházhoz, 1993-tól működik hivatalosan is szimfonikus zenekarként.

A Vörösmarty Színház fenntartója Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzata.

Alternatív színjátszás

A *Szabad Színház* színjátszó csoportja 1958-ban Videoton színpad néven alakult, 1990-ben a cég átalakulása során az akkori vezetés a csoport működését nem tudta finanszírozni, ezért a Szabadművelődés Háza fogadta be. A színpad felvette a Szabad Színház nevet és azóta is a művelődési házban működik.

A *Prospero Színkör* 2000 októberében alakult a székesfehérvári Szabadművelődés Házában 15 és 30 év közötti fiatalok részvételével. A csoport célja, hogy állandó jelleggel működő színházi műhelyként rendszeres produkciókat hozzon létre, színvonalas és művészileg értékes előadásokat nyújtson.

Igéző – Szabad Játékszín

Székesfehérvár Önkormányzatának támogatásával 2014 januárjában - kísérleti jelleggel - új kulturális centrum és közösségi tér nyílt, ahol multikulturális programokat szervezhetnek a város kortárs művészeti alkotói, nemzetiségi és külföldi kapcsolatokkal rendelkező civil szervezetei és hagyományőrző csoportjai. Az „Igéző” névre keresztelt kultúr-sarok a kortárs képzőművészeti, táncművészeti és hagyományőrző társulatok programjainak interaktív bemutató tere.

Egyéb kulturális szervezetek

Alba Regia Táncegyesület

Az Alba Regia Táncegyesületet, Székesfehérváron alapították 1994-ben. Az országosan egyedülálló Táncház épületében működő szervezet a régió vezető népművészeti műhelyeként működik. A népművészeti értékek, különösen a népzene és a néptánc megóvása és továbbéltetése céljából hozták létre alapítói, számos egyéb szakmai szolgáltatás mellett alapfokú művészetoktatási intézményt is működtet. Az egyesület 1995-től szervezi a Királyi Napok Nemzetközi Néptáncfesztivált, a város egyik legrégebbi folyamatosan működő fesztiválját.

Méhkasaula Kulturális Közhasznú Egyesület

1998 márciusában alakult a KAS-ból (Képződő Alkotók Stúdiója) Székesfehérváron a Szabadművelődés Házában a művészetek különböző ágaiban tevékenykedő fiatal alkotók önkéntes társulásaként. Egyesületként 2000 februárja óta működik, közhasznúvá 2007-ben vált. Az egyesület tagjai zömmel fehérvári alkotók. Célja színvonalas hazai és nemzetközi művészeti produkciók (kortárs zene, képzőművészet, filmművészet, egyéb társművészetek) bemutatása a nagyközönségnek valamint megmutatkozási lehetőség biztosítása fehérvári és környékbeli fiatal művészeknek, zenekaroknak, egyéb művészeti csoportosulásoknak.

1.8.2 Esélyegyenlőség biztosítása

Az Önkormányzat a helyi esélyegyenlőségi program kidolgozásával (Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzatának Esélyegyenlőségi Programja 2013-2017) és elfogadásával (359/2013.(VI.28.) számú közgyűlési határozat) érvényesíteni kívánja:

- az egyenlő bánásmód, és az esélyegyenlőség biztosításának követelményét
- a közszolgáltatásokhoz történő egyenlő hozzáférés elvét
- a diszkriminációmentességet
- szegregációmentességet
- a foglalkoztatás, a szociális biztonság, az egészségügy, az oktatás és a lakhatás területén a helyzetelemzés során feltárt problémák komplex kezelése érdekében szükséges intézkedéseket. A köznevelési intézményeket – az önkormányzati feladat ellátásban végzett óvodai nevelés kivételével – érintő intézkedések érdekében együttműködik az intézményfenntartó központ területi szervével (tankerülettel).

2012. novemberében létrejött ***a Család, Esélyteremtési és Önkéntes Házak Hálózatának Fejér megyei irodája, a Fejér Megyei Esélyteremtési Iroda*** (továbbiakban: Iroda), mely a 8000 Székesfehérvár, Rákóczi utca 25. szám alatt fogadja a rászorulókat. Az ő tevékenységük fókuszában a fogyatékosság, nem, kor (kiemelten az ifjúság és időskor), mélyszegénység (kiemelten a romák, a gyermekek és a hátrányos helyzetű településeken élők) miatt kialakuló hátrányos megkülönböztetés megelőzése és mérséklése, valamint a társadalomban meglévő előítéletek leküzdése áll. Emellett külön figyelmet fordítanak a családokra, valamint az önkéntesség kultúrájának terjesztésére.

1.9 Székesfehérvár gazdasága

1.9.1 A település gazdasági súlya, szerepköre

Székesfehérvár Magyarország egyik legiparosodottabb városa, önálló gazdaságszervezési központ – mely két igen dinamikusan fejlődő erőcentrum, Győr és Budapest között elhelyezkedve - sajátos gazdasági térrel, melyben - a rendszerváltás visszaesését kezelő sikeres és jól dokumentált gazdasági átalakulás eredményeként - számos multinacionális gyártóvállalat és a hozzájuk kapcsolódó vállalkozások, megerősödött helyi termelő vállalkozás járul hozzá és meghatározóan az ország GDP-jéhez.

A ’90-es évek gazdasági szerkezetváltása Székesfehérváron dinamikus gazdasági fejlődést eredményezett. A helyi nagyvállalatok termelési szerkezetének átalakítása, a helyi önkormányzat befektetésösztönző tevékenysége

eredményeként, illetve kedvező elérhetőségi helyzetének köszönhetően napjainkra Székesfehérvár jelentős – Budapest és Győr után a harmadik – külföldi tőkevonzó képességgel rendelkező gazdasági központként funkcionál, ipari, szolgáltatási és igazgatási centrummá vált.

Székesfehérváron az ipari alkalmazottak kiemelkedő aránya (44,5%, KSH 2011), valamint a munkahelyek koncentrációja okán a megyeszékhely tágabb térsége foglalkoztatásában is kiugró szerepet játszik (ld. 1.7.1.5. fejezet).

Székesfehérvár országos viszonylatban és térségében betöltött gazdasági súlyára első lépésben a megyei szinten elérhető statisztikai adatokon keresztül világítunk rá.

A bruttó hazai termék (GDP) adatok tanúsága szerint az ország **megyéi közötti gazdasági fejlettségbeli különbségek** a rendszerváltás óta – 2007. és 2008. évek stagnálását követően és a 2009. évi gazdasági visszaeséstől ismét – **növekedtek**. A fejlettebb térségeket, így Fejér megyét is érintő átlagosnál nagyobb visszaesés a térségen belül egyfajta közeledést eredményezett azzal, hogy a 2010-ben kezdődő konjunktúra lényegében a válság előtti regionális különbségeket állította vissza, elsősorban a fejlettebb megyék, így Fejér megye pozíciójának javulásával.

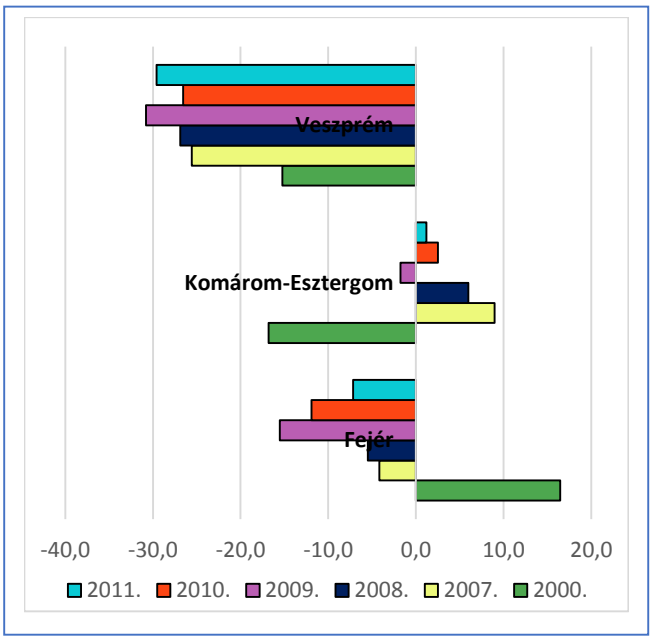

***32**. ábra: **Az egy főre jutó GDP országos átlagától való eltérése a KD régió megyéiben, 2000, 2007-2011** Forrás: KSH T-Star adatbázis*

Fejér megye gazdasági fejlettségének térbeli összehasonlítására és elhelyezésére legáltalánosabban használt mutatót, az **egy lakosra jutó bruttó hazai terméket** tekintve a megye pozíciója országos viszonylatban ugyan nem változott az előző évekhez képest (2010 és 2011 évi adatok szerint sorrendben a 4. megye az egy főre jutó bruttó hazai termék alapján az országos átlag százalékában), mindazonáltal némi módosulás történt. A Közép-dunántúli régión belül Fejér megyéhez képest magasabb fejlettségi színvonalú Komárom-Esztergom megye előnye csökkent, a kevésbé fejlett Veszprém megyéhez viszonyítva azonban megmaradt Fejér megye korábbi fölénye.

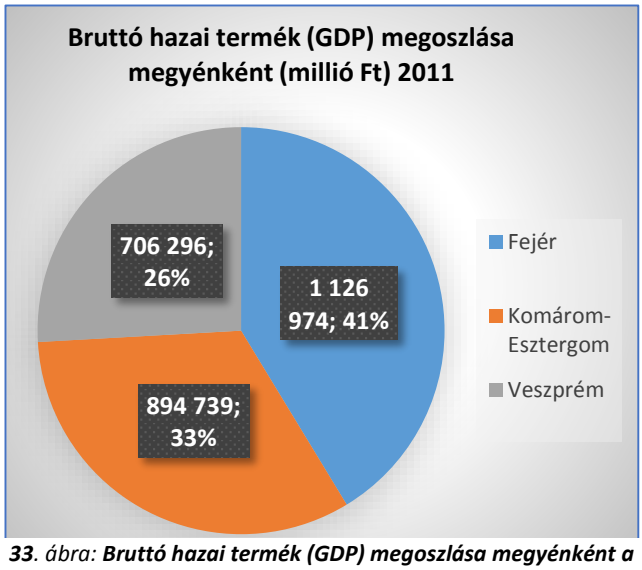

***33**. ábra: **Bruttó hazai termék (GDP) megoszlása megyénként a közép dunántúli régióban 2011** Forrás: KSH T-Star adatbázis*

Közép-dunántúl gazdasági teljesítményének jelentős része Fejér megyében koncentrálódik. 2011-ben a régió GDP-nek közel felét (41,31%-át) Fejér megyében állították elő. Hosszabb távon is a régió gazdasági teljesítményének fejér megyei koncentrálódása jellemző.

Míg a központi régió részesedése 2011-ben tovább csökkent (0,5 százalékponttal), addig Fejér megyéé 0,29 százalékponttal nőtt a 2010 évihez képest. A megye 2011. évi gazdasági teljesítményének növekedését a feldolgozóipari teljesítményének átlagnál nagyobb mértékű bővülése okozta.

1.9.2 A település főbb gazdasági ágazatai, jellemzői

Az országos folyamatokhoz hasonlóan az 1990-es évektől Székesfehérváron is dinamikusan növekedni kezdett a gazdasági szervezetek száma, mely tendencia az ezredforduló után megváltozott. A működő vállalkozások tekintetében beindult fejlődési ütem 2002 évre megtorpant, a 2003 évi stagnálást követően az elmúlt 10 év átlagában 1,45%-os, lassú ütemű és csaknem állandó csökkenés jellemzi (2009-ben 9.309 vállalkozás működött Székesfehérváron, 2010-ben 9.217, 2011-ben 8.917). Egy év alatt 300 vállalkozással csökkent a működő vállalkozások száma.

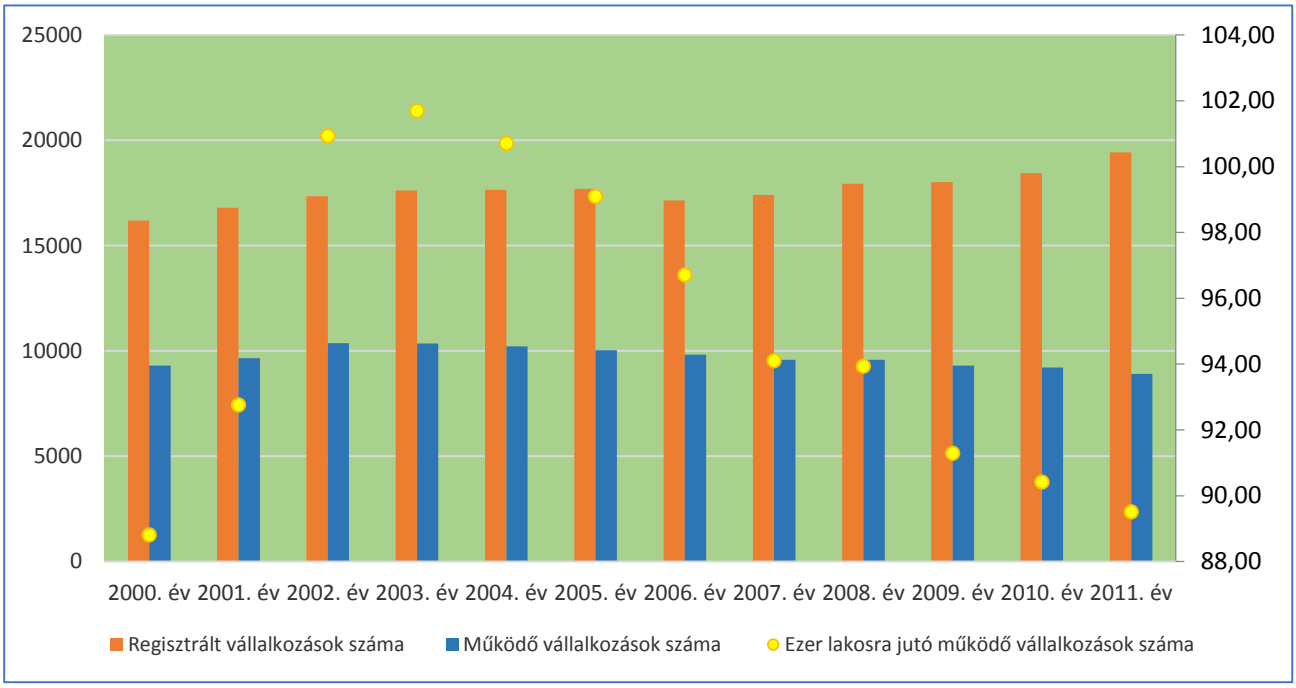

34**. ábra: **Regisztrált és működő vállalkozások[1] alakulása Székesfehérvár, 2000-2011 Forrás: KSH T-Star adatbázis

A vállalkozások relatív adatait tekintve Székesfehérvárt 2010 végére továbbra is magas vállalkozássűrűség jellemzi. Míg a vállalkozói aktivitást jelző ezer lakosra jutó vállalkozásszám a 23 megyei jogú városban átlagosan 84 volt, addig a mutató értéke Székesfehérváron (90) jelentős vállalkozói tevékenységre utal. Ez a megyei jogú városok képzeletbeli rangsorában Székesfehérvár számára a 6. helyet jelenti (30. ábra).

[1] átalakulásra kötelezett és megszűnő gazdálkodási formákkal együtt

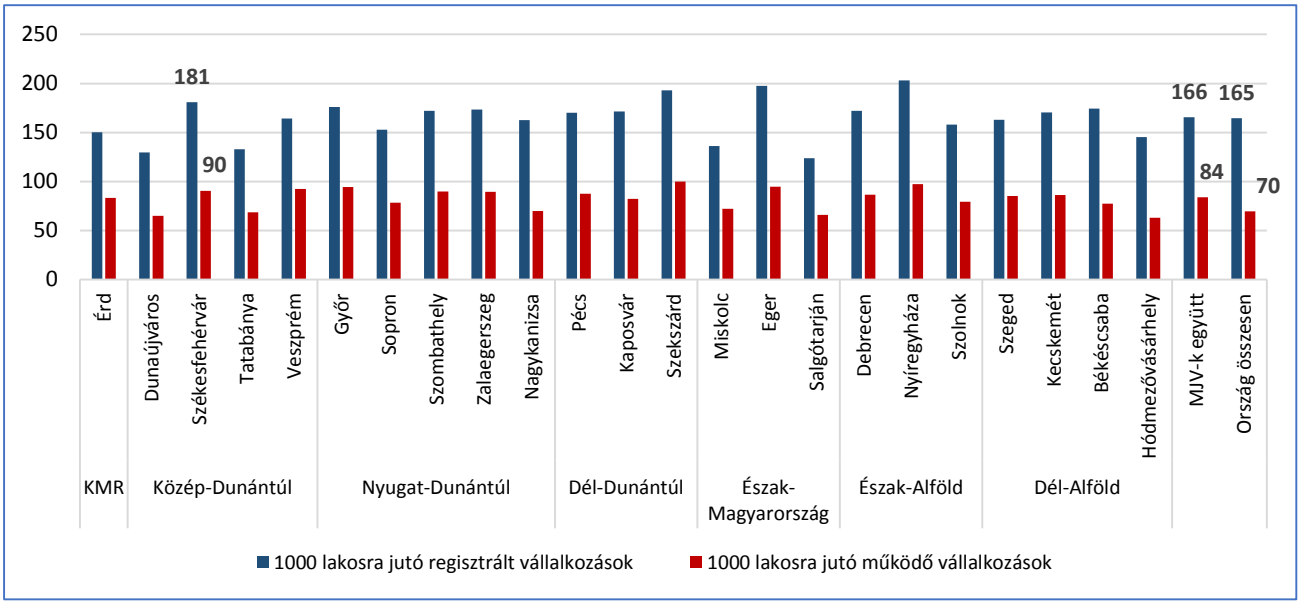

35**. ábra: **1000 lakosra jutó regisztrált és működő vállalkozások száma a megyei jogú városokban Magyarországon 2010
Forrás: KSH T-Star adatbázis

Működő vállalkozások jellemzői

Mutató	2008	2009	2010	2011
Működő vállalkozások száma (db) Magyarországon	701.390	688.996	696.680	690.375
Lakónépesség száma az év végén (fő) Magyarországon	10.030.975	10.014.324	9.985.722	9.937.628
Működő vállalkozások száma (db) a Közép-dunántúli régióban	71.402	69.703	70.153	69.077*
Lakónépesség száma az év végén (fő) a Közép-dunántúli régióban	1.103.132	1.098.654	1.094.104	1.079.589
Működő vállalkozások száma (db) Fejér megyében	26.615	25.946	26.172	25.638*
Lakónépesség száma az év végén (fő) Fejér megyében	428.295	427.416	426.120	421.927
Ezer lakosra jutó működő vállalkozások száma Magyarországon	69,92	68,80	69,77	69,47
Ezer lakosra jutó működő vállalkozások száma a Közép-dunántúli régióban	64,73	63,44	64,12	63,24*
Ezer lakosra jutó működő vállalkozások száma Fejér megyében	62,14	60,70	61,42	60,20*
Ezer lakosra jutó működő vállalkozások száma Székesfehérváron	**93,94**	**91,29**	**90,41**	**88,66**

29**. táblázat: **Működő vállalkozások jellemzői, 2008-2010/2011 Forrás: KSH T-STAR, KSH: A főváros és a megyei jogú városok összehasonlító adatai c. kiadvány; KSH: Statisztikai tükör, Vállalkozások demográfiája, 2011 c. kiadvány

A fentiekből egyértelműen látható, hogy a működő vállalkozások száma országosan, a Közép-dunántúli régióban és Fejér megyében egyaránt hasonlóan alakult, míg maga Székesfehérvár teljesítményével felülmúlta mindhárom adatot. 2011. december 31-én Székesfehérváron összesen 19.432 gazdasági szervezetet, a Fejér megyében regisztráltak közel egyharmadát tartották nyilván.

A nyilvántartott szervezetek kilenctizede vállalkozás, 7,7%-a nonprofit, fennmaradó része költségvetési és társadalombiztosítási, valamint egyéb szervezet. A gazdálkodási formák 2011. január 1-jétől érvényes osztályozásának hatására[2] a nonprofit szervezetek száma Székesfehérváron is jelentősen emelkedett, összességében 60,5%-kal (1,5 ezerre).

A regisztrált vállalkozásoknak (17.810 db) ténylegesen csak a fele, 8.917 vállalkozás működött (országosan 41,8%, megyei szinten 45,9% (2010) ez az arány), és ezek 41,1–58,9%-os arányban társas, illetve egyéni formában végezték tevékenységüket. A társas formában működők aránya a regisztráltakhoz mind az országos, mind a megyei jogú városok átlagos értékénél kedvezőbb. Számuk 2000 és 2010 között nőtt, összességében több mint az egynegyedével. Míg az egyéni vállalkozások száma átlagosan 2,4%-kal csökkent a vizsgált időszakban.

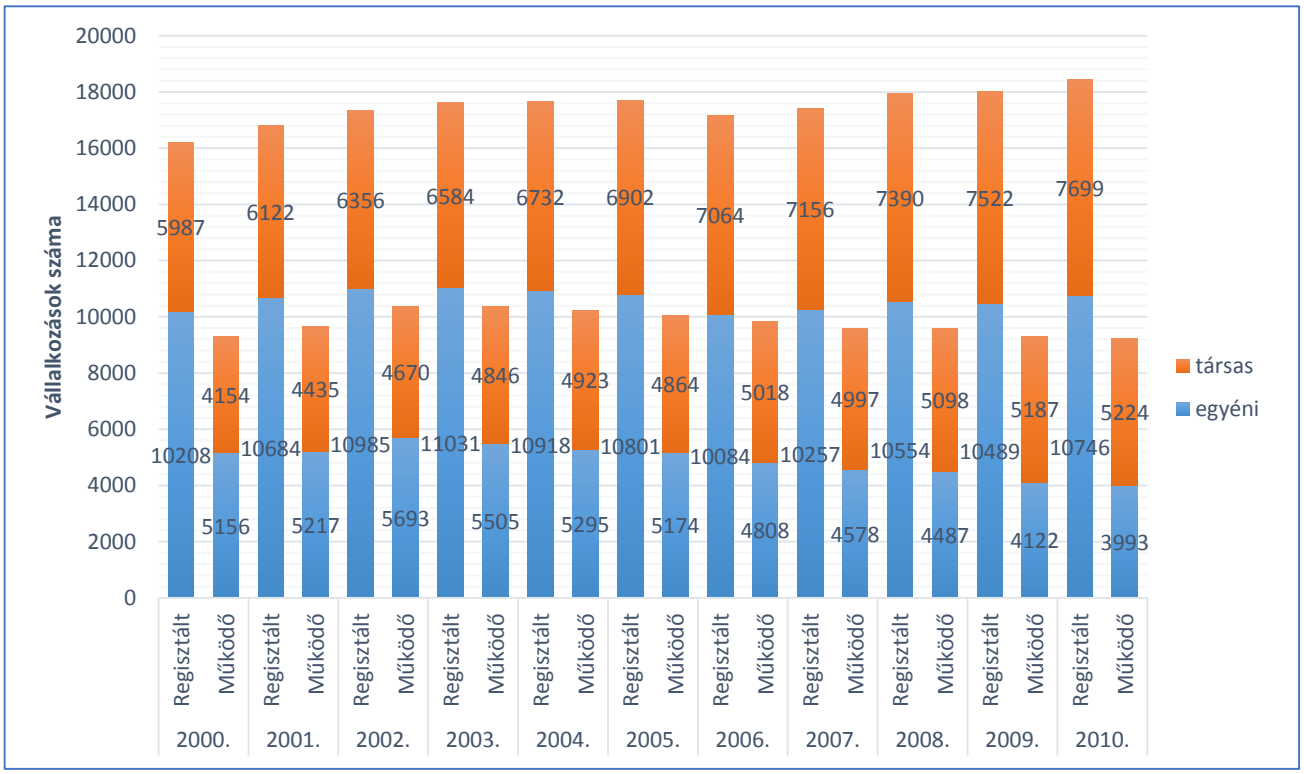

***36**. ábra: **Regisztrált és működő vállalkozások számának alakulása az egyéni és társas gazdálkodási formák szerint megbontva Székesfehérváron** Forrás: KSH-TSTAR*

Székesfehérváron található a megyében 2011-ben jegyzett társas vállalkozások 37,66%-a, valamint az egyéni vállalkozások több mint egynegyede.

A nyilvántartott társas vállalkozások száma 2000 és 2010 között nőtt, összességében több mint egynegyedével. Az egyéni vállalkozások száma átlagosan 5,3%-kal nőtt.

A gazdasági válság hatásai érzékenyebben érintették a kevésbé tőkeerős egyéni vállalkozásokat, számuk 2003. év óta fokozatosan csökkent, 2011-ben az előző évhez képest 2,35%-kal. A munkavégzés jellege szerint 33,9–48,5%-os arányban fő- és mellékfoglalkozás keretében dolgoztak, 17,6%-uk pedig nyugdíj mellett tevékenykedett.

A legutolsó két év statisztikai adatai alapján kinyerhető pillanatkép szerint a társas vállalkozások száma 2010 óta lényegében nem változott, részarányuk 41,08%. A társas vállalkozások 65,8%-át kitevő korlátolt felelősségű társaságok körében egy év alatt 7,34%-os bővülés történt, mely a 2012 elejétől hatályos cégalapítási jogszabályok szigorításával hozható összefüggésbe. Ezzel párhuzamosan a második leggyakoribb (társas vállalkozásokon belül

[2] néhány, eddig a vállalkozások közé sorolt gazdálkodási forma átkerült részben a nonprofit, részben az egyéb szervezetek közé

30,15 % részarányú) betéti társaságból 2011-ben 7,00%-kal kevesebbet számláltak. A részvénytársaságok és a szövetkezetek hányada alacsony, mindössze 1,4%. A működő vállalkozások nagyság szerinti megoszlásában Székesfehérváron is érvényesül a hazai mikro- és kis vállalkozások sajátos jellemvonása, az önfoglalkoztatás, az alkalmazottak nélkül működő vállalkozások magas aránya.

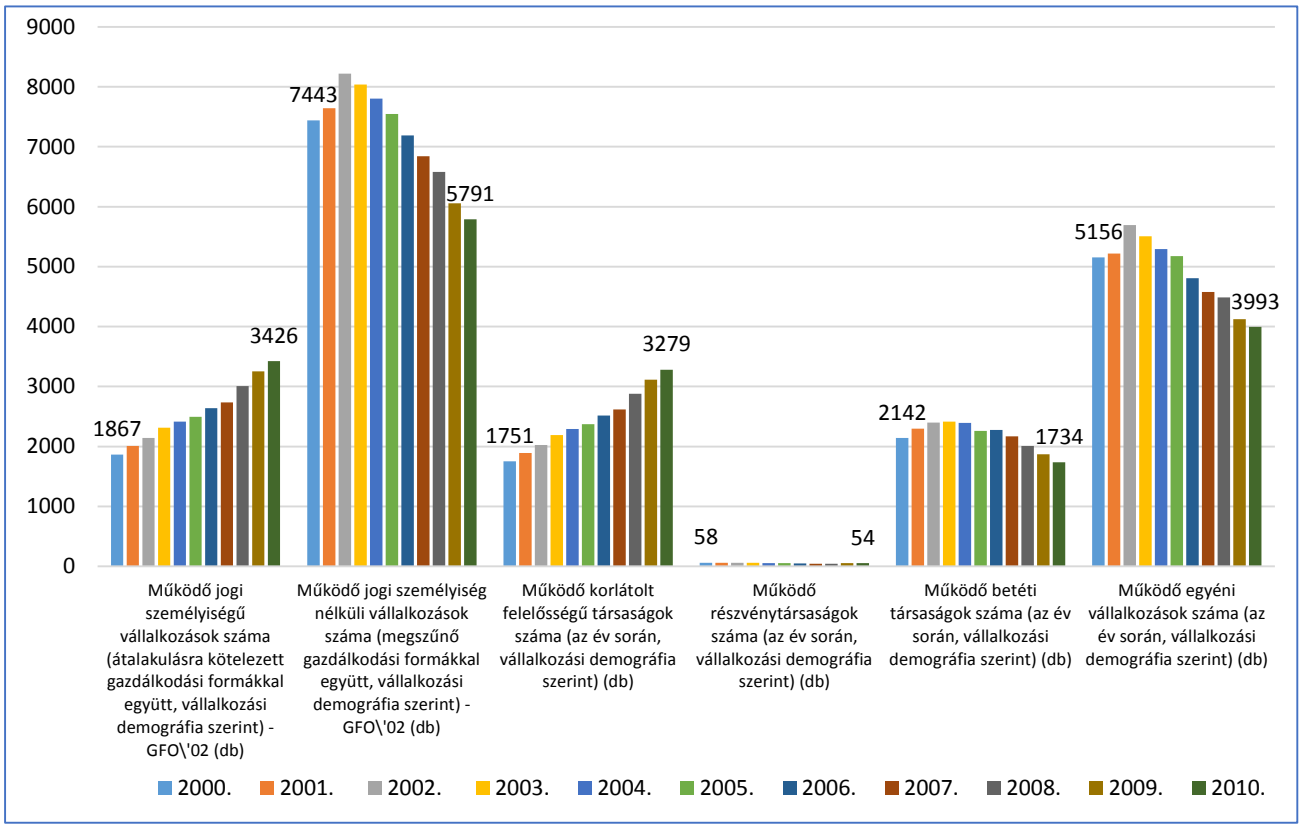

37**. ábra: **Működő vállalkozások vállalkozási forma szerinti megoszlása, valamint számának alakulása 2000-2010 között Székesfehérváron Forrás: KSH-TSTAR

A fenti grafikon a működő vállalkozások jogi és főbb vállalkozásformánkénti megoszlását, illetve számának alakulását rögzíti 10 év vizsgálati időtávban.

A működő vállalkozásokat összességében és 2003. évtől kezdődően jellemző tendenciózus csökkenése mögött részben a jogi személyiség nélküli társas vállalkozások megszűnése áll, ezen belül is a magas részarányt képviselő betéti társaságok megszűnése a meghatározó, másrészt az egyéni vállalkozások számában bekövetkező csökkenés. Betéti társaságokból míg 2000-ben 2 142 darab működött a városban, addig számuk 2010-re 1 734 darabra csökkent. A szintén csökkenő számú egyéni vállalkozások működési statisztikája 5.156 darabról 3 993 darabra történő csökkenést mutat 2000 és 2010 között.

Árnyalja az adatok alapján alkotott képet, hogy a korlátolt felelősségű társaságok számának erőteljes növekedése a gazdasági szervezetekről szóló törvény módosításainak hatásával is összefügg.

Székesfehérváron a mikrovállalkozások aránya az országos képhez hasonló. A működő vállalkozások között az előző évekhez hasonlóan a kisméretűek, azon belül is a 10 fő alatti mikrovállalkozások (8.760) domináltak, arányuk 2010-ben 95% volt. 2010-ben a 10–49 főt foglalkoztató kisvállalkozásokból 369-et, az 50–249 fős középvállalkozásokból 65-öt tartottak nyilván. Egyedi jellemvonás azonban, hogy a – főleg külföldi tulajdonban lévő – nagyvállalatok aránya több mint kétszerese a nagyvárosi átlagnak. A megyei jogú városok közül - Debrecent és Győrt megelőzve - Székesfehérváron telepedett le a legtöbb nagycég (25 db, 2011). E vállalkozások nem csak számosságukat, hanem

exportképességüket és foglalkoztatási szerepüket tekintve is meghatározó elemei a város gazdaságának. Utóbbi miatt Székesfehérvár munkahelyi ellátottsági helyzete kedvező[3].

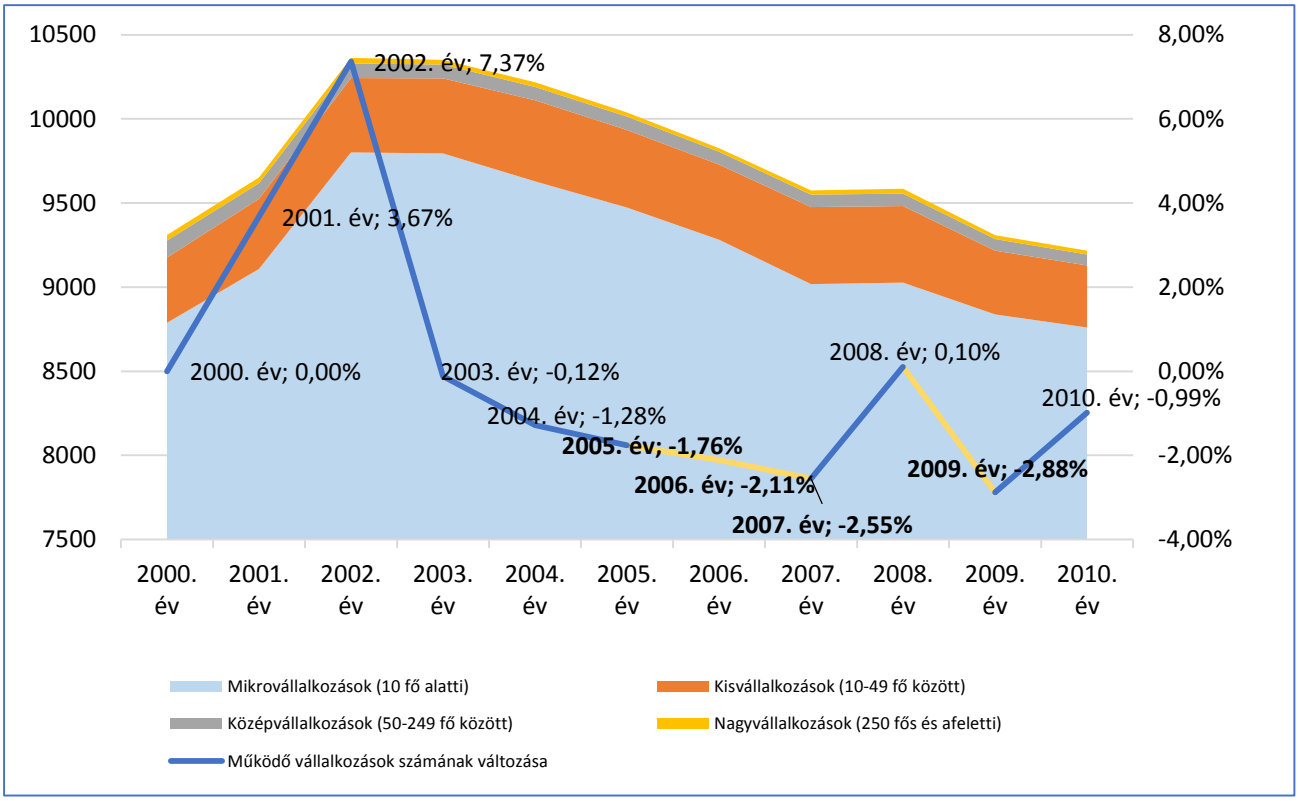

38**. ábra: **Működő vállalkozások számának alakulása létszámkategóriánként 2000-2010 között Székesfehérváron
Forrás: KSH-TSTAR

A működő vállalkozások létszámkategóriák szerinti megoszlását abból a szempontból vizsgálva, hogy 2008 évről 2009 évre fordulóan, illetve 2010 évig kiterjedően, mely vállalkozási kategóriában és milyen mértékben volt tapasztalható csökkenés a fent említett tendenciózus visszaesésen belül, megállapítható, hogy 20,69%-os visszaeséssel **a 250 főt meghaladó foglalkozató nagyvállalatok számának a csökkenése a legmagasabb** arányú Székesfehérváron, ezt követik a kisvállalkozások (10-49 fő között foglalkoztató) 16,70%-kal (2010 évi összesített adattal már 18,90%); illetve a középvállalkozások (50-249 fő között foglalkoztató) 6,76%-kal (2010 évi összesített adattal már 12,16%).

A globális pénzügyi és gazdasági válság a térséget kiemelkedően sújtotta, elsősorban éppen a külföldi tulajdonú gazdasági szervezeteken, a transznacionális vállalatokon keresztül érezteti hatását (MTA RKK NyUTI Közép-dunántúli Kutatócsoport: *A fenntartható városfejlődés stratégiai elemeinek feltárása Székesfehérváron, 2009*).

Nemzetgazdasági áganként vizsgálva a problémát, megállapítható, hogy a működő vállalkozások számát tekintve **a termelő ágakhoz tartozó alágakat jelentősebb (11,63%) csökkenés** érintette a szolgáltatási ághoz (2,03%) képest. Az iparhoz 13,2%-os, a feldolgozó iparhoz 12,9%-os visszaesés kapcsolódik. A szolgáltatási ágak esetében 10% mértéket meghaladó csökkenés a szállítás, raktározás területéhez (H, 17,7%); az adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenységet végzőkhöz (N, 12,2%); a pénzügyi, biztosítási tevékenységekhez (K, 11,8%) kapcsolódott.

Amennyiben ezzel egy időben a többi nemzetgazdasági ághoz tartozó működő vállalkozások száma nőtt volna, akkor csak egy szerkezeti átrendeződésről beszélhetnénk, azonban nem erről van szó. Összességében **egyértelmű csökkenés** tapasztalható a **működő vállalkozások számának alakulásában**.

[3] IVS 2008

A szolgáltatási ágak tevékenységi struktúrában betöltött szerepe az utóbbi években egyre inkább előtérbe került. A Székesfehérváron működő vállalkozások 82,3%-a már különféle szolgáltatások nyújtására szakosodott, részesedése nem mutat lényeges különbséget a megyei jogú városok ezirányú adatai között. Közülük a kereskedelemmel és a tudományos és műszaki tevékenységgel foglalkozó cégek voltak a legelterjedtebbek, 18,2 és 18,8%-uk tartozott ezekbe a gazdasági ágakba. Az előbbiek részesedése kiegyenlített képet mutat MJV-ok és a megyei statisztikai adatokat vizsgálva, míg az utóbbiaké Székesfehérváron jelentősebb.

A termelőágak vállalkozásai közül a mindössze 1,01%-os hányadot kitevő agrártermelést folytatók részesedése a MJV-okra jellemző 1,5%-os és a megyei 3,7%-os átlag alatti. Ipari, építőipari tevékenység folytatása céljából a cégek, egyéni vállalkozások 16,7%-át alapították Székesfehérváron, 1,32 százalékponttal meghaladóan a MJV-okban jellemző súlyt. Olyan meghatározó ipari vállalkozások, mint ALCOA-KÖFÉM Székesfehérvári Könnyűfémmű Kft.; a DENSO Gyártó Magyarország Kft.; a Harman Becker Kft., IBM hozták létre termelőbázisaikat Székesfehérváron.

Székesfehérvár gazdasági fejlődésének fontos eleme a jelenlegi ágazati szerkezet. Az elmúlt két évtizedben a város gazdaságában e tekintetben két markáns folyamat volt megfigyelhető. Az egyik a tercierizálódás, amely különösen a kereskedelem és a szakmai tudományos, műszaki, illetve a gazdasági szolgáltatások területén tevékenykedő vállalkozások számának növekedését eredményezte (39. ábra)[4].

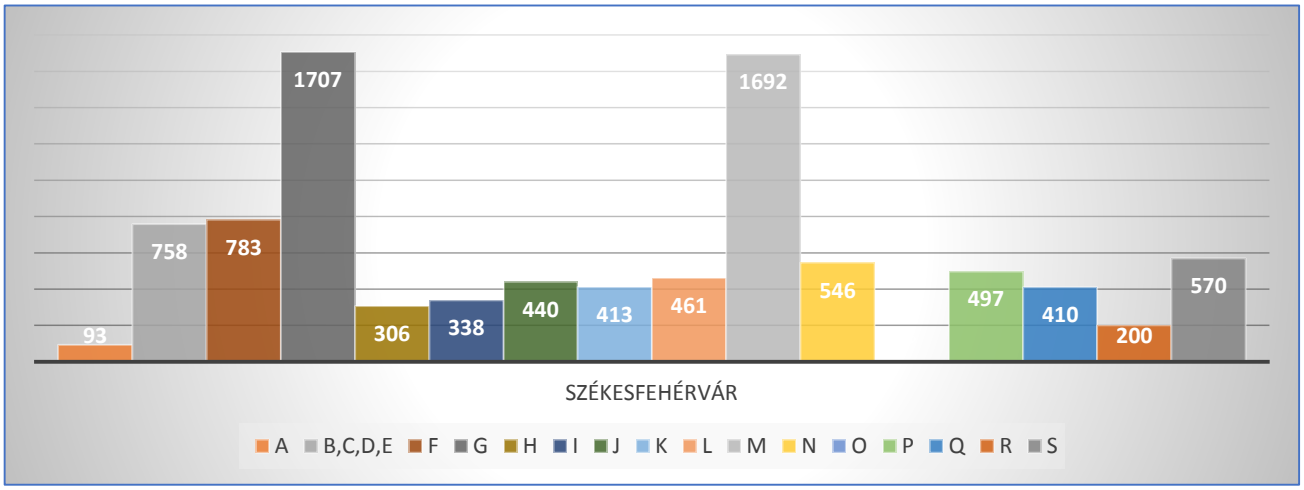

39**. ábra: **A működő vállalkozások száma nemzetgazdasági ágak szerint (2010) Forrás: KSH T-Star adatbázis[5]

A másik fontos folyamat az ipari tevékenységek belső átrendeződése volt. Ez az országos átlagnál lényegesen erőteljesebb gépipari és elektronikai koncentrációhoz vezetett, amely jelentős exportképességet, a beszállítói hálózataikat fejlődését és a foglalkoztatottság magas szintjét eredményezte. Emellett eredménye a mechatronika és (mikro) elektronika meghatározó termelési ággá válása.

A működő vállalkozások nemzetgazdasági ágazatokban való megoszlása mellett fontos kérdés annak alakulása 2008 és 2010 között, azaz milyen változás, esetleges belső átrendeződést eredményezett a pénzügyi-gazdasági válság Székesfehérvár gazdaságának ágazati szerkezetében.

[4] IVS 2008

[5] A - mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat; B - bányászat, kőfejtés; C – feldolgozóipar; D - villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás; E - vízellátás; szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyeződésmentesítés; F – építőipar; G - kereskedelem, gépjárműjavítás; H - szállítás, raktározás; I- szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás; J - információ, kommunikáció; K - pénzügyi, biztosítási tevékenység; L – ingatlanügyletek; M - szakmai, tudományos, műszaki tevékenység; N - adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység; O - közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás; P - oktatás; Q - humán-egészségügyi, szociális ellátás; R - művészet, szórakoztatás, szabadidő nemzetgazdasági ágban; S - egyéb szolgáltatás

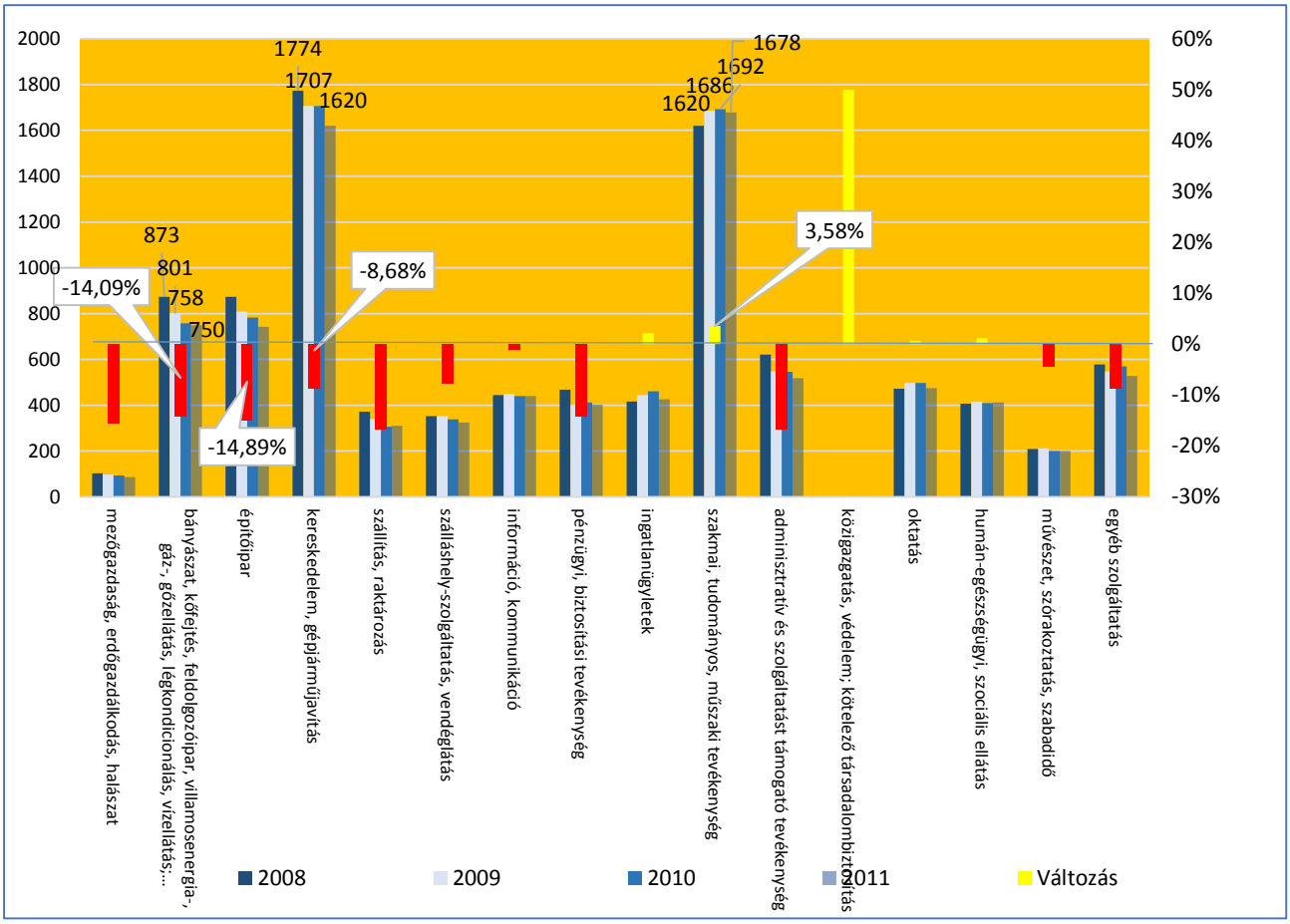

40**. ábra: **Működő vállalkozások megoszlása nemzetgazdasági áganként (TEÁOR \'08) és annak alakulása 2008-2011 között Székesfehérváron Forrás: KSH-TSTAR

Székesfehérváron 10% feletti mértékben, illetve jelentős számban mutat visszaesést a főtevékenységük szerint mezőgazdaság, ipar (ezen belül is a feldolgozóipar), építőipar termelési ágazatokban tevékenykedő, valamint a tercier szektort érintően a kereskedelmi, szállítási, pénzügyi és az adminisztratív szolgáltatást végző cégek száma. Ebben a **hét alágazatban tapasztalt visszaesés teszi ki a működő vállalkozások összességében bekövetkezett csökkenésének háromnegyedét.**

Csekély bővülés az ingatlanügyletek nemzetgazdasági ágban működő vállalkozások (2,16%, 2008: 417 db, 2011: 426 db), valamint a szakmai, tudományos, műszaki tevékenységet végző cégek (3,58%, 2008: 1.620 db, 2011: 1.678 db) és a humán-egészségügyi, szociális ellátás területén működő vállalkozások (1,23%, 2008: 407 db, 2011: 412 db) esetében mutatkozik.

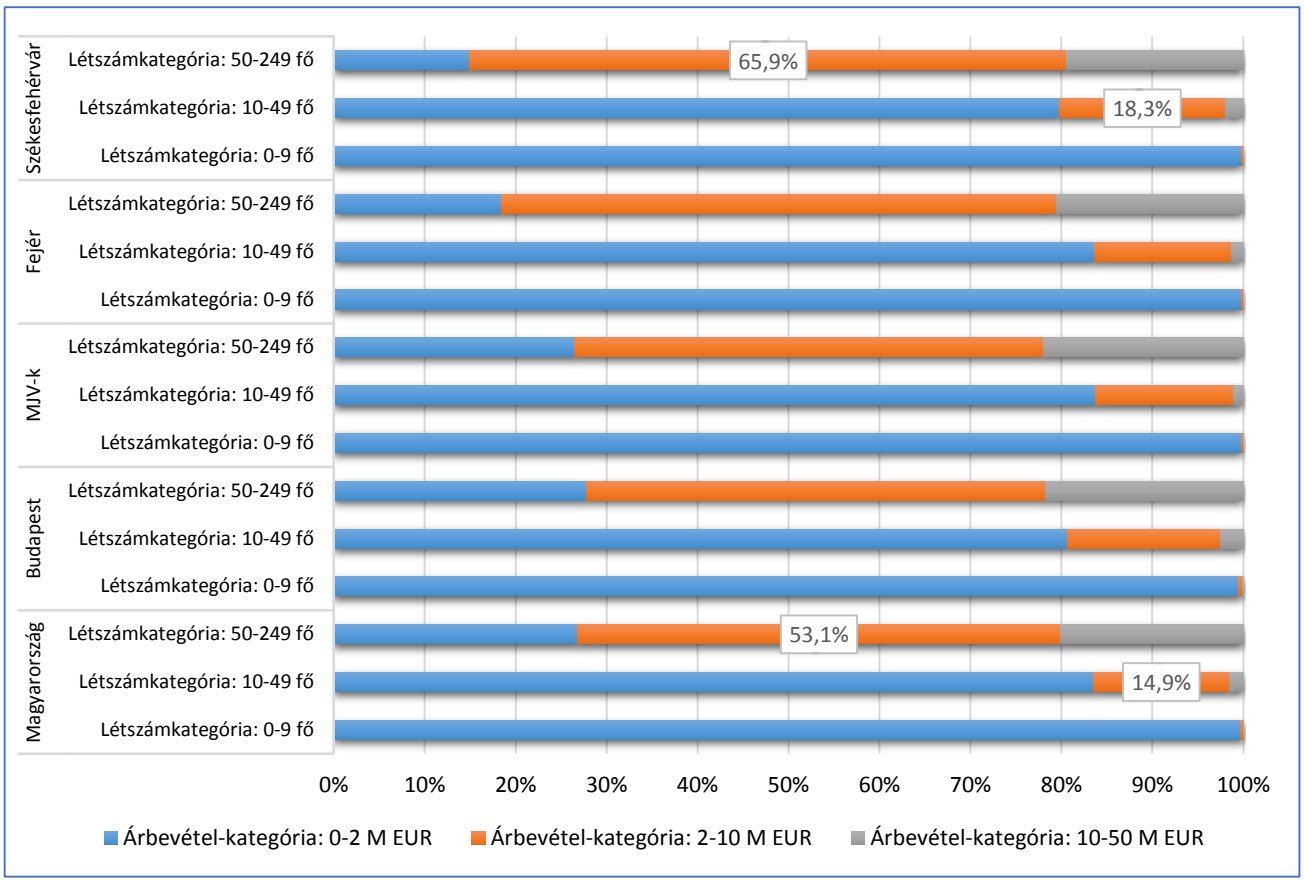

41**. ábra: **Működő vállalkozások megoszlása árbevétel- és létszámkategóriánként, 2010 Székesfehérváron Forrás: KSH T-Star adatbázis

A vállalkozások gazdasági súlyát és azok változását két fontos mutatóval lehet érzékeltetni helyi szinten, ez a szervezetek foglalkoztatottainak száma, valamint az árbevételek reálértéke. 2007 és 2010 évek statisztikai adatainak összevetésével Székesfehérváron a működő vállalkozások száma -9.575ről 9.217-re csökkent, ami 3,74% százalékos visszaesést jelent a 2007 és 2010 közötti időszakban.

Ez a szektorszinten tapasztalható visszaesés csaknem teljes egészében (92,9%-ban) a legalacsonyabb bevételi sávban tevékenykedő mikro, kis és középvállalkozásoknál következett be, dominánsan (mindösszesen kétharmad arányban) pedig a legalacsonyabb árbevételű mikrovállalkozások visszaeséséből fakadt.

Székesfehérváron a működő vállalkozások számának 2010 évi eloszlását vizsgálva az ábrán feltüntetett különböző területi szintekhez képest jelentős eltéréseket nem tapasztalhatunk a bevételek, illetve a létszám vonatkozásában. A nagyszámú mikrovállalkozások (10 fő alatti) árbevétel-kategóriánkénti megoszlása az országos trendhez hasonlóan alakult, csaknem 100%-ban a legalacsonyabb árbevételi sávba tartoznak. A kisvállalkozások adatai némileg differenciáltabb képet mutatnak, a vállalkozások jelentős arányban továbbra is (79,8%) a legalacsonyabb bevételi kategóriába tartoznak, viszont az országos rátát 3,4 százalékponttal meghaladja a közepes sáv vállalkozásainak a száma. Ettől is kedvezőbb a középvállalatok bevétel-alakulása, ahol domináns a második, a 2-10 M EUR árbevételsáv, a Székesfehérvári arány pedig 12,6 százalékponttal meghaladja a nemzeti átlagos értéket.2010-ben Székesfehérváron 201 külföldi érdekeltségű vállalkozást tartottak nyilván. A külföldi vállalkozások tulajdonosi összetételére jellemző a kizárólag külföldi kézben lévők, valamint nagyobb részt külföldi tulajdonúak magas aránya. A tőkeállomány meghatározó része ugyancsak külföldi befektetőktől származott (43. ábra).

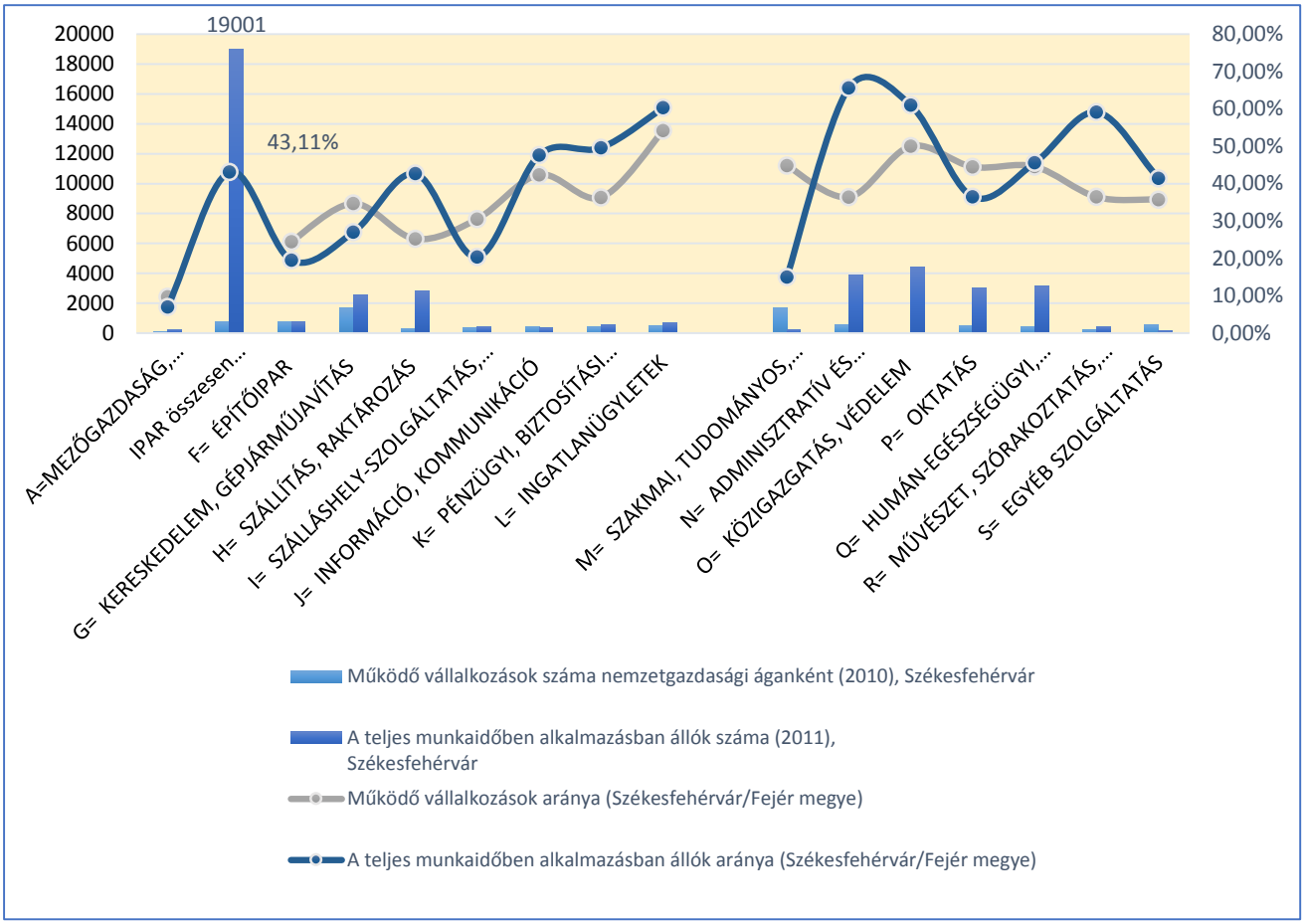

42**. ábra: **Működő vállalkozások (2010) és a teljes munkaidőben alkalmazásban állók (2011) száma, megyei aránya nemzetgazdasági áganként Székesfehérváron Forrás: KSH T-Star adatbázis

A megyeszékhely – a munkahelyek koncentrációja okán - tágabb térsége foglalkoztatásában is kiemelkedő szereppel bír.

2011-ben a megye teljes munkaidőben foglalkoztatottainak 41,2%-a, 42.658 fő dolgozott Székesfehérváron.

A megyeszékhely foglalkoztatásban betöltött térségi szerepét ágazati szerkezetben vizsgálva jelzi egyrészt, hogy a megye együttes ipari alkalmazotti létszámából 43,11%-os részarányt a Székesfehérváron működő nemzetgazdasági ág képvisel, illetve ezzel közel azonos súlyú (43,42%) a megye tercier szektorban alkalmazásban állói közül a Székesfehérváron alkalmazottak aránya.

Tendenciájában a 2008 végén jelentkező gazdasági válság eredményeként csökkent az alkalmazottak száma. A 2009. évi mélyponthoz (41.960 fő) képest 2011-re a teljes munkaidős foglalkoztatottak állománya 700 fővel bővült.

Az alkalmazottak nagy rész az iparban, azon belül is a feldolgozóiparban foglalkoztatott. Az ipar foglalkoztatásban betöltött szerepét jelzi, hogy Székesfehérvár együttes alkalmazotti létszámából a legnagyobb, 44,54%-os (az országos átlagnál 17,8 százalékponttal magasabb) részarányt ez a nemzetgazdasági ág képviselte. Ez az ipari alkalmazotti arány és volumen pedig mind az országos, mind a megyei jogú városok ezirányú adatait vizsgálva is kiemelkedő, az ipari vállalkozások alkalmazásában a megyeszékhelyen álltak 2011-ben a legtöbben (19 001 fő).

A város eltérő iparszerkezete ugyanakkor az ágazati foglalkoztatás súlypontjainak különbözőségét is eredményezte. Székesfehérvár legnagyobb foglalkoztatója a több mint fél évszázados múltra visszatekintő feldolgozó ipar: **foglalkoztatási szerkezetében a járműipari, valamint a számítógép, elektronikai, optikai termék gyártását végző**

vállalkozások alkalmazotti létszáma dominál. Az ipari alkalmazottak mintegy egynegyedét a járműiparhoz kapcsolódó, egyötödét a számítógép, elektronikai, optikai termék gyártása munkakörökben foglalkoztatták.

Az agrárium a megyei jogú városban foglalkoztatottak kevesebb, mint 1%-ának biztosított munkát. Az agrárágazatok foglalkoztatásban betöltött szerepe térségi és megyei kitekintéssel jelentősebb.

2011-ben Székesfehérvár munkavállalóinak 53,18%-a (22.686 fő) dolgozott a szolgáltató gazdasági ágakban. A tercier szektor foglalkoztatási súlya több mint 10 százalékponttal csekélyebb az országos és a megyei jogú városok átlagához képest. A szolgáltató szektorban alkalmazásban álló, összesen 22 686 fő 87,42%-át hat nemzetgazdasági ág – kereskedelem; szállítás és raktározás; adminisztratív szolgáltatás; közigazgatás; oktatás; egészségügy – szervezetei foglalkoztatták. A szállítás és raktározás gazdasági ágban munkát vállalók magas száma a város kedvező közlekedés-földrajzi adottságaival, valamint logisztikai szempontból frekventált elhelyezkedésével hozható összefüggésbe, míg az egészségügyi alkalmazottak nagyobb létszáma a kórház jelenlétével, a közigazgatásban foglalkoztatottak magasabb aránya pedig inkább a megyeszékhelyi státusszal.

Székesfehérvárt jellemző külföldi érdekeltségű vállalkozói jelenlét mind a szervezetszámot mind a külföldi befektetések volumenét tekintve magasnak mondható.

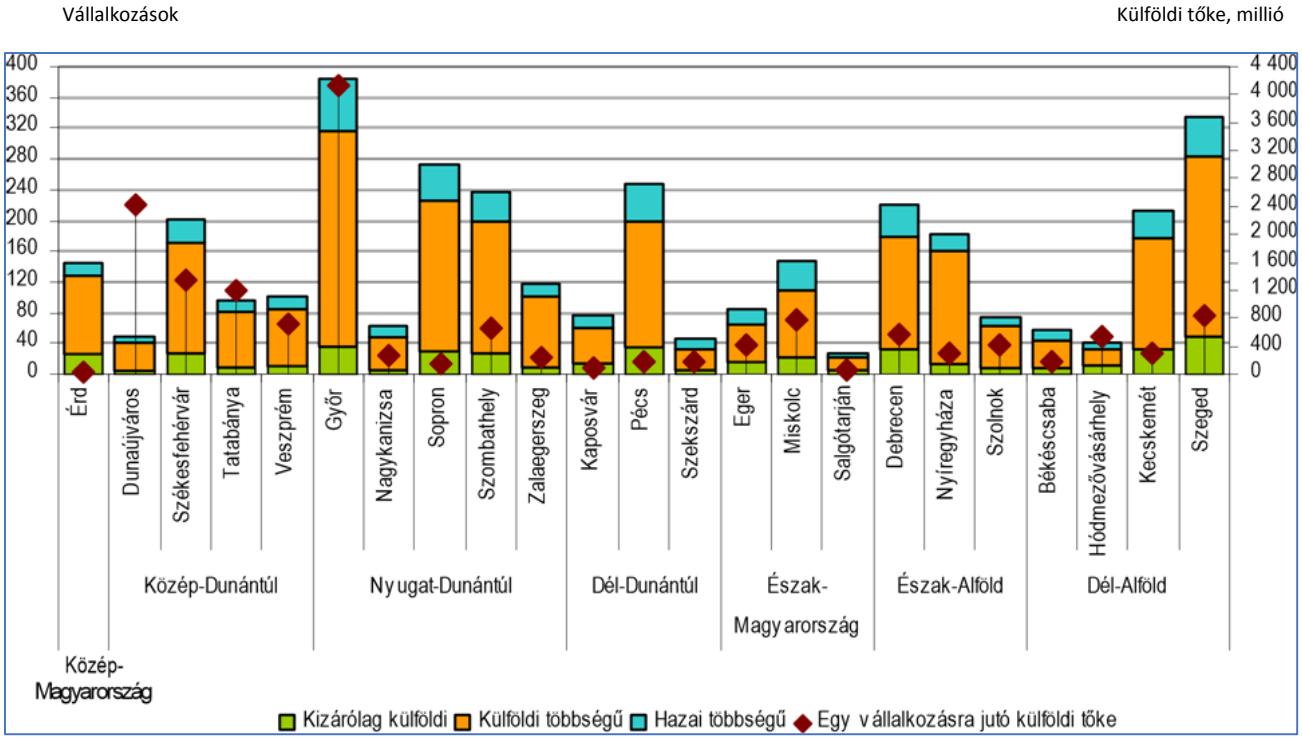

43**. ábra: **Külföldi érdekeltségű vállalkozások, 2010 Forrás: KSH T-Star adatbázis, KSH Megyei Jogú Városok, 2013. július

Székesfehérvár Győr után a legnagyobb vidéki külföldi befektetői terület, a befektetett külföldi tőke 2010-re megközelített a 270 milliárd forintot.

A megyeszékhelyen 2010 végén a megye külföldi érdekeltségű vállalkozásainak a 43%-a tevékenykedett. A 201 vállalkozás által jegyzett külföldi tőke mintegy 270 milliárd forintot, a megyében megtalálható külföldi tőke felét (49%) tette ki.

A külföldi tőke erőteljes jelenlétét mutatja, hogy a saját tőkén belüli részesedése 93,11%-ot ért el, s egy vállalkozásra az országos átlagnál 2,4-szor több, 1343 millió forint jutott. A szervezetszám és a befektetett külföldi tőke nagysága is jelentős területi különbségeket mutatott.

A külföldi vállalkozások tulajdonosi összetételére jellemző a kizárólag és többségi külföldi kézben lévők magas (több mint 85%-os 2010-ben) aránya, a nagyobb részt hazai tulajdonú 15%-ot képviselt. A tőkeállomány meghatározó része ugyancsak külföldi befektetőktől származott. A működő külföldi tőke ágazati szinten is erősen koncentrálódott, a feldolgozóiparban összpontosult. Ezen belül elsősorban a járműgyártás, az alumíniumgyártás, valamint az elektronikus fogyasztási cikk gyártás szerepe meghatározó.

A külföldi tőke, az értékesítés nettó árbevétele, valamint a foglalkoztatottak létszáma szerinti hazai viszonylatban tíz legnagyobb külföldi érdekeltségű vállalkozások közé négy székesfehérvári cég tartozott 2011-ben, ezek az ALCOA-KÖFÉM Székesfehérvári Könnyűfémmű Kft.; a DENSO Gyártó Magyarország Kft.; a Harman Becker Kft.[6]

1.9.2.1 Mezőgazdaság

Bár a város gazdasági teljesítménye szempontjából kevésbé meghatározó az ágazat gazdasági súlya, a működő vállalkozások 1,01%-át alapították mezőgazdaság folytatása céljából, a mezőgazdaságban alkalmazásban állók aránya 3,9% (megyei adat), viszont szerepe a fejlődés és későbbi – gazdasági szerkezet diverzifikálását szolgáló, várostérségi együttműködést célzó- fejlesztések szempontjából korántsem elhanyagolható.

A termőhelyi adottságokat vizsgálva a kistérségben a szántóterület jelentős része kiváló minőségű. A szántóként használt terület (37.321,29 ha) csupán 11,3%-a tartozik a gyenge minőségű kategóriába. Ezeken a területeken – kistérség nyugati részén fekvő kistájak településen és a Sárvíz-völgye által érintett településeken – indokolt a művelési ág, illetőleg a hasznosítási cél élelmiszeriparitól eltérő megváltoztatása.

Az Általános mezőgazdasági összeírás 2010 évi adatai szerint a földhasználat megoszlása a Székesfehérvári kistérségben a szántóterületek túlsúlyát mutatja (58,2%).

Az évtizedek óta tartó folyamatos erdősítés eredményeként a kistérségi erdőterület aránya 28,0%. Ezt – bár az országos átlagot meghaladja – korántsem szabad megfelelőnek ítélni. Az erdők között továbbra is magas a leromlott, illetve eleve kis értékű fajokkal telepített területek aránya.

1.9.2.2 Ipar

Ismét városi statisztikai adatok hiánya okán megyei aspektusból kiindulva és megyei területi szintig bontott statisztikai adatokból építkezve elmondható, hogy Fejér megye korábban kialakult, az országostól eltérő gazdasági szerkezetét − az egyes nemzetgazdasági ágak hozzájárulását a **bruttó hozzáadott érték**hez − a recesszió, illetve az azt követő konjunktúra alig módosította. A válság mélypontját követően 2010 és 2011 években az exportorientált, külkereskedelemhez szorosan kapcsolódó ágazatok teljesítményét növekedés, a belső keresletre alapozó, vagy a globális gazdaságnak kevésbé kitett ágazatokét csökkenés, illetve stagnálás jellemezte (*KSH: A gazdasági folyamatok regionális különbségei Magyarországon 2011-ben*)

[6] PHILIPS Industries Magyarország Gyártó és Kereskedelmi Kft. 2013. év során megszűntette termelő tevékenységét a megyeszékhelyen

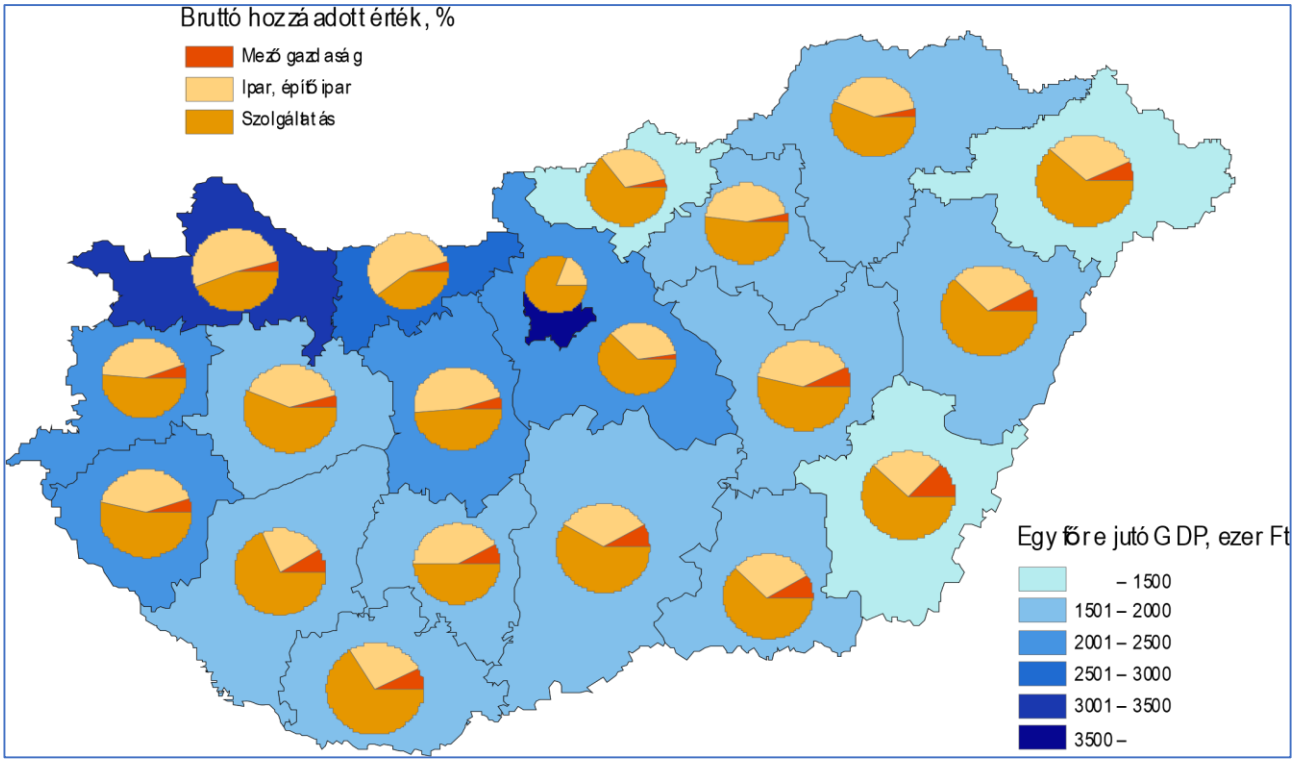

44**. ábra: **Az egy főre jutó GDP és a bruttó hozzáadott érték megoszlása a nemzetgazdasági ágak főbb csoportjai szerint, 2010
Forrás: KSH T-Star adatbázis

Fejér megye gazdasági szerkezetében az ipar súlya visszaerősödött a válság előtti szintre. Az országos viszonylatban kimagasló ipari és építőipari együttes részarány 2011-ben 46,9% volt. A szolgáltatást nyújtó ágazatok részesedése 48,2%-ot tett ki, a mezőgazdaságé 4,9%-ot ért el**.** *Fejér megye gazdasági szerkezetében az ipar súlya visszaerősödött a válság előtti szintre, és az átlagosnak több mint a másfélszerese volt*

A legalább öt főt foglalkozató szervezetek telephely szerinti adatai alapján az ipar kibocsátásának 2011. évi volumenbővülése az egyik legnagyobb mértékű volt az ország megyéi között, azonban ezt a fellendülést 2012-ben követő csökkenés jelzi, az elmúlt két év termelésbővülése még nem volt elegendő arra, hogy a helyi ipar – a 2009. évi általános visszaesést követően – a gazdasági válságot megelőző teljesítményét újból elérje, vagy meghaladja. A megyében - ahol az országban az egyik legnagyobb mértékben esett vissza 2009-ben az ipar teljesítménye - a kibocsátás volumene továbbra is elmarad a válság előtti értéktől.

Az ipari termelés 2011. évi bővülését megalapozó export-értékesítések 18,5%-kal (országosan 8,7%-kal) növekedtek az egy évvel korábbihoz képest, a belföldi eladások ugyanakkor 2,7%-kal (országosan 13%-kal) elmaradtak a 2010. évi szinttől[7]. Az értékesítési irányokat érintő ellentétes előjelű elmozdulások hatására tovább nőtt az export részaránya, mely országos viszonylatban kiemelkedő (79,5%). A belföldi értékesítések alakulása továbbra is a recesszió jeleit mutatja.

Az ágazati bontású adatok alapján 2011-ben a megye **ipari termelésének 97,3%-át a feldolgozóipar** adta, mely részaránya változatlanul az egyik legmagasabb az országban. Az ipari termelés területi sajátosságait leginkább a feldolgozóipar összetétele tükrözi, Fejér megyében a gépipar (számítógép, elektronikai, optikai termék gyártása, jármű- és gépgyártás) kiemelkedő (45,8%). 2011-ben az egy évvel korábbi kibocsátásokhoz képest összességében 11,4%-os bővülés jellemezte, viszont ezen belül a járműgyártás 28,6%-kal visszaesett a térségben. A gépipart követi a sorban a fémalapanyag és fémfeldolgozási termék gyártása (27,4%), illetve a gumi-, műanyag és nemfém ásványi

[7] A legalább 50 főt foglalkoztató vállalkozások székhely szerinti adatai alapján

termék gyártása alág (9,0%). Az élelmiszeripar – stratégiai jelentősége ellenére – egyre kisebb arányban részesedik az ipari termelésből.

Az ipari termelés bővülésével egyidejűleg 1,99%-kal növekedett az ipari alkalmazottak száma a megelőző évhez képest. A létszámemelkedést három alág alapozta meg: a gépgyártás 113%-kal, a számítógép és elektronikai gépek gyártása 15%-kal, a gumi-, műanyag és nemfém ásványi termék gyártása 9,4%-os növekedésével. A termelés hatékonyságának egyik fontos mérőszáma az egy alkalmazásban állóra jutó termelési érték, mely az előző évihez képest kismértékben, 7,2%-kal nőtt, a termelékenység javult.

A Székesfehérváron tevékenykedő nagyvállalatok különböző stratégiákat alkalmaztak a válság kedvezőtlen hatásaival szembeni védekezésre. A tömeges elbocsátásokat megelőzendő a transznacionális vállalatok egy része a csökkentett, négynapos munkahét bevezetése mellett döntött (pl. Denso, Grundfos), mások a gyártási folyamat átalakításával próbálkoztak (pl. Albacomp). Az alternatív intézkedések mellett azonban létszámleépítésekre is sor került: a Videoton VT Autóelektronika Kft-től 400 főt, az Alcoa-Köfém székesfehérvári üzeméből 84 főt (Mórról azonban 650 főt) küldtek el, s végül a kezdetben csökkentett munkahéttel próbálkozó Denso és Grundfos is bejelentette a tömeges elbocsátást: a japán cégtől 800 dolgozónak, a Grundfos székesfehérvári és tatabányai üzeméből összesen 200 dolgozónak mondtak fel az idei évben (MTA RKK NyUTI Közép-dunántúli Kutatócsoport: A fenntartható városfejlődés stratégiai elemeinek feltárása Székesfehérváron, 2009).

A globális gazdasági válság hatásai a recesszióba vagy felszámolás alá került vállalkozások, a munkanélküliség megnövekedése mellett a helyi önkormányzati bevételek, különösen az iparűzési adóbevétel csökkenése is terheli a várost.

	Mezőgazdaság, vad- és erdőgazdálkodás, halgazdálkodás A	Ipar B-E	Építőipar F	Szolgáltatások G-U	Adóalap (eFt)	Iparűzési adó (eFt)
2007	1	33	1	65	370 016 461 430	6 798 136 881
2008	1	38	1	60	367 757 801 046	7 354 860 830
2009	1	43	1	55	353 139 782 190	7 062 795 722
2010	1	42	1	56	355 327 760 359	7 106 555 200
2011	1	43	1	55	402 164 066 511	8 043 281 200
2012	1	41	1	57	323 057 276 044	6 461 146 000

30**. táblázat: **Székesfehérvár iparűzési adóbevételének alakulása a 100 legnagyobb adózóra vonatkozóan
Forrás: Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzat adatai, saját szerkesztés

Székesfehérvár iparűzési adóbevétel adatai szerint 2012-ben a TOP 100 adófizető 41,0%-a a feldolgozóiparban tevékenykedett. A feldolgozóipari cégek részaránya 24%-kal nőtt a 2007 évi szinthez képest, összetétele a város sajátosságait tükrözi, a gépipari (számítógép, elektronika, jármű-alkatrész) dominancia mellett az anyagtechnológia területén működő cégek határozzák meg. A szolgáltatási ágazat súlyának csökkenése mögött a pénzügyi szektort érintő visszaesés áll (kapcsolódó fejezet 1.10.1.).

Míg a gazdasági válságot megelőző évben a város első 100 adófizetőjének iparűzési adó volumene a teljes bevételnek 2/3-át jelentette, addig ez 2011-ben megközelített a 80%-ot (kapcsolódó fejezet az 1.9.3. működő és megszűnt vállalkozások).

1.9.2.3 Szolgáltatások

Megelőző fejezetrészekben bemutatásra került a szolgáltatási ágak tevékenységi struktúrában betöltött szerepe, mely bár az utóbbi években egyre inkább előtérbe került, a Székesfehérváron működő vállalkozások 82,3%-a már

különféle szolgáltatások nyújtására szakosodott, ebben különösen a kereskedelem és a szakmai tudományos, műszaki, illetve a gazdasági szolgáltatások területén tevékenykedő vállalkozások súlya kiemelkedő, azonban a tercier szektor foglalkoztatási súlya több mint 10 százalékponttal csekélyebb az országos és a megyei jogú városok átlagához képest.

Magas hozzáadott értékű szolgáltatások

Székesfehérváron az elmúlt 20-25 évben nem alakult ki jelentős tőkeerővel rendelkező középvállalati réteg, amely a gazdaság egyik új hajtómotorját jelentheti, illetve túl nagy a szakadék a nagy- és a kisvállalkozások között. A gazdasági válság az elmúlt években még láthatóbbá tette a megyeszékhely gazdaságának ezirányú gyengeségeit, és rávilágított arra, hogy a tudásalapú gazdaság fejlesztése jelenthet valódi növekedési esélyt. A tudásalapú gazdaság kiterjesztése, és ezen belül a magas hozzáadott értékű (termékek és) szolgáltatások előállítása lehet a kitörési pont Székesfehérvár számára.

Olyan magas hozzáadott értékű szolgáltatások jelenthetik a növekedési lehetőséget, mint például az információ-technológiai szolgáltatások vagy a humán-egészségügyi és a pénzügyi szolgáltatások, melyek részarányukat tekintve kimagaslóak a megyeszékhely tudásintenzív szolgáltatási alágazataiban működő vállalkozásai között *(Részletesen az 1.9.4.3 fejezet alatt kerül bemutatásra)*

Turizmus

Turisztikai kapacitás

2012 végén Székesfehérvár kereskedelmi szálláshelyein 1.569 férőhely áll a látogatók rendelkezésére, ami a megyei kapacitás 14,3%-át jelenti (Fejér megye kereskedelmi szálláshelyek férőhelyei 10 971 db 2012-ben). Bár a szállodák férőhelykínálata 2000-hez képest közel 40%-kal bővült, a kiadható kereskedelmi szállásférőhelyek száma a városban együttvéve alig 3%-kal bővült a tíz év alatt (országosan a kereskedelmi szálláshelyek befogadóképessége 7,2%-kal gyarapodott). A megyei jogú város kereskedelmi szálláshely-kapacitása volumenét tekintve a 2001-2002 évek szintjén áll.

2000 és 2011 között a férőhelyek száma a 2008-ig jellemző növekedés után jelentősen csökkent (elsősorban a szállodák, valamint a kempingek férőhely-számának visszaesése miatt).

A férőhelyek legnagyobb hányadát, 47,4%-át ma a szállodák biztosítják, a közösségi szálláshelyek – a korábbi ifjúsági szállók és turistaszállások – 30,3%-ot képviselnek az összkapacitásból. A kereskedelmi egységek férőhelykínálatának további egy-egy tizedét a panziók, valamint együttesen az üdülőházak és kempingek adják.

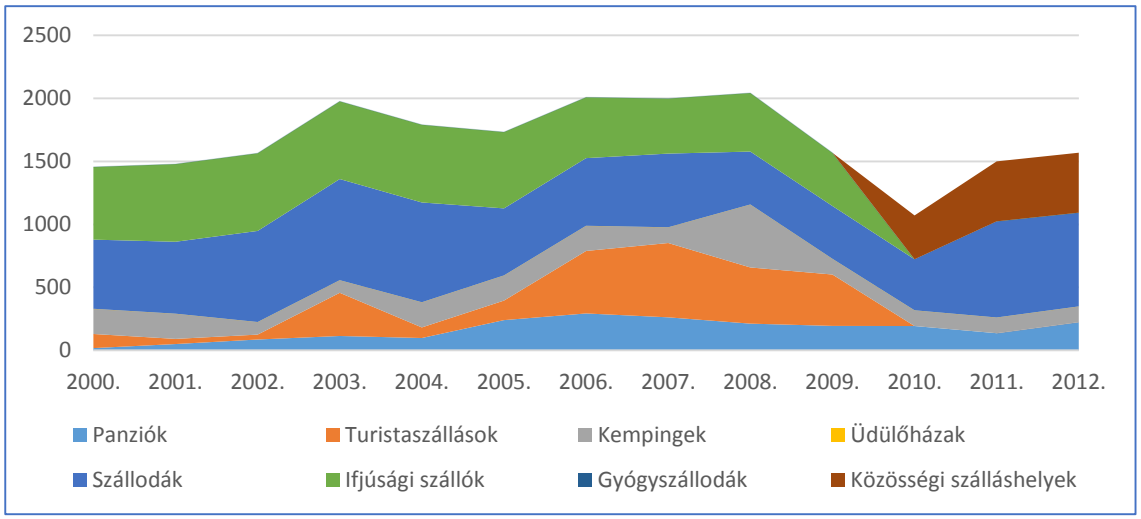

45**. ábra: **A kereskedelmi szálláshelyek férőhelyeinek változása (db) szálláshely típusonként 2000-2012 Forrás: KSH T-Star adatbázis

A kapacitáskihasználtság a jelentős forgalmat generáló üzleti (MICE) turizmus ellenére igen alacsony. 2008 és 2012 között a kihasználtság szempontjából mérvadónak tekintett szobakapacitás kihasználtság majdnem minden évben 35%-nál is alacsonyabban alakult. A férőhely kihasználtság pedig húsz százalék alatti (Forrás: Székesfehérvári Turisztikai Közhasznú Nonprofit Kft.).

Vendégforgalom

A város turisztikai potenciálját a kereskedelmi szállásférőhelyek mellett a vendégforgalom alakulása. A kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák tekintetében Székesfehérváron 2000 és 2012 között átlagosan 2,85%-os növekedés tapasztalható (45. ábra) úgy, hogy a vizsgált több mint 10 évben 2004-2005-2006 években, valamint 2011-től kezdődően tapasztalható ismét mérsékelt növekedés.

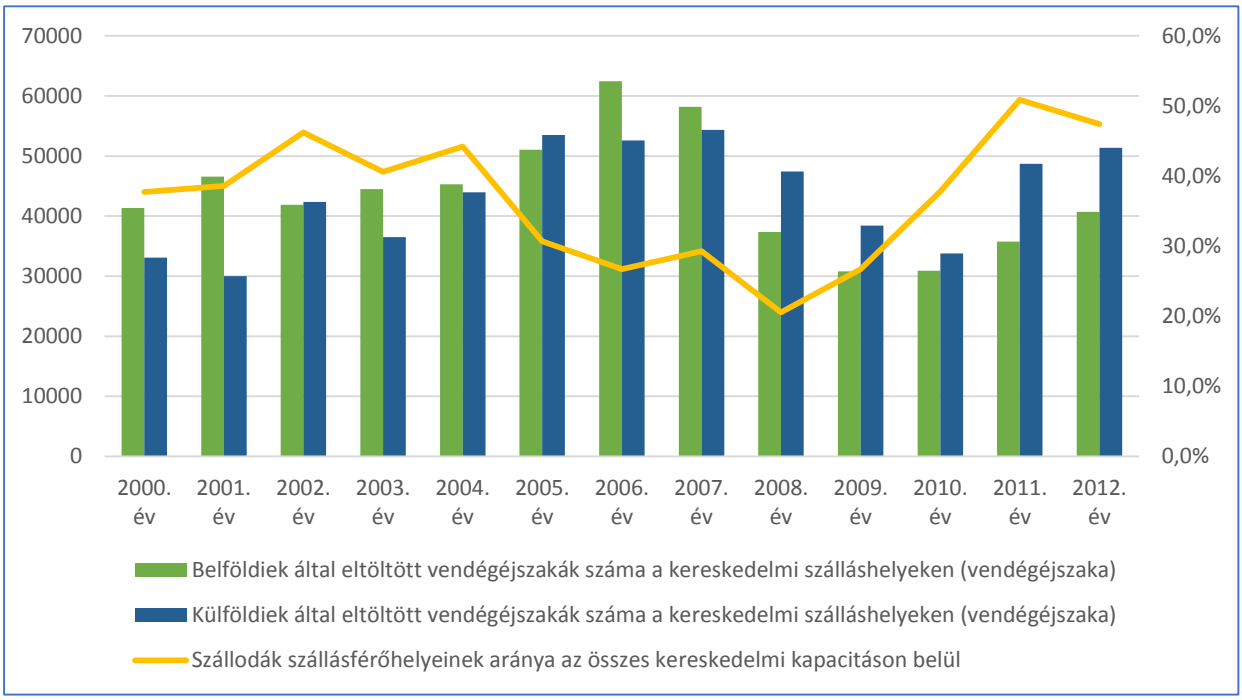

46**. ábra: **A vendégéjszakák számának változása Székesfehérváron (db), 200-2012 Forrás: KSH T-Star adatbázis

2012-ben Székesfehérvár kereskedelmi szálláshelyeit 43.792 vendég összesen 92.086 vendégéjszakára vette igénybe (az átlagos tartózkodási idő 2,10 nap/vendég), ami a megye szálláshelyforgalmának 25,3%-át jelentette.

A regisztrált együttes vendéglétszám a 2006-2007. évekhez hasonlóan alakult, a vendégéjszakák száma ugyanakkor még nem érte el a 2005 évi szintet, 11%-kal kevesebb volt. A külföldi vendégforgalom túlsúlya mutatkozik meg abban, hogy a város látogatóinak 50,3%-a érkezett országhatárainkon kívüli területről, és az eltöltött vendégéjszakáknak pedig 55,8%-a kapcsolódott hozzájuk, ami az átlagosnál jóval magasabb arányú külföldi forgalmat jelent Székesfehérváron.

Az elmúlt 10 évben irányát tekintve a változás hasonlóan érintette a belföldi és a külföldi vendégforgalmat, lényeges különbség azonban, hogy a külföldi vendégforgalmat közel másfélszeres növekedési átlag (6,4%) jellemzi (szemben az összes vendégforgalom átlag 4,2%-os növekedésével). Mindemellett a külföldi vendégforgalom egyértelműen a szállodák felé tolódott el (46. ábra).

Székesfehérvár turizmusában kisebb (és csökkenő) hangsúlyt kapnak az egyéb (2009-ig magán-) szálláshelyek. 2012-ben a város egyéni szobakiadóinál 460 vendég 2.736 vendégéjszakára szállt meg, azaz a kereskedelmi és a magánszálláshelyek együttes vendéglétszámából az utóbbiak csupán 1,04%-kal, vendégéjszaka-számából pedig 2,88%-kal részesedtek.

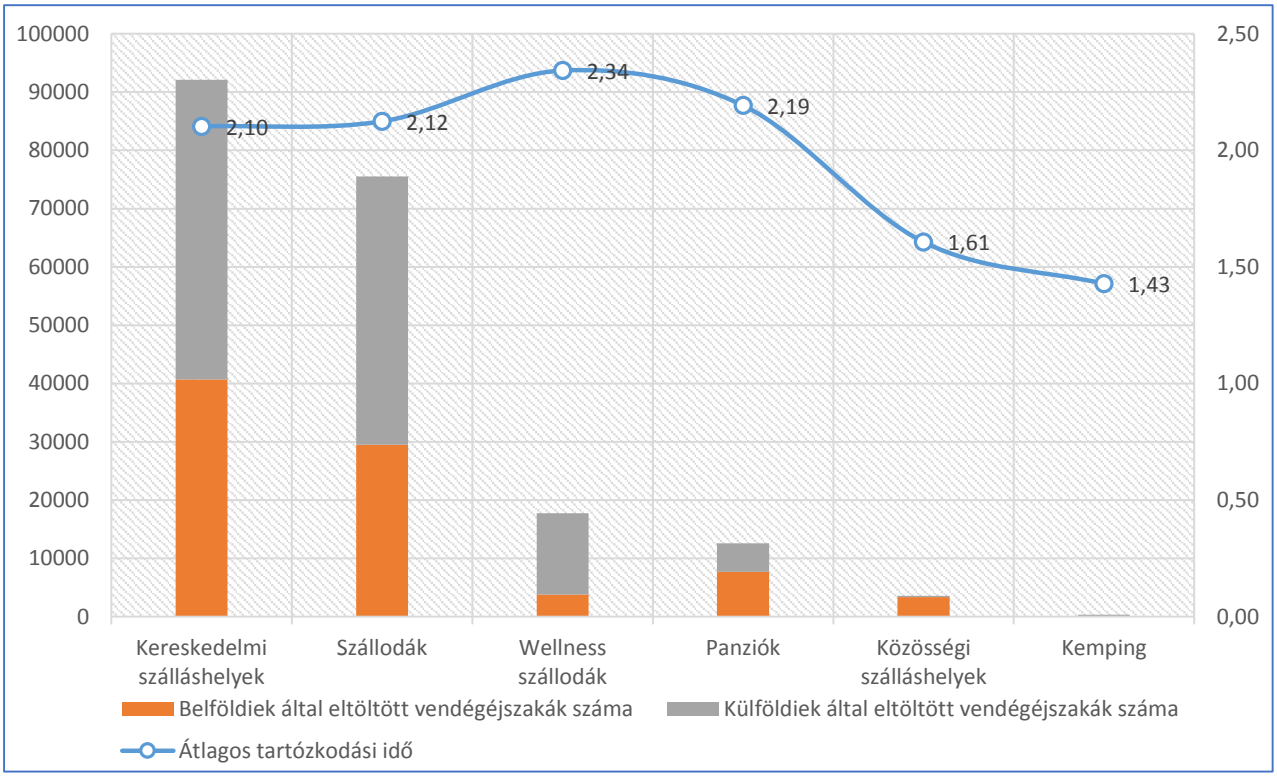

47**. ábra: **A vendégéjszakák alakulása Székesfehérvár kereskedelmi szálláshelyein 2012 Forrás: KSH T-Star adatbázis

A helyi Turisztikai Desztináció Menedzsment (TDM) szervezet Székesfehérvár turizmusának koordinációja és összehangolt fejlesztése céljából a 2011-2012 évek során jött létre Európai Uniós támogatással, valamint Székesfehérvár MJV, mint vezető partner részvételével a Székesfehérvári Turisztikai Közhasznú Nonprofit Kft. keretein belül.

A helyi önkormányzaton kívül az intézményi-, vállalkozói- és civil szektort egyesíti, illetve a helyi szállásadók több mint 50 %-ának részvétele mellett a legfontosabb turisztikai attrakciók üzemeltetői, a turizmusban érdekelt szolgáltatók jelentős része a TDM tagok közé tartoznak.

A TDM szervezet az elmúlt években jelentős szolgáltatásfejlesztést valósított meg, számos előremutató lépést tett a turisták magasabb szintű kiszolgálása terén és a turistakomfort növelése érdekében.

Turisztikai vonzerők

Imázsteremtő történelmi, és államisághoz kapcsolódó vonzerők

Székesfehérvár a magyar államiság bölcsője, a középkori magyar királyság koronázó városa, egyben középkori királyi székhelye. Az államalapító I. István király alatt vált az ország központjává. Szent István itt építtette fel magántemplomát, a későbbi koronázó templomot. A koronázások és temetések mellett a rendi országgyűléseknek is Székesfehérvár adott helyet, itt hirdették ki az ország első alkotmányát, az Aranybullát. Szent Istvánt követően még nyolc Árpád-házi-, és hét vegyesházi király választotta végső nyughelyéül a Bazilikát.

A középkori királyi központból azonban nagyon kevés emlék maradt fenn. Az épületeket többször lerombolták és elpusztították, a Koronázó templom az 1600-as évek második felében pusztult el végleg. A város a török kor végére majdnem elnéptelenedett, csak a XVIII. században települt be újra jelentős számban német származású polgárokkal. A városközpont jelenlegi arculata is ebből az időből származik, a belváros barokk épületei az 1700-as és az 1800-as évek fordulóján épültek, jelenleg ezeknek az épületeknek az együttese alkotja a történelmi városmagot.

Középkori Romkert, Nemzeti Emlékhely

A főtér keleti szélén, a püspökség telke mellett található romterület a Szűz Mária prépostsági templom maradványait őrzi. A templom alapítója Szent István király volt, akinek halála után ötszáz évig, egészen a város török kézre kerüléséig 38 magyar királyt koronáztak meg itt. A jelenlegi Romkert kialakítása az 1930-as években indult ásatásokkal kezdődött, ekkor épültek meg a területet határoló falak és a Várkörútra nyíló kapu (a régészeti feltárás még napjainkban is folyik). A harmincas évek óta nagyobb volumenű fejlesztés nem történt a területen, de a fokozatos fejlesztések is esetenként kudarcosak voltak (lásd pl. az ezredfordulón a Romkert könnyűszerkezetű tetővel történő befedését, majd a fedés későbbi elbontását). A legutóbbi - turisztikai vonzerőt is növelő - fejlesztés a járdafödém alatti területen történt, ahol a nyugati romterület fedett bemutatása készült el. A Romkert Székesfehérvár legforgalmasabb és leglátogatottabb attrakciója, állapotának és hasznosításának megoldása azonban évtizedek óta megoldásra váró kérdés.

A terület fejlesztésére már számos terv készült, az elképzeléseket több esetben szakmai, lakossági és politikai kritika érte. Legutóbbi az átfogó fejlesztést megcélzó Királyi Séta projekt, mely 2007-ben 1,7 milliárd forint támogatási összeggel került az EU forrásokból kiemelten támogatott projektek listájára, megvalósítására önkormányzati döntésre mégsem került sor. Az idén kormányzati programmá emelt Árpád-ház program hozhatja meg az áttörést, melynek kapcsán modern látogatóközpont egészíti majd ki a romterületet, és mutatja be a koronázó város - és az ország – közös múltját.

Aranybulla emlékmű

Az 1222-es Aranybulla kibocsátását Rétfalvi Sándor alkotása idézi meg. Az emlékművet 1972-ben avatták fel, jelenlegi helyére a Csúcsos-hegy tetejére 1990-ben került. A magyar államiság fejlődése szempontjából fontos eseményről van szó, de maga az emlékmű jelentős turisztikai vonzerőt jelenleg nem képvisel.

Egyházi, vallási vonzerők

Szent Anna kápolna

Az 1474 körül építtetett kápolna a város egyetlen, épségben megmaradt középkori emléke. A kápolna középkori neve nem ismert, és feltételezhető, hogy azonos azzal a kápolnával, amely a középkori bazilikával együtt pusztult el. A mai kápolnát 1711-1729 között restaurálták.

Szent István Bazilika

A székesegyházat IV. Béla 1235 előtt, uralkodása kezdetén alapította, koronázása is ebben a templomban történt, majd a későbbiekben is a koronázási szertartások egyik színhelye maradt. A török időkben dzsámi, 1688 után újra plébániatemplom lett. 1758-1798 között barokk stílusban építették újjá. A templombelsőt Szent István legendáit megörökítő freskók díszítik.

Püspöki Palota

A barokk és copf stílusú épület 1780-1803-ban épült, az építkezés során az egykori bazilika köveit is felhasználták. A palota belső berendezésében az empire és a biedermeier stílus érvényesül, ebédlőjében klasszicista falképek találhatóak. Könyvárában középkori kódexek és ősnyomtatványok is megtalálhatóak. A palota kertje a Várkörutat szegélyező várfalig ér.

Templomok

Székesfehérváron a középkorban mintegy harminc különböző templom állt, ezek jórészt nem élték túl a török kort. A város templomai közül a Szent Imre (Ferences) templom, a Ciszter (Nepomuki Szent János) templom, a Szemináriumi (egykori Karmelita) templom a legjelentősebbek, de impozáns a Prohászka Ottokár emléktemplom is,

amely az 1930-as években épült, valamint a Szerb Orthodox templom. A templomok elsősorban vallási, zarándokturisztikai vonzerőt jelentenek, kulturális és örökségturisztikai vonzerejük kevésbé jelentős.

Épített örökség jellegű vonzerők

Hiemer-ház

A Hiemer-Font-Caraffa épülettömb Székesfehérvár belvárosának egyik kiemelkedő értékű, egyedileg védett műemléki épületegyüttese, a város épített örökségének egyik gyöngyszeme. Nemcsak központi elhelyezkedése, történelme is egyedi, hiszen azon kevés épületek egyike, melyek tanúskodnak a város több évszázaddal ezelőtti fénykoráról, dicső múltjáról, országos jelentőségéről. Az épület műemléki értékét középkori alapjai, az értékes freskók és a falakat kívül-belül díszítő stukkók adják.

A három gazdagon díszített épület a XIX. században a város tulajdonába került, azóta számos közfeladat ellátásának helyszínéül szolgál. Működött benne plébánia, zeneiskola és egészségügyi iskola is. Napjainkban bálterem, házasságkötő terem, étterem, konferencia termek és a Hetedhét Játékmúzeum és a Tourinform Iroda is az épületben található.

Bory-vár

Székesfehérvár hagyományos turisztikai vonzerőihez képest „kieső" helyszínen, az Öreghegy lábánál található. Speciális vonzerő, esszenciáját tekintve a bécsi Hundertwasser házakkal vethető össze: egy öncélú, túldíszített, túlméretezett lakóház, amely egyszerre idézi a lovagvárakat és számos korstílust. Az épületet hét torony, reneszánsz kerengőkre emlékeztető udvar egészíti ki, az épületben több mint száz, a legváltozatosabb technikával készült szobor és festmény található. Az épület ma is az örökösök tulajdonában van, működését és fejlesztését alapítvány támogatja. Az elmúlt évtizedekben Székesfehérvár egyik leglátogatottabb attrakciójává vált a létesítmény.

Kulturális vonzerők, közgyűjtemények

Szent István Király Múzeum - Régészeti kiállítás, Néprajzi kiállítás

A Szent István Király múzeum több állandó kiállítást is kínál. Az 1992-ben megnyílt régészeti kiállítás az egykori Rendház-épület első emeletén, a római kori kőtár a földszinten és a díszudvarban tekinthető meg. A kiállítás 1993-ban nyert díjat. A néprajzi kiállítás az intézmény legújabb kiállítása, Fejér megye hagyományos népi kultúrájáról ad keresztmetszetet.

A kiállítások hagyományos technikájúak, az interpretációban domináns az egyszerű statikus display eszközök alkalmazása. Ugyanakkor az elmúlt időszakban a Múzeum egyre nagyobb hangsúlyt fektet a látogatók bevonására, ez elsősorban a múzeumpedagógiai foglalkozások során jelenik meg (felelevenítés, beöltözés, tematikus foglalkozások, szakköri foglalkozások, foglalkoztatók, projektnapok, nyári múzeumtáborok).

Szent István Király Múzeum - Fekete Sas Patikamúzeum több mint 200 éves, 1975-ben, az épület és a berendezés restaurálása után, nyitotta meg ismét ajtaját a közönség előtt.

Szent István Király Múzeum - Új Magyar Képtár képzőművészeti gyűjteménye az ország jelentősebb kollekciói közé tartozik.

Szent István Király Múzeum - Csók István képtár különlegessége Aba-Novák Vilmos „Magyar-francia történelmi kapcsolatok" című pannója, ezen kívül időszaki kiállításoknak ad otthont.

Szent István Király Múzeum - Budenz-ház Ybl gyűjtemény, Schaár Erzsébet gyűjtemény, Téglák a múltból kiállítás gyűjtemények tényleges turisztikai attrakcióként nem jönnek szóba, látogathatóságuk korlátozott.

Székesfehérvári Egyházmegyei Múzeum

Az 1998-ban újjászervezett kiállítás a város központjában a Püspöki palotával szemközt, a hajdani ferences kolostor emeleti részén várja a látogatókat. Az elsősorban a liturgikus ötvös- és textiltárgyakra, valamint festményekre és szobrokra koncentráló törzsanyag 2009 nyarától megújult formában látogatható. Mérsékelt áru belépődíj ellenében tekinthető meg.

Városi Képtár – Deák gyűjtemény, Pelikán Galéria

A Deák gyűjtemény jelenlegi formájában 1994 óta látható. Az állandó kiállítás anyagát Deák Dénes műgyűjtő ajándékozta, majd hagyatékozta a városra. Állandó és időszakos kiállításokat kínál a látogatók számára. Az intézmény a Szent István Király múzeumhoz hasonlóan múzeumpedagógiai foglalkozásokat is kínál (rajz szakkör, múzeumi óra sorozat), a városi iskolák számára. A Pelikán Galéria a Városi Képtár kiállítóhelyeként működik, időszakos tematikus kiállításokat kínál a látogatók számára.

Székesfehérvár belvárosa a korábbi évek többlépcsős rekonstrukciója és revitalizációja révén, az építészeti örökség-együttesek egyediségénél fogva és programkínálati elemekkel kiegészítve jelentős vonzerőt képviselhet, sőt alkalmas az itt tartózkodás meghosszabbítására is, de érdemi kihasználásához a látnivalók és szolgáltatások további kulturális és üzleti célú fejlesztése szükséges.

Az utóbbi években további kisebb változások is történtek: gyűjtemények kerültek új helyre, az infrastrukturális feltételekben következett be lényeges javulás (pl.: Városi Képtár, Hetedhét Játékmúzeum, vagy az Egyházmegyei Múzeum gyűjteménye), azonban új, imázsteremtő vonzerő, attrakció nem épült a városban, a meglévő attrakciók fejlesztése pedig összességében nem érte el azt a kritikus tömeget, amely a város összesített turisztikai vonzerejét lényegesen javította volna.

TERMÉSZETI VONZERŐK	**KULTURÁLIS ÉS ÖRÖKSÉG VONZERŐK**
Tavak (Bányató, horgásztavak (Palotaváros), Csónakázó-tó) Ligetek (Zichy-liget, Rózsaliget, Halesz park)	Műemlék épületek (Városháza, Püspöki palota, Szt. Anna kápolna, Bazilika, Ciszter templom és kolostor, Árpád Fürdő, Hiemer-ház)
Egyéb víz (Csitáry forrás (szabad kifolyású ásványvíz)	Történelmi helyszínek, emlékművek (Aranybulla-Csúcsos hegy, Pelikán-udvar)
Egyedi városkép (Arany J. u., Országalma, Városháza, Püspökkút, Prohászka park)	Régészeti lelőhelyek (Romkert, Rác-templom környéke és Skanzen, Várfalmaradványok) NEMZETI EMLÉKHELY
Panoráma (Öreg-hegyről, Csúcsos hegyről Aranybulla emlékmű, városra, Velencei-tóra)	Kiemelkedő értékű szobrok (Szt. István, 10-es huszárok, Mátyás szobor, Országalma, II. vh. Emlékmű)
Speciális flóra (az evangélikus templom melletti park a Magyarországon őshonos növényeket mutatja be)	Egyéb építészeti vonzerők (Zichy-ligeti Zenepavilon, Szt. Lélek temető (magyar és német sírok), Virágóra, Órajáték)
Természetvédelmi terület, tanösvény, védett fajok (Sóstó)	Népművészet, népszokások (Iván-napi Búcsú (Rác templom környéke, Öreghegyi vigasságok)
Egyéb tájkép (Védett fasorok, Zrínyi u. hársfasor, József A. u., vadgesztenyesor, Gyümölcs u. platánfasor)	Alba Regia táncegyüttes Vörösmarty Színház
Folyó, patak (Nádor-csatorna, Sárvíz-csatorna)	Múzeumok, kiállítóhelyek (Szt. István király Múzeum, Budenz-ház, Csók István Képtár, Pelikán Galéria, Városi Képtár)
Rendszeres fesztiválok (Hetedhét Játékfesztivál, Királyi Napok Nemzetközi néptáncfesztivál, FEZEN, Fehérvári Lecsófőző Vigasság, Kortárs Művészeti Fesztivál)	
Egyéb kulturális események (nyári színház - Pelikán udvar)	
Vallási ünnepek (Szt. István napi Körmenet)	

***31**. táblázat: **Székesfehérvár vonzerői** Forrás: Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzat adatai, saját szerkesztés*

Kiskereskedelmi üzletek, vendéglátóhelyek

Az idegenforgalom és a gazdasági szolgáltatások szempontjából is lényeges, hogy a városban a vendéglátóhelyek kínálata 2000 óta folyamatosan bővül. 2000 és 2011 között a növekmény 21,7%, amely az országos (-31,7%) változást és megyei (8,94%) növekményt is meghaladja.

A kiskereskedelmi üzletek tekintetében ezzel ellentétes tendencia figyelhető meg. Ezek száma 2000 és 2006 között 8,1%-al növekedett, 2007-től pedig mérsékelt, 3,1%-os csökkenés figyelhető meg. Ez a tendencia igaz az élelmiszer jellegű és a ruházati üzletekre egyaránt.

1.9.3 A gazdasági szervezetek jellemzői, fontosabb beruházásai, települést érintő fejlesztési elképzelése

A gazdaságfejlesztés szempontjából Székesfehérváron is kiemelt szerepet játszanak az Ipari Park címmel rendelkező objektumok. A jelenleg hét működő ipari parknak regionálisan komoly szerepe van a foglalkoztatásban, jelentős gazdaságszervező erőt tudnak felmutatni.

A kilencvenes évek eleje kiemelt célként volt kezelt Székesfehérváron a megfelelő ipari, vállalkozási infrastruktúra kialakítása, melynek eredményeképp az országban itt található az ipari parkok és övezetek legnagyobb koncentrációja.

A város közigazgatási területén működő hét ipari park mind gazdasági társaságok kezelésében áll, az Alba Ipari Zóna[8] tulajdonosi társaságában rendelkezik tulajdonrésszel az Önkormányzat.

Az ipari parkok 70-80%-ban települtek be működésük első négy évében, zömmel multinacionális vállalatok voltak a fő bérlők, ill. területvásárlók. Később a külföldi tőke kisebb mértékben képviseltette már magát, viszont a megerősödött helyi vállalkozói kör is megjelent az ipari parkokban. A Sóstó Ipari Parkban máig zömmel több ezer embert foglalkoztató multinacionális vállalatok működnek, míg az Alba Ipari Zóna vagy a Déli Ipari Park többnyire a magyar tulajdonú és hazai piacra termelő középvállalkozásoknak ad otthont.

Az ipari parkok fejlesztési elképzeléseikben kapacitásbővítéseik mellett a szolgáltatásfejlesztésre (például munkaerő-kölcsönzésre, innovációs képességet növelő üzletviteli tanácsadásra, alkalmazott K+F támogatására) a szolgáltatásfejlesztésre helyezik a hangsúlyt. A vállalati kör stabilizálódásával, a bérelhető szabad területek csökkenésével az extenzív helyett az intenzív fejlődés kerül előtérbe, mely az itt dolgozók munkakörülményeinek javításával, és a vállalatok számára minél sokrétűbb szolgáltatások kiépítésével igyekszik növelni a park versenyképességét.

Ipari park	foglalkoztatottak száma (fő)	nettó terület (m^2)	Beépítettség	BHÉ (mrd Ft)	vállalkozások beruházása (mFt)	vállalkozások árbevétele (mFt)
Sóstó Ipari Park	7 890	2 360 000	92,9%	foly.	foly.	foly.
IKARUS Székesfehérvári IP	550	530 000	27,0%	foly.	foly.	foly.
Déli Ipari Park	459	208 404	42,0%	foly.	2.689,0	17.014,0
VIDEOTON Ipari Park	8 015	878 000	88,4%	foly.	39.300,0	293.919,0
Alba Ipari Zóna	1 390	620 000	70,0%	foly.	foly.	foly.
VISTEON Innovációs Ipari Park	1.541	200 000	74,1%.	foly.	1.617,3	66.000,2
Alba Airport Ipari Park*	-	-	-	-	-	-

*ipari park cím birtokosa, jelenleg még nem kiépített

32**. táblázat: **A Székesfehérváron működő Ipari Parkok legfontosabb adatai
Forrás: Ipari Parkok adatszolgáltatásai, Széphő Zrt. felméréseként, 2012.12.31

[8] az Ipari-, Tudományos-, Innovációs- és Technológiai Parkok Egyesület (IPE) által 2013. évben második alkalommal meghirdetett Ipari Parkok Versenyképességi Díjon szociális érzékenységéért és társadalmi szerepvállalásáért részesült díjazásban.

Az ipari parkok meghatározó szerepet töltenek be Székesfehérvár gazdaságában és foglalkoztatásban. Az ipari parkokban mintegy 300 vállalkozás működik, húszezer munkavállalót foglalkoztatnak, és jelentős szerepük van az exportértékesítésben (az export aránya az értékesítésből a VIDEOTON Ipari Park esetében 81,2%, a VISTEON Innovációs Ipari Parknál 99%).

1.9.4 A gazdasági versenyképességet befolyásoló tényezők

1.9.4.1 Elérhetőség

Helyzetfeltáró munkarész 1.15. fejezetében kerül kifejtésre

1.9.4.2 A munkaerő képzettsége

Helyzetfeltáró munkarész 1.7. fejezetében kerül kifejtésre

1.9.4.3 K+F és innováció

A kutatás-fejlesztés fontos szerepet játszik a város gazdasági fejlődésének fenntartásában, a versenyképesség megőrzésében, illetve javításában; az innováció pedig fontos eszköz a gazdasági szervezetek eredményességének, hatékonyságának a fokozásában.

Az Európai Unió 2000-ben elfogadott lisszaboni döntésében fogalmazta meg a célkitűzést, mely szerint egy évtized alatt a tagállamok K+F-ráfordításaikat GDP-jük 3%-áig emelik fel, így téve lehetővé a kontinens versenyképességének megőrzését. Ezt a célt az Európa 2020 stratégia is tartalmazza, amely a szint meghatározása mellett ráirányítja a figyelmet a kutatás-fejlesztésre szánt vállalkozásoktól származó források fontosságára is. Székesfehérvár gazdasági növekedésének mozgatórugói közé azonban nemcsak a versenyképes ágazatok jelenléte és a szolgáltatási szféra arányának a növekedése tartozik, hanem az egyetemi oktatás és a kutatóintézeti bázis megléte is.

Az innovációs teljesítmény szempontjából kiemelt fontosságú GDP-arányos kutatás-fejlesztési ráfordítás alapján Fejér megye – gazdasági fejlettsége és a kutatás-fejlesztési tevékenységben való felzárkózása ellenére – a megyék között a középmezőnyt képviseli. Fejér megyében a K+F ráfordítás arány a GDP %-ában 0,57% volt, mely érték messze az országos (1,17% - Budapest nélküli) és 11 százalékponttal a régiós (0,68%) átlagérték alatt alakult 2011-ben.

Városi K+F adatok hiányában a megyei statisztikai adatokból kiindulva a **kutató-fejlesztő helyek száma** az országos tendenciával megegyezően 2007 és 2011 között tovább **nőtt** Fejér megyében. 2011-ben kereken 80 kutatóhelyen végeztek kutatás-fejlesztési tevékenységet, ami 6,7%-kal több a 2007. évihez képest.

Területi szint	Kutató-fejlesztő hely	Kutató-fejlesztő helyek	Ebből: kutató, fejlesztő	K+F-tevékenység ráfordításai		Ebből:	
		számított létszáma,[a] fő		millió Ft	egy lakosra, ezer Ft	K+F költség, millió Ft	beruházás, millió Ft
Fejér megye	80	710	453	6 423,0	15,1	6 040,3	382,7
Közép-Dunántúl	195	2 061	1 341	18 637,4	17,1	16 502,6	2 134,8
Magyarország	3 000	33 960	23 019	336 537,3[b]	33,7	293 162,5	37 870,4

33**. táblázat: **K+F tevékenység 2011 évi adatai területi összehasonlításban Forrás: KSH T-Star adatbázis

a) A K+F-tevékenységgel foglalkozó személyek tényleges létszáma a K+F tevékenységre vetített, teljes munkaidőre átszámítva.
b) Tartalmazza a tudományos fokozatosok tiszteletdíjára, illetménykiegészítésére, valamint az ösztöndíjasok illetményére költségvetési forrásból kifizetett összegeket.

A kutatóegységek szektorok szerinti csoportosítását vizsgálva az időszak folyamán **a vállalkozási szektor térnyerése figyelhető meg** a felsőoktatási és az államháztartási rovására. Ez a folyamat már korábban elkezdődött, az elmúlt években azonban felerősödött. 2007-ben még a felsőoktatási területen működött a K+F helyek több mint fele, 2011-ben viszont már a vállalkozási vált dominánssá.

A megyei növekedést a vállalkozási kutatóhelyek számának jelentős mértékű emelkedése eredményezte.

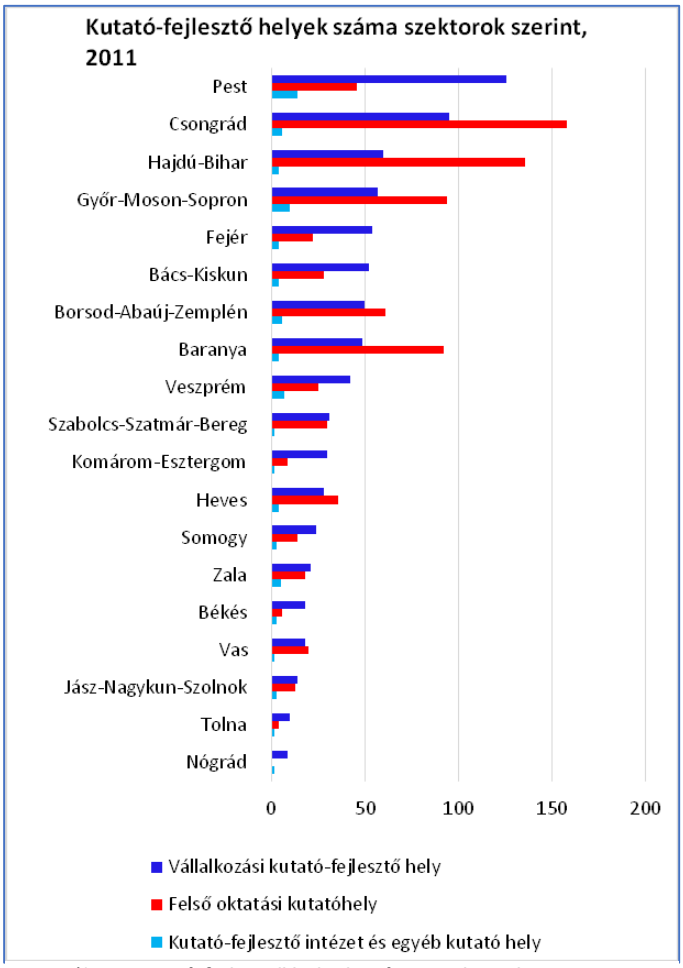

48**. ábra: **Kutató-fejlesztő helyek száma szektorok szerint 2011
Forrás: KSH T-Star adatbázis

A K+F fellendüléséhez hozzájárultak a kedvező feltételek mellett betelepülő transznacionális vállalakozások is, melyek fontos szerepet vállaltak a megye kutatóhelyeinek fejlesztésében.

A kutatóhelyek számát tekintve 2011-re országosan is már a vállalkozási szektor vette át a vezetést a felsőoktatásival szemben, azonban ez a változás a régiók többségére nem volt igaz.

A kutatóhelyek szektorok szerinti összetételével összhangban a 2011-ben a **ráfordítások legnagyobb hányadát is vállalkozási szektor koncentrálta**. A szektor súlya országos átlagban is dominánsnak tekinthető, mivel az összes forrás 62%-át az itt működő kutatóhelyek használhatták fel. **Fejér megyében a szerepe kiugróan meghatározó**, a ráfordítások ugyanis közel 60%-a került vállalkozási kutatóhelyekhez.

A tudásintenzív ágazatok székesfehérvári jelenlétének, mint a helyi innovációs teljesítmény egyfajta fokmérőjének az elemzését és értékelését az OECD által meghatározott módszertan, azaz az ágazatban felhasznált termelési tényezők, a technológia és a termék tudásintenzitásának segítségével definiált technológiai színvonal és ágazati besorolás alapján végeztük el[9].

[9] A technológiai színvonal alapján megkülönböztetünk (Eurostat 2009):
– *high-tech feldolgozóipari ágazatokat* (TEÁOR'08 2 számjegy alapján: 21, 26),
– *medium-high-tech feldolgozóipari ágazatokat* (20, 27, 28, 29, 30) és
– *tudásintenzív szolgáltatási ágazatokat* (50, 51, 58–66, 69–75, 78, 80, 84–88, 90–93).
A tudásintenzív szolgáltatások köre is tovább bontható:
– *tudásintenzív piaci szolgáltatásokra* (50–51, 69–70–71, 73-74, 78–80),
– *tudásintenzív pénzügyi szolgáltatásokra* (64–65–66) és
– *high-tech tudásintenzív szolgáltatásokra* (59–60–61–62–63 és 72).

	működő vállalkozások száma 2010 (db)			aránya az összes működő vállalkozáshoz, 2010 (%)			
Területi szint	High-tech feldolgo-zóipar	Medium high-tech feldolgozó-ipar	Tudás-intenzív szolgáltatások	tudás-intenzív vállalkozás	high-tech feldolgozóipari	medium high-tech feldolgozóipari	Tudás-intenzív szolgáltatások
Magyarország	3.225	5077	293.180	43,27%	0,46%	0,73%	42,08%
Fejér megye	109	199	10.292	40,50%	0,42%	0,76%	39,32%
MJV összesen	934	1219	81.742	48,70%	0,54%	0,71%	47,45%
Székesfehérvár	61	79	4.427	**49,55%**	**0,66%**	**0,86%**	**48,03%**

***34**. táblázat: **Innovációs teljesítmény mutatói** Forrás:(TeIR)|KSH*

Ha feltételezzük, hogy az ebben a szegmensben működő vállalkozások száma arányos a mögötte álló teljesítménnyel, akkor Székesfehérvár több szempontból kimagaslik az országos és a területi adatokhoz képest.

Amint a 34. táblázat adataiból kiderül, Székesfehérvár vállalkozásainak ezirányú „makroszerkezete" nem mutat lényeges eltérést az országos, a megyei és a MJV-k szerkezetétől; a volumenadatok nem utalnak határozott – iparági szintű – high-tech specializációra. Ugyanakkor a fajlagos, működő vállalkozásokra vetített arányból látható, hogy **Székesfehérváron jelentős a high-tech feldolgozóipar jelenléte** és aránya.

Mindez még önmagában nem, de a high-tech feldolgozóiparon belüli **elektronikai, informatikai, híradástechnikai berendezések gyártás**át végző vállalkozásoknak az aránya (megyei jogú városok ezirányú rátáját csaknem kétszeresen meghaladó ld. alábbi 50. ábra) már **szerkezeti versenyképesség**re utal. Ennek a területnek a fejlesztése versenyképességi szempontból nem csupán annak tudásintenzitása és kiemelt fajlagos hozzáadott érték-aránya miatt elengedhetetlen, hanem mert ezek az iparágak igen jelentős foglalkoztatók, és a vállalkozások jelentős része az önmagában is kiemelt gazdaságpolitikai figyelmet érdemlő kis- és középvállalat.

A megyei jogú városok sorában is viszonylag jó helyzetben van Székesfehérvár, a hetedik legmagasabb érték jellemzi a tudásintenzív vállalkozások száma alapján (4.567 db, 2010), kilencedik a működő vállalkozások összességéhez viszonyított ráta szerint (49,5%), és ötödik a high-tech feldolgozóipari jelenlét volumene alapján (61 db, 2010).

Ez az eredmény a külföldi érdekeltségbe tartozó high-tech cégek működésével hozható összefüggésbe, azonban a high-tech szabadalmakat és a többi szabadalmi tevékenységet tekintve már koránt sem áll ilyen jól Székesfehérvár, feltehetően amiatt, hogy a fejlesztések nagy része a külföldi anyavállalatok székhelyén valósul meg (ld.alább Szabadalmak fejezet).

A működő vállalkozások számának megoszlását az egyes ágazatok tudásintenzitása alapján[10] vizsgálva azt tapasztaljuk, hogy a feldolgozóipari, illetve a szolgáltatási szektorban működő tudásintenzív ágazatok között jelentős különbségek vannak. Egyrészt Székesfehérvár a tudásintenzív feldolgozóipari és szolgáltatási ágazatok szinte mindegyikében erős térbeli koncentrációt mutat a megyén belül, a megyeszékhely hatása – egy-két kivételtől eltekintve – jelentős.

[10] Az OECD (2001) által meghatározott *technológiai színvonal*, mely az ágazatban felhasznált termelési tényezők, a technológia és a termék tudásintenzitásának segítségével definiált. A technológiai színvonal alapján high-tech feldolgozóipari ágazatokat (TEÁOR' 08 2 számjegy alapján: 21,26), medium-high-tech feldolgozóipari ágazatokat (20, 27, 28, 29, 30) és tudásintenzív szolgáltatási ágazatokat (50, 51, 58-66, 69-75, 78, 80, 84-88,90-93). különböztetnek meg (Eurostat 2009).

2010-ben a megye tudásintenzív ágazatokban működő vállalkozásainak 43,08%-a, 4.567 szervezet tevékenykedett Székesfehérváron. A megyeszékhely megyén belül betöltött szerepét ágazati szerkezetben vizsgálva a high-tech feldolgozóipar Székesfehérváron működő vállalkozásainak 56,0%-os részaránya a legjelentősebb, ezt követi az átlagos értékkel közel azonos súlyú (43,0%) tudásintenzív tercier szektor, végül a medium-high-tech feldolgozóipar 39,7%-kal.

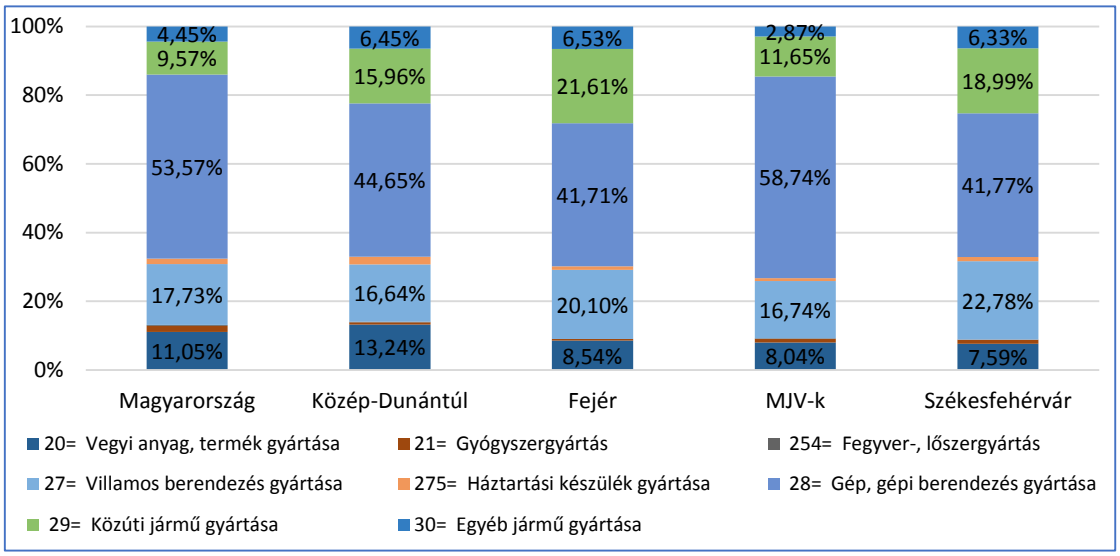

49. ábra: ***Medium high-tech feldolgozóipar vállalkozásainak megoszlása, 2010*** *Forrás:(TeIR)|KSH*

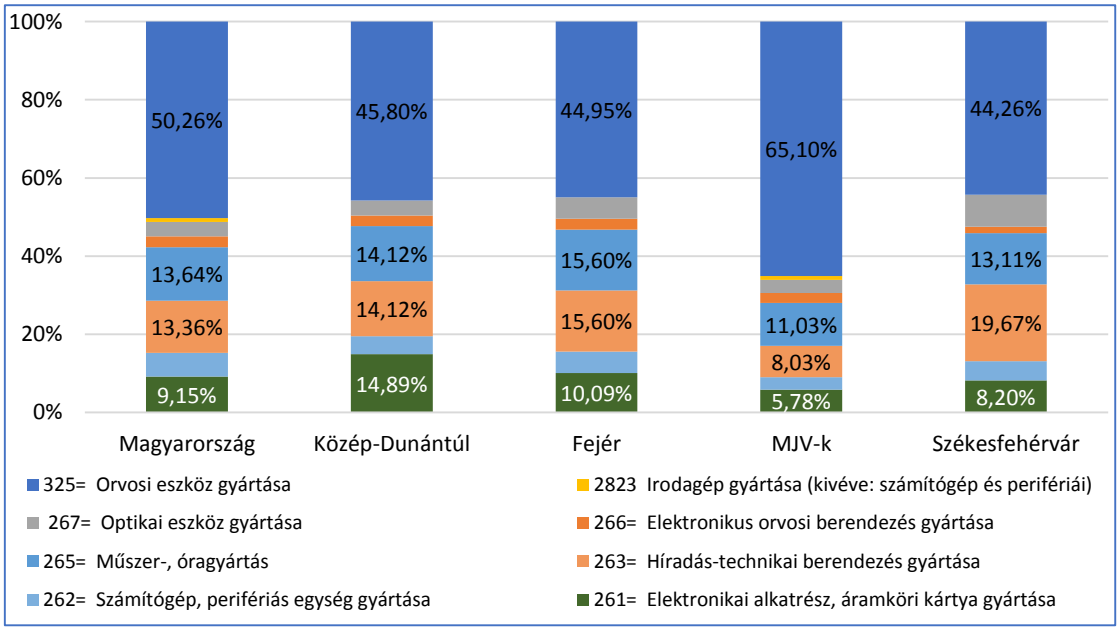

50. ábra: ***High-tech feldolgozóipar vállalkozásainak megoszlása, 2010*** Forrás:(TeIR)|KSH

A város eltérő iparszerkezete az ágazati tudásintenzitás súlypontjainak különbözőségét is eredményezte. **Székesfehérvár tudásintenzív feldolgozóipar szerkezetében három ágazat**: az orvosi eszközök gyártása (27), a híradás-technikai berendezések gyártása (12), valamint a műszergyártás (8) **dominál,** ezek adják a high-tech feldolgozóipari vállalkozások 77,05%-át. A medium high-tech feldolgozóipar szereplői 97,5%-ban az elektronika[11]

[11] TEÁOR' 08 2 számjegy alapján 27= Villamos berendezés gyártása

(18), a gépgyártás[12] (33), a járműgyártás[13] (20) valamint az anyagtechnológia[14] (6) területén működő és Székesfehérvár jelenlegi ágazati szerkezetében meghatározó kulcsiparágak képviselői.

Tudásintenzív szolgáltatást végző 4.427 vállalkozás négyötöde 9 alágazatból, ebben az információ-technológia (292), az építészmérnöki (399) és az egyéb szakmai, tudományos, műszaki területről (268) származnak; valamint oktatással (497), humán-egészségügyi ellátással (406), valamint pénzügyi tevékenységgel (395), ingatlanügyletekkel (461), jogi, számviteli, adószakértői (565), üzletvezetői (263) tanácsadással foglalkoznak.

Szabadalmak

A K+F-eredmények mérésére a szabadalmi tevékenység alakulásának vizsgálata is jó alapot ad. A Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalától származó adatok szerint 2012-ben összesen 3 Székesfehérvárról tett szabadalmi bejelentést regisztráltak (nemzeti úton 691 db-ot), 37%-kal kevesebbet, mint 2011-ben (országosan 4,7% növekedés volt tapasztalt).

Tekintettel arra, hogy általában a feltalálói tevékenység kis számú térségben koncentrálódik, az innovációs tevékenység magyarországi regionális koncentrációs szintje pedig magas, a szabadalmi bejelentések száma Székesfehérváron rendkívül szerény, emögött az egyéni és intézményi bejelentéseket egyaránt jellemző, az egyes szakterületeket pedig átfogóan érintő alacsony innovációs teljesítményről beszélhetünk.

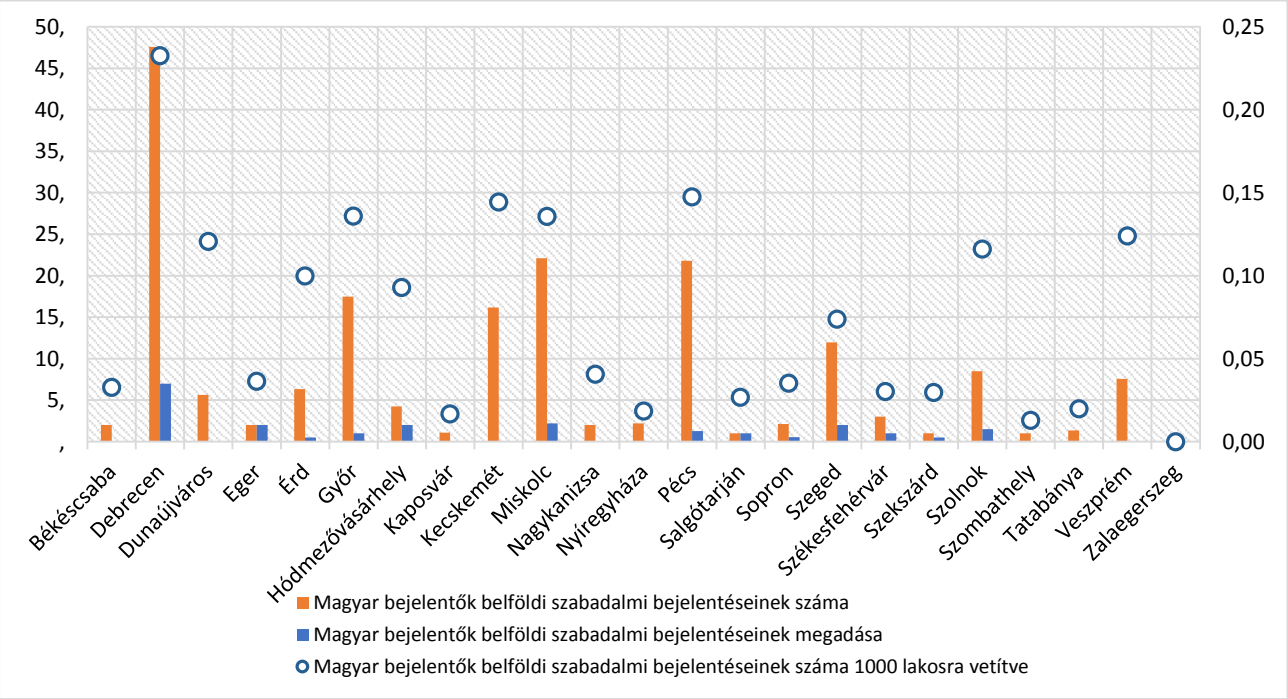

51**. ábra: **Szellemi tulajdonjogokkal kapcsolatos teljesítmény Magyarország megyei jogú városaiban, 2012 Forrás:(TeIR)|MSZH

A székesfehérvári vállalatok sokkal kevésbé aktívak a szabadalmi kérelmek benyújtása terén, mint a többi megyei jogú városban működő cégek. Sőt, Székesfehérvár egyike a legkevesebb szabadalommal[15] rendelkező megyei jogú városnak.

[12] TEÁOR' 08 2 számjegy alapján 28= Gép, gépi berendezés gyártása
[13] TEÁOR' 08 2 számjegy alapján 29= Közúti jármű gyártás és 29= Közúti jármű gyártás
[14] TEÁOR' 08 2 számjegy alapján 20= Vegyi anyag, termék gyártása
[15] Az Európai Szabadalmi Egyezményhez 2003. január 1-én történő csatlakozás óta a nemzeti szabadalmi kérelmek száma is csökkent. Ezzel a külföldi tulajdonú vállalatok magas aránya, illetve a hazai vállalkozások alacsony szintű innovációs tevékenysége igazolódik.

1.9.4.4 KKV-kat támogató gazdasági szolgáltatások

Az induló vállalkozások számára jelenleg négy működő inkubátorház biztosít kedvező infrastrukturális lehetőségeket, illetve az ezekhez kapcsolódóan nyújtott szolgáltatásokkal támogatják az elsősorban az induló vállalkozásokat vagy az új életszakaszba lépő/"túlélő" cégeket.

Székesfehérvári Vállalkozói Központ

Az Inkubátorház az országban harmadikként, 1993-ban kezdte meg a működését, az inkubátorházat működtető közalapítvány alapítója Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzata.

Grand Inkubátorház

Az inkubátorház a város egyik legkorszerűbb inkubátorháza, mely működését 2012-ben kezdte meg.

Maros Kft. Inkubátorház

Az inkubátorház az Alba Ipari Zónában épület meg uniós támogatási forrásból 2010-ben. 1.510 négyzetméter alapterületű épület 10-11 kezdő vállalkozás befogadására alkalmas.

WA Invest Vállalkozói Inkubátorház

Az inkubátorház uniós támogatási forrásból jött létre 2012-ben 1678,35 m2 hasznos alapterülettel legalább 11 vállalkozásnak tud működési helyszínt biztosítani.

Székesfehérvári Regionális Vállalkozásfejlesztési Alapítványt (RVA®)

Az Alapítványt 1991-ben alapította 47 alapító az alapítvány rendelkezésére bocsátott 5.577.000,- forintos induló tőkével. Az alapítók között megtalálható Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzata és Fejér Megye Közgyűlése mellett több kamara, bank valamint vállalkozás, illetve magánszemély is. Alaptevékenysége a mikrohitelezésen alapuló pénzügyi szolgáltatások nyújtása, emellett szerepet kap még az alapítvány tevékenységében a képzés és információnyújtás.

1.9.5 Ingatlanpiaci viszonyok

1.9.5.1 Lakásállomány helyzete

Székesfehérvár a régió megyei jogú városai közül kiemelkedő lakásállománnyal bír, mely állomány 2001 óta az országos tendenciákkal megegyezően, kb. 7%-kal növekedett, bár 2005 évtől kezdődően ennek mértéke évről évre az országos átlag alatt volt, csupán 2011-re közelítette meg azt. 2011-ben a lakásállomány elérte a 44.804 db-ot, ebből 41.324 db volt lakott lakások száma (ekkor a 100 lakott lakásra jutó lakó 236 fő volt).

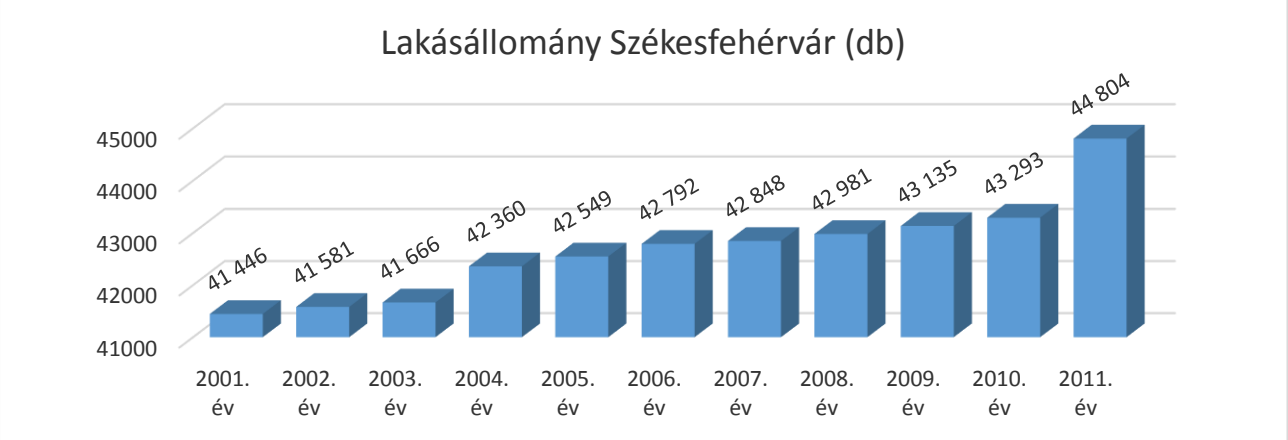

***52**. ábra: **Lakásállomány változása Székesfehérváron** Forrás: KSH T-STAR*

Az új építésű lakások számának változása, tendenciája az országossal megegyezőnek mondható: 2001-2007 között állandó – a lakáshitelezések könnyítésével 2001-től meredek ütemű – növekedés tapasztalható; a 2007 évi visszaesés egyértelműen a túlkínálatnak tulajdonítható. A 2008/2009 évet követő változások pedig a világméretű pénzügyi-gazdasági válság okainak és következményeinek lakáspiaci leképeződései.

A lakásállomány változása mellett annak megújulását mutatja az újonnan épített lakások száma, mely az ezredforduló eleji értékekhez képest csökkenő tendenciát mutat, és teljes mértékben megegyezik a megyei folyamatokkal. Az épített lakások száma 2004-ben érte el a maximumot 738 db épített lakással, 2011-re pedig jelentősen visszaesett, az 50 db épített lakással egyfajta negatív szélsőértéket, mélypontot ért el. 2010 előtt, 2007-ben – akárcsak a megyei folyamatokat tekintve - szintén volt egy mélypont, de még ekkor is 105 db lakás épült. Az épített lakások közül a 3,5 szobás (vagy ennél nagyobb), valamint a 2,5-3 szobás lakások vannak jelen, de jellemzően az előbbi a dominánsabb. Az egyszobás lakások aránya elenyésző, a 1,5-2 szobás lakások pedig gyakorlatilag eltűntek a lakásépítési piacról.

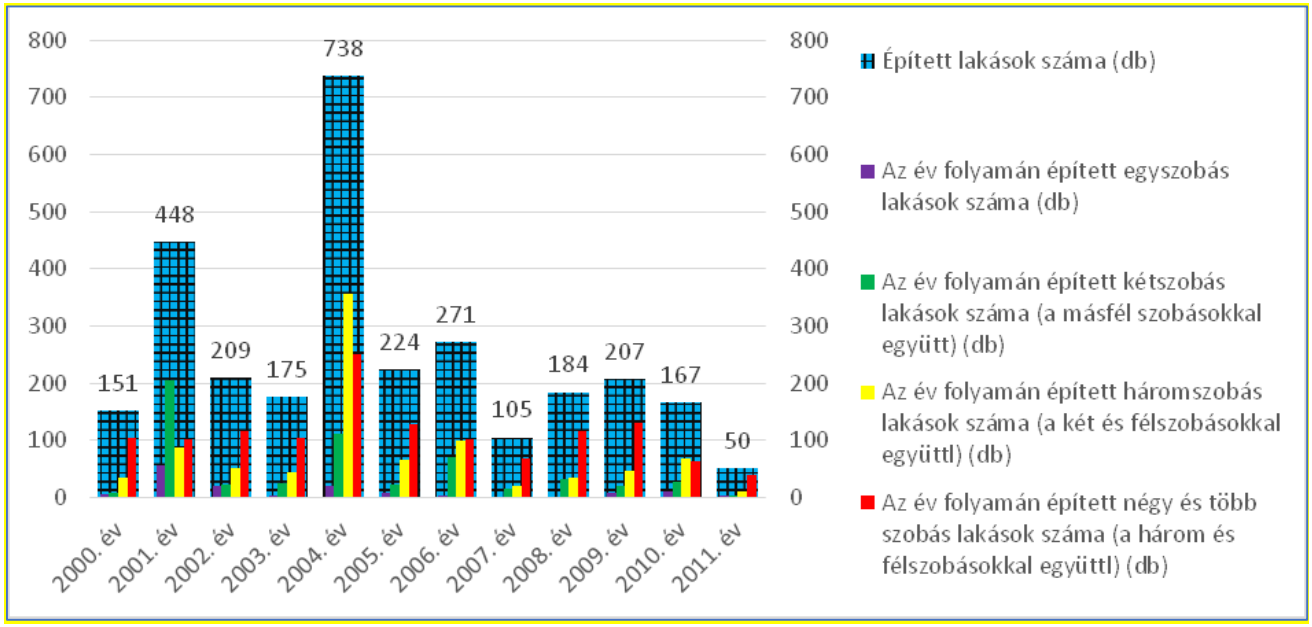

53**. ábra: **Székesfehérváron épített lakások megoszlása szobák száma szerint 2000-2011 Forrás: KSH T-STAR

A lakások komfortfokozata jellemzően összkomfortos vagy komfortos, az ennél alacsonyabb színvonalú lakások száma minimális.

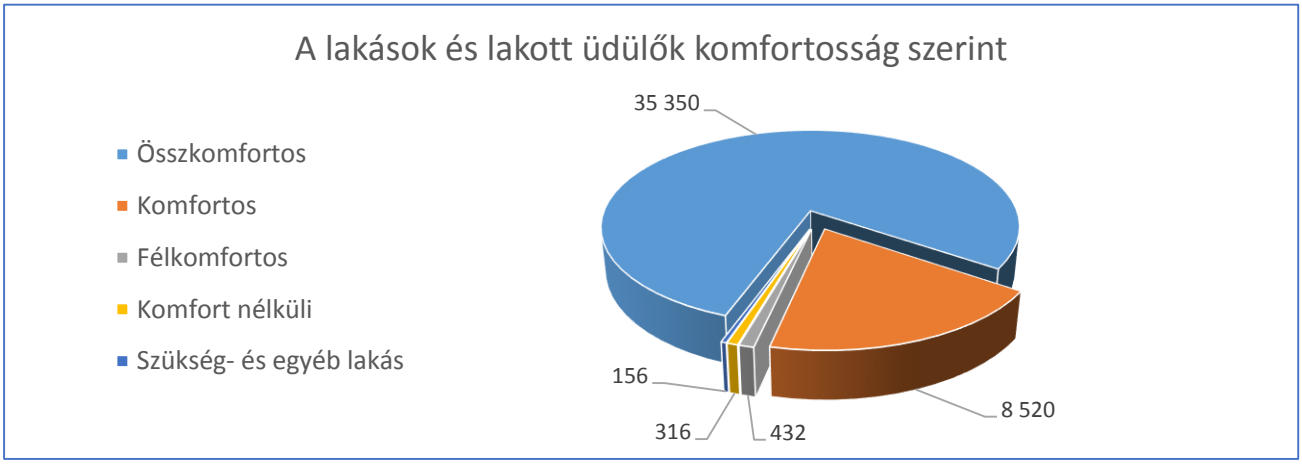

54**. ábra: **Lakások és lakott üdülők komfort szerint Forrás: KSH T-STAR

A lakott lakások építési év szerinti eloszlása heterogén képet mutat. A székesfehérvári lakásállomány gerincét adó panelépületek főként az 1960-as és az 1990-es évek között épültek meg, a jelenlegi állomány kb. 70%-át adják. Kiemelkedő volt az 1971-1980-ig tartó időszak, amikor 15.175 db lakás épült meg nagyrészt a Vizivárosban és a Tóvárosban, részben a Szedreskerten. Utóbbi városrészen korábbi telepi beépítések is jellemzők. A Palotaváros az 1980-as években épült ki. Háború előtti épületállomány főként a történelmi belvárost jellemzi (42%-ban), mely városrész lakóépületei keletkezésének másik domináns időszaka az 1960-as évek építési hulláma (40%-ban). A hagyományos beépítésű városrészek lakásállománya építési év szerint a legkevertebb, épületállományuk 50-60%-ban 1970 előtt épült. A városban található lakások tehát több mint 85%-ának kora minimálisan 20 év, de inkább 30 év vagy még ennél is idősebb.

Az épületállomány városrészenként mind kialakulását, mind műszaki állapotát tekintve meglehetősen vegyes képet mutat. Székesfehérvár 12 – építészetileg és városképileg különböző – városrészből áll, melyek között van hagyományos beépítésű belső lakóterület (Almássy-telep, Ráchegy-Bútelep, Felsőváros), falusias (Alsóváros-Maroshegy, Feketehegy) és lakótelepi beépítéssel bíró lakóövezet (Tóváros, Palotaváros, Szedreskert, Viziváros). Székesfehérváron a lakónépességnek több mint a fele lakótelepeken él.

A lakások átlagosan 70 m^2-esek, a leggyakoribbak az 40-59 m^2 alapterületűek (49,56%), a 60 m^2 feletti lakások aránya összesen 44,11%, a 40 m^2 alatti lakások száma nem meghatározó (6,34%).

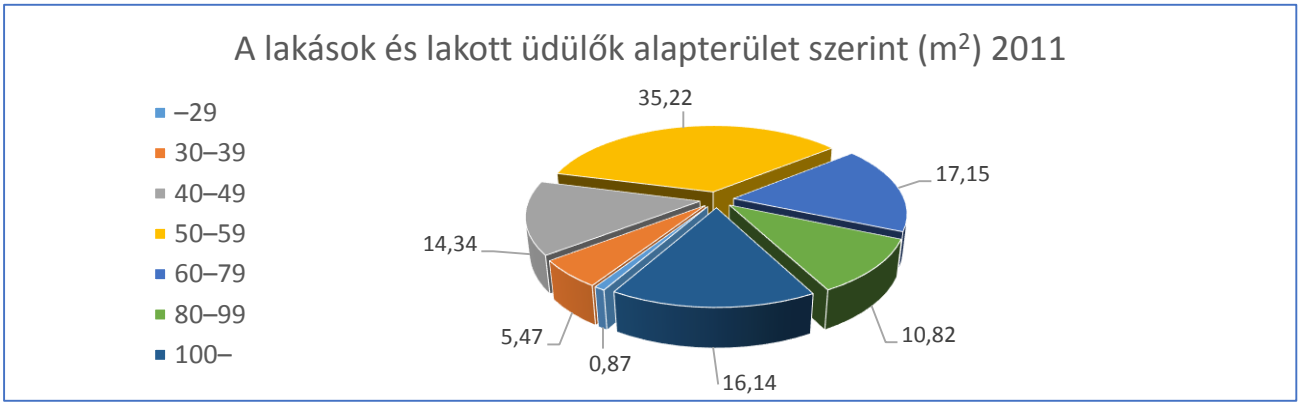

55**. ábra: **Lakások és lakott üdülők alapterület szerint Forrás: KSH T-STAR

A lakások építtetők szerinti megoszlását jellemzően a vállalkozások és természetes személyek dominálták az elmúlt években, egyedül 2004-ben volt jelentős a vállalkozások jelenléte, ekkor 541 db lakás épült meg általuk. Jellemző a 2004-es évre az értékesítés céljára megépített lakások tömege. 2001 óta a 2005-ös év kivételével nem volt önkormányzat által megépített lakás. Megfigyelhető az évről évre kisebb-nagyobb mértékben váltakozó tendencia, viszont a volumen már nem akkora, mint az évtized első felében volt, 2011-re pedig gyakorlatilag évtizedes minimumot ért el.

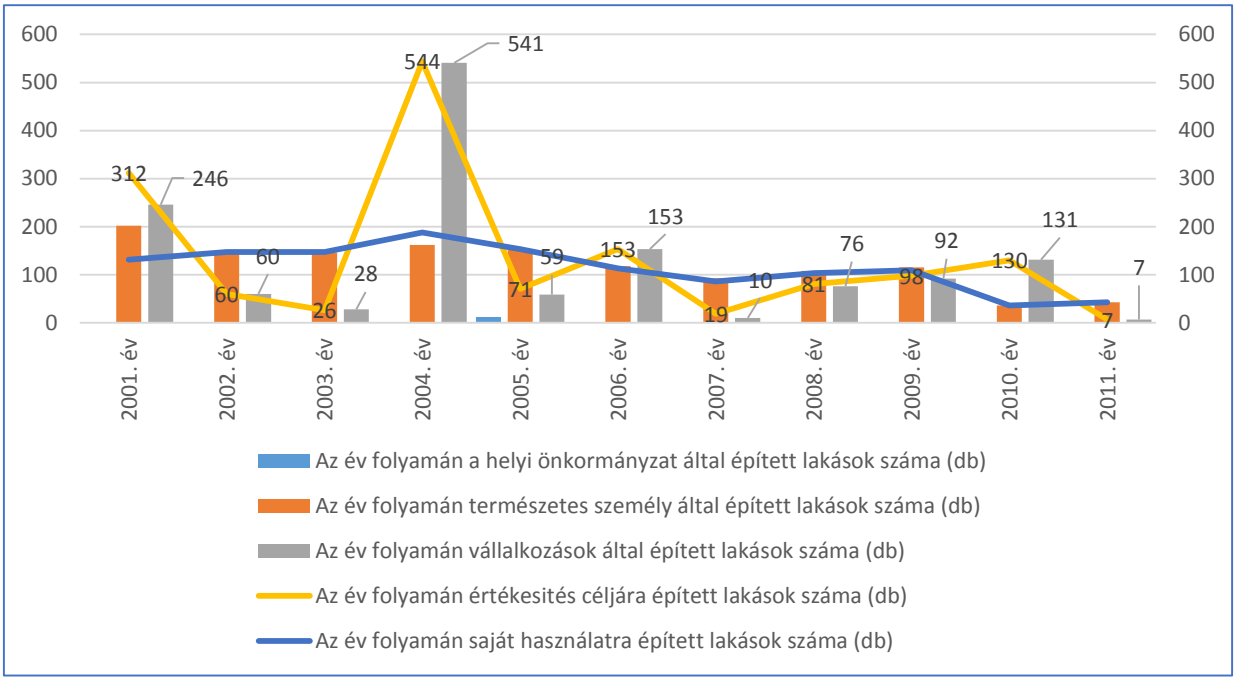

56**. ábra: **Épített lakások építő és cél szerint Forrás: KSH T-STAR

1.9.5.2 Ingatlanpiaci folyamatok

A székesfehérvári járás lakóingatlan forgalma 2012 és 2013 között 0,7%-kal részesedett az országos adásvételi volumenből, a lakóingatlan forgalom a népességszámhoz viszonyítva meghaladta az 5 tranzakciószám/ezer fő-t, ami országos szinten kiemelkedően magasnak mondható (megjegyzendő, hogy a magas tranzakciószám a megyeszékhelyekre jellemző és főleg a nyugati országrészekben).

Az új lakó ingatlanok építési volumene az utóbbi években jelentősen lecsökkent, ezért a piac döntő részét a használt lakóingatlanok adják, melyeknek átlagára 160-180 ezer Ft/m^2 körül mozog.

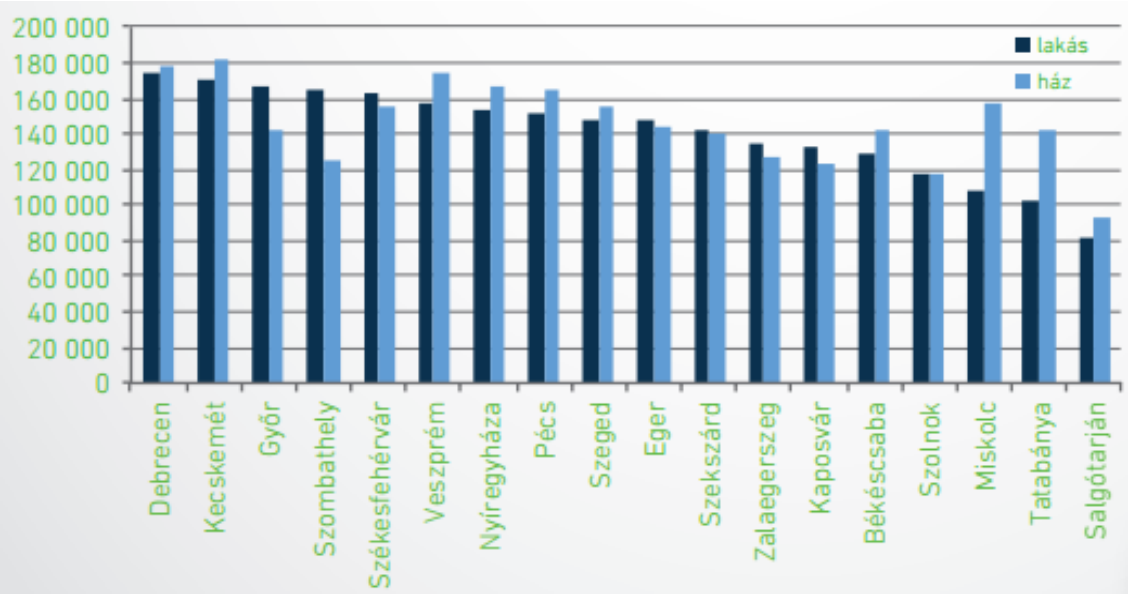

57**. ábra: **Eladott lakások és házak átlagára a megyeszékhelyeken (2012-2013. I. félév, Ft/m^2)
Forrás: OTP Lakóingatlan és Telek Értéktérkép (2013/2)

Székesfehérváron az élénk kereslet főleg a lakótelepi lakásokat érinti, az eladott lakások átlagmérete 53-57 m2 körüli, ami egyrészt köszönhető annak, hogy ezek a méretű lakások vannak legnagyobb arányban jelen a városban,

másrészt ezen lakások jelentenek egy jobban megfizethető árkategóriát a városlakók számára, harmadrészt pedig a kisebb lakás alacsonyabb rezsiköltsége is döntő szempont a vásárlásnál. Leginkább a másfél, a kétszobás, valamint az 1+2 félszobás elosztású lakások kelendőek, ezek közül is azok melyek nem a zárószinten helyezkednek el. A felújításon, hőszigetelésen, panelprogramon átesett lakásoknak nagyon magas az aránya a városban, éppen ezen magas arány miatt a felújítás értékét már nehéz érvényesíteni az árakban.

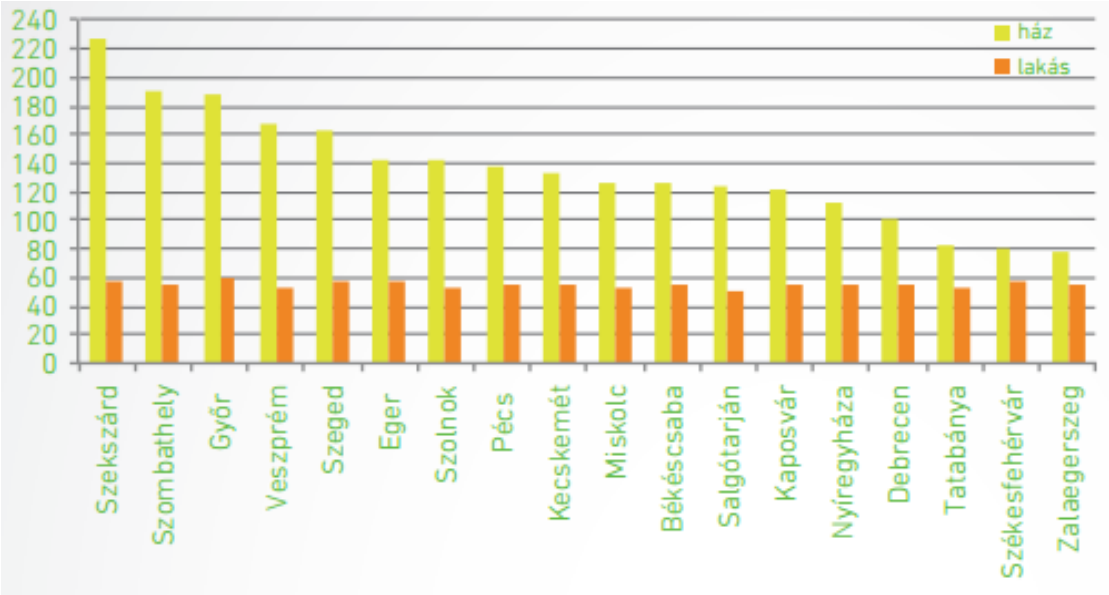

58**. ábra: **Eladott házak és lakások átlagmérete megyénként (2012-2013. I. félév, m²)
Forrás: OTP Lakóingatlan és Telek Értéktérkép (2013/2)

A telekpiacon országos átlagban 30% körüli értékvesztésről lehet beszélni a 2008-2012 közötti időszakban, a telekárak változása kb. kétszer akkora volt, mint ugyanebben az időszakban a lakásárakban bekövetkezett csökkenés. A vizsgált időszakban Fejér megyében a telkek értékvesztése mintegy 40%-os volt.

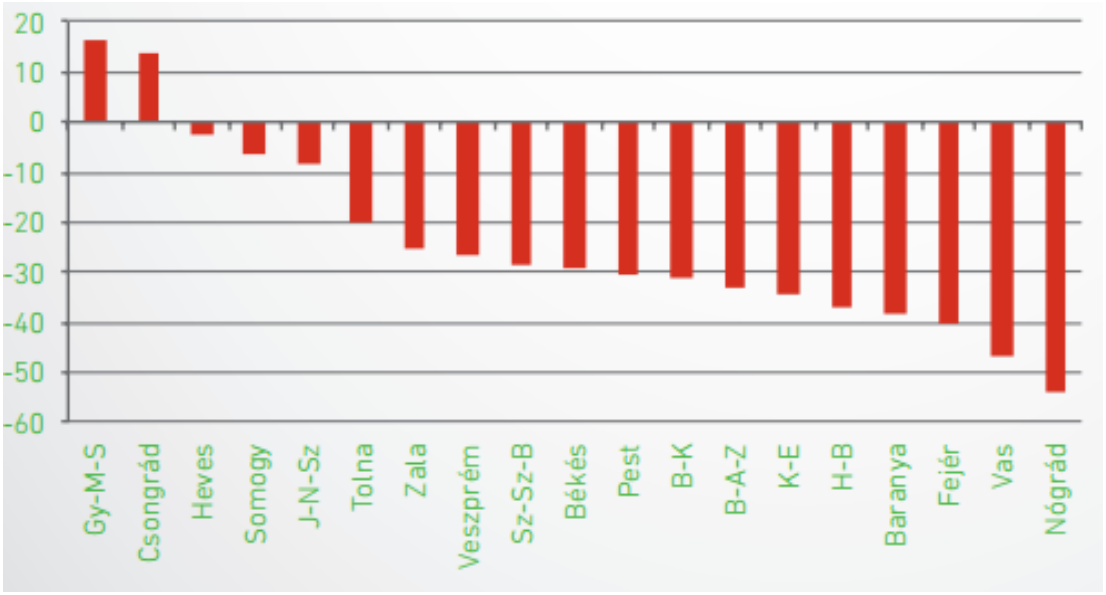

59**. ábra: **Eladott telkek átlagárának változása megyénként (2008-2012, %)
Forrás: OTP Lakóingatlan és Telek Értéktérkép (2013/2)

Székesfehérvár telekárai 6.300 Ft/m² körül mozognak, ami a megyei átlaghoz (5.200 Ft/m²) képest kicsit magasabb, más megyeszékhelyekkel összehasonlítva azonban egyáltalán nem számít a legdrágábbnak.

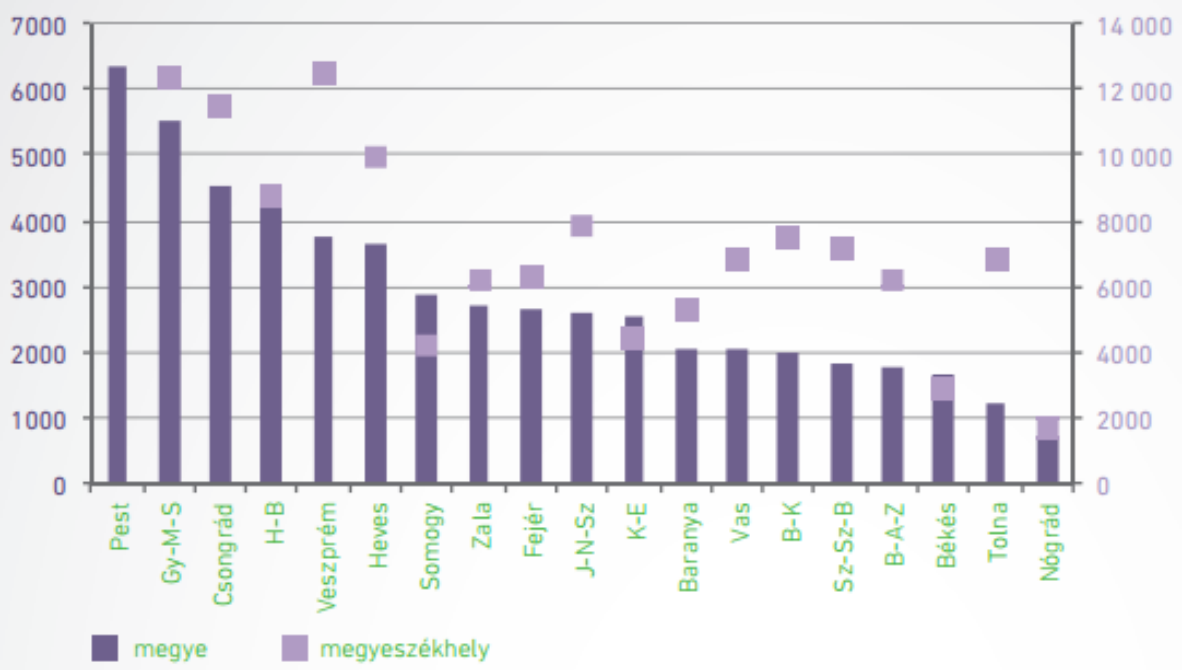

60**. ábra: **Megyék és megyeszékhelyeik átlagos telekára (2012-2013. I. félév, Ft/m²)
Forrás: OTP Lakóingatlan és Telek Értéktérkép (2013/2)

A városban eladott telkek méretüket tekintve a megyeszékhelyek közül az első helyet foglalják az 1.800 m²-es átlagméretükkel.

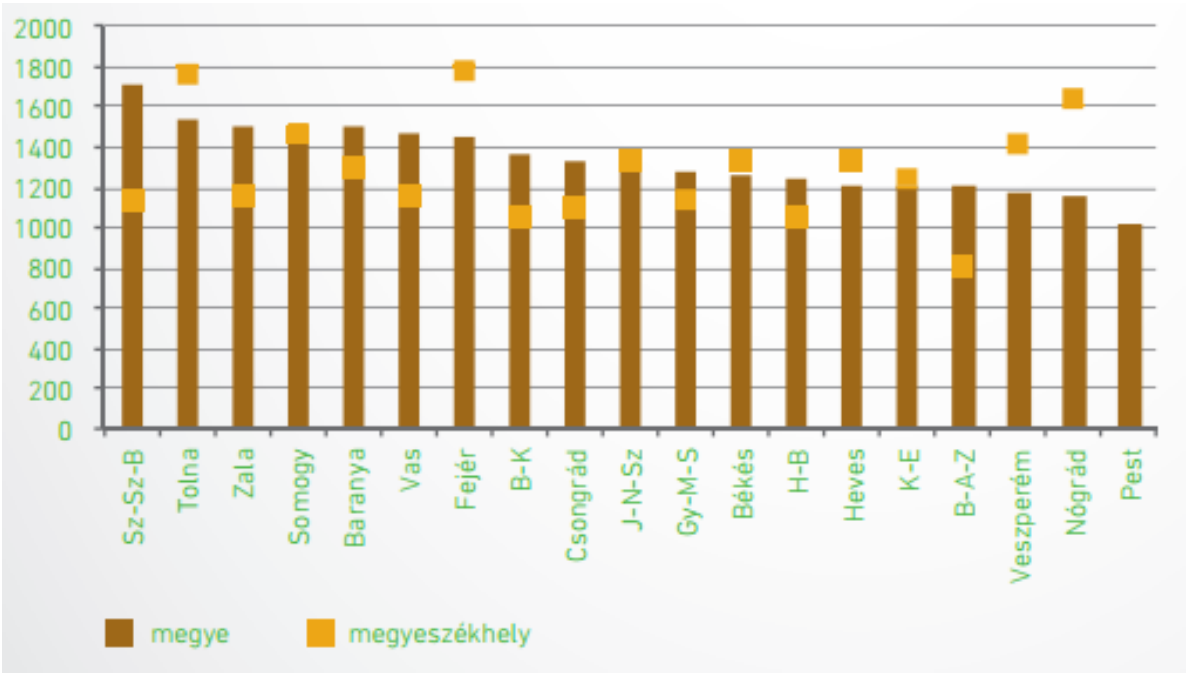

61**. ábra: **Megyék és megyeszékhelyeik átlagos telekmérete (2012-2013. I. félév, m²)
Forrás: OTP Lakóingatlan és Telek Értéktérkép (2013/2)

1.10 Az önkormányzat gazdálkodása, a településfejlesztés eszköz- és intézményrendszere

1.10.1 Költségvetés, vagyongazdálkodás, gazdasági program

Önkormányzat bevételei

Egy település gazdasági lehetőségeit, mozgásterét nagyban behatárolja, hogy a jogszabályokban megállapított állami támogatások, normatív hozzájárulások valamint átengedett központi adók mellett mekkora saját bevételre tud szert tenni.

Székesfehérvár saját bevételeinek 72%-a helyi adókból tevődött össze (az országos átlaghoz hasonlóan) 2011-ben, mely arány magasnak mondható mind országos, mind a megyei jogú városok viszonylatában.

A települések számára a foglalkoztatás mellett a bevételek szempontjából is fontos, hogy az ott működő vállalkozások eredményesen gazdálkodjanak, hiszen adóbevételeik jelentős hányadát a cégek által fizetett iparűzési adó adja.

A város önkormányzatainak legmeghatározóbb adóneme az iparűzési adó, ebből származott a helyi adó bevételek 97%-a (országosan 77%-a), 10,63 milliárd forint. A székesfehérvári vállalkozások által fizettek érték országosan és a megyei jogú városok között is jelentős összegű adó (a beszedett 10,63 milliárd forint a megyei jogú városok iparűzési adóbevételének a tizede).

A helyi gazdaság állapotáról a helyben beszedett adók közül a tartózkodás után fizetendő idegenforgalmi adó szolgál információval. Ebből Székesfehérvár 25,04 millió forint bevételre tett szert, a nagyobb idegenforgalmi vonzerővel rendelkező Veszprém esetében is 25 millió forintot alig meghaladó (25,11 millió forint) összegről beszélhetünk.

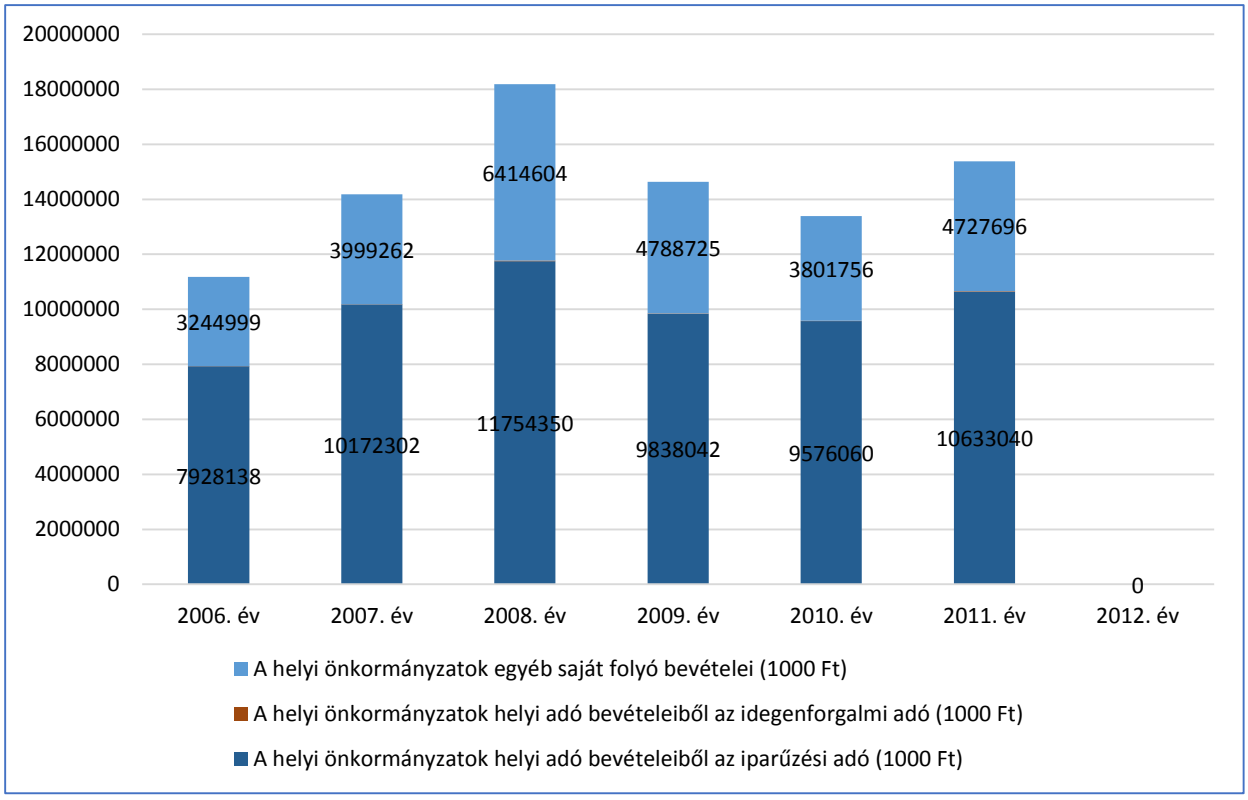

62**. ábra: **Székesfehérvár önkormányzatának saját folyó bevételei, annak alakulása 2006-2012 között
Forrás: KSH-TSTAR, illetve Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzat

Az iparűzési adóbefizetéseik alapján Székesfehérvár első 100 legnagyobb adózó vállalkozásának 41%-a az ipar nemzetgazdasági ágban és 57%-a a tercier szektorban végzete 2012-ben tevékenységét, mely utóbbinak a részaránya összességében 9 százalékponttal esett vissza a 2007 évi adatokhoz képest.

Az iparűzési adóbevétel erősen koncentrálódott, meghatározó részben a feldolgozóiparban (35%), azon belül is az anyagtechnológia, informatika/ elektronika, valamint a jármű- és járműalkatrész-gyártás területén összpontosult, ez a TOP100 iparűzési adófizető ipari vállalkozás hét tizedének érintettségét jelenti.

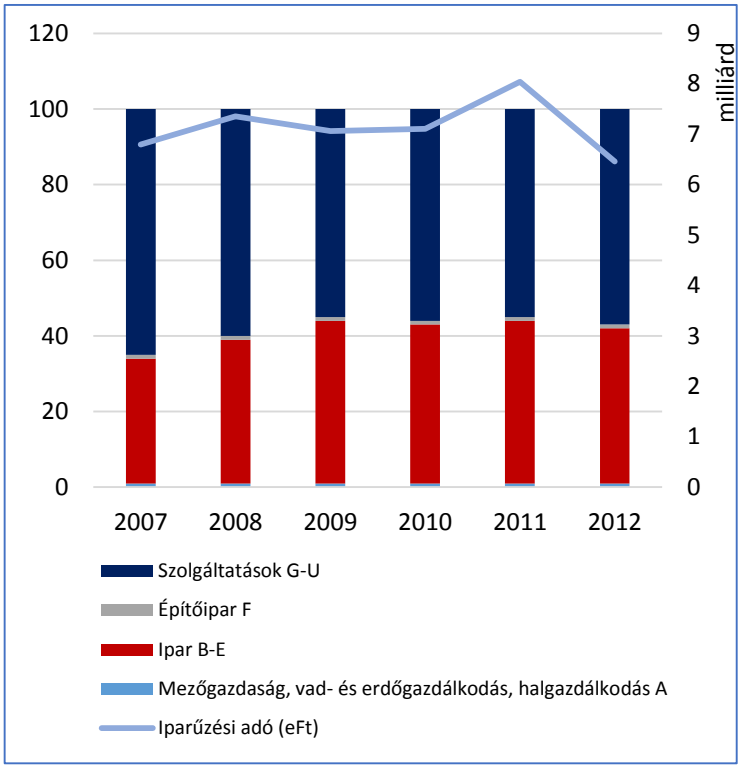

63. ábra: ***Székesfehérvár MJV iparűzési adóbevételeinek alakulása a TOP 100 adófizető viszonylatában***
Forrás: Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzat

Az iparűzési adóbevétel erősen koncentrálódott, meghatározó részben a feldolgozóiparban (35%), azon belül is az anyagtechnológia, informatika/ elektronika, valamint a jármű- és járműalkatrész-gyártás területén összpontosult, ez a TOP100 iparűzési adófizető ipari vállalkozás héttizedének érintettségét jelenti.

A szolgáltatás nemzetgazdasági ág vállalkozásainak több mint a fele két alágazatban, a kereskedelemben (17 db) és az pénzügy, biztosítás (12 db) gazdasági ágban végezte tevékenységét, emellett számottevő még a szállítást (9 db), valamint az adminisztratív szolgáltatást (8 db) nyújtó cégek száma.

1.10.2 Az önkormányzat településfejlesztési tevékenysége, intézményrendszere

Székesfehérvár MJV Önkormányzata elsősorban saját hivatali szervezetén belül oldja meg a településfejlesztési feladatait, dedikált településfejlesztési szervezeti egység létrehozása nélkül, külön intézményrendszert nem alapított. Településfejlesztési kérdésekben alapvetően a Gazdasági Igazgatóság (Költségvetési és Pályázati Iroda), Városfejlesztési és Üzemeltetési Igazgatóság, a Humán Szolgáltatási Igazgatóság, illetve a Főépítészi Iroda illetékes.

Speciális projektmenedzsment szervezetként létezik a Székesfehérvári Városfejlesztési Közhasznú Nonprofit Kft., tevékenységi köre azonban leginkább a 2007-2013-as uniós támogatási időszakhoz kötődő, 2008-ban elfogadott illetve 2009-ben kiegészített Integrált Városfejlesztési Stratégiában szereplő városfejlesztési célok megvalósítása és a városfejlesztési akciók, projektek végrehajtását látja el. Emellett ingatlankezelési, építményüzemeltetési feladatokat is felvállal, pl. a felújított Hiemer-ház vagy az Önkormányzat tulajdonában lévő lakások és nem lakás céljára szolgáló helyiségek esetében. Legfontosabb futó projektje a „Szociális város-rehabilitáció Szárazréten” című nyertes pályázat megvalósítása. Mellette jelenleg szintén projektmenedzsmenti feladatot lát el a Polgármesteri Hivatal Gazdasági Igazgatóságának Pályázati Irodája további jelentős uniós támogatásrésszel rendelkező önkormányzati kedvezményezetti projektek esetében (Koronás Park – turisztikai attrakció fejlesztés, Mártírok útja belterületi gyűjtőút felújítás).

Városkörnyéki Koordinációs Bizottság – Városkörnyéki Alap

1991 novemberében az akkori városvezetés hozta létre a Városkörnyéki Koordinációs Bizottságot (VBK), amely napjainkban huszonöt környékbeli település kisléptékű fejlesztési igényeit szolgálja ki saját eszközei erejének mértékében. A huszonöt településből három városi rangú (Aba, Enying, Polgárdi) és huszonkettő község. A VBK, mint testület tagjai közé tartozik a huszonöt település polgármestere, illetve Székesfehérvár polgármestere és alpolgármesterei.

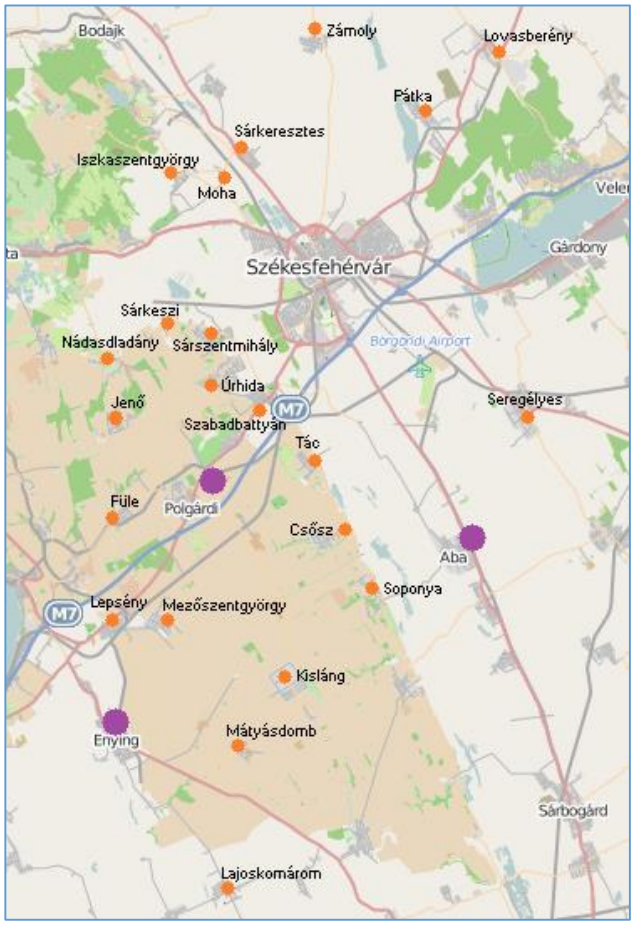

13. térkép: ***VBK tag települései*** Forrás: OpenStreetMap

A VBK a megyeszékhely és a környező településeinek összehangolt együttműködésére és a közös érdekek képviseletének hatékony ellátása érdekében jött létre. Települései hozzájárulásként lakosonként és évente 15 Ft-ot fizetnek be az ún. Városkörnyéki Alapba, elsődlegesen kölcsönös gazdasági céljaik megvalósítására. Természetesen Székesfehérvár a legnagyobb befizető. Az Alapból folyósítható kamatmentes kölcsönt pályázat útján igényelhetik a tag települési önkormányzatok vagy azok társulásai.

Az elmúlt öt évben, 2009-2013 között, 117,5 millió forint összegben került visszatérítendő támogatás folyósításra, amelyek a következő infrastruktúra fejlesztési témaköröket érintették: faluközpont-, orvosi rendelő-, közvilágítás kialakítása, energiahatékonysági fejlesztések, útfelújítás-kátyúzás, járdaépítés, községház-, könyvtár-, iskola felújítás, játszótér építés, bölcsőde építés, szennyvízberuházás.

1.10.3 Gazdaságfejlesztési tevékenység és foglalkoztatáspolitika

Az önkormányzat gazdaságfejlesztő tevékenységének két régóta működő pillére a Székesfehérvári Regionális Vállalkozásfejlesztési Alapítvány és a Székesfehérvári Vállalkozói Központ közalapítvány. Mellettük két fontos partner a Fejér Megyei Kereskedelmi és Iparkamara valamint a 2007-2013-as időszak regionális címkézésű uniós gazdaságfejlesztéseit kezelő Közép-Dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség. Legfontosabb azonban a meglévő vállalkozásokkal és a potenciális befektetőkkel való folyamatos kapcsolattartás, igényeik megismerése, önkormányzati eszközökkel elvégezhető segítésük (településrendezés, adópolitika, stb.).

A 2008-tól begyűrűző pénzpiaci majd gazdasági válság erősen érintette a megyeszékhely termelő vállalkozásainak munkavállalóit, a növekvő munkanélküliség miatt az Önkormányzat egyik legfontosabb deklarált feladata a foglalkoztatási szint emelése az aktív foglalkoztatáspolitikai eszközök segítségével és a munkába helyezéssel. Ennek fő terepe a gazdaság és vállalkozásfejlesztési programok foglalkoztatást növelő megvalósítása, a beruházás-ösztönzés, akár fejlesztéspolitikai forrásokból (uniós hazai) vagy saját erőből illetve a szoros együttműködés a helyi/megyei munkaerőpiaci intézményekkel.

Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzatának Esélyegyenlőségi Programja 2013-2017 főbb vonatkozó helyzetelemző megállapításai:

A munkanélküliség szempontjából az 50 év feletti a legveszélyeztetettebb korosztály. Jelenleg a munkanélküliek 30,13 %-a 50 év feletti, és közülük minden negyedik, ötödik embernek valamilyen egészségügyi problémája is van, azaz a lakosság elöregedésének problémája kihat a foglalkoztatásra is. A 35-39 éves korosztálynál szintén jelentős, 12,86 % a nyilvántartott álláskeresők aránya, és kiemelkedően magas a munkanélküliség a 24 évesnél fiatalabb korosztály esetében, 12,5 %.

A nyilvántartott álláskeresők ~20-25%-a a munkaerőpiacon alig konvertálható általános iskolai végzettséggel rendelkezik, melynek oka az „újratermelődés" azokban a családokban, ahol a szülők iskolai végzettsége szintén alacsony, így a fiatalok számára nincs motiváció. Annak ellenére, hogy a nyilvántartott álláskeresők között 80-100 fő 8 általánosnál alacsonyabb végzettségű, a felnőttoktatásban évek óta egy fő sem fejezi be az általános iskolát.

Székesfehérváron levelező és esti oktatás keretében 7 állami fenntartású intézményben vehető igénybe az iskolarendszerű felnőttoktatás. Az iskolarendszeren kívüli OKJ-s képzést jellemzően oktatást szolgáltató cégek végeznek. A munkaerőpiacról kiszorult emberek minél hatékonyabb munkába állításának fontos feltétele a korszerű és piacképes szakképzések biztosítása a felnőttképzésben.

2008. évtől Székesfehérvár Városgondnoksága Kft. elsősorban közterületek rendezésére részt vesz a közfoglalkoztatásban, 2012-ben az így foglalkoztatottak száma megközelítette a 400 főt, legnagyobb részük 45 év feletti.

A TÁMOP-5.3.3-08/2-2009-0006 TÁMFALAK (TÁMogatott FoglAlkoztatás, Lakhatás, Képzés hajléktalanoknak) programban 2010. évtől vett részt a Kríziskezelő Központ, mely rehabilitációt célzó foglalkozásokkal, képzésekkel, foglalkoztatás megszervezésével, valamint a lakhatási támogatás biztosításával segítette a társadalomba történő re-integrálódást

Székesfehérváron a SZÉNA Egyesület a Családokért és a Székesfehérvári Otthon Segítünk Alapítvány közös konzorciumaként megvalósuló „Mindenünk a család" című program keretében 2012. évben pályázatot hirdettek, melynek célja, hogy erősítsék a gyermekvállalás és a munkavállalás összeegyeztetésére szolgáló jó példákat, amelyek többek között az alternatív foglalkoztatási formákra, a szülés utáni munkaerő-piaci re-integráció elősegítésére, az önfoglalkoztatás elősegítésére, valamint speciális képzések lebonyolítására irányulnak.

Székesfehérváron az Alba Civitan Rehabilitációs Nonprofit Közhasznú Korlátolt Felelősségű Társaság fontos feladatot lát el azzal, hogy a megváltozott munkaképességű, egészségkárosodott személyek részére munkaalkalmat teremt. A Társaság rehabilitációs foglalkoztatóvá való minősítése 2014. július 18. napjáig érvényes. Az Önkormányzat a Társaság részére 2008. évtől ingatlant biztosít védett munkahelyek létesítése céljából, valamint éves működési költségeinek fedezetéhez a költségvetési rendeletében önálló előirányzat formájában támogatást nyújt.

A Székesfehérvári székhellyel működő Mozgássérültek Fejér Megyei Egyesülete tevékenységi körében szerepel a megváltozott munkaképességű mozgássérültek foglalkoztatása, foglalkoztatási rehabilitációja. Az Önkormányzat az Egyesülettel támogatási szerződést kötött a Viktória Rehabilitációs Központ egészségügyi és szociális ellátásának biztosításához.

2012 novemberében Székesfehérváron uniós, önkormányzati és magántőkéből megnyílt a Hatpöttyös étterem, melyben megváltozott munkaképességű emberek dolgoznak és fontos találkozási pontja az egészséges és fogyatékos emberek máskor meglehetősen elkülönülő világának.

1.10.4 Lakás- és helyiséggazdálkodás

2012-ben Székesfehérvár MJV Önkormányzat Közgyűlése a 735/2012. (XII.21.) számú határozatával lakás- és helyiséggazdálkodási koncepciót fogadott el, melynek fő célja, hogy közép-, és hosszabb távon kijelölje az Önkormányzat tulajdonában lévő lakásokkal és nem lakás céljára szolgáló helyiségekkel való eredményes, értékmegőrző és értékteremtő gazdálkodás főbb irányait. Jelen fejezet a lakás- és helyiséggazdálkodási koncepcióban foglaltak alapján került összeállításra.

A 2011. január 1. napjával hatályba lépett, az önkormányzat tulajdonában lévő lakások és nem lakás céljára szolgáló helyiségek bérletéről és elidegenítéséről szóló 48/2010. (XII. 14.) önkormányzati rendelet.

A jelenlegi önkormányzati ingatlanállomány lakásokból (1131 db) és nem lakás céljára szolgáló ingatlanokból áll (736 db). A lakások kor szerinti megoszlása változatos képet mutat, 35%-a (395 db) 10 évnél fiatalabb, 43%-a (482 db) 10 és 50 év közötti, 22%-a (254 db) 50 évnél idősebb.

A 48/2010. (XII. 14.) önkormányzati rendelet az önkormányzati lakásokat két övezetbe sorolja. Az I. övezet lakásai (251 db) zömmel a történelmi belvárosban találhatók, melyek kizárólag piaci alapon, a II. övezetbe tartozó lakások (880 db) piaci és szociális alapon egyaránt bérbe adhatók.

Az Önkormányzat tulajdonában lévő lakások 28%-a (320 db) határozatlan idejű bérleti joggal terhelt (ebből 133 db lakás az I. övezetben, 187 db a II. övezetben található), 72%-a (811 db) pedig határozott idejű bérleti joggal érintett vagy üresen álló lakás (ebből 118 db az I. övezetben, 624 db a II. övezetben).

A határozatlan idejű bérleti jogviszonyok jelen formájukban történő fenntartása a 2011. évi bérleti díjemelés ellenére – kevés kivételtől eltekintve – változatlanul továbbra is veszteségesek az önkormányzat számára, az ebből befolyó bérleti díjbevételek a lakások alapvető üzemeltetési költségeit sem fedezik. Ezen jogviszonyok felszámolásához illetőleg rentábilissá tételéhez a jelenlegi bérleti díjmértékek további – a piaci bérleti díjakhoz közelítő – emelésére, valamint az önkormányzat által a lakásra fizetett egyéb költségek (pl.: szemétszállítás, közös költség, kéményseprés, takarítás, stb.) bérlőre történő áthárítására volna szükség. Mindezen lépések hiányában a szóban forgó ingatlanoknak a bérlők részére a lehető legmagasabb áron történő elidegenítése az, amely az önkormányzat gazdasági érdekeit tartja szem előtt.

A **tulajdonjog** alapján az önkormányzat tulajdonában lévő lakások közül 762 db lakás kizárólagos önkormányzati tulajdonú épületben, míg 369 db lakás önkormányzati ingatlangazdálkodás szempontjából kevésbé jól hasznosítható, vegyes tulajdonú, társasházzá alakított épületben található. A lakások döntő hányada a városi lakásállományhoz hasonlóan összkomfortos (65%) vagy komfortos (27%), csak elenyésző hányaduk félkomfortos vagy komfort nélküli (4-4%). A lakások **műszaki állapot**át tekintve, árnyaltabb a kép, a lakások kétharmada közepes, azaz szociális bérlakásként még megfelelően használható állapotú, de az I. övezetben található, így kizárólag piaci alapon bérbe adható lakások több mint felének állapota rossz vagy elégséges, ami ezen lakások tényleges hasznosíthatóságát korlátozza. **Alapterület** szempontjából a 30-50 m^2 alapterületű lakások a teljes lakásállomány több mint felét (55%) teszik ki, ezen lakások alapterület szempontjából – olcsóbb bérleti díjuk és fenntartási költségeik miatt – szociális bérlakás-gazdálkodásra alkalmasak. **Szobaszám szerinti eloszlás**ban az 1 szobás (47%), illetve 2 szobás (30%) lakások dominálnak. A lakások **fűtési mód**ját vizsgálva a város teljes lakásállományának arányai köszönnek vissza, 46% távfűtéses, 36%.

A közhasznú lakásgazdálkodáson belül, annak módja szerint az Önkormányzat jelenleg piaci és szociális alapú bérbeadást különböztet meg, a költségelvű lakbért viszont mellőzi. A piaci alapú lakásbérbeadás képezi a gerincét a bérlakás-rendszernek, tekintve, csak kizárólag ez a „szolgáltatás” képes biztosítani a rendszer innovatív fejlesztéséhez és üzemi fenntartásához szükséges pénzügyi források megtérülését, és az újrafinanszírozási feltételek biztosítását.

A piaci alapú bérlakás-hasznosítást össze kell hangolni a szociális bérlakás-rendszerrel, kétféle lakásbérbeadási mód megfelelő arányának kialakítását követően – a lakásgazdálkodás rendszere önfenntartóvá tétele érdekében – a piaci bérlakás-hasznosítás eredményéből hosszabb távon biztosítani lehet a szociális bérlakás-rendszer fenntartásához szükséges pénzeszközöket. A kétféle, jelenleg alkalmazott bérbeadási mód mellett esetlegesen indokolt a költségelvű lakbér meghatározása és alkalmazása is.

A szociális lakhatás biztosítását az Önkormányzat kötelezően ellátandó feladatának ismeri el, és az arra jogosultaknak – a mindenkori teherbíró képességéhez igazodva – szociális ellátórendszerén keresztül biztosítja. Az önkormányzati tulajdonú szociális lakásokkal az Önkormányzat a lehető legtöbb rászoruló átmeneti megsegítését tűzi ki fő célként, ezért szabályozási rendszerét, eljárási rendjét és tényleges gyakorlatát úgy alakítja ki, hogy fenti cél teljesülését megfelelő módon elősegítse.

A szociális bérlakások esetében a fizetendő bérleti díjat az Önkormányzat lakásonként jelenleg rendeletben állapítja meg, azzal, hogy a megállapított bérleti díj azonban nem lehet kevesebb, mint a hasonló adottságú, az Önkormányzat tulajdonában lévő bérlakás Rendeletben meghatározott lakbérének 90 %-a.

A piaci alapon történő bérbeadással az Önkormányzat célja, hogy a teljes ingatlanvagyon-gazdálkodási rendszerét a hosszú távú fenntarthatóság irányába mozdítsa el. Az önkormányzati tulajdonú, piaci hasznosítású ingatlanokkal az Önkormányzat az átlátható vagyongazdálkodás mellett a lehető legmagasabb bérleti díjbevétel elérését tűzi ki fő célként, ezért szabályozási rendszerét úgy alakítja ki, hogy fenti cél teljesülését megfelelő módon elősegítse. Ezen célok teljesülése érdekében a piaci alapú bérbeadással történő hasznosítással az Önkormányzat a Székesfehérvári Városfejlesztési Nonprofit Közhasznú Kft-t (a továbbiakban: Kezelő) bízta meg.

Az önkormányzati, nem lakás céljára szolgáló helyiséggazdálkodás jelenleg 736 darab ingatlant tart nyílván, melynek 78%-a kiadott, 22%-a pedig üres. A lakásoktól eltérően a nem lakás céljára szolgáló helyiségek bérleti díját az önkormányzat – övezeti besorolás és használati mód alapján – határozatban, a bérleti díjak alsó és felső határát megadva határozza meg.

Az ingatlanok három, egymástól jól elkülöníthető csoportba sorolhatók:

- Garázsok
- Üzleti célú ingatlanok – üzlet, iroda, raktár, trafóház, légópince, mozi, rendelő, műhely, koncert és előadóterem besorolásban
- Nem önkormányzati tulajdonú ingatlanok (garázs, üzlet, stb. funkciójú felépítmények) alatti, önkormányzat tulajdonában lévő, a felépítmény tulajdonosa részére földhasználat vagy területbérlet keretében hasznosított földterületek

A nem lakás céljára szolgáló helyiséggazdálkodását az önkormányzat döntően piaci alapon működteti. Ez alól szűk körben kivételt képezhetnek a városban működő társadalmi szervezetek, alapítványok, nonprofit szervezetek, amelyek részére az önkormányzat a piaci ár alatt biztosíthat helyiségbérletet, de kizárólag azon helyiségek esetében, amelyeket piaci alapon nem, vagy csak korlátozottan bérbe adhatók.

A 237 db garázsból 20 db üres, a többi bérbeadás útján hasznosított. Az önkormányzat tulajdonában lévő garázsok hatékony kihasználtsága alapján a garázsok számának nagyságrendekkel történő csökkentése nem indokolt. A bérbeadás útján hasznosított garázsok átlagos bérleti díja: 7500,- Ft+ ÁFA/garázs/hó, ami a lakások bérleti díjtételeinél megfelelőbben tükrözi a tényleges piaci viszonyokat.

A 259 db üzleti célú ingatlanból tényleges, piaci alapon történő bérbeadás keretében jelenleg 135 db ingatlan van bérbe adva. A fennmaradó 124 db üzlethelyiség – elsősorban irodák – civil szervezetek, intézmények, közigazgatási szervek részére – térítésmentesen, illetve kizárólag a rezsiköltségek használó általi átvállalása fejében, vagy a piaci

ár alatt meghatározott, kedvezményes bérleti díjért – kerül bérbeadásra vagy jelenleg üres. Az iroda jelleggel hasznosított ingatlanok 77 %-a a városban tevékenykedő, társadalmi szervezetek, alapítványok, nonprofit szervezetek részére, térítésmentesen – kizárólag a rezsi díj megfizetése mellett – van használatba adva, ezzel az önkormányzat jelentős mértékben segíti a városban működő civil kezdeményezéseket. Tekintettel az üres helyiségek nagy számára, valamint az üres helyiségek fenntartásával szükségképpen együtt járó költségekre, a tulajdonost terhelő költségek a Közgyűlés által bizonyos keretek között meghatározott bérleti díjak mértékének felülvizsgálata, és esetlegesen azok mérséklése lehet indokolt, különösen a kevésbé frekventált helyeken lévő, esetleg évek óta üresen álló üzlethelyiségek esetén.

Az önkormányzat tulajdonában lévő üzlethelyiségek tömeges értékesítése nem indokolt, arról – elsősorban a beérkezett igények alapján – esetről-esetre, kizárólag a tulajdonosi érdekek figyelembevételével célszerű dönteni.

236 db magántulajdonban lévő, nem lakás céljára szolgáló ingatlan – mindösszesen 1.765 m^2 alapterülettel – áll önkormányzati tulajdonban lévő földterületen, azaz az egy ingatlanra jutó földterület nagysága átlagosan nem éri el a 7,5 m2-t.

Ezen – területbérleti, vagy időszakosan visszatérően fizetendő területhasználati megállapodás keretében hasznosított – telekterületek után jelenleg kiszámlázásra kerülő bérleti díj (használati díj) összege jelenleg mindösszesen 32.096 Ft, ami átlagosan 135 Ft díj/hó/számla.

A területhasználati díjak kiszámlázása, nyomtatás + postaköltsége az ahhoz szükséges pénzügyi nyilvántartások vezetése gyakran a beszedett összeg többszörösére rúgnak.

Célszerű az adott földterületek értékesítésének kérdését megvizsgálni és – amennyiben az adott terület forgalomképesnek minősül – a bérlő/használó részére értékesíteni, ezzel az önkormányzat egy egyszeri bevétel realizálása mellett komoly adminisztrációs tehertől és költségektől szabadulhat meg.

1.10.5 Intézményfenntartás és Energiagazdálkodás

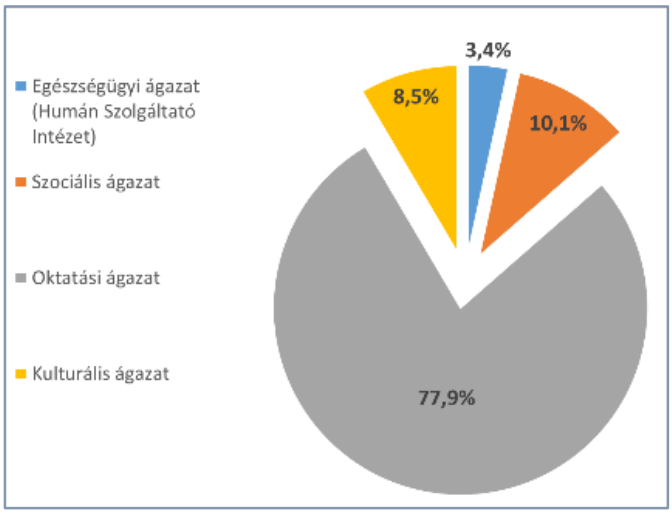

64. ábra: ***Intézményfenntartás ágazat szerinti megoszlása kiadás alapján*** Forrás: SZMJV Önkormányzat

Székesfehérvár MJV Önkormányzata számos intézményt tart fenn. Az Önkormányzat 2012. évi zárszámadása alapján ugyanabban az évben az Önkormányzat fenntartásában lévő intézmények kiadása 16,4 mrd Ft, mely összegből 16,1 mrd Ft működtetésre, fenntartásra, 289 millió Ft felújításra, illetve fejlesztésre fordított kiadás volt.

Éves kiadásaik arányában kiemelkedő mértékben kapnak önkormányzati támogatást (80% fölött) a bölcsődék és az alap/középfokú oktatási intézmények valamint a Vörösmarty Mihály Könyvtár.

Szociális és egészségügyi intézmények		Intézmény darabszáma	Összes férőhely	Összes kiadás/önkormányzati hozzájárulás 2012 aránya	Ebből energiaköltség
Bölcsőde		6	452	88,5%	foly.
Egyesített Szociális Intézmény	Idősek Otthona/Gondozóháza	3	267	58%	foly.
	Gondozási Központ (idősek klubja, étkeztetés)	4	139		foly.
Kríziskezelő Központ (hajléktalan személyek ellátása és családok átmeneti ellátása)		5	187	78%	foly.
Fogyatékos személyek ellátása		1	55	79%	foly.
Humán Szolgáltató Intézet		1	nr	20%	foly.
Oktatási intézmények			**Létszám**		
Óvoda/tagóvoda		22	3463	87%	foly.
Alapfokú oktatás – általános iskola		19	7641/1434*	88%	foly.
Középfokú oktatás		13	9575*	86,5%	foly.
Kollégiumok		4 (2 önálló)	911*/1227**	80%	foly.
Kulturális intézmények			**Kapacitás**		
A Szabadművelődés Háza		6	nr	70%	foly.
Városi Levéltár		1	nr	73%	foly.
Városi Képtár – Deák Gyűjtemény		1	nr	78%	foly.
Városi Könyvtár/tagkönyvtár		1/7	~6700 reg. használó	95%	foly.
Vörösmarty Színház		1	10 865 bérletes	26%	foly.

*létszám 2012/2013 tanév; összes tanuló/ebből vidéki
**férőhely

***35**. táblázat: **Intézmények darabszám, kapacitás és kiadás szerint** Forrás: SZMJV Önkormányzat*

1.11 Településüzemeltetési szolgáltatások

Magyarország helyi önkormányzatairól 2011. évi CLXXXIX. Törvény szerint:

„13. § (1)2 A helyi közügyek, valamint a helyben biztosítható közfeladatok körében ellátandó helyi önkormányzati feladatok különösen:

***2. településüzemeltetés** (köztemetők kialakítása és fenntartása, a közvilágításról való gondoskodás, kéményseprő-ipari szolgáltatás biztosítása, a helyi közutak és tartozékainak kialakítása és fenntartása, közparkok és egyéb közterületek kialakítása és fenntartása, gépjárművek parkolásának biztosítása)”*

Településüzemeltetési közfeladat	Szervezet
Köztemetők kialakítása és fenntartása	Székesfehérvár Városgondnoksága Kft.
Közvilágításról való gondoskodás	Székesfehérvár Városgondnoksága Kft.
Kéményseprő-ipari szolgáltatás biztosítása	Kémény Zrt. (kisebbségi önkormányzati tulajdonú cég)
Helyi közutak és tartozékainak kialakítása és fenntartása	Székesfehérvár Városgondnoksága Kft.
Közparkok és egyéb közterületek kialakítása és fenntartása	Székesfehérvár Városgondnoksága Kft.
Gépjárművek parkolásának biztosítása	Székesfehérvár Városgondnoksága Kft.

***36**. táblázat **Településüzemeltetési feladatok és közszolgáltató szervezetek,** Forrás: Székesfehérvár megyei Jogú Város Önkormányzata*

A törvényben ismertetett szolgáltatások túlnyomó részét Székesfehérvár Városgondnoksága Kft. látja el, mely a következő területeken is aktív: városi piac üzemeltetése, városi uszoda üzemeltetése, Bregyó Sportközpont

üzemeletetése, közhasznú foglalkoztatás szervezése, városi táborok (Szfvár-Bregyó, Velence) természetvédelmi tanösvény (Sóstó), csapadékcsatorna-rendszer és a városi tavak üzemeltetése, állati hulladékgyűjtés (kistérségben is).

1.12 Táji és természeti adottságok

1.12.1 Természeti adottságok

A megyeszékhely és közvetlen térsége több különböző kistáj jellegzetességeit mutatja köszönhetően annak, hogy az Alföld és a Dunántúli-középhegység találkozásánál fekszik, három alföldi (Sárrét, Közép-Mezőföld, Velencei-medence) és három középhegységi (Velencei-hegység, Sörédi-hát, Móri-árok) jellegű kistája kellő sokszínűséget teremt.

Általánosságban Székesfehérvár térsége az éghajlati viszonyok alapján átmenetet képez a mérsékelten meleg száraz és a mérsékelten hűvös száraz éghajlatok között. A napsütéses órák száma meghaladja az évi 1950 órát. Az évi középhőmérséklet értéke általában 9,5-10,4 °C közötti, a fagymentes napok évi száma 186-205 nap körül várható. A megszokott évi csapadék mennyisége 530-600 mm valamint évente 32-40 hótakarós nap várható. A meghatározó szélirány az északnyugati, amely átlagos sebessége 2,5-3,5 m/s. Székesfehérvár helyzeti energiái sokrétűek, térségében síkság és középhegység találkozik, a történelmi időkben fontos vásárvonal is erre húzódott, völgyi és kapuváros, minden irányából rendkívül jól megközelíthető köszönhetően többek között a Móri-ároknak is.

Sárrét

Domborzat: a kistáj 103 és 222 m közötti tengerszint feletti magasságú, legmagasabb pontja a déli részén található Kő-hegy, legalacsonyabb pontja mindössze 3 km-re van Székesfehérvártól. Legmélyebben fekvő területeit feltöltött medencék, a magasabb térszíneken gyakran lösszel fedett kavicstakarók maradványai, a legmagasabban pedig a pannóniai felszín dombhátai jellemzik, a Szár hegy és a Kő hegy szigetszerűen kiemelkedő sasbérceivel. A terület több mint 58%-a szántó, 11 %-a rét, legelő és valamivel több, mint 10%-a beépített terület, amelyen legnagyobb részben Székesfehérvár, Polgárdi és Berhida osztozik.

Vizek: fő vízfolyásai a Séd (Vilonya-Ősi) és a Sárvíz-Nádor-csatorna (Ősi-Sárszentmihály), amelyekhez keletről csatlakozik a Gaja Székesfehérvár alatti szakasza is. Vízjárásukat erősen befolyásolja és kiegyenlíti a Bakonyból leáramló karsztvíz utánpótlás. A kistáj négy természetes kis tava együtt 7,2 ha, két mesterséges tava 12,2 ha, négy halastava pedig 313 ha felszínű. A talajvíz igen magasan 4 m felett van, csak a déli magasabb térszíneken süllyed mélyebbre, azonban a kistáj alapjában száraz, vízhiányos terület.

Növényzet: flórája és vegetáció alapján egyaránt átmeneti jellegű. A főleg mezőgazdasági területként hasznosított tájban a természetközeli vegetáció elszigetelt foltokban maradt fenn. Fajszám 600-800; védett fajok száma pedig 40-60-ra tehető.

Talajok: a kistáj talajtakarója összesen tíz különböző típusból áll, ebből hat talajféleség kiterjedése 3% alatti. A réti csernozjom talajok 41%-os aránya mellett a kiváló termékenységű mészlepedékes csernozjom is megtalálható (19%). Síkláp talajának (22%) kb. 70%-át rétek és szabad vízfelszínek borítják, 25%-át láperdő. A réti talajok kiterjedése 7%, termékenységük Székesfehérvár közelében kedvezőbb.

Közép-Mezőföld

Domborzat: a kistáj 97 és 204 m közötti tengerszint feletti magasságú, lösszel fedett hordalékkúp-síkság. Felszínét a löszre jellemző lepusztulási formák valamint eróziós-deráziós völgyek sűrű hálózata tarkítja Székesfehérvártól

délre 50 km-re elnyúlva. A területet több, mint 76%-ban szántóként hasznosítják 7%-a beépített és közel 7% az erdők aránya.

Vizek: a nagy kiterjedésű tájnak csak kisebb vízfolyásai vannak. Ilyen a Velencei tó vizeinek levezetője a Dinnyés-Kajtori csatorna is. A terület vízszegénységéhez képest sok az állóvíz, összesen 38 tó melyből 16 természetes (~100 ha), az összes vízfelszín pedig meghaladja az 1500 ha-t. A talajvíz igen magasan 2-6m között van, jelentős az artézi kutak száma.

Növényzet: a kistáj az erdőssztyep-zóna része, ahol a természetközeli vegetáció völgyekben és homokos laposokban maradt fenn. A száraz és félszáraz löszsztyep rétek kiemelkedően fajgazdagok.

Talajok: legnagyobb kiterjedésű talajféleségek a mészlepedékes és közvetett talajvízhatás alatti mészlepedékes csernozjomok (80%) illetve a réti csernozjom (9%). Székesfehérvár környékén előfordulnak barnaföldek és csernozjom barna erdőtalajok is.

Velencei-medence

Domborzat: a kistáj 104 és 163 m közötti magasságú, a Velencei-hegység déli lába előtt húzódó hosszú, keskeny árkos süllyedékterület. Legjellemzőbb felszíni formái a tó legmagasabb egykori vízállásához igazodó tavi turzásképződmények. A terület 40%-a vízfelszín, 25%-a szántó és 20%-a lakott terület.

Vizek: a tó szűkebb környéke mellékvizei a Császár-víz és a Vereb-Pázmándi vízfolyás, a rendszer vízjárását az előbbi mentén kiépített tározó medencék és a lefolyást biztosító Dinnyés-Kajtori-csatorna zsilipje szabályozza. A Velencei-tó felszíne 26 km2, átlagos mélysége 1,1m. A talajvíz 2-4 m között található.

Növényzet: a Dinnyési-fertő (TVT) területén nádas, szikes mocsári vegetáció és szikesedő nedves és száraz gyepek, valamint nem szikesedő homoki és löszgyepfoltok alakultak ki. A tó kelet-nyugati irányú vegetációs különbségeit a relatív lefolyástalanságból eredő, kelet felé erősödő szikesedés okozza. Nádasok ma már csak a tó 40%-át borítják, a keleti medencében partra kifutó nádasok elvétve találhatók. Nyugat felé tőzegképző úszó nádasok és keskenylevelű gyékényesek a jellemzőek.

Talajok: a kistáj területének 34%-át a Velencei-tó foglalja el. Legjellemzőbb talajtípusok a réti talajok (35%), valamint a mészlepedékes csernozjom talajok (22%).

Móri-árok

Domborzat: belső területe a fő szerkezeti vonalak mentén két nagyobb, északnyugat-délkeleti csapásirányú keleti és nyugati peremi vonulatra osztható, s amelyek aszimmetrikusak: vetődésekkel, süllyedékekkel tagolt, különböző nagyságú és magasságú sasbércszerű formák sorozatából állnak. Legmagasabb tetői kavicstakarós eróziós tanúhegyeket hordoznak melyek fontos tájalkotó formák, és sajátos arculatot adnak a tájnak. A kistáj több mint 55%-át szántóként, közel 13%-át erdőként hasznosítják, 11,7%-a pedig beépített lakott terület.

Vizek: a Gaja vízgyűjtő területéhez tartozik, legnagyobb mellékvize a Mór-Bodajki-vízfolyás. A mérsékelten vízhiányos terület vízjárását a Bakonyból leáramló karsztvíz utánpótlás erősen befolyásolja. A kistáj hat tava együtt közel 300 ha felszínű, amelyből a fehérvárcsurgói árvízi tározó 223 ha. A talajvíz átlagos mélysége 2-4 m közötti, mennyisége is jelentős. Az artézi kutak száma kevés, de Moha ásványvíz forrása régóta ismert.

Növényzet: A Móri-árok eredeti növényzetéből szinte semmi nem maradt. Nagyobb mennyiségben nedves és száraz gyepeket találunk. Természetes erdők elszórtan találhatók a táj peremén kisebb kiterjedésekben.

Talajok: leginkább löszös anyagon kialakult karbonátos réti talajok (44%) és agyagbemosódásos barna erdőtalajok (36%) borítják, dél felé haladva ezeket felváltják a barnaföldek (15%).

Sörédi-hát

Domborzat: a gyenge esésű löszhátat északról dél felé fokozatosan vastagodó lösz borítja (5-15 m). Északi részét áttelepített, déli részét pedig főképp helyben képződött száraztérszíni lösz fedi. Egyhangú, tagolatlan fennsík jellegű területét csak déli, enyhén hullámos felszínét tagolják kisebb szárazvölgyek. Területének igen nagy arányát (85,5%) hasznosítják szántóként, valamivel több, mint 5% az erdősült területek aránya és kevesebb, mint 5% lakott terület.

Vizek: vízhiányos területe nyugat felé a Mór-Bodajki-vízfolyáshoz, kelet felé a Császár-vízhez folyik le. Talajvíz a hátság peremterületein található, 4-6 m közötti mélységben. A kevés artézi kút vízhozama mérsékelt, ugyanakkor nevezetes forrás a magyaralmási karsztforrás, amelynek vízhozama 100-500 l/p.

Növényzet: A természetes vegetáció közül legjelentősebbek az egykori lösztölgyes jellegű erdők és ezek tisztásainak maradványai, melyek főképp az Aszal- és a Nagy-völgy mentén maradtak fenn.

Talajok: a kistáj déli fele (nagy része Székesfehérvár határa) legkiterjedtebb talajféleségét a mészlepedékes csernozjomok adják (71%), míg csernozjom barna erdőtalajok (23%) az északi magas térszíneken képződtek.

Velencei-hegység

Domborzat: a többszörösen tönkösödött, gyengén tagolt alacsony középhegység domborzatát pusztuló tönkmaradványok, enyhén lejtősödő hegylábfelszínek, a kőzetminőség különbségei miatt pusztuló formák és a gránit sajátos lepusztulás formái (ingókövek) jellemzik. Legmagasabb pontja a Meleg-hegy (351m).

Vizek: a Velencei-tó vízgyűjtő területét nyugaton a Császár-víz, keleten a Vereb-Pázmándi-vízfolyás határolja. Számos forrása mind kis vízhozamú, talajvíz csak a peremi völgytalpakon 2-6 m mélyen található.

Növényzet: a kistájat nagyobb részt ma is erdők borítják (52,6%), ezek között azonban a leggyakoribb az akácos. A karakteres erdőket a tölgyesek különböző típusai alkotják. A hegység belseje alapvetően ma is zárt erdővel borított, a peremek felé azonban egyre több és gyakoribb kiterjedésű száraz gyepet találunk.

Talajok: Legnagyobb kiterjedésben (49%) agyagbemosódásos barna erdőtalajok képződtek, a hegylábfelszíneken barnaföldek jellemzőek (28%). Jelentős kiterjedésűek még a köves kopár talajok (14%), de 4- és 5%-ban csernozjom barna erdőtalajok illetve mészlepedékes csernozjomok is előfordulnak.

1.12.2 Tájhasználat, tájszerkezet

1.12.2.1 Tájtörténeti vizsgálat

Székesfehérvár a Mezőföld, s egyben Fejér megye legnépesebb települése. A Velencei-hegység délnyugati letörésének peremén, két egymásra merőleges árkos vetődésben kialakult süllyedék kereszteződésében fekszik a Móri-árok déli, mezőföldi nyílásában. Területe változatos tájegyüttes része, amely nagyobbrészt síksági és dombsági, kisebb részt hegységi felszíntípusokból áll, túlnyomórészt mezőföldi tájvonások uralkodnak rajta. A város előnyös helyzeti energiáját elsősorban a Móri-árok adja, emellett a Dunántúlt nyugat-keleti irányban keresztező forgalomnak is fontos helye. A Sárrét mocsaras peremén épített vára a Móri-árok legfontosabb természetes útvonalának völgykijáratát és a Sárvíz átkelőhelyét védte. A Dunántúl térségében a nyugati, északnyugati és délnyugati irányban a forgalom jelentős elosztóhelye, s egyben az Észak-Mezőföld legfontosabb kereskedelmi központja. A város a Mezőföld mezorégió centruma*, legfőbb természeti adottsága völgybejárati fekvéséből, közlekedés-földrajzi helyzetéből adódik.* A Balkán irányából északra terjedő földműves kultúra népe az i.e. 6-5 évezred tájékán érte el és vette birtokába a város területét és közvetlen környékét. A népesség gyarapodásával a bronzkorban *a mocsaras szigeteken és a folyópartokon falvak alakultak ki*. A neolitikumban megindult európai cserekereskedelem a természetes útvonalak metszéspontjában és azok közvetlen környékén jött létre. Ezek a területek - így Székesfehérvár és környéke - katonai és kereskedelmi központokká fejlődtek. A vaskorban még

nagyobb jelentőséggel bírtak a környező Pákozd és Gorsium települések. Utóbbi Pannónia római megszállását követően is az egyik fontos központ; illetve előbb katonai tábor volt, amely a Sárvíz átkelőhelyének védelmét biztosította majd vallási központtá fejlődött. A római közigazgatás kiépülésével Gorsium emelkedett. A római kort követően hun és germán fennhatóság alá került e vidék, majd az avar birodalom részévé lett. E korszakokból is gazdag temetkezési leletek maradtak fenn a város közvetlen környékéről.

Székesfehérvár egyike a legrégebbi magyar városoknak, a város alapítását Taksony, illetve Géza nagyfejedelem korára teszik. *A mocsarakkal körülvett szigetekre szabdalt terület, megfelelő természeti erősségként szolgált a később kialakuló fejedelmi központnak*. Székesfehérvár egyike azon kevés városunknak, amely nem római alapokon épült újjá, mint Óbuda, Szombathely, Sopron, Győr, Pécs és más dunántúli civitasok. A természetes út-találkozási ponttól - Gorsiumtól - kissé északra jött létre az új központ, majd a fontos útcsomópont Fehérvárra tevődött át. Az itt létrejött település stratégiai és kereskedelmi feladatok mellett a magyar történelem folyamán igazgatási és szakrális funkciókat is ellátott.

Fehérvár fejlődésének gátat szabtak a város körüli mocsarak, mivel, ezek korlátozták a vár és a külvárosok területi növekedését a XVII. században induló lecsapolások a reformkorban fejeződtek be. A vízrajzi környezet megváltozása a XIX. század első éveiben tette lehetővé egy új városrész kialakítását, létrejött a Belváros keleti részén a Viziváros. *A lecsapolások következtében* nem csak a mezőgazdasági művelésbe vont területek nőttek meg, de művelési ágainak változásaira is nagy hatással volt.

1.12.2.2 Tájhasználat értékelése

A Város épített környezetét legnagyobb részben kiváló termő adottságokkal rendelkező mezőgazdasági használatban levő területek veszik körül, ahol a beépítés nagyfokú korlátozása jellemző, megakadályozva az értékes termő területek csökkenését. A keleti és nyugati irányban elterülő ökológiai magterület és folyosó nagyrészt Országos illetve Térségi jelentőségű tájképvédelmi övezetbe tartozik, ezeken a területeken az építkezések tiltása, illetve kritériumoknak való megfeleltetése az elfogadott. A vízfelületek és erdőterületek növelése kiemelten fontos a város számára, nem csak sajátos természeti értékeik, de a klímaváltozás hatásainak mérséklése szempontjából is. Északi irányban vízeróziónak, nyugati-délnyugati irányban széleróziónak fokozottan kitett területekre a pusztulás intenzitását csökkentő előírások és ajánlások (vízrendezés, lefolyásviszonyok alakítása, illetve mezővédő erdősávok telepítése) érvényesek. Fontos megemlíteni a főképp keleti-északkeleti területeket sújtó belvizet, célszerűbb megoldás lehet az erdősítés.

1.12.3 Védett, védendő táji-, természeti értékek, területek

1.12.3.1 Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területek

Székesfehérvári Sós-tó Természetvédelmi Terület

Alapítás: 37/2002. (XII. 30.) Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzatának rendelete

Terület: 93 ha

Elhelyezkedés: Székesfehérvár 7331/7, 7331/23, 7363, 7374/1, 7596, 7612/5, 7613/1, 7613/2, 7620/4, 7620/6, 7620/7 hrsz.

A 2002-ben létesült természetvédelmi terület a város déli belterületén helyezkedik el. Természetföldrajzi szempontból három eltérő arculatú táj határán fekszik: nyugatról a fiatal süllyedékű, mocsaras Sárrét, délről az Észak-Mezőföld homokos, löszös háta, északkeletről a Vértes hegylábfelszíne határolja. A terület legnagyobb kiterjedésű élőhelyfoltjait a nádasok alkotják, amelyek a töltéssel kettéválasztott Sós-tó területén helyezkednek el. A nádasok szegélyében mocsárrét állományok fordulnak elő, melyek védett növényfaja a mocsári kosbor. A terület

déli peremén pionír homokpuszta, valamint zárt sztyepprét mozaikok találhatók a homokbányászat által érintett mélyebb foltokban lápréti fajokkal, amelyek kimagasló botanikai értéket képviselnek.

Az ornitológiai vizsgálatok több mint 70 többé-kevésbé rendszeresen fészkelő madárfaj jelenlétét bizonyították. Közülük kiemelkedik a fokozottan védett gyurgyalag és cigányréce előfordulása. A terület szervesen kapcsolódik az országos védelem alatt álló Székesfehérvári Homokbánya Természetvédelmi Területhez.

(Székesfehérvár) Csalapusztai tájképi kert Természetvédelmi Terület

Alapítás: 3/1983. Fejér Megyei Tanács VB. határozat. A védelem megújítása: Székesfehérvár MJV Önkormányzata 30/1992. (XI.26.) sz. rendeletével.

Területe: 31 ha

Elhelyezkedés: Székesfehérvár 020145/3, 020149/1, 020149/3, 020149/4a, 020151/2-3 hrsz.

A védetté nyilvánítás célja a kastélyparkban fellelhető idős, őshonos maradványfák, a kertépítészeti emlékek védelme, megóvása, és ezzel a műemlékileg védett Csalai-kastély megfelel környezetének fenntartása.

(Székesfehérvár) Aplitbánya Geológiai Rétegsor - Természeti Emlék

Alapítás: 35/2000. (XI. 22.) Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzatának rendelete

Területe: 4 ha

Elhelyezkedés: Székesfehérvár 020259/2a,b hrsz.

Székesfehérvár MJV 2000-ben helyezte természetvédelmi oltalom alá helyi jelentőségű természeti emlékként a Székesfehérvár külterületén, a volt Aranybulla-kőfejtő, vagy Aplitbánya néven ismert, felhagyott külszíni fejtés északi falán található geológiai feltárást. A képződmény 20-22 méter széles, 7 méter magas, 0,3-0,5 ha kiterjedésű. A védetté nyilvánítás indoka: a kőzet egyedülálló képződési típusa miatt a jelen és a jövő nemzedékek számára történő megőrzése. Pontos elhelyezkedése: 020259/2 "a", közvetlen környezete: 020259/2 "b", tágabb környezete: 20259/1, 020258/1, 020258/2 hrsz-ú területek. A védetté nyilvánítás céljai: a TE fennmaradásának biztosítása, jelenlegi állapotának javítása, a nagy értékű földtani alapszelvény környezetének méltó rendezése, a település lakossága számára kirándulási, pihenési és ismeretterjesztési lehetőség biztosítása, a védett természeti emlék sérelme nélkül; az ifjúságnevelési és oktatási alapfeladatok ellátásához, valamint a szakmai oktatás, kutatás, továbbképzés számára bemutatóhely biztosítása; a területre vonatkozó településfejlesztési és egyéb célok kitűzésénél és a tervezés során a természetvédelem érdekeinek biztosítása.

Székesfehérvár Megyei Jogú Város védett fái, fasorai

Alapítás: 1/1988. Fejér Megyei Tanács VB. rendelet, mód: 30/1992.(XI.26.) Szfv. Megyei jogú város Önk. rendeletével

A rendeletekkel védetté nyilvánított egyedi fák és fasorok megőrzése esztétikai, dendrológiai szempontból kívánatos. Több egyed kora, illetve mérete országos szinten is kiemelkedő. Megtalálhatók közöttük egyedi fák, illetve fasorok is.

Védelemre tervezett területek

Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzata 2011-ben és 2012-ben több új helyi jelentőségű védett természeti terület kialakításának előkészítéséről döntött.

Aszal-völgy Természetvédelmi Terület – A védetté nyilvánítás célja a területre jellemző löszgyep maradványok, természetközeli üde élőhelyek (mezofil gyepek és fehér fűz liget) életközösségének megőrzése, fejlesztése, illetve

a tájkép esztétikai értékeinek védelme. A terület részben átfed az Aszal-völgy (HUDI20004) kiemelt jelentőségű különleges természet-megőrzési területtel. Kiterjedése 89,5 ha. (Székesfehérvár 020047/14, 020066/2, 020066/3, 020066/4, 020066/41, 020065, 020070/5a, 020070/6a, 020070/10a, 020070/26, 020070/27).

Jancsár-völgy Természetvédelmi Terület - A terület Székesfehérvár közigazgatási területén belül, a város belterületétől keleti irányban helyezkedik el. Kizárólag földutakon közelíthető meg, északi déli és nyugati irányban is döntően szántóföldek övezik. Nyugati és déli oldalon kis szakaszon felhagyott anyagnyerő helyekkel érintkezik, melyeket kisebb gyepmaradványok öveznek. Keleti oldalon keskeny erdősáv választja el a Császár-víz völgyétől. Kiterjedése 18 ha. (Székesfehérvár 020196/1, 020196/3, 020196/4, 020197/8, 020199/1, 020199/12, 020199/13, 020199/14, 020200/1, 020200/2, 020200/4, 020200/5).

Máriamajori-erdő és Nagy-völgy Természetvédelmi Terület - A védetté nyilvánítás célja, hogy megőrzésre kerüljenek a Mezőföldre jellemző lösz alapkőzetű, vegetációtörténeti jelentőségű erdőtársulások. Ezen erdőtípusok megőrzésével biztosítható, hogy fennmaradjanak az életlehetőségei azoknak a ritka növény- és állatfajoknak melyek most jellemzik a területet.

Mind három terület esetében elkészültek a természetvédelmi kezelési tervek. Az első két terület védett nyilvánításához kapcsolódóan 2012-ben lefolytatásra kerültek a hatósági egyeztető tárgyalások, a védetté nyilvánító rendeletek mielőbbi elfogadását szorgalmazni kell. Az utolsó terület esetében 2014-ben várható a hatósági egyeztető tárgyalás.

1.12.3.2 Nemzeti/nemzetközi természetvédelmi oltalom alatt álló vagy védelemre tervezett érték

Székesfehérvári Homokbánya Természetvédelmi Terület

Alapítás: 2/1990. (XI. 21.) KTM rendelettel.

Területe: 121 ha.

Elhelyezkedés: Székesfehérvár 7611, 7614, 7615, 7617/4, 7620/3

Székesfehérvár szélén, az egykori homokbánya felhagyott hepehupás felszínén a lebegő hínár vegetációtól a puhafa ligetekig sokféle növénytársulás telepedett meg, köztük számos védett ritkaság is fellelhető (a védetté nyilvánításkor 235 növényfajt írtak le, közöttük számos védettet is, azóta több új fajt is sikerült azonosítani). A terület növényekben igen gazdag, a legnagyobb értéket a májustól a nyár közepéig egymás után nyíló orchidea fajok jelentik. A nyolc faj közül tömegével kiemelhető a hússzín ujjaskosbor, a mocsári kosbor és a 80-100 ezer tőre becsült mocsári nőszőfű állománya. A botanikai értékek mellett jelentős zoológiai értékek is találhatók itt. Eddig több mint 30 madárfaj fészkelése bizonyított, közülük kiemelhető a parti fecske és a fokozottan védett.

Dinnyési-fertő Természetvédelmi Terület

Alapítás: az 1667/1966. OTvH határozattal, módosítva a 3/1985. (X.21.) OKTH rendelkezéssel, a védettség fenntartása a 46/2007. (X. 18.) KvVM rendelettel.

Területe: 539 ha.

Elhelyezkedés: Gárdony 024, 025/1, 025/2, 030, 031, 032/1, Pákozd 0119, **Székesfehérvár 020302/1(fokozottan védett),, 020302/2, 020303,** Seregélyes 066/2, 067, 069/4

A Balaton felé vezető vasútvonal és az országút elkészülte előtt a Velencei-tó nádasai délnyugati irányban Dinnyés községig húzódtak. Ennek volt szerves része a vizes, nádas terület, amely a Dinnyés-Kajtor csatorna (amely a Velencei-tó vízfeleslegét hivatott levezetni) két oldalán 1966 óta védett. A Velencei-tavon megnövekedett idegenforgalmi terhelés miatt az onnan kiszoruló védett madaraknak nyújt biztonságos, zavartalan élőhelyet.

A gém-félék kedvenc táplálkozó és költőhelye a Fertő. A Dinnyési-fertő legismertebb költő fajai: a nagy kócsag és a kanalasgém. A rejtettebb életű gémféle, a bölömbika mély hangját tavasszal gyakran hallani a nádasból. Az egyetlen Magyarországon fészkelő lúdfaj a nyári lúd rendszeresen költ. Október végén, november elején húszezer, vagy még több vetési lúd érkezik alkonytájban, hogy a Fertő biztonságot nyújtó vizén töltse az éjszakát. A tavaszi, de különösen az őszi vonulás idején hatalmas réce tömegek zsúfolódnak össze a vízen. A Velencei-tavi területtel együtt került fel a „Ramsari" listára. A parti területeket az Alföld némely részére jellemző sziki vegetáció borítja.

Velencei-tó és Dinnyési-fertő Különleges madárvédelmi terület (HUDI10007)

Alapítás: 275/2004. (X. 8.) Kormány rendelet

Érintett települések: Gárdony, Pákozd, Seregélyes, **Székesfehérvár**

Székesfehérvár: 020233, 020302/1, 020302/2, 020303, 020304, 020305, 020306, 020307/20

A Natura 2000 kijelölésénél fontos szempont volt a ritka vagy veszélyeztetett madárfajok védelme. Mind a költési időszakban, mind a madárvonulás esetében számos vízi madárfaj keresi fel tömegesen a területet.

Aszal-völgy Jóváhagyott kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (HUDI20004)

Alapítás: 275/2004. (X. 8.) Kormány rendelet

Érintett település. Székesfehérvár

Székesfehérvár: 020047/14, 020062/2, 020062/6, 020062/7, 020062/9, 020062/10, 020062/12, 020062/13, 020062/14, 020062/15, 020062/16, 020062/17, 020062/18, 020062/19, 020062/20, 020065a, 020065b, 020065f, 020066/2, 020066/3, 020066/4

A Natura 2000 terület majdnem a teljes Aszal-völgyre kiterjed, kivéve annak legdélibb, már a város ipari körzetébe torkolló szakaszát. A tározó keleti partjánál egy homokkő-bánya található, e felett kezdődik a völgyrendszer értékesebb területe.

A meredek völgyoldalak némelyikén még manapság is fajgazdag, ősi löszpusztagyepek, illetve félszáraz erdőssztyepprétek élnek. A fásszárú növényzet főként akácosokból és más tájidegen fafajok ültetvényeiből áll. Ugyanakkor fontos kiemelni, hogy a Rác-völgy északnyugatra néző lejtőjén olyan cserjések élnek, amelyek felső lombkoronaszintjében bár tájidegen fafajok vannak (főként akác), de az alacsonyabb lombkoronaszintben és a cserjeszintben őshonos cserjék és fák élnek, nagy fajgazdagságban. A lágyszárú szintben is megtalálhatók a zárt lösztölgyesek fajai, ezért ezeket az állományokat az egykori lösztölgyesek hírmondóinak kell tekinteni.

Móri-árok Jóváhagyott kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (HUDI20033)

Alapítás: 275/2004. (X. 8.) Kormány rendelet

Székesfehérvár: 020618/1, 020618/2, 020618/3, 020619, 020620

A Natura 2000 terület kis része, érinti a település közigazgatási határát. A kijelölés alapját szolgáló élőhelyek közül a sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) és az ártéri mocsárrétek kisebb foltjai találhatók meg itt.

Velencei-hegység Jóváhagyott kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (HUDI20053)

Alapítás: 275/2004. (X. 8.) Kormány rendelet

Érintett települések: Lovasberény, Nadap, Pákozd, Pátka, Pázmánd, Sukoró, **Székesfehérvár**

Székesfehérvár: 020143, 020144, 020149/4, 020149/5, 020152, 020153, 020154, 020155, 020156, 020157/1, 020157/2, 020158, 020159

A Natura 2000 terület nyugati, a Császár-patak mentén húzódó része érinti Székesfehérvár területét. A terület meghatározó jelölő élőhelye az ártéti mocsárrét, amit foltszerűen pannon cseres-tölgyesek egészítenek ki.

Védelemre tervezett területek

A Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság céljai között szerepel a Dinnyési-fertő Természetvédelmi Terület bővítése. A bővítés célja, hogy megfelelő nagyságú puffer zóna alakuljon ki a fokozottan védett terület körül. Ennek során oltalom alá kerül a terület dél-nyugati részén egy természetszerű állapotban lévő gyep, melyen jelentős nagyságú állománya található több orchidea faj. Itt helyezkedik el egy kisebb égerláp is. A terület elsősorban a vonulási időszakban fontos a parti madarak számára. Ez a terület a város közigazgatási határán belül helyezkedik el (Székesfehérvár 020305, 020307/20).

Új védett területként kerül kialakításra a Székesfehérvári pókbangós rét Természetvédelmi Terület. Az elmúlt években került elő a Császár-patak és a Dinnyési Ivadéknevelő Tógazdaság halastava mellől a fokozottan védett pókbangó (Ophrys sphegodes) mintegy kétszáz töves állománya, több egyéb védett növényfajjal együtt. A pókbangónak ez az előfordulása a megye középső részén egyedülállónak tekinthető (Székesfehérvár 020233).

1.12.3.3 Ökológiai hálózat

Az ökológiai hálózat kialakításának célja az országos jelentőségű természetes, illetve természetközeli területek és az azok között kapcsolatot teremtő ökológiai folyosók egységes, összefüggő rendszerének kialakítása. Az Országos Ökológiai Hálózat számos eleme érinti a település területét. A hálózat magterületei között szerepel az összes helyi-, illetve országos jelentőségű védett természeti területként, valamint Natura 2000 területként említett terület. A folyosó elemek közül kiemelkedik a Gaja-patak és a Császár-patak vonulatában húzódó sáv.

A térség a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóságának működési területéhez tartozik. Székesfehérvár közigazgatási területén NATURA 2000 terület, országosan védett természetvédelmi terület, tájvédelmi körzet és helyi jelentőségű védett érték is található.

Mind a védett és védendő természeti értékek, területek állapotának, kiterjedésének megóvása, illetve az ökológiai folyosók folyamatosságának biztosítása, az élővilág megóvása, az élőhelyek feldarabolódásának, degradálódásának megelőzése mellett a területrendezési szempontok kialakítása során fontos hangsúlyt kell kapnia a biodiverzitás védelmének is, mely egyben jelenti az élőhelyek sokféleségét, a fajok összességét és a fajon belüli genetikai változatosságot is a legkisebb területi szintig.

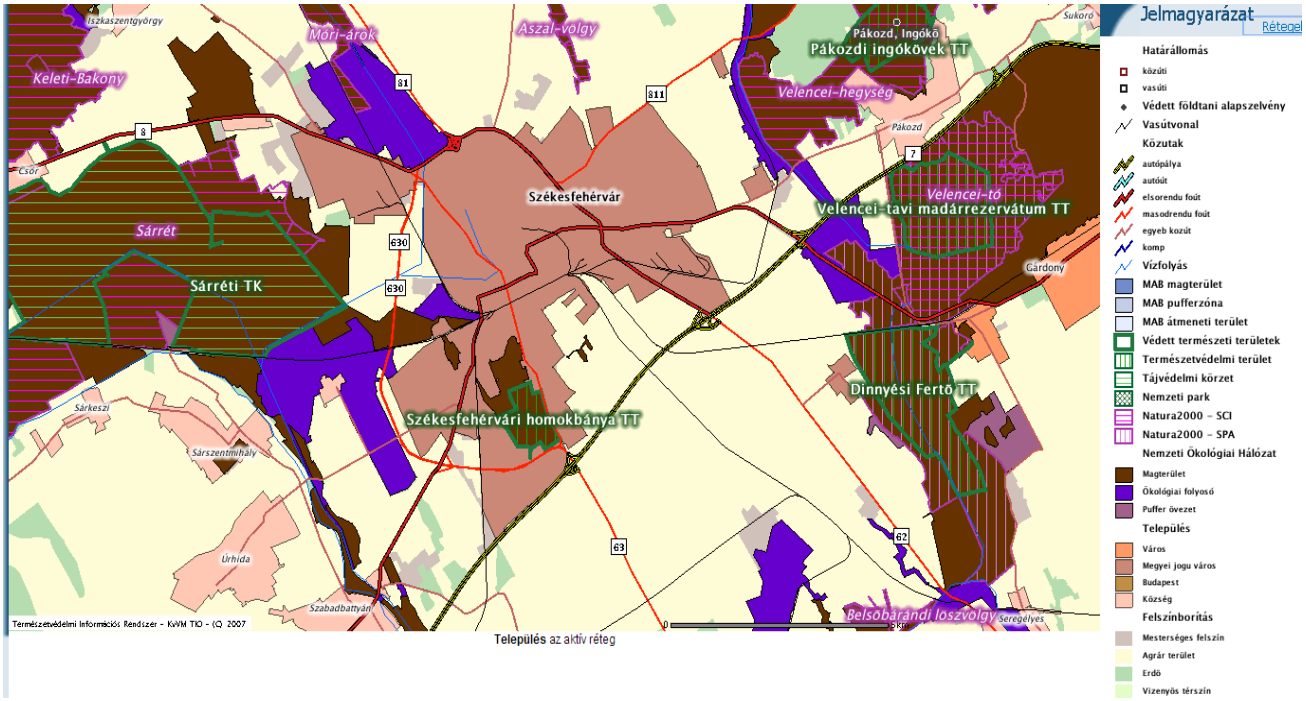

65**. ábra: **Székesfehérvár ökológiai hálózata Forrás: http://geo.kvvm.hu/tir/viewer.htm

1.12.4 Tájhasználati konfliktusok és problémák értékelése

A város települési szerkezetét elemezve felfedezhetők az egyes korok „lábnyomai”, melyek legfőképpen a beépítésben és az ezzel járó területigényben mutatkoznak meg. Az elmúlt évtizedek különösen meghatározóak voltak, a gyors gazdasági fejlődés maga után vonta az újabb és újabb területi igényeket, melyek egyrészt magát a gazdaságot szolgálták ki, másrészt a gazdasági fejlődéssel járó népességnövekedés lakhatási igényeit. A fejlődésnek köszönhetően a napjainkra kialakult városméret jóval kevesebb lehetőséget biztosít a további területi igénybevétellel járó növekedésnek. Megjegyzendő, hogy a mai fejlődés már közel sem olyan mértékű, mint az az elmúlt évtizedekben volt, de kétségtelenül jelen van. A város nemzetközi szinten is kiemelkedő ipari potenciálját figyelembe véve fel kell készülni a további fejlődésre, azzal, hogy az említett területi növekedés problémájával szembe kell nézni. Székesfehérvár jelentős természeti és táji adottságokkal rendelkezik (pl. kiváló minőségű mezőgazdasági területek, K-i és Ny-i oldalon elterülő ökológiai folyosók, érzékeny vízbázisok) így a településrendezési kérdésekben alapos, megfontolt és hosszútávra előretekintő, a fenntarthatóság szempontjai markánsan érvényesítő döntések szükségesek, hogy értékeink megőrzésre kerülhessenek és a következő generációk számára is rendelkezésre álljanak.

A város egyes területei jelenleg nem rendelkeznek kielégítő védelemmel bizonyos környezeti hatásokkal szemben, melyek főleg a klímaváltozásnak tudhatók be. Az É-i területeken a vízerózió kedvezőtlen hatásai érvényesülnek, az ÉK-i részeken pedig a belvíz okoz problémákat, melyek megfelelő vízrendezéssel mérsékelhetőek lennének, illetve további javulást nyújthat a megfelelő mértékű erdősítés, fásítás, mely a Ny-i területeken jellemző szélerózió kezelésére is megoldást adhat. Az erdősültség Székesfehérvár területén meglehetősen alacsony, így ezen a területen további beavatkozásokra van szükség, ami mellett a város elkötelezett.

Gondot okoz az illegális szemét elhelyezése is, valamint állandóan jelentkező veszélyforrásnak tekinthető a természetvédelmi területeken az orchideás gyepek taposása és az egyre inkább terjedő lovagoltatás (pl. Székesfehérvári Homokbánya esetében).

1.13 Zöldfelületi rendszerek

1.13.1 A települési zöldfelületi rendszer elemei

A zöldfelületi rendszer vizsgálata során az alábbi zöldfelületi elemeket lehet megkülönböztetni:

- zöldterületi létesítmények - közparkok, közkertek
- erdő - közjóléti, védelmi, egyéb elsődleges rendeltetés szerint
- mezőgazdasági hasznosítású területek
- vízgazdálkodással összefüggő területek
- természetközeli területek
- Különleges beépítésre nem szánt területek (pl.: nagy kiterjedésű sportolási célú terület; temető; honvédelmi, katonai és nemzetbiztonsági terület; burkolt vagy fásított köztér, sétány)
-

1.13.1.1 Szerkezeti-, kondicionáló szempontból lényeges, a zöldfelületi karaktert meghatározó elemek

Közparkok, közkertek

A város jelentősebb zöldterületi létesítményeinek területi elrendeződése nem egyenletes, a közparkok szükségszerűen az intenzív lakóterületi beépítésekhez kötődnek. A jelenleg parkosított zöldterületként számon tartható, város által fenntartott zöldfelületek nagysága közel 473 ha, melyből kb. 121 ha „hasznosításra váró területek”-ként van megjelölve (a 121 ha-ból kb. 5 ha rendszeresen kaszált). A közel 473 ha-nyi területből mintegy 57 ha kiemelten, 242 ha belterjesen, 33 ha külterjesen kezelt, 20 ha pedig kiserdő. A városban 65 darab virágágyás (összterületük 4.375 m^2), valamint 170 darab köztéri szobor és csaknem 40 darab emléktábla is található. Ivókutak: Csitárykút, Püspökkút, Törökkút, Mátyás szobornál, Koronás kút, Országzászló téren, Ősz utcában, Víziváros teknős, Zsuzsanna forrás, Fórum ABC mellett, Szedres ltp. játszótéren, Donát templomnál, Rác u. játszótéren. A város zöldterületei a 100.570 fős népességéhez (Forrás: KSH, 2011) viszonyítva 47m^2/fő zöldterületi ellátást biztosítanak, mely fajlagos mutató csak akkor emelhető, ha a zöldterületek aránya nagyobb mértékben növekszik, mint a lakónépesség aránya.

Erdőterületek

A belterületen lévő Bregyó parkerdő, szabadidőközpont területe nem üzemtervezett erdőterület. A parkerdő területe és környezete erdészeti módszerekkel kialakított és közjóléti funkcióra berendezett városi közcélú zöldfelület, ami az építésszabályozás szempontjából részben közjóléti rendeltetésű erdőként, zöldterületként és nagy zöldfelületű-rekreációs célú különleges területként szabályozható övezetek, illetve építési övezetek. A város lakosságának pihenő- és parkerdő szükségleteit alapvetően a Sárpentelei parkerdő elégíti ki. Kiránduló erdők csak nagyobb távolságra, a Velencei hegység felé, a Vértesben, esetleg a Bakonyban érhetők el.

A város zöldfelületi rendszerében, ökológiai „zöldhálójában” igen kevés a helyben honos, természetes vegetációhoz tartozó növényzettel borított zöldfelület. A város területén lévő kevés erdő fafaj-összetétele nem tükrözi a korábbi őshonos erdők jellegét. A külső Csóri út melletti erdőterületen, a Gólyasoron lelhető fel csak a mezei szil, a kocsányos tölgy, az egybibéjű galagonya.

Vízgazdálkodási területek

A zöldfelületi rendszerhez tatoznak a városban található felszíni vízfolyások, melyek átfolyó jellegűek, a városban eredők pedig mind időszakosak. A fő vízfolyás a Gaja-patak, a városhatáron belül a Sárrét keleti medencéjének és a löszös dombság nyugati peremének vizeit gyűjti össze, befogadója a város felszíni élővízfolyásainak. Székesfehérvár másik jelentős vízfolyása a a várost kelet felől határoló Császár-víz, amely a Velencei-tó legnagyobb tápláló patakja.

A város területén több állóvíz is található, összterületük 43,32 hektár. Székesfehérvár legnagyobb állóvize a 40,20 hektár kiterjedésű - egykor források vizéből táplálkozó – Sóstó, melynek vízfelülete a vízháztartásnak megfelelően változik, ezért az elmúlt évtizedben többször teljesen kiszáradt. Fontos szempont a vízpótlás megoldása a jelentős vízszintingadozás csökkentése érdekében, mivel ez a város egyik legjelentősebb rekreációs lehetőségeket kínáló eleme, valamint kedvező mikroklimatikus viszonyaival jótékony alakítója a város klímájának is. Mesterséges tavak a város területén a Palotavárosi, a Móri úti, a volt Vidámparki tavak és a Bányató, mely a város legkisebb - 3,12 hektár - kiterjedésű tava. A mesterséges tavak a Sóstóhoz hasonlóan szintén jelentős rekreációs és klímaalakító potenciállal rendelkeznek. A város északi és nyugati területein több mesterséges tavat alakítottak ki az 1980-as években, amelyek a Gaja, illetőleg a Sárrét talajvizéből táplálkoznak. A mesterséges tavak területe 246 hektár.

Zöldsávok, fasorok

A város területén több mint 60 ezer darab utcasorfa található. A meglévő fásított zöldsávok és fasorok jelentős szerepet játszanak a városi mikroklíma és a városképi/tájképi látvány alakításában. A kiemelkedő dendrológiai értékű, meghatározó városképi szerepű fasorok, faegyedek Székesfehérvár Megyei jogú Város Önkormányzatának Közgyűlése 20/1992. (IX.26.) számú rendeletével védettek.

A város épített környezetét tagoló fő- és gyűjtő-utak mentén, de az országos közutak külterületi szakaszai mentén is több helyen hiányosak, kertészeti rekonstrukciót igényelnek, vagy alapvetően kialakítatlanok az útvonalakat kísérő zöldsávok. Útüzemeltetési szempontból a legjelentősebb a hóvédő erdősáv hiánya a 8123. jelű közút (Székesfehérvár-Zámoly), valamint a 7. sz. főút Budai úti városkapujánál. Ennek elsődleges oka a szükséges terület hiánya.

Egyéb

A zöldfelületi rendszer ezen csoportjába tartoznak a temetők, a sportpályák, a strand létesítménye, a Koronás park területe, játszóterek (2012-ben 196 db; Forrás: KSH), valamint egyes oktatási-, kulturális létesítmények és idegenforgalmi-turisztikai hasznosítású területek is.

Kiemelkedő zöldfelületi értékű temető a Hosszú temető, a Szent Gellért utcai Rác temető, ami jellemzően kegyeleti park jellegű temető, az Alsóvárosi temetők és a Szentlélek Katona temető. A fásítás hiánya miatt a temetők többségének zöldfelületi kondicionáló és díszítő értéke kicsi. A Szentlélek Katonai temető a rendezett kertépítészeti kialakítása miatt jelent zöldfelületi értéket.

1.13.1.2 Zöldfelületi ellátottság értékelése

A zöldfelületi rendszer hiányosságai legfőképpen a nem kielégítő szintű zöldterületi ellátottságban, másrészt a táj és a város funkcionális elkülönülésében jelentkezik. Ennek egyik oka az alacsony erdősültségben keresendő, mivel a város zöldterületi rendszerének általában az erdőterületek által biztosított csírája eleve hiányzott. A másik ok a mezővárosi jellegből adódó laza, földszintes beépítésű, de feszes területfelhasználású eredeti városszerkezet volt, amelyben szabad, vagyis kihasználatlan területek nem maradtak. A város dinamikus fejődését megelőző időben nem is volt érezhető a zöldfelületi rendszer hiánya, mivel a laza, telkes családi házas beépítés összhangban volt az életmóddal és egyben biztosította a lakás és a természet közvetlen kapcsolatát. A népességszám gyors növekedésének szükségszerű következménye volt a beépítési mód változása, a szintszám ugrásszerű emelkedése, ami által a lakás elszakadt természetes környezetétől. A belső városrészek mind tömörebbé váló szerkezetében rendszert alkotó zöldterületek kialakítására nem került sor, így a lakás és a lakás közeli zöldfelületek hiányában a természeti környezet új, már nem közvetlen, hanem funkcionális kapcsolata a városi „zöldháló”, a városi „zöldfolyosók” kialakítatlansága miatt sem jöhetett létre. A zöldterületek hiánya nem csupán elméleti, városszerkezeti probléma, hanem a városi életkörülmények nagyon is gyakorlati hiányossága, mivel a lakosság

pihenésének, szabadidő-eltöltésének területi, zöldfelületi létesítményi feltételei nincsenek a városon belül kellő mértékben biztosítva.

1.13.2 A zöldfelületi rendszer konfliktusai és problémái

A zöldfelületek több szerepet töltenek be egyszerre, ezért jelentőségük semmiképpen sem elhanyagolható. Fontos alakítói a város mikroklímájának, melynek a környezetre és a városlakók humánkomfort érzetére gyakorolt pozitív hatásai elvitathatatlanok, funkcióval „megtöltve” vonzó helyszínei a szabadidő aktív és passzív módon történő eltöltésének, a városi szövetben a település karakterét meghatározó elemként vannak jelen, alapot adhatnak a szerkezet alakításának irányaihoz.

A zöldfelületi rendszerek konfliktusai elsősorban mennyiségi, másodsorban minőségi okokból erednek.

A kisvárosias jellegű városrészeken (Feketehegy-Szárazrét, Öreghegy, Maroshegy) kevésbé jellemzőek a mennyiségi problémák, mivel itt a családi házas, kertes kialakítások miatt a zöldfelületi ellátottság nagyobb mértékben biztosított, mint a belvárosi részeken, itt elsősorban a telkek kialakítása, illetve a nem kellő mennyiségben és minőségben kialakított közparkok, közhasználatú terek merülhetnek fel igények, illetve léphetnek fel konfliktusok. Mennyiségi problémákkal leginkább a belvárosi, illetve belvárosközeli részek érintettek, mivel ezeken a területeken a kisvárosias jelleg szinte teljes hiányával találkozhatunk, előbbi a tömör városszerkezete, utóbbi az adott kor népességnövekedéséből adódó beépítési mód váltásból eredeztethető magas lakósűrűséget és jelentős területfoglalást eredményező kialakítás miatt.

A kialakult tömör belső városi szerkezetet adottság, zöldfelület kialakítására kevés lehetőség áll rendelkezésre, ezért a fennmaradt kisebb méretű területek megőrzésére kiemelt figyelmet kell fordítani a városfejlesztési és területrendezési kérdések során. Megemlítendő az „Új Belváros – Várkörút rehabilitációja” című projekt, melynek keretében a belvárosi Várkörút olyan jellegű felújítása valósul meg, mely azzal, hogy a 30-as évek fasorral díszített hangulatát hozza vissza, egyben egy kisebb zöldfelület (ismételt) létrehozását is eredményezi.

A magasabb szintszámú területekre szintén jellemző a sűrű elrendezés, melyből a zöldfelületi mennyiségi probléma adódik, tehát a beépítési sűrűség miatt nem áll elegendő terület rendelkezésre a zöldfelület növelésére. Mindehhez hozzájárul, hogy a magas szintszámhoz magas lakósűrűség kapcsolódik, ami a zöldfelületek kapacitásainak kimerülését eredményezi és minőségromláshoz vezet.

Nagyobbnak mondható, funkcióval is rendelkező zöldfelületek jellemzően a vízfelületekhez kötődnek, a városban található közjóléti tavak és környékük kedvelt területek a városlakók körében, így ezek és környezetük fenntartása, illetve ésszerű fejlesztése elsődleges cél. Nagyobb zöldfelületi elemként, különböző rendeltetésű területek gyűrűjébe ágyazva van jelen a városban a Sóstó és környezete, melynek zöldfelületi szerepe szintén meghatározó és mivel védettséget élvez a terület kezelése kiemelt figyelmet és hosszútávra előremutató átgondoltságot kíván.

A zöldfelületi elemek foltszerű megjelenése miatt azok, vagy azok egy részének összefüggő területté alakítása csak nehezen megvalósítható, elsősorban a zöldfelületeket elválasztó területek használati módjának megváltoztatásával lehetséges.

1.14 Az épített környezet

1.14.1 Területfelhasználás vizsgálata

1.14.1.1 A település szerkezete, a helyi sajátosságok vizsgálata

Székesfehérvár települési szerkezete a gyors növekedés jegyeit viseli magán, a város meghatározó feszültségforrásai, legsúlyosabb problémái abból adódnak, hogy az eredeti középkori, illetve mezővárosi szerkezet a robbanásszerű fejlődésnek nem tudott rugalmasan és alternatív módon területet biztosítani.

A Sárvíz és a Gaja mocsárvilágának négy szigetén kialakult ősi várost a Castrum – a mai Belváros – és három külváros: északon a Budai, nyugaton a Sziget, délen a Nova Villa. A Szigettől északra még egy kisebb falu települt, az Ingovány. A török kiűzését követő fellendülés csak módosította ezt a szerkezetet, amely a XIX. századig megmaradt. A XiX. század elején megkezdődött a mocsarak lecsapolása és ezzel megszűnt a város területi tagoltsága. Az I. világháborúig a város a kivezető utak mentén növekedett, de a területi terjeszkedés nem volt jelentős. Így ezt az időszakot a laksűrűség lassú emelkedése jellemezte. Ekkor alakult ki Székesfehérvár belvárosán kívül is tömörebb, városias arculata.

A város dinamikus fejlődésének időszaka két ellentétes karakterű szakaszból állt. Az 1960-ig tartó időszakban a nagymértékű térbeli terjeszkedés volt jellemző. Alacsony intenzitású, földszintes, családiházas beépítésű területek váltak dominánssá, és megkezdődött a várostesttől leszakadó városrészek kialakulása. A váltást – a második szakaszt – a házgyári technológiára alapozott tömeges lakásépítés indította el. Kezdetben foltszerűen, az addig beépítetlen területeken jelentek meg a lakótelepek, majd ezen területek kapacitásának kimerülése után tudatos rekonstrukciós építés zajlott a Belvárost körülvevő legavultabb városrészek szanálásával. Ezzel párhuzamosan a leszakadó városrészek tovább terjeszkedtek, amely napjainkig is tart.

A város korlátok közé szorított fejlődése során kialakult területi egységek, valamint a közlekedési szerkezet alapján a város központi területe négy, erőteljesen elkülönülő városnegyedre, valamint a külső településrészekre tagolódik.

A	Központi városnegyed	A1	Városközpont
		A2	Keleti városrész
		A3	Északi városrész
		A4	Nyugati városrész
B	Keleti városnegyed	B1	Észak-keleti ipari terület
		B2	Öreghegyi városrész
		B3	Dél-keleti ipari terület
C	Déli városnegyed	C1	Alsóvárosi városrész
		C2	Maroshegyi városrész
		C3	Déli – sóstói - ipari terület
D	Nyugati városnegyed	D	Feketehegy- Szárazrét
E	Külső városrészek	E1	Börgönd
		E2	Kisfalud
		E3	Csala
X	***Technopolis***	***X***	***Technopolis***

37**. táblázat: **Városnegyedek és városrendezési körzetek
Forrás: Székesfehérvár településszerkezeti terv leírása és alátámasztó munkarészei, 2004

14**. térkép: **Városnegyedek és városrendezési körzetek
Forrás: Székesfehérvár településszerkezeti terv leírása és alátámasztó munkarészei, 2004

1.14.1.2 Az ingatlan-nyilvántartási adatok alapján, termőföld esetén a művelési ágak és a minőségi osztályok

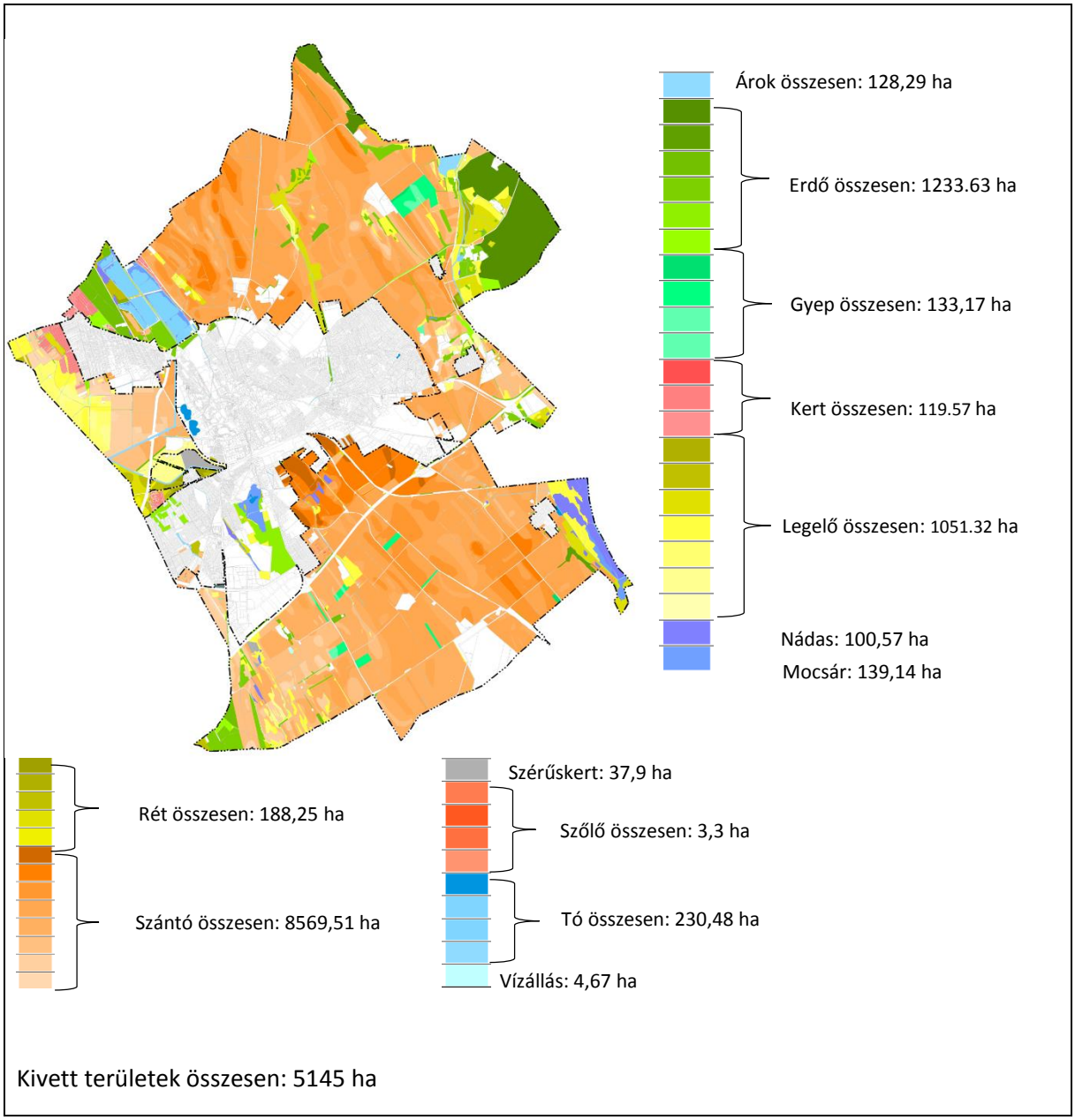

15. térkép: ***Művelési ágak és minőségi osztályok*** Forrás: SZMJV PH Főépítészi Iroda , 2013. júliusi földhivatali alaptérképi adat

Székesfehérvár külterületének aránya a város teljes területéhez viszonyítva közel eléri a 75%-ot és ennek a területnek pedig kb. 72%-a szántó, többnyire kiváló vagy jó termőhelyi adottságokkal. Kedvezőtlen jelenségként vehető számba az erdőterületek alig 10%-os aránya.

1.14.1.3 Beépítésre szánt és beépítésre nem szánt területek

A VÁROS TERÜLETFELHASZNÁLÁSI TAGOZÓDÁSA

A Településszerkezeti Terv a város igazgatási területét a jellemző rendeltetés szerint megkülönböztetett területegységekre: területfelhasználási egységekre tagolja, amelyek a jellemző vagy kijelölt településfunkciónak biztosítanak területet.

A BEÉPÍTETT ÉS BEÉPÍTÉSRE SZÁNT ILL. BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLETEK

A város területe a hatályos előírások értelmében - beépítésre szánt ill. beépítésre nem szánt területekre tagolódik:

- Beépítésre szánt területek a város közigazgatási területének a beépített, illetve a további beépítés céljára szolgáló területrészei, ahol az építési telkek megengedett beépítettsége az OTÉK szerint legalább 10%, illetve értékvédelmi és egyéb védelmi szempontok érvényesítése miatt – OTÉK alóli felmentéssel - az egyes építési övezetekben az építési telek megengedett beépítettsége legalább 7 %.
- Beépítésre nem szánt területek a város közigazgatási területének a zöldterületi, a közlekedési, a mezőgazdasági, az erdőművelési, illetőleg az egyéb célra szolgáló részei, ahol a telkek megengedett beépítettsége legfeljebb 5%.

A tervezett bel-és külterület határát az építési törvény előírásainak megfelelően kell meghatározni:

- Belterület a közigazgatási terület - jellemzően a település történetileg kialakult, elsősorban összefüggő, beépített, illetőleg beépítésre szánt területeket tartalmazó - kijelölt része.
- Külterület a közigazgatási terület belterületnek nem minősülő, elsősorban mezőgazdasági, erdőművelési, a külterületen kialakult vagy ott megvalósítható gazdasági, illetőleg különleges (pl. bánya, hulladéktelep, repülőtér, stb.) célra szolgáló része.

A fentiek szerint a város belterületének növekedésével jellemzően a város jelenlegi, hagyományos belterületével érintkező lakóterületi fejlesztési területeinél kell számolni. Az egyes területek belterületté nyilvánításának feltétele a jóváhagyott szabályozási terv megléte.

Tekintettel arra, hogy építési szempontból a beépítésre szánt területté minősítés a meghatározó, - a terv beépítésre szánt területei a tervi előirányzattól függetlenül - a terv módosítása nélkül - külön eljárás keretében belterületbe vonhatók. Igazgatási terület átcsatolása tervezett a korábbi tervek szerint az Iszkaszentgyörgyi un. Vinicai háromszög területén valamint a 63-as elkerülő út város felöli területén lakóterületi fejlesztésre és az út menti védősáv kialakítására.

BEÉPÍTETT ILL. BEÉPÍTÉSRE SZÁNT TERÜLETEK

A Beépítésre szánt területek sajátos építési használat szerint	Meglévő (ha)		Tervezett (ha)
Kertvárosias lakóterület	***1729,03***	***42,03%***	348,15
Kisvárosias lakóterület	184,09	4,48%	8,13
Nagyvárosias lakóterület	176,55	4,29%	
Műemléki rehabilitációs Településközpont vegyes terület	31,34	0,76%	
Településközpont vegyes terület	123,74	3,01%	36,8
Központi vegyes terület	117,08	2,85%	7,11
Kereskedelmi, Szolgáltató gazdasági terület	***764,59***	***18,59%***	334,54
Ipari gazdasági terület	***488,17***	***11,87%***	47,94
Ipari gazdasági terület (mezőgazdaság)	112,41	2,73%	
Különleges tanyaterület	3,77	0,09%	
Különleges intézményi terület	45,78	1,11%	
Különleges közműterület	6,18	0,15%	
Honvédelmet és Belbiztonságot szolgáló terület	59,19	1,44%	
Hulladékok elhelyezérése, kezelésére szolgáló terület	58,09	1,41%	
Nyersanyaglelőhelyek (bányák) területe	16,87	0,41%	
Különleges Mezőgazdasági üzem területe	21,18	0,51%	
Különleges Hírközlési terület	1,1	0,03%	
Különleges Mezőgazdasági és Idegenforgalmi terület	9,66	0,23%	

Jelentős zöldfelületű különleges terület	136,37	3,32%	
Különleges Közlekedési terület	28,37	0,69%	
Egyéb különleges terület (a technopolis tervezett területe)			443,77
Beépítésre szánt terület összesen	**4113,56**		**1226,44**
Beépítésre szánt terület összesen	**5340**		

***38**. táblázat: **Beépítésre szánt területek** Forrás: SZMJV PH Főépítészi Iroda*

A Beépítésre nem szánt területek sajátos építési használat szerint	Meglévő (ha)	Tervezett (ha)
Általános közlekedési terület	903,05 (csak együttes adat áll rendelkezésre)	
Kötöttpályás közlekedési- (vasút) terület	167,44	
Légi közlekedési terület (repülőtér)	100,69	
Jelentősebb zöldterület (Közpark, Közkert)	208,22	
Zöldterület (Különleges területhaszn. Természeti ter.)	nem releváns	
Erdőterület	1156,66	956,62
Kertes mezőgazdasági terület	33,15	
Általános mezőgazdasági terület (szántó)	5799,29	
Általános mezőgazdasági terület (gyep)	809,9	418,48
Általános mezőgazdasági terület (ültetvény)	224,64	
Általános mezőgazdasági terület (kistermelői állattartásra szolgáló mezőgazdasági terület)	395,49	
Vízgazdálkodási terület (folyó- és állóvizek medre és partja)	376,55	
Vízgazdálkodási terület (nádas, mocsár)	195,43	
Különleges beépítésre nem szánt terület	3,18	
Beépítésre nem szánt terület összesen	**11748,79**	
Közigazgatási terület	**17088,79**	

***39**. táblázat: **Beépítésre nem szánt területek** Forrás: SZMJV PH Főépítészi Iroda*

1.14.1.4 Funkció vizsgálat

	V.negyed		Városrész	Fő funkció	Másodlagos funkció	Egyéb
A	Központi városnegyed	A1	Városközpont	Intézményi, központi	Lakó	Kereskedelmi, kulturális
		A2	Keleti városrész	Lakó	Kereskedelmi	Intézményi, rekreációs
		A3	Északi városrész	Lakó	Rekreációs, zöld	Honvédségi
		A4	Nyugati városrész	Lakó	Gazdasági, intézményi	Üzemi
B	Keleti városnegyed	B1	Észak-keleti ipari terület	Üzemi	Gazdasági, kereskedelmi	Lakó
		B2	Öreghegyi városrész	Lakó	Intézményi	Zöld
		B3	Dél-keleti ipari terület	Üzemi	Gazdasági, kereskedelmi	Intézményi, lakó
C	Déli városnegyed	C1	Alsóvárosi városrész	Lakó	Gazdasági, üzemi	Rekreációs, zöld, sport
		C2	Maroshegyi városrész	Lakó	Kereskedelmi	Intézményi
		C3	Déli – sóstói - ipari terület	Üzemi	Kereskedelmi, logisztikai	Lakó

	V.negyed		Városrész	Fő funkció	Másodlagos funkció	Egyéb
D	Nyugati városnegyed	D	Feketehegy- Szárazrét	Lakó	Kereskedelmi, gazdasági	Üzemi
E	Külső városrészek	E1	Börgönd	Lakó		
		E2	Kisfalud	Lakó	Mezőgazdasági	
		E3	Csala	Lakó		
X	*Technopolis*	*X*	*Technopolis*	*Nem került kialakításra*	*Nem került kialakításra*	*Nem került kialakításra*

40**. táblázat: **Városrészek funkcióvizsgálata Forrás: Saját adatgyűjtés

1.14.1.5 Alulhasznosított barnamezős területek

Székesfehérvár tekintetében a klasszikus barnamezős területek kijelölése nem releváns, de a tágabb értelmezésében alulhasznosított építmények, telkek, elsősorban gazdasági területek beazonosíthatók.

A gazdasági válság hatására a város peremi részeinél fejlődésnek indult nagyobb kereskedelmi hasznosítású városi területek bővülése megállt, sőt néhány egység megszűntével és kiüresedésükkel (Sóstói IP – Bricostore; autószalonok – Seregélyesi út, Szt. Flórián körút) hasznosítási kihívást jelentenek. Különösen problémás a Belvároshoz közeli, a Víziváros és a Vasútkörnyék metszéspontjában álló jelenleg külföldi tulajdonosi hátterű bevásárlóközpont, amely egyik feléből a Praktiker barkácsáruház évek óta kivonult. Jelzett épületek, annyiban kedvező helyzetben vannak, hogy állagmegóvásuk és új bérlők utáni keresési tevékenységük folyamatos, a közeljövőben rendezésük várható.

Használaton kívüli vasúti terület szintén nem lelhető fel, 2014-ben pedig a székesfehérvári vasútállomás és vágányhálózata teljes felújítására kerül sor európai uniós támogatás igénybevételével valamint államilag vasúti logisztikai központnak is kijelölt terület. Alulhasznosítottnak leginkább a börgöndi vasútállomás környezete tekinthető, amely felélesztése a repülőtér gazdasági funkcióinak megteremtéséhez kötött.

A város korábbi orosz-szovjet kezelésben állt laktanyaterületei ,katonai területei az elmúlt közel negyedszázad alatt túlnyomó többségükben megújultak elsősorban a sóstói ipari terület kiépülésével, valamint a budai úti terület lakó és intézményfejlesztései kapcsán. Néhány üres magán- illetve önkormányzati tulajdonú telek, illetve felújítatlan épületrész található még a Vásárhelyi úton illetve a budai úti laktanyák területén, hasznosításukra forráslehetőségek megnyílásával kerülhet sor, elsősorban lakóterületi, lakófunkciójú fejlesztések tervezettek.

A megyeszékhely ipari területei, ipari parkjai közül az Ikarus ipari park veszélyeztetett leginkább az alulhasznosítottság lehetőségével.

1.14.1.6 Konfliktussal terhelt (szlömösödött, degradálódott) terület

Székesfehérvár tekintetében nem releváns, az antiszegregációs felmérések eredményeképpen a város azon jellege mely szerint problémás városi területek nem jelölhetőek ki, legfeljebb egy-egy önálló épület, tömb esetében. Konstans rendezésre váró feladat a Széchenyi u. 76 szociális bérlakásaiban lakók helyzetének rendezése, az infrastrukturális felújítások megkezdése 2014-re tervezett.

1.14.2 A telekstruktúra vizsgálata

1.14.2.1 Telekmorfológia és telekméret vizsgálat

A lakóterületi fejlesztések elsősorban a kertvárosias területfelhasználás keretei között tervezettek. Ezen belül különböző karakterű építési formák valósíthatók meg. Székesfehérváron jelentős igény mutatkozik a családházas beépítésű új telkekre. A telekalakításoknál törekedni kell a nagytelkes, alacsony beépítésű mértékű kertvárosias lakóterületi kiépítésekre, ezeken az új egységeken is teret kell biztosítani az alapellátási funkcióknak, valamint közparkoknak, játszótereknek, sportterületeknek.

A város jellegzetessége kiterjedt lakótelepi területei, ahol többnyire nagyvárosias lakóterületként listázott, jellemzően sűrű beépítésű, több önálló rendeltetési egységet magában foglaló, 12,5 m-es épületmagasságot meghaladó lakóépületek területei sajátos úszótelkes telekalakítással kerültek létrehozásra.

1.14.2.2 Tulajdonjogi vizsgálat

2001-ben a székesfehérvári lakások 96,8 %-a természetes személyek tulajdonában volt, minden városrészben ez a jellemző tulajdoni forma. Az önkormányzati bérlakások száma mindössze 953, csak a történelmi belvárosban képviselnek jelentősebb arányt. Városi szinten a nem természetes személyek tulajdonában lévő lakások háromnegyede önkormányzati bérlakás, de ez az arány városrészenként nagyon változó.

Az eltelt évtizedben a 2000-es évek közepi önkormányzati bérlakásépítések kapcsán ez a szám nőtt a Hübner I. – Gánts P. utcai (Palotaváros) és a Mura utcai (Szárazrét) beruházásokkal.

A városban 35550 lakást tulajdonosi, 3158-at bérleti és szolgálati, 248-at egyéb jogcímen használtak, városrészenként is a tulajdonosi jogcím a legjellemzőbb. A bérleti, szolgálati jogcímen használt lakások a belvárosban képviselik a legnagyobb arányt, 22,0 %-ot.

1.14.3 Önkormányzati tulajdon kataszter

Sor-szám	Megnevezés		Ingatlan-						
			mennyiség			érték			
			ingatlanszám	földrészlet		könyv szerinti bruttó érték		becslés szerinti	
			darab	ha	m^2	db	E Ft	db	E Ft
			a	b	c	d.	e.	f	g
01	Rendezett összes ingatlan		2910	1277	9501	2882	69488651	2895	135086109
02	Rendezetlen, tulajdonba került ingatlanok		0	0	0	0	0	0	0
03	Rendezetlen, tulajdonból kikerült ingatlanok		0	0	0	0	0	0	0
04	Helyrajzi számmal nem rendelkező ingatlanok		0	0	0	0	0	0	0
05	**Állomány összesen** (01+02+04) sorok		2910	1277	9501	2882	69488651	2895	135086109
06	**16. számlacsoportban nyilvántartott ingatlanok**		3	0	29	3	24680	0	0
07	05. sorból külföldi ingatlan		1	0	16	1	90	0	0
08	05. sorból	belterület	2613	1064	8268	2587	58079281	2600	127675032
09		külterület	297	213	1233	295	11409370	295	7411077
10	05. sorból	forgalomképtelen	1594	876	2452	1573	28949060	1592	62338572
11		korlátozottan forgalomképes	224	261	9919	223	33917605	219	58817425
12		forgalomképes	1092	139	7130	1086	6621986	1084	13930112
13	**Beépítetlen terület összesen**		1103	714	904	1096	25149401	1100	40510328
14	12. sorból	100%-os saját tulajdon	1090	709	7070	1083	25074100	1087	40407351
15		más önkormányzattal közös tulajdon	11	4	3232	11	74567	11	98655
16		egyéb közös tulajdon	2	0	602	2	734	2	4322
17	**Beépített terület összesen**		1045	563	8597	1027	42982719	1038	87339644
18	16. sorból	100%-os saját tulajdon	1023	560	4225	1008	42675351	1018	86734550
19		más önkormányzattal közös tulajdon	6	2	1452	6	299792	6	538184
20		egyéb közös tulajdon	11	0	8844	9	2463	10	62825
21		más tulajdonos által beépített	5	0	4076	4	5113	4	4085
22	**Egyéb önálló ingatlan összesen**		762	0	0	759	1356531	757	7236137

Sor-szám	Megnevezés		Ingatlan-						
			mennyiség			érték			
			ingatlanszám	földrészlet		könyv szerinti bruttó érték		becslés szerinti	
			darab	ha	m^2	db	E Ft	db	E Ft
			a	b	c	d.	e.	f	g
23	21. sorból	100%-os saját tulajdon	15	0	0	15	76554	13	104813
24		más önkormányzattal közös tulajdon	0	0	0	0	0	0	0
25		egyéb közös tulajdon	747	0	0	744	1279977	744	7131324
26	05. sorból	önkormányzat településén kívül fekvő ingatlan	28	4	236	28	50108	28	113871
27		védett természeti terület	5	56	880	5	558238	5	776882
28		műemléki védettségű	150	9	1257	149	4876280	149	9960745

41**. táblázat: **Önkormányzati ingatlan tulajdon, 2012 Forrás: SZMJV Önkormányzat

1.14.4 Az épületállomány és a környezet geodéziai felmérése

Rendszeresen frissített földmérési alaptérképpel a megyeszékhely rendelkezik. Későbbi munkák elvégzésére kiváló szellemi és know-how bázist jelent a megyeszékhely Az Óbudai Egyetem Alba Regia Műszaki Karába integrált geoinformatikai felsőoktatási intézménye.

1.14.5 Az építmények vizsgálata

1.14.5.1 Funkció, kapacitás

A székesfehérvári épületállomány funkcionális vizsgálatához az ingatlannyilvántartás alapján előállítható főbb funkciónkénti és egybeszerkesztett térképek adnak megfelelő alapot. Ezek alapján a következők állapíthatóak meg:

- város középületeinek, illetve a kereskedelmi létesítményeinek egy részének sűrűsödését a városközpont és környezete adja (történelmi belváros, kapcsolódó/határos palotavárosi, tóvárosi, vízivárosi, felsővárosi és a Prohászka-Lövölde városrészi területek;
- fenti kategóriákban a város fő bevezető útjai továbbra sem mutatnak sávos koncentrálódás jeleit (Csóri út, Berényi út, Budai út (Vízivárost elhagyó szakasza), Seregélyesi út, Sárkeresztúri út, Balatoni út a bevásárlóközpont jellegű kereskedelmi egységek kivételével;
- a családi házas kertvárosias lakóövezetek közintézményi ellátottsága továbbra is hiányos, különösen a Feketehegy, Maroshegy, Őrhalmi-szőlők tekintetében. Öreghegy helyzetét a Fiskális és Pozsonyi úti sűrűsödés illetve a Videoton mellett kialakult intézményi terület jobb helyzetbe;
- a megyeszékhely külső városrészei abszolút közintézmény hiányosak (Csala, Kisfalud, Börgönd);
- gazdasági épületek közül legkiterjedtebb a különböző garázssorok területe és a Kiskút útjai mezőgazdasági üzem; kertvárosias övezetek közül Felsőváros történelmi kertművelő/árutermelő hagyományai alapján továbbra is sok gazdasági épülettel rendelkezik, Öreghegyről pl. szinte eltűntek ezek elit alvó városrésszé válásával;
- üzemi épületek területei a Vasútkörnyék-Váralja és a múlt századi „háborús konjunktúra” telepítései mellett (Szárazrét, Ráchegy-Köfém, Videoton, Ikarus és környezete) szintén jól elkülönített új területekkel zömében ezekhez kapcsolódva született (Ikarustól délre Sóstói ipari park övezete; Köfém dél-Seregélyesi út észak);

- a belső városrészekben az üzemi területek súlya marginális, egyetlen kivételként Fűtőmű vízivárosi területe említhető. Mellette Palotaváros és Tóváros perifériális részein gyökeresedtek meg kisebb üzemi területek (pl. Bakony utca – Garzon Bútor/Palotaváros) illetve a zámolyi úti laktanyák és a Fecskepart környékén;
- a vegyes funkciójú épületállomány szerepe és aránya teljesen marginális Székesfehérvár esetében.

A megyeszékhely városközponti és közvetlen határos területein különös jelentősége van *a vegyes területeknek,* ahol a magas laksűrűségű lakótelepek és a városi-térségi jelentőségű közintézmények koncentrálódnak. A településszerkezeti terv a vegyes területekként határolja le a lakó-ellátási (intézményi) funkciókat befogadó „településközpont vegyes" valamint a városi és azt meghaladó szintű intézmények, ellátási létesítmények elhelyezésére szolgáló „központi vegyes" területeket. A város településközpont vegyes területei a Belváros és az ahhoz kapcsolódó városközponti, illetve az ilyen fejlesztésre előirányzott területek, valamint az alközpontok számára kijelölt területrészek. A központi vegyes területek a város azon területrészei, ahol a már meglévő intézményi funkciók együttesként jelennek meg, - és ez az „elkülönülés", funkcionális „tisztaság" fenntartása, illetve kiépítése a továbbiakban is kívánatos. Ilyenek pl.: a csónakázó tó menti iskolák térsége, a Videoton Oktatási Központ térsége, vagy a palotavárosi intézményközpont.

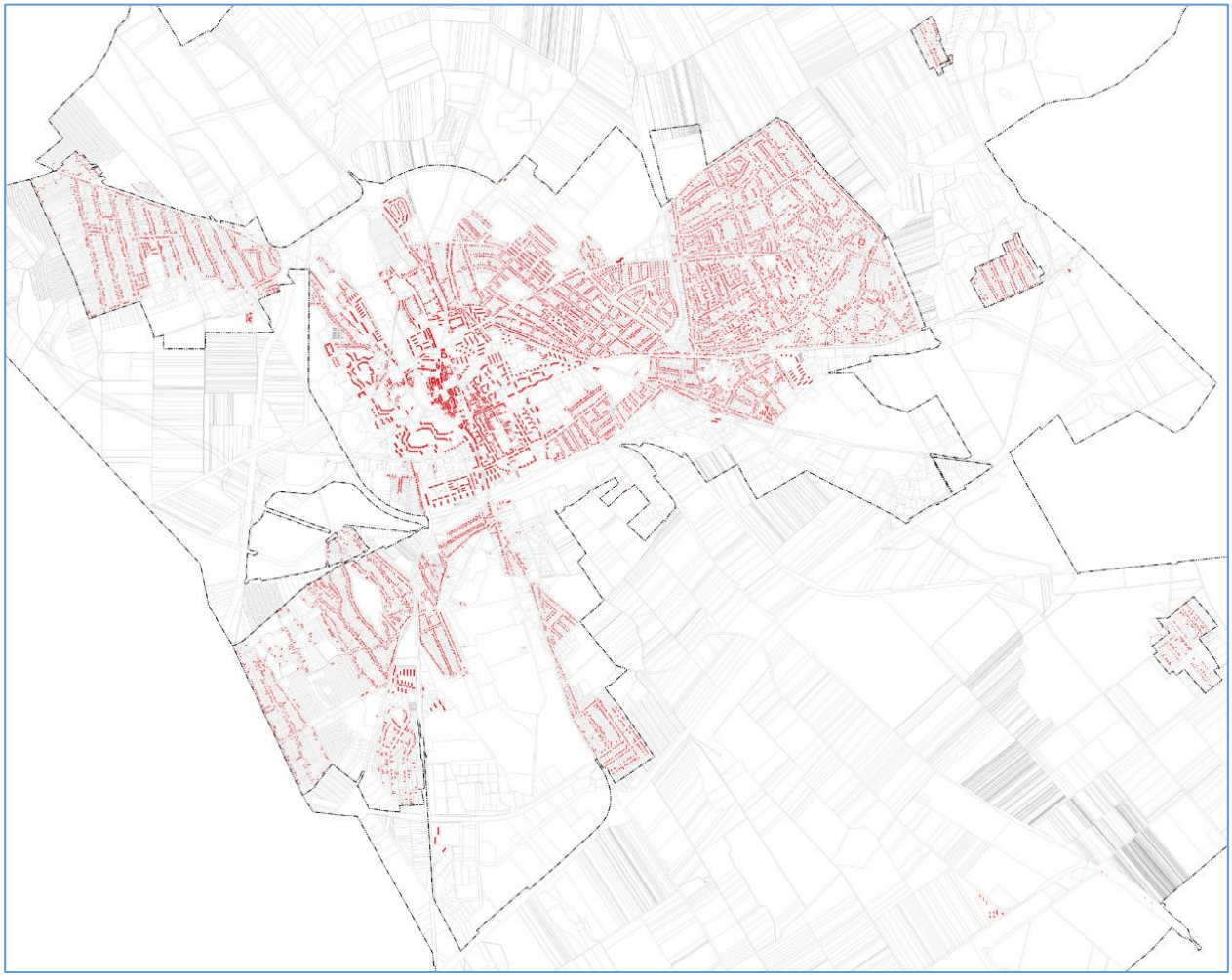

16.** térkép:* ***Székesfehérvár lakóépület funkciójú épületállománya Forrás: SZMJV PH Főépítészi Iroda

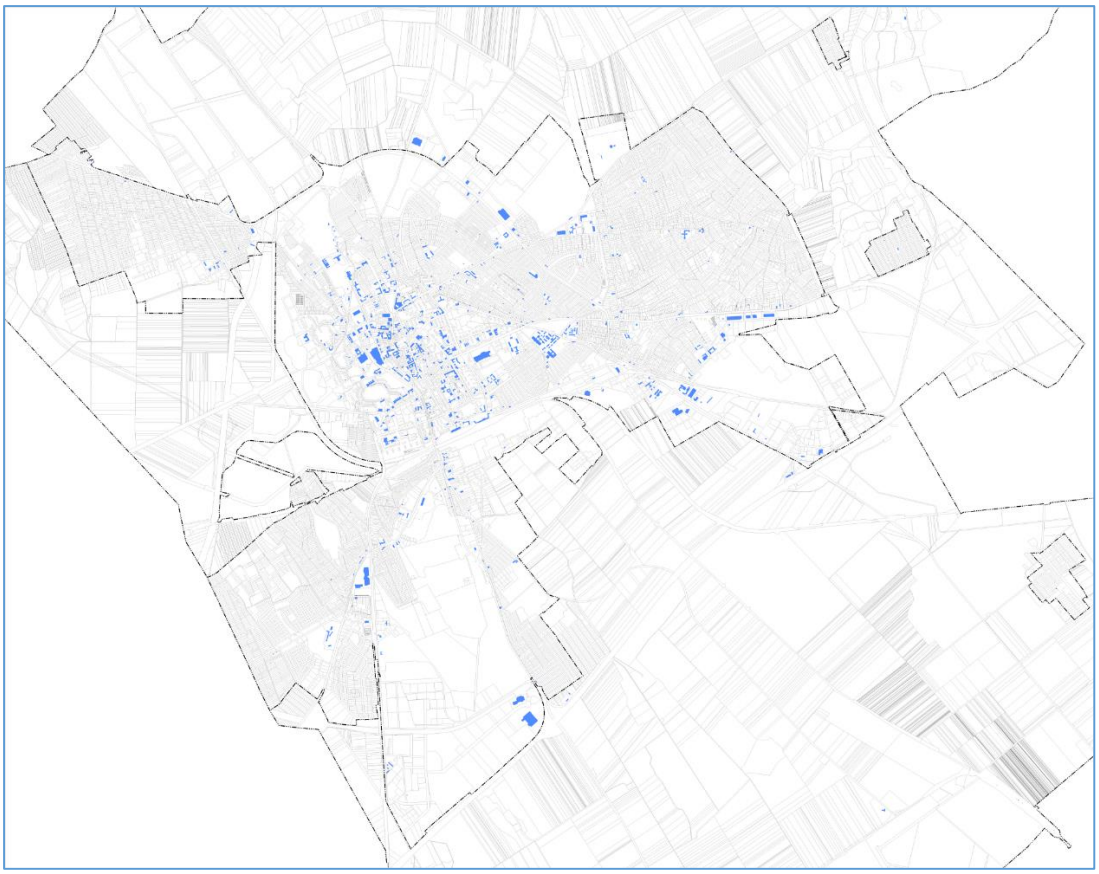

***17.** térkép**: Székesfehérvár középület funkciójú épületállománya** Forrás: SZMJV PH Főépítészi Iroda*

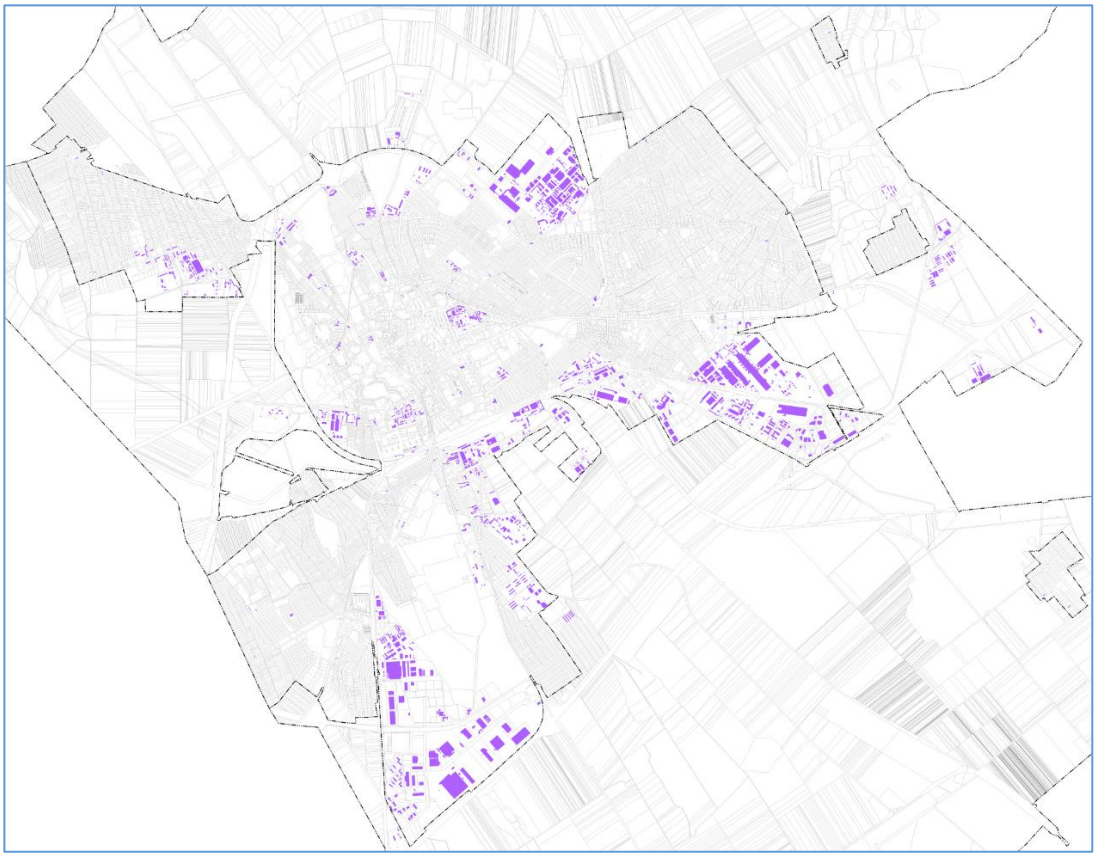

***18.** térkép**: Székesfehérvár üzemi funkciójú épületállománya** Forrás: SZMJV PH Főépítészi Iroda*

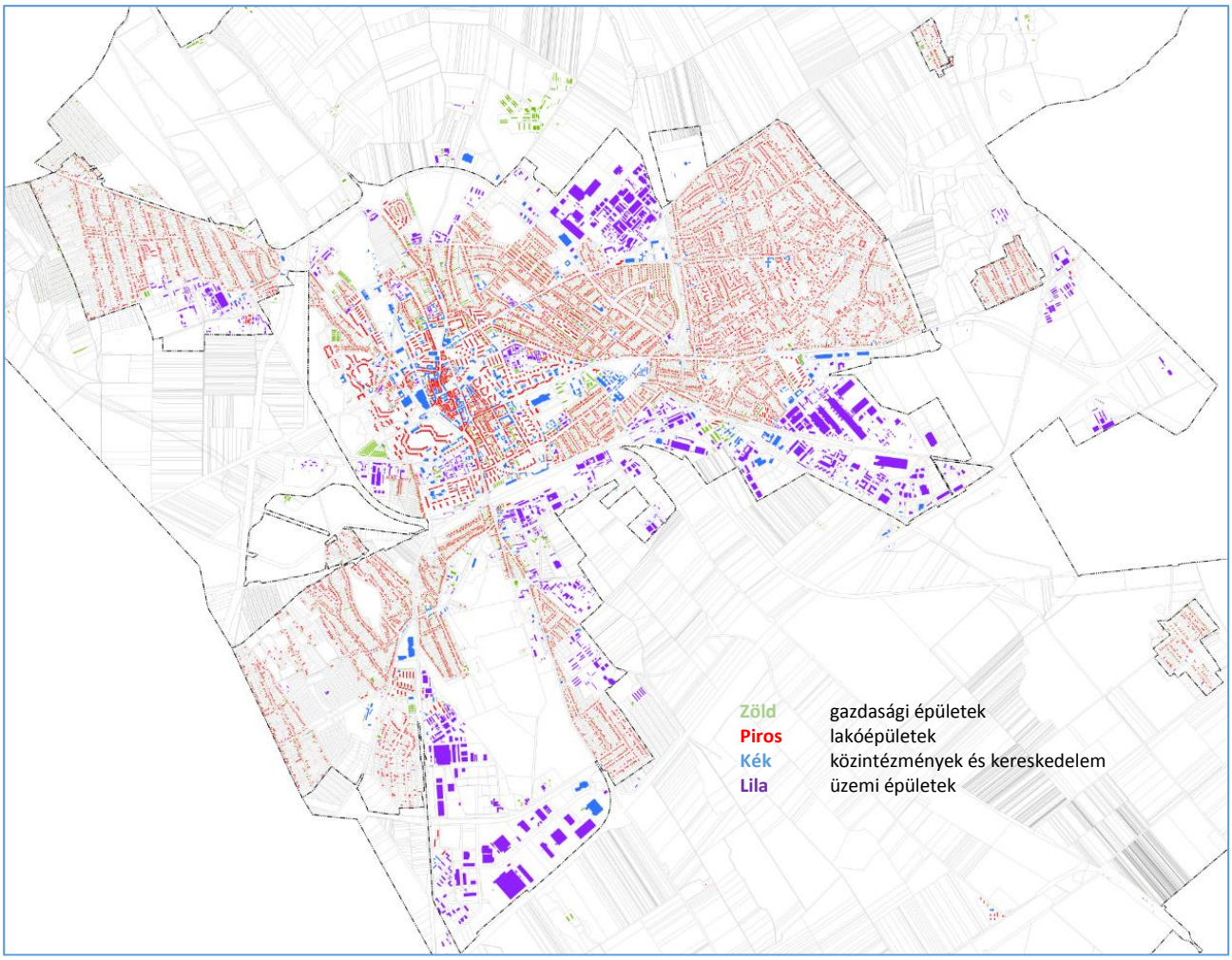

***19**. térkép: **Székesfehérvár épületállománya jellemzői** Forrás: SZMJV PH Főépítészi Iroda*

1.14.5.2 Beépítési jellemzők (beépítési mód, beépítési mérték, sűrűség)

Korábbi mezővárosi jellegből adódó laza, földszintes beépítésű, de feszes területfelhasználású eredeti város-szerkezet volt Székesfehérvár sajátja, amelyben szabad, vagyis kihasználatlan területek nem maradtak. A város dinamikus fejődését megelőző időben a Belvároson túli városi területek laza, telkes családi házas beépítése összhangban volt az életmóddal és egyben biztosította a lakás és a természet közvetlen kapcsolatát.

A népességszám gyors növekedésének szükségszerű következménye volt a beépítési mód változása, a szintszám ugrásszerű emelkedése, ami által a lakás elszakadt természetes környezetétől. A belső város-részek mind tömörebbé váltak. A drasztikus beépítési mód változást jelentő magasépületekkel tarkított lakótelepi építkezések legfőbb kiváltó oka a szocialista időszak megkésett, de annál gyorsabb ütemű és volumenű iparfejlesztésével járó helyi népességnövekedés lakhatási igényének tömegméretű megoldása volt.

1.14.5.3 Magasság, szintszám, tetőidom

A legnagyobb szintterület-sűrűség a Városközpontot jellemzi, közel háromszorosan meghaladva a városi átlagot. A Keleti-, a Nyugati- és az Északi-városrész is jelentős mértékben haladja meg az átlagos szintterület-sűrűséget, köszönhetően mindenekelőtt a lakótelepek több szintes épületeinek. A nagyobb népességszámot tömörítő városrészek közül, az Öreghegyi városrészt érdemes még megemlíteni, ahol köszönhetően a többnyire kertvárosias, családi házas beépítettségnek, a szintterület sűrűség nem éri el a városi átlagot.

Lakóterületek: A nagyvárosias lakóterületek több önálló rendeltetési egységet magába foglaló, 12,5 m-es épületmagasságot meghaladó lakóépületek a város un. „telepszerű többszintes" lakótelepei mely területekre jellemző a sűrű beépítés. A város közepes laksűrűségű részei, jellemzően a belvárost övező hagyományos, zártsorú beépítésű, - valamint a város területén „szigetszerűen", akciós beépítés révén kialakult tömbjei a kisvárosias lakóterületek, melyek magassága nem haladja meg a 12,5 m-t. A város területének túlnyomó részét a 7,5 m-es magasságot meg nem haladó kertvárosias lakóterületek alkotják. A beépítési módok változatos formáiként jelenik meg, amelyet az építési kor valamint a településrészek sajátos földrajzi adottságai határoznak meg.

1.14.5.4 Településkarakter, helyi sajátosságok: utcakép, térarány, jellegzetes épülettípusok

Összegezve megállapítható, hogy Székesfehérvár az épített örökségi értékek tekintetében rendkívül gazdag, nem csupán a barokk-klasszicista-eklektikus történelmi belvárosra és közvetlen környezetére szorítkozik, további értéket nem csak az egyes régi épületek, hanem a településszerkezet elemei és az utcaképek is jelentik.

A mai Belváros kiépülése a Szent István óta kifejlesztett, középkori városszerkezetre alapozva, a török kiűzése után a 18. század elején kezdődött. Az újjáépülő barokk Fehérvárt elsősorban az egyházi épületek és néhány főúri palota őrizték meg, ezek kiemelkedő értékű elemei a mai városképnek (templomok, rendházak, püspöki palota, régi városháza, Zichy-palota, a közelmúltban felújított Hiemer-tömb, Budenz-ház stb). A klasszicista építészet is jeles alkotásokat hagyott az utókorra (Megyeháza, Schmidegg-ház, stb). Az eklektika térhódítása és a szecesszió (Árpád-fürdő, „pávás-ház", stb.) után az 1930-as évek tudatos fejlesztései hoztak karakteres új színt a város történelmi szövetében (Városháza, Bartók Béla tér, Országzászló tér, stb). A város legtöbb nyilvántartott műemléke a Belvárosban található, maga a terület nagy része is Műemléki Jelentőségű Terület védelem alatt áll.

A már elismert történelmi épületeken, utcákon túl kiemelkedő értéket képvisel az – elsősorban a középkori városfalon kívül megnyilvánuló - 1920-40 közötti modern építészet, (Várkörúti villasor, Köztársaság mozi, egykori Hadtestparancsnokság, Ciszterci Szent István Gimnázium, Csók Képtár-Vörösmarty Könyvtár, stb).

A történelmi Belvárost nyugatról a középkori eredetű Palotaváros, kelet felől a „fiatalabb" Viziváros vette közre. Ezen egykori külvárosok évszázadokon át kialakult történelmi szövetét, a városfejlődés ősi hagyományokon alapuló életterét az 1970-80-as években központi politikai döntés következtében csaknem teljesen megsemmisítették. Helyükön hatalmas panelházas lakótelepek létesültek, ezzel a magyarországi városaink között szinte egyedülálló módon csaknem zárt gyűrűt képeznek a történelmi belváros körül.

20**. térkép: **A székesfehérvári Bazilika modern épületekkel körülvéve, fotó: Yann Athus-Bertrand, 1999 körül
Forrás:
http://www.yannarthusbertrand2.org/index.php?option=com_datsogallery&Itemid=0&func=detail&catid=45&id=1300&lang=en&l=1440

Ez a beavatkozás, rövidsége dacára hatalmas változást hozott Székesfehérvár és lakossága életében, ennek a néhány évnek máig ható visszafordíthatatlan következményei városépítészeti, társadalmi és szociológiai értelemben is nagy horderejűek, tárgyilagos feldolgozásuk még várat magára.

A sűrűn telepített házgyári épületek - jobbára tíz szintes toronyházak illetve öt szintes tömbök – árnyékában meghagyott néhány Belvároson kívüli régi utcarész, épületegyüttes ma is örökségi értéket képvisel (Jézus Szíve templom környéke, Széna tér, Távirda-, Kégl György utcák, Budai út ill. Bőrgyár dűlő, Kálvária sor, Gellért utca környéke, Palotai út külső szakasza, stb.).

Egyéb városrészek

A mai, nagykiterjedésű Felsőváros különböző építészeti korszakok változatos láncolata. Ezt képviselik a hajdani Budai külváros régészeti értékeitől kezdve a barokk korból megmaradt emlékeken át (Királykút, Juhász-templom környéke, temetők) az egykori vásárállás beépítésével a 20. század első felének színvonalas közintézményei (bíróság, iskolák, vitézi székház), vagy a városi strandkörnyék Bauhaus-ízű modern épületei. Lakóterületeit is a sokszínűség jellemzi: a hagyományos falusias beépítéstől (Sár-, Malom-, Szt Vendel-, Havranek utca) a történelmi „szigetként” kezelhető Kis-Kecskeméten át a múlt század derekán akciókban épült munkáslakásokig (Vezér utcák, Oncsa-házak, Palotai út külső vége). A 20. század végi házgyári építkezések itt kisebb mértékben és elszórtan jelentkeztek, ahol csak hely volt (Szedreskerti, Ybl, Fecskeparti, Királykút lakótelepek).

A városmagtól délre eső középkori külvárosok, eltűnt falvak (Nova villa, Salamonfölde) helyén kialakult Alsóváros és Váralja mai épületállománya szintén tükrözi az elmúlt századok területi fejlődését és a gazdasági jellegű, feltartóztathatatlan átalakulást is, amely intenzív folyamatként ma is tetten érhető.

Székesfehérvár kertes városrészei közül kiemelt figyelmet érdemel a városszéli Öreghegy, amelynek történelme szőlőhegyként közel egyidős a műemléki Belvárossal. Összevetve az 1826-os Wüstinger-féle részletes felméréssel, megállapítható, hogy az Öreghegy és a történelmileg szerves részét képező Ráchegy településszerkezeti rendszere, úthálózata, telekrendszere azóta is nagyrészt változatlan, a több száz éves pincék jelentős része ma is megvan és szép számban megtalálhatók a hajdani szőlőkultúra jellegzetes építményei is, annak ellenére, hogy a terület az utóbbi négy évtizedben hatalmas változáson ment át és mára Székesfehérvár előkelő Rózsadombjaként rögzült a köztudatban. A széleken nyomokban fellelhetők még a 19.-20. századfordulós polgári villaépítészet maradványai is, ezidőben azonban - a pusztító filoxérajárvány következtében - a szőlőkultúra már a város távolabbi, homokos talajú részeire helyeződött át.

Maroshegy, Sóstó, később Szárazrét, Feketehegy és az Őrhalmi szőlők ennek az áttelepülésnek köszönhetik fokozatos benépesülésüket. Kezdetben a magaslatokon, homokhátakon kibontakozó szőlőtermesztés, majd a tiltott, ám kényszerű „kintlakások” egyszerű kunyhói, présházai, parasztházai jelentek meg. E kezdeményekből jöttek létre a falusias beépítésű utcák, majd idővel már a későbbi polgáriasodó átalakulás is nyomon követhető. Néhány egyszerű közintézményből lassan kialakultak a külső városrészek központjai is, ezek a mai napig nem sokat változtak.

A rendszerváltást követő magángazdasági és ingatlanpiaci viszonyok közepette igazán új szerkezeti elemként csak a nagy bevásárlóközpontokat koncentráló zónák jelentek meg elsősorban a város be/kivezető illetve elkerülő útjai mentén (Szt. Flórián krt. (Metro-Tesco közötti terület); Holland fasor (Auchan és környéke); Balatoni út-Maroshegy (Interspar-Praktiker); Budai út-Öreghegy (Baumax környéke) és Budai út – Víziváros (Interspar és volt Praktiker). Mellettük külön ambivalens megítélésű elem a Belváros közvetlen szomszédságában, egykori textilgyári és városi piaci szanált területen felhúzott egyetlen pláza típusú üzletközpont.

A szűkös városi telekkínálat miatt az ingatlan és hitelezési konjunktúrától függően hullámokban jelentek meg a lakópark szerű, tömbös társasházi építkezések. Városrészi karaktert befolyásoló hatást egyik sem jelent, zömében egyetlen éppen megüresedett telekre épültek fel (pl. Ady lakópark, Sár utca, Tobak utca, Budai kapu, Feketehegy egyes részei stb.). Új építésű családi házak eddig beépítetlen területen szinte csak a város délnyugati részén tudtak kialakulni (Sóstó-Újtelep déli része; Maroshegy felszabaduló Lugosi-Kovásznai-Királyhágói-Vízaknai utcák által határolt terület).

1.14.6 Az épített környezet értékei

1.14.6.1 Településszerkezet történeti kialakulása, történeti településmag

A történeti településmag kialakulásáról a következő alfejezet ad áttekintést, lévén a korai városnak megmaradt emlékei a város központi részén már nem fellelhetők illetve közvetlenül megmaradt épületek, falak hiányában nem bemutatható. Legutolsó szakirodalom szintű feldolgozása a témakörnek az Entz Géza által szerkesztett 2009-ben megjelent Székesfehérvár - Magyarország műemlékei (Osiris Kiadó) kötetben, a város műemléki topográfiáját feldolgozó könyvben olvasható.

A város korlátok közé szorított fejlődése során kialakult területi egységek, valamint a közlekedési szerkezet alapján a város központi területe 20. század városszerkezetet érintő fejlődési folyamata eredményeképpen jelenleg négy, erőteljesen elkülönülő városnegyedre, valamint a külső településrészekre tagolódik:

- **Központi városnegyed** *A belső városterület: Szent Flórián körút, Kadocsa út, Mártírok út, vasúti pályaudvar, Komáromi vasútvonal közötti terület, középpontjában a történelmi belvárossal és körülötte a történelmi külvárosok erősen átalakult városi térségeivel (Palotaváros, Felsőváros, Víziváros)*
- **Déli városnegyed** *Alsóváros, Maroshegy, Őrhalmi szőlők, az Ikarusz és a sóstói ipartelep.*
- **Nyugati városnegyed** *Feketehegy, Szárazrét területe*
- **Külső városrészek** (Börgönd, Csala és Kisfalud)

1.14.6.2 Régészeti terület, védett régészeti terület, régészeti érdekű terület

Székesfehérvár hosszú településtörténete alapján számos régészeti jelentőségű területtel rendelkezik.

A belváros területén több történelmi korszak embere élt. A leletanyag ismeretében elmondható, hogy a fehérvári városközpont a neolitikumtól kezdődően a magyar honfoglalásig szinte folyamatosan lakott volt. A város a történetileg kialakult természetes útvonalak találkozásánál jött létre. Helyzete és a környező mocsárvilág már kezdettől fogva, de a római és a középkorban is előnyöket is jelentettek. Az ókori Pannónia provinciában és később is, a város közlekedési kapcsolatai, közelibb és tágabb környezetének értékei kezdtek dominálni. Fehérvár már a kezdetektől nemcsak dunántúli, de igen fontos európai kereskedelmi útvonalakat is ellenőrzése alatt tartott.

1015-ben, a Szent László idejében íródott Gesta szerint Szent István a királyi bazilikát Alba városában építette, a város ekkor már állott. A Szent István által alapított város alapterülete nagyobb volt, minta a korabeli Bécsé vagy Párizsé. A város központjában a nagyméretű, négyzetes alapterületű Piactér, a Theatrum Civitas terült el. Déli oldalán, annak legmagasabb pontján, állt Géza fejedelem palotája, és palotakápolnája, a korai királyi vár és palota, majd a később ideépített Szent Péter templom. Keletről helyezkedett el a szintén falakkal körbevett prépostság és királyi bazilika épületegyüttese. A tengelyében épült koronázó templomtól északra állt a préposti palota, délre a káptalannak otthont adó kerengős kolostorépület.

Ez volt a középkori Magyarország szakrális központja, koronázások, keresztelések, esküvők, temetések, országgyűlések helyszíne, hiteles hely iskolával, Európa hírű könyvtárral, vendégházzal. Itt őrizték a koronát és az ország jelképeit. Szent István, Szent Gellért és Szent Imre tiszteletére zarándokhellyé vált. A fennmaradt adatok „főváros" jellegre utalnak. A korai királyi vár és a prépostság fallal körülvett objektumaitól északra három települési egység húzódott.

A latinok 1249. évi betelepítésével a korai királyi vár megszűnt, a város védelmét ezen túl a 13. század második felében kiépített városfal látta el. Ezzel egy időben épült fel a város északkeleti sarkában az újabb királyi vár, mely a palotát vette körül. A városfallal, majd árkokkal körülvett belvárost mesterségesen választották el az ugyanígy kialakított külvárosoktól, melyek ugyancsak szárazulatokra települtek. A belváros neve ekkor a középkori krónikák és oklevelek tanúsága szerint „Castrum" volt.

A korai városnak álló emlékei sajnos nem maradtak ránk a legtöbb emlék a késő-középkori törökkori életéhez köthető. A középkori forrásanyag meglehetősen szegényes, a legtöbb adatunk, topográfiailag értékelhető városleírásunk a 16-17. századból származik. A képi ábrázolások, metszetek, térképek, felmérések általában még későbbiek főként 17-19. századiak. Mindezek miatt a város topográfiájáról és építészeti emlékeiről alkotott tudásunk az újabb és újabb kutatások fényében változik, csiszolódik.

A város középkori és törökkori utcáiról keveset tudunk. Régészeti adatok, meglévő műemléki részletek, műemlékek bizonyítják néhány mai utca középkori vonalvezetését.

Székesfehérvár tipikus példája a területileg széttagolt pre-, vagy protourbánus város egyik formájának, ahol a földesúri-, egyházi központok és a piac körül egy-egy templom illetve kolostor köré csoportosulva egész településhalmaz jött létre. Ezek a falvak a középkor végére külvárosként rendszerint egybeolvadtak a várossal.

A kora középkorban a történeti külvárosok is az útrendszer mellett telepedtek le. Így lett a beépült településmag része a Budai külváros, (ma Felsőváros) amely a falakkal körülvett belvároshoz külvárosként már korán közvetlenül kapcsolódott, és valószínűleg kiterjeszkedett egészen a távoli szőlőhegyig.

A 17-18. századi térképek, felmérési rajzok külvárosként csak a Budai külvárost és Palotavárost, Szigetet, délre pedig Ingoványt, Újfalut (nova villa) ábrázolják. Ezen településhalmazhoz tartozó falvakon kívül a királyi várostól kissé távolabb is kialakultak falvak. A lakott városrészeken kívül eső zöldterületeken, az őskori, kelta és római lelőhelyeken kívül, összesen 13 középkori falut azonosítottak, lelőhelyek, írott források segítségével, a régészeti kutatások során egy földvárat is azonosítottak. A lelőhelyek szomszédságában több további település valószínűsíthető.

1.14.6.3 Védett épített környezet, a helyi, egyedi arculatot biztosító építészeti jellemzők

Székesfehérvár nagyobb kiterjedésű és zömében védett épületekből álló épített környezetét a történelmi belváros adja, elsősorban barokk építészeti emlékei miatt, melyet kiegészítenek a kis számban fennmaradt középkori emlékek és az újabb korok emblematikus megoldásai (Romkert 1930-as évekbeli rekonstrukciója). Különleges színfolt a megyeszékhelyen a kis kiterjedésű székesfehérvári „palotavárosi" skanzen illetve az építész-szobrász Bory Jenő egyedi műalkotása, az öreghegyi Bory-vár.

1.14.6.4 Világörökségi és világörökségi várományos terület

Székesfehérvár tekintetében nem releváns

1.14.6.5 Műemlék, műemlékegyüttes

A város területén kétszáz országos műemléki védettség alatt álló épület ill. építmény van. Ezek pár kivételtől eltekintve a történelmi belvárosban találhatók, a belváros területe műemléki jelentőségű területként is védett. A belvárosra rehabilitációs részletes rendezési terv készült, - amelynek felülvizsgálata folyamatban van. A tervben a belváros műemléki jelentőségű területe illetve műemléki környezetének szükséges felülvizsgálata is megtörténik.

1.14.6.6 Műemlékvédelem sajátos tárgyai: a történeti kert, temető és temetkezési emlékhely

Székesfehérvár történeti kerttel nem, ugyanakkor temetői páratlan örökségi értékkel rendelkeznek. Történeti, építészettörténeti és művészeti jelentőségükön túl a város meghatározó, jelentős személyiségeinek, híres családjainak pantheonjává váltak. Megnyitásuk korától függően a város legutóbbi 300 évének történelmi arcképcsarnokát őrzik: Szentháromság (Hosszú) temető, 1696; Ráctemető, 1752. (korábban török temető, 1601.) - részben műemléki védelem alatt; Szent Kereszt temető (Sóstó), 1765.; Csutora (Feltámadás) temető, 1777.; Fecskeparti (Sörpince, Kálvária) temető, 1777.; Szedreskerti (Megváltó) temető, 1795.; Református temető (Sóstó), 1825.; Izraelita temető 1841.; Evangélikus temető (Sóstó), 1854.; Hősi katonai temető, 1990. (korábban Szentlélek temető 1898.); Béla úti új köztemető, 1984.

A temetők a részletes felmérése, kataszteri feldolgozása, az építészettörténeti, művészeti, helytörténeti értékű sírok, síremlékek, kriptáik, kápolnák komplex vizsgálata, elemzése, részletes dokumentációk, rajzok, fotodokumentációk készítése nem teljes, sok esetben elvégzendő feladatot jelent. Az értékes objektumok helyreállítására önkormányzati és pályázati lehetőségeken túl értékvédő civilek, városvédő diákok bevonására továbbra is lehet számítani. A helyi területi védelem mindegyik temetőt megilleti.

A Nemzeti Emlékhely és Kegyeleti Bizottság 2008. május 15-én tartott ülésén a Nemzeti Sírkert részévé nyilvánította 37/2008. számú határozatával az alábbi sírokat Fejér megyében. (Magyar Közlöny 2008/42.):

- Középkori Bazilika, Romkert Magyar királyok sírhelye
- A Székesegyház altemploma (3 sír)
- Prohászka-emléktemplom (2 sír, köztük Prohászka Ottokáré)

- Nagyboldogasszony templom altemploma (2 sír)
- Csutora-temető (1 sír - Bory Jenő)
- Sóstói temető (2 sír)
- Hosszú temető (3 sír)

1.14.6.7 Műemléki terület: történeti táj, műemléki jelentőségű terület, műemléki környezet

A nagyszámú műemléken es régészeti lelőhelyen túli védettséget jelentenek a Műemléki Jelentőségű Terület (MJT) es annak Műemléki Környezete (MK), melyek fedik a Belvárost es közvetlen környezetet.

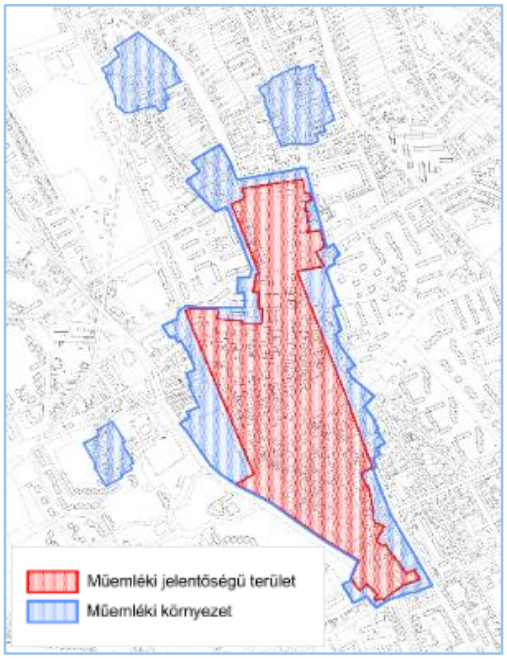

***21**. térkép: **Műemléki jelentőségű terület és környezete** Forrás: Székesfehérvár Kulturális Örökségvédelmi Hatástanulmány, 2011*

Arra való tekintettel, hogy az egész belváros Műemléki Jelentőségű Terület, illetve Védett Régészeti Lelőhely, **az eddigi tanulmányok és szabályozási elvek nem vezettek be a helyi védelem kategóriáját**. Attól függetlenül, hogy ez az elv fennmaradt, beszélni és tenni kell az országos védelmet élvező építményeken kívüli értékekről is.

A történelmi városmag karakterének legfontosabb hordozói az utcahálózat, az azt kirajzoló építési vonal, a telekméret (=építményszélesség) és az építménymagasság valamint a főbb régészeti emlékek vonalai es tömbjei; mellettük a formai elemek és a beépítési sűrűség is számottevő, s amelyeket minden rekonstrukció vagy új építés alkalmával figyelembe kell venni.

1.14.6.8 Nemzeti emlékhely

Középkori romkert, Szent István bazilika, Szent István mauzóleum

Terek és utcák, a Püspöki-palota kerti homlokzata, valamint a püspökkert kerítésfala által határolt téglalap alaprajzú területen, a környező járószinteknél mélyebben fekvő rommező. A Szűz Mária-prépostság temploma, a középkori királyi bazilika és a hozzá kapcsolódó építmények alap- és lábazati, valamint csekély felmenő falainak, füves és részben burkolt felületekbe illesztett, az úttest alá is benyúlóan alakított bemutatásával. A bazilika főhajója és É-i mellékhajója szabadon, D-i mellékhajója és D-i tornya részben az úttest alatt bemutatva. Területét a püspökkertből választották le. Ny és É felől kőfaragványok elhelyezésére és bemutatására megépített téglakerítés, mely az ÉK-i sarokban és K-en, a városfal vonalában, változó magasságú, nyitott árkádos építménnyé, mauzóleummá és háromnyílásos kapuépítménnyé bővül. Épült 1938-ban (építész: Lux Géza). A téglafalakat reliefek díszítik (Madarassy Walter). Az árkádos folyosón kőtár, a mauzóleumban Szent István kőkoporsója. Az oldalfalakon falképek: az északin a Szent jobb története, a délin a Szent korona misztériuma, a nyugatin Szent Gellért kereszteli a magyar népet, a bazilika alapítása, a keletin Szilveszter pápa álma, a Szent korona küldetése, Szent István megkoronázása. Készült: 1938–1940 (Aba- Novák Vilmos, rekonstrukció). A keleti falon Szent István életéből vett jeleneteket ábrázoló üvegablak: 1938 (Árkayné Sztehlo Lili, eredeti tervei alapján készült rekonstrukció: González Gábor, Führi Judit). A 11. század első felében épült templomot a 12. században átépítették, majd a 14. és a 15. század folyamán többször bővítették és átalakították. A 16. század közepén a törökök mecsetté alakították, a 17.

században lőporraktárnak használták, nagyobb pusztulása ekkor kezdődött, romjait a török uralom alóli felszabadulást követően városi építkezésekhez építőkőnek hordták szét. Régészeti feltárásai: 1848, 1862, 1864, 1882, 1936–1938, 1972 és 1984-től folyamatosan. Újabb helyreállítása 1972 és 1990-től folyamatosan.

1.14.6.9 Helyi védelem

A helyi értékvédelemről szóló rendelet megalkotása folyamatban van, mivel Székesfehérvár önkormányzata még nem alkotott helyi értékvédelemről rendeletet, ezért ezen védelmi eszköz jelenleg még nem alkalmazott.

A Kulturális Örökségvédelmi Hatástanulmányban részletes listát és indoklást találunk azokról a területekről, utcákról, terekről, épületekről, épületegyüttesekről, egyéb objektumokról, melyeket a vonatkozó országos jogszabálynak megfelelő értékvédelmi rendelet jóváhagyása esetén helyi területi és egyedi védelemre javasolhatóak.

1.14.7 Az épített környezet konfliktusai, problémái

Székesfehérvár települési szerkezete a gyors növekedés jegyeit viseli magán, a város meghatározó feszültségforrásai, legsúlyosabb problémái abból adódnak, hogy az eredeti középkori, illetve mezővárosi szerkezet a robbanásszerű fejlődésnek nem tudott rugalmasan és alternatív módon területet biztosítani.

Székesfehérvár az elmúlt évtizedekben végbement nagyarányú fejlődés következtében **megközelítette az optimális nagyságrendet**. Ez a fejlődés területi növekedésben is, - és belső átépítésekben, átalakulásokban is jelentős volt. A népesség növekedését lakóhelyi vonatkozásokban mind a nagyarányú lakótelepi építkezésekkel, mind a külső területek fokozatos lakóterületi beépítéseivel tudta csak követni a város. A gazdaság növekedése elsősorban az ipari parkok kialakításával és bővítésével, valamint új területek igénybevételével történt és történik napjainkban is.

A városon belüli területi differenciálódás a hirtelen fellépő társadalmi igények és a korlátozott területi lehetőségek ütközéséből adódtak. A város növekedését – ezen belül külön a központi városrész növekedését – természeti és művi korlátok akadályozzák. A központi részt záró gyűrűn mindössze három irányban volt kitörési lehetőség (Öreghegy-Ráchegy, Alsóváros-Maroshegy, Feketehegy-Szárazrét).

A városszerkezetben kialakult „törések” a városi funkciókban, az egész várost összefogó területi, hálózati rendszerek működésében is feszültségként jelentkeznek.

Fő rendszerelvű megfontolást igénylő - kérdéskörök: a közlekedési hálózat fejlesztése, a jelentősebb területfelhasználási döntések, valamint a fenntartható fejlődés elvének megfelelő ökológiai szemléletű településrendezés.

A város területi növekedését lehetőség szerint korlátozni kell, a természeti, táji környezettel való határait viszonylag élesen ki kell jelölni. A város közvetlen környezetét alkotó értékes táji-természeti környezet - a város növekedését viszonylag kevés közvetlen konfliktussal megúszta, de az egyensúlyi állapotok tartós fennmaradása már csak tudatos fejlesztési és védelmi intézkedésekkel biztosíthatóak.

1.15 Közlekedés

1.15.1 Hálózatok és hálózati kapcsolatok

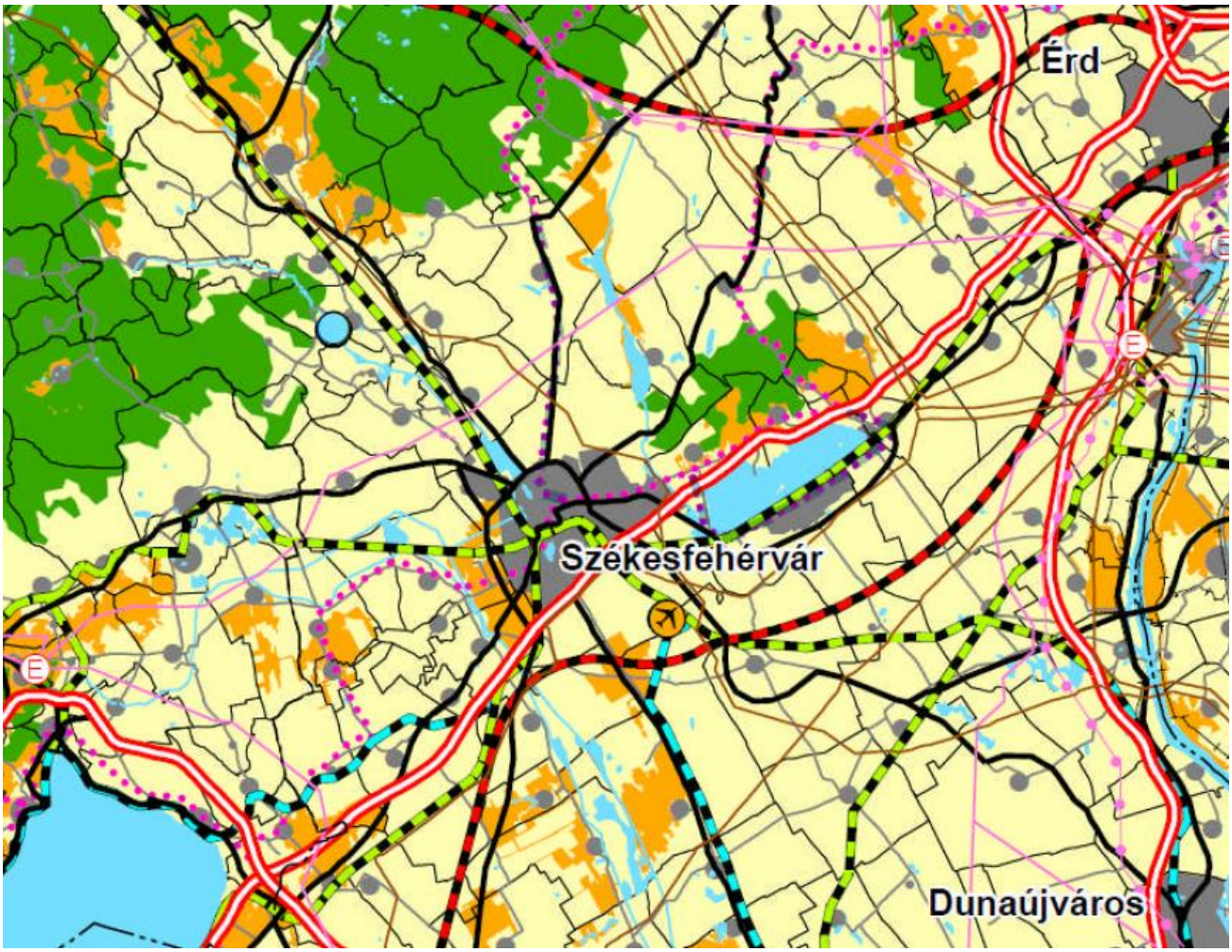

22**. térkép: **Székesfehérvár közlekedési kapcsolatai

Székesfehérvár városának fekvése földrajzilag kedvezőnek mondható, félúton helyezkedik el a Balaton és Budapest között, mind vasút, mind közút tekintetében érinti az országot Nyugat-Európával és Kelet-Európával összekötő fő közlekedési korridor (Helsinki V. folyosó), valamint a TEN-t vasúti hálózat egyes elemei.

Székesfehérvár megközelítését az M7 autópálya és hat országos főút (7., 62., 63., 8., 81., 811. számú főutak) és a 8123. jelű összekötő út biztosítja. Ezek közül az M7 autópályát és a 8. számú főutat leszámítva mindegyik főút a város belterületén folytatódik tovább. A városra jellemző, hogy területe viszonylag átjárható, csak a közlekedés földrajzi tényezők (30-as, 20-as, 5-ös vasútvonalak) szabdalják részekre. A 8. számú főút gyorsforgalmi úti kiépítésben nyugatról kerüli el Székesfehérvár központi belterületét, Feketehegy térségében lakott területen halad tovább. A felsorolt főutak városon belül folytatódó önkormányzati kezelésben lévő szakaszai, illetve a településrészek közötti átjárást biztosító mérnöki létesítmények együttesen határozzák meg Székesfehérvár legforgalmasabb sugárirányú útjainak hálózatát, amelyet a következő útszakaszok alkotnak:

- 7. számú főút felőli önkormányzati kezelésű útszakasz: Budai út – Kadocsa utca – Szent Flórián körút (kelet-nyugati irányú elsőrendű tengely);
- 62. számú főút felőli önkormányzati kezelésű útszakasz: Seregélyesi út;

- 63. számú főút felőli önkormányzati kezelésű útszakasz: Sárkeresztúri utca – Szárcsa utca – Széchenyi utca – Vörösmarty tér – Piac tér - Palotai út (észak-déli elsőrendű tengely);
- 81. számú főút felőli önkormányzati kezelésű útszakasz: Móri út – Dózsa György út - Várkörút;
- 811. számú főút felőli önkormányzati kezelésű útszakasz: Béla út – Berényi út – Szekfű Gyula utca – Mátyás király körút – Schwäbisch Gmünd utca;
- 8123. jelű összekötő út felőli önkormányzati kezelésű útszakasz: Zámolyi út – Havranek József utca;
- 8. számú főút felőli Feketehegy (Szárazrét) városrészen átvezető önkormányzati kezelésű útszakasz: Új Csóri út;
- 7201. jelű összekötő út szakasza: Úrhidai út;
- Forgalmasabb sugárirányú útszakasz a Pozsonyi út – Zsolnai utca és a Balatoni út tengelye.
- Az alsóbbrendű úthálózatban a városkörnyéki települések megközelítését biztosítják:
    - 8202. jelű Székesfehérvár-Kincsesbánya összekötő út
    - 8123. jelű Székesfehérvár-Zámoly-Gánt összekötő út
    - 8116. jelű Kápolnásnyék-Pákozd összekötő út

A városközpont irányú utakat több forgalmas harántoló útszakasz kapcsolja össze:

- Horvát István utca - Lövölde utca;
- Mészöly Géza utca;
- Fiskális út;
- Prohászka Ottokár utca – Béke tér –Mártírok útja;
- Nagyszombati utca
- Gáz utca – Széna tér vonala
- Prohászka Ottokár utca – Várkörút
- Deák Ferenc utca – József Attila utca.

A vasútállomástól délre eső területeken nem alakultak ki megfelelő hálózati kapcsolatok. A főbb hiányok a következők:

- Kelet felé nincs a vasútvonalakat keresztező út;
- Nyugat felé a Vásártéri út paraméterei nem alkalmasak jelentős forgalom lebonyolítására, a Csíkvári út – Batthyányi út vonala a MÁV murakeresztúri vonalát szintben keresztezi;
- Észak felé a Széchenyi utcai aluljáró magassági korlátozással biztosít kapcsolatot, a Széchenyi utcához csatlakoznak a terület gyűjtőútjai: a vasútállomástól délre eső iparterületről az Új Váralja sor, a sóstói területről a Csíkvári út.

Hiányzó, illetve elégtelen közúti kapcsolatokatok:

- 7-8. számú főút -7201.jelű út keresztezése
- 7-81.számú főutak csomópontja
- a nagytérségi összeköttetés hiányzó eleme a Székesfehérvár elkerülő út IV.üteme (a 8-81. számú főutak közötti szakasz)
- 81. számú főút 2x1 sávosról 2x2 sávos kiemelt főúttá való bővítése (a 1222/2011. (VI. 29.) Korm. határozat alapján) annak forgalomnagysága és baleseti mutatói miatt
- elégtelen kapcsolati elem az M7 autópálya - 63. számú főút - 8. számú főút csomópontja (Auchan közelében), melynek különszintű csomóponttá való fejlesztése lenne indokolt
- lekötés az M7 autópályára a 7. számú és 8. számú főutak különszintű csomópontjától
- Alba Ipari Zóna IV. ütemhez szükséges M7 autópálya-7. sz. főút új feltáró út csomópontja

- 7. számú főút - Nagyszombati út csomópont körforgalmi csomóponttá való átépítése
- Székesfehérvár nyugati elkerülő úttal párhuzamos ún. belső gyűrű

Székesfehérvár számos regionális funkciót tölt be, melyek közül az egyik legfontosabb gazdasági szerepkörét tekintve a klaszterszervező ereje, főként a mechatronika, mikroelektronika, szoftveripar logisztika, műanyagipar és élelmiszeripar gazdasági ágakon alapulva. A város kiváló közlekedés-földrajzi adottságainak köszönhetően erős logisztikai szerepkörrel bír, itt működik a régió egyetlen Logisztikai Szolgáltató Központja, illetve több magyarországi vállalatnak, kereskedelmi láncnak található itt a logisztikai központja. A székesfehérvári logisztikai központ hatóköre kiterjed a Balaton északi partjától Veszprémen át a Tatabánya-Oroszlány-Dunaújváros vonalig. Módot ad dunaújvárosi kikötővel, valamint a szentkirályszabadjai és börgöndi repülőterek fejlesztésével a vízi és légi forgalom bekapcsolására.

23**. térkép: **A TEN-T hálózat és az országos jelentőségű logisztikai szolgáltató központok

Székesfehérvár közlekedési szempontú vonzáskörzetének meghatározásához szükséges azon keresleti igények felmérése, melyek a rendszeres (napi, illetve heti) ingázási tevékenység során a munkahelyi és oktatási célú, valamint egyéb, pl. a közszolgáltatásokhoz (egészségügyi ellátás, hivatali ügyintézés, stb.) kapcsolódó eseti jelleggel jelentkező helyváltoztatási igények rendszerszintű kielégítését jelentik.

1.15.2 Közúti közlekedés

Székesfehérvár város-szerkezete nyúlványokkal bővített gócpont jellegű, melyben a gócpont jelenti a tágabb értelemben vett belvárost, amihez csatlakozik a Feketehegy, az Öreghegy, a Maroshegy és az Alsóváros. A gócpont sugara két és fél kilométer, mely a nyugati irányban kb. 1 km-re csökken. Az úthálózat eredeti, történelmi váza sugaras jellegű, melyet 45 évvel ezelőtt a Kadocsa utcai gyűrű irányú elem fejlesztette tovább a jelenlegi gyűrűs – sugaras jellegűvé. A hálózat jellegzetességei közé tartozik, hogy a város északi és keleti szektora sűrű úthálózattal rendelkezik, míg a nyugati és a déli részek erősen hiányos hálózatok.

A teljes közúthálózat állami és önkormányzati utakból áll.

A bel- és külterületi utak hossza 2003 óta 5%-kal növekedett, 2011-ben 348,14 km volt. A belterületi utak hossza összesen 322,01 km, melyből 300,46 km volt kiépített (93%), ez 2003 óta 1%-os növekedést jelent. A külterületi utak hossza 2003 óta nem változott, összesen 26,13 km volt, melyből 5,44 km kiépített (20,8%). A közutak átlagos sávszélesssége 4 méter.

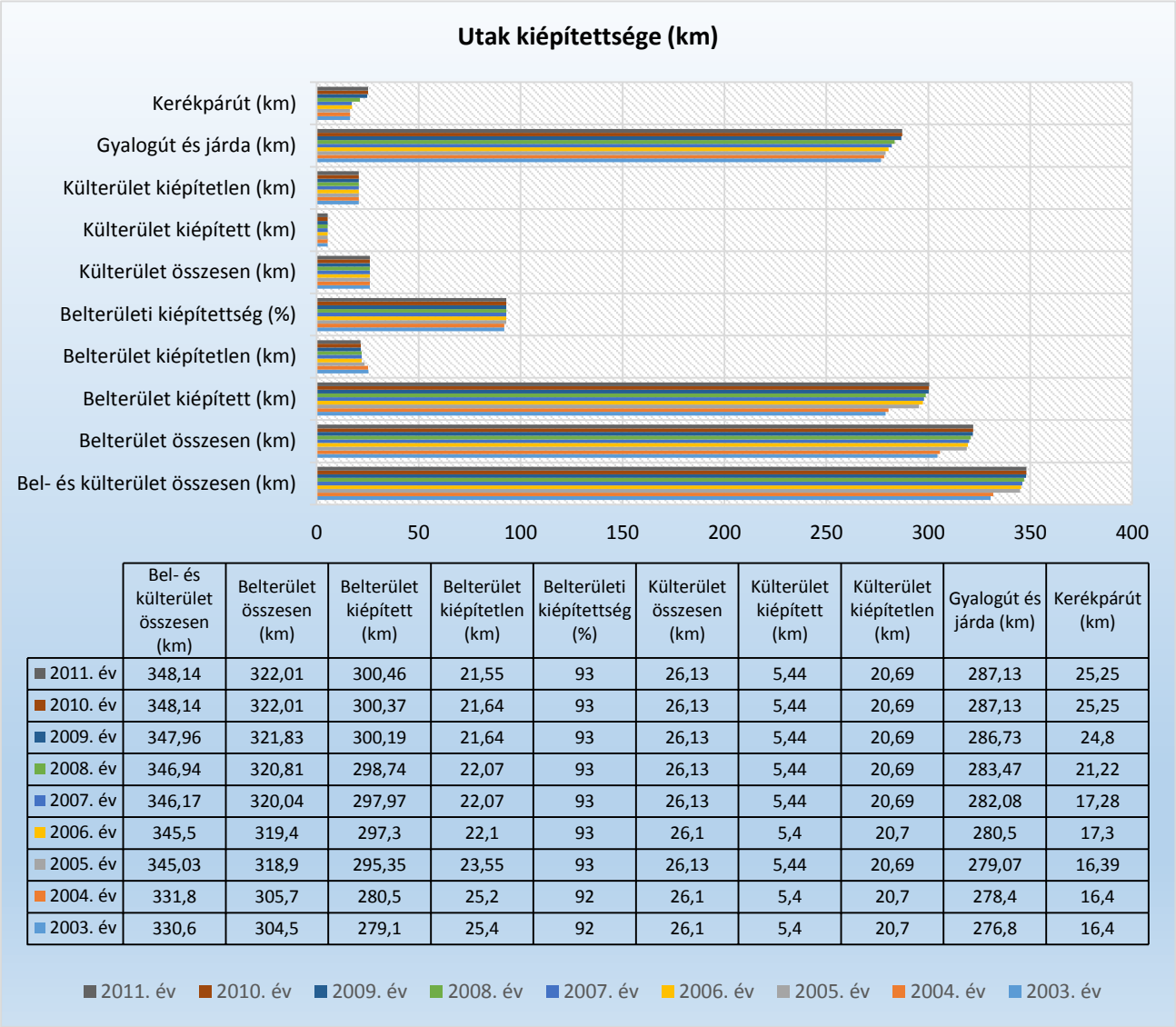

	Bel- és külterület összesen (km)	Belterület összesen (km)	Belterület kiépített (km)	Belterület kiépítetlen (km)	Belterületi kiépítettség (%)	Külterület összesen (km)	Külterület kiépített (km)	Külterület kiépítetlen (km)	Gyalogút és járda (km)	Kerékpárút (km)
2011. év	348,14	322,01	300,46	21,55	93	26,13	5,44	20,69	287,13	25,25
2010. év	348,14	322,01	300,37	21,64	93	26,13	5,44	20,69	287,13	25,25
2009. év	347,96	321,83	300,19	21,64	93	26,13	5,44	20,69	286,73	24,8
2008. év	346,94	320,81	298,74	22,07	93	26,13	5,44	20,69	283,47	21,22
2007. év	346,17	320,04	297,97	22,07	93	26,13	5,44	20,69	282,08	17,28
2006. év	345,5	319,4	297,3	22,1	93	26,1	5,4	20,7	280,5	17,3
2005. év	345,03	318,9	295,35	23,55	93	26,13	5,44	20,69	279,07	16,39
2004. év	331,8	305,7	280,5	25,2	92	26,1	5,4	20,7	278,4	16,4
2003. év	330,6	304,5	279,1	25,4	92	26,1	5,4	20,7	276,8	16,4

***66**. ábra: **Utak kiépítettsége** Forrás:(TeIR)|ÁKMI*

A városi közlekedésben az egyéni gépjármű közlekedés vesz részt a legnagyobb 85-90% -os részaránnyal. A közúthasználat főbb a lakóhely – munkahely, lakóhely – iskola / óvoda, lakóhely- kereskedelemi egység, munkahely – munkahely, munkahely – intézmény, munkahely – vidék viszonylatok adják.

Székesfehérváron az 1000 lakosra jutó személygépkocsik száma meghaladja a régió egyéb megyei jogú városainak személygépkocsi-birtoklásra vonatkozó adatait. 2001 és 2008 között lassú ütemű növekedés, majd 2009-től csökkenés volt megfigyelhető. Az ezredforduló elején a növekedés még évente 4-5%- körül mozgott, míg 2004 és 2007 között már csak kevesebb, mint 2% volt. A személygépkocsik száma 2008-ban érte el maximumát, ekkor 37.589 db-ot, majd a gazdasági válságot követően csökkenésnek indult, 2011-ben már csak 35.310 db

személygépkocsit regisztráltak. 2011-ben a gépjármű-ellátottsági mutató 351 szgk/1000 lakos volt, ami a megyei jogú városok között a legmagasabb, de még a budapesti értéket is meghaladja.

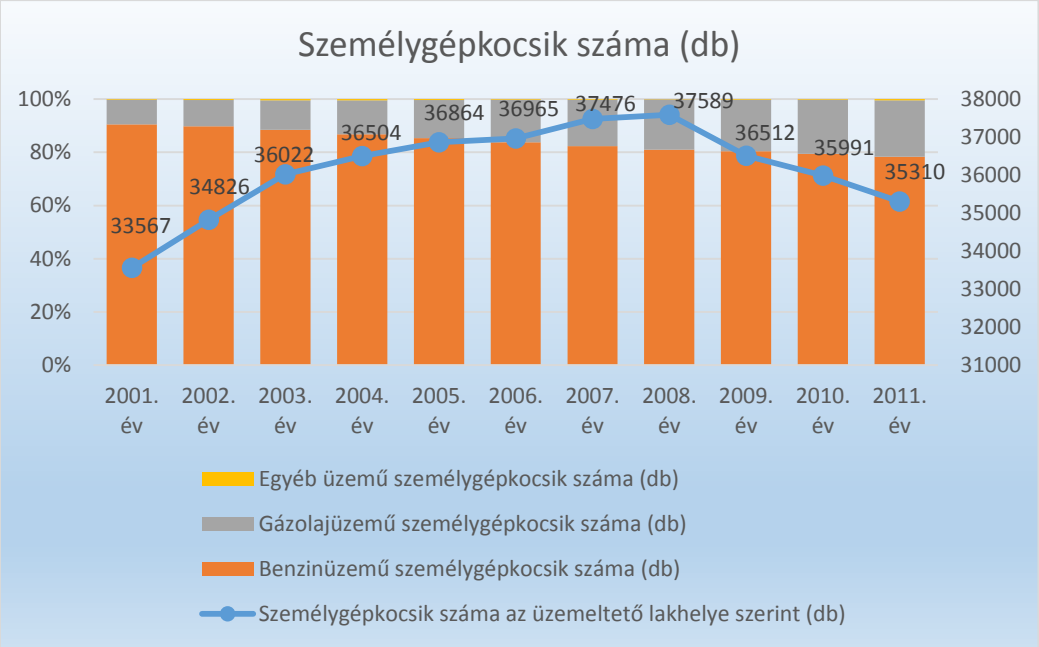

67**. ábra: **Személygépkocsik száma 2001-2011

A város közlekedési főhálózatának csomópontjai zöme (48 csp.) jelzőlámpás szabályozású, és 14 csomópont körforgalmú kialakítású. A jelzőlámpás csomópontok közül a Seregélyesi út- Kadocsa út-Szent Flórián krt. szakasz és a Palotai út- Széchenyi úti lámpasor összehangolt rendszerben működik, amihez még a Schwäbisch G.- Mátyás kir. krt., és a Budai út – Várkörúti csomópont is csatlakozik. A többi jelzőlámpa általában önálló fázistervvel irányítja a forgalmat.

24**. térkép: **Forgalomszámláló helyek

Az utak burkolatának állapota a városban összességében megfelelő minőségűnek mondható, de helyenként nem tudják biztosítani a biztonságos közlekedés alapvető feltételeit, közlekedésbiztonsági aggályokat vetnek fel. Az önkormányzat 2011. februárjában meghirdette a Saára Gyula-programot, amely egy széleskörű összefogás a fehérvári úthálózat javításáért. Ennek keretében ütemezetten mintegy 635 millió forint értékű munka valósult meg 2013-ban és valósul 2014-ben. A Saára Gyula-program keretében nemcsak az úthálózat egy része újul meg, hanem több mint 100 új parkolóhely is kialakításra kerül a városban.

Támogatással megvalósult közlekedésfejlesztési projektek Székesfehérvárhoz kapcsolódóan:

- KDOP-4.2.1/B-08 kódszámú Belterületi utak fejlesztése nevű pályázati kiíráson a „*Székesfehérvár kelet-nyugati belső korridor fejlesztése a Palotaváros-Öreghegy tengelyen*” című projekt. A projekt keretében megvalósult a Tobak-Rác-Bátky utcák felújítása, burkolatszélesítése, vízelvezetés megoldása, egyoldalú járda kialakítása, valamint a Berényi utca meghatározott szakaszán a pályaszerkezet cseréje, a kerékpáros forgalom számára 2,7 m széles kétoldali gyalogos-kerékpáros közös út kialakítása, középső terelőszigetek, önálló balra és jobbra kanyarodó sávok, öbölbe áthelyezett autóbusz-megállóhelyek, új körforgalmi csomópont és gyalogos-kerékpáros átvezetések kialakítása.
- KDOP-4.2.1/B-11 kódszámú Önkormányzati tulajdonú belterületi utak fejlesztése nevű pályázati kiíráson a „*Székesfehérvár Mártírok útja fejlesztése*” című projekt. A projekt kivitelezése folyamatban van, várhatóan 2014. december 31-re fejeződik be.
- KDOP-4.2.1/A kódszámú Térségi jelentőségű közutak fejlesztése nevű pályázati kiíráson a 8119.jelű Velence-Tata önkormányzati út 26+607 - 31+420 és 31+400 - 36+500 km-szelvény, valamint a 8123. jelű Székesfehérvár Zámoly-Gánt önkormányzati út 2+155-27+523 km-szelvény közötti szakasz felújítása.
- ROP keretében a 8202. számú út Székesfehérvár – Iszkaszentgyörgy közötti 0+000 – 0+840 km szelvények közötti szakasz
- 62. számú főút Dunaújváros-Székesfehérvár közötti 40+ 465 - 41+ 000 km szelvények közötti szakaszon külön szintű vasúti-közúti keresztezés és az érintett főúti folyópálya szakasz 11,5-tonnás burkolaterősítés kialakítása
- Székesfehérvár nyugati elkerülő III. ütem
- TEÚT forrásból megvalósult, döntően burkolat felújítások (2007-2008):
    - Cserepes köz, Zichy liget, Bádogos köz, Zentai út, Vásárhelyi úti ltp. út és járdafelújítás, Kosztolányi utca, Seregélyesi út 95-97. út és parkoló felújítása, Virág utca északi ág, Nagyszebeni utca.

1.15.3 Közösségi közlekedés

1.15.3.1 Közúti

Székesfehérváron – iskolaváros-jellegének és gazdasági erejének köszönhetően – naponta több tízezres utasforgalom bonyolódik, ennek megfelelően az elővárosi és helyi közlekedés jól szervezett. A városi tömegközlekedési hálózat az összes főbb útvonalat lefedi.

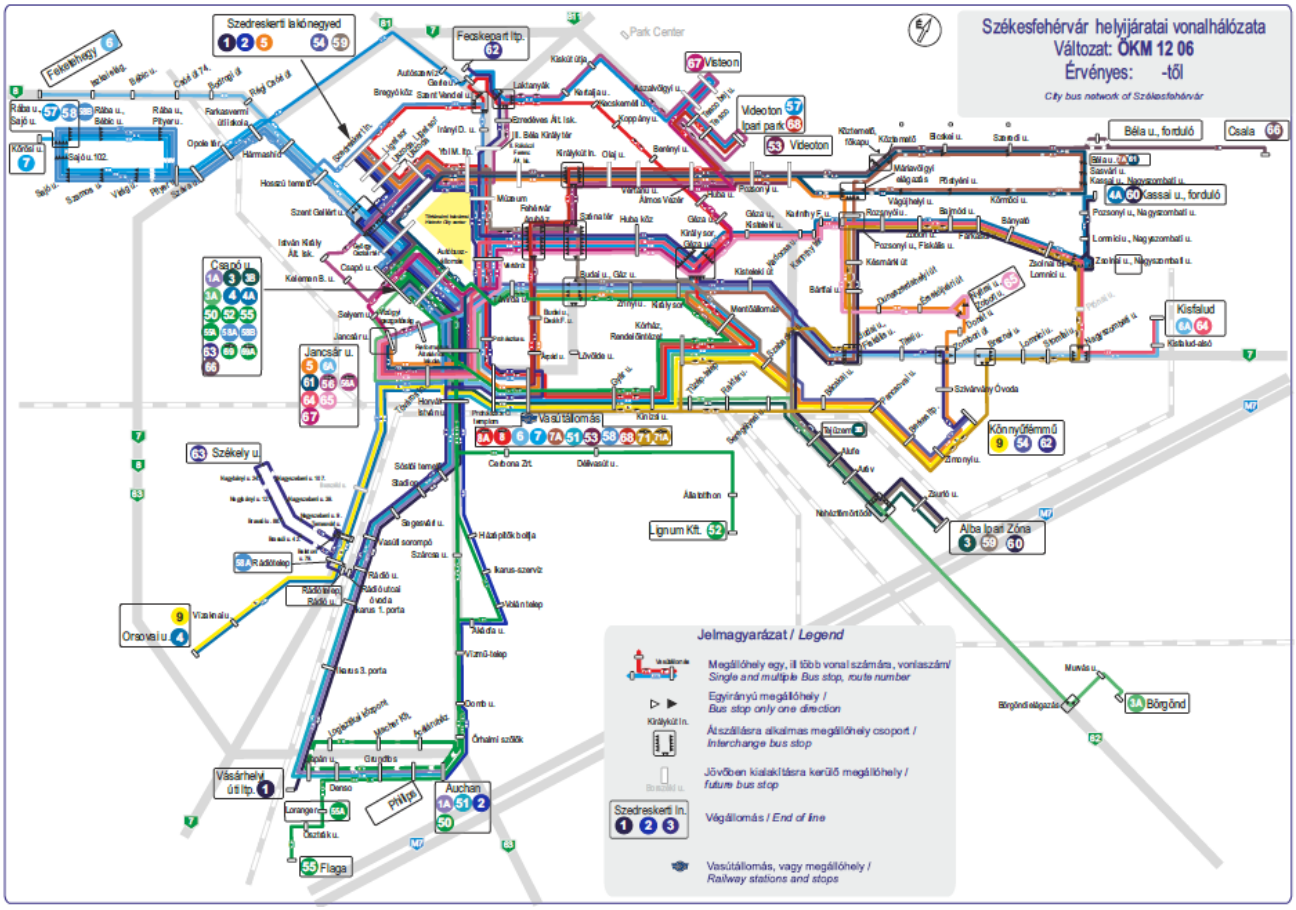

68**. ábra: **Székesfehérvár helyi járati vonalhálózata Forrás: „Székesfehérvári Intermodális Regionális Közösségi Közlekedési Központ kialakítása" KÖZOP-5.5.0-09-2010-0013 Részletes Megvalósíthatósági Tanulmány

Székesfehérváron csak autóbuszos helyi közösségi közlekedési rendszer működik, melynek üzemeltetését az Alba Volán Zrt. végzi (2011-ben 79 db autóbusszal). A helyi járműállományból 1 db Euro-0; 11 db Euro-1; 30 db Euro-2; 13 db Euro-3; 5 db Euro-4 és 2 db Euro-5 minősítéssel rendelkezik (összesen 62 db – 2013. október), átlagéletkoruk 13,7 év. Az elmúlt években a járműpark frissítését szolgáló beszerzések a következőképpen alakultak:

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Euro2			22	2	5	3		1		
Euro3	3	3	3		1					
Euro4				4	1					
Euro5						2				

A közúti közösségi közlekedési rendszernek négy decentruma van: a Szedreskerti lakónegyed, a Jancsár utca, a Vasútállomás és a Csapó utca. A városban 2011-ben összesen 39 viszonylaton 1485 járat indult munkanaponként a 178,3 km hosszú autóbusz-hálózaton, 166 db megállóhelyet érintve. A hálózat hossza 2009-ben érte el maximumát (386,3 km), azóta a közlekedésszervezési fejlesztések következtében több mint felére csökkent, miközben a viszonylatok száma csak kisebb mértékben változott. A szállított utasok száma 2001 óta szinte a felére csökkent 2011-ben már csak 22.915 fő volt a 2001-es 41.382 főhöz képest. A szolgáltatást igénybe vevők számának

csökkenését az utaskilométer (egy utas egy kilométerre történő szállítása) is jól mutatja, 2001-ben még 150.676 km volt, 2011-re viszont szintén közel a felére, 83.878 km-re csökkent.

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Autóbusz útviszonylatok száma a helyi közlekedésben (db)	33,	32,	32,	36,	33,	36	38	40	37	39	39,
Autóbusz-hálózat hossza a helyi közlekedésben (km)	84,	84,	84,	130,	121,3	226,	226,	354,	386,3	181,9	178,3
Autóbusz-járműállomány a helyi közlekedésben (db)	64,	64,	65,	69,	69,	70,	75,	76,	81,	81,	79,
Szállított utasok száma (helyi tömegközlekedésben) (fő)	41382,	40387,	39611,	38039,	36638,	35080,	33160,	30792,	25629,	23323,1	22915,6
Utaskilométer (helyi tömegközlekedésben) (km)	150676,	147347,	144650,	138239,	133527,	127509,	120981,	112858,	93506,	85366,3	83878,2

***42**. táblázat: **Autóbusz kapacitás és forgalom** Forrás: (TeIR)|KSH-TSTAR*

Támogatással megvalósult közúti közösségi közlekedést érintő fejlesztések:

Közösségi közlekedés fejlesztése (KDOP-4.2.3-09-2010-0010): a menetrendek összehangolása az egyes társaságok között; utastájékoztatási rendszer megújítása, mely magába foglalja az internetes, a megállóhelyi és a járművön megvalósított megoldásokat is; elektronikus jegyrendszer bevezetése; közlekedési szövetség létrehozásának vizsgálata; a tarifaközösség létrehozásának előkészítése és bevezetése.

1.15.3.2 Kötöttpályás

Székesfehérvár vasúti hálózatának helyzete viszonylag kedvező, jelentős vasúti csomópontnak tekinthető, amelyben a főhálózathoz több mellékvonal is csatlakozik, tehát fontos közlekedésszervező elem. A vasúti közlekedés interregionális (nagytérségi és nemzetközi), regionális, valamint elővárosi szintje is jelen van, megfelelő fejlesztéseket követően több irányban prioritása van a közösségi közlekedési módok között.

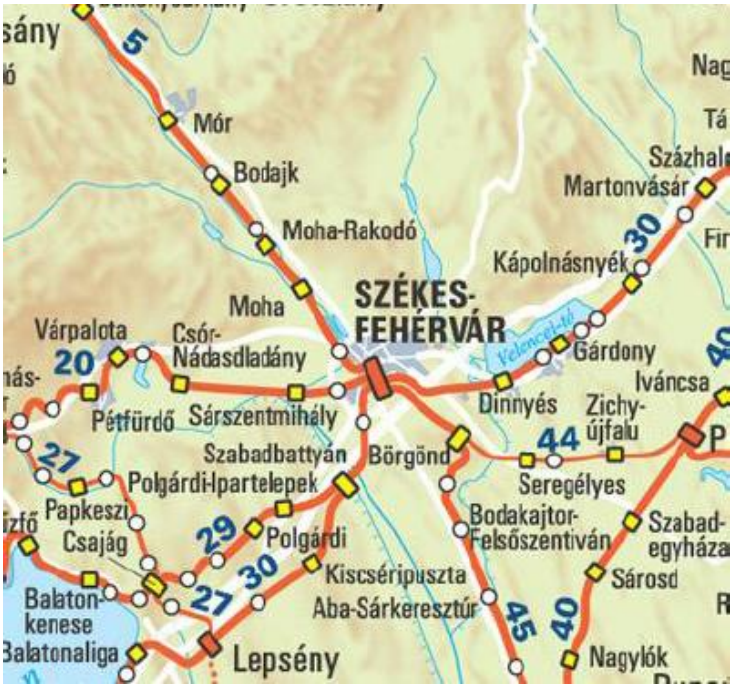

***25**. térkép: **Székesfehérvárt érintő vasútvonalak** Forrás: http://www.mkk.zpok.hu/images/vasutterkep_n.jpg*

A transzeurópai vasúti áruszállítási hálózat részeként működő országos törzshálózati vasútvonalak Székesfehérvárat érintő elemei:

- Székesfehérvár – Szombathely

- Budapest – Székesfehérvár – Nagykanizsa – Murakeresztúr – Horvátország
- Székesfehérvár – Pusztaszabolcs

Egyéb vasúti törzshálózat Székesfehérvárt érintő elem:

- Székesfehérvár – Komárom

A transzeurópai vasúti áruszállítási hálózat részeként működő országos törzshálózati vasútvonalakhoz kapcsolódóan:

A Budapestet délről kerülő vasútvonal: Komárom, Kisbér, Mór, Bodajk, Székesfehérvár, Pusztaszabolcs, Ercsi, Szigetújfalu, Áporka, Kiskunlacháza, Bugyi, Dabas, Újhartyán, Pusztavacs, Cegléd településeket érintve, a Dunán és a ráckevei Duna-ágon új Duna–híddal.

Székesfehérváron viszonylag kedvező a vasúti hálózat helyzete, így a vasútnak hosszabb távon a legfontosabb közlekedésszervező elemmé kell válnia. A vasúti közlekedés interregionális (nagytérségi és nemzetközi), regionális, valamint elővárosi szintje is jelen van, és megfelelő fejlesztéseket követően több irányban egyértelműen prioritást kell, hogy élvezzen a közösségi közlekedési módok között. Az intermodális funkciók a vasút szempontjából elsődlegesen a vasútállomáson koncentrálódnak. Ezen kívül jelenleg csak Székesfehérvár-repülőtér megállóhely működik a városban, amely elvileg betölthet korlátozott szerepet a vasúti és a helyi autóbuszos közlekedés közötti átszállásban.

A székesfehérvári vasúti csomópont pályainfrastruktúrája megújításra kerül, a munka a Budapest-Kelenföld és Székesfehérvár közötti vasútvonal felújításához kapcsolódik, ebből a Tárnok és Székesfehérvár közötti pályaszakasz már elkészült, a Tárnok és Kelenföld közötti rész átépítése pedig folyamatban van.

A városban lévő vasúti vágányok nem vesznek részt a város belső közlekedésében. Ezek a vágányok egyelőre „idegen elemként” vannak jelen néhány iparvágány formájában a belváros közelében. E vágányokon vasúti járműforgalom nincs, csupán a vasúti átjárók jelentenek a közúti közlekedés számára felesleges akadályt.

Támogatással megvalósult vasúti közösségi közlekedést érintő fejlesztések:

- KÖZOP-5.5.0-09 kódszámú Városi és elővárosi közösségi közlekedés fejlesztése nevű pályázati kiíráson a „*Székesfehérvár Intermodális Regionális Közösségi Közlekedési Központ kialakítása*” című projekt.

1.15.4 Kerékpáros és gyalogos közlekedés

Kerékpáros közlekedés:

Az országos kerékpárút törzshálózat több eleme is érinti a várost, a Budapest – Balaton kapcsolat miatt kiemelt jelentőségű 7. Délnyugat-Magyarországi kerékpárút 7.A jelű főága (*Budapest - Biatorbágy – Etyek – Nadap – Sukoró – Pákozd – Székesfehérvár – Balatonfőkajár – Siófok – Szántód – Balatonföldvár – Balatonlelle – Balatonboglár – Fonyód – Keszthely – Sármellék – Zalakaros – Nagykanizsa – Kaszó – Nagyatád – Berzence – (Horvátország)*, valamint a belőle kiágazó 71. Vértesi kerékpárút (*Székesfehérvár – Gánt – Várgesztes – Tata – Komárom*).

Térségi jelentőségű kerékpárutak:

- Lovasberény – Székesfehérvár – Gárdony (Dinnyés)
- Berhida – Sárszentmihály – Székesfehérvár
- Székesfehérvár – Csór - Várpalota
- Székesfehérvár – Kisbér
- Székesfehérvár – Tác
- Székesfehérvár – Seregélyes

- Székesfehérvár – Székesfehérvár (Csala)

Kiépített kerékpárút kevés van, de a kijelölt kerékpáros útvonalak hálózata egyre növekszik, más nyugat-európai országokhoz és az alföldi városokhoz képest viszont jelentős a lemaradás. A kijelölt kerékpárforgalmi létesítmények (beleértve az önálló, a kijelölt, a közös kerékpárutakat és a kisforgalmú utakat is) hossza az elmúlt évek során folyamatosan növekedett jelenleg 32,2 km kijelölt kerékpárforgalmi létesítmény van a városban, melyek részben önálló kerékpárutak (jellemzően a külső szakaszokon), részben járdán felfestett, illetve kijelölt kerékpársávok (jellemzően a belsőbb területeken).

Északi útvonal (8. sz. út, Csór, Iszkaszentgyörgy felé), összesen 7,5 km					
Önálló kerékpárutak	**Önálló kerékpárutak hossza (km)**	**Kijelölt kerékpárutak**	**Kijelölt kerékpárutak hossza (km)**	**Közös kerékpárutak**	**Közös kerékpárutak hossza (km)**
8. sz főút, Új Csóri út mellett, a városhatár, Hernád utcai csp.- Régi csóri út között	2,5	Régi Csóri út	0,8	Farkasvermi út- Palotai út között, közös gyalogos - kerékpáros út, elkerülő út alatti aluljáró	0,3
Palotai úti kerékpárút Gaja hídtól a Shwabisch G. u-ig (részben önálló)	1,2	Belső Balatoni út	0,1	Palotai út mellett Shwabisch G. u-tól a Selyem utcáig	0,8
		Hosszúsétatéren Balatoni úttól a Horvát István utcáig	0,3	Piac tér mellett, Selyem utcától a Petőfi park végéig	0,3
				Sütő utca végén (Vadex mellett)	0,2
Északi útvonalra csatlakozik: Székesfehérvár - Iszkaszentgyörgy kerékpárút összekötő szakasz, Új Csóri út -városhatár					1,0
Déli útvonal, Alsóvárosi kerékpárút, összesen 5,5 km					
Önálló kerékpárutak	**Önálló kerékpárutak hossza (km)**	**Kijelölt kerékpárutak**	**Kijelölt kerékpárutak hossza (km)**	**Közös kerékpárutak**	**Közös kerékpárutak hossza (km)**
Szárcsa u. és Sárkeresztúri út mellett a Temető utcától a Halom utcáig	2,7	Hosszúsétatéren a Horvát István utcától a Csíkvári útig és a Temető utcán a Szárcsa u-ig	1,0	Sárkeresztúri út, Halom utcától az Auchan körforgalomig	0,4
Déli útvonalra csatlakozik: Homoksori kerékpárút kijelölés a Hosszúsétatértől a Batthyány u-ig Csíkvári sétány a Hosszúsétatértől a Stadionig					1,2 0,2
Keleti útvonal (7. sz. főút elkerülésére, Kisfalud, Velencei-tó, Dinnyés, Agárd, Budapest felé), összesen 13,1 km					
Önálló kerékpárutak	**Önálló kerékpárutak hossza (km)**	**Kijelölt kerékpárutak**	**Kijelölt kerékpárutak hossza (km)**	**Közös kerékpárutak**	**Közös kerékpárutak hossza (km)**
Budai út mellett Lövölde u-tól a Seregélyesi útig, déli oldalon	1,0	Seregélyesi út - Halesz liget sétányai az Aszalvölgyi árok Budai úti hídjáig (Budai út beépítettsége miatt a Kikindai úti kijelölés,	0,9	Horvát István utca mellett (a Hosszúsétatértől a Deák Ferenc utcáig)	0,9

		Seregélyesi út közös gyalogos-kerékpáros út)			
Budai út déli szakasza a Zombori úttól a Nagyszombati útig	1,8	Adonyi út zsákutca szakaszán és a Zentai út	1,4	Lövölde utca mellett a Deák Ferenc utcától a Budai útig a házak mögötti belső utca felhasználásával	0,8
Budai út északi oldal, Fehérvári út	1,5			Budai út északi oldalán Fiskális úttól a Zombori u-ig	0,9
Pákozdi út mellett és a Császár víz töltésén Dinnyés, Agárd felé	3,9				
Sárpentele felé, összesen 4,2 km					
Önálló kerékpárutak	**Önálló kerékpárutak hossza (km)**	**Kijelölt kerékpárutak**	**Kijelölt kerékpárutak hossza (km)**	**Közös kerékpárutak**	**Közös kerékpárutak hossza (km)**
Bakony utca - Székely utca között, a szennyvíz tisztító telep mellett	1,5	Balatoni szervízút, Jancsár u., Bakony u.	1,2		
		Székely utcai kijelölés, a városhatárig, az elkerülő úti műtárgy, Sárpentele felé	1,5		
Vasútállomás felé, összesen 0,5 km					
Önálló kerékpárutak	**Önálló kerékpárutak hossza (km)**	**Kijelölt kerékpárutak**	**Kijelölt kerékpárutak hossza (km)**	**Közös kerékpárutak**	**Közös kerékpárutak hossza (km)**
				Prohászka úton Horvát István u. és a Vasútállomás között	0,5
Belvárosi útvonal, összesen 0,8 km					
Önálló kerékpárutak	**Önálló kerékpárutak hossza (km)**	**Kijelölt kerékpárutak**	**Kijelölt kerékpárutak hossza (km)**	**Közös kerékpárutak**	**Közös kerékpárutak hossza (km)**
		Rákóczi u - József A.. u. között kétoldali kerékpársáv	0,3		
		József Attila utca szervízutja a Rákóczi úttól a Budai útig	0,5		
Balatoni útvonal, összesen 0,6 km					
Önálló kerékpárutak	**Önálló kerékpárutak hossza (km)**	**Kijelölt kerékpárutak**	**Kijelölt kerékpárutak hossza (km)**	**Közös kerékpárutak**	**Közös kerékpárutak hossza (km)**
				Balatoni út mellett a körforgalomtól a Rádió úti ltp-ig	0,6

43**. táblázat: **Kerékpárutak

Székesfehérvár domborzati viszonyai kedvező lehetőséget adnak a kerékpározásra, a város egy „kereszt alakban" tulajdonképpen átszelhető kerékpárral. A kerékpáros forgalom jellemzően a nagy gépjárműforgalommal érintett útszakaszokon generálódik. Az országos, ill. a regionális hálózatok az alábbi belvárosi utakat érintik: Várkörút, Szekfű Gyula utca, Horvát István utca, Palotai út.

Székesfehérvár városa 2011-ben elkészítette kerépárforgalmi hálózatfejlesztési projekttervét. A terv tervezési területe a belváros és övezete, a Mátyás király körút - Schwäbish Gmünd utca, a Palotai út – Vörösmarty tér – Széchenyi út, a Horvát István út – Prohászka Ottokár utca és a Deák Ferenc utca – József utca – Ősz utca által határolt terület volt.

A projektterv a területre forgalmi és infrastrukturális vizsgálatok alapján az összes kerékpáros közlekedési útvonalon ad javaslatot a kerékpáros közlekedés fejlesztésére, ezek között azonban van olyan, ami elengedhetetlen egy egészséges, összefüggő kerékpárút-hálózat kialakításához, emiatt két ütemre kerültek megbontásra a javasolt fejlesztések. Az összefüggő hálózat kialakításához szükséges elemek az I. ütem részei, a II. megvalósítási ütem pedig olyan fejlesztéseket tartalmaz, amik később is megvalósíthatók.

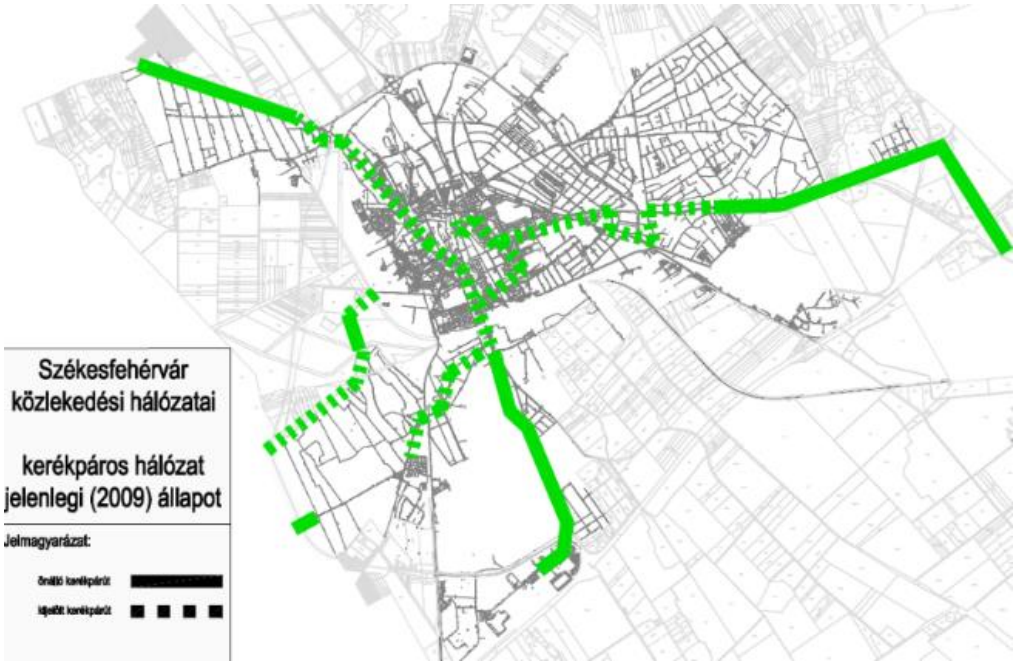

26**. térkép: **Székesfehérvár kerékpáros úthálózata
Forrás: Fehérvár-Kerékvár – Székesfehérvár belvárosának kerékpárforgalmi-hálózatfejlesztési projektterve

A terv főbb megállapításai

A vizsgált területen 135 db forgalomvonzó létesítmény van, mely összesen 855 db kerékpártároló hellyel rendelkezik, azonban a normagyűjtemény alapján 2.232 db-ra lenne szükség. A forgalomvonzó létesítmények java részét oktatási intézmények és a közigazgatási központok idézik elő, kb. 40 ezres járműves helyváltoztatási eseményt generálva, melyből a kerékpáros közlekedés részaránya csupán 2-6%. A forgalomvonzó létesítmények jellegéből adódóan a legnagyobb forgalom a reggeli és délutáni csúcsórára koncentrálódik, melynek akár kedvező hatása is lehet a közlekedési szereplőkre nézve, hiszen könnyen felmerülhet a közlekedési mód váltás gondolata, ugyanakkor ugyanezen tény riasztólag is hathat, mert a magas járműsűrűség miatt a kerékpárosokra nézve a közlekedésbiztonság kérdése is felvetődik.

Az infrastrukturális vizsgálatok alapján a szűkebb értelemben vett belváros kiváló helyszíne a kerékpározásnak, hiszen korlátozott a gépjárműforgalom és nincsenek nagy távolságok. Tágabb területet (belváros övezete) vizsgálva

viszont megállapítható, hogy a belvárost egy forgalmas gyűrű veszi körül, ami akadályozza a belvárosba a be- és kijutást gátolva ezzel a biztonságos átkelést, valamint rontva a kerékpározási lehetőségek kedvező megítélését. A belváros egyfajta zárványt képez a városban, ezért gépjárművel kelet-nyugati irányban csak azt megkerülve lehet továbbhaladni. Észak felől a Mátyás Király körút, déli oldalról a Horváth István utca biztosítja az átkelési lehetőséget, a kettő között pedig a Budai út látja el ezt a szerepet. A Budai úton jelentősek a forgalmi torlódások mivel ez az átkelési lehetőség esik legközelebb a forgalomvonzó létesítményekhez, illetve magas lakosságszámú városrészeket köt össze, valamint egyes szakaszain kedvezőtlenek keresztmetszeti adottságai. Ez a városi adottság viszont kedvező lehetőséget teremt a kerékpáros közlekedés fejlesztésére, mivel számukra nem jelentene akadályt a belső területek kerékpárral történő átszelése.

A terv számításba veszi a KKKR (közösségi kerékpáros-közlekedési rendszer) kialakításának lehetőségét, azonban azt feltételezi, hogy ez jelentősen nem fogja csökkenteni az egyéni gépjárműforgalmat, jellemzően a gyalogos és közösségi közlekedést használók vennék igénybe ezt a helyváltoztatási módot. Ugyanakkor említésre kerül ennek „miértje" is, a legfőbb ok pedig a megfelelő hálózati infrastruktúra rendelkezésre állása. Mindezeken túl meg kell említeni, hogy folyamatban van egy intermodális központ létrehozása a városban, mely egy helyen, kényelmesen tenné lehetővé a különböző közlekedési módok közötti váltást és amelyhez a KKKR is jól illeszkedne.

Szintén 2011-ben készült el a Budai úti kerékpárút projektterve. A Budai út része a 7. Délnyugat-Magyarországi kerékpárút 7.A jelű főágának, mely a Budapest – Balaton vonal miatt kiemelt fontosságú. A Budai útnak csak a Gáz utcától kivezető szakasznak van jelentősége az említett hálózatban, viszont a Gáz utcától befelé vezető szakasz (a Széchenyi utca felső szakaszáig) fontos nagyhálózati gyűjtő szerepet játszik, mely a 7.A főág egy alsóbb szakaszához újra csatlakozva felfűző szerepre vált:

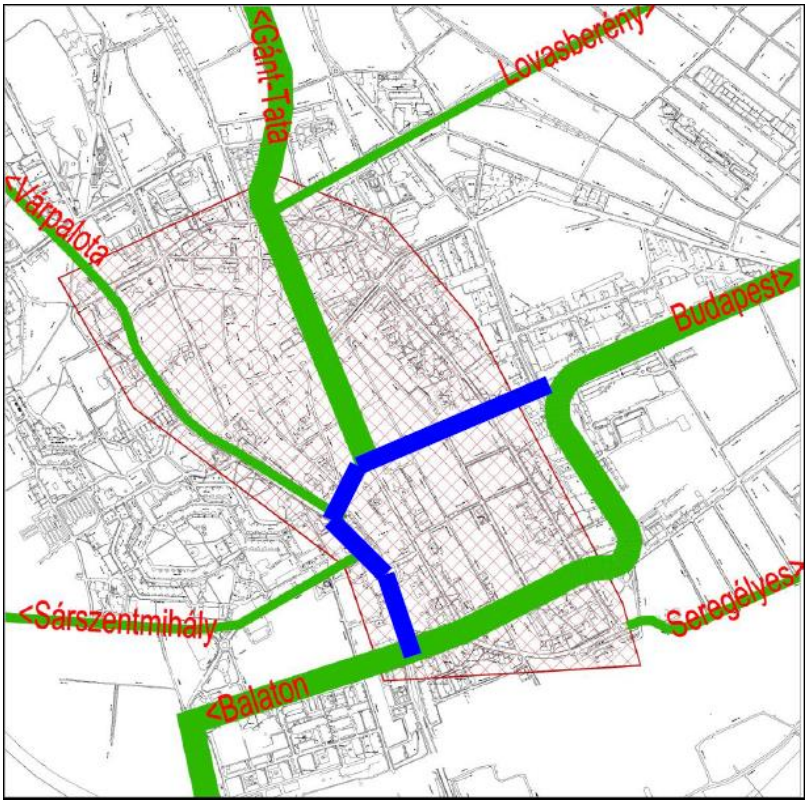

27**. térkép: **Kerékpárutak Forrás: Székesfehérvár Budai úti kerékpárút megvalósíthatósági tanulmánya

Az út hálózati szerepe, és a rajta haladó jelentős gépjármű forgalom miatt szükséges lenne a kerékpáros közlekedés biztonságos feltételeinek megteremtése. Fontos közlekedésfejlesztési stratégiai feladat a Budai úti nyomvonalon

meglévő kerékpáros létesítmények kiteljesítése, mely az út mindkét oldalán, a gépjármű forgalomtól elválasztott, önálló és folyamatos kerékpárút létesítését jelenti.

A kerékpáros úthálózat legfőbb problémái a meglévő kerékpáros infrastruktúra elemei a közelmúlt fejlesztései ellenére sem képeznek összefüggő hálózatot, adott szakaszon belül is folytonossági hiányt okoznak az egyes létesítmény típusok közötti illetve oldalváltások. Az útvonalak nem biztosítanak kapcsolatot a csatlakozó mellékutcákhoz. A meglévő létesítmények jelentős része egyoldali kétirányú (nem irányhelyes), járdán kijelölt gyalog-kerékpárút vagy úttesten felfestett kerékpárút, amely baleseti kockázatot hordoz (a párhuzamosan haladó kanyarodó gépjárművekkel ún. „jobbhorog" veszély), illetve gyalogos-kerékpáros konfliktusok forrása. A város közútjainak, csomópontjainak jelentős része nagy forgalmú, nem kerékpárosbarát kialakítású, emellett a kerékpárral közlekedőket korlátozó és akadályozó tényezők sújtják (tiltások, egyirányú utcák, a kerékpárról leszállást igénylő megszakítások). További korlátozó tényező, hogy a meglévő kerékpárutak egy része korszerűtlen kialakítású, leromlott állapotú, illetve a biztonságos kerékpárparkolók, -tárolók száma is kevés.

Támogatással megvalósult kerékpárút fejlesztés:

KDOP-4.2.2 kódszámú Kerékpárút hálózat fejlesztése nevű pályázati kiíráson az „Alsóvárosi kerékpárút" című projekt. A projekt szakasza a Horvát István utcánál indul a Budapest - Balaton kerékpárúttól a Hosszúsétatéren és Temető utcán át a Szárcsa és a Sárkesztúri út mellett halad. Az út egy része kis forgalmú közúton kerül kijelölésre, jelentősebb szakasza önálló 2,6 m széles kerékpárútként épül összekötve a Belvárost a Sóstó Ipari Parkkal, illetve felfűzi az Alsóvárosban lévő intézményeket: iskola, óvoda, orvosi rendelő, templom.

Gyalogos közlekedés:

Az önkormányzati kiépített járda hossza folyamatosan növekedett, jelenleg 289,136 km (kiépítetlen 7,183 km) áll rendelkezésre a gyalogosok számára (0,71 km^2). A járdák állapota többségében elfogadható, azonban vannak közepesen rossz, illetve erősen leromlott állapotúak is, melyeknek megújítása indokolt lenne, illetve a kiépítetlen részeket is pótolni kell. A kijelölt gyalogos átkelőhelyek száma 204 db, melyből 67 nyíltvonali és 137 db csomóponti, 44 db középszigetes, és 69 db jelzőlámpás szabályozású. A vakok és gyengén látók, valamint a mozgáskorlátozottak részére az utóbbi években kizárólag akadálymentesen kialakított útcsatlakozások (gyalogátkelők szegélyeinek, járdák úthoz történő csatlakozásainak lefuttatása) készülnek és taktilis jelek kialakításával segítik az erre rászorulók közlekedését. Így például a Mátyás Király körúton is így készült a gyalogátkelőhely és a Piac téri Autóbusz-buszpályaudvar és környéke is taktilis jelekkel van ellátva. A városban összesen 15 db átkelés biztosított taktilis jeles hozzávezetéssel, és a 204 db átkelés 65%-a van megfelelő geometriájú lejtővel kiképezve.

A város szerkezeti váza miatt a gyalogos közlekedés a tágabb értelemben vett belvárosban, azaz a kb. két és fél kilométerű körön belül kedvező elérhetőséget biztosít. A Palotaváros, Vasútvidék, Vezér utcák, Felsőváros, Szeder lakótelep által határolt 1,5 km sugarú területen belül, a városközpont viszonylatú közlekedés zöme rövid idő alatt megoldható gyalogosan.

Megoldandó feladat a közlekedő gépjárművek megnövekedett száma, és nagy sebessége miatt különböző forgalomtechnikai beavatkozásokkal lassúbb haladásra kényszeríteni az autósokat, továbbá a gyalogos közlekedést is biztonságosabbá kell tenni. Számos mód áll ehhez rendelkezésre, melyhez kapcsolódóan már történtek beavatkozások a városban. Többek közt egyes nagy forgalmú útszakaszokon középszigetekkel és forgalmi sáv elhúzásokkal kerültek lassításra a gépjárművek (például a Béke téren a Vasútállomás előtt vagy a Királysoron). A forgalmas szakaszok gyalogátkelői középszigettel kerültek egyes helyeken kiépítésre, így a gyalogosnak egyszerre csak az egyik irányba kell figyelnie (például Fecskeparti, Móri út végi, Mátyás Király körúti gyalogátkelőhelyek).

Lakossági igények miatt forgalomlassító küszöbök (fekvőrendőr) is számos helyen kerültek kiépítése, melyek fizikailag „kényszerítik" az autóst lassúbb haladásra.

1.15.5 Parkolás

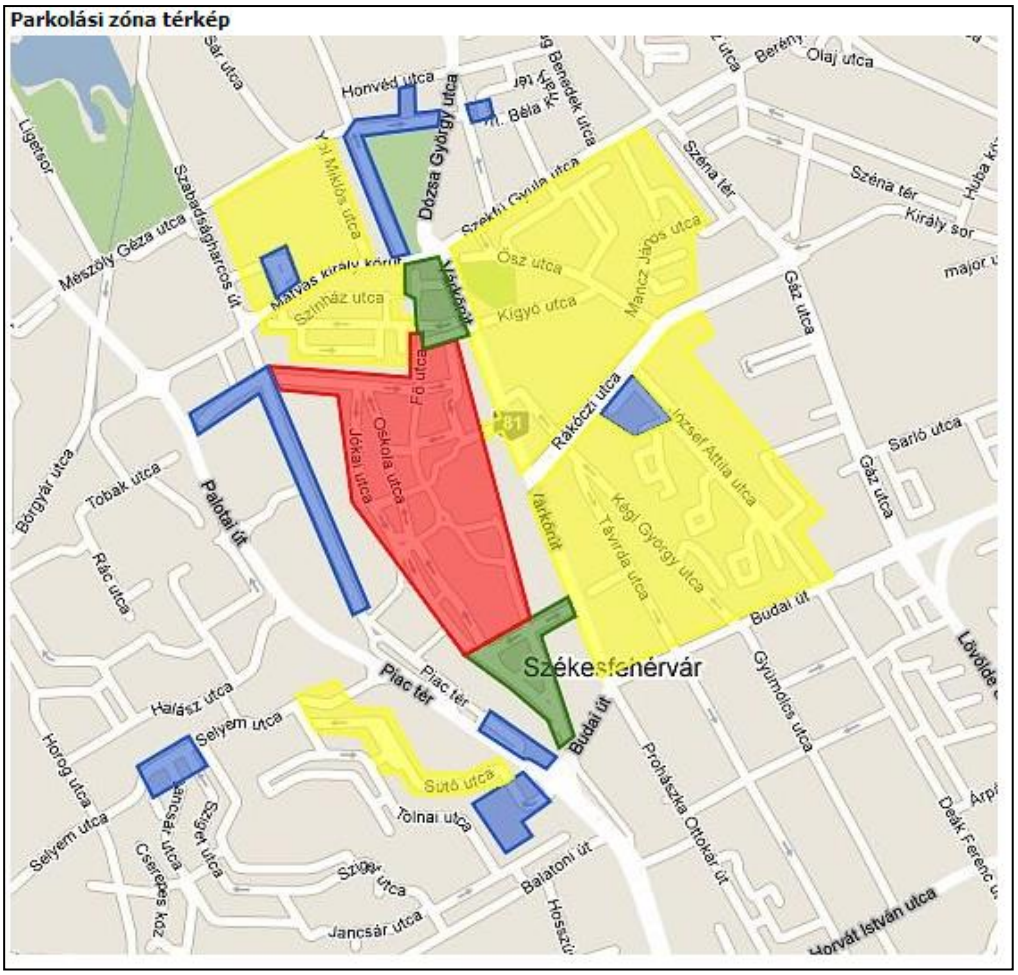

28**. térkép: **Székesfehérvár parkolási zónái Forrás: Székesfehérvár Városgondoksága Kft.

A városban időkorlátos, zónás parkolási rendszer működik. A parkolási díjat készpénzzel, a helyszíni parkoló automaták segítségével, ill. a mobilparkolási rendszer igénybevételével lehet kiegyenlíteni. A történelmi belváros behajtási tilalma mellett, három korlátozott parkolási zóna van:

Kiemelt övezet: történelmi belváros, piros zóna, csak engedéllyel

1. zóna: történelmi belváros melletti zóna: zöld zóna: 340,- Ft/óra

2. zóna: belváros peremén: sárga zóna: 190,- Ft/óra

3. zóna: lakóterületek, távolabbi területek: 110,- Ft/óra, autóbuszoknak 330,- Ft/óra.

A városban a parkoló állások darabszáma összesen 2877, ebből az 1.zóna: 457 db, a 2.zóna: 1852 db, a 3. zóna: 568 db. Az előbbiekhez adódik az Alba Plaza parkolójának befogadó képessége (450 db a tetőparkolón, 85 db férőhely a földszinten) és az ideiglenesen megnyitott Piac téri murvás terület, mely jelenleg kb. 200 jármű részére ad parkolási lehetőséget.

A parkolásban belső ellentmondások feszülnek. Ha túl kedvező egy városközpont parkolási kínálata, akkor egyre több járművezetőt csábít az egyéni közlekedésre, ami egyre jobban gerjeszti az egyéni járműközlekedést. Ha a másik végletet vizsgáljuk és egyáltalán nincs biztosítva a belváros közelében parkoló, akkor a külsőbb területek, főleg

lakótelepek parkolói telnek meg idegen járművekkel, ill. sok járművezetőt alternatív közlekedési mód választására motivál.

Parkolási gondok jellemzik a város területének zömét, így a lakótelepek környékén, vasútállomás, kórház közelében 90-100 %-os a kihasználtság. Ezen belül a lakótelepeken a munkaidőn kívüli, a többi területen pedig a napközbeni időszakban tapasztalható maximumhoz közeli terhelés. A parkolási lehetőségek főleg a belvároshoz közeli célpontok közelében problémás, ami főként a belváros nagyarányú munkahelyszámra, és a belvárosban élők számra vezethető vissza, mert az említettek jellemzően a bérlettel parkolást veszik igénybe, így számukra az időkorlát betartása sem szükséges, ezáltal a parkoló-állásokban a jármű cserélődés kisebb intenzitású

1.16 Közművek állapota és energiahatékonyság

1.16.1 Víziközművek

1.16.1.1 Vízgazdálkodás és vízellátás (ivó-, ipari-, tűzoltó-, öntözővíz, termálvíz hasznosítás)

A város vízellátását a FejérvízZrt. által üzemeltetett Sóstói, Aszal-völgyi és a város közigazgatási területén kívül elhelyezkedő Csóri Vízmű, illetve a Dunántúli Regionális Vízmű (DRV- Siófok) által üzemeltetett Rákhegyi Vízmű biztosítja. A Rákhegyi vízbázis jelenleg állami tulajdonban van, mely tulajdonjogának városhoz való kerülése fontos lenne, legfőképpen a kedvezőbb árképzési lehetőség miatt.

Vízbázisok főbb jellemzői:

- A Rákhegyi vízakna Székesfehérvár vízellátásának egyik fő vízbázisa, a vízigény mintegy 40%-átelégíti ki, amely távlatilag is a városi vízellátó rendszer fontos részét képezi.
- A sóstói és az aszalvölgyi vízbázis a város közvetlen környezetében található és együttesen mintegy 7-8 ezer m^3/nap vízmennyiséget tudnak szolgáltatni. Ezek sérülékeny vízbázisnak minősülnek és kijelölt védőterületekkel rendelkeznek. A Sóstó I-II. vízmű védett rétegeket csapol meg és a vízbázis helyben már nem bővíthető.

A Csóri vízbázis 1998 őszén került átadásra, ami abban az időben 10 ezer m^3/nap mennyiségű, jó minőségű ivóvizet volt képes biztosítani a város számára. Az időközben bekövetkezett közép-dunántúli karsztvízszint-emelkedés következtében a karsztakna már 15.000 m^3/nap éves átlagos, s akár 20.000 m^3/nap csúcsidei víztermelésre is alkalmassá vált. Sajnálatos módon azonban a vízbázis és Székesfehérvár közötti távvezeték szállítókapacitása legfeljebb 11.500 m^3/nap víz bejuttatását teszi lehetővé Székesfehérvárra. A vízbázisok névleges kapacitását és a tényleges vízkitermelést az alábbi táblázat tartalmazza.

Vízbázis	Kapacitás	Víztermelés 2011-ben:		Víztermelés 2012-ben:	
	m^3/d	m^3/d	em^3/év	m^3/d	em^3/év
Aszalvölgy	3 600	1 904	694	2 119	776
Sóstó	4 200	2 565	936	2 108	772
Csór	11 500	7 312	2 699	7 544	2 761
Rákhegy (DRV)	20 000	8 415	3 072	8 462	3 097
Összesen:	**37 800**	**20 197**	**7 372**	**20 174**	**7 384**

44**. táblázat: **Vízbázisok kapacitása és a víztermelés alakulása 2011-2012 Forrás: Fejérvíz Zrt.

A városi vízművek által kibocsátott víz minősége közegészségügyi szempontból megfelel az előírásoknak, emellett azonban két vízminőségi probléma is jelentkezik.

Egyrészt a Rákhegyi Vízműből átvett víz magas szulfáttartalma egyes ipari fogyasztóknál okoz gondot, illetve súlyosan károsítja a beton anyagú szennyvízcsatorna hálózatot és a szennyvíztisztító telep műtárgyait, azon belül pedig különösen a gépi berendezéseket.

Másrészt a Sóstói Vízmű – egészségügyi kockázatot nem jelentő, úgynevezett „indikátor paraméternek" számító – magas vas és mangán tartalma okoz problémát. A vízmű világháború előtt épített, csak kisebb felújításokon átesett víztisztító berendezése nem képes a szükséges mértékben eltávolítani az oldatban levő vasat és mangánt, s ezek az elemek oxidálódva, a hálózatban kiülepednek, majd időnként az áramlási viszonyok megváltozásakor felkeverednek, s a fogyasztókhoz jutva jogos – zavaros víz, ruhák elszíneződése, stb. – panaszokat okoznak.

Székesfehérvár közüzemi ivóvízvezeték hálózatának hossza 349,17 km, melynek nagy többsége (kb. 32%-a) a város fejlődésével együtt, a 70-es években épült ki, így ezek kora minimálisan 34 év, de több mint 30%-nyi vezeték kora a kiépítésének éve alapján ezt is meghaladja. A vízvezetékek (anyagtól függően szóródó) átlagos várható élettartama 50 év. A városi hálózat korösszetételéből adódóan a felújítások folyamatos jellegűek, az 50 éves élettartamot figyelembe véve pedig évente mintegy 15 km vezeték cseréje vagy felújítása lenne szükséges. A munkálatokhoz a vízdíjból realizált bérleti díj, ami a közműtulajdonos önkormányzat rendelkezésére áll, nem elégséges, így egyéb pályázati források bevonása válhat a jövőben szükségessé.

Székesfehérvár		
Építés éve	**Hossz (fm)**	**Hossz (%)**
1910-1920	4 845,9	1,387833
1930-1940	13 800,3	3,952313
1940-1950	1 533,9	0,439299
1950-1960	15 822,3	4,5314
1960-1970	72 110,6	20,65199
1970-1980	111 994,00	32,07433
1980-1990	29 081,10	8,328632
1990-2000	42 102,50	12,05787
2000-2010	56 682,50	16,23349
2010-2013	1 197,10	0,342841
Összesen:	**349 170,2**	**100**

45**. táblázat: **Közüzemi ivóvízvezeték hálózat építési idő szerinti megoszlása Forrás: Fejérvíz Zrt.

A 2011-es 44.804-es darabszámú teljes lakásállományának 99,76%-a ellátott hálózati (44.593 db), illetve házi (104 db) vízvezetékkel. A lakott lakásokra és lakott üdülőkre szűkítve az arány csak némileg magasabb 99,82%-os, tehát a nem lakott lakások tekintetében is csak igen kis hányadban nem áll rendelkezésre közüzemi vízellátás.

A háztartásoknak szolgáltatott víz mennyisége az ezredforduló eleji években nagyjából azonos szinten mozgott (~5.000 m^3/év) 2004-re egy viszonylag erősebbnek tekinthető, mintegy 20%-os visszaesés következett, amely 2004-et követően az egyes években csak kisebb mértékű pozitív és negatív irányú ingadozások követtek, a lecsökkent vízfogyasztási szint tehát állandósulni látszik. Az összes szolgáltatott víz mennyisége és a háztartások vízfelhasználása közötti különbség folyamatosan 2 millió és 3 millió m^3 volt, az egy lakosra jutó éves vízfogyasztás 37-39 m^3között mozgott.

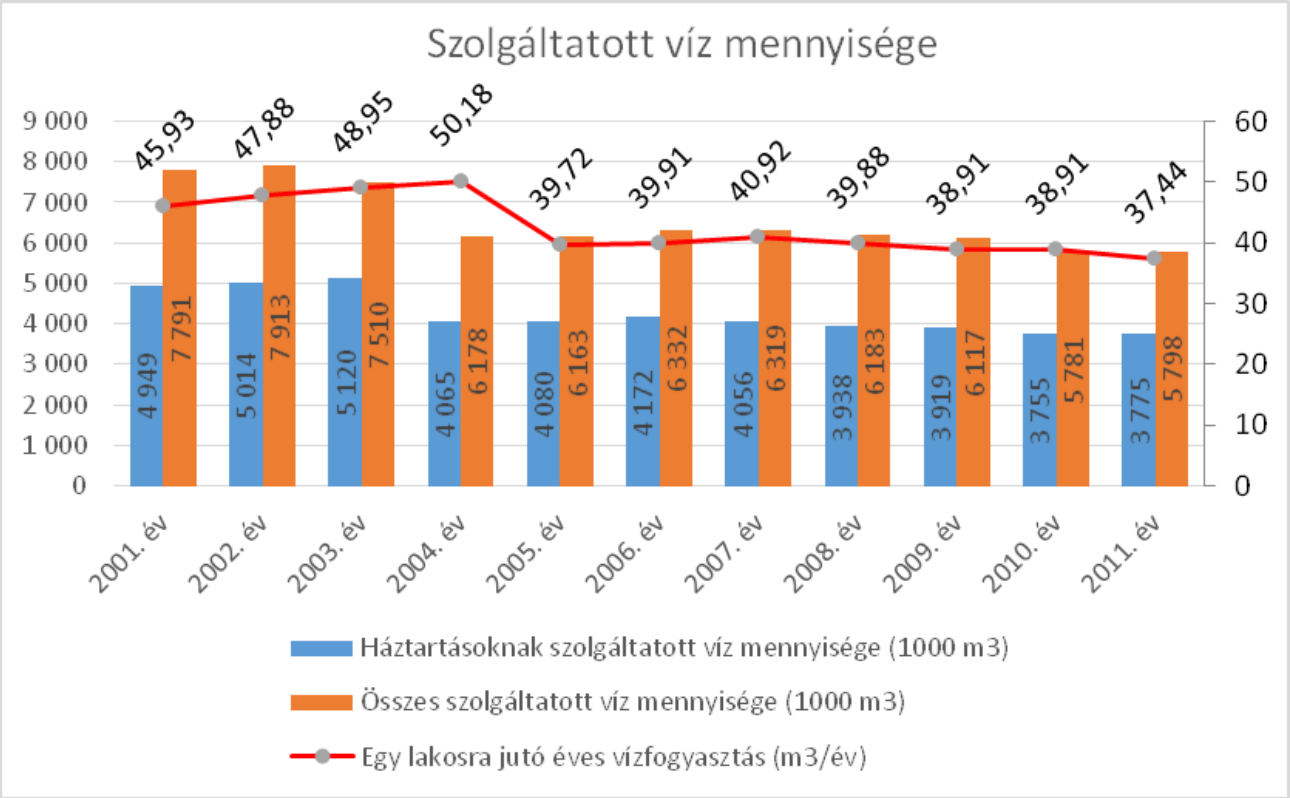

***69**. ábra: **Szolgáltatott víz mennyisége** Forrás: KSH, Fejérvíz Zrt.*

1.16.1.2 Szennyvízelvezetés

Székesfehérvár, illetve további 6 település (Jenő, Nádasdladány, Sárkeszi, Sárszentmihály, Sárpentele, Úrhida) önálló szennyvízelvezetési és tisztítási rendszert alkot. A rendszerhez Pátka, Pákozd, Seregélyes települések is csatlakoztak a területükön történt szennyvízhálózat kiépítése után. A szennyvízrendszert és a székesfehérvári szennyvíztisztító telepet a Fejérvíz Zrt. üzemelteti. A szennyvíztisztító telep hidraulikai kapacitása 47 500 m^3/d, LEÉ-ben kifejezett terhelhetősége 272 000 LEÉ, biológiai tisztító kapacitása 16,6 t/d BOI_5.

	2011. év		2012. év	
	vízfogyasztás (m^3)	szennyvíz kibocsátás (m^3)	vízfogyasztás (m^3)	szennyvíz kibocsátás (m^3)
lakossági	3 761 588	3 467319	3 768 399	3 460 164
közületi	1 565 503	2 167 832	1 617 371	2 237 246
intézményi	448 602	386 626	446 310	372 517
Összesen:	**5 775 693**	**6 021 777**	**5 832 080**	**6 069 927**

***46**. táblázat: **Vízfogyasztás és szennyvízkibocsátás 2011-2012** Forrás: Fejérvíz Zrt.*

Székesfehérvár	2011	2012
Fogadott szippantott szennyvíz (m^3/év)	28 602	20 170
Ebből Szfvár.-ról származó szippantott szennyvíz (m^3/év)	20 339	15 400
Keletkező szennyvíziszap mennyisége (t/év)	8 271	13 471,4
Mezőgazdasági kihelyezés (t/év)	0	0
Átadás hasznosításra (t/év)	8 271	13 471,4
Meglévő csatornahálózatra rákötethető ingatlanok száma (db)		
lakossági		200
közületi		25

***47**. táblázat: **Ivóvízfelhasználás é keletkezett szennyvíz 2011-2012** Forrás: Fejérvíz Zrt.*

A város csatornahálózattal kiépítetlen részei a 2012-ben befejeződött, sikeres KEOP pályázatnak köszönhetően kiépültek, így Székesfehérvár csatornázottsága 100%-ossá vált (a csatornahálózat hossza 372,5 km). A hálózatra való rákötések alakulása kedvező, folyamatosan növekszik, a közműolló záródása jól megfigyelhető. A közhálózatra való további csatlakozási kötelezettséget Székesfehérvár Megyei Jogú Város helyi építési szabályzata és szabályozási terve, valamint az önkormányzat képviselőtestületének vonatkozó döntése szabályozza, 2013. április 30. határidővel. Amennyiben a rákötés ezen határidőig nem történik meg, a csatorna átadásától számított 3 hónap elteltével talajterhelési díjat ró ki az önkormányzat.

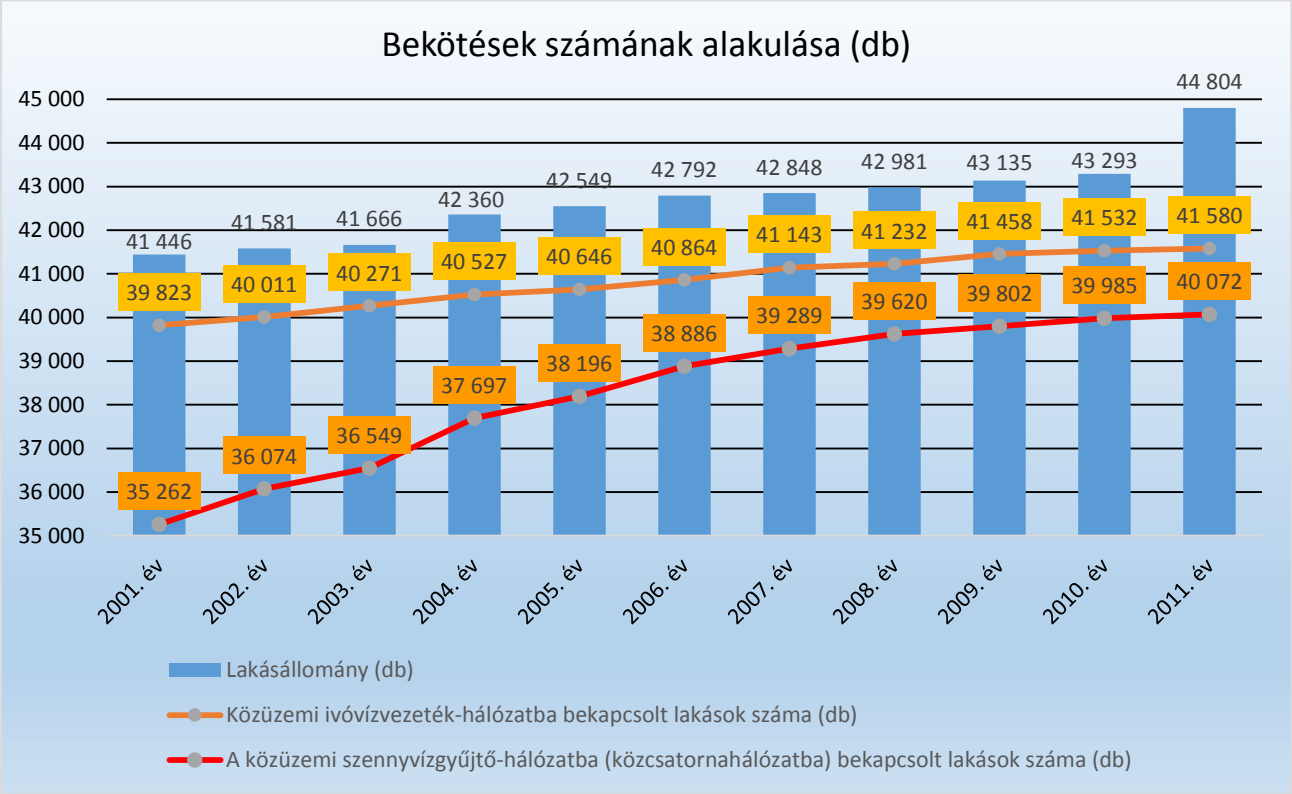

70**. ábra: **Közüzemi ivóvíz és szennyvíz bekötések számának alakulása 2001-2011 Forrás:(TeIR)|KSH-TSTAR

A szennyvíztisztító telepen a mechanikai tisztítást követően az ún. eleveniszapos biológiai tisztítási eljárást alkalmazzák, kiegészítve a nitrát koncentráció csökkentésére szolgáló anoxikus technológiai eljárással.

A szennyvíz és az iszapkezelés valamennyi művelete energiát igényel. Energiatermelés viszont csak a rothasztás melléktermékéből, a biogázból lehetséges. Az anaerob iszapstabilizáláskor (rothasztáskor) keletkező biogáz olyan gázelegy, amelynek közel kétharmada metán, egyharmada széndioxid és kisebb mennyiségű egyéb gázokat is tartalmaz.

A biogáz teljes körű hasznosításának egyik lehetséges módja a gázmotoros hasznosítás. A biogázt gázmotorban elégetve mechanikai munka nyerhető és a motor hűtővizében, kenőolajában és kipufogógázában levő hőenergia is hasznosítható. Jelenleg Székesfehérváron gázmotorok hiányában csak a biogáz termikus energiáját használják fel a telep fűtésére. A szennyvízkezelő telepen keletkező szennyvíziszap a téglagyári anyagnyerő helyek rekultivációja során kerül felhasználásra.

A szennyvíztisztító telepen 10,5-11 ezer tonna víztelenített 22-24%-os szárazanyag tartalmú rothasztott iszap, s mintegy 1000 m^3 szikkasztott csatornaiszap keletkezik.

Támogatással megvalósult projektek:

- KEOP-1.2.0/2F kódszámú Szennyvízelvezetés és tisztítás nevű pályázati kiíráson a „*Székesfehérvár Megyei Jogú Város és térsége (Pákozd, Pátka, Seregélyes) szennyvíz-csatorna hálózatok bővítése*” című projekt.

1.16.1.3 Csapadékvíz elvezetés, felszíni vízrendezés

A város területén a felszíni vizek - főbb befogadói az Aszalvölgyi árok, a Basa árok, a Varga és Jancsár csatorna, valamint a Maroshegyi árok. A közel 171 km^2 kiterjedésű közigazgatási területre sokévi átlagban 550-600 mm csapadék hullik, ami évi 94-103 millió m^3 vízmennyiséget tesz ki.

Székesfehérvár közigazgatási területének és belterületének legnagyobb része a Sárvíz- Nádor-csatorna vízgyűjtőjéhez tartozik. A Nagyszombati úttól keletre eső belterületek Csala és Kisfalud, valamit a tervezett fejlesztési területek egy része pedig a Császár-vízen keresztül a Velencei tó vízgyűjtőjének része.

A Sárvíz-Nádor-csatornába csatlakozó, a város nyugati részén átfolyó Gaja patak a befogadója a város felszíni vizeinek befogadójául szolgáló élővízfolyásoknak, így a Hosszúéri-ároknak, az Aszalvölgyi-ároknak (V-0-0) és mellékcsatornáinak (Lugosi úti árok, Marosvíz, Basa-árok), a Jancsár-csatornának (J-0-0) és a belé csatlakozó Vargacsatornának, valamint a Malom-csatornának.

Ugyancsak a Sárvíz-Nádor-csatornába csatlakozik a Dinnyés-Kajtori csatorna, amelybe a város keleti részeiről összegyűjtött felszíni vizeket szállító mesterséges nyílt árok-rendszer, az „A" jelű árok és mellékágai, a „B" jelű árok, és a „C "jelű árok, valamint a Nagyszombati úti árok köt be.

Székesfehérvár Térségi Vízitársulat kezelésében vannak a következő közcélú vízfolyások: „A" és „C" jelű árok, Akolpusztai árok, Aszalvölgyi-árok, Basa árok; Dűlőközi árok, Feketehegyi árok, Felsővárosi árok, Jancsár-árok, Móri úti árok, és részben a Seregélyesi úti árok.

A fenti élővízfolyásokba, illetve ezek városon belüli zártszelvényű szakaszaiba kötnek be a városi gyűjtőcsatornák.

A városias beépítésű területeken zömmel zártszelvényű csatornák találhatók, a családiházas beépítésű külsőbb városrészeken (Pl. Feketehegy, Maroshegy, Öreghegy) részben útmenti árkok, folyókák szolgálják a felszíni vízelvezetést.

A városi csatornahálózat két kategóriába sorolható a város történelmi fejlődésének megfelelően, „régi" és „új" csatornákra. A város központját régen várárkok vették körül, amelyeket az idők során a mindenkori igények függvényében szakaszosan átalakítottak („beboltozták", lefedték) zártszelvényűvé. Ezt igazolják a búvárvizsgálatok, és tv kamerás felvételek, amelyek szerint általában tégla, vagy kőszelvényű oldalfalazatokon változó minőségű beton, vasbeton lemez-, gerenda lefedések találhatók, és a szelvényméretek logikával nem követhető távolságonként változnak. Ezek a szelvények általában szélesek, kismagasságúak, állaguk változó. Sok esetben más célú közművek is keresztezik a szelvényt. Rossz állapotuk miatt egyes szakaszokon megerősítésük, javításuk szükséges. A nagyszelvényű csapadékvíz csatornák állapotrögzítő felmérése a Városgondnokság megrendelésére a 90-es évek közepén megtörtént (Hidro Kft.), valamint ezzel egy időben hordalék-kiemelő műtárgyak épültek a tisztítás érdekében.

A város fejlődése az ötvenes években rohamos volt, amikor is a lakótelepeken kiépült a zártszelvényű csatornahálózat, többségében betoncsövekből. E csatornák azonban csak a lakótelepen belül kerültek kiépítésre, a befogadók bővítésére már nem jutott pénz. Így fordulhat elő, hogy pl. a Vizivárosi lakótelepről 1,00 m átmérőjű és a József Attila lakótelepről ugyanilyen méretű csatorna 900/1350 mm-es, illetve 600/900 mm-es tojásszelvényű csatornába csatlakozik. Ezért a befogadók és a meglévő rendszerek folyamatos rekonstrukciója, bővítése szükséges. (Pl. a Budai úti meglévő csapadékvíz csatorna bővítése, átépítése szükséges, a telepített fák és egyes közművek miatt gyakorlatilag üzemképtelen és tisztítani, mosatni sem lehet már.)

A 80-as években megindult az Öreghegy beépítése, és ennek kapcsán a lejtőirányú utcák burkolattal történő ellátása kiemelt szegéllyel, víznyelőkkel és csapadékvíz csatornával (Máriavölgy – Sasvári u., Kassai út – Tapolcsányi u., Selmeci u., Pozsonyi út, Bártfai u., Nyitrai utca, Lomnici u.) Az Öreghegy területe két vízgyűjtőhöz tartozik: az Aszalvölgyi-árok és „A jelű" árok. Szakaszonként elkezdődött a C-0-0 főgyűjtő kiépítése is, ennek még egy szakasza hiányzik a befejezéshez.

Jelentős beruházást jelentett az Aszalvölgyi-árok Váralja sori, mintegy 150 m-es szakaszának ikerszelvényű betoncsatornával zártszelvényűvé tétele egészen a Hosszúsétatérig, ide csatlakozik a Basa-árok.

A város felszíni vízelvezetésének rendszerében jelentős változást jelentett, hogy a VIDEOTON melletti iparterület fejlesztése során a CD üzem építésekor megépült egy, a 8. sz. utat keresztező csapadékvíz csatorna, amely a kialakult Gugásvölgyi tározóba köt. Ugyanitt később megépült egy másik átkötő csatorna is a Kadocsa úti tervezett csatorna fogadására, a Berényi út tehermentesítésére. Sajnos anyagiak híján nem került sor a Kadocsa úti csapadékvíz csatorna folytatására. A csatorna megvalósításának műszaki lehetősége is egyre nehezebb, mert az állami kezelésben lévő út mindkét oldala beépült (Tűzoltó laktanya, Tesco áruház), így ma már csak az út alatti nyomvonalvezetés lehetséges. Fontos lenne a Kadocsa tározó felhasználásával a csökkentett méretű tehermentesítő GA-8-0 kiépítése.

A város egyik legfontosabb tervezett csatornájából az A-0-0 főgyűjtőből kb. 1.050 m épült meg eddig, de ez a teljes tervezett szakasznak kevesebb, mint 1/3-a, habár a nagyobb átmérők készültek el. Engedélyes tervvel rendelkezik a következő I./5 szakasz, amelynek indulhatna a kivitelezése. A Kertalja utcától kettéválik a főgyűjtő: az egyik ág (A-4-0) a Gugásvölgyi tározó ürítését, a főág pedig a Berényi utat keresztezve, az Olaj u. – Kadocsa utca közötti terület — jelenleg megoldatlan— vízelvezetését szolgálná.

Nyílt árkos és kisebb átmérőjű csatornás vízelvezető rendszer kiépítése folyik a külsőbb városrészeken.

A városnak csak a városias beépítésű részén és a fentiekben említett területeken van zárt csatornahálózata, a kertes, családiházas beépítésű területeken, a széles utcákon folyókás vagy árkos rendszer működik. Helyszíni adottságok miatt helyenként a két rendszer kombinációjával lehet találkozni.

A csapadékvíz hálózat fenntartása több részre osztott. A zárt csapadékcsatornák (hossza 190- 200 km) a víznyelőinek takarítását, javítását végzi az Önkormányzat. Dugulás esetén az Önkormányzat a Fejérvíz Zrt.-t bízza meg a mosatásra.

Nyílt vízfolyások, árkok fenntartása esetében évi többszöri területtől függő kaszálást, illetve műtárgy fenntartásokat (uszadékgyűjtő rácsok, zsilipek, egyéb műtárgyak) is végez az Önkormányzat.

Nyílt vízfolyások	Szelvényszám	Hossz (fm)
"A" jelű árok	0+000-7+641	7641
"C" jelű árok	0+000-1+723,5	1723,5
Akolpusztai árok	6+300-9+080	2780
Aszalvölgyi árok	0+000-7+590	7590
Aszalvölgyi árok	7+590-10+643	3053
Basa árok	0+000-1+779	1779
Gaja malomcsatorna	1+428-3+085	1657
Hosszúéri árok	0+000-2+109	2109
Iszkai úti árok	2+517-4+529	2517
Jancsár csatorna	0+000-1+868	1868
Lugosi árok	0+000-2+926	2926
Marosvíz	0+000-2+157	2157
Marosvíz mellékág	0+000-0+750	750
MOL árok	0+000-1+075	1075

Nagyszombati úti árok	0+000-2+250	2250
Sóstói leeresztő árok	0+000-0+550	550
Udvarhelyi árok	0+000-0+340	340
Varga csatorna	0+000-1+876,8	1876,8
Vendel árok	0+000-1+278	1278
Vendel árok mellékága	0+000-0+350	350
Zámoly úti árok	0+000-3+480	3480
Összesen:		**49750,3**

48**. táblázat: **Nyílt vízfolyások szelvényszáma és hossza Forrás: Székesfehérvár Városgondnoksága Kft.

Fenntartanak és üzemeltetnek 8 belvizet átemelő telepet, 5 db záportározót és 4 jóléti tavat. Folyamatosan iszapolják az általunk fenntartott vízfolyásokat, árkokat, illetve végeznek ároklapozásokat, javításokat is.

Támogatással megvalósult beruházások:

- KDOP-4.1.1/E-09 kódszámú Települési vízrendezés fejlesztése pályázati kiíráson a „*Székesfehérvár, C-0-0 jelű csapadékvíz főgyűjtő megépítése a Donát utca - Topolyai utca közötti szakaszon*” című projekt
- KDOP-4.1.1/E-11 kódszámú Helyi és térségi jelentőségű vízvédelmi rendszerek rekonstrukciója nevű pályázati kiíráson a „Székesfehérvár, V-6-0 csapadékvíz főgyűjtő átépítése I/1. szakasz” című projekt megvalósítása jelenleg folyamatban van, várható befejezése 2014.12.31.

1.16.2 Energia

Az ország primer energiahordozó-felhasználási szerkezetében a főbb energiahordozók közül mindegyikből behozatalra szorul. Elemezve az importfüggőséget az egyes energiahordozók megkülönböztetésével kiemelkedő a kőolajfelhasználás, melynek 86,7 %-át, valamint a földgázfelhasználás, melynek 77,6 %-át kellett importból fedezni Ez összességében 69,4% arányú importot jelent Magyarország energiamérlegében.

Általánosságban elmondható, hogy ma Magyarországon a felhasznált összes energia 40 %-át az épületeinkben fogyasztjuk el, melynek mintegy kétharmada a fűtést és hűtést szolgálja.

A háztartások energiafelhasználásának megközelítőleg 80 %-a a hőcélú felhasználás (fűtés, használati melegvíz valamint főzés), amely nagyrészt vezetékes földgázzal üzemelő egyéni fűtőkészülékekkel, közösségi távhőrendszereken keresztül kerül kielégítésre. A fűtéssel és hűtéssel kapcsolatos kiadások a lakosság és a közületi szektor rezsiköltségének jelentős tételét képezik.

Székesfehérváron a rendszerváltást követően a lakásállomány – a főbb országos tendenciákkal megegyezően – növekedett, bár 2005 évtől kezdődően ennek mértéke évről évre az országos átlag alatt volt, csupán 2010-re közelítette meg azt.

Az elmúlt évtizedben Székesfehérváron a háztartások energiafelhasználásának volumene és szerkezete jelentős mértékben nem változott, a lakásonkénti egységfogyasztás 2008-ig tartó emelkedése a fűtött alapterülettel, az egyre szélesebb körben és működési területen alkalmazott háztartási eszközökkel magyarázható.

A székesfehérvári háztartásokban a főbb energiahordozókat tekintve domináns tüzelőanyaggá a földgáz vált. Ehhez a ’90-es évek elején beindult és ösztönzött program megvalósulásán túl a korábbi évek támogatott háztartási földgázára is jelentősen hozzájárult.

A lakossági célú villamosenergia-igények több mint egy évtizede tartó növekedése a háztartási berendezések térhódításával magyarázható. A 2008 évben és azt követően megmutatkozó csökkenő tendencia hátterében egyrészt a világméretű gazdasági-pénzügyi válság, az annak hatására a lakossági fogyasztásban átfogóan megtett

takarékossági lépések állnak, másrészt az alakuló energiatudatosság, energiával és környezettel napról napra felelősebben bánó társadalom.

Székesfehérvár lakásállományának közel a fele (48,4 %-a) távfűtött. A távhőszolgáltatási lefedettség évről évre egyfajta állandóságot képvisel (2011-ben 20.900 lakás, 624 gazdálkodó szervezet (Forrás: Széphő Zrt.) Székesfehérváron azzal, hogy energiaigények változása – fókuszálva a lakosság általi és fűtési célzatú távhőszolgáltatásra, szükségletek alakulására – egyértelműen a lakóépületek kormányzatilag dotált energiahatékonysági beruházásainak az eredménye.

1.16.2.1 Energiagazdálkodás és energiaellátás

Villamos energia, közvilágítás

Városban a villamos-energiát szolgáltató vállalat az E.ON Energiaszolgáltató Kft.

A lakossági célú villamosenergia-igények több mint egy évtizede tartó növekedése a háztartási berendezések térhódításával magyarázható. A 2008-as évet követően megmutatkozó csökkenő tendencia hátterében egyrészt a világméretű gazdasági-pénzügyi válság, az annak hatására a lakossági fogyasztásban átfogóan megtett takarékossági lépések állnak, másrészt az alakuló energiatudatosság, energiával és környezettel napról napra felelősebben bánó társadalom.

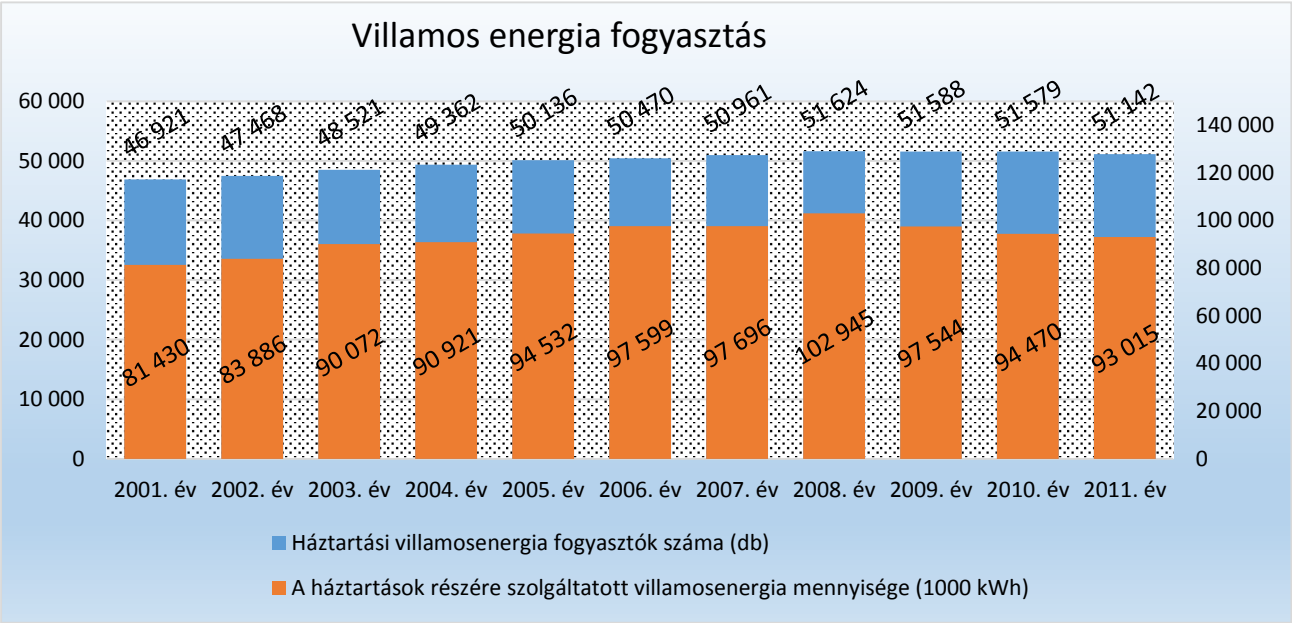

71**. ábra: **Villamos energia fogyasztás Forrás: KSH T-STAR

A villamos energia-ellátás helyzetét elemezve megállapítható, hogy a városban ellátatlan terület nincs, a kiépített kapacitásokkal a jelenlegi igények kielégíthetők. A jelenlegi ellátási rendszer működése a város területén környezetterhelést nem okoz. A város távlati fejlesztési igényeihez kapcsolódó villamos energia hálózati és egyéb kiegészítő létesítmények fejlesztése sem jelent környezetterhelést a város területén, mivel az energia előállítás más térségben történik. Megjegyzendő, hogy a város szándékai között szerepel a közvilágítás korszerűsítése, mely jelentősen hozzájárul az energia és költségtakarékos gazdálkodáshoz.

Gázellátás

A város vezetékes gázzal történő ellátását az E.ON Dél-dunántúli Gázhálózati Zrt. végzi. Az országos tendenciákkal párhuzamosan alakul a város vezetékes földgáz-ellátása.

Székesfehérváron a gázfogyasztó lakások aránya 95 %- ot tesz ki, de a lakásoknak csak egy része használja a gázt fűtésre, mert a város lakásállományának közel a fele távfűtött.

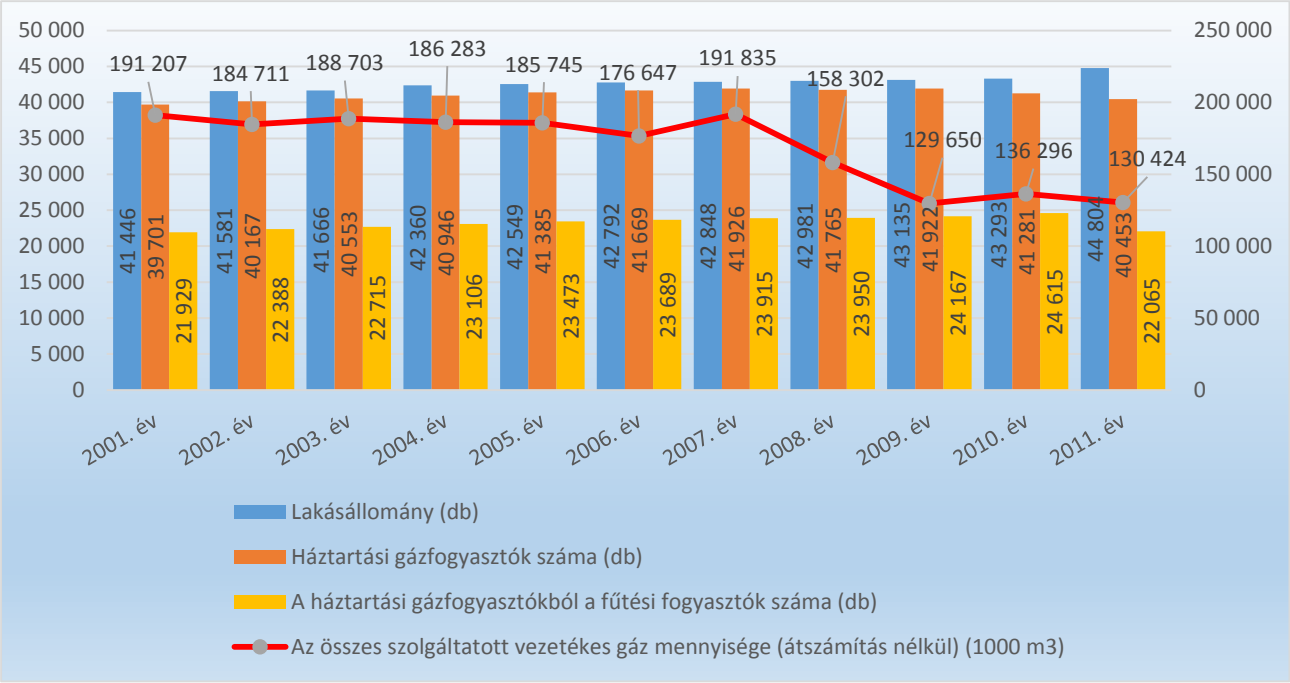

***72**. ábra: **Gázfogyasztás:** Forrás: KSH T-STAR*

Távhőellátás

Magyarországon a működő 196 db távhőszolgáltató rendszer mintegy 650 ezer lakás távhőellátását biztosítja. Székesfehérvár lakásállományának 47,47%-a távfűtött, mely érték az országos átlag (14,76%) 3,2-szerese.

Területi szintek	Távfűtésbe bekapcsolt lakások száma (db)	Távhőellátásra felhasznált hőmennyiség a lakosság részére (Gigajoule)	Melegvízhálózatba bekapcsolt lakások száma (db)	Szolgáltatott melegvíz mennyisége a lakosság részére (1000 m3)
Országos	648 477	20 180 939	598 600	20 560
Közép-Dunántúl	101 902	3 007 058	86 825	2 812
Fejér	42 260	838 156	32 263	1 055
Komárom-Esztergom	37 292	1 480 204	34 009	1 130
Veszprém	22 350	688 698	20 553	627
Székesfehérvár	21 269	373 491	18 521	582

***49**. táblázat **Távhőszolgáltatás és -ellátás lakossági szektort érintő megoszlása Magyarországon, 2011** Forrás: KSH T-STAR*

Székesfehérváron a szolgáltatott távhő előállítása földgáz energiahordozón alapul. A távhővel ellátott lakások és intézmények felé történő fűtési célú és melegvíz-szolgáltatás a Fűtőerőmű Kft. és a Székesfehérvári Távhőszolgáltató és Épületfenntartó Zrt. (Széphő Zrt.) közötti – termelés és szolgáltatás tekintetében történő – feladatmegosztással biztosított. A távhőellátáshoz szükséges hőenergia nagyobb részét az önálló gazdasági társaság, mint elsődleges hőtermelő állítja elő, emellett a jellemzően távhőszolgáltatást végző Széphő Zrt. saját tulajdonú földgáztüzelésű fűtőműveiből mintegy 1.100 lakás hőellátását biztosítja. Székesfehérváron is,

magyarországi viszonylatban az elsők között került bevezetésre a gázmotorral előállított, kapcsolt villamosenergia-termelés.

A hőforrásoknál jelentős fejlődés valósult meg 2002-2003 évektől kezdődően Magyarországon és Székesfehérváron egyaránt a korszerű kapcsolt hő-és villamosenergia-termelés növelése révén. Elterjedtek a jobb energetikai hatékonyságú gázmotoros „fűtőerőművek", melyek a KÁT (kötelező [megújuló energia] átvételi rendszer) megváltoztatásával is még mindig domináns részét teszi ki a távhőtermelésnek.

A távhőszolgáltatási lefedettség évről évre egyfajta állandóságot képvisel (21.900 lakás és 624 gazdálkodó szervezet, 2013) azzal, hogy energiaigények változása – fókuszálva a lakosság általi és fűtési célzatú távhőszolgáltatásra, szükségletek alakulására – egyértelműen a kormányzatilag dotált lakóépületek energiahatékonysági beruházásaihoz rendelhető.

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Hőfogyasztás összesen	852 951	777 032	744 164	723 478	709 579	685 701	630 092	656 090
ebből lakóépületek fűtési célú hőfogyasztása	573 951	462 376	436 259	448 359	396 927	391 944	350 624	370 741

50**. táblázat: **Távhőszolgáltatás összesített hőfogyasztási adatai és éves alakulása Székesfehérváron (GJ) Forrás: Széphő Zrt.

Az egyes városrészek infrastrukturális ellátottságát vizsgálva megállapítható, hogy a hálózati gáz megfelelően kiépített Székesfehérvár valamennyi városrészében, a közcsatorna-hálózat az elmúlt évek beruházásaival teljessé vált, viszont a távhőellátás és effektíve az elérhetőség – a kiépítés és igénybevétel műszaki-gazdaságossági és környezeti szempontjait mérlegelve is – egyes városrészekben, azokon belüli homogén képződményekben, mint például a Történelmi belváros, Ráchegy-Bútelep, Vasút és környéke, Felsőváros (Fecskepart) hiányos vagy éppen alacsony.

Általánosan és átfogóan a „Panelprogram" támogatási rendszer Székesfehérváron a távfűtéssel érintett lakóépületek közül külső hőszigeteléssel 14.760 db, nyílászáró cserével 15.540 db, fűtéskorszerűsítéssel 8.770 db lakást érintett úgy, hogy a fűtési költségmegosztóval ellátott lakások száma 9.954 db (Forrás: Széphő Zrt.), az összes távfűtött lakás mintegy fele.

A székesfehérvári távhőtermelés és -ellátás rendszerét egyedileg érintő problémaként jelentkezik a királysori fűtőerőmű városközponthoz közeli elhelyezkedése. A város belső területeinek ezirányú környezetterhelése sürgős és indokolt intézkedést kíván.

Más ellátórendszerek

A városban a távfűtéses és gázfűtéses lakásokon kívül jelen vannak a fa- és széntüzeléssel fűtött lakások is, az egyedi fűtési szokásokból eredő terhelés a téli időszakban a város légszennyezettségi állapotát kedvezőtlenül befolyásolja. A fa-, illetve széntüzelésű berendezések gyakori szakszerűtlen használata nagymértékben hozzájárul a téli időszakban a szállópor koncentráció növekedéséhez, amely komoly egészségkárosító hatással jár.

Közvilágítás

A város belterületén közvilágítással ellátatlan terület nincs, a kizárólag közvilágítás célú villamos energia hálózat hossza 214,8 km. A városban található 10.938 db közvilágítási lámpa közül 10.780 db az E-ON, 158 db pedig az Önkormányzat tulajdonában van.

Az összes lámpatest közül 1.527 db kifejezetten korszerűtlennek számít, cseréjük indokolt mellyel nagymértékű csökkenés érhető el mind energiafelhasználás, mind pedig üzemeltetési és fenntartási költségek tekintetében.

A Székesfehérvár közvilágításának korszerűsítésére vonatkozó közbeszerzési pályázat kiírásának előkészítése folyamatban van. A város területén 13 helyszínen kell bővíteni, illetve kiépíteni a közvilágítást. A korszerűsítés, melynek eredményeként energiatakarékos, hosszú élettartamú, korszerű, olcsó üzemeltetésű közvilágítási rendszer alakul ki.

1.16.2.2 Megújuló energiaforrások alkalmazása

A háztartások energiafelhasználásának szerkezete és annak hatékonysága lényegi területe a helyi energiagazdálkodási rendszereknek. A fogyasztás optimalizálását célzó eszközök magukban foglalják az energiatudatos gondolkodás formálását, az eszközkorszerűsítést, valamint az alternatív energiaforrások alkalmazását.

Mivel a város területén az épületállomány inhomogén szerkezetű, továbbá korábbi években épült jelentős része, ezért elengedhetetlen az épület- és fűtési rendszer rekonstrukciók folytatása, és a megújuló energia források alkalmazása.

Székesfehérvár jelentős kiépített távhőszolgáltatással rendelkezik, de megújuló energiahordozóra alapozott hőtermelés nem folyik.

A földgáz – mint jelenleg szinte egyeduralkodó energiahordozó – mellett célszerű minél többféle és jelentős volumenű megújuló energiaforrásnak megjelennie, amelyek a meglévő koncentrált hőfogyasztói rendszereknél néhány éven belül gazdaságosan működtethető ellátási módot tesznek lehetővé.

Napenergia

Székesfehérváron a globál sugárzás napi átlagos elérte 3,4 kWh/m^2, az éves átlag pedig megegyezik az országos átlagértékkel. A napenergia volumene nagyságrenddel nagyobb a ma felmért többi megújuló energiaforráshoz képest. Az energetikai becsléseknél 1.250 kWh/m^2 átlagértékkel célszerű számolni.

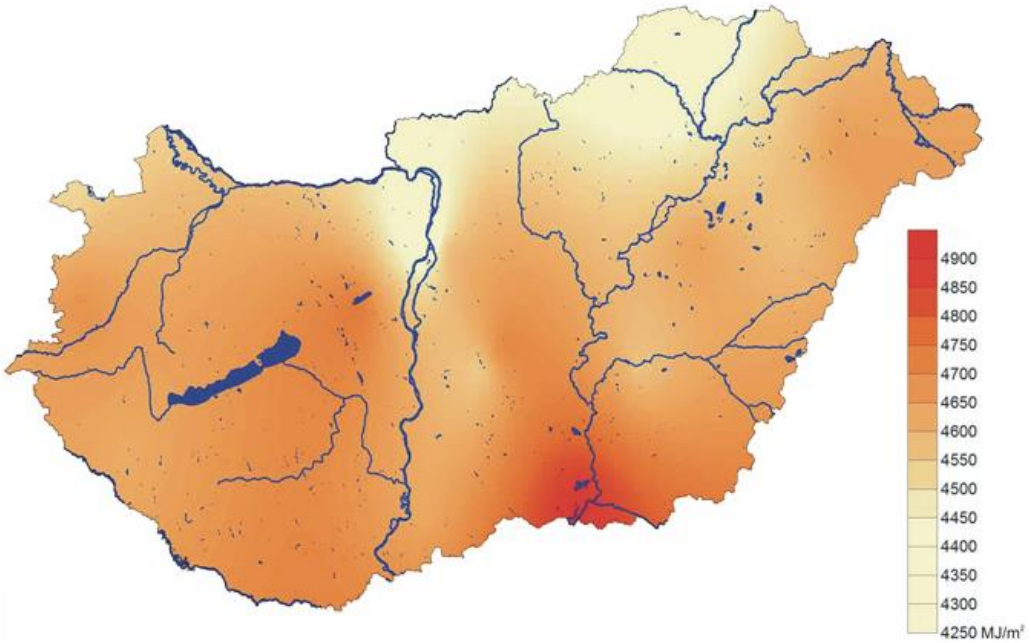

29**. térkép: **Az érkező besugárzás területi eloszlása Forrás: OMSZ

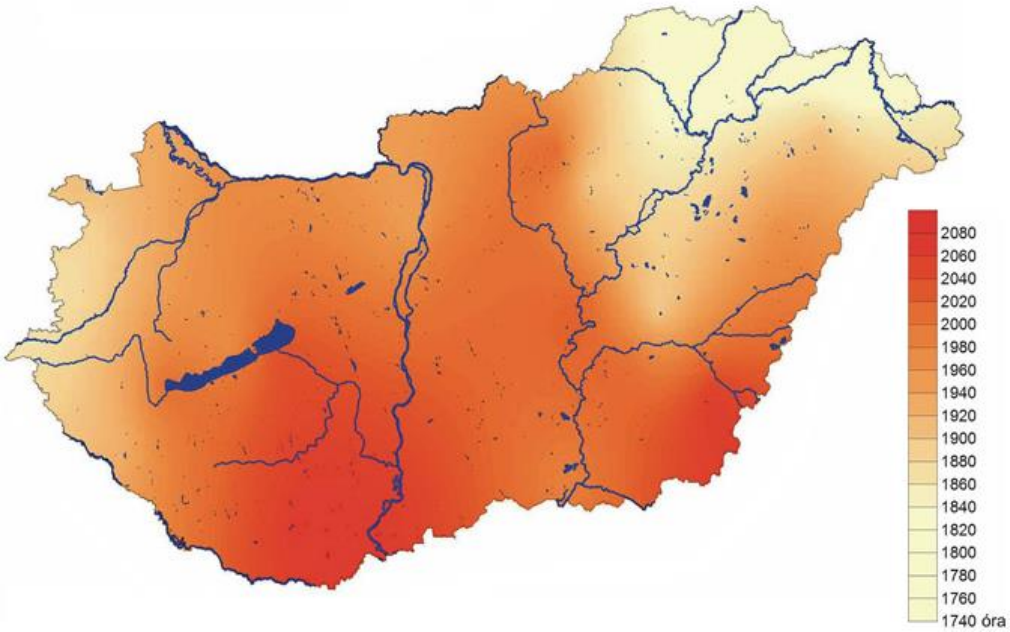

***30**. térkép: **A napos órák száma területi eloszlása** Forrás: OMSZ*

A megye 4.359 km^2 területén évente elméletileg 5.449 TWh/év (5,45 PWh/év) globál sugárzási energia nyerhető, ami 19,62 EJ-nak felel meg. Ennek a volumennek a „befogásával" a gyakorlatban, csak úgy szabad számolni, ha a beruházási költségeket támogatások egészítik ki.

Szélenergia

Magyarországon a „befogható" fajlagos évi szélteljesítmény 900–365 kWh/m^2 között változik a földrajzi és klimatikai adottságok függvényében, mely szélenergiapotenciál szempontjából hazánk nem számít kedvező területnek, viszont a szélparkok által termelt villamosenergia előállítási költsége az elmúlt években olyan szintre csökkent, hogy napjainkban már versenyképes számos hagyományos energiahordozóval. Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy egy nem szabályozható, időjárásfüggő technológia. Ezért a szélenergia terjedésének az energiatárolás gazdaságos biztosításáig a villamosenergia-rendszer szabályozhatósága, befogadóképessége szab korlátot.

Székesfehérváron a szélenergia nem válthat ki jelentős fosszilis energiahordozó mennyiséget a mindenkori energiafelhasználásban, de a megtakarítások növelésében eredményesen alkalmazható.

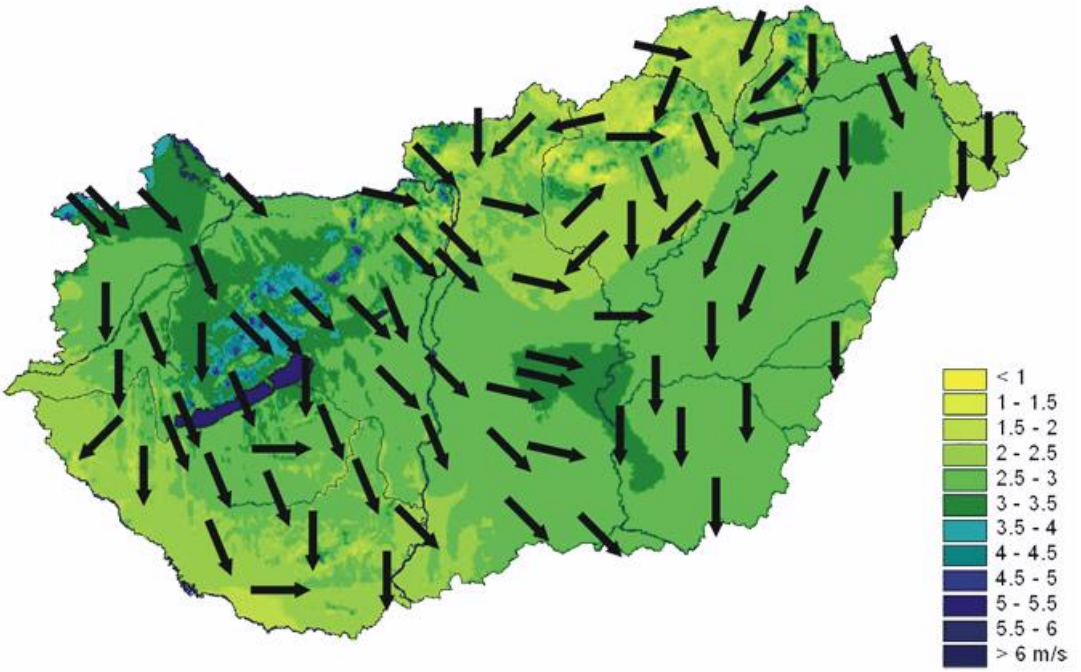

31**. térkép: **Az évi átlagos szélsebességek [m/s] és az uralkodó szélirányok Magyarországon (2000-2009) Forrás: OMSZ

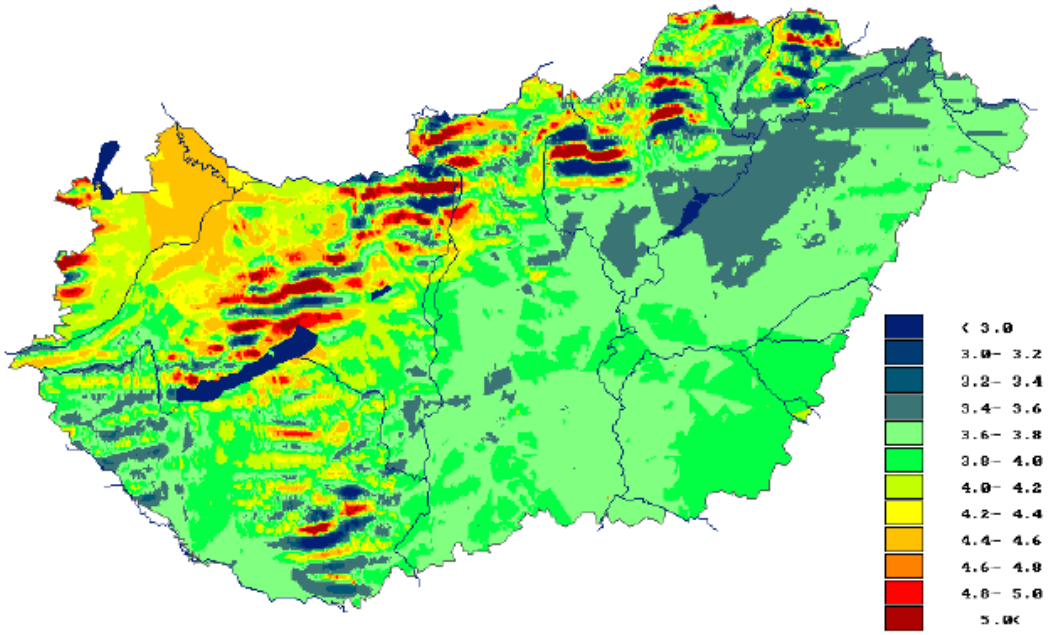

32**. térkép: **Magyarország szélerő térképe 70 m magasságban Forrás: OMSZ

A regionális szélviszonyok megítélésére alkalmas szélerőtérképek a Fejér megyei kedvező szélerő adottságokat igazolják Győr-Moson-Sopron megyével együtt. Az Alpok aljáról egész évben, azonos irányból és kellő sebességgel lezúduló DNY-i irányú szelek még 50 m magasságban is elérik a szélerőmotorok működtetéséhez szükséges sebességet [3]. Nem véletlen, hogy a régióban először itt – Tés és Kulcs településeken – épült meg az elsők között szélenergia bázisú kiserőmű.

Geotermikus energia

Hazánk a kedvező geotermikus adottságokkal rendelkező országok csoportjába tartozik. A világátlagnál jobb geotermikus gradiens (egységnyi mélységváltozásra jutó hőmérsékletváltozás), nagy vízvezető kőzettömeg és nagy

tárolt hévíz-mennyiség egyszerre van jelen. A földi hőáram Magyarországon átlagosan 100 mW/m^2 – a világátlagnak csaknem másfélszerese. Székesfehérvár potenciálja az országos viszonylatokhoz képest szolidabb súlyt képvisel.

Biomassza

Magyarországon a reálisan hasznosítható biomassza potenciál mintegy 96,7 PJ/év energiatartalommal bír. Térségi és az általános szintre specifikálva ehhez a Székesfehérvári kistérség és egyúttal Székesfehérvár kedvező kategóriába sorolható szilárd biomassza térségi forráslehetőségeivel járulhat hozzá.

A biomassza energiahordozó előállítási potenciált elemezve Fejér megyét a Közép-dunántúli régió megyéi sorában a területi kategóriák az átlagosnál jobb szintre sorolják. A szalma, mint melléktermék a régión belül Fejér megyében termelhető ki kedvezőbb mértékben, míg a fás jellegű melléktermékek potenciáljában Veszprém megyét követő helyet foglalja el.

Székesfehérvár területén a szalma és a fa-felhasználat, a szőlő és gyümölcstermesztés során keletkező venyige és nyesedék nagysága jelenti a biomassza bázisát. A város termőterületének (35.669,13 ha) 47,7 %-a erdő, szántó területként pedig csupán 40,4%-a művelt, a szántóföldi növénytermesztést a gabonafélék túlsúlya jellemzi.

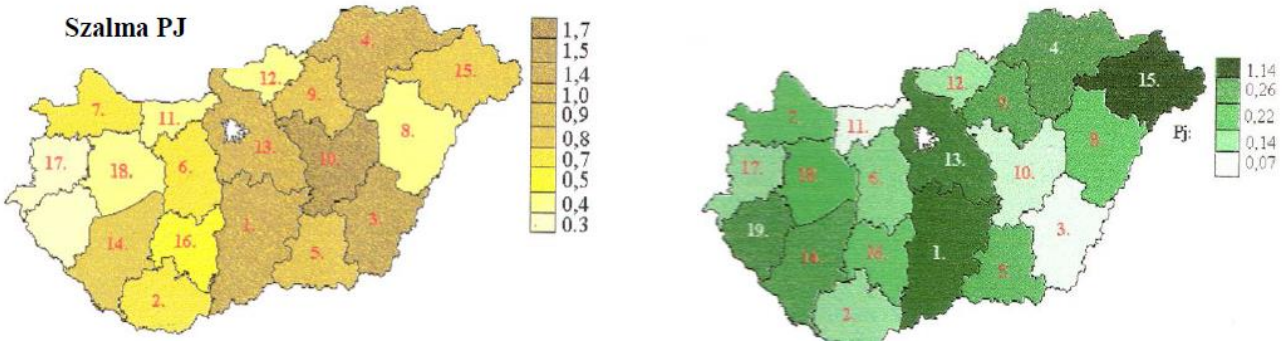

33**. térkép: **A hasznosítható szalma energiatartalma és a fás jellegű melléktermékek területi eloszlása

A Székesfehérvári kistérség és egyúttal Székesfehérvár előnyös helyzete részben a talajadottságoknak, így a talajok termőképességének, részben a jellemző termesztési módoknak tulajdonítható (Aranykorona-érték/hektárban kifejezve [Ak/ha érték minőségi osztályokhoz tartozó területek] a szántóterületek esetében 730,52 AK/ha-t jelent).

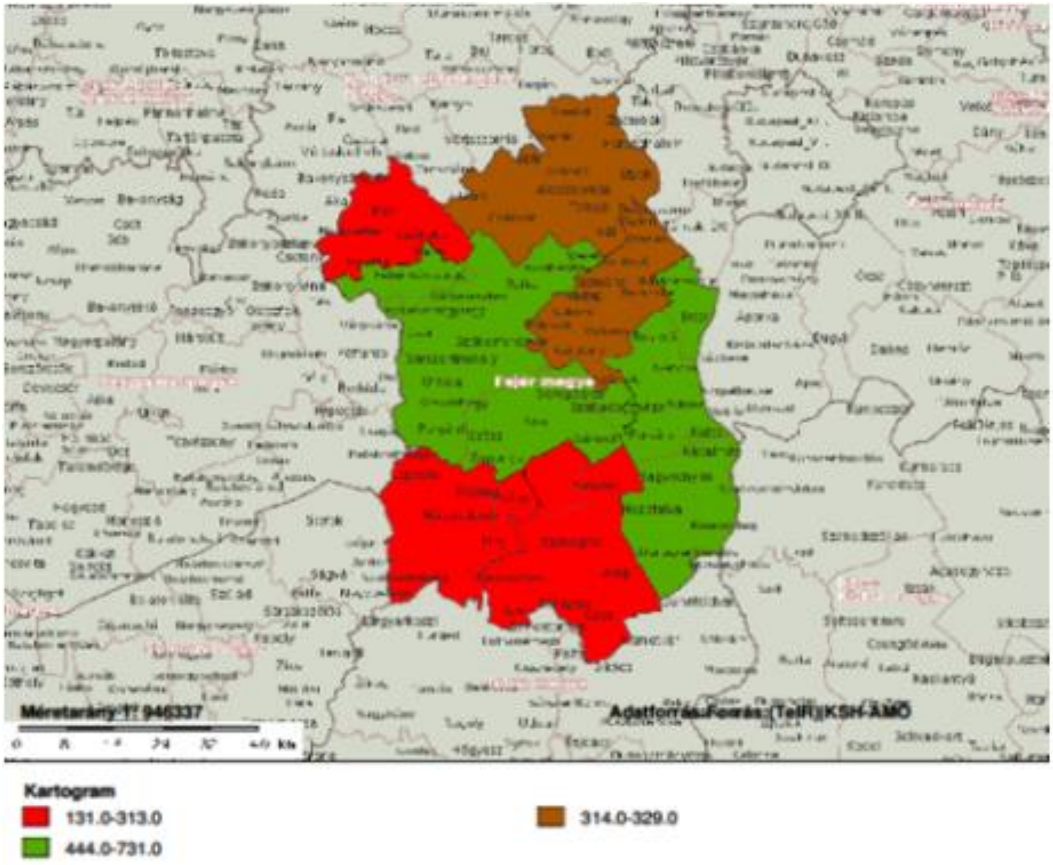

34**. térkép: **Talajterőképesség megoszlása Fejér megyében, [Forrás:(TeIR)|KSH-ÁMÖ]

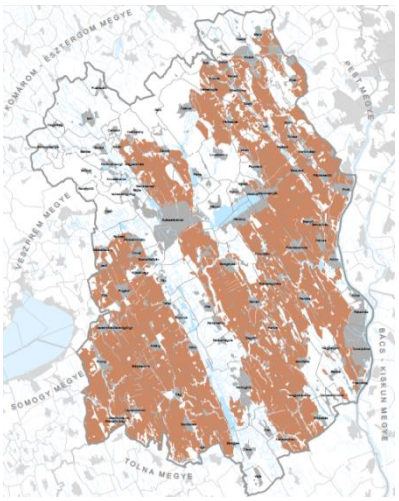

A kistérségben a szántóterület jelentős része kiváló minőségű. A szántóként használt terület (37.321,29 ha) csupán 11,3%-a tartozik a gyenge minőségű kategóriába. Ezeken a területeken – kistérség nyugati részén fekvő kistájak településen és a Sárvíz-völgye által érintett településeken – indokolt a művelési ág, illetőleg a hasznosítási cél élelmiszeriparitól eltérő megváltoztatása.

Az Általános mezőgazdasági összeírás 2010 évi adatai szerint a földhasználat megoszlása a Székesfehérvári kistérségben a szántóterületek túlsúlyát mutatja (58,2%). Második helyen az erdőterületek állnak az erdők és szántók megyéket jellemző aránypárának és ennek folyományaként az országos rangsorának fordított arányosságát igazolva és ahhoz igazodva.

Az évtizedek óta tartó folyamatos erdősítés eredményeként a kistérségi erdőterület aránya 28,0%. Ezt – bár az országos átlagot meghaladja – korántsem szabad megfelelőnek ítélni. Az erdők között továbbra is magas a leromlott, illetve eleve kis értékű fajokkal telepített területek aránya.

Területi szintek	Erdőterület (ha)	Erdőrészletek területe (ha)	Egyéb részletek területe (ha)	Fatérfogat (élőfakészlet) (m3)
Fejér megye	61 312	54 927	6 385	9 218 488
Abai kistérség	4 398	3 559	839	501 817
Adonyi kistérség	1 721	1 642	79	275 293
Bicskei kistérség	17 557	15 871	1 686	2 591 739
Dunaújvárosi kistérség	2 856	2 758	98	465 131
Enyingi kistérség	1 305	1 286	19	165 568

Területi szintek	Erdőterület (ha)	Erdőrészletek területe (ha)	Egyéb részletek területe (ha)	Fatérfogat (élőfakészlet) (m3)
Ercsi kistérség	1 106	1 076	30	155 793
Gárdonyi kistérség	2 934	2 534	400	355 841
Móri kistérség	15 150	13 900	1 250	2 911 532
Sárbogárdi kistérség	5 273	4 892	381	711 285
Székesfehérvári kistérség	9 012	7 409	1 603	1 084 489
Székesfehérvár	1 203	1 143	60	129 336

51**. táblázat: **Erdőterületek Fejér megye kistérségeiben
Forrás: Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal Erdészeti Igazgatóság (NÉBIH EI), 2011

A kistérségi adatoktól eltérően a város termőterületének (35.669,13 ha) 47,7%-a erdő, szántó területként pedig csupán 40,4%-a művelt. A vetetlen területek nagysága viszonylag magas a kistérségben (1.887,70 ha), a megyeinek 66,6%-a.

A megyei agrárkamara vetésszerkezeti kimutatása szerint a szántóföldi növénytermesztést a gabonafélék (búza és kukorica 64%) túlsúlya jellemzi.

Szakági statisztikai adatokat elemezve és megyei szintig kitekintve viszonylag kevésnek mondható az erdőterület nagysága (erdőrészletek területe mintegy 55.000 ha, erdőterületek nagysága alig több mint 61.000 ha), ez Magyarország erdőterületének 2,82%-a. Emellett a megyén belüli kistérségi megoszlás változatos képet nyújt, a Székesfehérvári kistérség (16,89%) területi és hasznosítási részaránya közepes, kiragadva Székesfehérvárt az érték (6,08%) alacsonynak mondható.

Az 1.143 ha erdőterület 6,69%-os erdősültséget jelent, mely érték megközelítőleg a megyei átlag fele.

Területi szintek	Felújítás alávont terület (ha)	Tárgyévi telepítés alávont terület (ha)	Telepítés alávont terület (ha)
Közép-dunántúli régió	22.259,89	111,	2.697,65
Komárom-Esztergom megye	5.054,92	2,	282,56
Veszprém megye	13.023,17	108,	2.246,89
Fejér megye	4.181,8	1,	168,2
Abai kistérség	281,82	0	3,73
Adonyi kistérség	126,48	0	2,82
Bicskei kistérség	907,88	0	7,58
Dunaújvárosi kistérség	179,78	0	6,74
Enyingi kistérség	100,82	0	0,7
Ercsi kistérség	165,42	0	0
Gárdonyi kistérség	186,76	0	0
Móri kistérség	1.202,04	0	73,2
Sárbogárdi kistérség	453,71	0	51,73
Székesfehérvári kistérség	577,09	1,	21,7
Székesfehérvár	94,18	0	0

52**. táblázat: **Erdőtelepítés területei Forrás: MGSZH-EI, Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal Erdészeti Igazgatóság (NÉBIH EI), 2011

Energetikai hasznosítás szempontjából a múltbéli növénytermesztési szerkezet mentén számított hulladékok volumene:

növény-fajok	terület (ha)	fajlagos termelés (t/ha)*	termés (kt)	melléktermék a főtermékhez viszonyítva (%)	melléktermék volumen (kt)	almozás (-30%), eltüzelés (-10%), után fennmaradó (kt)	fűtőérték (GJ/t)	energia-tartalom (TJ/év)
kukorica	94 968	6,22	590,70	180	1 063,26	956,94	csutka 16,5 szár 15,5	14 833,46
őszi búza	65 581	4,05	265,60	80	212,48	148,74	15,0	2 231,07
napraforgó	34 325	2,25	77,23	210	162,19	145,97	14,5	2 116,52
árpa (őszi)	7 884	3,75	29,57	110	32,52	22,77	15,0	341,48
árpa (tavaszi)	4 051	2,77	11,22	80	8,98	6,28	15,0	94,26

növény-fajok	terület (ha)	fajlagos termelés (t/ha)*	termés (kt)	melléktermék a főtermékhez viszonyítva (%)	melléktermék volumen (kt)	almozás (-30%), eltüzelés (-10%), után fennmaradó (kt)	fűtőérték (GJ/t)	energia-tartalom (TJ/év)
triticale	3 308	2,26	7,48	120	8,97	6,28	15,0	94,20
zab	888	2,34	2,08	234	4,86	3,40	15,0	51,05
repce	18 096	2,29	41,44	140	58,02	52,21	14,0	731,00
Összesen:								20 493,03
								20,49 PJ/év

53**. táblázat: **Energetikai hasznosítás szempontjából a múltbéli növénytermesztési szerkezet mentén számított hulladékok volumene
Forrás: KSH Gyorstájékoztató - Fontosabb növényi kultúrák előzetes terméseredményei 2011-ben (2012)

A főbb termények melléktermékeként keletkezett növénytermesztési szervesanyag hulladékokból, annak 10–30%-kal csökkentett maradványából a hagyományos technológiából származóan megyei szinten 20,49 PJ/év, kistérségre vetítve ez cca 3,40 PJ/év energiatartalmú a hasznosítható volumen.

A szőlő- és gyümölcstermesztés során Fejér megyében évente mintegy 5.000 hektáron keletkező venyige és nyesedék nagysága, energetikailag hasznosítható volumene 10,2 ezer t/év, a kistérségben mintegy 1429 t/év (tüzelésre alkalmas szerves hulladék). Ez az energiaforrás, mint melléktermék, hulladék jelenik meg, évenként és szükségszerűen.

Biogáz

Biogáz nagy mennyiségben előállítható bármilyen biológiailag bomló szerves anyagból, mint például trágya, mezőgazdasági hulladékok, egyéb zöld hulladékok, háztartási szennyvíziszap, hulladéklerakó telepek stb. A biogáz üzemek ezen anyagok felhasználásával kiválóan alkalmasak villamos- és hőenergia-termelésre, mivel a biogáz használható földgáz kiváltására és üzemanyagnak egyaránt. 2007-ben Magyarországon kb. 40 helyen használták fel a biogázt hő- és villamosenergia termelésére. Fejér megyében Pálhalmán (Dunaújváros) található üzemelő biogáz erőmű.

Székesfehérvár és térsége alaphelyzete, ahol a mezőgazdasági szerkezeti struktúrában a nagyüzemek dominálnak, az állattenyésztés jelentős része is koncentráltan jelenik meg kedvez a nagyobb, térségi biogázüzemek létrehozásának.

A biogáz lehetséges forrásait vizsgálva és felmérve a legnagyobb mennyiségű biohulladék Székesfehérvár térségében az állattartásból származó trágyából keletkezik.

állat megnevezés, alapanyagforrás	ezer db	t/év fajl. éves trágyaürülék	ürülék összes mennyiség 103 t/év	anaerob erjesztésére 103 t/év	kinyerhető biogáz 103 t/év	kinyerhető energia PJ/év
szarvasmarha	5,7	4,5	25,66	17,96	4,76	0,14
sertés	13,6	0,237	3,22	2,25	0,60	0,02
baromfi	690,0	0,0038	2,62	1,84	0,49	0,01
juh	3,9	0,053	0,21	0,15	0,04	0,00
élelmiszeripari melléktermékek			6,0	6,00	1,59	0,01
kommunális szennyvíz iszapok szárazanyag-tart.			9,1	5,01	1,33	0,04
Összesen (elméleti)				biogáz = $8,8*10^3$ t/év		0,22PJ/év

54**. táblázat: **Biohulladék Székesfehérvár térségében

A kommunális eredetű szennyvizek, a szennyvíztisztítás során keletkező iszap, valamint a településeken keletkező kommunális hulladék 30-40%-a, mint biológiailag bontható szerves anyag jelentik a biohulladékok következő nagyságrendjét, végül az élelmiszeripar termel még jelentősebb biohulladékot.

A székesfehérvári szennyvíztisztító telep rothasztóiban az iszap stabilizációja során biogáz fejlődik. A mezofil rothasztók kapacitása a szervesanyagok minőségétől függően 5 – 6.000 m^3 biogáz /nap.

A gáz felhasználása jelenleg két irányú:

- hőenergia előállításához
- rothasztók Mamut szivattyús keveréséhez.

Hőtermelésre 3 db 700 kW-os kazánt használnak. Az itt megtermelt hővel történik a telep létesítményeinek melegvíz ellátása és fűtése. A fejlődő biogáz felfogására, a gáztermelés és fogyasztás közötti különbség kiegyenlítésére, valamint az energia kimaradás esetére szolgáló biztonsági tartalék képzésére egy 2000 m^3-es úszóharangos gáztartály szolgál. A mindenkori biztonsági biogáz tartalék 400 m^3, amely mennyiséggel a tisztító telep létfontosságú berendezéseinek legalább 3-4 órás üzeme biztosítható.

Nem elhanyagolható potenciálként van jelen a térségben a hulladéklerakóhelyeken lejátszódó szervesanyag lebontási folyamatok révén keletkező depóniagáz (metán - CH4, széndioxid - CO2) energatikai célú hasznosítása.

Energiatudatosság

A város infrastruktúrájának energetikai korszerűsítésén túl a tudatos humánerőforrás-fejlesztést, valamint – a megújuló energetikai ellátórendszerrel való kohéziós kapcsolat révén – a fenntarthatóságot fogalmazza meg.

Alapelv a lokális energiaigények energiatakarékosságot és hatékonyságot figyelembe vevő, kiszolgáló energiaellátási és intézményi struktúra kialakulásának és működésének „soft” elemekkel történő támogatása.

A hatékony energiagazdálkodás, ellátás és fogyasztás területén, a rendszerfenntarthatóság szempontjából kulcsfontosságú az energiatudatosság, a tudáshoz és struktúrához való hozzáférési esélyek biztosítása Székesfehérvár minden lakója számára.

Ehhez a helyi specifikumokat kellő mértékben kezelő és innovatív eszközökkel megválaszoló energiafejlesztési politika szükséges, mely Székesfehérvár versenyképességének fenntartását és az életminőség javulását hordozza. Központi elemként az energiatudatos és felelős fogyasztó fejlesztése elősegíti a régió társadalmi megújulását.

Továbbá kiemelt szükséglete a városnak az energetikai irányok, elérhető legjobb technikák, gazdasági-társadalmi-környezeti dimenziójú energetika ismeretek intézményes bázisának megerősítése, valamint a város fejlesztései tekintetében energetika-szakmai koordinációt és kontrollt képviselő szervezetek fejlesztése.

Fenti specifikus cél önállóan és az 1-3 specifikus célok beruházási jellegű ösztönzéseit kiegészítő tartalmi fejlesztések révén kívánja elérni azokat a hatásokat, amelyek összhangban vannak az EU2020 Stratégia, az EU2020 Energia elemeivel és az azokon alapuló Nemzeti energiastratégia 2030 következő pillérével:

Fenntarthatóság pillér – megcélzott hatás a fenntartható energiagazdálkodás környezeti, társadalmi és gazdasági dimenziói mentén az erőforrás-hatékony, biztonságos, valamint költséghatékony megoldások létrejötte, a megvalósításhoz szükséges fogyasztói szokások kritikus felülvizsgálata, szemléletformálással való megváltoztatása.

Az elkövetkezendő évekre előretekintve szükséges annak lehetőségével is számolni, hogy a gazdasági válság elapaszthatja a fenntartható fejlődés megteremtésének pénzügyi forrásait. Ha a recesszió és a munkanélküliség súlyosan érinti Székesfehérvár gazdasági életét, akkor a „zöld” megfontolások háttérbe szorulhatnak a különböző beruházásokban, miközben a gazdasági növekedés újraindítása és a megszokott életszínvonal visszaszerzése válik

elsődlegessé. Ugyanakkor a jelenlegi válság éppenséggel megadhatja a lehetőséget arra, hogy a gazdasági fejlődést a környezetvédelem igényeihez igazodó, fenntartható pályára állítsák. Tulajdonképpen a környezetvédelem, a gazdasági növekedés és a munkahelyek megőrzése egymással összeegyeztethető célkitűzések. A recesszió az energiatakarékos beruházások szerepét értékelheti fel: az ilyen technológiák alkalmazása költségcsökkentő tényező lehet, átlendíthet a konjunktúrán, ezzel munkahelyeket tud megtartani. A fenntartható fejlődés irányába mutató gazdasági tevékenység a munkaerőpiac minden szegmenségben segítené a foglalkoztatást. *[„A fenntartható városfejlődés stratégiai elemeinek feltárása Székesfehérváron"; MTA RKK NYUTI KDK]*

1.16.2.3 Az önkormányzati intézmények energiahatékonysági értékelése

1.10.5 összevont fejezetben kerül kifejtésre

1.16.3 Elektronikus hírközlés

A villamosenergia-átviteli és elosztó hálózat távvezeték Székesfehérvár Megye Jogú Várost érintő elemei:

400 kV-os átviteli hálózat távvezeték elemei

- Székesfehérvár - Litér-Martonvásár távvezeték felhasítási pontja

120 kV-os átviteli és szolgáltatói hálózat elemei

- Inota - Dunaújváros felhasítva – Székesfehérvár
- Székesfehérvár Észak alállomáshoz Szabadbattyán-Baracska távvezeték felhasításával, felhasítási ponttól 120 kV-os bekötés kiépítése.

Székesfehérvár lefedettsége elektronikus hírközlés vonatkozásában hiánytalan, a lakosság mindennapi életvitele során használatos igény megtalálható. A városban a három nagy mobil-, valamint több internetszolgáltató is megtalálható.

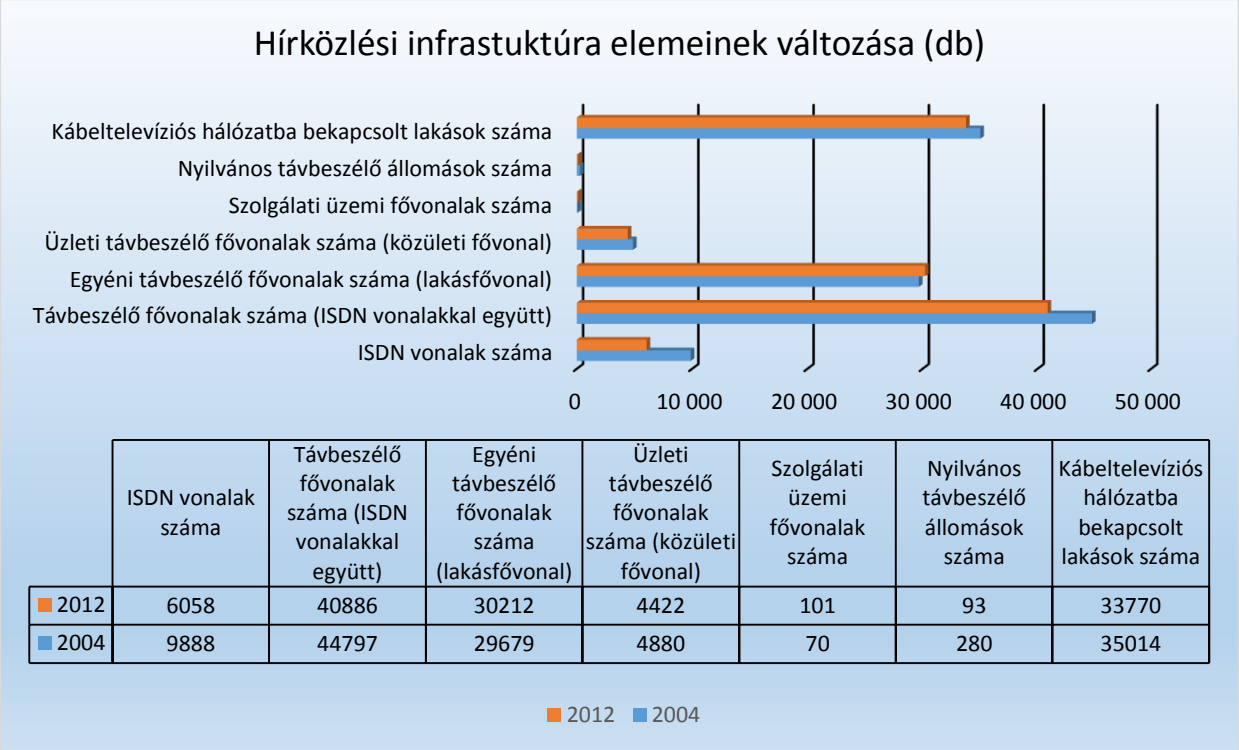

	ISDN vonalak száma	Távbeszélő fővonalak száma (ISDN vonalakkal együtt)	Egyéni távbeszélő fővonalak száma (lakásfővonal)	Üzleti távbeszélő fővonalak száma (közületi fővonal)	Szolgálati üzemi fővonalak száma	Nyilvános távbeszélő állomások száma	Kábeltelevíziós hálózatba bekapcsolt lakások száma
2012	6058	40886	30212	4422	101	93	33770
2004	9888	44797	29679	4880	70	280	35014

73**. ábra: **Hírközlési infrastruktúra elemeinek változása Forrás:(TeIR)|KSH-TSTAR

Az internet előfizetések száma az elmúlt évtizedben rohamosan megnövekedett, a 2003-ban 8362 db-ot regisztráltak 2010-re viszont ez a szám több mint ötszörösére nőtt és elérte a 44.422 db-ot, mely feltehetően a város fejlődésének mértékét követni fogja, azzal arányosan változik a jövőben.

Székesfehérvár városa 2008-ban elkészítette informatikai stratégiáját mely felmérte a hivatali infrastruktúrákat (hardver, szoftver, hálózat, képzettség, stb.), a horizontális (elektronikus ügyintézés, önkormányzati portál, térinformatika, stb.) és a szakalkalmazásokat. A stratégia összességében megfelelőnek ítélte a hivatali infrastruktúrát, ugyanakkor minden területen fogalmazott meg kisebb elégtelenségeket, illetve kijelölt továbbfejleszthető elemeket, amelyek még korszerűbbé, kényelmesebbé és gyorsabbá tehetnék a hivatali ügyvitelek menetét (pl. elektronikus ügyintézés továbbfejlesztése).

Székesfehérvár önkormányzata elektronikus ügyintézési alportált üzemeltet, melyen ügyfélkapus regisztrációval (valamint a portálon való regisztráció után) a következő témakörökben indithatók ügyek elektronikus úton:

- Kereskedelmi igazgatás
- Közterület használat
- Ipari és szolgáltató tevékenységek
- Panaszügyek és ellenőrzés
- Parkolási ügyek

1.17 Térségi és települési környezetvédelem

1.17.1 Talaj

A város heterogén területén változatos talajtípusok fejlődtek ki. Székesfehérvár közigazgatási területének jellemző talajtípusai a következők:

- Mészlepedékes és alföldi mészlepedékes csernozjom talajok
- Ramann-féle barna erdőtalajok
- Csernozjom barna erdőtalajok
- Réti talajok
- Réti öntéstalaj
- Köves és földes kopárok
- Síkláp talajok

A város dombsági és síksági területeinek legelterjedtebb talajtípusai a löszön és a lejtőtörmelékes löszös, vályogos talajképző kőzeten kialakult típusos **mészlepedékes csernozjom**. A mezőgazdasági művelés alatt álló területek mintegy 80 %-át borítja e talaj, melynek jellemzője, hogy vízgazdálkodása nagyon jó és megfelelő tápanyag utánpótlás mellett kiváló termékenységű talajok.

A város másik legjellemzőbb talajtípusa a **barnaföld**. Legnagyobb kiterjedésben a Szőlőhegyen ás az Ős-Sárvíz hordalékkúp-síkságán fordul elő. A Szőlőhegy barnaföldjeinek mintegy kétharmada erodált, alacsony termőképesség jellemzi.

A terület legtermékenyebb talajtípusa a **csernozjomosodott barna erdőtalaj**. Legnagyobb összefüggő területe a tagolt, löszös dombságon található. A csernozjom barna erdőtalajok szelvényében két folyamat nyomai dominálnak. Az egyik a kilúgzás, ami a talajtípust a barna erdőtalajokhoz kapcsolja és aminek a következménye a vasas agyagosodás, a másik az erőteljes humuszosodás, ami már a csernozjom talajok főtípusára jellemző. E talajok általában a barna erdőtalajok és a csernozjom talajok elterjedési területének határán találhatók. A szelvény felépítésére jellemző az erőteljes, mélyen kialakult humuszos szint, mely gyakran a barna erdőtalaj felhalmozódási

szintjébe is belenyúlik, elfedve annak színét és eredeti tulajdonságait. Az agyagtartalomban nincs különbség a kilúgzási és felhalmozódási szintek között. A humusz eloszlása a szelvényen belül megfelel a csernozjom talajokénak.

A süllyedék-területeken és az ártereken hidromorf talajok alakultak ki. Legelterjedtebb típusa a **réti talaj**, valamint a **síkláptalaj**, amely a Sárrét-medence uralkodó talajtípusa. A réti talajok főtípusába azokat a talajokat soroljuk, amelyek keletkezésében az időszakos túlnedvesedés játszott nagy szerepet. Ez lehet az időszakos felületi vízborításnak, vagy a közeli talajvíznek a következménye. A vízhatásra beálló levegőtlenség jellegzetes szervesanyag-képződést és az ásványi részek redukcióját váltja ki. A réti talajok tulajdonságait a tapadós humuszanyagokkal, a nehéz művelhetőséggel, a foszfor erős megkötődésével, valamint a nitrogén tavaszi nehéz feltáródásával jellemezhetjük. A réti talajokon a termés különösen nedves években kicsi, száraz években viszont jó.

A láptalajok főtípusába tartozó típusok vagy állandó vízborítás alatt képződtek, vagy az év nagyobb részében víz alatt állottak és a vízmentes időszakokban is vízzel telítettek voltak. Az állandó vízhatás következményeként a növényzet - elsősorban a vízi növényzet, így a nád, a sás, a káka, tőzegmoha - elhalása után a szerves maradványok a víz alatt vagy vízzel telítve, tehát levegőtlen viszonyok között bomlanak el. A humifikáció ilyen esetekben tőzegesedéssel társul. A síkláptalajok talajszelvény felépítésében különböző tulajdonságú és vastagságú tőzegrétegek vesznek részt, és a felszínt gyakran koturéteg alkotja. A tőzegréteg alatt a tőzegláp feküje lehet glejes iszap, agyag vagy tavi mész. A rétláptőzeg-szelvényekben vaskonkréciókat is találunk, melyek összeállva rétegeket is alkothatnak, ez a gyepvasérc. Vízgazdálkodásuk szélsőséges. Azok a szintek, amelyeket a rendszerint magasan álló talajvíz kapillárisan telít, egész éven át túl nedvesek, a felszínen levő rétegek a szárazabb időszakban kiszáradnak. Mivel a jól humifikált tőzeg súlyának tízszeresét képes vízből megkötni, a nedves és a száraz állapot között igen nagy víztartalom-különbség van. Tápanyag-gazdálkodásuk ugyancsak szélsőséges. Egyes növényi tápanyagokból, így a nitrogénből és a foszforból igen sokat tartalmaznak, másokból - elsősorban a talaj ásványi részéhez kötött tápanyagokból - keveset.

A köves és földes kopár talajtípus a közigazgatási határ észak-keleti részén találhatók. A talajképződés és a biológiai folyamatok huzamosabb ideig való hatását az eróziós folyamatok teszik lehetetlenné. A humuszosodás a talajszelvénynek csak egészen sekély rétegét érinti. A talajképző kőzet mélyebb átalakulására nincs lehetőség, mert a talajpusztulás a már esetleg átalakult anyagot a helyéről elszállítja és mindig újabb és újabb anyag kerül a talajképződési tényezők hatása alá. A talajréteg, vagyis a humuszos szint itt sem haladja meg a 10 cm-t, illetve művelés alatt álló területeken a szántott réteg vastagságát.

1.17.2 Felszíni és a felszín alatti vizek

Felszíni víz

Székesfehérvár közigazgatási területének és belterületének legnagyobb része a Sárvíz-Nádor-csatorna vízgyűjtőjéhez tartozik. A Nagyszombati úttól keletre eső belterületek, Csala és Kisfalud a Császár-vízen keresztül a Velencei tó vízgyűjtőjének a része. Székesfehérvár felszíni és felszín alatti vizekben szegény. A gyér vízhálózat állandó vizű tagjai mind átfolyó jellegűek. A városon belül eredő vízfolyások kivétel nélkül időszakosak. Az átfolyó vizek a Dunántúli- középhegységben erednek, és a fiatal eróziós völgyekben folynak. A fő vízfolyás (Gaja-patak) a város északnyugati és nyugati részén (482 m tengerszint feletti magasságban) ered, a városhatáron belül a Sárrét keleti medencéjének és a löszös dombság nyugati peremének vizeit gyűjti össze. A csatornázott patak a városon kívül, Sárszentmihály felett torkollik a Sárvízbe (Nádor-csatorna). A patak bakonyi vízgyűjtő területe erősen csapadékos, fehérvári szakasza a kis esés (66 cm/km) ellenére sok vizet szállít, a város felszíni élővízfolyásoknak befogadójául szolgál, így befogadója a Hosszúéri-ároknak, az Aszalvölgyi-ároknak (legjelentősebb mellékvíz) és mellékcsatornáinak (Lugosi úti árok, Marosvíz, Basa árok), a Jancsár-árok és a belé csatlakozó Varga-csatornának és a Malom-csatornának. A Jancsár-árok a befogadója a tisztított szennyvizeknek is. Mivel a

felsorolt vízfolyások mind időszakosak, többnyire kiadós esőzések idején vezetnek medrükben vizet, ezért a Gaja évi vízszint ingadozása jelentős, vízjárását tavaszi és őszi árvíz jellemzi. A legnagyobb tavaszi vízhozamok a hóolvadás idejére esnek. Az őszi árhullám a szeptemberi-októberi esőzések eredménye. A Sárvíz-Nádor-csatornába csatlakozik még a Dinnyési-Kajtori csatorna, amelybe a város keleti részeiről összegyűjtött felszíni vizeket szállító mesterséges nyílt árok-rendszer köt be.

Székesfehérvár másik nagyobb vízfolyása, a várost kelet felől határoló Császár-víz, amely a Velencei-tó legnagyobb tápláló patakja. A csatornázott patak Csákvár felett ered a Vértes délkeleti lejtőjén. Átfolyva a Zámolyi-medencén, Csala felett éri el a város határát. Terjedelmes mezőföldi és vértesi vízgyűjtőjéből csak jelentéktelen terület tartozik a városhoz. A vízfolyás székesfehérvári szakasza is rövid. Vízjárását a Gajához hasonlóan tavaszi és őszi árvíz jellemzi.

A Vízgyűjtő-Gazdálkodási Terv szerint a Gaja-patak alsó ökológiai minősítése nem éri el a jó állapotot, gyenge minőségű. Ezt támasztja alá a vízügyi hatóság által 2009-ben mért adatok, melyek rámutatnak arra, hogy a vízfolyás antropogén hatásoktól terhelt (pl.: tisztított szennyvíz).

A felszíni vízfolyásoknál kisebb jelentőségűek az állóvizek, összterületük 43,32 hektár. Székesfehérvár legnagyobb állóvíze a 40,20 hektár kiterjedésű - egykor források vizéből táplálkozó – Sóstó. A Sóstó a Sárvíz újpleisztocén kori elhagyatott holtmedrében alakult ki. A vízfelület a vízháztartásnak megfelelően változik, sajnos az elmúlt évtizedben többször teljesen kiszáradt. A Sóstó rehabilitációjára, fejlesztésére tervek készültek, mely során egyik fontos szempont a vízpótlás megoldása.

Mesterséges tavak a Palotavárosi, a Móri úti, a volt Vidámparki tavak és a Bányató, mely a város legkisebb - 3,12 hektár - kiterjedésű tava. A Bányató, amely a század első felében kedvelt kirándulóhely, az egykori kőbánya vízbetöréseként jött létre. A város északi és nyugati területein több mesterséges tavat alakítottak ki az 1980-as években, amelyek a Gaja, illetőleg a Sárrét talajvizéből táplálkoznak. A mesterséges tavak területe 246 hektár.

Felszín alatti vizek

A felszín kőzettani felépítésétől, domborzatától, továbbá a talajtakarótól függően a város területén a talajvízviszonyok nagyon különbözőek. A Szőlőhegyet és a löszös dombsági területeket vízhiány jellemzi. Ez részben kőzettani, részben pedig morfológiai tényezőkkel van összefüggésben. Talajvíz a hegységi területen nincs. A törésekkel behálózott, mállott gránitfelszín nagymértékben vízáteresztő, a területre hullott csapadék nagy mélységekbe szivárog, és részben rétegvízként halmozódik fel. A löszös dombságon részben a lösztakaró vastagsága, részben pedig annak homogenitása következtében a talajvíz nagyon mélyen helyezkedik el, a felszín tagoltsága miatt összefüggő víztartó rétegek a löszben nincsenek. A löszös dombság oldatokban erősen koncentrált, kalcium hidrogénkarbonátos kemény vizet tárol. A legnagyobb talajvízbőség a folyóvízi homokos, kavicsos üledékekkel kitöltött süllyedékeket és eróziós völgyeket jellemzi. Vízgazdagságával elsősorban a Sárrét-medence tűnik ki, de a lesüllyedt hordalékkúp kavicsa kitűnő víztározó. A Sárrét alacsony armális felszínét - átlagos tengerszint feletti magassága 110,5 m - összefüggő talajvíztükör jellemzi, amelynek átlagos mélysége 1,5-3 m, ingadozása nem haladja meg az 1-2 m-t, mivel a környező magasabb területekről jelentékeny mennyiségű felszíni és felszín alatti víz áramlik be. Felszín alatti áramlással különösen a Móri-árokból kap utánpótlást a talajvíz. A várost délről övező hordalékkúp-síkságon és a Császár-víz völgyében a talajvíz 3-5 méter mélységben helyezkedik el, összefüggő talajvízszint nincs. A kristályos alaphegység felszínközelsége (165-200 m), a mélyszerkezeti viszonyok és medenceüledékek vékony kifejlődése miatt, a város területe rétegvízben is nagyon szegény. A vízadó rétegek a felsőpannóniai homokos üledékek.

Vízbázis érintettsége:

A város területét érinti a Hármashidi Ásványvízkút előzetesen lehatárolt hidrogeológiai B védőidoma, a Sóstói Vízmű hidrogeológiai B védőidoma- és területe, valamint az Aszalvölgyi vízmű hidrogeológiai A és B védőterülete és hidrogeológiai B védőidoma.

Az Európai Uniós Víz Keretirányelv keretében 2010-ben lezárult a Vízgyűjtő Gazdálkodás Tervezés, amely információkat szolgáltatott a felszíni és a felszín alatti vizek állapotát illetően. A vízgyűjtő-gazdálkodási tervek készítéséhez Magyarország területét - amely teljes egészében a Duna vízgyűjtőjén fekszik - 42 tervezési alegységre osztották fel. A terv alapján Székesfehérvár közigazgatási területét az „1-13 Észak-Mezőföld és Keleti-Bakony" tervezési alegység, illetve az „1-14 Velencei tó" tervezési alegység érinti.

1.17.3 Levegőtisztaság és védelme

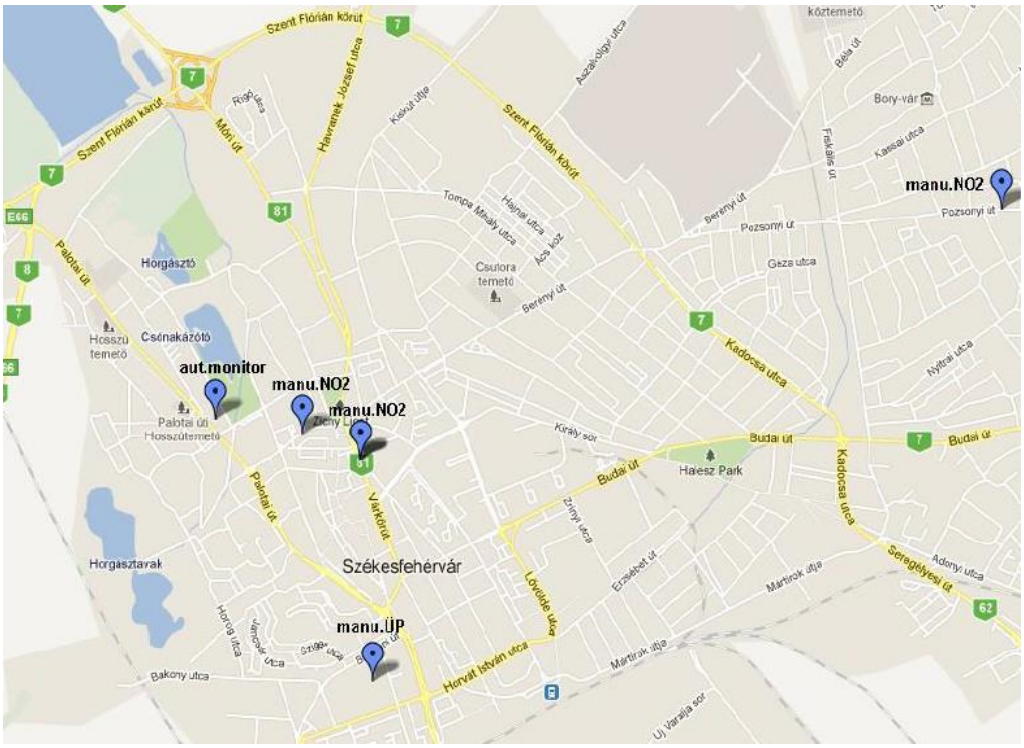

35**. térkép: **Székesfehérvár immissziómérő állomásai Forrás: OLM

Székesfehérváron 1 db automata valamint 3 db manuális immissziómérő állomás működik a következő helyszíneken:

- Palotai út-Mészöly G. u. (Automata): NO_2, NOx, ózon, CO, PM10
- Balatoni út 6. (Manuális): Ülepedő por
- Várkörút 6. (Manuális): NO_2

Pozsonyi út 95. (Manuális): NO_2

A levegő minőségének alakításában meghatározók a település légszennyezési forrásai és a háttérszennyezés. A települési légszennyezési források az alábbi kibocsátásból összegződnek:

- ipari és szolgáltatás
- az egyedi és lakossági fűtések valamint
- a közlekedés.

A város levegő minőségét a háttérszennyezésen kívül az előzőekben felsoroltak emissziója határozza meg. A levegőszennyezettség térbeli kiterjedésének vizsgálatához elengedhetetlen az immissziós vizsgálatok eredményeinek kiértékelése.

A 2007. évben a manuális mérőpontokon kén-dioxid és ülepedő por mérése is történt. Mivel határérték túllépést kén-dioxid esetében nem tapasztaltak, ezért ezen szennyező mérését 2008. évtől megszüntették.

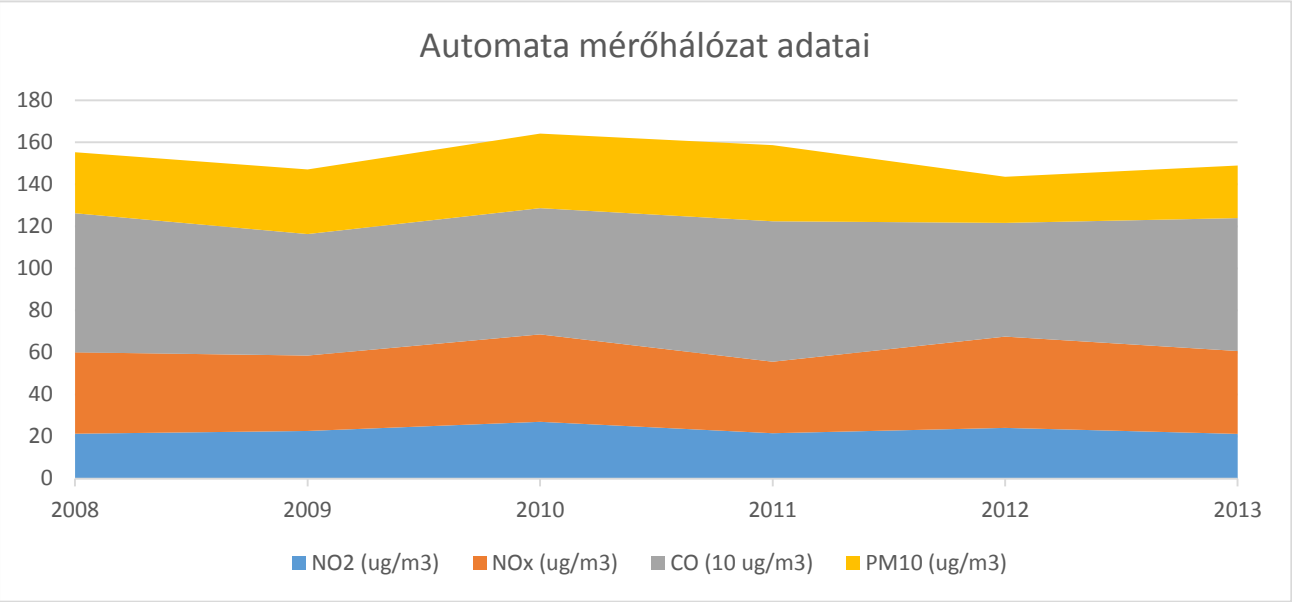

74**. ábra: **Automata immisszióméró állomás adatai Forrás: OLM (napi átlagadatok éves átlagai)

Manuális mérőhálózat eredményeinek értékelése

A manuális mérőhálózat székesfehérvári mérési eredményei alapján meghatározott 2006-2012 közötti légszennyezettségi indexeket az alábbi táblázat rögzíti:

Az NO2 és ülepedő por komponensek éves átlagkoncentrációi és légszennyezettségi index alapján történő minősítései 2004-2012. között.		
év	**NO_2**	**ülepedő por**
2006	megfelelő (3)	jó (2)
2007	jó (2)	jó (2)
2008	jó (2)	jó (2)
2009	jó (2)	kiváló (1)
2010	jó (2)	jó (2)
2011	jó (2)	jó (2)
2012	kiváló (1)	jó (2)

55.** táblázat: **Székesfehérvár NO2 és ülepedő por komponensek éves átlagkoncentrációi és légszennyezettségi index alapján történő minősítései 2004-2012 Forrás: OLM

Ülepedő por terheltség

Az ülepedő por koncentrációja éves átlagban a 2010. év végéig folyamatosan az érvényes egészségügyi határérték alatti maradt. 2011-től egészségügyi határértéket a levegős rendeletek nem írnak elő, 2012-től e szennyező komponens csak tervezési irányértékekkel szabályozott. A havi átlagokat tekintve megállapítható, hogy 2012-ben tervezési irányérték átlépés egyik hónapban sem volt. A fűtési szezonra eső hónapokban nem vehető észre magasabb ülepedő por terhelés a többi időszakhoz képest.

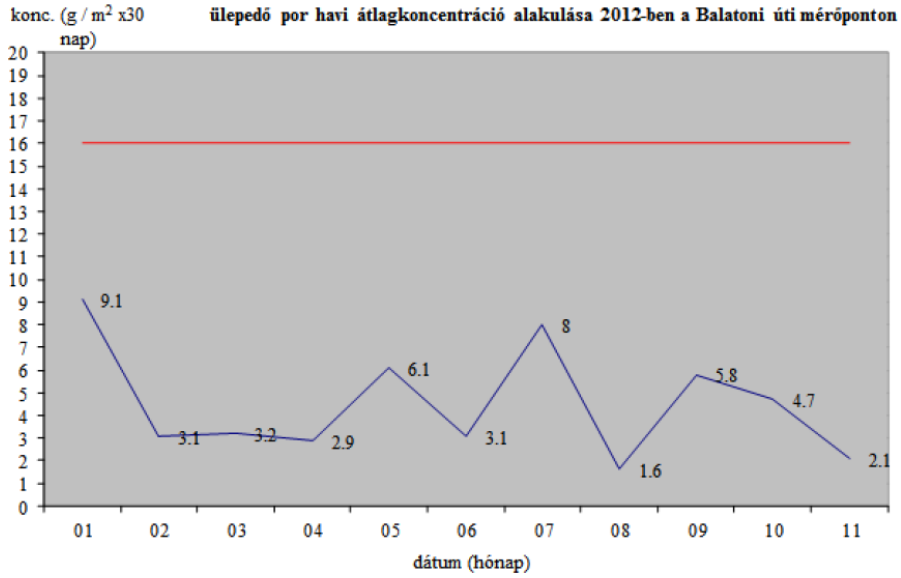

75.** ábra: **A székesfehérvári ülepedő por havi mérési eredmények 2012-ben
Forrás: Székesfehérvár-Veszprém levegőminőségi terv (2013)

Az évenkénti ingadozás mellett a szennyezettség hosszút távon csökkent és lényegesen a „120 t/km^2 x év” tervezési irányérték alatt maradt. Megjegyzendő azonban, hogy a folyamatos csökkenés csak a PM_{10} szemcseméretű frakcióra vonatkozik, de feltételezhető, hogy a levegő szilárd szennyezőanyag tartalmának szemcsemérete a magasabb, könnyen ülepedő tartományból az alacsonyabb, az egészségre veszélyesebb 10 µm alatti tartományba tolódott el.

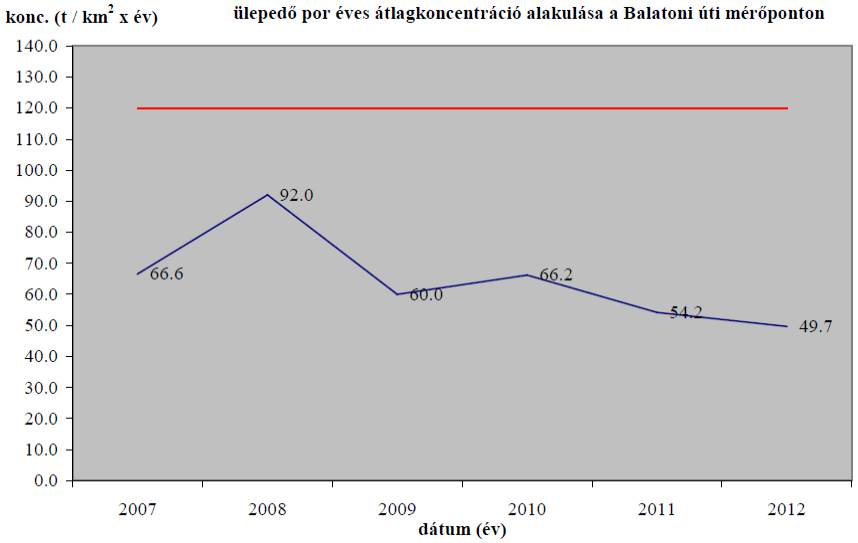

76.** ábra: **A székesfehérvári ülepedő por éves mérési eredmények 2007. és 2012. között
Forrás: Székesfehérvár-Veszprém levegőminőségi terv (2013)

NO_2 terheltség

A nitrogén-dioxid vonatkozásában 2012-ben egészségügyi határérték átlépés sem a 24-órás határérték (85 µg/m^3), sem pedig az éves határérték (40 µg/m^3) tekintetében nem volt mérhető. A 24 órás átlagokat vizsgálva azonban a fűtési időszakban - ahogy a korábbi években is – kismértékű emelkedés tapasztalható, amely a fűtéshez kapcsolódó NO_X kibocsátás eredménye lehet. A jelentős forgalmú közlekedési útvonalak közelében rövid idejű, határértékhez közeli koncentrációk előfordulhatnak, ami egyértelműen a közlekedés légszennyező hatásának hozzájárulására utal.

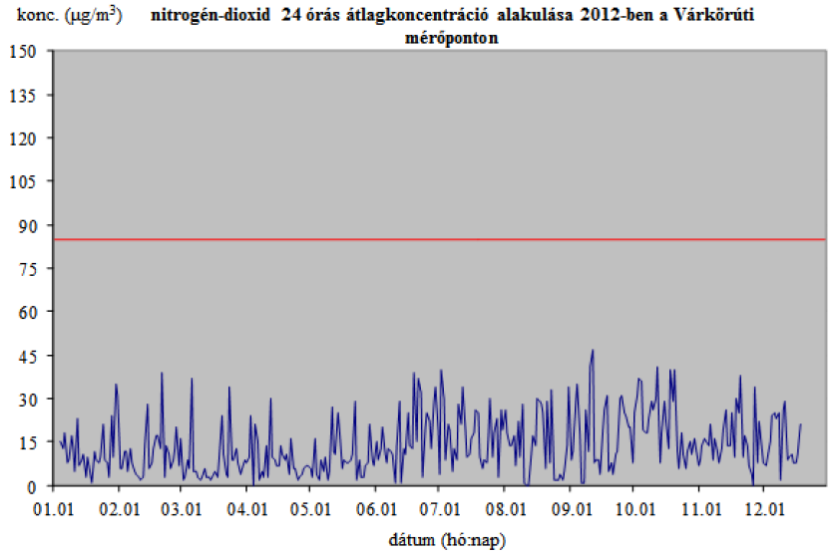

77.** ábra: **NO2 mérési eredmények a várkörúti mérőponton 2012-ben
Forrás: Székesfehérvár-Veszprém levegőminőségi terv (2013)

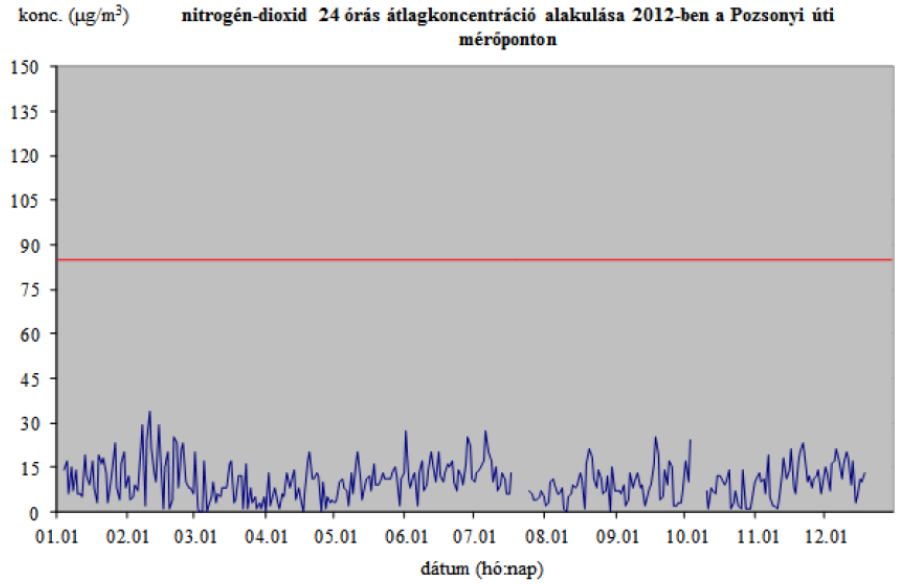

78.** ábra: **NO2 mérési eredmények a Pozsonyi úti mérőponton 2012-ben
Forrás: Székesfehérvár-Veszprém levegőminőségi terv (2013)

Az éves mérési átlagok esetében a javulás 2008. óta egyértelmű, amely a mérőpontok környezetében a közlekedés okozta összkibocsátás csökkenésének tudható be. Ez többek között a gépjárműmotorokkal szembeni környezetvédelmi követelmények szigorodásával is magyarázható. Megjegyzendő, hogy a manuális mérési pontokon mért nitrogén-dioxid éves átlagos eredmények csökkenő trendje nincs összhangban az automata

mérőállomás által mért folyamatos növekedéssel. Ennek oka a mérési pontokon bekövetkező különböző, ellentétes irányú gépjárműforgalom változással lehet összefüggésben.

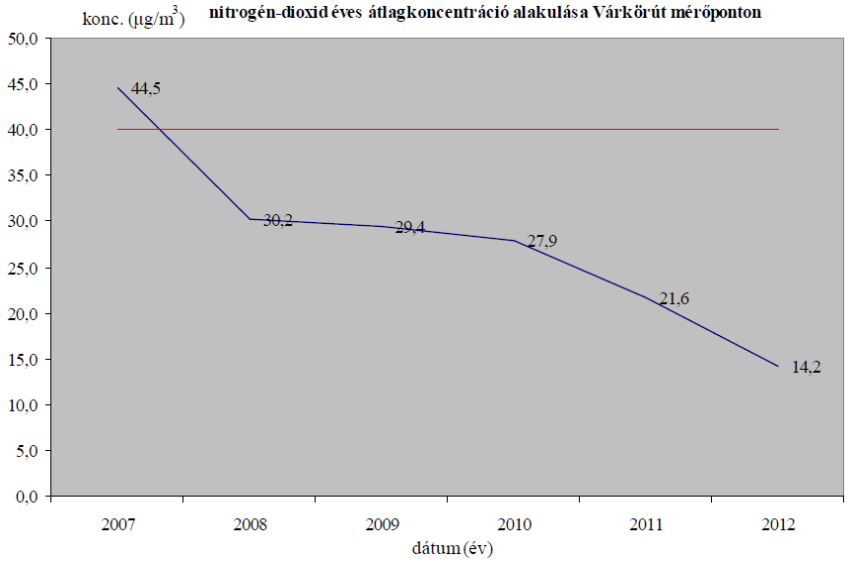

79.** ábra: **NO2 éves mérési eredmények a várkörúti mérőponton 2007 és 2012 között
Forrás: Székesfehérvár-Veszprém levegőminőségi terv (2013)

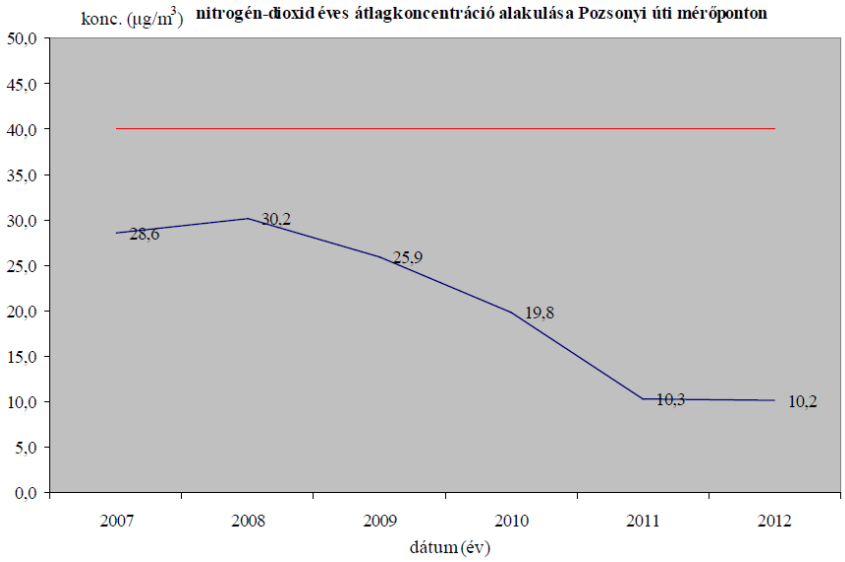

80.** ábra: **NO2 éves mérési eredmények a pozsonyi úti mérőponton 2007 és 2012 között
Forrás: Székesfehérvár-Veszprém levegőminőségi terv (2013)

Automata mérőhálózat eredményeinek értékelése

A monitorállomás által folyamatosan mért szennyező komponensek mérési eredményei alapján meghatározott 2008-2012. közötti légszennyezettségi indexeket az alábbi táblázat rögzíti:

A PM_{10}, NO_2/NO_x, O_3, CO, benzol komponensek éves átlagkoncentrációi és légszennyezettségi index alapján történő minősítései 2004-2012 között						
	PM_{10}	NO_2	NO_X	O_3	CO	benzol
2008	jó (2)	jó (2)	jó (2)	jó (2)	kiváló (1)	kiváló (1)
2009	jó (2)	jó (2)	jó (2)	jó (2)	kiváló (1)	kiváló (1)
2010	megfelelő (3)	jó (2)	jó (2)	jó (2)	kiváló (1)	kiváló (1)
2011	megfelelő (3)	jó (2)	jó (2)	jó (2)	kiváló (1)	kiváló (1)
2012	jó (2)	jó (2)	jó (2)	jó (2)	kiváló (1)	-

56.** táblázat: **Székesfehérvár PM10, NO2/NOx, O3, CO, benzol komponensek éves átlagkoncentrációi és légszennyezettségi index alapján történő minősítései 2004-2012 Forrás: OLM

A kén-dioxid és szén-monoxid komponensekre vonatkozó, a 4/2011. (I. 14.) VM rendeletben rögzített rövid-, illetve hosszú idejű határékek 2005-től folyamatosan teljesültek. A jövőben a jelenleg érvényes határértékek feletti terheltséget jelentő levegőminőségi romlás e két szennyező komponens esetében nem várható.

Nitrogén-dioxid, nitrogén-oxidok (NO_2/NOx) terheltség értékelése

A különböző nitrogén-oxidok (NO_X) kibocsátásokból származó nitrogén-dioxid (NO_2) szenynyezettség vonatkozásában a 24 órás átlageredmények alapján határérték (85 µg/m³) túllépés nem volt gyakori, február és április elején két alkalommal 2-3 nap időtartamra korlátozódott, amely a fűtési szezonban jelentkező magasabb alapszennyezettségnek köszönhető.

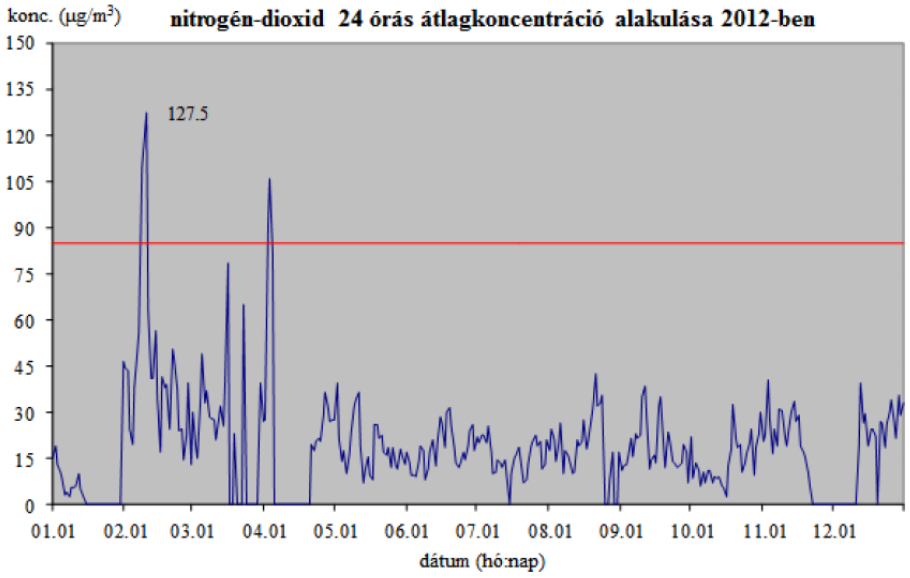

81.** ábra: **NO2 24 órás átlagok alakulása a székesfehérvári monitorállomás mérési eredményei alapján 2012-ben
Forrás: Székesfehérvár-Veszprém levegőminőségi terv (2013)

A napszakokon belül az 1 órás határérték (100 µg/m³) túllépés az év első negyedévében fordult elő gyakrabban. Ezekben az időszakokban a PM_{10} és CO koncentrációk is megemelkedtek, amely a légszennyező anyagok feldúsulását elősegítő kedvezőtlen meteorológiai változásokra utal. A fűtési szezon miatti magas

alapszennyezettségre rakódó, a reggeli és délutáni intenzív közlekedés okozta NO_X kibocsátások hozzájárulása is megfigyelhető.

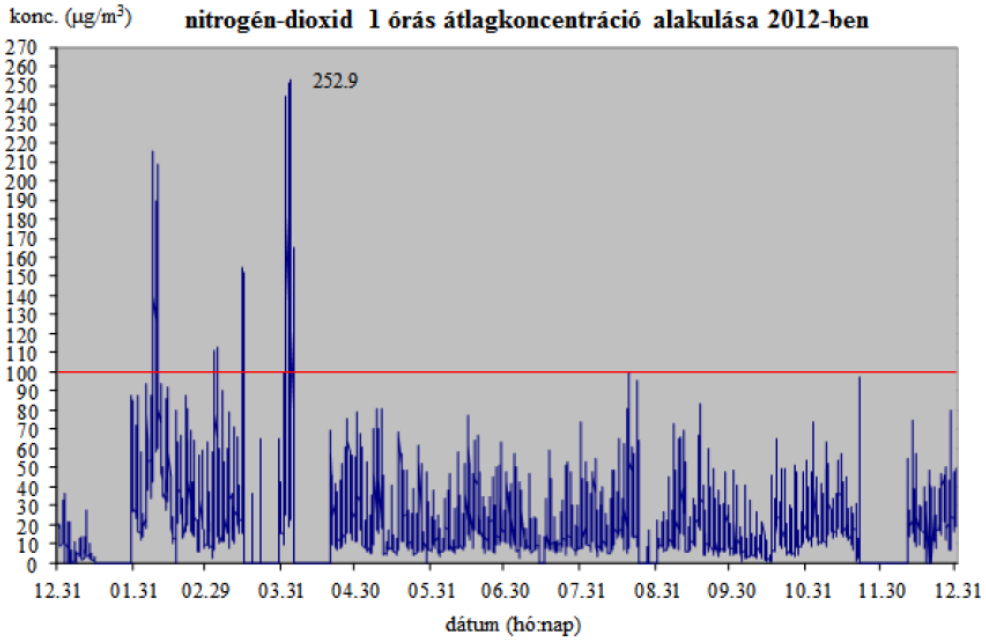

82.** ábra: **NO2 1 órás átlagok alakulása a székesfehérvári monitorállomás mérési eredményei alapján 2012-ben
Forrás: Székesfehérvár-Veszprém levegőminőségi terv (2013)

Az éves átlagok esetében megállapítható, hogy 2007-től 2010-ig növekedés, 2011-ben csökkenés, majd azt követően 2012-ben újra növekedés volt tapasztalható. A hosszú távú tendencia szerint egyértelmű növekedés látszik. Ezt a gépjárműforgalom változása mellett elsősorban a fűtési időszakban üzemeltetett tüzelőberendezések kibocsátásai befolyásolják. Az éves határértékhez (40 µg/m^3) képest azonban az átlagok lényegesen alacsonyabbak.

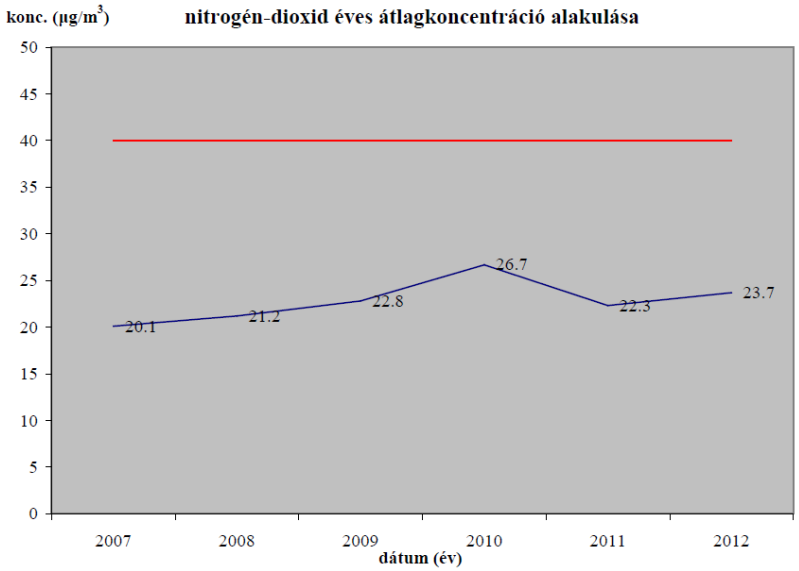

83.** ábra: **NO2 éves átlagok alakulása a székesfehérvári monitorállomás mérési eredményei alapján2007 és 2012 között
Forrás: Székesfehérvár-Veszprém levegőminőségi terv (2013)

A 24 órás átlagokat vizsgálva megállapítható, hogy az év első negyedévében jelentkező nitrogén-dioxid túllépésekkel együtt a nitrogén-oxidok koncentrációja is, ha csekély mértékben, de meghaladta a 150 µg/m^3 tervezési irányértéket. Emellett a nitrogén-oxidok esetében az augusztus végi és szeptember elejei napokon

jelentős emelkedés figyelhető meg, amellyel nem járt együtt a nitrogén-dioxid koncentráció emelkedése. Az átmeneti jelentős nitrogénoxidok koncentrációemelkedésnek valószínűleg helyi, lokális oka lehetett.

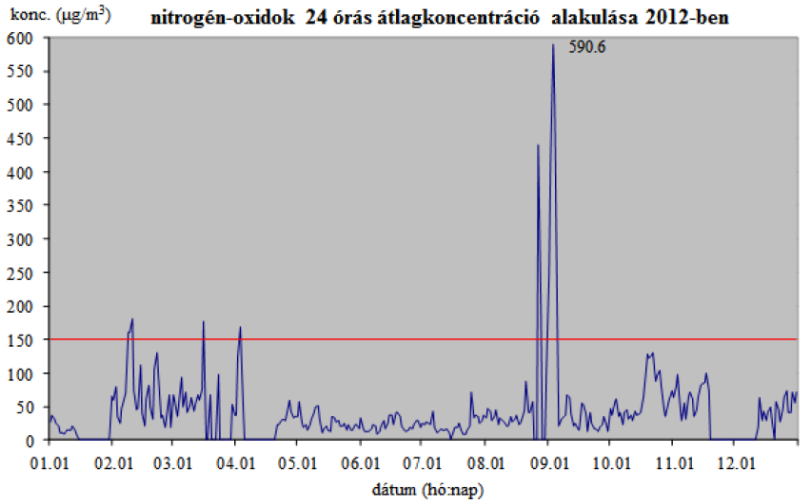

84.** ábra: **NOx 24 órás átlagok alakulása a székesfehérvári monitorállomás mérési eredményei alapján 2012-ben
Forrás: Székesfehérvár-Veszprém levegőminőségi terv (2013)

A napszakokon belül az órás nitrogén-oxidok koncentráció menetét vizsgálva az tapasztalható, hogy a 200 µg/m^3 tervezési irányérték túllépések száma gyakoribb, mint a nitrogéndioxid egészségügyi határérték túllépéseké.

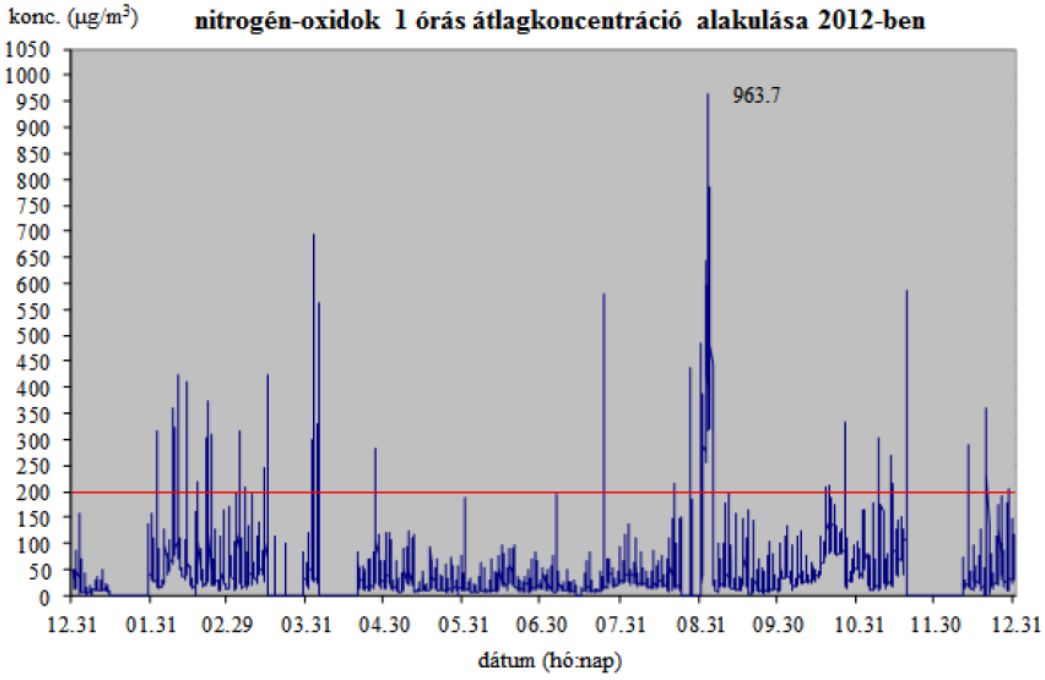

85.** ábra**: NOx 1 órás átlagok alakulása a székesfehérvári monitorállomás mérési eredményei alapján 2012-ben
Forrás: Székesfehérvár-Veszprém levegőminőségi terv (2013)

A nitrogén-oxidokra (NOx) éves határérték, vagy tervezési irányérték nincs megállapítva. Az éves átlagok a nitrogén-oxidokra (NOx) is, ahogy a nitrogén-dioxid (NO_2) esetében hosszú távon egyértelmű növekedést mutatnak.

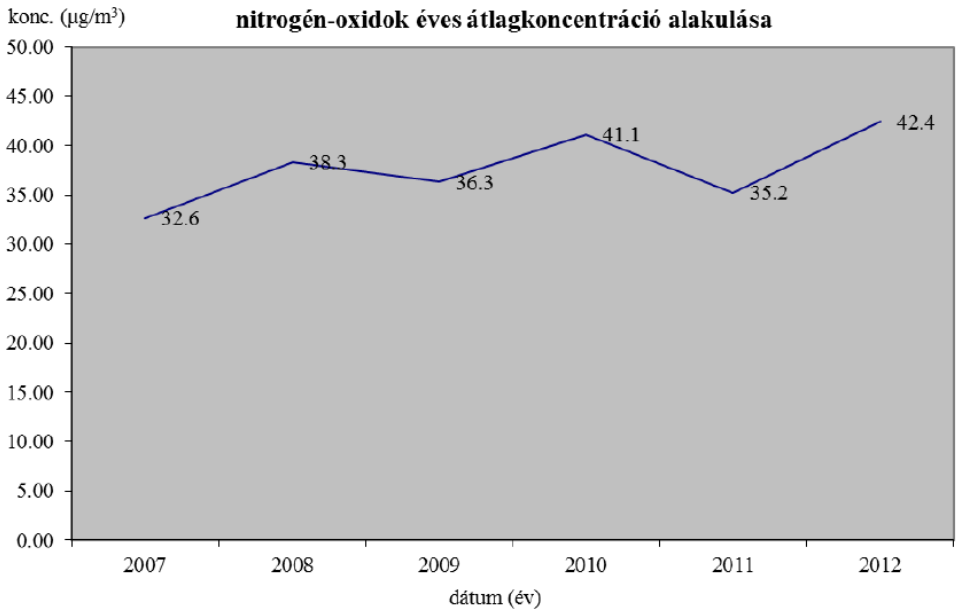

86.** ábra: **NOx éves átlagok alakulása a székesfehérvári monitorállomás mérési eredményei alapján 2007 és 2012 között
Forrás: Székesfehérvár-Veszprém levegőminőségi terv (2013)

Szén-monoxid terheltség

A szén-monoxid komponens átlagkoncentráció meneteket vizsgálva azt láthatjuk, hogy mind a 24 órára, mind az 1 órára vonatkozó egészségügyi határértékek lényegesen magasabbak, mint a mért koncentráció átlagok. A grafikonokon csekély mértékben megfigyelhetők a fűtési szezonra jellemző magasabb koncentráció értékek.

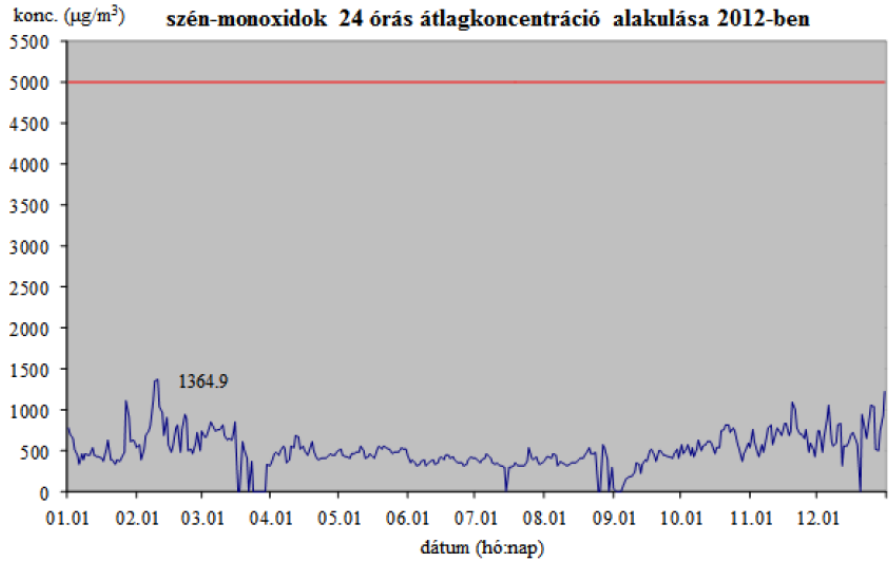

87.** ábra: **CO 24 órás átlagok alakulása a székesfehérvári monitorállomás mérési eredményei alapján 2012-ben
Forrás: Székesfehérvár-Veszprém levegőminőségi terv (2013)

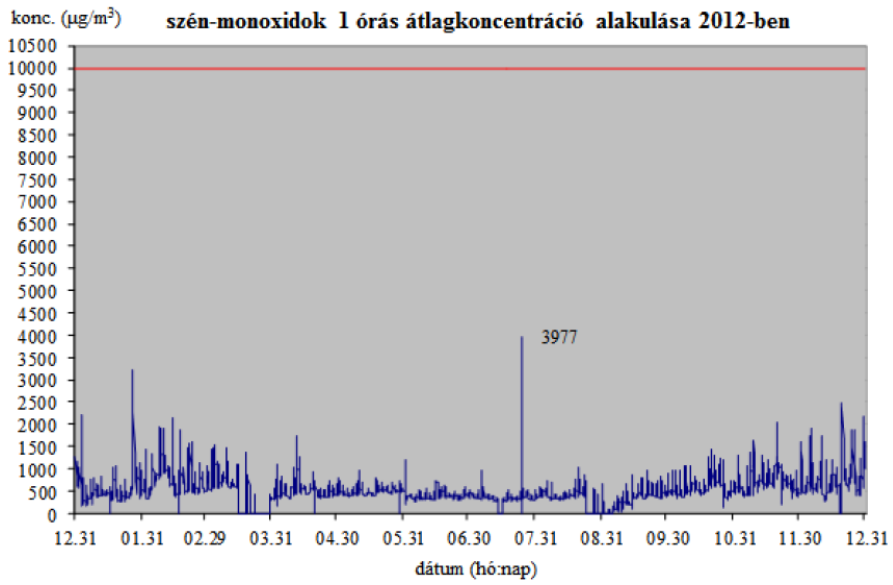

88.** ábra: **CO 1 órás átlagok alakulása a székesfehérvári monitorállomás mérési eredményei alapján 2012-ben
Forrás: Székesfehérvár-Veszprém levegőminőségi terv (2013)

Az éves átlagok esetében a szén-monoxid szennyezettségben 2007-től 2012-ig stagnálás tapasztalható, és az átlagértékek lényegesen az éves egészségügyi határérték (3000 µg/m³) alatt maradtak.

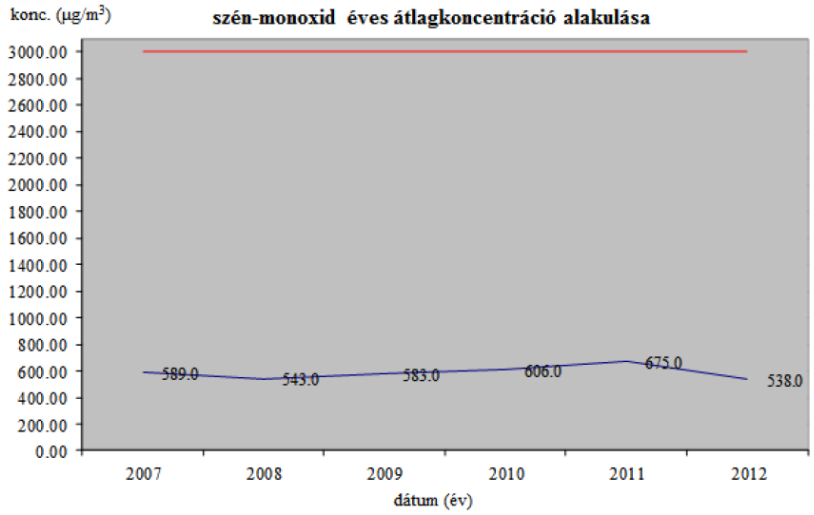

89.** ábra: **CO éves átlagok alakulása a székesfehérvári monitorállomás mérési eredményei alapján 2007 és 2012 között
Forrás: Székesfehérvár-Veszprém levegőminőségi terv (2013)

Ózon terheltség

Mivel az ózon másodlagos szennyezőanyag, nem közvetlenül kibocsátásból származik, hanem elsősorban a gépjármű közlekedés emissziójából a levegőben jelenlévő szerves előanyagokból, és nitrózus gázokból intenzív napsugárzás hatására keletkezik, ezért a koncentráció menete egyértelműen az évszakokon és a napszakokon belül is periodikusan változik. A napsugárzási intenzitásának változásától függő éves periodikus lefutás jól látható az alábbi ábrákon. A tavaszi hónapokban a napsütés intenzitásának emelkedésével a 24 órás átlag megemelkedik, amely a napsugárzás intenzitás csökkenéséig, az őszi hónapokig, a derült nyári napokon magas értéken marad. A nyári időszakban a borult napokon átmeneti csökkenés áll elő.

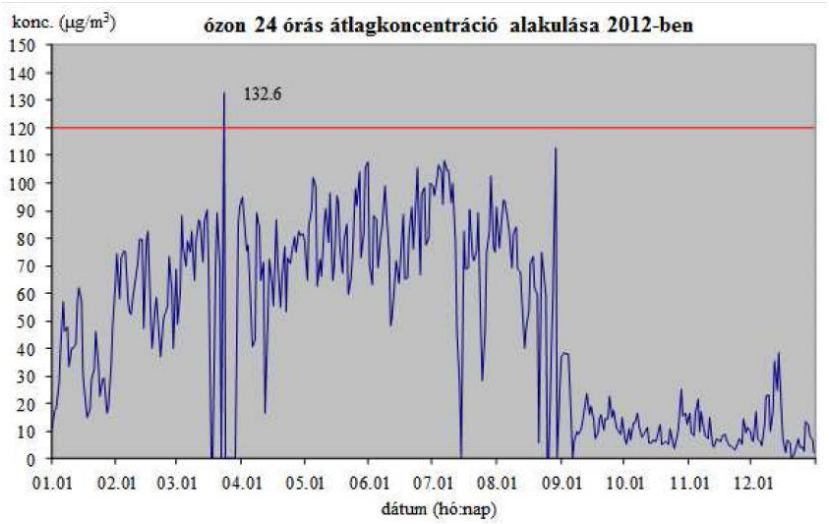

90.** ábra: **O3 24 órás átlagok alakulása a székesfehérvári monitorállomás mérési eredményei alapján 2012-ben
Forrás: Székesfehérvár-Veszprém levegőminőségi terv (2013)

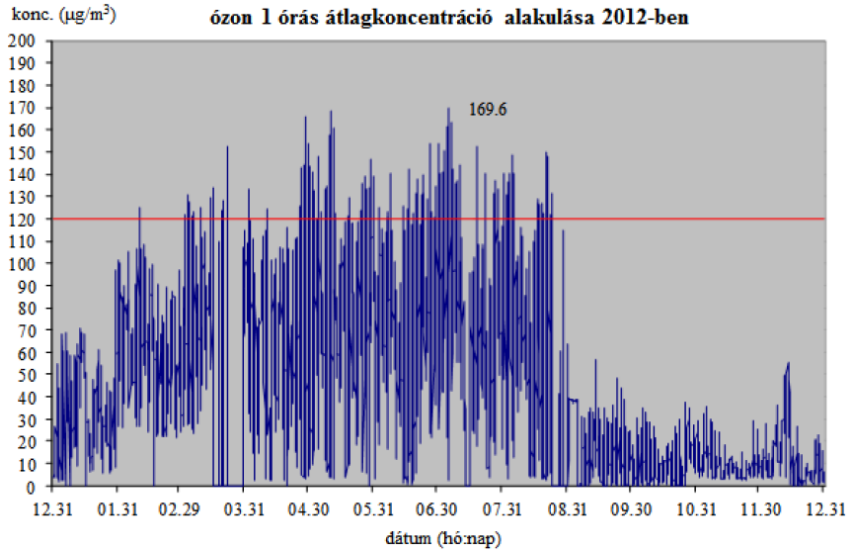

91.** ábra**: O3 1 órás átlagok alakulása a székesfehérvári monitorállomás mérési eredményei alapján 2012-ben
Forrás: Székesfehérvár-Veszprém levegőminőségi terv (2013)

Az 1 órás átlagok a nyári időszakban többször meghaladták a 120 µg/m^3 egészségügyi határértéket, azonban a 180 µg/m^3 tájékoztatási küszöbérték alatt maradtak, így a település füstköd-riadó rendeletében rögzített rendkívüli intézkedések elrendelésére idáig ezen komponens koncentrációjának megnövekedése miatt nem volt szükség. A jövőben a klímaváltozás hatása az ózon koncentráció alakulására bizonytalan, elképzelhető az elkövetkező években, hogy az órás koncentráció értékek megközelítik, esetleg elérik a tájékoztatási küszöbértéket, amely szükségessé teheti a rendkívüli intézkedéseket is. Az alábbi ábra szerint az éves átlag 2011-hez képest 2012-ben növekedett, 2007-óta a legmagasabbnak adódott, amely a klímaváltozás erősödő hatásaival lehet kapcsolatban. Az éves határértékhez képes az átlag azonban így is még lényegesen a határérték alatt maradt.

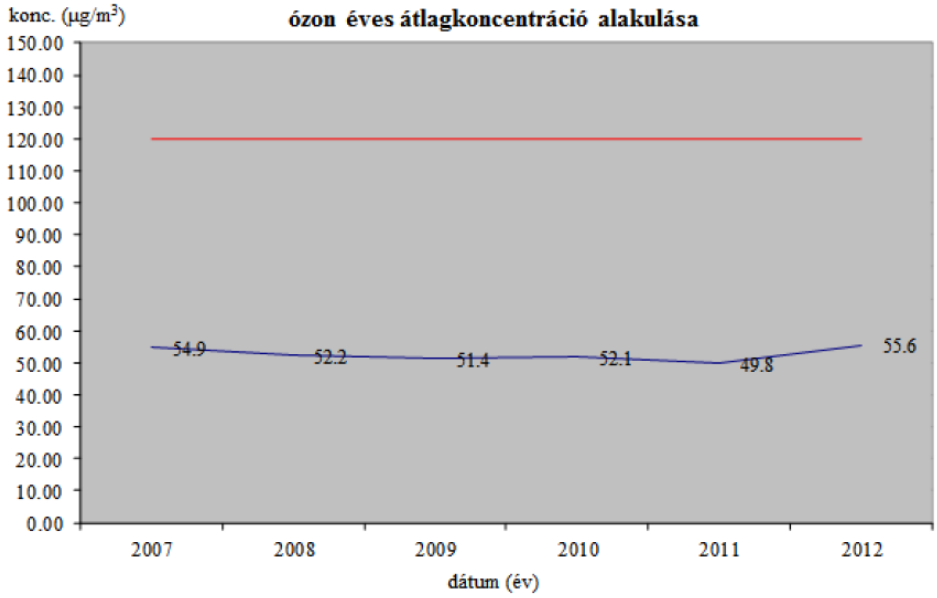

92.** ábra**: O3 éves órás átlagok alakulása a székesfehérvári monitorállomás mérési eredményei alapján 2007 és 2012 között
Forrás: Székesfehérvár-Veszprém levegőminőségi terv (2013)

PM_{10} terheltség

A fűtési szezonra jellemző magas szennyezettség két tényezőre vezethető vissza, a feldúsulást elősegítő, a téli hónapokra jellemző időjárási helyzetekre (inverzió) és a levegőbe emittált, a lakossági fűtésből, közlekedésből és kisebb arányban az ipari kibocsátásból származó szilárd szennyező anyagra. A 24 órás átlagkoncentrációk esetében több alkalommal (az év első negyedévében a fűtési szezonra korlátozódva) egészségügyi határérték (50 µg/m^3) túllépés volt mérhető. Az év elején tájékoztatási (75 µg/m^3) és riasztási (100 µg/m^3) küszöbérték átlépés is előállt, amely az önkormányzat által elfogadott füstköd-riadó rendelet alkalmazását is szükségessé tette.

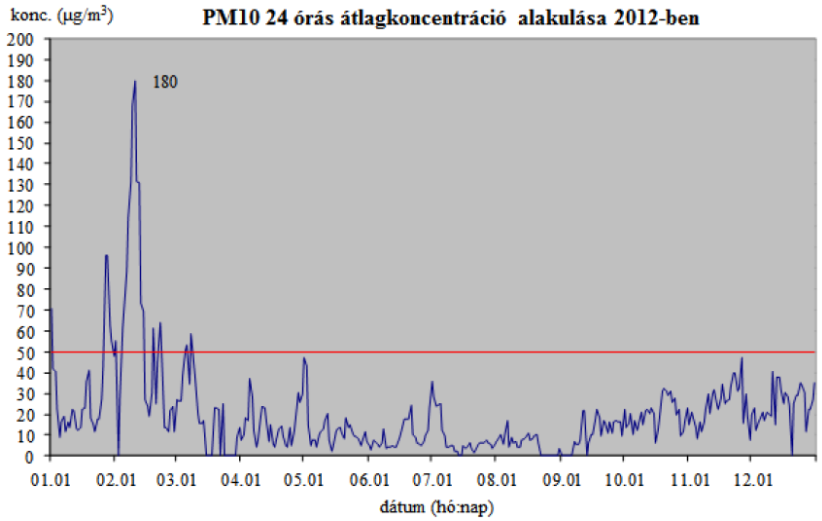

93.** ábra**: PM10 24 órás átlagok alakulása a székesfehérvári monitorállomás mérési eredményei alapján 2012-ben
Forrás: Székesfehérvár-Veszprém levegőminőségi terv (2013)

A terhelt időszakokban a napszakokon belül elsősorban a délutáni órákban tetőzött az órás átlagkoncentráció értéke, aminek alapján a lakossági fűtésre használt szilárd tüzelőanyagokkal üzemelő fűtőberendezések napi használatának hatására lehet következtetni.

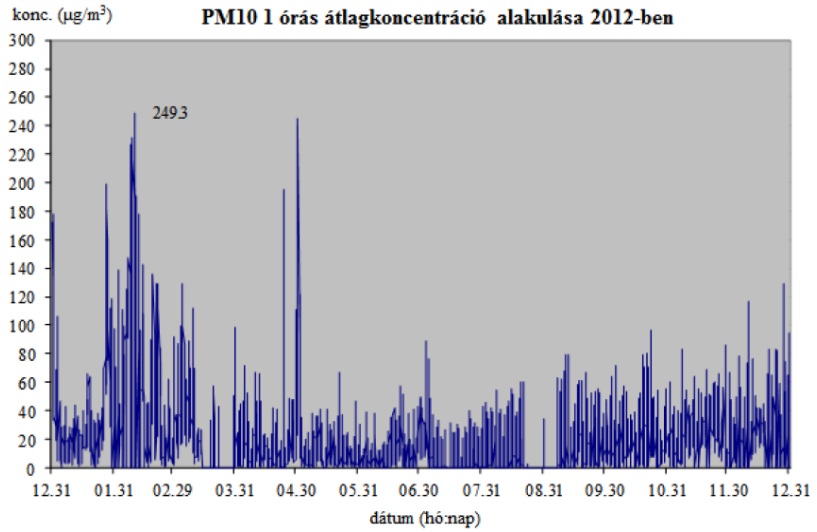

94.** ábra: **PM10 1 órás átlagok alakulása a székesfehérvári monitorállomás mérési eredményei alapján 2012-ben
Forrás: Székesfehérvár-Veszprém levegőminőségi terv (2013)

Az állomás adatai szerint a PM10 szálló por átlagkoncentrációja éves átlagban határérték (40 µg/m^3) alatt alakult, 2007-től 2011-ig folyamatos erőteljes növekedés, majd 2012-re lényeges csökkenés volt tapasztalható. A PM10 esetében a 4/2011 VM (I.14.) rendeletben, a 24 órás 50 µg/m^3 egészségügyi határérték túllépésére rögzített maximális 35 esetszám 2010- ben és 2011-ben sem teljesült. A 2012. évben jelentős csökkenés látható. Az éves átlagérték és a túllépések esetszámának 2012-évi mérséklődése nem csak a különböző forrásokból származó szilárd szennyező anyag kibocsátott mennyisége csökkenésének az eredménye, hanem annak is köszönhető, hogy a környezeti levegőben jelenlévő szennyezőanyagok feldúsulását megakadályozó kedvező meteorológiai helyzet gyakrabban fordult elő. Várhatóan a jövőben is az időjárási helyzet alakulása fogja döntően meghatározni az egészségügyi határérték túllépésének esetszámát.

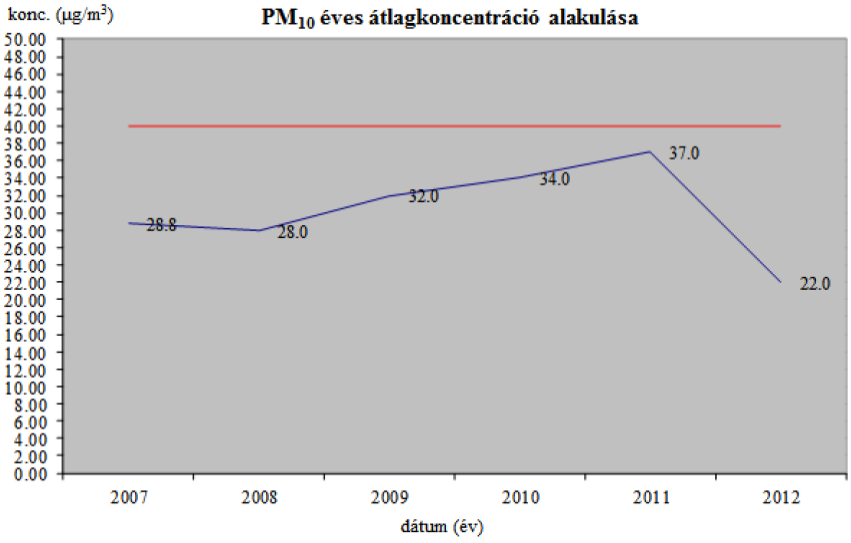

95.** ábra: **PM10 éves órás átlagok alakulása a székesfehérvári monitorállomás mérési eredményei alapján 2007 és 2012 között
Forrás: Székesfehérvár-Veszprém levegőminőségi terv (2013)

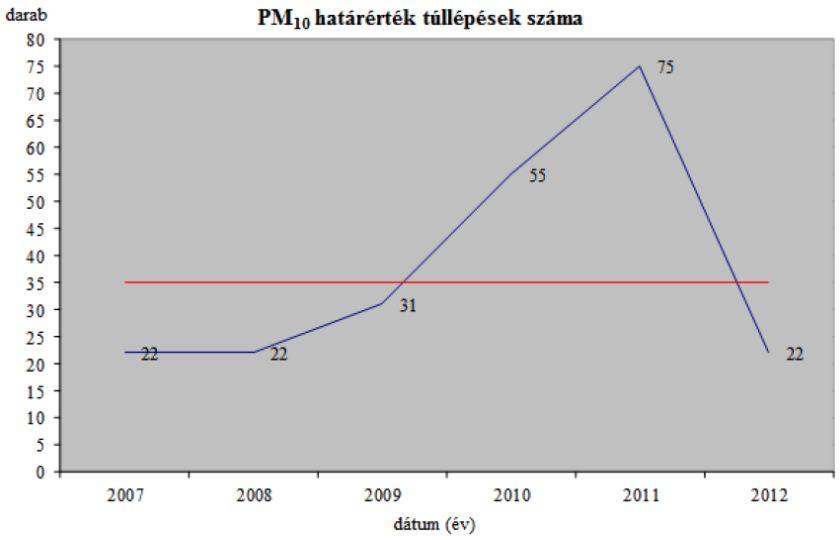

96.** ábra: **Székesfehérvár, PM10 határérték túllépések száma 2007 és 2012 között
Forrás: Székesfehérvár-Veszprém levegőminőségi terv (2013)

Ipari kibocsátás

Székesfehérváron annak ellenére, hogy jelen van az ipari tevékenység, jelentős, határérték feletti szennyező anyag kibocsátás nem jellemző, amely egyrészt az üzemekben alkalmazott technológiáknak köszönhető, másrészt pedig a kevesebb kibocsátással járó ipari tevékenység jellegéből fakad.

Az alábbi ábra a Székesfehérváron működő legjelentősebb ipari üzemek pontforrásainak nitrogén-oxidok kibocsátásait mutatja a 2004-2011 időszakban:

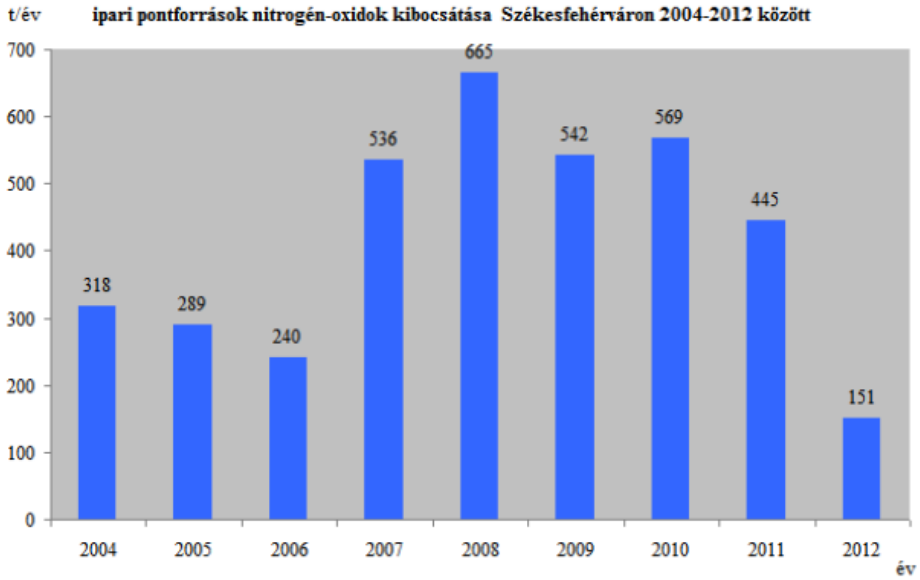

97.** ábra**: Székesfehérvár területén üzemelő meghatározó pontforrások nitrogén-oxidok éves összkibocsátásai 2004-2012 között
Forrás: Székesfehérvár-Veszprém levegőminőségi terv (2013)

A következő táblázat a Székesfehérváron üzemelő 1000 kg/év tömegáram fölött nitrogén-oxidokat kibocsátó pontforrások adatait rögzíti. A kibocsátott éves mennyiségek forrása önbevalláson alapuló adatszolgáltatás, amelyekben a ténylegeshez képest jelentős eltérések lehetnek!

Székesfehérváron üzemelő nitrogén-oxidok kibocsátó pontforrások				
Üzemeltető megnevezés	**Forrás azonosító**	**Technológia megnevezés**	**Forrás megnevezése**	**Kibocsátott éves menyniyiség (kg/év)**
Dalkia Energia Zrt.	P2	Gőz- melegvíz előállítás	Kazánház 2-es kéménye	1123.08
Győri Keksz Kft.	P69	TUC2 kekszsütés	TUC2 kekszsütés kemence kémény 3	1236.33
Székesfehérvári Fűtőerőmű KFT. "f.a."	P2	villamos energia előállítása gázmotorral	gázmotor kéménye	2821.97
	P1	villamos energia előállítása gázmotorral	gázmotor kéménye	3791.92
	P1	villamos energia előállítása gázmotorral	gázmotor kéménye	4685.64
	P4	villamos energia előállítása gázmotorral	gázmotor kéménye	6389.50
	P1	Gőztermelés	1. sz. kémény	7207.48
	P2	villamos energia előállítása gázmotorral	gázmotor kéménye	8116.31
	P6	villamos energia előállítása gázmotorral	gázmotor kéménye	9439.64
	P3	villamos energia előállítása gázmotorral	gázmotor kéménye	10606.86
	P5	villamos energia előállítása gázmotorral	gázmotor kéménye	13162.98
	P5	Forróvíz előállítás	3. sz. kémény	22208.05
Széphő Zrt.	P1	Távfűtés, melegvíz szolgáltatás	fűtőmű kémény	1511.12
Videoton Holding Zrt.	P3	Fűtés	Kazánház kürtő	1433.62
Vt Metal Kft.	P70	Fűtés	Fűtés 1. sz. kémény	13279.03
ALCOA-KÖFÉM Kft.	P69	Fűtés	Fűtés 2. sz. kémény	16337.28
	P101	Emulzióbontó melegvízellátása	melegvizes kazán 12. épület	71196.7
	P103	gőz és melegvízellátás, légtechnika	légtecnikai fűtés 61.épület	28398.2
	P11	Alumínium újraolvasztás	H öntöde olvasztókemence ajtóelszívás kürtője III.	34085.2
	P112	gőz és melegvízellátás, légtechnika	szerszámtisztító kazán	3653.1
	P119	Alumínium újraolvasztás	Mg előmelegítő kemence kéménye	9877.3
	P120	Alumínium újraolvasztás	öntödei homogenizáló kemence kéménye	1377706.5
	P121	gőz és melegvízellátás, légtechnika	7 t/h-ás elox gőzkazán kéménye	2881128.8
	P123	gőz és melegvízellátás, légtechnika	légtechnikai fűtés 51-es épület	47067.0
	P124	hengerműi tuskóelőmelegítés	régi hengerműi Gautschi:I.	1265936.1
	P125	hengerműi tuskóelőmelegítés	régi hengerműi Gautschi:II.	4564405.1
	P127	hengerműi tekercs hőkezelés	Schmitz kemence	306357.7
	P128	Alumínium kerék hőkezelése, kovácsolása	Előmelegítő kemence	823735.6
	P129	Alumínium kerék hőkezelése, kovácsolása	Hőkezelő kemence	222595.9
	P130	Alumínium kerék hőkezelése, kovácsolása	Öregbítő kemence	1899377.5
	P131	Alumínium kerék hőkezelése, kovácsolása	Prés elszívás I. (4000 és 7700 t)	303687.6
	P132	Alumínium kerék hőkezelése, kovácsolása	Prés elszívás II.(3000 és 5000 t)	147007.2
	P137	Alumínium hengerlés	I. Hideghengerállvány	4188.9
	P138	Alumínium hengerlés	I. Hideghengerállvány	3925.5
	P139	Alumínium hengerlés	II. Hideghengerállvány	6238.0

57.** táblázat: **Székesfehérváron üzemelő nitrogén-oxidok kibocsátó pontforrások
Forrás: Székesfehérvár-Veszprém levegőminőségi terv (2013)

Az ipari kibocsátások hozzájárulása a NO_2 terheltséghez kedvezőtlen meteorológiai helyzet esetében Székesfehérváron max. 10-15 µg/m^3. döntően nem az ipari nitrogén-oxidok kibocsátások okozzák a településen az egészségügyi határérték feletti koncentráció értékeket, amelyek gépjárműforgalommal terheltebb pontjain fordulnak elő.

Az alábbi ábra Székesfehérváron működő legjelentősebb ipari üzemek pontforrásainak szilárd (nem toxikus) por kibocsátásait mutatja 2004-2011 között:

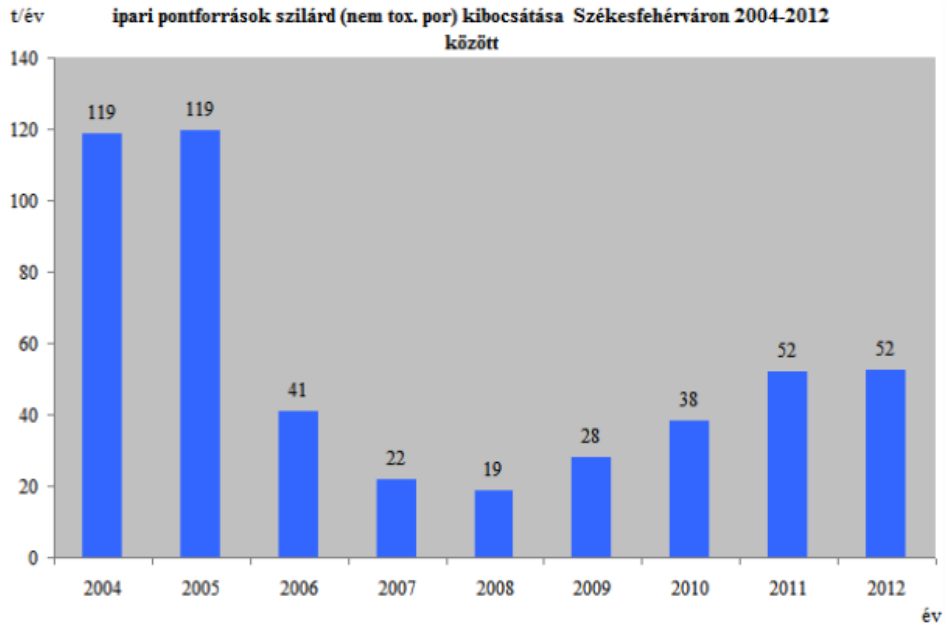

98.** ábra**: Székesfehérvár területén üzemelő meghatározó pontforrások szilárd (nem toxikus) éves összkibocsátásai 2004-2012
Forrás: Székesfehérvár-Veszprém levegőminőségi terv (2013)

Az alábbi táblázat Székesfehérváron üzemelő 100 kg/év tömegáram felett szilárd (nem toxikus) port kibocsátó pontforrások adatait rögzíti. A kibocsátott éves mennyiségek forrása önbevalláson alapuló adatszolgáltatás, amelyekben a ténylegeshez képest jelentős eltérések lehetnek!

Székesfehérváron üzemelő szilárd (nem toxikus) por kibocsátó pontforrások				
Üzemeltető megnevezés	**Forrás azonosító**	**Technológia megnevezés**	**Forrás megnevezése**	**Kibocsátott éves menyniyiség (kg/év)**
Garzon Bútor Zrt.	P29	Porelszívás	Giben porelszívó	928.3
Székesfehérvári Fűtőerőmű KFT. "f.a."	P5	Forróvíz előállítás	3. sz. kémény	104.0
Power and Composite Technologies Hungary KFT.	P1	szigetelőanyag gyártás mechanikai megmunkálással	megmunkáló műhely elszívó ventilátor kürtő	381.4
Swietelsky Magyarország Kft.	P3	Aszfaltgyártás	WIBAU-120 aszfaltkeverő kémény	252.6
Szimfék Zrt.	P27	festés, fényezés	Festőfülke kidobó kürtő	0.0
Aranykorona Zrt.	P5	Szemestermény szárítás	Terményszárító kürtője	216.6
	P6	Szemestermény szárítás	Terményszárító kürtője	212.9
	P7	Szemestermény szárítás	Terményszárító kürtője	116.6
Tamási Mezögazdasági Kft.	P1	Terményszárítás, elő-, utótisztítás	előtisztító ciklon kürtője	185.1
Emerson Process Management Magyarország Kft.	P11	Festés	Festő elszívó	106.0
Videoton EAS Kft.	P16	elektronikai áramköri kártya lakkozása	Lakkozó kidobója	213.7
General Plastics Kft.	P7	lakkfestés	lakkozó elszívó	145.2
ALCOA-KÖFÉM Kft.	P90	gőz és melegvízellátás, légtechnika	melegvizes kazán 44/B épület	57210.8
	P91	gőz és melegvízellátás, légtechnika	melegvizes kazán 8.épület	73142.4
	P92	gőz és melegvízellátás, légtechnika	melegvizes kazán 42.épület	38680.7
	P98	gőz és melegvízellátás, légtechnika	melegvizes kazán 28. épület	125771.4
	P99	gőz és melegvízellátás, légtechnika	melegvizes kazán 30. épület	26879.6

58.** táblázat: **Székesfehérváron üzemelő szilárd (nem toxikus) por kibocsátó pontforrások
Forrás: Székesfehérvár-Veszprém levegőminőségi terv (2013)

Székesfehérvár területén jelentős diffúz jellegű kibocsátó források nem üzemelnek, ezért abból származó levegőterheléssel nem kell számolni, ahogy a nitrogén-dioxidra, úgy a PM10-re is érvényes a megállapítás, hogy az ipari források érdemben nem befolyásolják a terhelt időszakokban kialakuló levegőszennyezettséget.

A levegő védelmével kapcsolatos egyes szabályokról szóló, az Európai Unió jogszabályaival harmonizált 21/2001.(II.14.) Korm. rendelet 7§. (7) bekezdése előírja, hogy azokra a zónákra, ahol a légszennyezettség meghaladja a határértéket, az illetékes környezetvédelmi hatóságnak intézkedési programo(ka)t kell készítenie (A rendeletet a 306/2010. (XII. 23.) Korm. rendelet 45. § a) pontja hatályon kívül helyezte 2011. január 15. napjával). A terv az akkor hatályban lévő rendelet előírásainak megfelelően elkészült, a benne felsorolt feladatok egy részét a város teljesítette. Több közlekedési csomópont korszerűsítése megtörtént 2006-ban és 2010-ben. A Piac téri autóbusz-pályaudvar átépítésére 2006-2007 között került sor. Az önkormányzat a levegő tisztaságának védelme érdekében számos kerékpárút beruházást is megvalósított, de ezek kiépítettsége ma még mindig nem megfelelő mértékű, további beruházásokra lenne szükség.

A közlekedés fejezetben már bemutatásra került a személygépjárművek magas aránya. A személygépjárművek üzemanyag szerinti megoszlása kismértékben változott az elmúlt évtizedben, továbbra is a benzinüzeműek dominanciája jellemző. Az ezredforduló elején a benzinüzemű gépjárművek 90% feletti részarányt képviseltek, majd egy folyamatos, kiegyensúlyozott, de lassú csökkenő trendbe fordult át a gázolajüzemű személygépjárművek javára. 2011-ben a benzinüzemű gépjárműveknek már csak 80% alatti volt a részaránya az állományon belül. A „mérleg”

csak benzin és dízelüzemű személygépjárművek között „billent át", az egyéb üzemű (pl. alternatív üzemanyagú) személygépjárművek száma az - előzőek tükrében – nem meghatározó (2011-ben 166 db).

A téli időszakokban a város légszennyezettségi állapotát kedvezőtlenül befolyásolja az egyedi fűtési szokásokból eredő terhelés. A fa-, illetve széntüzelésű berendezések gyakori szakszerűtlen használata nagymértékben hozzájárul a téli időszakban a szállópor koncentráció növekedéséhez, amely komoly egészségkárosító hatással jár.

A vonatkozó jogszabályok figyelembevételével a Közgyűlés 50/2010. (XII.14.) számmal rendeletet alkotott Székesfehérvár Megyei Jogú Város Szmogriadó Tervéről. Ezt a rendeletet a 23/2012. (IV. 19.) számú önkormányzati rendelet váltotta, ugyanebben a témában. A „szmogriadó"-val kapcsolatos rendelkezés időszakosan alkalmazott, a járművek globális szennyezőanyag kibocsátását figyelembe vevő forgalomkorlátozás. Ezen dinamikus szabályozás legfontosabb célja az extrém időjárási körülmények, illetve a különböző levegőt szennyező tényezők – beleértve természetesen a járművek szennyezőanyag kibocsátását is – együttes hatásaként létrejövő, a mindenkori egészségügyi határértéket veszélyeztető állapot megszüntetése.

A légszennyező anyagok közül leggyakrabban a szállópor PM10 koncentráció növekedése miatt szükséges a szmogriadó fokozatainak (tájékoztatási és riasztási fokozat) elrendelése. A rendelet megalkotása óta eltelt idő alatt a téli időszakban az időjárási körülmények kedvezőtlen alakulása következtében, a szállópor koncentrációjának megemelkedése miatt 2010. óta 6 alkalommal a szmogriadó tájékoztatási, 5 alkalommal a riasztási fokozat elrendelésére volt szükség, a riasztási fokozaton belül pedig a rendőrség bevonásával történő gépjárműforgalom korlátozására 2 alkalommal volt szükség a 2010. december 20-23-ig, valamint 2011. november 14-18-ig tartó időszakokban.

A szállópor PM10 koncentráció növekedéséhez hozzájárul az avar és kerti hulladékok nyílttéri égetése. A levegőminőség szempontjából kritikus időszakokban az égetések szabályozására a város közgyűlése megalkotta a 24/2013. (VI.14.) számú önkormányzati rendeletét. A rendelet előírásai alapján Székesfehérvár Megyei Jogú Város közigazgatási területén az avar és növényi hulladék égetése - a rendeletben meghatározott időszakokon kívül - tilos. A kerti hulladékok ártalmatlanításáról elsődlegesen komposztálással kell gondoskodni. Kivételt képeznek a kommunális hulladékszállítási közszolgáltatásba be nem vont ingatlanok, ahol az avar és növényi hulladék égetése a rendeletben meghatározott időszakokban megengedett.

A hulladékszállítást Székesfehérváron közszolgáltatóként ellátó Depónia Hulladékkezelő és Településtisztasági Kft. a 2012-es évtől kezdődően áprilistól novemberig kétheti rendszerességgel gyűjti a családi házas övezetekben keletkező zöldhulladékot. A rendszer szerint az ügyfelek saját zsákjaiba gyűjtik a zöldhulladékot, a közszolgáltatótól pedig az adott évre meghatározott darabszámú matricát kapnak postán kézbesítve, melyeket a zsákokra ragasztanak. Az égetés ezzel a módszerrel elkerülhető, jelentősen hozzájárulva a megfelelő levegőminőség megőrzéséhez.

A légszennyező anyagok között meg kell említeni a polleneket, amelyek évente három periódusban szennyezik a levegőt:

- kora tavasszal a fák (nyír, kőris, mogyoró)
- nyáron a füvek

nyárutó és ősszel a gyomnövények (parlagfüvek)

A szennyezés fő oka a környezet elhanyagolása, a lakókörnyezetek ápolatlansága, a mezőgazdasági művelésre szánt földek parlagon hagyása, illetve a nem kellő mértékű gyommentesítés. Az országban 20 mérőállomás van, 2011-ben megkezdődött a pollenmonitorozás Székesfehérváron is, hogy a pollenterheléséről tájékoztatni lehessen a lakosságot. Az aktuális helyzetről a www.antsz.hu oldalon lehet információkat szerezni.

1.17.4 Zaj- és rezgésterhelés

Székesfehérvár Megyei Jogú Város közigazgatási területére kiterjedő, a 280/2004. (X.20.) Korm. rendeletben és a stratégiai zajtérképek, valamint az intézkedési tervek készítésének részletes szabályairól szóló 25/2004. (XII.20.) KvVM rendeletben meghatározottaknak megfelelően zajforrásonként és időszakonként összegyűjtött adatok alapján elkészültek a stratégiai zajtérképek.

A zajtérképeket közúti zajra, vasúti zajra és ipari zaj terhelő hatására kiterjedően, a vonatkozó rendeletben meghatározott két adatot vizsgálva készültek el:

- az átlagos évi terhelés egy napjára vonatkozó, az egyes napszakok hatását különböző súllyal figyelembe vevő 24 órás zajjellemző,
- és átlagos évi terhelés egy éjszakáját az éjszakai 8 órára vonatkozóan jellemző mennyiség szerint.

A város zajhelyzetének elemzése során két területet vizsgált:

- közlekedés zaj
- ipari tevékenységek által kibocsátott zaj

Közlekedési zaj

A város környezeti zajhelyzetét döntő módon a közlekedés határozza meg, mert az egész város szükséglete, így kisebb nagyobb mértékben minden közlekedési létesítmény környezetében kell zajterheléssel számolni. Székesfehérvár városa közlekedési csomópontban fekszik, számos nagy forgalmú út szeli át területét, melyek igen nagy forgalmat bonyolítanak le. Az elkerülő utak jól szolgálják a belvárosi forgalom egy részének elvezetését, tehát az átmenő forgalom jelentős része által okozott zaj az elkerülő utakon jelenik meg. A belterületek forgalmát enyhíti a nyugati elkerülő eddig megépült szakasza, ami az észak-déli átmenő forgalom jelentős részét levezeti.

Közúti zajjal terhelt **leginkább kritikus** területek	- Palotai u. (a Szeder u. – Schwäbisch G. u. közötti szakasz) - Mátyás király u. - Várkörút - Prohászka O. u. (Budai u. – Horvát István út közötti szakasz) - Széchenyi u. – teljes hosszában - Horváth István u. – teljes hosszában - Budai u. (Piactér – Seregélyesi u. közötti szakasz) - Lövölde u. (Budai u. – Horvát István út közötti szakasz) - Deák Ferenc u. Horvát I. út – Budai u. közötti szakasz) - Szekfű Gy. u. (Dózsa Gy. u – Pozsonyi u. közötti szakasz) - Mészöly G. u. – Malom u. kereszteződés környezete (Honvéd u. magasságában) - Havranek J. u. (Fecskepart – Dózsa Gy. u. közötti szakasz) - Móri u. (Szt. Flórián úttól a Dózsa Gy. u-ig terjedő szakasz)
Közúti zajjal terhelt **kritikus** területek	- Új Csóri u. - Kelemen Béla u. (Beszédes J. tér – Halász u. közötti szakasz) - Prohászka O. u. (Horvát I. u. – Mártírok u. közötti szakasz) - Mártírok u. (Lövölde u. – Madách I. u. közötti szakasz) - Királysor u. - Gáz u. - Széna tér - József A. u. - Mikszáth K. u. - Zámoly u. - Szent Flórián Krt. (Kiskút u-tól – Berényi u-ig) - Kadocsa u. (Berényi u-tól Lehet u-ig) - Kisteleki u. teljes hosszában - Géza u. - Karinthy F. u. - Budai u. (Seregélyesi u-tól városhatárig) - Fiskális u. teljes hosszában - Pozsonyi u. (Csokonai u-tól a városhatárig) - Kassai u. teljes hosszában - Seregélyesi u. (Kadocsa u-tól Sereg u. magasságáig) - Adonyi u. (Zenta u-tól Verseci u-ig) - Szárcsa u. (körforgalomtól a Sárkeresztúri útig) - Sárkeresztúri u. (Juharfa u-tól Szüret u-ig)

	- Balatoni u. (Sóstó Újtelep melletti szakasza) - Farkasverem u. (Rába u. – Palotai u. közötti szakasz)
Vasúti zajjal terhelt **kritikus** területek	- Mártírok u. (Zrínyi u. magasságában) - Udvarhelyi u. - Lippai u. - Borszéki u., Temesvári u., Balatoni u., Enyedi u., Udvarhelyi u., Csíki u., Batthyány u., Alvinci u., Kolozsvári u. vasúthoz közel eső lakóházainál, - Sóstó Újtelep és Vásárhelyi u. lakóházai a „Repülőtér” magasságában

***59**. táblázat: **A zajtérkép megállapításai** Forrás: Székesfehérvár stratégiai zajtérkép*

A közúti zajra vonatkozó nappali adatokat tartalmazó térképen jól látható (zajtérkép mellékletben), hogy a fő közlekedési útvonalak mentén a zajterhelés jelentős mértékű. A legforgalmasabb utak mentén (M7, 7-es főút, 8-as főút, 81-es út valamint a jelentős belvárosi forgalmat lebonyolító Palotai út, Széchenyi út, Budai út, Balatoni út, Várkörút, Prohászka út, Seregélyesi út) a zajkibocsátás 75 dB fölött van. Zajtól védettebb területnek csak a kis forgalmú, lakóterületeket kiszolgáló utak minősülnek. Különösen veszélyezteti a forgalom, és annak környezeti hatásai – légszennyező-anyag kibocsátása, közlekedési zajterhelés – a város fokozott védelmet igénylő intézményeinek működését. Ilyen kiemelt védelmet igénylő létesítmények lennének pl. az oktatási intézmények. Ezek egy részét jelenleg még nem éri veszélyes mértékű környezeti zajterhelés. Ezzel szemben azonban egyes oktatási intézmény a jelentős forgalmú úthálózat mentén található. A közutak forgalma határértéket meghaladó zajjal terheli ezen intézményeket (Pl. Belvárosi I. István Középiskola: 70 dB, Kodály Zoltán Általános Iskola: 65 dB). A zajterhelés éjszaka ugyan csökken, de sok esetben még mindig határértéket meghaladó mértékű.

A város észak-dél és kelet-nyugat irányban is átszeli vasútvonal, melynek zajterhelő hatása mind nappal mind éjszaka határértéket meghaladó zajszintet eredményez. A vasútvonal mentén 30 m-en belül védendő létesítmények találhatók, ahol a zajterhelés a 65 dB értéket is eléri.

Ipari tevékenységek

Az üzemi vagy szolgáltató jellegű létesítmények zaja lokálisan hat, általában csak a közvetlen környezetben érzékelhető, vagy okoz problémát. Az üzemi létesítményekből származó zajhatás társadalmi megítélése kedvezőtlenebb, mint a közlekedésé, a lakosság kevésbé tudja tolerálni nyugalmának ilyen jellegű zavarását. A jelentős zajterhelés az adott területen intézkedést igényel, de a teljes település zajhelyzetét nem befolyásolja döntő mértékben. Korábbi iparterületeken, lakóterülettől megfelelő távolságban működő ipari telephelyeknél kevés a zajprobléma. A város területén az ipari parkok úgy kerülnek kijelölésre, hogy azok a védendő területektől való távolságuk következtében kiemelkedő zajvédelmi problémát nem vethetnek fel. A legnagyobb zajterhelést okozó vállalatok iparterületen találhatók, ahol a gazdasági területekre vonatkozó határértékek a mérvadók. Általában a lakóterületek közé beékelődő üzemek, kisipari telephelyek okoznak zajhatással kapcsolatos panaszokat. Meg kell említeni az építési munkálatok zajterhelésére is, melyek ugyan időszakosan terhelik a környezetet, de a terhelés mértéke esetenként igen jelentős lehet.

Zajterhelés szempontjából a kötelezően vizsgált, legfontosabb IPPC üzemek:

- DENSO Magyarország Kft.
- Alu-Metal-Color Kft.
- ALCOA-KÖFÉM Kft.
- SAPA Profiles Kft.
- VT Galván Kft.
- Fűtőerőmű Kft.
- Alföldi Tej Kft.
- Aranybulla Mg Zrt.
- Aranykorona Zrt.

Kulturális, szórakoztató ipar

A környezeti zaj és rezgés elleni védelem egyes szabályairól szóló 284/2007. Korm. rendelet vonatkozó szakaszai és az 1. számú mellékletében felsorolt tevékenységek esetén a Jegyző az elsőfokú eljáró hatóság egyebek mellett a sport, szórakoztató, szabadidős tevékenységek, illetve a vendéglátás tekintetében. A Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlése 26/2012. (IV.26.) számmal alkotott önkormányzati rendeletet a zajvédelem helyi szabályozásáról (többek között a hangosítással járó közterületi rendezvényekre, a magán és közterületeken végzett zöldfelület kezelésre, magáningatlanon végzett építési-bontási tevékenységre, szabadtéren végzett hangosító berendezések használatára vonatkozóan). A jegyző elsősorban a vonatkozó országos és helyi zajvédelmi rendeletek alapján vizsgálja a fenti esetekben a különböző hatáskörébe tartozó végezni kívánt tevékenységek zajvédelmi megfelelőségét.

A 284/2007. Korm. rendelet 1. számú melléklete alapján az építési tevékenységek által okozott zajterhelés megfelelőségének ellenőrzése szintén Jegyzői feladat.

Székesfehérvár Megyei Jogú Város területén az elmúlt években történtek zajcsökkentést eredményező változások:

- *Belváros forgalomcsillapítása:*

  A történelmi, turisták által látogatott, műemléki épületekkel, terekkel gazdag városrész közúti forgalmát oly mértékben korlátozták, hogy az gyakorlatilag forgalommentes övezetté vált, valamint a változtatásokkal összefüggésben a városi tömegközlekedési is áttervezésre került.

- *Várost elkerülő út építése:*

  A Székesfehérvár belvárosát, illetve belterületét tehermentesítő ún. „nyugati elkerülő út" immár évek óta megvédi az átmenő forgalom zajától az érzékenynek mondható területeket. Mindezzel jelentős mértékben hozzájárul a város környezeti állapotának megőrzéséhez, javításához, különösen, hogy a 7-8. számú főút Maroshegy városrészt elkerülő szakaszán a Mezei és Orsovai utcák védelmére állami forrásból zajvédőfalak kerültek kiépítésre.

- *Útfelújítási program:*

  A rendelkezésre álló szűkös források mellett is történtek tervszerű útfelújítások Székesfehérvár MJV közigazgatási határán belül az elmúlt években. (Saára Gyula program 2011-től kezdődően.) A szennyvízcsatornázás során is felújításra kerültek útburkolatok, továbbá a Berényi út is felújításra került.

- *Körforgalmak kialakítása, jelzőlámpa felújítás, korszerűsítés:*

  Környezeti zaj szempontjából fontos tényező a forgalom folytonosságának biztosítása, az indítások, fékezések gyakoriságának csökkentése. Mindezt kedvezően befolyásolják a következő forgalomtechnikai beavatkozások:
  - útkereszteződésekben körforgalom kialakítása
  - „zöld hullámok" kialakítása – a közlekedésirányító lámparendszer gondos megtervezésével, felügyeletével.
  - Székesfehérváron több, fentiekben említett intézkedést valósítottak meg az elmúlt években, például a Budai út – Titeli út jelzőlámparendszer felújítása, az autópálya-bevezető útszakaszokon, 8. számú út bevezető szakaszán, valamint a Széna téren körforgalom kialakítása, illetve több helyen a közlekedési lámparendszer korszerűsítése.

- *Kerékpárforgalmi-hálózat fejlesztés:*

  A város domborzati adottságai kedveznek a kerékpáros közlekedésnek, a kerékpárral bejárható viszonylag kis távolságok segítik a kerékpározás térhódítását. A város kerékpáros úthálózatain az elmúlt években történtek fejlesztések (térségi szinten is), de még így is elmaradnak más megyei jogú városok hálózati

kiépítettségétől, ezért ezen a területen további fejlődéseket kell elérni, mert számos másik hasznos szempont mellett a zajterhelés csökkentésének is jelentős eszköze.

- *Zajvédő falak építése:*

  Bár városi környezetben, városi forgalom mellett a zajvédő falak kiépítésének jelentős korlátai vannak, mégis bizonyos esetekben eredményes és hatékony lehet kiépítésünk. Székesfehérváron ilyen jól alkalmazott megvalósításról beszélhetünk a Szent Flórián körút környezetében kiépített zajvédő esetében. A nagy forgalmú Szent Flórián körút lakóterületek melletti szakaszát – Marhacsapás u. – Berényi u. közötti szakasz - zajvédő fal árnyékolja le az Agyag utca lakóházai irányába a közlekedési forrásból származó terhelést. A zajvédő fal mérete helyenként – minden esetben a szükséges magasságra optimalizált falról van szó – 6 m-es magasságot ér el.

A környezeti zaj elleni védelem alapját képezi a **területhasználatok környezettudatos tervezése** is. A rendezési tervek készítése során törekedni kell a meglévő, zajvédelmi szempontból kedvező, csendesebb területek állapotának megőrzésére. A hatályos jogszabályi előírások értelmében a zajt keltő és zajtól védendő létesítményeket egymáshoz képest úgy kell tervezni, elhelyezni, hogy a határérték teljesülése biztosított legyen és a jelenlegi állapotnak sem szabad nagymértékben kedvezőtlen irányba változnia. Ezen kívül a zajpanasz forrása lehet a különféle lakóparkok forgalmas út mellé történő telepítése is, ilyen esetekben sokszor már csak egyetlen megoldás létezik a zajproblémák kezelésére. Ezek passzív zajvédelmi megoldások, pl. hangszigetelt nyílászárók alkalmazása a lakóépületeken, mely kizárólag a belső tér zajvédelmi követelményeit képes megoldani, ha már a védendő homlokzatnál a vonatkozó zajterhelési határértékek nem teljesülnek.

1.17.5 Sugárzás védelem

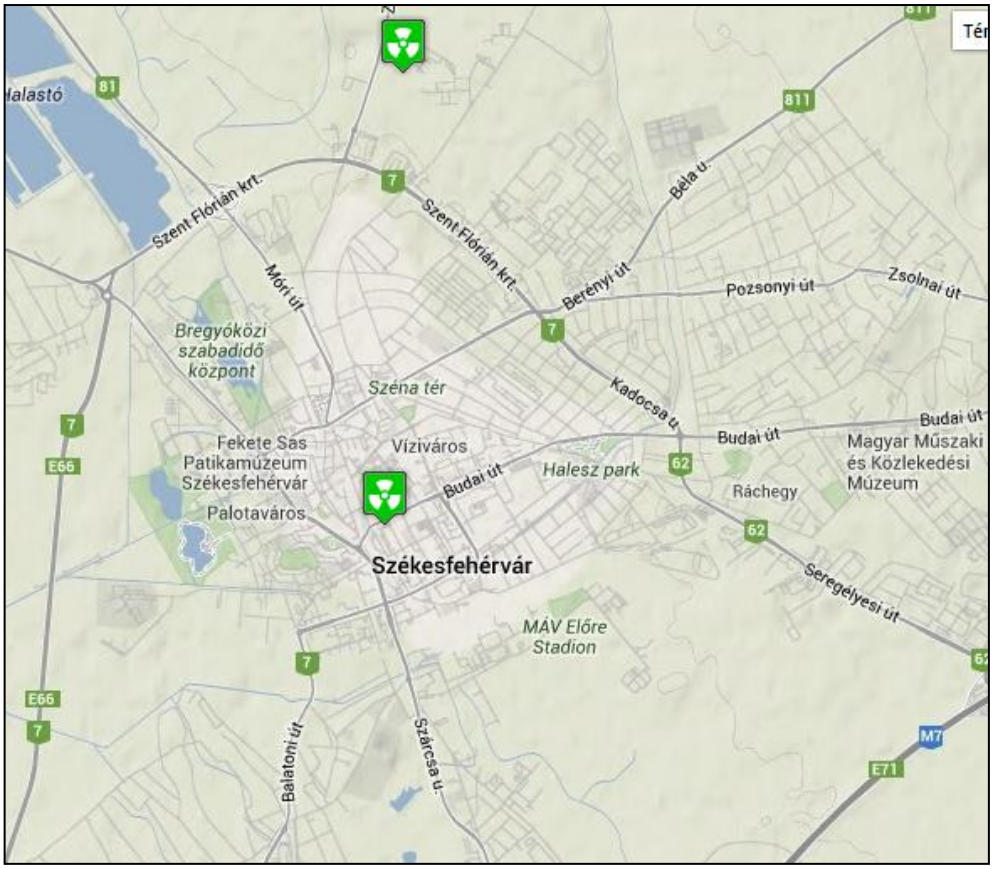

36**. térkép: **Székesfehérvár területén található sugárzásmérő pontok
Forrás: http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=monitor_nbiek_terkep

A légkörben található sugárzó anyagok terjedésének mérésére, követésére épült ki hazánkban az Országos Sugárfigyelő, Jelző és Ellenőrző Rendszer (OSJER), melynek legfontosabb eleme a több mint 130 mérőállomásból álló hálózat. Ezek a műszerek folyamatosan mérik a szabadtéri sugárzás, az óránkénti dózis, azaz a dózisteljesítmény értékét.

Székesfehérvár területén két sugárzásmérő pont található, a katasztrófavédelem honlapján elérhetőek az aktuális információk.

A város területén mesterségesen keltett, természetes ionizáló-, nem ionizáló- és hősugárzással kapcsolatos ismeretek, adatok és információk nem állnak rendelkezésre. Valószínűsíthető, hogy káros mértékű sugárzás nincs.

1.17.6 Hulladékkezelés

Az önkormányzat a 2012-2017 közötti időszakra vonatkozóan elkészíttette a helyi hulladékgazdálkodási tervét. A terv készítésekor az „Országos Hulladékgazdálkodási Terv 2014-2020” című dokumentum véleményezési szakaszban volt, de a helyi terv már az országos tervben megfogalmazott célok mentén került összeállításra. Az eltelt időszakban jogszabályi változás miatt (2000. évi XLIII. törvény hatályát vesztette, helyette az uniós irányelveknek megfelelően hazai jogrendbe a 2012. évi CLXXXV. törvény került átültetésre) a helyi terv felülvizsgálata javasolt lenne, melynek indokoltságát - az akkori szabályozásnak megfelelő 3 évenkénti felülvizsgálaton túl - maga a terv is megfogalmazza.

Az elmúlt 10 évben a Depónia Hulladékkezelő és Településtisztasági Kft. végezte el alvállalkozóként a hulladékgazdálkodást is magába foglaló szolgáltatást az érvényes közszolgáltatási szerződések alapján. 2006. szeptember 19-én 168 település összefogásában létrejött a Közép-Duna Vidéke Hulladékgazdálkodási Önkormányzati Társulás (KDV), melynek feladata a térség települési szilárd hulladék-gazdálkodási feladatainak integrált ellátása, valamint az ennek megvalósítását szolgáló közös pénzalap létrehozása. A Társulási Megállapodás IV/3.1. b. pontja szerint a hulladékkezelési közszolgáltatás szervezése keretében a Társulás feladata a hulladékkezelési közszolgáltató kiválasztása és a vele való szerződéskötés. . A nyertes ajánlattevő egy nyolc tagból álló közszolgáltatói konzorcium. 2014. február 1-től a Depónia Kft., mint kizárólagos közszolgáltató végzi a településeken a vegyes hulladékok valamint a szelektíven gyűjtött hulladékok begyűjtését és szállítását, elhelyezését, illetve ellátja a számlázási és ügyfélszolgálati feladatokat.

2013. évi CXXV. törvény (a hulladékgazdálkodási közszolgáltatási tevékenység minősítéséről) előírásai miatt a közszolgáltatóknak az Országos Hulladékgazdálkodási Ügynökség Nonprofit Kft. (OHÜ) által értékelt és kiadott minősítési okiratot kell beszerezniük a további közszolgáltatási feladat ellátásának jogosultsága érdekében. A Depónia Kft. a 2013. december 05-én kiadott OHÜ minősítési okirata alapján C/III-as minősítést ért el, mely a legjobb elérhető minősítési osztály.

A KDV nyertes KEOP pályázatai:

- KEOP-1.1.1 – „Települési szilárdhulladék-gazdálkodási rendszerek fejlesztése”: Közép-Duna Vidéke Hulladékgazdálkodási Rendszer megvalósítása (308 db hulladékgyűjtő sziget, 23 hulladékudvar, 1 db átrakóállomás, 1 önálló komposztáló, 8 komplex kezelőközpont). A beadott pályázat 1 db hulladékhasznosító erőmű megépítését is tartalmazta, ami a kiválasztott településen lakók ellenállása miatt meghiúsult, így kikerült a pályázat keretéből.
- KEOP 2.3.0 - „A települési szilárdhulladék-lerakókat érintő térségi szintű rekultivációs programok elvégzése”: a térségben található 83 db hulladéklerakó rekultivációs tevékenységének elvégzése (A „régi” hulladéklerakó rekultivációját a vonatkozó jogszabályok értelmében két ütemben végzik el, melyből a második ütem megvalósítása még nem történt meg. A végleges felső záróréteg kialakítását 2021. december

31-ig kell elvégezni. A hulladéklerakó utógondozására a Felügyelőség által kiadott rekultivációs engedély 30 évet határozott meg).

A közterületen keletkezett települési hulladékokról Székesfehérvár Városgondnoksága Kft. köteles gondoskodni. A városgondnokság látja el a városi utak, hidak, parkolók, járdák, zöldterületek valamint a városi csapadékvíz elvezető rendszerek, így a zárt csapadékcsatornák és nyílt árkok üzemeltetését, illetve fenntartását, valamint a köztisztasági feladatokat. A Székesfehérvár területén keletkező nem veszélyes hulladékok begyűjtésére, szállítására, lerakással történő végleges ártalmatlanítására a Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzat Közgyűlésének a közterületek tisztántartásáról és a települési szilárd hulladék kezeléséről szóló 15/2007. (V. 24.) rendelete értelmében a Depónia Kft., mint közszolgáltató jogosult. A rendszeres hulladékgyűjtésbe a településen található lakások csaknem 100%-a be van vonva.

Az elhelyezési (ártalmatlanítási) tevékenység a Depónia Kft. kezelésében lévő Székesfehérvár-Csala Pénzverővölgy területén található hulladéklerakóban valósul meg. Ez a hulladéklerakó a jelenlegi műszaki és EU-s követelményeknek megfelel. A társaság jelenleg Székesfehérvár közigazgatási területén, és 25 településen végzi a hulladékszállítást, hulladékkezelést az alábbi engedélyekkel:

Engedélyszám	Engedélyező hatóság	Cím (telephely)	Telephely	Eng. Tev.	Eng. Menny.	Érvényes
030391-000/2013	Közép-dunántúli KTVF	8000 Székesfehérvár Pénzverővölgy	Regionális kommunális hulladéklerakó	Begyűjtés	530 434 tonna/év	2018.03.30.
				Szállítás	530 434 tonna/év	
034104-000/2013	Közép-dunántúli KTVF	8000 Székesfehérvár Pénzverővölgy	Regionális kommunális hulladéklerakó	Előkezelés	70 699 tonna/év	2018.04.01.
036712-000/2013	Közép-dunántúli KTVF	8000 Székesfehérvár Pénzverővölgy	Regionális kommunális hulladéklerakó	Ártalmatlanítás	984 028 tonna	2019.12.31.
		8000 Székesfehérvár külterület	Nem veszélyeshulladék-lerakó telep (IPPC létesítmény)			
038580-000/2013	Közép-dunántúli KTVF	8000 Székesfehérvár Pénzverővölgy	Regionális kommunális hulladéklerakó	Hasznosítás	25 195 tonna/év	2018.04.15.
041823-000/2013	Közép-dunántúli KTVF	8000 Székesfehérvár Pénzverővölgy	Előkezelő	Előkezelés	70 699 tonna/év	2018.04.01.
016352-000/2012	Közép-dunántúli KTVF	8000 Székesfehérvár Pénzverővölgy	Regionális kommunális hulladéklerakó	Ártalmatlanítás	984 028 tonna	2019.12.31.
		8000 Székesfehérvár külterület	Nem veszélyeshulladék-lerakó telep (IPPC létesítmény)			
067546-000/2012	Közép-dunántúli KTVF	8000 Székesfehérvár Pénzverővölgy	Regionális kommunális hulladéklerakó	Begyűjtés	52 672 tonna/év	2014.06.13.
				Szállítás	52 672 tonna/év	
069195-000/2012	Közép-dunántúli KTVF	8000 Székesfehérvár Palotai u. 139.	Hulladékudvar	Begyűjtés	107 tonna/év	2018.08.15.
078433-000/2012	Közép-dunántúli KTVF	8000 Székesfehérvár Pénzverő-völgy	Hulladékgyűjtő udvar	Begyűjtés	255 tonna/év	2017.09.15.
079310-000/2012	Közép-dunántúli KTVF	8000 Székesfehérvár Sörház tér 3.	Központi telephely	Begyűjtés		2014.12.10.
				Szállítás		
089209-000/2012	Közép-dunántúli KTVF	8000 Székesfehérvár Palotai u. 139.	Hulladékudvar	Begyűjtés	470 tonna/év	2015.11.30.
038194-000/2011	Közép-dunántúli KTVF	8000 Székesfehérvár Pénzverővölgy	Regionális kommunális hulladéklerakó	Ártalmatlanítás	984 028 tonna	2019.12.31.

		8000 Székesfehérvár külterület	Nem veszélyeshulladék-lerakó telep (IPPC létesítmény)			
095934-000/2010	Közép-dunántúli KTVF	8000 Székesfehérvár Palotai u. 139.	Hulladékudvar	Begyűjtés	470 tonna/év	2015.11.30.
076902-000/2009	Közép-dunántúli KTVF	8000 Székesfehérvár Pénzverővölgy	Regionális kommunális hulladéklerakó	Ártalmatlanítás	984 028 tonna	2019.12.31.
		8000 Székesfehérvár külterület	Nem veszélyeshulladék-lerakó telep (IPPC létesítmény)			

***60**. táblázat: **Depónia Kft engedélyei hulladékszállítás és kezelés** Forrás: http://okir.kvvm.hu/kezelo*

Gyűjtési módok:

- Utcai gyűjtőkosár: 1200 db (884 szemetes a közterületeken és 316 buszmegállói kuka)
- Gyűjtősziget: 37 db (2014. márciusi adat)
- Házhoz menő szelektív hulladékgyűjtés (műanyag + papír)
- Veszélyes hulladékok begyűjtése (hulladékudvarban)
- Elektronikai hulladékok begyűjtése (Hulladékudvarra beszállítva, lakossági elektronikai hulladékgyűjtés keretében)
- Lomtalanítás
- Műanyag palack (PET)
- Komposztáló edények családi házas övezetben
- Konténer (1100 l-es) társasházi övezetben
- Zöldhulladék gyűjtés családiházas övezetben
- „vegyes gyűjtés” (különböző méretű edényzetben)
- Visszavételi lehetőségek

A hulladékokra vonatkozó adatok a 2013.01.01-ig hatályos 164/2003. (X. 18.) Korm. rendelet (a hulladékkal kapcsolatos nyilvántartási és adatszolgáltatási kötelezettségekről) alapján kerülnek feltüntetésre.

Év	Veszélyes (kg)	Nem veszélyes (kg)	Összesen (kg)
2004	20 587 472	54 653 435	75 240 907
2005	20 243 992	54 786 034	75 030 026
2006	24 970 610	78 503 892	103 474 502
2007	24 099 988	110 847 354	134 947 342
2008	29 020 001	144 643 122	173 663 123
2009	24 913 527	141 220 993	166 134 520
2010	26 642 398	129 108 639	155 751 037
2011	18 747 409	160 168 509	178 915 918
2012	20 278 295	152 914 537	173 192 832

***61**. táblázat: **Összes keletkezett hulladék Székesfehérváron** Forrás: http://okir.kvvm.hu/hir/*

Év	Összes keletkezett hulladék (kg)	Összes begyűjtött hulladék (kg)	Lakosságtól összesen begyűjtött hulladék (kg)
2004	75 240 907	44 361 391	11 510 466
2005	75 030 026	116 856 907	13 844 413
2006	103 474 502	171 936 792	27 933 102
2007	134 947 342	194 010 980	33 232 285
2008	173 663 123	208 596 384	41 032 534
2009	166 134 520	148 407 718	32 450 317
2010	155 751 037	159 135 699	33 673 702
2011	178 915 918	173 244 709	70 848 466
2012	173 192 832	138 141 425	60 839 117

62**. táblázat: **Összes begyűjtött hulladék Székesfehérváron Forrás: http://okir.kvvm.hu/hir/

Fizikai megjelenési forma	Veszélyes (kg)	Nem veszélyes (kg)	Összesen (kg)
szilárd	1 233 529	111 603 287	112 836 816
iszapszerű 1- 5%	36 980	5 089 000	5 125 980
iszapszerű 21-25%	2 146 652	9 460	2 156 112
iszapszerű 26-30%	27 743	0	27 743
iszapszerű 36-40%	15	0	15
iszapszerű 41-45%	3 543	0	3 543
iszapszerű >= 46%	545 820	0	545 820
folyékony	5 503 798	11 941 598	17 445 396
Végösszeg	**9 498 080**	**128 643 345**	**138 141 425**

63**. táblázat: **Összes begyűjtött hulladék Székesfehérváron fizikai megjelenési forma szerint (2012) Forrás: http://okir.kvvm.hu/hir/

Lakosságtól származó egyéb települési hulladékok

A rendszeres hulladékgyűjtésbe bevont háztartásoktól begyűjtő járatokkal történik a települési szilárd hulladékok gyűjtése. Az autók tömörítő feltéttel rendelkeznek.

Nem lakosságtól származó egyéb települési hulladékok

A rendszeres hulladékgyűjtésbe bevont közületektől, illetve gazdálkodó szervezetektől szintén begyűjtő járatokkal történik a települési szilárd hulladékok gyűjtése. A településen keletkező nem lakossági egyéb települési hulladékot szerződések alapján a Depónia Kft. szállítja el. Az összegyűjtött hulladék a Székesfehérvár-Csala Pénzverővölgy területen található hulladéklerakóra kerül beszállításra.

Lomtalanítási hulladékok

A lakosság körében megrendezésre kerülő lomtalanítási akciók igen népszerűek. A lomtalanítás nem terjed ki a lakossági veszélyeshulladék-frakciókra, elbontott gépjármű karosszériára, zöldhulladékra, háztartási hulladékra, illetve az építési-bontási törmelékekre. Lomtalanítási akciót évente egyszer tartanak a településen.

Biológiailag lebomló hulladék

A Depónia Kft. lehetőséget biztosít a zöldhulladék szelektív gyűjtésére. Közszolgáltatás keretében előre meghirdetett időpontokban szállítja el a családi házas övezetben a lakóingatlanok körüli közterületről összegyűjtött zöldhulladékot.

Szelektíven gyűjtött hulladékok

A szelektív hulladékgyűjtés több módon valósul meg. A lakótelepeken ún. gyűjtőszigeteken, illetve szelektív konténereken keresztül történik a begyűjtés, melyet a közszolgáltató külön-külön gyűjti be.

Családi házas övezetben a közvetlen (zsákos) begyűjtés történik. A zsákok begyűjtése minden 2. héten, a kommunális hulladék gyűjtésével megegyező időpontban történik. A zsákban műanyag és papír frakciók szelektív gyűjtése történik. A műanyag- és papírhulladékot együtt gyűjti be a közszolgáltató, mely a lerakón kerül utóválogatásra. Ebben a gyűjtési rendszerben több a hasznosítható hulladék, mint a gyűjtőszigeteken, kevesebb tovább nem hasznosítható hulladékot tartalmaz, mivel ebben az esetben a lakosság a szelektíven gyűjtött hulladékát egyénileg helyezi ki a szállítási napon. 2010. évtől kezdődően a tömbházas övezetekben is fokozatosan bevezetésre került ez a szolgáltatás.

A település 37 pontján található gyűjtősziget, ahol 1 m^3-es edényeiben a matricázásnak, illetve a tároló színének megfelelően 3 hulladékfrakciót gyűjthet a lakosság.

Megjegyzendő, hogy a szolgáltató a szelektív gyűjtés rendszerén 2014-ben változtatott, a fémhulladékok külön gyűjtőedényben történő gyűjtése megszűntetésre került, amelynek megfelelően a 37 db gyűjtősziget már csak három gyűjtőedényből áll, illetve fog állni, a korábbi négy frakcióhoz képest. A fémhulladékok a műanyag frakcióval együtt kerülhetnek elhelyezésre a gyűjtőedényekben. A szelektív gyűjtőszigetes gyűjtési módszer jelenleg kevésbé tűnik hatékonynak szemben a házhoz menő gyűjtéssel, illetve a hulladékudvarokban történő elhelyezéssel.

Székesfehérváron két hulladékudvar működik, a Palotai út 139. szám alatt és Székesfehérvár-Csala Pénzverővölgyi Hulladékkezelő Telepen (ez utóbbin átveszik a veszélyes anyagokat tartalmazó festékhulladékot is). A hulladékudvarok egyik nagy előnye, hogy csak meghatározott hulladékfajták helyezhetők el, így egyfajta előszelektálás biztosított, valamint a városon belüli elhelyezkedés lehetőséget biztosít a városlakók számára a felhalmozódott, illetve keletkezett hulladékaik gyűjtőedényeken kívül történő elhelyezésére. Székesfehérváron a hulladékudvarok száma a város méretéhez, illetve a lakosságszámhoz viszonyítva rendkívül alacsony.

A városban a Székesfehérvár-Csala Pénzverővölgyi Hulladékkezelő Telepen működő hulladékudvar a város külterületén helyezkedik el, így inkább a belterületi, Palotai út 139. szám alatti hulladékudvar érhető el kényelmesebben a lakosság számára. A hulladékudvarok számának növelése mindenképpen szükséges, a begyűjtés hatékonyságának növelése érdekében.

1.17.7 Vizuális környezetterhelés

A hulladékok településhatárokon, árokparton, erdőszélen, bekerítetlen magánterületeken való illegális elhelyezése nemcsak környezetszennyezést, környezetegészségügyi, talaj-, és vízvédelmi problémákat okoz, hanem rontja a tájképet és az életminőséget is. Az illegális hulladéklerakók feltérképezése és felszámolása a környezetvédelmi hatóságok részéről folyamatosan történik. A lerakók felderítését nagymértékben segítik a lakossági bejelentések. A felmérés alapján az elhagyott hulladékok nagy része kommunális, illetve inert (építési, bontási) hulladék. A jelenlegi jogi szabályozás szerint az illegális hulladéklerakások elhagyott hulladéknak minősülnek, melyek megszüntetése elsődlegesen a hulladék tulajdonosának a kötelezettsége. Amennyiben a hulladék tulajdonosának személye nem ismert, úgy az elszállításért a hulladékkal érintett ingatlan tulajdonosa tartozik felelősséggel.

A Gaja Környezetvédő Egyesület szervezésében minden évben megrendezésre kerül az illegális hulladéklerakók felszámolását és feltérképezését célzó Tájsebész akció. Ennek keretében iskolák, szervezetek fognak össze a közös cél érdekében. 24 közösség, mintegy 1500 fő, több mint 280 m^3 hulladékot számolt fel a *2012-es tájsebészet* akcióban.

Illegális hulladéklerakások gyakran történnek a városi szelektív hulladékgyűjtő pontokon is, ezért megvizsgálandó annak lehetősége, hogy a gyűjtő pontok köré elhelyezett térfigyelő kamerák miatt csökkenthető az illegális hulladéklerakók száma. Továbbá a térfigyelő kamera segítséget nyújthat a hatóság részére az elkövető személyének beazonosításában is. Az illegális hulladék begyűjtését heti két alkalommal a Városgondnokság Kft. végzi Székesfehérvár közigazgatási területén. Az alábbi helyeken azonban különösen sok illegálisan lerakott hulladék "keletkezik":

- Géza utca és Zsolt utca zöldterületei
- Sóstói út
- Hosszúsétatéri aluljáró
- Mártírok úti aluljáró
- Aranybulla környéke
- Gyümölcs utca
- Kiskút útja

Az illegális hulladéklarekásokon túl vizuális környezetterhelést okoznak az utak mentén, esetleg az épületeken elhelyezett nagyméretű reklámfelületek, hirdetőtáblák, valamint a romos, elhanyagolt állapotú, illetve tájba nem illeszkedő építmények. Elhanyagolt állapotú építményekből a belvárosban több is található, ezért a városkép javításához ezeknek megszűntetése vagy fejlesztése elengedhetetlen.

1.17.8 Árvízvédelem

Székesfehérvár és környezete a 11/2010 (IV.28.) KvVm rendeletben szereplő folyószakaszhoz rendelt nagyvízi mederrel nem érintett, a település árvízzel nem veszélyeztetett.

1.17.9 Fennálló környezetvédelmi konfliktusok, problémák

A fennálló környezetvédelmi konfliktusokat az egyes környezeti elemeket, illetve szakágakat érintő problémákat vizsgálva összefoglalva adjuk meg, mivel a korábbi fejezetek utaltak már az adott területet érintő problémákra.

A felszíni vizeket tekintve a Gaja-patak alsó, várost érintő rövid szakaszának antropogén terhelése okoz környezetvédelmi problémákat, a tisztított szennyvíz vízfolyásba történő bevezetése hátráltatja a Vízgyűjtő-Gazdálkodási Tervben megfogalmazott ökológiailag „jó állapot” elérését. A Gaja patakon levonuló jellemzően őszi és tavaszi árvizek szintén környezetvédelmi, illetve környezetbiztonsági problémákat vetnek fel. A szennyvízbevezetéseken túl a csapadékcsatornák által összegyűjtött és elvezetett vizek is a Gaja patakot, mint végső befogadót terhelik. A vízelvezetés problémáinak felszámolása fontos feladat a város számára, ennek megfelelően, egyéb fejlesztésekkel is összehangolva (pl. Saára Gyula program keretében végrehajtott útfelújítási munkálatokkal) folyamatosan javítja és építi ki a legszükségesebb pontokon a megfelelő vízelvezetőket. A pontszerű beavatkozásokkal (beleértve a hosszabb-rövidebb szakaszok javításait is) párhuzamosan – természetesen az anyagi lehetőségeket is figyelembe véve - a vízelvezető rendszerelvű, befogadótól való fejlesztése indokolt. A terhelés csökkentésére, a vizek visszatartására megfelelő kapacitású tározók kialakítására is szükség van, mely egyben a zöldfelületek fenntartási költségeit is csökkentheti, javítja a városképet, illetve a városi klímára is jótékony hatással van.

Felszíni vizeket vizsgálva meg kell említetni az állóvizeket is, melyek közül a legjelentősebb a Sóstó. A vízfelület nagysága leginkább a csapadékviszonyok függvénye, ezért sajnos az elmúlt évtizedben többször teljesen kiszáradt. A Sóstó rehabilitációjára, fejlesztésére tervek készültek, melyeknek egyik legfontosabb szempontja a vízpótlás megoldása, ennek hiányában ezen magas értékű terület megőrzése, tervezhetősége és magas színvonalú hasznosítása ellehetetlenül.

A felszín alatti vizeket, kiemelten a vízbázisokat leginkább azok elszennyeződése veszélyezteti. A nagy kiterjedésű ipari területek jelenléte miatt a talaj és talajvíz szennyezésekből adódó környezeti károkozások kockázata folyamatosan fennáll.

Jelentős problémákat okoz a szennyvíztisztítás során keletkező szennyvíziszapok elhelyezése, mely jelenleg a téglagyári anyagnyerő helyek rekultivációja során kerül felhasználásra, viszont a rekultiváció befejeztével az elhelyezési probléma ismét előáll, célszerű lenn ezért elsősorban az iszapok mezőgazdaságban történő hasznosíthatóságát kibővíteni. A talajok tekintetében elsősorban a jó adottságokkal rendelkező termőtalajok csökkenését kell megemlíteni. A városfejlődés sok esetben területfoglalással jár, melynek jelei Székesfehérváron is felfedezhetők, a város közigazgatási területén folyamatos, csökkenő tendenciát mutat a művelt terület nagysága. A mezőgazdasági művelés során a kultúrnövények termesztésével, valamint a város más, elsősorban belterületein növényzet megtelepítését elősegítő felületek létrehozásával hasznosított talajok funkcionális minőségének a fennmaradásához a talaj megújulási képessége már nem elegendő. Az emberi tevékenységekből eredeztethető, valamint a környezet más elemeiből származtatható közrehatásokat – többek között pl. kémiai anyagok használata, savas eső, szálló por, stb. – fel kell ismerni, ezek kedvezőtlen irányú tendenciáinak ellensúlyozására tervszerűen kell készülni. A talaj minőségére károsan kiható degradációs folyamatok – víz- és szélerózió – ütemének időbeli és térbeli lefolyásának mérsékelését szükség szerint műszaki létesítményekkel, illetve gazdálkodók talajvédő termőföldhasználattal kell, hogy megvalósítsák. A talajvédő termőföldhasználathoz tartozik az állattartás során keletkező szervestrágyáknak a mezőgazdasági termelésben történő hasznosítása. A trágyák elsődlegesen növelik a talajok szervesanyag tartalmát, ugyanakkor belőlük nitrát szennyezés is származhat, amennyiben nem tartják be a felhasználásukra vonatkozó szabályokat.

Székesfehérváron a levegő szennyezettségét a nyári időszakban elsősorban a közlekedés határozza meg, a téli időszakban pedig ehhez adódik még a fűtési eredetű levegőterhelés is. A közlekedési eredetű levegőterheléssel leginkább a nagy forgalmat bonyolító útszakaszok érintettek, ezek környezetében időszakosan egyes légszennyező anyagok koncentrációja megközelíti vagy meghaladja az egészségügyi határértéket. A leginkább kritikus a nyári időszakban jelentkező felszíni ózonterhelés. Téli időszakban az egyéni fűtési módokból eredő terhelés a meghatározó, jelentős a szállópor koncentrációja, amelynek komoly egészségkárosító hatása van. A városi lakások jelentős része (közel fele) távfűtéssel van ellátva. A távfűtés jelenleg 100%-ban földgázra alapozott, a hőtermelés jelentős része a város sűrűn lakta területén, a királysori fűtőerőműben történik, ezért a hőtermelői kapacitások fokozatos kitelepítése a városszéli területek felé elengedhetetlen. Megújuló energiahordozóra alapozott hőtermelés jelenleg nincs, ezért ezen a területen még mutatkozik előrelépési lehetőség, mind a helyi, mind a térségi potenciálokra vonatkoztatva. A megújuló energiák részaránya egyébként a városi „energiamix”-et tekintve, sem magas, így az előrelépési lehetőség általánosságban is megfogalmazható.

A közlekedés a legfőbb okozója a város területén fellépő zaj és rezgésterhelésnek is, melyet leginkább a közlekedési útvonalakhoz közel lakók szenvednek el, elkerülő utak kiépítésével, forgalomszervezéssel, a közösségi közlekedés és az egyéni motorizált közlekedési módtól eltérő közlekedési módok előnyben részesítésével ezen hatások csökkenthetők, amellett, hogy a levegőminőségre is jótékony hatással vannak.

A hulladékgazdálkodás tekintetében problémát elsősorban a nem megfelelő számú hulladékudvar okoz (jelenleg 1 db van a városban), ezért ezek számának bővítése lenne indokolt, amely egyrészt garantálja a hulladékok megfelelő módú kezelését, másrészt az illegális lerakások csökkenését is eredményezheti.

1.18 Katasztrófavédelem

1.18.1 Építésföldtani korlátok

1.18.1.1 Alábányászott területek, barlangok és pincék területei

Székesfehérváron alábányászott területek, barlangok nincsenek. Pincék elsősorban Öreghegy (egykori Szőlőhegy) területén találhatók, a Belvárostól keletre, a Fiskális út, az Aszalvölgyi-árok, a Béla út, a Nagyszombati utca és a Budai út között körülhatárolt területen, melynek nagysága 474 ha. Elnevezése arra utal, hogy ez volt a város legrégebbi szőlőhegye, 70-80 m-rel emelkedik a város átlagosan 100 m-es szintje fölé, legmagasabb pontja a tengerszint felett 187 m, a Velencei-hegység egyik legnyugatibb nyúlványa. A múltbéli gazdag szőlőkultúrának köszönhetően jelentős számban épültek présházak és pincék a területen, az 1860-as évek végéig kb. 1100 db pincét regisztráltak. Az idő előrehaladtával Öreghely területe folyamatosan beépült, ami kikényszeríttette az addig elhanyagolt közművesítést, útépítést, a hajdani keskeny szőlőhegyi dűlőutak nyomvonalain jelentős útszélesítéseket, telekkorrekciókat hajtottak végre, melynek igen sok, több telken, vagy út alatt is átnyúló pince esett ennek áldozatul, gyakoriak voltak a váratlanul be-beszakadó úttestek. A szőlőművelés visszaszorulásával és a folyamatos beépítéseknek köszönhetően a pincék jelentősége is fokozatosan csökkent. Az egykori pincék ma szinte kizárólag magántulajdonú ingatlanon helyezkednek el, viszont a pincerendszer, amely szinte egész Öreghegyet átszövi, részben még ismeretlen, ezért annak feltárása állagvédelmi szempontból indokolt lehet.

1.18.1.2 Csúszás-, süllyedésveszélyes területek

A város területén a domborzati viszonyokból és a tájhasználatból adódóan csúszásveszélyes terület nincs, potenciális süllyedéssel veszélyeztetett területek elsősorban az Öreghegyen található pincék területei lehetnek. A süllyedés/beszakadás veszélye a csatornarendszer kiépítésének és a korábbi talajvízvízszint süllyesztésnek köszönhetően jelentősen csökkent, de a pincerendszer teljeskörű feltáratlansága miatt továbbra is problémaforrást jelenthetnek.

1.18.1.3 Földrengés veszélyeztetett területei

A magyarországi földrengések általában nem pusztító erejűek, ami annak köszönhető, hogy az ország távol fekszik a nagyobb törésvonalaktól. Kisebb erősségű földrengések azonban évente többször is előfordulnak, és 4,5-5-ös erősségű rengés is bekövetkezik átlagosan 10 évente, ami Magyarországon már nagy rengésnek számít. A magyarországi rengésekre az a jellemző, hogy az első rengés a legnagyobb erejű, az utórengések pedig kisebbek, de nem zárható ki az első rengés után egy újabb nagyobb rengés sem (az ábrán a piros körök jelölik az 1995-2009-ig bekövetkezett rengéseket, a szürkék pedig az 1995 előttieket).

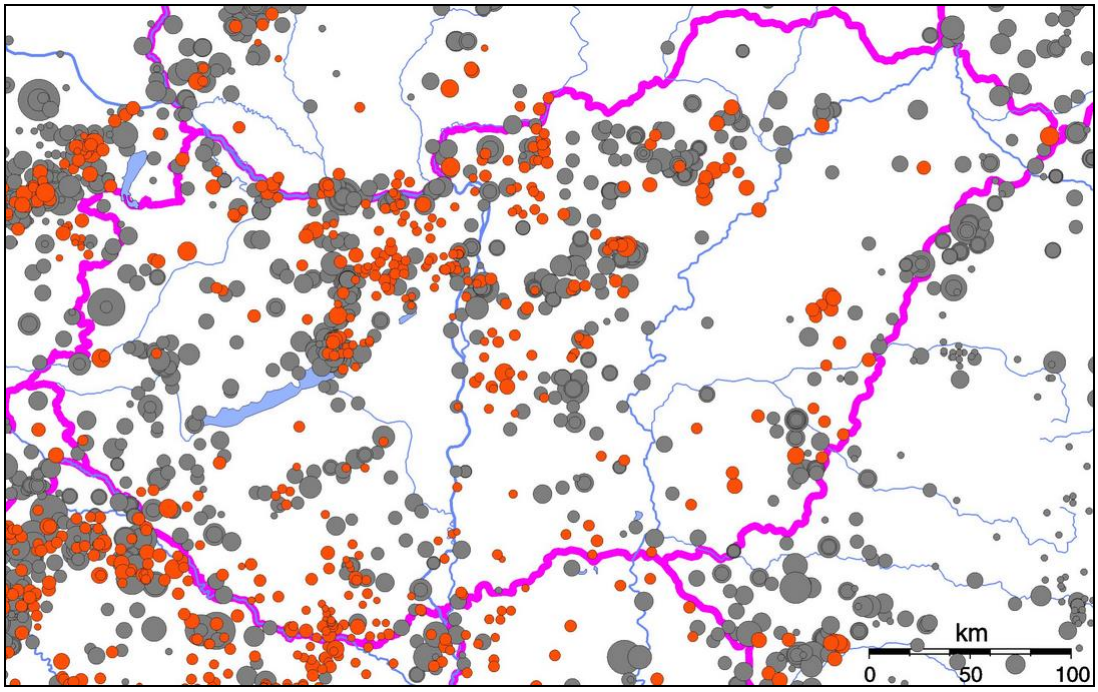

37**. térkép: **Földrengések Magyarországon Forrás: Magyarország földrengés információs rendszere

Magyarországon évente mintegy 100-200 egészen kicsi, 2,5 magnitúdónál nem erősebb, emberek által nem észlelhető rengés következik be, és további 4-5 gyengébb, de már érezhető rengést is feljegyeznek. Az országban, amióta feljegyzik a rengéseket, körülbelül 3 tucatnyi olyan erősségű földrengés következett be, ami komolyabb károkat okozott. A legerősebb rengés Komáromban 1763-ban történt, és 63 ember halálát okozta.

Magyarország rengések szempontjából legaktívabb zónája a Komárom–Berhida-vonal. Ennek az az oka, hogy a Dunántúli-középhegység kiemelkedése máig tart. Ezen a vonalon keletkező erősebb rezgések érezhetőek, illetve érinthetik Székesfehérvár területét is. Ennek megfelelően a felszínmozgással veszélyeztetett területek övezetébe tartozik a 62.számú út és a Halas-tavak tengelyétől nyugatra lévő, széleróziónak kitett településrész.

A legutóbbi Székesfehérváron is érezhető földrengések:

- 1985. augusztus 15.: 4,9-es erősségű rengés Berhidán és környékén
- 2011. január 29.: 4,7-es erősségű rengés Oroszlány környékén, egyes mérések szerint mindössze 6 kilométeres mélységben (a rengést az **egész Dunántúlon** és dél-Szlovákiában is lehetett érezni)
- 2013. június 5.: a Nógrád megyei Érsekvadkert közelében a Richter-skála szerinti 4.2-es magnitudójú földrengés keletkezett (a földmozgás nagy területen érzékelhető volt - Balassagyarmat, Vác, Esztergom, Budapest, **Székesfehérvár**).

Székesfehérvár területe a földtani veszélyforrás területének övezetébe tartozik, melyre a következő előírás érvényes: *„a földtani veszélyforrás területének övezetébe tartozó település veszélyeztetett területein a település településszerkezeti tervében beépítésre szánt terület csak kivételesen, geológiai szakvélemény alapján jelölhető ki.”*

1.18.2 Vízrajzi veszélyeztetettség

1.18.2.1 Árvízveszélyes területek

Székesfehérvár és környezete a 11/2010 (IV.28.) KvVm rendeletben szereplő folyószakaszhoz rendelt nagyvízi mederrel nem érintett, árvízzel veszélyeztetett területei nincsenek.

1.18.2.2 Belvízveszélyes területek

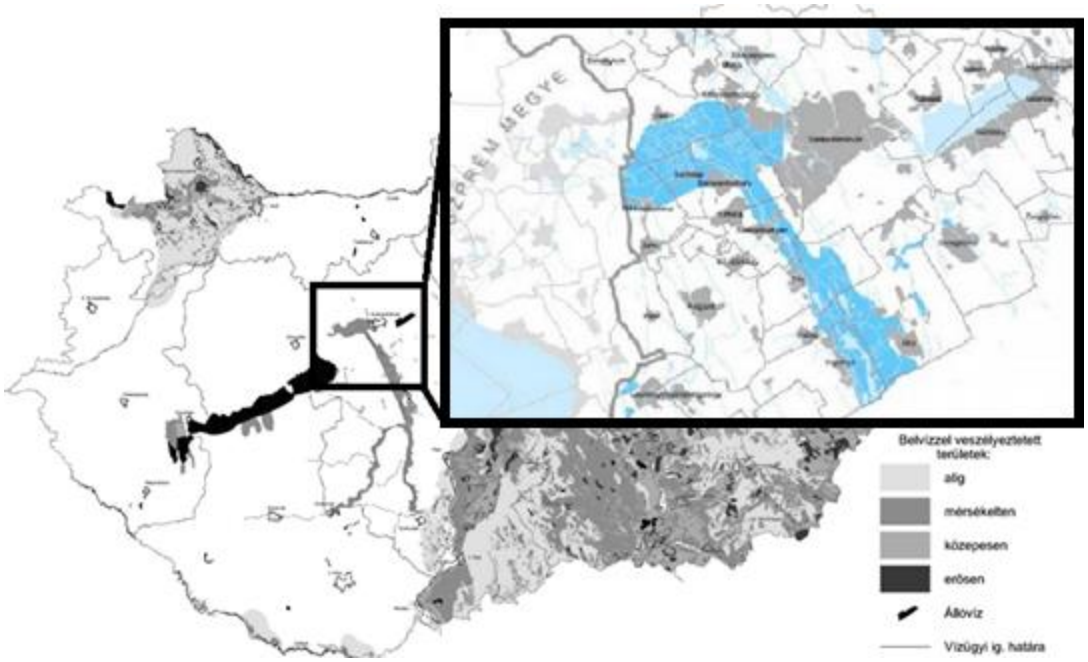

38**. térkép: **Székesfehérvár belvízzel veszélyeztetett területei Forrás: http://fejer.katasztrofavedelem.hu/kirendeltsegek-bemutatasa

A 18/2003. (XII. 9.) KvVM-BM együttes rendelet a települések ár- és belvíz veszélyeztetettségi alapon történő besorolásáról szóló rendelet mellékletében Székesfehérvár nem szerepel, tehát ár- és belvíz szempontjából hivatalosan nem számít veszélyeztetett területnek. Veszélyeztetettségi kategóriánkénti besorolás szerint 2-es kategóriájú területnek számít, mely „**Belvízzel mérsékelten veszélyeztetett terület**”, 0,05-0,10 elöntési gyakorisága miatt **rendszeresen belvízjárta terület övezetébe** sorolt. Elöntés esetén zömmel külterületi rétek, kaszálók, szántók kerülhetnek tartósan víz alá. Belterületen legfőképpen a vízelvezető rendszer hiányosságai, illetve elégtelenségei okoznak időszakos elöntést, talajvízszint emelkedést. Belvízjárta terület a Sárréthez tartozó településrész, a Halas-tavak környéke és a Császárvíz környezetében lévő mély fekvésű részek is.

1.18.2.3 Mély fekvésű területek

Mély fekvésű területek Székesfehérváron:

- Maroshegy Nagyszebeni utca és Aradi utca közötti észak-déli irányban elnyúlt mély fekvésű terület
- Császár víz környezetében lévő mély fekvésű területek.

1.18.2.4 Árvíz és belvízvédelem

A külvizeket a legmesszebbmenőkig célszerű távol tartani a városi belterülettől, a város belterületéről pedig a lehető legrövidebb úton ki kell vezetni a csapadékvizeket a külterületre. Célszerű lenne a hidraulikai csúcsok csökkentése a csapadék összegyülekezési idejének meghosszabbításával és közbenső tározók beiktatásával.

1.18.3 Egyéb

1.18.3.1 Kedvezőtlen morfológiai adottságok (pl. lejtés, falszakadás)

Kedvezőtlen morfológiai adottság Székesfehérvár területén nincs.

1.18.3.2 Mélységi, magassági korlátozások és tevékenységből adódó korlátozások

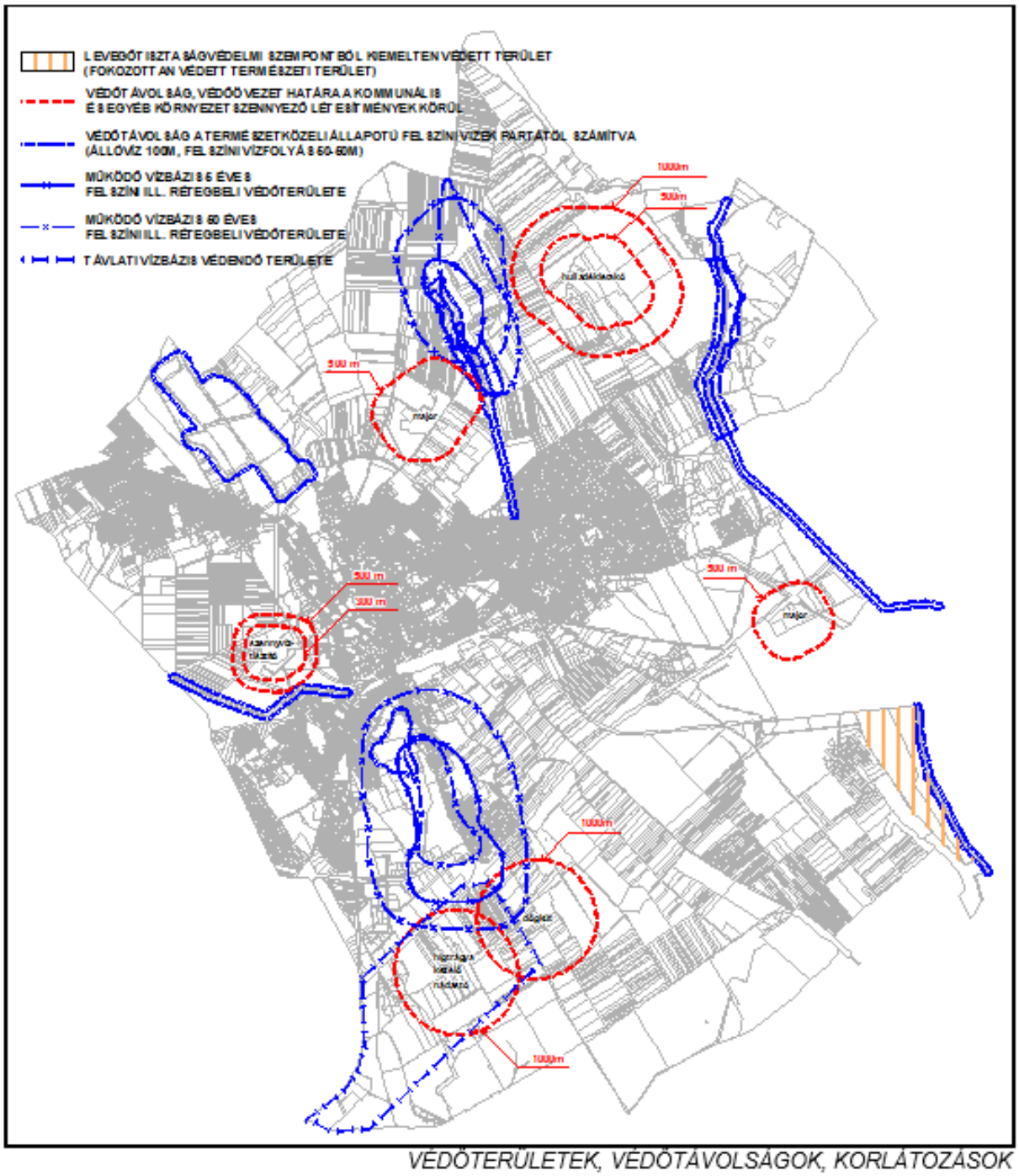

39**. térkép:* ***Védőterületek, védőtávolságok, korlátozások Forrás: Székesfehérvár Szerkezeti terv leírás

Közművek védőterületei kapcsán területfelhasználást korlátozó adottságként kell kezelni azokat a közműhálózatokat és létesítményeket, amelyek jellegűkből eredően helyhez kötöttek, valamint amelyek kiváltásának költsége meghaladná a felszabaduló hely értékét.

Vízellátás

A vízmű kutakat és azok hidrogeológiai védőidoma. Lehetőleg helyben tartandók a regionális vízellátó gerincek nyomvonala, a vízmű területe, a víztározók helye és a vízelosztás jelentősebb állóeszköz értékű, nagyobb átmérőjű (dn 300-as és az annál nagyobb átmérőjű) vezetékei.

Szennyvízelvezetés, kezelés

A városi szennyvíztisztító telep és védőtávolságának helyigénye, továbbá figyelembe veendő a főgyűjtő hálózat nyomvonala.

Felszíni vízelvezetés és csapadékvíz elvezetés

A vízfolyások, patakok, tavak és a jelentősebb árkok területigénye alapján.

Villamosenergia ellátás

A 120 kV-os vezeték nyomvonalát és az alállomások területét kell figyelembe venni.

Földgázellátás

A nagy-nyomású földgázvezetékek és egyéb szénhidrogén vezeték nyomvonala, és azok biztonsági övezete, valamint létesítményeinek helyigénye, továbbá a jelentősebb állóeszköz értékű nagy-középnyomású gerincelosztó hálózat nyomvonala, biztonsági övezete és létesítményei.

Hírközlés

Az optikai gerinchálózat nyomvonala és Székesfehérvár területén üzemelő vezeték nélküli ellátást szolgáló antennák-bázisállomások helye.

1.18.3.3 Ipari veszélyforrások

Az uniós normákat (Seveso II. Irányelv) rögzítő veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről szóló katasztrófavédelmi törvény a súlyos ipari balesetek megelőzését és a balesetek káros következményeinek csökkentését célzó intézkedéseket vezetett be hazánkban. A törvény a katasztrófavédelem feladatává tette a súlyos balesetek elleni védekezéshez kapcsolódó állami feladatok irányítását és azok ellátásának biztosítását. A katasztrófavédelmi törvény az ipari üzemek vezetői kötelességévé teszi az üzemben jelenlevő veszélyes anyagokkal kapcsolatos kockázatok felmérését, a reálisan feltételezhető súlyos balesetek bekövetkeztekor jelentkező hatások meghatározását, a lakosság és a környezet védelmének érdekében a szükséges üzemi megelőző intézkedések megtételét. Ezen információt a veszélyes üzem biztonsági jelentése tartalmazza. A veszélyes üzem biztonsági jelentése nyilvános, a helyi polgármesteri hivatalban mindenki számára hozzáférhető. Egy bekövetkező váratlan esemény kezelésére a település polgármestere – a hivatásos katasztrófavédelem területi szervével együttműködve – külső védelmi tervet készít, amely meghatározza a lakosság, az anyagi javak és a környezet védelmével kapcsolatos feladatokat, a végrehajtásukkal összefüggő feltételeket, erőket és eszközöket. A külső védelmi terv a település lakosságának mentése, az anyagi javakban, a környezetben bekövetkező károk enyhítése érdekében végrehajtandó rendszabályok bevezetésére, a végrehajtó szervezetre, a vezetésre, az adatszolgáltatásra vonatkozó intézkedéseket tartalmazza.

A felső küszöbértékű üzemekkel rendelkező települések önkormányzatai tehát külső védelmi terv készítésére kötelezettek, melynek Székesfehérvárnak is eleget kell tennie a 8000 Székesfehérvár, Sóstói út 17-19. alatti, FLAGA LPG Zrt. Székesfehérvári PB-gáz Töltőüzem működése révén.

A töltő üzem fő tevékenysége a cseppfolyósított propán-bután gáz vasúti terminálon történő fogadása, a gáz tárolása, zárt technológiai rendszerben megvalósuló palacktöltés, illetve közúti tankautók töltése. A cseppfolyósított szénhidrogéngázok fokozottan tűz- és robbanásveszélyes anyagok, ezért az üzem fokozottan tűz- és robbanásveszélyes „A” besorolású.

Jelenlévő veszélyes anyagok:

- Cseppfolyósított PB gáz
- Cseppfolyósított Propán gáz
- Cseppfolyósított Bután gáz

A felső küszöb értékű üzemben a technológiai rendszerből vagy földfelszíni tárolókból, vezetékekből juthat ki veszélyes anyag, melynek következtében súlyos balesetek is kialakulhatnak. Ennek hatásaként elsősorban tűz és nyílt téri robbanás következhet be.

A kialakult helyzet irányítását az I. (veszélyhelyzet) és a II. (súlyos veszélyhelyzet) fokozatban az üzem helyi szakemberei- belső védelmi tervük alapján, míg a III. (katasztrófahelyzet) fokozatban a külső védelmi terv szerint a helyi védelmi bizottság elnökének irányításával, a társ- és közreműködő szervezeti egységek végzik. A veszélyhelyzet elhárítását az üzemi szervezetek és a hivatásos önkormányzati tűzoltóság együttműködve hajtják végre. A térségben a veszélyességi övezetet le kell zárni, minden szikraképződéssel járó gyújtóforrást meg kell szüntetni. Az esetleges balesetek sérültjeit a Fejér Megyei Szent György Kórházban, illetve a Fejér megye területén működő egészségügyi intézményekben látják el.

A jelentős potenciális veszély ellenére a töltő üzem működése biztonságos. Ezt az állítást a számított kockázati értékek mellett alátámasztja az a tény is, hogy az eddigi működés során a lakosságot érintő baleset, veszélyhelyzet nem történt. A védekezésben részt vevő erők és eszközök műszaki mentő csoportok jól felszerelt, védekezésre kiképzett szakemberekkel rendelkeznek, akik a riasztást követően a helyszínen aktívan be tudnak kapcsolódni a mentésbe. A keletkezett tüzek lokalizálását az üzemi HAVARIA csoport és a hivatásos önkormányzati tűzoltóság igen magas szintű technikai eszközeivel és szakembereivel együttműködve látja el.

A lakosságvédelem módszerei:

- Riasztás, figyelmeztetés, tájékoztatás, valamint a szükséges magatartási szabályok betartása
- Elzárkóztatás
- Kitelepítés, kimenekítés, elhelyezés

40**. térkép: **Székesfehérvár ipari veszélyforrások Forrás: Székesfehérvár lakossági tájékoztató kiadványa

Székesfehérvár veszélyeztetett területéről a kitelepítést nem tervezett, de számolni kell ennek lehetőségével. A kimenekítés elrendelésére a III. (katasztrófahelyzet) fokozat esetén, mint megelőző intézkedésre sor kerülhet, ha erre elegendő idő áll rendelkezésre:

Az érintett 1019 méter sugarú körben található:

5 lakóház a népesség-nyilvántartás adatai szerint 565 lakossal.
9 ipari létesítmény műszakonként egyidejűleg 4774 dolgozóval.

Gyülekezőhelyek:

- Vásárhelyi út – 11-es helyi járat autóbusz megállóhelye
- saját járművel a veszélyeztetett területet elhagyók – hatásterületen kívüli – jelentkezési helye: VODAFONE Sportcentrum, Székesfehérvár, Gáz u. 17.
- kimenekített, kitelepített lakosság gyülekezési helye - VODAFONE Sportcentrum Székesfehérvár, Gáz u. 17.
- A terület elhagyására kijelölt útvonalak:
- Vásárhelyi úti ltp. – Vásárhelyi út, Balatoni út, Horvát István út, Lövölde út, Gáz utca
- Sóstó ipari park érintett gazdálkodó szervezetei – Sóstói út, Holland fasor, Sárkeresztúri út, Szárcsa utca, Horvát István u. Lövölde út, Gáz utca.

Helyreállítás: a baleset során keletkezett épületkárok bejelentése, nyilvántartásba vétele a Polgármesteri Hivatalban történik. A település súlyos balesetek elleni védekezését biztosító szervek, szervezetek: A lakosság védelme érdekében hozott intézkedésekért a polgármester a felelős. A polgári védelmi feladatokat a polgármester irányítja, a védekezés irányítására létrehozott irányító törzsön keresztül.

A város külterületi részein keresztülhaladó közlekedési utakon veszélyes anyag szállítása csak a veszélyes anyagok közúti szállítására vonatkozó ADR nemzetközi veszélyes áru-szállítási szabályzat szerint történhet.

Székesfehérvár felső küszöbértékű veszélyes ipari üzemei		
FLAGA LPG Zrt.	8000 Székesfehérvár, Sóstói út 17-19.	Gázipar
Székesfehérvár alsó küszöbértékű veszélyes ipari üzemei		
MOL Nyrt. Székesfehérvár Bázistelep	8000 Székesfehérvár, Farkasvermi út	Olajipar
Székesfehérvári Fűtőerőmű Kft.	8000 Székesfehérvár, Király sor 1/b.	Erőmű
KOR-FEL Felülettechnológiai Kft.	8000 Székesfehérvár, Berényi út 72-100., Videoton Ipari Park 8. ép.	Fémmegmunkálás
Alba-Seed Ingatlanforgalmazó és Kereskedelmi Kft.	8000 Székesfehérvár, Seregélyesi út 94.	Növényvédőszer gyártás, raktározás
Székesfehérvár küszöbérték alatti veszélyes ipari üzemei		
FEVITA HUNGARY Zrt.	8000 Székesfehérvár, Raktár utca 1.	Élelmiszeripar
Alföldi Tej Kft.	8000 Székesfehérvár, Seregélyesi út 127.	Élelmiszer
Lidl Magyarország Kereskedelmi Bt.	8000 Székesfehérvár, Alba Ipari Zóna, Kámos út 2., hrsz. 8134/107	Raktár, logisztikai központ
VT Metal Alkatrészgyártó, Szolgáltató és Kereskedelmi Kft.	8000 Székesfehérvár, Berényi út 72-100., Videoton Ipari Park	Veszélyes hulladék
SAPA Profiles Termelő és Kereskedelmi Kft.	8000 Székesfehérvár, Verseci u. 1-15.	Egyéb

***64**. táblázat: **Székesfehérvár veszélyes ipari üzemei** Forrás: Székesfehérvár lakossági tájékoztató kiadványa*

1.19 Ásványi nyersanyag lelőhely

A város területén 2005 és 2012 között 1 db bánya került bezárásra, 2 db pedig felhagyásra, melyek közül 1 db bányában volt külfejtéses nyersanyagnyerési mód. 2012-ben 4 db működőnek regisztrált bánya volt Székesfehérváron. A bányákból kitermelt nyersanyagok: agyag, gránit, gránitmurva, homok.

A város nyilvántartott nyersanyag lelőhelyei:

- Székesfehérvár II. agyagbánya (Zámolyi út)
- Székesfehérvár III. (Kisfalud-Csúcsoshegy)
- Székesfehérvár IV. (Kisfalud-Csúcsoshegy)

1.20 Városi klíma

Földrajzi adottságok

Általánosságban Székesfehérvár térsége az éghajlati viszonyok alapján átmenetet képez a mérsékelten meleg száraz és a mérsékelten hűvös száraz éghajlatok között.

Az évi középhőmérséklet értéke általában 10,2-10,6 °C közötti, jellemzően az utóbbi 10-15 évben egyre inkább a 11 °C-ot közelíti. A fagymentes napok száma 186-205 nap körül mozog évente. A legmelegebb hónap a július, 21,4 fokos havi középhőmérséklettel, míg a leghidegebb a január -0,4 °C-kal. Az éghajlatváltozás következményeként gyorsan emelkedtek ezek az átlagok is.

A napsütéses órák száma meghaladja az évi 1950 órát, a legnaposabb hónap a július, átlag mintegy 270 órával, decemberben pedig csupán 51-52 óra.

Székesfehérváron az évi átlagos csapadékmennyiség 550 és 600mm között van. Legtöbb csapadék általában június, júliusban, míg a legkevesebb februárban és márciusban hullik, valamint évente 32-40 hótakarós nap jellemző.

Az átlagos szélsebesség 2,5-3,5 m/s, átlagban 31 - 39 napon fordul elő viharos szél. Az uralkodó szélirány az ÉNY-i, mely jellemzően a hidegfrontokhoz kapcsolódó, gyakran viharos szelek iránya. Gyakoriak a déli szelek is, DK-D-DNY, viszont ritkának számít a NY-i szél. Legszelesebb hónap az év során a március, április, míg a szélsebességek átlagát tekintve kevésbé tekinthető szelesnek a szeptember, október. Székesfehérvár helyzeti energiái sokrétűek, térségében síkság és középhegység találkozik, a történelmi időkben fontos vásárvonal is erre húzódott, völgyi és kapuváros, minden irányából rendkívül jól megközelíthető köszönhetően többek között a Móri-ároknak is.

Egyéb befolyásoló tényezők

Egy város klímáját a földrajzi adottságain kívül számos összetevő együttesen alkotja és alakítja. Befolyásolja, egyrészt az épületek, építmények, burkolatok fizikai jelenléte, vagyis az összetett beépítési struktúra, a burkolatokon használt vízzáró anyagok (aszfalt, beton, stb.) miatt megváltozott lefolyási viszonyok, az alacsony növényborítottság, a sokféle emberi tevékenység általi (közlekedés, fűtés, ipar) kibocsátás (hő, vízgőz, szennyező anyagok, stb.). E sok tényező együttesen jelentősen módosítja a városok klimatikus viszonyait a szabad térszínekéhez képest. Az urbanizált területek beépített felületei jobban felmelegszenek, főként az intenzív közlekedés miatt koncentráltan jelentkezik az üvegházhatású gázok emissziója és mindehhez az infrastruktúrák, a fűtés, a közlekedés és a termelés közvetlen hőhatása – úgynevezett hősszennyezés – is hozzájárul, miközben a beépítések zártsága miatt kisebb a légmozgás és az átszellőzés lehetősége. A beépített területeken a felmelegedésen túl természetesen számos egyéb ökológiai feltétel módosulása is felerősödik, mint például a levegő páratartalmának változása, a vízháztartás felborulása. Ennek legszembetűnőbb megnyilvánulásai, például:

- a város légterében kialakult hőtöbblet (*városi hősziget*)
- a megváltozott átszellőzési viszonyok
- a levegőminőségi problémák

Az urbanizált területeken sajátos klimatikus viszonyok alakulnak ki, a klímaváltozás, azon belül is főként a felmelegedés okai a városokban koncentrálódnak, csakúgy, mint a hatások (amelyek hőhullámok idején különösen megterhelőek lehetnek) és a megoldandó problémák.

A városok felelősek a globális energiafelhasználás és a kibocsátások 60-80%-áért. Európában az üvegházhatású gáz kibocsátásának 69 %-a a városokból származik.

Székesfehérváron célzottan klímavédelmi terv ezidáig nem készült, valamint az egyes szakági fejlesztési tervekben sem jelentek meg deklaráltan a klímavédelmi szempontok, az azokban tervezett fejlesztések inkább

az egyes szakági fejlesztéseknek voltak kedvező (vagy éppen kedvezőtlen) hatásai a városi klímára, de deklaráltan a klímavédelmi szempontok vagy éppen célzott klímavédelmi fejlesztések nem voltak ezekben jellemzőek, ezért a jövőben törekedni kell a klímavédelmi szempontok integrációjára, horizontális megjelenésére.

A városi klímát meghatározó, alakító tényezők elsősorban a **városszerkezet**ből vezethetők le:

A város gyors növekedését két eltérő szakasz jellemezte, kezdetben a központi várostesttől leszakadó városrészek kialakulása volt jellemző, ami nagymértékű területigénnyel járt, így a térbeli szétterjedés erőteljessé vált. A fejlődés második szakaszában tömeges lakásépítésekre került sor a korra jellemző házgyári technológiával épített többszintes lakóépületekből álló lakótelepek megépítésével, melyek a központi várostestet körülzárva alakultak ki, beékelődve a korábban kialakult városrészek közé. A társadalmi igények miatt további területi igények merültek fel, terjeszkedésre már csak három kitörési lehetőség mutatkozott: a mai Öreghegy-Ráchegy, Alsóváros-Maroshegy és Feketehegy-Szárazrét, melyek a korábbi városrészek köré épült gyűrűn kívül, annak közvetlen környezetében alakultak ki.

Az így kialakult városszerkezet klímavédelmi szempontból nem túl előnyös, a „klasszikus urban sprawl - városszétfolyás" vonásai fedezhetők fel. A szuburbanizáció miatt a város körüli tér használatának és szerkezetének radikális átalakulásának veszélye fennáll, ami megfelelő körültekintés hiányában ellentétes a hosszú távú fejlődés, a fenntarthatóság elveivel. Székesfehérváron a körülzárt belváros területén telepedtek meg a főbb forgalomvonzó létesítmények, majd az ottani fejlődési lehetőségek kimerülése miatt, a korlátokat átlépve a belvárosból kiszorult intézmények annak közvetlen környezetében kezdtek letelepedni. Az idő előrehaladtával felmerülő további igények kielégítésére már csak a város külső területein mutatkozott lehetőség. Székesfehérvár városának szélén találhatók meg a városlakók számára és igényeiknek megfelelő, jórészt csak autóval bejárható, általában egyfunkciós lakó-, kereskedelmi- és ipari övezetek. A városszétfolyás klímavédelmi szempontból alapvetően káros jelenség, mivel a kissé szétszóródott területek, az ott található kisebb népsűrűség, az egyfunkciós beépítés és az egyéni gépjárműhasználattól eltérő közlekedési lehetőségek összefüggő rendszerbe kapcsolt hiányai (pl. a város belsőbb területein a kerékpárutak kialakítása nem kínál vonzó közlekedési lehetőséget, illetve bizonyos területeken kerékpározási lehetőség nem áll rendelkezésre, így a meglévő, külsőbb területekről benyúló kerékpárutak bekapcsolása jelenleg nem biztosított) automatikusan kikényszerítik a városlakóktól az autóhasználatot (Székesfehérváron a gépjármű ellátottsági mutató 351 db gépjármű/1000 lakos, ami országos szinten nagyon magasnak számít), ami levegőminőségi, illetve klímavédelmi problémákat vet fel.

Székesfehérvárron a terjeszkedésre rendelkezésre álló területek mára megközelítették a városi korlátokat, amely szemben áll azzal, hogy a város potenciálja maga után fogja vonni a további területigényeket. A szociális szükségletek (legfőképpen lakásépítési igények, beleértve Börgönd, Csala és Kisfalud területét is) kielégítésére csak korlátozottan van már lehetőség. A gazdasági szféra szereplői számára terjeszkedésre a vasúttól délre eső területeken, illetve az egyes ipari parkok még kihasználatlan területein van lehetőség, viszont ezeken felüli, további gazdasági területek kijelölésére csak minimális lehetőség mutatkozik anélkül, hogy azok visszafordíthatatlan természeti és táji sebeket okoznának a környező, részben védett vagy az egyébként jó adottságokkal rendelkező területeken (pl. kiváló minőségű termőföldek a város déli oldalán vagy a város körül elhelyezkedő ökológiai folyosókat, tájvédelmi körzeteket tekintve).

A város beépítettségét tekintve elmondható, hogy a belvárosi területeken nagyon magas a burkoltsági arány, csak kevés zöldfelület áll rendelkezésre, amik zömmel foltszerűen, nem összefüggő rendszerként vannak jelen. A belvárosi területek sűrűn beépített tömbházas jellegüknél fogva, kedveznek városi hősziget kialakulásának, így a mikroklímát meghatározó elemként vannak jelen (megjegyzendő, hogy erre vonatkozóan pontos kutatások nem állnak rendelkezésre, következtetni erre csak a nyugat európai városokban végzett vizsgálatok példáján keresztül lehet). Székesfehérvár földrajzi adottságainál említésre került, hogy az uralkodó szélirány az ÉNY-i, mely

klímavédelmi szempontból a város átszellőzésében játszik szerepet. Általánosságban elmondható, hogy az alapos átszellőzésnek gátat szabhatnak a többszintes épületetek, azok városon belüli, illetve egymáshoz viszonyított elhelyezkedése, illetve sűrűsége. Székesfehérváron a történelmi belvárost körülfogva, annak közvetlen szomszédságában találhatók többszintes épületek (pl. Palotavárosban, Vízivárosban). A kialakult városszerkezetet vizsgálva megállapítható, hogy az uralkodó ÉNY-i szélirány vonalában fekvő területek viszonylag szabad átáramlást biztosítanak (a Móri-árok ÉNY-DK-i tengelyében a városon áthaladó Alba Agrár Zrt. halastavai - Őrhalmi szőlők vonal), melynek útjába több viszonylag nagy vízfelület is beleesik a hűtő és párásító hatást fokozva. Ugyanakkor a szélcsendes és extrém magas hőmérsékletű időszakokban a humánkomfort érzet a magas beépítettségű és burkoltságú, zárványos területeken erősen csökken. Az utóbbi években a klímaváltozás jelei a városban is megmutatkoztak, szélsőséges időjárási körülményekkel találkozhattunk például a 2013-as évben több alkalommal: márciusban belvízvédelmi készültség került elrendelésre a folyamatos esőzések miatt, a nyári időszakban (jellemzően július-augusztus hónapokban) pedig több alkalommal érte el a várost hőhullám, melyek tartóssága miatt hőségriadó elrendelésekre is sor került (2013.07.24 – 2013.07.25 II. fokozat; 2013.07.26 – 2013.07.29 III. fokozat; 2013.07.31 – 2013.08.01 II. fokozat; 2013.08.02 – 2013.08.05 III. fokozat; vagy a 2012-es évben: 2012.06.30 – 2012.07.04 III. fokozat).

A város kialakult szerkezete adottságként kezelendő, a mai képet markánsan megváltoztató reális beavatkozási lehetőség nincs, viszont a jövőben törekedni kell arra, hogy a területrendezési döntések során a klímavédelmi szempontok horizontálisan érvényesüljenek, tehát az olyan alkalmazkodási szempontokat kell érvényre juttatni, amelyek a szerkezeti adottságból adódó hátrányokat lehetőleg mérsékelni, de legalábbis szinten tartani képesek. Ilyen alkalmazkodási szempontoknak tekinthetők az egyes ágazatok energiafelhasználásainak racionalizálási kérdései (pl. közlekedés, épületenergetika-építészet, közszolgáltatások, stb.)

A városi szerkezet és a **közlekedés** szerves kapcsolatban áll egymással, ezért a fejlesztések során a klímavédelmi szempontok integrálódásának teret kell adni a fenntartható kialakítás elérése érdekében. A közlekedés - klímavédelmi aspektusból vizsgálva - alapvetően a város levegőminőségére van meghatározó hatással. Célszerű lenne mobilitási tervet készíteni, aminek eredményei jól használhatóak lennének a közlekedési fejlesztések kialakítása során. Székesfehérvár mobilitási tervvel jelenleg nem rendelkezik, de elkészítése tervezett. Szerződéskötési fázisban van a városban egy intermodális közösségi közlekedési központ kialakítására vonatkozó projekt, mely többek között fel tudja kínálni az egyéni gépjárműhasználattól eltérő közlekedési módok közötti váltás kényelmes lehetőségét.

A városban rendkívül magasnak mondható az 1000 lakosra jutó gépjárművek száma (351 db), ami egyrészt magában forgalom nagyságában (ez a legkedveltebb helyváltoztatási mód) mutatkozik meg, másrészt a forgalmasabb utak mentén elhelyezett levegőminőségi mérőhelyek által mért adatokban. A monitoring pontok órás átlagait értékelve megállapítható, hogy délelőtti, illetve a délutáni csúcsokban tapasztalható esetenként kismértékű határérték túllépés, mely egyértelműen a forgalomnak tudható be (ez főleg a nyári időszakokban jellemző). A magas arányú egyéni gépjárműhasználat az úthálózat kapacitásait a csúcsidőszakokban meghaladja, forgalmi dugókat idéz elő a forgalmasabb szakaszokon, mely tovább rontja a város levegőminőségét.

A levegő terhelése nem csak a magas gépjárműszámnak köszönhető, közrejátszanak az úthálózat hiányosságai által kikényszerített „kényszerpályák” használatai is, illetve az ott kialakuló forgalmi torlódások, valamint a forgalomvonzó létesítmények elhelyezkedése is. A város külső és belső elérhetőségeiben vannak hiányosságok, melyek pótlása a folyamatos áthaladás biztosítása, ezáltal a levegőminőség javítása érdekében elengedhetetlen. A legfőbb hiányosságok: a nyugati városrésznek hiányos az úthálózata; hiányzik a Feketehegyet elkerülő szakasz (ez jelenleg építés alatt áll); nincs útcsatlakozás a városi hálózathoz; nincs hely egy új gyorsforgalmi elem megépítésére; az elkerülőút Sóstó Ipari parki szakasza nem megfelelő elhelyezésű, nem kapcsolódik jól az

autópályához, nem felel meg gyorsforgalmi szerepkörre, itt inkább a feltáró, mint a tranzit szerepkörre van szükség; nincs feltárása a déli területeknek; hiányzik a déli útgyűrű.

Meg kell jegyezni, hogy közlekedésben kiépített új kapacitások a város burkolt felületeit tovább növelik, ugyanakkor mérlegelendő az ezekkel elért pozitív „hozadék" is. Legjobb példa erre a tervezett Feketehegy városrészt elkerülő út megépítése, mely a beérkező forgalomnak egy alternatív és folyamatosabb áthaladást képes biztosítani, tehermentesítve ezzel az Új Csóri és Palotai utakat. A folyamatos, akadálytalan áthaladás csökkenti az állandó megállás-elindulást, amitől a gépjárművek károsanyag kibocsátásának jelentős csökkenése várható, az alternatív útvonal pedig a forgalom egy részének áthelyeződésben, eloszlatásában játszik nagy szerepet, szintén csökkentve a város, illetve a városrész levegőterhelését.

Az utak kereszteződésénél fontos szerepet töltenek be a csomópontok kialakításai is, ezek szintén az akadálytalan és folyamatos áthaladást tudják biztosítani. Jelenleg a városban a csomópontok nagy része jelzőlámpás és csak kb. negyedrésze körforgalmas kialakítású. A körforgalmaknak szintén a folyamatos forgalomáramlás biztosításában van jelentősége, de ahol körforgalom kialakítására nincs lehetőség a folyamatosságot a jelzőlámpák összehangolásával is el lehet érni.

Az utak állapota szintén fontos befolyásoló tényező lehet a levegőminőség alakulásában. A rossz minőségű burkolat lassabb áthaladást eredményez - nem beszélve a közlekedésbiztonsági kockázatokról – megnövelve egy-egy gépjármű tartózkodási idejét az adott útszakaszon. Székesfehérváron több mint 90%-os a belterületi utak kiépítettsége, mely az elmúlt években folyamatosan növekedett, ezek nagy arányban szilárd burkolatúak. A burkolat minősége több helyen is elhasználódott, ezért az önkormányzat 2011-ben meghirdette a Saára Gyula programot, melynek keretében ütemezetten, több városi út burkolatának megfelelő kialakítása történik meg. Jelenleg az útfelújítások során az utak burkolatának kiválasztásakor nem volt elsődleges szempont a szükségesnél jobb minőségű aszfalt megkövetelése (elsősorban anyagi okok miatt) pedig célszerű lehet, mert a nyári hőhullámok esetén az esetleges deformálódások így nagyobb eséllyel elkerülhetők (esetlegesen a locsolási, hűtési költségek is csökkenthetők). A burkolat megerősítések legalább a nagyobb pontszerű terhelést elszenvedő felületeken indokolt lehet (pl. buszmegállók). A gyalogos közlekedés esetében szintén fontos szempont a burkolatok megválasztása. Jelenleg a járdák zöme aszfaltos burkolattal rendelkezik, pedig a térkővel ellátott járdák felmelegedése a tapasztalatok szerint jóval kisebb, illetve esős időszakok esetén az infiltráció is jóval hatékonyabb. Fontos tényező tehát az útminőség megőrzése, másrészt a komfortérzet növelése érdekében (és klímavédelmi okokból is) az árnyékoltság is, mely fásítással jól növelhető. Jelenleg a járdák csak egy részén megoldott ez a fajta árnyékoltság, így ahol lehetséges törekedni kell az ilyen jellegű kialakításra.

Az egyéni gépjárműhasználat visszaszorításának egyik fontos eszköze a korlátozások alkalmazása (pl. időszakos behajtási tilalmak, sebességkorlátozások, parkolási díjak növelése), mint ahogy történt ez az elmúlt években a belvárosban. A belváros forgalomkorlátozásával a jelentősen csökkent a gépjárművek száma a belvárosban, ami klímavédelmi szempontból hatékony intézkedés, viszont ezt a belváros körüli parkolási lehetőségek biztosítása nem követte. Jelenleg nem áll rendelkezésre megfelelő mennyiségű parkolóhely, pedig a belváros jelentős számú forgalomvonzó létesítménynek ad helyet. A közlekedési módok láncolata nem biztosított, például P+R parkolók jelenleg egyáltalán nincsenek a városban (egyelőre a tervezett intermodális közösségi közlekedési központban fognak rendelkezésre állni ilyen jellegű parkolóhelyek).

Egy jelentős károsanyag kibocsátást csökkentő lehetőség a közösségi közlekedés előnyben részesítése az egyéni gépjárműhasználattal szemben. Ez a közlekedési mód a belvárosban és külsőbb városrészekben élők számára is nyújthat klímabarát, kényelmes alternatívát. Székesfehérváron a közösségi közlekedés - tendenciáit tekintve - egyre inkább visszaszorulóban van, melynek leginkább gazdasági okai vannak. Negatívum, hogy az autóbuszok jelenleg egy pályán közlekednek az egyéni közlekedőkkel, így a torlódás okozta időveszteség ugyanúgy sújtja az

autóbuszon utazókat, mint az egyénileg közlekedőket. Mindez a közösségi szolgáltatás színvonalának csökkenéséhez vezet, ami miatt egyre kevésbé vonzó ez a közlekedési mód (a közösségi közlekedés igénybevétele a városban egyre inkább csökkenő tendenciát mutat). Az autóbuszon elszenvedett időveszteség különösen a nyári hőhullámok idején lehet megterhelő az utazóközösség számára, mely még tovább rontja a közlekedési mód megítélését. A külsőbb városrészeken élők számára például a közösségi közlekedés megfelelő színvonalú kialakítása vonzó alternatívát jelenthet, így a belváros forgalomterhelése is nagymértékben csökkenthető lenne.

A gépjárművek károsanyag kibocsátásának további mérséklési lehetősége a kerékpáros és gyalogos közlekedési módokhoz népszerűsítése, amelyhez a szükséges feltételek megteremtése elengedhetetlen. A kerékpárutak száma Székesfehérváron még csekélynek mondható, de folyamatosan növekszik, a további növelés szerepel a város jövőbeni tervei között. Ahhoz, hogy a kerékpáros közlekedés vonzó és egyre népszerűbb közlekedési móddá tudjon válni, minden közúti és közterületi beruházást integrált szemlélettel, kerékpáros szempontok figyelembe vételével, a kerékpáros közlekedés előnyben részesítésével kell megtervezni, a közúthálózatot lehetőség szerint kerékpárosbarát módon kell kialakítani, az adott útvonal szerepének, tulajdonságainak megfelelő forgalomtechnikai megoldással, így ahol indokolt, ott kerékpárút, kerékpársáv, nyitott kerékpársáv, forgalomcsillapítás, stb. alkalmazása szükséges. A kerékpáros közlekedés zöme kijelölt, illetve közös kerékpárutakon bonyolódik a városban. A kerékpárutak felületének kiválasztásakor - akárcsak a gyalogos közlekedés esetében - szintén fontos szempont burkolat típusa. Jelenleg a kerékpárutak zöme aszfaltos burkolatú, ami azok kijelölt, illetve közös használatú voltunkból adódik.

A városi klímát – ezen belül is leginkább a CO_2 kibocsátást - egyik legjelentősebb mértékben befolyásolni képes tényező a **város energiagazdálkodása**. Az energiagazdálkodásban elsősorban megelőző, mint inkább alkalmazkodó célzatú fejlesztések kidolgozása indokolt, melyek jelentősen hozzá tudnak járulni a klímaváltozás mérsékléséhez. Alapvetően két célterületet kell elkülöníteni, az egyik a megfelelő szemlélet kialakítása, tudatformálás, a másik pedig ebből következően a magas energiahatékonyságú technológiák elterjesztése, melynek az önkormányzat saját tevékenységében, a településen jelen lévő gazdasági szereplők, közintézmények és háztartások esetében horizontális elvként kell megjelennie. A megelőző intézkedések kezdő lépésként az energiahatékonyság növelésére kell, hogy irányuljanak, majd a megújuló energiaforrásokat alkalmazó beruházások minél szélesebb körben való elterjesztésére kell törekedni.

Energiahatékonyságot célzó intézkedésekben - elsősorban a panelprogramban - Székesfehérvár példaértékű eredményeket ért el, a városban napjainkra már csak csekély számmal vannak jelen korszerűsítésen át nem esett épületek. Mivel az energiafelhasználás jelentős része az épületekben történik, azon belül pedig leginkább fűtésre fordítódik, a zömmel távfűtéses lakások esetében a távhő szolgáltató Széphő Zrt. nagyléptékű fejlesztéseket végzett az elmúlt években a rendszer korszerűsítésében (hőközpontok szétválasztása, korszerűtlen távvezetékek cseréje előreszigetelt vezetékekre, stb.), mellyel szintén jelentősen, kb. 33%-kal csökkent a hőenergiafelhasználás. A szolgáltató 2013-ban egy a Tóváros lakórészben található négyemeletes, három lépcsőházból álló lakásszövetkezeti épület tetejére telepített napkollektorokat, amelyekkel az ott lakók a használati melegvíz igények egy részét tudják kielégíteni. A mintaprojekt a zöld energia hasznosításának első lépésének tekinthető Székesfehérváron a távhővel ellátott területeken. A projekt során szempont volt az adatgyűjtés is, azaz olyan mérési pontok kerültek kiépítésre, melyek segítséget tudnak nyújtani a további napkollektorok telepítéséhez. A szolgáltató a megújuló energiával megtermelt használati melegvíz mértékétől függően, az áraiban is megjeleníti a megtakarítást. A projekt alkalmas arra, hogy megfelelő információval tudjon szolgálni további fejlesztési irányok meghatározásához.

Amennyiben a jövőben országos szinten újabb lakóépület-rehabilitációs program indul, a városban a felújításon át nem esett épületek korszerűsítését lehetőség szerint elő kell mozdítani, így Székesfehérváron a panelépületek

100%-a válhat korszerűsítetté. Mivel a panelprogram több szereplő egyidejű bevonását igényelte – kormányzat, önkormányzat és lakóközösség – a korábbi tapasztalatokra alapozva összehangolt megvalósításra, illetve megvalósítási hajlandóságra van szükség (ez utóbbi leginkább a lakóközösségek részéről) ami megfelelő kommunikációval, szemléletformálással elérhető. A tájékoztatásban az önkormányzat és szolgáltató a múltban is kiemelt szerepet játszott és országos program indulása esetén kiemelt szerepet kell vállalniuk a jövőben is. Az épületkorszerűsítések megfelelő alapot teremtenek a fűtési és használati melegvíz szolgáltatási rendszer továbbfejlesztési lehetőségének, a megújuló energiahordozóra alapozott részbeni vagy esetleg teljes áttérés adottá válik.

A székesfehérvári távhőtermelés egyik legfőbb klímavédelmi szempontú problémájaként jelentkezik a királysori fűtőerőmű városközponthoz, sűrűn lakott területhez való közeli elhelyezkedése. A város belső területeinek ezirányú környezetterhelése sürgős és indokolt intézkedést kíván, melyre a legcélszerűbb megoldás a fűtőerőmű lakott területen kívülre történő kihelyezése. Az erőmű kihelyezése egyik jó példája lehet a klímatudatos szemlélet érvényesülésének a településfejlesztésben.

A távhőszolgáltatás, illetve a hőtermelés Székesfehérváron jelenleg 100%-ban földgázra alapozottan kapcsoltan kerül ellátásra, de már vannak hazai példák arra, hogy a megújuló energiaforrások alkalmazására ebben a szektorban is van lehetőség, mint azt az előzőekben említett mintaprojekt is mutatja. Székesfehérvár jelentős kiépített távhőszolgáltatással rendelkezik, de megújuló energiahordozóra alapozott hőtermelés - a mintaprojekten kívül - nem folyik. A megújuló energiák közül a székesfehérvári távfűtésben leginkább a biomassza és a biogáz juthat nagyobb szerephez, kisebb, decentralizáltan elhelyezett fűtőművek telepítésével. Biogáz tekintetében rendelkezésre állnak még nem kellő mértékben vagy nem hatékonyan kihasznált lehetőségek (legfőképpen a szennyvíztelepen és a hulladékkezelő telepeken keletkező biogáz), melynek felhasználási irányai többfélék is lehetnek (pl.: közlekedésben történő felhasználás, fűtési célú felhasználás - kapcsolt energiatermelésre történő felhasználás, stb.). A megújuló energiák alkalmazása gazdasági szempontból is előnyös lehet, hiszen az egyes felhasználási irányok mindegyikére biztos és állandó felvevőpiacot van jelen a városban.

A megújuló energia alapú rendszerek megtelepítését azonban mindenképpen energiahatékonysági fejlesztéseknek kell megelőznie, mert ezek az energiaforrások csak így jelenthetnek folyamatos és minden igényt kielégítő biztos ellátást. A legelső lépésnek az épületek energiafogyasztásának felmérése kell legyen, azután következhet az energiahatékonysági szempontokat figyelembe vevő korszerűsítés. Energiahatékonysági beruházások a székesfehérvári önkormányzati kezelésű közintézményeket illetően indokoltak lennének, mivel sok a korszerűtlen, nagy energiafelhasználású, pl. CLASP rendszerrel megépített intézmény, melyeknek fenntartási költsége jelentős anyagi terhet ró az önkormányzatra. Az épületenergetikai korszerűsítések pénzügyi megtérülést csak évtizedes távlatban hoznak, azonban környezeti hatásuk a beruházás elkészültével azonnal jelentkezik. A beruházási döntések meghozatala során figyelembe kell venni, hogy azzal a beavatkozással érdemes kezdeni a tevékenységeket, amelyek a legkisebb költséggel a legnagyobb energia megtakarítást eredményezik (pl. külső hőszigetelés). Egyes intézmények esetében - korukból adódóan és szerkezeti elavultságuk miatt - energiahatékonysági felújítások reálisan nem lehetségesek, megújuló energiák alkalmazásának megtelepítése pedig felújítások nélkül statikai szempontból lehetetlen vagy nem gazdaságos (pl. napelemek elhelyezése a tetőn). A közösségi épületek, közintézmények esetében Az energiahatékony szemlélet az önkormányzati beruházásban létrehozott új lakóegységek építésénél is kiemelt figyelmet kell, hogy kapjon, fontos lenne, hogy az új lakóépületek az energiahatékonyságot már szem előtt tartva, esetlegesen megújuló energiára alapuló rendszerekkel kiegészítve kerüljenek megépítésre. Ehhez kiemelten fontos az energiahatékonysági és megújuló beruházásokat esetlegesen gátló jogi és adminisztratív korlátozások leépítése, megszüntetése és a klímabarát jogszabályi környezet kialakítása is.

Az előbbiekhez kapcsolódóan elengedhetetlen követelmény az energiafelhasználás folyamatos, megfelelő visszajelzést adó monitoringja, melyekből következtetések vonhatók le a rendszerek hatékonyságát illetően. Az alapvető energiafelhasználások természetesen az egyes szolgáltatóknál rendelkezésre állnak, viszont hátrányként jelentkezik, hogy az adatok nem koncentrálódnak egy adatbázisban, ahonnan könnyen kezelhetően és gyorsan elérhetők lennének Egy megfelelően kialakított, sokrétű monitoring adatbázis kvantitatív és kvalitatív információt tud szolgáltatni, ami az egyes fejlesztési irányokról való felelős, gyors és hatékony döntéshozatalt kiválóan tudja támogatni. Az önkormányzat saját intézményeinek folyamatos monitoringjának segítségével és arra alapozottan felépített fejlesztési beruházások - megfelelő kommunikációval - példaként jelenhetnek meg és ösztönző hatással lehetnek a városi szereplőkre, hogy hasonló energiahatékony rendszerek kerülhessenek adaptálásra a saját területükön (pl. ipari csarnokok energiahatékonnyá tétele, megújuló energia alapú rendszerek integrálása). A megfelelő kommunikáció a tudatformálásban is szerepet játszik, ezért az önkormányzat közösségi szerepvállalása elengedhetetlen a klímatudatosság fejlesztésében, melynek az oktatás minden szintjén meg kell jelennie. A városban az elmúlt években is kerültek megrendezésre klímavédelmi fókuszú figyelemfelkeltő akciók (pl.: „Segíts a Földnek lélegezni” rajzpályázat gyerekeknek; „Séta a klímavédelemért Székesfehérvár belvárosában”; BOCS alapítvány rendezésében; „Közösségek a teremtett világ védelméért" című klímavédelmi konferencia, „Föld órája” – díszkivilágítás lekapcsolása WWF akció), melyeket a jövőben mindenképpen folytatni kell.

Ahhoz, hogy a város épületeinek energiafelhasználását - és így a CO_2-kibocsátását csökkenteni lehessen -, első lépésként fontos lenne feltérképezni a meglévő épületállomány minőségét. Ehhez megfelelő képet adna az épületekről az azokról készített energetikai audit tanulmányok, melyek jelenleg nem állnak teljeskörűen rendelkezésre (leginkább a közintézményeket illetően vannak hiányosságok), pedig energetikai pályázatoknál követelmény lehet. Az előzőekben már említett adatbázis monitoring rendszer alapját is képezheti egy térinformatika segítségével feltérképezett épületállomány adatbázis, melybe az állomány adatait (pl.: fűtött alapterület, a fő épületszerkezetek jellege és az éves energiafogyasztás adatai számlák alapján, hűtési energiaigény, áramfogyasztás) folyamatosan fel lehetne tölteni. Az információk ismeretében jó közelítéssel meghatározható az épületek energiahatékonysága és a megtakarítható potenciál. Mivel az energiahatékonyság révén lehet a legköltséghatékonyabban emisszió-csökkentést elérni, célszerű lenne egy energiahatékonysági cselekvési terv elkészítése, amely alapfeltétele a megújuló energiák használatának. Székesfehérvár városának jelenleg energiahatékonysági cselekvési terve nincs. Új épületek építésénél fontos szempont (különösen azon építéseknél, amelyek zöldmezős beruházásként esetleg zöldfelületek rovására kerülnek megvalósításra), hogy felállításra kerüljön egy követelményrendszer, amely az EPBD (Épületenergetikai Irányelv) követelményeit figyelembe veszi, tehát minél inkább törekedni kell a közel nulla energiafogyasztású, alacsony energiaigényű épületek (AEH vagy A-osztály) építésére.

A mindezek megvalósítására megfontolandó a jelenleg hiányzó klímavédelmi aspektussal kialakított pénzügyi ösztönző rendszerek bevezetése helyi önkormányzati politikába (pl.: a helyi adó- és illetékrendszer átalakítása, kedvezmények kidolgozása; a megújuló energiaforrások alkalmazásának növelését elősegítő fejlesztések és az energiahatékonysági beruházások támogatási lehetőségeinek kidolgozása; „zöld közbeszerzési rendszer” kialakítása; települési „klímaalap” létrehozása; hitelgarancia).

A klímavédelmi szempontokat a város **vízgazdálkodásában és kommunális infrastruktúrájában** is szükséges érvényesíteni. A város életében – és általánosságban is –fontos szerepet játszik a fenntartható vízgazdálkodás, amelyben a vízre, az éghajlatváltozás okozta szélsőséges időjárási körülmények között, mint stratégiai elemre kiemelt figyelemmel kell tekinteni. A fenntartható vízgazdálkodásnak elsősorban a felszín alatti vizek mennyiségének és minőségének megőrzéséről kell gondoskodni és a felszíni lefolyás helyett a beszivárgást kell elősegítenie. A város egyes területei (főleg a belváros és környéke) nagy felületen burkoltak, az infiltráció nem

kellő mértékű, így ezeken a területeken a gyülekezési idő lerövidül, nagy mennyiségű csapadék elvezetésére van szükség, amit a vízelvezető kapacitáshiányai nem tudnak biztonságosan kezelni, jelentős károkat okozva ezzel. Székesfehérváron a vízelvezető rendszerek hiányosságai és elégtelenségei jelentenek problémát nagyobb mennyiségű csapadék lehullása esetén, a lökésszerűen érkező vizeket egyes elvezetők nem képesek szállítani azok minőségi romlása vagy kapacitásbeli korlátai miatt. A szélsőséges időjárási körülmények között nem csak a nagy mennyiségű csapadékhullással járó időszakokra, hanem az aszályos időszakokra is fel kell készülni, erre a fenntartható vízgazdálkodás keretein belül tározók építésével lehet felkészülni. A város jövőbeni tervei között szerepel a csapadékvíz elvezető rendszer átfogó rekonstrukciója, melynek részét képezik a csapadékvíz tározók kialakítása is. A tározók kialakítása több szempontból előnyös, azontúl, hogy a klimatikus viszonyokat jelentősen képesek pozitív irányban befolyásolni, a zöldterületek fenntartásában is költségcsökkentő hatásuk van (szárazabb időszakokban a tározókból lehetne megoldani a locsolási szükségleteket), ugyanakkor maguknak a tározóknak a fenntartási költségével is számolni kell, ezért már a fejlesztések előtt olyan körültekintő tervezésre van szükség, amely ezeket figyelembe veszi és a lehető legkisebb fenntartási költségeket eredményező beruházás valósul meg. A város területén kialakított tározók és csapadékvíz elvezető rendszer tervezésénél fontos, hogy térségi vízrendezési viszonyokra, illetve igényekre kitekintéssel készüljön, a víz keretirányelvben (a város közigazgatási területét a vízgyűjtő-gazdálkodási tervben az „1-13 Észak-Mezőföld és Keleti-Bakony” tervezési alegység, illetve az „1-14 Velencei tó” tervezési alegység érinti) megfogalmazott célokkal összhangban legyen.

A fenntartható vízgazdálkodásban a víz mennyiségi és minőségi folyamatos rendelkezésre állása kiemelt szempont, ezért a vízbázisok védelmére nagy hangsúlyt kell fektetni. A vízbázisokkal való fenntartható gazdálkodás egyik fontos eleme a vízellátó rendszeren belüli veszteségek csökkentése, melyeket elsősorban az elöregedett, 30 évet is meghaladó korú csövek, szerelvények sérülése vagy szivárgása okoz jelentős túlfogyasztást és vízminőségi problémákat eredményezve. A városban nem jellemzőek, de eseti jelleggel előfordulnak meghibásodások, ugyanakkor nem szabad figyelmen kívül hagyni egy esetleges környezeti katasztrófa helyzetet (pl. fölrengés –Magyarország legaktívabb rengési zónája a Komárom-Berhida vonal, melyhez Székesfehérvár közel fekszik, a város területe ennek megfelelően földtani veszélyforrás területének övezetébe tartozik), amelyek tömeges, egyidőben jelentkező káreseményeket eredményezhetnek. Célszerű ezért a vízvezetékeket érintő rekonstrukciókat az egyéb beruházásokkal összehangoltan elvégezni (pl. útfelújítás, szennyvízelvezető rendszer rekonstrukció).

A hulladékgazdálkodás és a klímavédelem egymással szoros összefüggésében áll, a hulladékok gyűjtése során is érvényesíthető a megelőzés, azonban itt elsősorban áttételesen valósul meg az üvegházgázok kibocsátásának csökkentése. Székesfehérváron a hulladékgazdálkodási rendszer jól kiépített, a szolgáltató az OHÜ minősítési rendszerében a legjobb kategóriát érte el. A városban a gyűjtőszigetes szelektív gyűjtés mellett egy házhoz menő szelektív gyűjtőrendszer is működik, melynek keretében a családi házas övezetekben a papír, a műanyag és a zöldhulladék elszállítása történik. A szelektív gyűjtés sajátossága, hogy a kedvező hatása az újrahasznosítás, újrafelhasználás területén jelentős energia megtakarításra képes, viszont a nagyobb szállítási igény miatt még fokozhatja is a CO_2 kibocsátást. A szelektív hulladékgyűjtést klímavédelmi szempontból akkor lehet igazán hatékonynak tekinteni, ha a megnövekedett szállítási igények okozta kedvezőtlen hatás korszerűbb és alternatív üzemanyaggal működő gyűjtőjárművek alkalmazásával kiválthatók. A Depónia Kft. 2013-ban három új gyűjtőjárművet szerzett be, melyek vegyes és szelektív hulladékok gyűjtésére is alkalmasak, EURO 5 besorolással rendelkező motorokkal, így a legszigorúbb környezetvédelmi előírásoknak is megfelelnek. Korszerű járművek beszerzésére a szolgáltató tervei szerint a jövőben is sor kerül, mely klímavédelmi szempontból jó iránynak tekinthető, azonban mindezek mellett célszerű lenne elmozdulni az alternatív üzemanyaggal működő járművek alkalmazása felé is. A hulladéklerakó telep az egyik ideális helyszíne lehet a városban az alternatív üzemanyag alapanyagának kinyerésére az ott keletkező depóniagáz miatt. A szerves anyagok lassan és nagy mennyiségben

szén-dioxidot (30-40 térfogat%) és metánt (40-55 térfogat%) bocsátanak ki, valamint kisebb részben egyéb gázokat is. Tapasztalatok szerint a gáz termelődése a lerakás után mérsékelt éghajlaton fokozatosan nő körülbelül fél éven át, majd a legmagasabb szinten stabilizálódik és folyamatosan termelődik 20-25 éven át is. Mivel a metán üvegházhatása kb. 23-szorosa a szén-dioxidénak, ezért mennyisége különösen kritikus a klímaváltozás szempontjából, ezért energiahordozóként a depóniagáz összegyűjtése feltétlenül fontos. A depóniagáz gyűjtése a hulladéklerakó telepen jelenleg is folyik, megfelelő tisztítási technológia hiányában azonban járművek üzemanyaggal történő ellátásában nem játszik szerepet. A hulladéklerakó telepen kívül biogáz kinyerésére a szennyvízkezelő telepen is van lehetőség a városban, mivel nem elhanyagolható mennyiségű biogáz keletkezik itt is, amely jelenleg elfáklyázásra kerül. Az itt keletkező biogáz a hulladéklerakón keletkező depóniagázzal együtt komoly lehetőséget kínál a városnak a felhasználási területeket illetően, jelentős gazdaságfejlesztési és gazdálkodási hatást hordoz magában.

Az éghajlatváltozásnak számos, az emberi egészséget és életet veszélyeztető következménye van. A jövőben ezeknek a következményeknek a gyakoribbá válására lehet számítani, ezért az **egészségügy és a katasztrófavédelem felkészítése** elengedhetetlen.

A klímaváltozással összefüggő legáltalánosabb probléma a hőhullámok egyre gyakoribbá és tartósabbá válása, melynek jelei az elmúlt években városban is megmutatkoztak. A hőhullámok negatív hatásainak elsősorban az idősek, a gyerekek és a szabadban nehéz fizikai munkát végző emberek vannak kitéve. A városban a demográfiai viszonyokat tekintve kismértékű elöregedés jellemző, az idősek száma az utóbbi években növekedni látszik. Az idős embereket jobban megviselik a forró nyarak, a hirtelen jövő viharok, a gyakori és szélsőséges időjárás-változás, immunrendszerük már kevésbé ellenálló, nagyobb a kiszáradás veszélye. Körükben nagyobb az elsősorban krónikus szív- és érrendszeri, anyagcsere-rendszeri rendellenességekkel küzdők aránya, akik sokkal veszélyeztetettebbek a hőhullámok, forróság idején. A kiszolgáltatottság növekedik azzal, hogy az idősebb emberek lakáskörülményei nagyobb valószínűséggel alkalmatlanok – részben anyagi erőforrások hiánya miatt, részben a változtatások iránti bizalmatlanság okán – a klímaváltozás elleni védekezésre, illetve azzal, hogy sokan egyedül élnek, segítségre nem számíthatnak. A kisgyermekeket felügyelők és ellátók – legyenek azok a szülők, az óvónők vagy bárki – jelentősen mérsékelhetik ezeket az élettani sajátságokból következő veszélyeket, éppen ezért nem mindegy, hogy a felügyeletet ellátó személy mennyire tudatosan óvja a környezeti hatásoktól a gyerekeket. A bölcsődék és óvodák, valamint az iskolák a szigorú előírások ellenére sokszor nem tesznek eleget a szellőzés, a besugárzás vagy a hőmérséklet megszabott kritériumainak hiszen a korszerűtlen nagy üvegfelülettel rendelkező, nem beárnyékolt épületek alapvetően alkalmatlanok arra, hogy a nyári időszakban a gyerekek hosszabb időn keresztül ott tartózkodjanak.

A szélsőséges időjárási körülményeket a város egymaga természetesen megváltoztatni nem tudja, de a maga szintjén az alkalmazkodás segítésében jelentős szerepet tud vállalni. A város alapvető feladata, hogy a városlakók számára megfelelő életkörülményeket tudjon biztosítani, melynek szerves része a megfelelő szintű humánkomfort megteremtése, amelyet a klimatikus viszonyok nagymértékben képesek alakítani. A zöldfelületek mennyisége szintén komoly szerepet játszik, arányának növelésével nem csak a természeti környezet tehető ellenállóbbá az időjárási szélsőségekkel szemben, de a megfelelő humánkomfort megteremtését is elősegíti. Az időjárási szélsőségek, illetve ezek következményei elleni védekezés egyik leghatékonyabb ilyen eszköze a fásítás, erdősítés a városkörnyéki területeken és ahol erre lehetőség van a városon belül is. Az erdőterületeknek számos jótékony hatásuk van: a legnagyobb szén-dioxid fogyasztók és oxigén-termelők; a fa, mint nyersanyag, újratermelhető energiahordozónak a forrása; a vízháztartás alapvető szabályozója; mikroklíma befolyásolója; jóléti, illetve kulturális funkcióval ellátva egészségnevelő, regeneráló hatása - esztétikája mellett - nélkülözhetetlen; a katasztrófavédelemhez kapcsolódóan jelentős hatásuk van a hőhullámok enyhítésében, komoly szerepük van a hirtelen lezúduló vizek megakadályozásában, utak mellett védősávként kialakítva pedig

közlekedésbiztonságot javító hatásúak (pl. a 8123-as út Székesfehérvár-Zámoly közötti szakasza laposan elterülő szántóföldeket szel át védő fasor nélkül, így a téli időszakban a hótorlaszok kialakulásának a valószínűsége magas). A „Zöld Fehérvár" programban meghatározott feladatok végrehajtása kiemelten fontos, utalást tesz többek között az erdősültség szintjére mely kifejezetten alacsony a város közigazgatási területén, illetve környékén. Általánosságban elmondható, hogy a városban a zöldfelületek aránya nem kielégítő szintű, jellemzően a népesebb lakóterületekhez kapcsolódnak, így a belvárosi városrészek különösen érintettek a problémával. A szigetszerűen elhelyezkedő zöldfelületeket lehetőség szerint összefüggő rendszerré kell alakítani és jóléti funkcióval ellátni, annak érdekében, hogy vonzó környezetet tudjon biztosítani kielégítve ezzel a lakosság egészséges környezet iránti igénytét. Az összefüggő rendszerré alakítás és jóléti funkcióval való ellátás feladataival párhuzamosan a kialakítandó környezet komfortossá tételére is törekedni kell (pl. fák árnyékolta padok sűrű kihelyezése, fatelepítésnél az allergén fajok mellőzése, stb.), melyek az egészséges környezetben való tartózkodási időt jelentősen képesek növelni. A jól kialakított, vonzó zöldfelületi rendszer ösztönző hatású lehet a **társadalmi értékrend** megváltoztatásában, a **klímatudatos magatartás** kialakulásában.

A megfelelő szemlélet kialakítása az egyik legfontosabb klímavédelmi feladat, melynek fontosságát a város is felismerte, az elmúlt években több klímavédelmi központú rendezvény is megrendezésre került Székesfehérváron. Ezen rendezvények a szemléletformálásnak nagyon jó eszközei, melyeket a jövőben is folytatni kell. A helyi oktatási nevelési intézményekbe integrált értékrend, vagy a munkahelyeken, hivatalokban folytatott gyakorlat szintén fontos eszköz lehet a klímatudatos szemléletmód kialakulásának. Törekedni kell a közösségek kialakítására, mert fontos, hogy a szemlélet megváltozása ne csak az egyén szintjén ragadjon meg, hanem közösségi szinten is teret nyerjen, melyek együttműködéseik révén a társadalom széles rétegeire képesek hatást gyakorolni. Jó példa erre a Városi piac, mely a helyi élelmiszertermelőket szervezi közösségbe, elősegítve ezzel a helyben történő értékesítést. A helyben történő értékesítés „legszembetűnőbb" klímavédelmi előnye a szállítási távolságok csökkenése által csökkenő CO_2 kibocsátás, ami a helyi gazdaság fejlődéséhez, versenyképességéhez is hozzájárul, hiszen a városban a fogyasztói közösség biztosított. Hátrányként tekinthető a Városi piac hagyományosnak mondható nyitvatartási ideje (5 órától – 16 óráig), mely nem igazodik kellőképpen a lakossági igényekhez, a késő délutáni órákban (munkaidő utáni) a vásárlás lehetősége nem biztosított. Szintén a klímatudatos szemléletet erősítő közösségformáló hatást lehet elérni közösségi kertek kialakításával, melyre a Palotaváros városrészben („PaKK" - Palotavárosi Közösségi Kert) van már példa a városban. A kerítéssel körbevett 1600 m^2-es területen takaros parcellákon termelhetnek környékben élők. A kezdeményezés sikeres, ezért más városrészekben is érdemes lenne közösségi kereteket létrehozni, hogy lakásaik közelében termelhessenek zöldséget a program iránt fogékony fehérváriak. A közösségi kerteknek a kertészeti praktikák elsajátításában is lehet szerepe, így a saját földterülettel rendelkező, de azt meg nem művelő ingatlantulajdonosok körében a bolgárkertészet elterjedése, erősödése előmozdítható. A faültetési akciók szintén a klímavédelemre figyelmet felhívó rendezvények, melyekre szintén számos példa volt az elmúlt években a városban.

A változó éghajlat nemcsak kihívásokat jelent, hanem **gazdaság**i lehetőségeket is. A megelőzés és alkalmazkodás intézkedései megkerülhetetlen részei a város életének, az intézkedések javarészt új beruházásokat kívánnak meg, tehát költségekkel járnak, viszont a mielőbbi cselekvés sokkal több pénz megtakarítását jelenti hosszú távon, mely később visszaforgatható lesz.

A városi gazdaság zöldítésének előtérbe helyezése jelentősen hozzájárulhat a városok klímájának javulásához, ehhez azonban mind a társadalom, mind a gazdaság szereplőitől egy új szemléletmód elsajátítására van szükség. Székesfehérvár gazdasági fejlődésében megvan a potenciál arra, hogy a növekedési motorja legyen, a térségben akár újabb, gazdasági ágazatok bevonzására is képes, melyek újabb munkalehetőségeket kínálnak. A zöld gazdaságban jelentős szerepet játszik a kutatás, fejlesztés és innováció, melynek eredményei alternatív megoldási lehetőségeket kínálhatnak a gazdasági szektor számára. A városban nagyvállalatok és KKV-k egyaránt

megtalálhatók, melyek jelentős része sikeres fejlesztéseket valósított meg uniós pályázati forrásokból. A KKV-k jellemzően a regionális operatív programokon belüli telephelyfejlesztéshez és a gazdaságfejlesztési operatív programokhoz kapcsolódó pályázati kiírásokon szerepeltek sikerrel. A megvalósított fejlesztések viszont csak jóval kisebb részben tartalmaztak olyan beruházásokat, amelyekben megújuló energia alkalmazásához kötődő vállalást is tettek volna a pályázók.